

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

ISSN: 3027-8597 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2568)

Vol.12 No.10 (October 2025)

♦ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

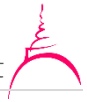
ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

♦ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th

● บรรณาธิการ

บุญญาดา จงละเอียต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

สีบพงษ์ ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

สมบูรณ์ บุญโท มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประเทศไทย

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

ธนิศร ยืนยง มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

ธานี วรภัทร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเทศไทย

บุษกร สุขแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเทศไทย

มุกดาวรรณ พลเดช วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ประเทศไทย

อุทัย เอกสะพัง มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระปลัดสาโรจน์ ธมมสโร วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระสมุห์อนุพงษ์ สุขิโต วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อนุชิต ปราบพาล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ศักดิ์ดา หารเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ทิพย์วรรณ จันทรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อภินันท์ คำหารพล นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระศักดิ์นฤณ สกุกวีโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระดิสรณ์ สิงห์เพ็ญ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรพงษ์ศิริ สังข์แก้ว	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลิสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธนพล วราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
วัชรินทร์ คำทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย

💧 ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย

💧 จัดรูปเล่ม

ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 10 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 12 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2572) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่ บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 10 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 29 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย บูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย และนำเสนอองค์ความรู้จากการบูรณาการฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา จำนวน 21 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าการบริหารคณะสงฆ์ไทยเริ่มชัดเจนตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีตำแหน่งสูงสุด คือ สมเด็จพระสังฆราช ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2445 และพัฒนาต่อเนื่องจนถึงรัชกาลที่ 10 ที่ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องกับระบบราชการ และยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาควบคู่กับการปรับตัวตามยุคสมัยปัจจุบัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย มีแนวปฏิบัติเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพ คือ ธรรมวินัย กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม ส่งผลให้กิจการคณะสงฆ์เป็นระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย ประกอบกับหลักทางพระพุทธศาสนา มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ 2) หลักพระธรรมวินัย เป็นรากฐานการปกครองคณะสงฆ์ ช่วยเสริมคุณธรรม แก้ปัญหา และสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน และ 3) หลักการพัฒนาแบบองค์รวม ผสานทุกด้านเพื่อความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาและบทบาทสงฆ์ในสังคม องค์ความรู้ที่ได้ คือ PPH Model เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปญญาดา จงละเอียด

ปญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครธรรม์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
ความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาการจ้างงานผู้สูงอายุ CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES: A CASE STUDY OF ELDERLY EMPLOYMENT จิตอุษา ชันทอง, พลภัทร บุราคม	1
รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลย SANGHA ADMINISTRATION FORM OF THE SANGHA IN LOEI PROVINCE พระรุ่งโรจน์ รตนวณฺโณ (ศรีเสริม)	14
การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 COMMUNICATION IN LOCAL DEVELOPMENT POLICIES FOR CHIEF EXECUTIVE OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AND COUNCIL MEMBERS ELECTION CAMPAIGN BY PALANG PHATTHALUNG TEAM, 2025 เอกกร มีสุข	24
แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 GUIDELINES FOR TECHNOLOGY-ENABLED MANAGEMENT OF SMALL SCHOOLS TOWARD EDUCATIONAL EXCELLENCE UNDER THE CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 ดาวประกาย นันทพรหม, อภิชาติ อนุกุลเวช, กัมปนาท วัชรธนาคม, นิวัตต์ น้อยมณี, กัญกร เอี่ยมพญา	36
การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม จากโครงการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี สู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ AN ANALYSIS OF SOCIAL RETURN ON INVESTMENT FROM A SOCIAL MEDIA MARKETING TRAINING INITIATIVE TO ELEVATE COMMUNITY ENTERPRISES IN PATHUM THANI PROVINCE IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE วันฤดี สุขสงวน, เฉลิมพร เย็นเยือก, อารีย์รัตน์ ส่งสกุลวัฒนา	48
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี FACTORS THAT AFFECT THE BEHAVIOR OF DIGITAL TECHNOLOGY USAGE FOR WORK PERFORMANCE AMONG VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS (VHVS) IN TROK NONG SUB-DISTRICT, KHLUNG DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE กาญจนา สมพิน, วิมเนศวร ทะกอง, สมพงษ์ เล้งมณี	62

วัฒนธรรมสร้างสรรค์ผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา CREATIVE CULTURE OF WOVEN FABRIC WITH A WOVEN PATTERN, KOH YO SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE อุมพร จรูญโรจน์, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย	73
การพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย THE DEVELOPMENT OF A SIMULATION GAME FOR NON-DESTRUCTIVE AIRCRAFT TESTING ยุธิดา ขายปัฐ, คงศักดิ์ ชมชุม, วราภรณ์ เต็มแก้ว	85
การวิเคราะห์ต้นทุนและการวางแผนกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รัตนโตนด COST ANALYSIS AND MARKETING STRATEGY PLANNING FOR PALMYRA PALM FURNITURE PRODUCTS ระริน เครือวรรณ, ณพร มีชนะ, สุปราณี วุ่นศรี, พลชัย ขาวนวล	98
การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจในสังคม PROMOTING THE FUNDAMENTAL ECONOMY THROUGH THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL SKILLS AND EXO FOOD INTAKE FOR THE ELDERLY CONOMICALLY DISADVANTAGED IN SOCIETY กุลรภัส เทียมทิพร, สุทธิกร แก้วทอง	111
ปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักเพื่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา FACTORS INFLUENCING THE UTILIZATION OF TEAK WASTE FOR CREATIVE LANAN PRODUCTS ศิรศยศ กิจมงคลวานิชย์, ภาณุพงศ์ จงขานลิทโซ, ทรงวุฒิ เอกภูมิวงศา	124
รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภค ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION MODEL THROUGH DIGITAL MEDIA THAT INFLUENCES CONSUMERS' DECISION TO USE BEAUTY CLINIC SERVICES IN SURAT THANI PROVINCE อารีวรรณ สีชุม, นรารัตน์ เกื้อทอง, กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์, วีรภัทร นกุลกิจ, ฉัตรชัย กองกุล	138
รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT MODEL FOR THE LEARNING EFFECTIVENESS OF STUDENTS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION จิระนันท์ เชื้อนาค, เสาวณีย์ ลิกขาบณจิต, ปัญญา อีระวิทยเลิศ	149
การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ENVIRONMENTAL COMMUNICATION MANAGEMENT FOR NETWORK PARTNERS MAB TA PHUT INDUSTRIAL ESTATE OFFICE, RAYONG PROVINCE วิรัช เพียรชอบ, กานต์ บุญศิริ, หฤทัย ปัญญาอุตรตระกูล, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์	161
การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 PARTICIPATORY MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 ธนภรณ์ แซ่ลิ้ม	172

- รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน** 184
INNOVATIVE ORGANIZATIONAL MANAGEMENT MODEL IN SMALL PRIMARY SCHOOLS LAMPHUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
มงคล วงศ์ผั่น, ศิริมาศ โกศลย์พัฒน์, ประพันธ์ ธรรมไชย, ชูชีพ พุทประเสริฐ
- การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี** 197
COMMUNICATION FOR IMPLEMENTING THE DEPARTMENT OF OLDER PERSONS' MISSION IN BUENG YITHO MUNICIPALITY, PATHUM THANI PROVINCE
ดวงกมล อินทรทัศน์, กานต์ บุญศิริ, หัสพร ทองแดง, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** 208
THE PROGRESS ON LEARNING ACHIEVEMENT AND MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING SKILLS USING POLYA'S PROBLEM-SOLVING TECHNIQUE COMBINED WITH EDUCATIONAL GAMES ON FRACTION AND DECIMAL WORD PROBLEMS FOR GRADE 6 STUDENTS
ธวัช รวยสันเทียะ, มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์
- การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย** 220
A SECOND-ORDER CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF MUSIC FESTIVAL ATTRIBUTES IN THAILAND
ภัทรธมนต์ พลรงค์, วิโรจน์ เกษภูาลักษณ์, เกติศิริ เจริญวิศาล
- การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานสิงห์หนุ่ม** 234
COMMUNICATION IN VISION AND LOCAL DEVELOPMENT POLICIES FOR THE MAYOR OF THUNG SONG TOWN MUNICIPALITY ELECTION CAMPAIGN BY "YOUNG LION" TEAM
ปิยดา นวลละออง, วิทยาธร ท่อแก้ว
- ความเสมอภาคทางการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม** 248
EDUCATIONAL EQUITY IN THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE SCHOOLS
พรรณรอน ฐิติพรพนิช, รุ่งชัดดาพร เวทะชาติ
- นวัตกรรมการสื่อสารในการรับฟังเสียงสาธารณะชนของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล** 260
INNOVATIVE COMMUNICATION IN PUBLIC LISTENING BY POLITICAL PARTY IN DIGITAL ERA
ไพศาล เรืองฤทธิ์, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ
- การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2** 272
STRATEGIC DEVELOPMENT OF ADMINISTRATION INTERNAL SUPER VISION IN SCHOOLS UNDER CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
ศรัณูภร ศิลปประเสริฐ, จรีพร โชติทิพย์ทรัพย์
- การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช** 283
EMPHASIS ON ACCOUNTING PREPARATION AND USE OF ACCOUNTING DATA AMONG MANGOSTEEN FARMERS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
อรัญญา จินาชาญ, โสพิศพิไล ทองใส, พัทรี พระสงฆ์

นวัตกรรมบริการและประสบการณ์ของผู้โดยสารที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย 295

SERVICE INNOVATION AND CUSTOMER EXPERIENCE AFFECTING TO ELECTRONIC SERVICE QUALITY AND CUSTOMER LOYALTY: A CASE OF LOW-COST AIRLINES IN THAILAND

ณัฏดา ทิพย์จันทา

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 309

A MODEL FOR DEVELOPING TEACHER POTENTIAL IN ACTIVE LEARNING THROUGH A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY: A CASE STUDY OF BANPRAKHONG SCHOOL AT BURIRAM PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

สำรวม คงสืบชาติ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช 318

FACTORS INFLUENCING THE DIGITAL TECHNOLOGY AND INNOVATION PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES (SMES) IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กุลวดี จันทรวีเชียร, เตชิตา สุทธิรักษ์, วิสูตร เพชรรัตน์, พัทธนันท์ อธิติง, นฤมาร ธิติประเสริฐ

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย 330

LEGAL PROBLEMS REGARDING THE REOPENING OF CASES FOR RECONSIDERATION IN THAILAND

วัชรินทร์ เจริญหล่อ, สังเวียน เทพผา, พันธเทพ วิฑิตอนันต์

คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย 343

GREEN SERVICE QUALITY AFFECTS THE SATISFACTION OF LOW-COST AIRLINE PASSENGERS IN THAILAND

ณัฏฐมน เป่าพันธุ์

การสื่อสารอัตลักษณ์ “เพลงบอก” ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 356

COMMUNICATING THE IDENTITY OF "PLENG BOK" IN THE PAK PHANANG RIVER BASIN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กชพรรณ สกุลพุทธพร, สมชาย สหวิศิษฐ์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ณ

ความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม:

กรณีศึกษาการจ้างงานผู้สูงอายุ*

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES:

A CASE STUDY OF ELDERLY EMPLOYMENT

จิตูษา ชันทอง*, พลภัทร บุราคม

Jitusa Khanthong*, Ponlapat Buracom

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kjitusa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามุมมองของผู้ประกอบการ SMEs ต่อความรับผิดชอบต่อสังคม เหตุผลในการจ้างงานผู้สูงอายุ ทักษะของแรงงาน ความพร้อมของสถานประกอบการ การจ่ายค่าตอบแทน และการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของการจ้างงานผู้สูงอายุใน SMEs และ 3) เสนอแนะแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับลักษณะของ SMEs งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ประกอบการที่มีบทบาทในการจ้างงานผู้สูงอายุ และแรงงานผู้สูงอายุที่ทำงานใน SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 คน จำนวน 20 กิจการ และผู้ประกอบการ SMEs ที่ยังไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุอีก 5 กิจการ รวมทั้งสิ้น 25 กิจการ ครอบคลุม SMEs ทั้ง 3 ขนาด ได้แก่ รายย่อย (Micro) ขนาดย่อม (Small) และขนาดกลาง (Medium) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการ SMEs ตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แม้ว่าบางส่วนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจน การจ้างงานผู้สูงอายุช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า ลดภาระครอบครัว สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การจ่ายค่าตอบแทนเท่ากับช่วงก่อนเกษียณ และต้องการให้รัฐสนับสนุนมาตรการทางภาษีที่ยืดหยุ่นกว่าเดิม 2) แนวปฏิบัติที่ดีควรคำนึงถึงการไม่เลือกปฏิบัติ จ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม สนับสนุนการอบรมทักษะใหม่ รวมถึงสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้เพื่อความรู้ภาคภูมิใจ และการยอมรับ และ 3) ผู้สูงอายุควรเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณโดยพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มโอกาสการทำงาน ขณะที่ภาครัฐควรเพิ่มสวัสดิการด้านสุขภาพ พัฒนาแพลตฟอร์มเชื่อมโยงแรงงานสูงอายุกับผู้ประกอบการ และออกมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อรองรับการจ้างงานผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, การจ้างงานผู้สูงอายุ

Abstract

This research article aims to 1) Examine the perspectives of Small and Medium Enterprises (SMEs) entrepreneurs on corporate social responsibility (CSR), reasons for employing elderly workers, skills of workers, workplace readiness, remuneration, and support from government agencies;

2) Identify promising practices for employing elderly workers within SMEs; and 3) Propose suitable elderly employment guidelines for SMEs. The study uses qualitative research with in-depth interviews based on purposive sampling. Key informants included SME entrepreneurs actively hiring elderly workers, along with elderly workers from 20 enterprises that had employed at least one elderly worker. In addition, 5 SME entrepreneurs without prior experience in hiring elderly workers were interviewed, making 25 enterprises across 3 SME sizes: micro, small, and medium. Research findings revealed that 1) SME entrepreneurs are increasingly aware of the importance of corporate social responsibility, though some still lack a clear understanding. Hiring elderly workers enhances their sense of value and eases family burdens. Most workplaces still lack appropriate facilities for elderly workers. Entrepreneurs continue to provide the same remuneration as before retirement and expect the government to introduce more flexible tax measures; 2) Good practices should highlight non-discrimination, provide suitable pay and benefits, promote new skills training, and cultivate an organizational culture that empowers elderly workers to share their knowledge, strengthening both their pride and acceptance; and 3) Elderly should prepare for retirement by developing knowledge to enhance their job opportunities. The government should expand health benefits, develop platforms to connect elderly workers with entrepreneurs, and introduce legal measures to promote elderly employment.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Small and Medium Enterprises, Elderly Employment

บทนำ

ในยุคที่ธุรกิจต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง องค์กรต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคใหม่ที่มีความคาดหวังสูงขึ้น กระแสด้านความยั่งยืน (Sustainability) กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจซึ่งไม่ได้จำกัดแค่เพียงการแสวงหากำไรสูงสุดหรือการสร้างผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นเท่านั้น องค์กรธุรกิจที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและมุ่งเน้นการสร้างรายได้โดยไม่ใส่ใจสังคมมีโอกาสที่จะไม่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) จึงมีบทบาทสำคัญต่อองค์กรในการสร้างความน่าเชื่อถือและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี อีกทั้งยังแสดงให้เห็นการดำเนินงานภายใต้หลักการบริหารจัดการที่ดีและมีจริยธรรม ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น จ่ายภาษีอย่างถูกต้อง ดูแลแรงงานตามกฎหมาย หรืออาจเป็นการดำเนินกิจกรรมอย่างสมัครใจที่ยึดประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555) แนวคิด CSR ถูกมองว่าก่อให้เกิดต้นทุนที่เพิ่มขึ้น จึงมักพบการดำเนินกิจกรรม CSR ที่ชัดเจนในองค์กรขนาดใหญ่เท่านั้นเนื่องจากความเข้าใจว่าองค์กรขนาดใหญ่สามารถนำเอาแนวทางต่าง ๆ ไปปรับใช้ได้ง่าย (Spence, L. J. & Rutherford, R., 2001) แต่ในความเป็นจริงทุกองค์กรรวมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมได้ เช่น การจ้างงานผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของ CSR-in-process ที่ทุกองค์กรสามารถมีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองต่อสังคมผู้สูงอายุได้ อีกทั้ง ผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญกับองค์กรที่มีบทบาทต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม องค์กรที่ดำเนินกิจกรรม CSR จึงมีโอกาสในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และนำไปสู่การเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจที่ช่วยกระจายรายได้ สร้างการจ้างงาน และขับเคลื่อนการหมุนเวียนรายได้ของประเทศ ในปี 2563 ได้มีการทบทวนนิยาม SMEs ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ กิจกรรมรายย่อย (Micro) และกิจการขนาดย่อม (Small) รวมเป็น

วิสาหกิจขนาดย่อม และกิจการขนาดกลาง (Medium) ถือเป็นวิสาหกิจขนาดกลาง รวมเรียกว่า SMEs หรือ MSME ตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2562 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2565) ในปี 2567 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุ 13,602,188 คน หรือร้อยละ 20.94 ของประชากรทั้งหมด ถือได้ว่าเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aged Society) ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ นั่นคือ มีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2578 จะก้าวสู่การเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) คือ มีผู้สูงอายุเกินร้อยละ 28 ของประชากร (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) แม้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งยังคงทำงานตามกลไกตลาดแรงงาน แต่มาตรการส่งเสริมจากรัฐและความร่วมมือของธุรกิจยังจำเป็น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทำให้ความต้องการจ้างแรงงานสูงอายุน้อยลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์

ข้อมูลจากผลสำรวจของ McKinsey & Company พบว่า แรงงานทั่วโลกจำเป็นต้องพัฒนาทักษะของตนเอง และเสริมทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับโอกาสการทำงานในอนาคต เพราะทักษะเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับนายจ้างในการตัดสินใจเลือกจ้างงาน (World Economic Forum, 2022) ทำให้แรงงานสูงอายุได้รับผลกระทบจากความต้องการจ้างงานผู้สูงอายุที่น้อยลง ด้วยจุดอ่อนของแรงงานสูงอายุ คือ การปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาแรงงานสูงอายุให้มีทักษะเพิ่มเติมและทันสมัย (ภาณติมา พงษ์นิรัตน์, 2564) อีกทั้ง SMEs ยังประสบปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และโอกาสทางการตลาด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างงานและการพัฒนาแรงงานให้มีทักษะสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน

แม้ว่าประเด็นด้าน CSR ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น แต่งานศึกษาส่วนใหญ่กลับมุ่งเน้นที่องค์กรขนาดใหญ่ ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SMEs ในประเด็นนี้ยังค่อนข้างจำกัด อีกทั้ง แม้การจ้างงานผู้สูงอายุจะสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ยังไม่ค่อยพบการศึกษาในเชิงกลยุทธ์ CSR ของ SMEs โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่เข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ยังไม่ปรากฏชัดเจน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงนำไปสู่การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในบริบทของการจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมไทยและช่วยส่งเสริมให้ SMEs สามารถดำเนินธุรกิจให้เติบโตควบคู่กับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคม เหตุผลการจ้างงาน ทักษะของแรงงาน ความพร้อมของสถานประกอบการ การจัดสรรค่าตอบแทน และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของการจ้างงานผู้สูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)** คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 1) ผู้ประกอบการที่มีบทบาทสำคัญต่อการจ้างงานผู้สูงอายุจาก SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 คน จำนวน 20 กิจการ 2) แรงงานสูงอายุ และ 3) ผู้ประกอบการจาก SMEs ที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ จำนวน 5 กิจการ รวมทั้งสิ้น 25 กิจการ ในรูปแบบบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครอบคลุม 3 ขนาดของธุรกิจ ได้แก่ รายย่อย (Micro) ขนาดย่อม (Small) และขนาดกลาง (Medium)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กำหนดแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้างที่แตกต่างกันในแต่ละส่วนเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและได้ข้อมูลหลากหลายแง่มุมครอบคลุม 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการ (จากกิจการที่มีการจ้างและไม่มีจ้างแรงงานสูงอายุ) ในประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม มุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะที่มีต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ 2) แรงงานสูงอายุ ในประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมเพื่อทำงานหลังเกษียณ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการจาก SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ และแรงงานสูงอายุในกิจการเดียวกัน จำนวน 20 กิจการ และผู้ประกอบการ SMEs ที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ จำนวน 5 กิจการ รวมทั้งสิ้น 25 กิจการ โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2567 จาก 9 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชลบุรี ระยอง อุบลราชธานี และตรัง โดยดำเนินการสัมภาษณ์ภายใต้ความยินยอมจากผู้เข้าร่วม และดำเนินการทุกขั้นตอนตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบของเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มุ่งเน้นที่การจ้างงานผู้สูงอายุของ SMEs และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ 2) วิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์มาจำแนกเป็นแก่นความคิดหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งประเด็นย่อยสำคัญออกเป็นส่วนของผู้ประกอบการ และส่วนของแรงงานสูงอายุ และ 3) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เมื่อผู้วิจัยต้องติดตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าหนึ่งพื้นที่ จำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจรูปแบบของวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เพื่อแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นแนวทางของผู้ประกอบการ และแรงงานสูงอายุ โดยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากการเก็บข้อมูลการวิจัยมากกว่าหนึ่งแหล่ง การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญประเด็นการวิจัย (Peer Debriefing) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ประกอบการที่มีบทบาทสำคัญต่อการจ้างแรงงานสูงอายุจากภาคการผลิต จำนวน 12 กิจการ และภาคการบริการและการค้า จำนวน 8 กิจการ แบ่งได้เป็นกิจการรายย่อย (Micro) 4 กิจการ ขนาดย่อม (Small) 9 กิจการ และขนาดกลาง (Medium) 7 กิจการ รวม 20 กิจการ

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ

ประเด็น	มุมมอง/ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
1. มุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคม	มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับความคิดเห็นส่วนบุคคล ผู้ประกอบการบางรายมองว่า CSR คือการสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร แม้บางรายยังไม่แน่ใจในแนวทางการทำ CSR แต่เห็นว่าการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ถือเป็นการรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและสังคมได้ ผู้ประกอบการ

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	มุมมอง/ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
	ยังมีมุมมองว่า CSR ควรเป็นระบบที่องค์กรขนาดใหญ่ดำเนินการมากกว่ากิจการขนาดเล็ก โดยรวมแล้วมีเพียงผู้ประกอบการบางส่วนเท่านั้นที่มองว่าการจ้างงานผู้สูงอายุถือเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม
2. แนวคิดและเหตุผลของผู้ประกอบการที่มีต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ	การจ้างแรงงานสูงอายุส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานต่อเนื่องหลังเกษียณเนื่องจากผู้สูงอายุยังสามารถทำงานได้และมีความชำนาญ โดยผู้ประกอบการบางรายไม่ได้มองการจ้างผู้สูงอายุเป็น CSR หรือการสร้างภาพลักษณ์องค์กร แต่เห็นว่าเป็นการช่วยเหลือชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงสถานประกอบการ การจ้างงานช่วยให้ผู้สูงอายุยังมีรายได้ รู้สึกมีคุณค่า และไม่ถูกทอดทิ้งหลังทำงานร่วมกันมานาน อย่างไรก็ตาม หากเป็นงานที่ต้องใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร หรือองค์ความรู้ใหม่ การจ้างคนรุ่นใหม่จะเหมาะสมและมีความคล่องตัวมากกว่า
3. ทักษะของแรงงานสูงอายุที่ผู้ประกอบการต้องการ	ผู้ประกอบการยังคงจ้างแรงงานสูงอายุหลังเกษียณ เนื่องจากต้องการทักษะและความชำนาญเฉพาะ แม้ไม่คาดหวังประสิทธิภาพเท่าคนวัยทำงาน บางตำแหน่งไม่มีแรงงานทดแทน ทำให้ผู้สูงอายุยังมีบทบาทสำคัญ ดังนั้นผู้สูงอายุควรพัฒนาทักษะ ปรับตัว และเรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อทำงานร่วมกับคนรุ่นใหม่ได้อย่างราบรื่น ผู้ประกอบการมีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานสูงอายุ ยอมรับข้อจำกัด ปรับงานให้เหมาะสม และเห็นข้อดีของผู้สูงอายุ เช่น จัดการอารมณ์และแก้ปัญหาได้ดี สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ช่วยลดความขัดแย้งในองค์กร
4. ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ทำงาน	มีเพียงผู้ประกอบการบางรายที่เตรียมสถานประกอบการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมต่อแรงงานสูงอายุ โดยยังไม่มีสถานประกอบใดจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะอย่างเป็นระบบเนื่องจากเพิ่งเริ่มจ้างแรงงานสูงอายุไม่นานและมีจำนวนไม่มาก ในขณะที่กิจการรายย่อยมักใช้ที่พักอาศัยเป็นสถานประกอบการ จึงเผชิญข้อจำกัดด้านพื้นที่และเงินทุนที่ไม่สามารถจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับแรงงานสูงอายุได้ ในภาพรวม ผู้ประกอบการได้ดูแลสภาพแวดล้อมของสถานประกอบการให้เอื้อต่อการทำงานของแรงงานทุกคน เช่น การรักษาความสะอาด การจัดให้มีการถ่ายเทอากาศที่เหมาะสม แสงสว่างเพียงพอ และควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาเสียงดังหรือกลิ่น/ควันเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด
5. การจัดสรรค่าตอบแทนให้กับแรงงานสูงอายุ	ผู้ประกอบการปฏิบัติตามต่อแรงงานสูงอายุอย่างเท่าเทียม โดยให้ค่าตอบแทนอัตราเดียวกับที่ได้รับก่อนเกษียณ บางรายได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติมเป็นค่าประสบการณ์/ความชำนาญเฉพาะ และได้รับสวัสดิการเช่นเดียวกับพนักงานรายอื่น ผู้ประกอบการมีความยืดหยุ่นในการจัดรูปแบบการจ้างงาน โดยปรับจากพนักงานประจำเป็นพนักงานชั่วคราว หรือทำสัญญาระยะสั้น เช่น รายปี ราย 6 เดือน หรือการจ้างงานรายวัน และเปิดโอกาสให้เลือกทำงานทั้งในลักษณะเต็มเวลา (Full-Time) และไม่เต็มเวลา (Part-Time) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพร่างกายของแรงงานสูงอายุ อีกทั้งสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้แรงงานสูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
6. การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือด้านการจ้างงานผู้สูงอายุตามนโยบายของรัฐ และต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนการอบรมเพื่อยกระดับและพัฒนาทักษะ (Up-Skill/Re-Skill) ของแรงงานสูงอายุ ควรพิจารณานโยบายสิทธิประโยชน์มาตรการลดหย่อนภาษีให้ครอบคลุมการจ้างแรงงานสูงอายุรายใหม่ ตลอดจนการเพิ่มสวัสดิการด้านหลักประกันสุขภาพและประกันสังคมที่เพียงพอต่อค่าครองชีพและค่ารักษาพยาบาล รวมถึงการจัดตั้งแพลตฟอร์มเฉพาะสำหรับการสมัครงานของผู้สูงอายุเพื่อเข้าถึงตลาดแรงงานได้โดยตรง ผู้ประกอบการรายย่อยเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทักษะ เงินทุน การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ของกิจการ

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	มุมมอง/ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุยังเป็นแรงงานที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญสูง จึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานหลังเกษียณโดยเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงาน ผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานสูงอายุที่มีทักษะเฉพาะ แต่ควรตระหนักถึงข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพในการทำงาน โดยปรับปริมาณงานให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และให้การสนับสนุน การถ่ายทอดความรู้ และกำลังใจเพื่อส่งเสริมการปรับตัวอย่างมั่นใจ ขณะเดียวกัน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีระบบสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการสมัครงานเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดอบรมเพื่อยกระดับทักษะ (Up-Skill/Re-Skill) ให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานร่วมกับคนรุ่นใหม่ได้อย่างราบรื่นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

จากตารางที่ 1 ผู้ประกอบการจาก SMEs ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุมีมุมมองต่อความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่แตกต่างกัน บางรายมองว่าเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์องค์กร หรือการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัย ขณะที่บางรายเห็นว่า CSR เหมาะสมกับองค์กรขนาดใหญ่มากกว่ากิจการขนาดเล็ก และมีเพียงส่วนน้อยที่เชื่อมโยงการจ้างงานผู้สูงอายุเข้ากับ CSR ผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการจ้างงานสูงอายุ เห็นว่าผู้สูงอายุยังมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะงานที่ใช้ความชำนาญทางวิชาชีพ อีกทั้งมีความยืดหยุ่นในการจัดรูปแบบการจ้างงานและให้ค่าตอบแทนอย่างเท่าเทียม แม้จะมีข้อจำกัดด้านสุขภาพซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อแรงงานสูงอายุ แรงงานสูงอายุส่วนใหญ่ยังพร้อมทำงานต่อและมองว่าช่วยสร้างรายได้ ลดภาระครอบครัว และทำให้รู้สึกมีคุณค่า ทั้งนี้ ผู้ประกอบการและแรงงานสูงอายุต่างเห็นว่าหนึ่งในแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสมนั้น ภาครัฐควรสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการพัฒนาทักษะ การขยายสิทธิประโยชน์ทางภาษี การเพิ่มสวัสดิการด้านสุขภาพ การจัดตั้งแพลตฟอร์มสมัครงานเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ และให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมแก่กิจการที่จ้างแรงงานสูงอายุ เพื่อให้การจ้างงานเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ประกอบการจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุจากภาคการผลิต จำนวน 2 กิจการ และภาคการบริการและการค้า จำนวน 3 กิจการ แบ่งได้เป็นกิจการรายย่อย (Micro) 1 กิจการ ขนาดย่อม (Small) 3 กิจการ และขนาดกลาง (Medium) 1 กิจการ รวมเป็น 5 กิจการ

ตารางที่ 2 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ

ประเด็น	มุมมอง/ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
1. มุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคม	ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มองว่าความรับผิดชอบต่อสังคมหมายถึงการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือการดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การบริจาค การให้ทุนการศึกษา และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการบางรายมีมุมมองว่าการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขึ้นอยู่กับความพร้อมทางการเงินของกิจการ และบางรายยังไม่มั่นใจว่าการจ้างงานผู้สูงอายุมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะใด

ตารางที่ 2 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	มุมมอง/ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
2. แนวคิดและเหตุผลของผู้ประกอบการที่มีต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ	เหตุผลประการหนึ่งที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ คือ กิจการยังไม่มีผู้สูงอายุที่ทำงานร่วมกันมาเป็นระยะเวลานานจนถึงวัยเกษียณ จึงยังไม่มีโอกาสจ้างแรงงานสูงอายุต่อเนื่อง อีกทั้งบางกิจการไม่เหมาะสมกับแรงงานสูงอายุ เนื่องจากมีลักษณะงานที่ค่อนข้างหนัก และผู้ประกอบการต้องการแรงงานที่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มประสิทธิภาพตลอดทั้งวัน สำหรับกิจการขนาดย่อมและรายย่อยซึ่งมีจำนวนลูกจ้างไม่มากและไม่สามารถจ้างแรงงานได้หลายตำแหน่ง ผู้ประกอบการจึงเลือกจ้างแรงงานวัยทำงานที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อค่าแรงมากกว่า
3. ทักษะของแรงงานสูงอายุที่ผู้ประกอบการต้องการ	ผู้ประกอบการต้องการแรงงานสูงอายุที่มีความชำนาญหรือทักษะเฉพาะที่สอดคล้องกับลักษณะงาน โดยเฉพาะงานที่ต้องอาศัยความรู้ทางวิชาชีพ งานที่ปรึกษา หรืองานที่ใช้ทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งมีความเหมาะสมกับแรงงานสูงอายุมากกว่างานที่ต้องใช้แรงกายเป็นหลัก
4. ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ทำงาน	ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่ได้เตรียมสภาพแวดล้อมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานประกอบการสำหรับแรงงานสูงอายุ เนื่องจากยังไม่มีแรงงานกลุ่มนี้ในปัจจุบัน อีกทั้งสถานประกอบการบางแห่งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และเงินทุน ในภาพรวมผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อแรงงานทุกคน โดยมีการดูแลให้อากาศถ่ายเทสะดวก จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาเสียงดังหรือกลิ่น/ควันที่เกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด
5. การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการเห็นควรให้ภาครัฐสนับสนุนการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะแรงงานสูงอายุอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานหลังเกษียณ นอกจากนี้ ควรมีมาตรการทางกฎหมายที่รองรับการจ้างแรงงานสูงอายุโดยเฉพาะ รวมถึงให้ภาครัฐช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายบางส่วนที่ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในการจ้างงานแรงงานสูงอายุ อีกทั้งสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ควรครอบคลุมการจ้างแรงงานสูงอายุทุกรูปแบบ และควรมีหน่วยงานกลางในระดับประเทศเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรับสมัครแรงงานสูงอายุโดยเฉพาะ
6. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ	แม้ว่าปัจจุบันยังไม่มีผู้สูงอายุ แต่ผู้ประกอบการมีทัศนคติเชิงบวกและเห็นด้วยต่อการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุควรมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานหลังเกษียณ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ การดูแลสุขภาพ และการวางแผนด้านการเงินอย่างเหมาะสม

จากตารางที่ 2 ผู้ประกอบการจาก SMEs ที่ไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุมีมุมมองต่อความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างหลากหลาย ส่วนหนึ่งมองว่าการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ก็ถือเป็น CSR มีเพียงบางส่วนที่เชื่อมโยงการจ้างงานผู้สูงอายุเข้ากับ CSR ด้านการจ้างงาน การที่กิจการไม่มีการจ้างงานผู้สูงอายุเนื่องจากยังไม่มีแรงงานที่ทำงานต่อเนื่องจนถึงวัยเกษียณ อีกทั้งงานบางประเภทไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในกิจการขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทุนและแรงงาน อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานสูงอายุที่มีความรู้และทักษะเฉพาะ โดยเฉพาะงานที่ปรึกษาหรือวิชาชีพเฉพาะด้าน ในด้านสภาพแวดล้อม พบว่าสถานประกอบการไม่มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุด้วยไม่มีการจ้างงาน แต่มีการดูแลสุขภาพการทำงานให้เอื้อต่อแรงงานทุกคน เช่น การระบายอากาศและแสงสว่างที่เพียงพอ ส่วนด้านนโยบาย ผู้ประกอบการเห็นว่าภาครัฐควรมีบทบาทมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมการพัฒนาทักษะ การออกกฎหมายที่รองรับการจ้างงานผู้สูงอายุ สนับสนุนค่าใช้จ่ายและสิทธิประโยชน์ทางภาษี รวมถึงจัดตั้งหน่วยงานหรือแพลตฟอร์มกลางเพื่อการสมัครงานผู้สูงอายุ ในภาพรวม แม้ผู้ประกอบการยังไม่มีผู้สูงอายุ แต่มีทัศนคติในเชิงบวกและเห็นว่าผู้สูงอายุควรเตรียมความพร้อมด้านทักษะ สุขภาพ และการเงิน เพื่อสามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมหลังเกษียณ

3. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานสูงอายุที่ทำงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แรงงานสูงอายุที่ยังทำงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากภาคการผลิต จำนวน 12 กิจการ และภาคการบริการและการค้า จำนวน 8 กิจการ แบ่งได้เป็นกิจการรายย่อย (Micro) จำนวน 4 คน ขนาดย่อม (Small) จำนวน 10 คน และขนาดกลาง (Medium) จำนวน 8 คน รวม 22 คน

ตารางที่ 3 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานสูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ประเด็น	มุมมอง/ความคิดเห็นของแรงงานผู้สูงอายุ
1. แนวคิดของแรงงานสูงอายุที่มีต่อการทำงานหลังเกษียณ	แรงงานสูงอายุมีความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ และมองว่าเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว อันจะช่วยลดภาระการดูแลจากบุตรหลาน โดยรวมแรงงานสูงอายุยังมีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญจากการทำงานในอดีตต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน อีกทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการปรับตัวเพื่อทำงานร่วมกับแรงงานที่มีอายุน้อยกว่าได้อย่างราบรื่น แม้ว่าจะมีความกดดันต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ก็พร้อมเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่หากจำเป็นต้องใช้ทักษะนั้นในการทำงาน ทั้งนี้ แรงงานสูงอายุตระหนักว่าสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญและต้องการมีสุขภาพที่แข็งแรงเพื่อให้สามารถทำงานได้ต่อเนื่องโดยไม่เป็นภาระของครอบครัวหรือของนายจ้าง ขณะเดียวกัน เมื่อกล่าวถึงประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม แรงงานสูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดดังกล่าวกับการดำเนินธุรกิจ แต่มีมุมมองว่าการที่ผู้ประกอบการจ้างแรงงานสูงอายุถือเป็นการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบหนึ่ง
2. ความพร้อมด้านความชำนาญของแรงงานสูงอายุ	แรงงานสูงอายุมีความพร้อมในการทำงานต่อหลังเกษียณ โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนจากผู้ประกอบการในการเข้ารับการอบรมและพัฒนาทักษะเพิ่มเติมร่วมกับพนักงานรายอื่น แรงงานสูงอายุบางส่วนใช้ประสบการณ์และความชำนาญที่สั่งสมมาในการทำงานต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานบางประเภทไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะเฉพาะด้วยเป็นงานที่ใช้ทักษะทั่วไป ซึ่งแรงงานสูงอายุก็สามารถปฏิบัติได้ แม้ว่าจะมีข้อจำกัดด้านร่างกาย แรงงานสูงอายุจำนวนมากมีความตั้งใจและพร้อมที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะงาน
3. สภาพปัญหาในชีวิตประจำวันของแรงงานสูงอายุ	แรงงานสูงอายุหลายคนต้องการทำงานเนื่องจากมีภาระหนี้สินของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ บางรายแม้ไม่มีภาระหนี้สินแต่ต้องการทำงานเพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยว แรงงานสูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีเพียงบางส่วนที่มีเงินออมหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากสำนักงานประกันสังคม ในด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานสูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวตามวัย ส่งผลให้สภาพร่างกายอ่อนแอลงและไม่สามารถทำงานต่อเนื่องเป็นเวลานานได้ อย่างไรก็ตาม ไม่พบปัญหาอันเนื่องจากสภาพแวดล้อมของสถานประกอบการ โดยภาพรวมแรงงานสูงอายุยังคงสามารถทำงานได้เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม รู้สึกมีคุณค่า และลดการเป็นภาระต่อครอบครัว
4. การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการทำงานหลังเกษียณ	แรงงานสูงอายุต้องการให้ภาครัฐเพิ่มการดูแลด้านสวัสดิการ โดยเฉพาะเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและสิทธิการรักษาพยาบาล เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีประกันสุขภาพหลังเกษียณ ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลสูง อีกทั้งสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ยังไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมด จึงควรมีการพิจารณาขยายสิทธิการรักษาพยาบาลให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ แรงงานสูงอายุยังต้องการให้ภาครัฐจัดการอบรมทักษะวิชาชีพเพื่อให้ความรู้และทักษะที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนการส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานต่อเนื่องหลังเกษียณ อันจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอในการดูแลตนเองและลดภาระของครอบครัว
5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ	การเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณตั้งแต่วัยทำงานเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในด้านการวางแผนการเงิน การจัดทำประกันสุขภาพ และการพัฒนาทักษะความรู้ให้ต่อเนื่องเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงาน หากผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพต่อเนื่องได้ จะช่วยลดภาระในการดูแลจากครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ ภาครัฐควรมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานสูงอายุในการทำงานอย่างเหมาะสม

จากตารางที่ 3 แรงงานสูงอายุมีความพร้อมและทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานหลังเกษียณ มองว่าการทำงานเป็นโอกาสในการสร้างรายได้ ดูแลตนเอง ลดภาระครอบครัว และทำให้รู้สึกมีคุณค่า แม้จะมีข้อจำกัดด้านสุขภาพและโรคประจำตัว แต่ส่วนใหญ่ยังพร้อมปรับตัว เปิดใจเรียนรู้ และสามารถใช้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญที่สั่งสมมาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนจากผู้ประกอบการด้านการอบรมและพัฒนาทักษะ นอกจากนี้ แรงงานสูงอายุยังมีแรงจูงใจในการทำงานจากภาระหนี้สิน ความต้องการรายได้เพิ่มเติม และการลดความรู้สึกโดดเดี่ยว แรงงานสูงอายุต้องการให้ภาครัฐเพิ่มการดูแล โดยเฉพาะเบี้ยยังชีพและสิทธิการรักษาพยาบาล เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีประกันสุขภาพหลังเกษียณ ทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาสูง รวมทั้งส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพและสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มโอกาสการทำงานต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การเตรียมความพร้อมตั้งแต่วัยทำงาน ทั้งการออม การประกันสุขภาพ และการพัฒนาทักษะ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานได้ต่อเนื่องและไม่เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม อีกทั้งควรมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองการทำงานของแรงงานสูงอายุที่เหมาะสม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาการจ้างงานผู้สูงอายุ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. มุมมองความรับผิดชอบต่อสังคม เหตุผลการจ้างงาน ทักษะของแรงงาน ความพร้อมของสถานประกอบการ การจัดสรรค่าตอบแทน และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

งานวิจัยพบว่า แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของผู้ประกอบการมีความหลากหลาย บางรายยังขาดความเข้าใจในแนวทางและรูปแบบของกิจกรรม ผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้าน CSR ภาครัฐจึงควรส่งเสริมความรู้ด้านการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม (ปกรณ อุดมธนะสารสกุล, 2561) อีกทั้งความพร้อมทางการเงินของกิจการก็เป็นปัจจัยสำคัญ โดยความรับผิดชอบต่อสังคมทางเศรษฐกิจตามแนวคิด Carroll's Pyramid of CSR เป็นพื้นฐานสำคัญอย่างแรกของธุรกิจก่อนการมีบทบาทต่อสังคมในระยะยาว (Carroll, A. B., 2016) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้ประกอบการ SMEs เริ่มเข้าใจและให้ความสำคัญกับ CSR มากขึ้น โดยการจ้างงานผู้สูงอายุช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและลดภาระครอบครัว แม้มีศักยภาพและความชำนาญในงานมากแต่ผู้ประกอบการก็ตระหนักถึงข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งให้โอกาสผู้สูงอายุเข้าอบรมและพัฒนาทักษะซึ่งถือเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนรุ่นใหม่ เป็นไปตามทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ระบุว่ามนุษย์มีทุนทางปัญญา มีทักษะและประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ รวมถึงความสามารถในการพัฒนาความสัมพันธ์ในที่ทำงานเป็นทุนทางอารมณ์ (Gratton, L. & Ghoshal, S., 2003) อย่างไรก็ตาม หากงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ การจ้างแรงงานรุ่นใหม่อาจเหมาะสมกว่า โดยจุดอ่อนของแรงงานสูงอายุ คือ การปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เปลี่ยนแปลง (ภาณติมา พงษ์นิรัตน์, 2564)

สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการมีแรงงานสูงอายุ แต่มีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเอื้อต่อการทำงานของแรงงานทุกคนตามเกณฑ์มาตรฐาน การจ้างแรงงานสูงอายุในงานวิจัยนี้ส่วนมากเป็นการจ้างงานต่อเนื่องหลังเกษียณ ผู้ประกอบการจ่ายค่าตอบแทนและให้สวัสดิการแก่แรงงานสูงอายุตามเดิม โดยมีการปรับเปลี่ยนสัญญาจ้างตามความเหมาะสม อีกทั้งรู้สึกผูกพันกับผู้สูงอายุที่ทำงานด้วยกันมานานจึงไม่อยากทอดทิ้ง เป็นไปตามทฤษฎีวงจรชีวิต (Life Cycle Theory) ที่สะท้อนถึงธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นแก่นสำคัญของการดำรงอยู่ ด้วยการเข้าใจว่าแต่ละช่วงของชีวิตมีลักษณะเฉพาะ จึงต้องมีกลยุทธ์การจัดการที่แตกต่างกัน (Erikson, E. H., 1950) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐออกมาตรการภาษี

ที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากขึ้น ลดข้อจำกัดบางประเด็นเพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติได้จริงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย อีกทั้งส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ เช่น แนะนำแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมการทำงาน มอบสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมแก่กิจการที่จ้างงานผู้สูงอายุ และจัดตั้งแพลตฟอร์มจัดหางานเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุมีทิศทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ ขณะเดียวกันการได้ทำงานต่อและได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีให้กับคนรุ่นใหม่ทำให้แรงงานสูงอายุกู้สึกมีคุณค่า แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยความต้องการตามลำดับขั้นตามทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ เมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นสูงในลำดับต่อไปจะเกิดขึ้น (Maslow, A. H., 1943) ดังนั้นความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุและการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่นจึงเป็นแรงจูงใจสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

2. แนวปฏิบัติที่ดีของการจ้างงานผู้สูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs พบว่า มีแนวปฏิบัติต่อแรงงานสูงอายุกัลยกัน นั่นคือ เป็นการจ้างต่อเนื่องหลังเกษียณ จ่ายค่าตอบแทนและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่แรงงานสูงอายุตามเดิม ซึ่งประเด็นของการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ การทำงานที่ไม่มีวันหยุดหรือลาพักผ่อนไม่ได้ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่แรงงานสูงอายุพบเจอจากการทำงาน (อัมภินิ ลากสมบุญดี, 2565) นอกจากนี้ ยังพบว่า ไม่มีหลักฐานสนับสนุนแนวคิดที่ว่าผู้สูงอายุเป็นอุปสรรคต่อโอกาสการทำงานหรือมีประสิทธิภาพการทำงานที่น้อยกว่าแรงงานวัยหนุ่มสาว อีกทั้งหลักฐานเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบต่อความสามารถในการทำกำไร (Profitability) จากการจ้างแรงงานสูงอายุก็น้อย (Allen, S. G., 2022); (Quinby, L. D. et al., 2023)

โดยสรุป แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรมี ดังนี้

1. ผู้ประกอบการกำหนดนโยบาย จัดทำแผน รวมถึงคู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจ้างแรงงานสูงอายุ เพื่อแสดงความตั้งใจที่จะสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ (Age Discrimination)
2. ผู้ประกอบการควรมีทัศนคติที่ดีและมีความเข้าใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้สูงอายุที่อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ตำแหน่งงานหรือความรับผิดชอบให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับทักษะการทำงานและสภาพร่างกายของแรงงานสูงอายุ อีกทั้งส่งเสริมให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดีและมีความเข้าใจในการทำงานร่วมกับแรงงานสูงอายุ โดยมีการสนับสนุนว่าแรงงานผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพการทำงานที่ไม่แตกต่างจากแรงงานวัยหนุ่มสาว (Quinby, L. D. et al., 2023)
3. ผู้ประกอบการควรพิจารณาค่าตอบแทนที่เป็นธรรมตามประสบการณ์และความชำนาญการของแรงงานสูงอายุ รวมถึงสวัสดิการที่จำเป็น เช่น ค่ารักษาพยาบาล ประกันอุบัติเหตุ การตรวจสุขภาพประจำปี เงินโบนัส เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน
4. ความรู้และทักษะที่ไม่ทันต่อยุคสมัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการทำงาน ผู้ประกอบการควรส่งเสริมให้แรงงานสูงอายุได้รับการอบรม (Up-Skill/Re-Skill) เพื่อพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใหม่ ๆ รวมถึงเทคโนโลยีที่จำเป็น ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่นที่ส่งเสริมมาตรการ “Active Aging” และสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เน้นการยกระดับความรู้และทักษะของผู้สูงอายุ (Pu, X., 2023)
5. ผู้ประกอบการควรจัดเตรียมสถานประกอบการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยเพื่อรองรับกับการมีแรงงานสูงอายุมารวมถึงแรงงานทุกคน เช่น การจัดพื้นที่ทำงานให้มีทางลาด มีราวจับในห้องน้ำและทางเดิน ความสะอาดในสถานประกอบการ แสงสว่างที่เพียงพอต่อการทำงาน อุปกรณ์ช่วยทุ่นแรงการทำงาน รวมถึงพื้นที่พักผ่อนระหว่างวัน
6. ผู้ประกอบการควรส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กรเพื่อให้แรงงานสูงอายุได้รับการเคารพและเกิดการยอมรับในคุณค่า เช่น ให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์การทำงาน (Mentor) ให้กับพนักงานรุ่นใหม่ หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่กิจการจัดขึ้น โดยการจ้างงานผู้สูงอายุที่ประสบ

ความสำเร็จในมุมมองของนายจ้างในหลายประเทศ พบว่า ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้การจ้างงานผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ (Kooij, D., 2015)

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ผู้สูงอายุควรเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณด้วยการพัฒนาทักษะใหม่ (Up-Skill/Re-Skill) และปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มโอกาสการทำงานทั้งในสถานประกอบการเดิมหรือแห่งใหม่ เพราะจุดอ่อนของแรงงานสูงอายุ คือ การปรับตัวต่อเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ (กานติมา พงษ์นัยรัตน์, 2564) อีกทั้งอุปสรรคของแรงงานสูงอายุ คือ การมีทักษะที่ไม่ทันต่อสมัยแต่ต้องการค่าตอบแทนสูง ขาดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ มีข้อจำกัดด้านร่างกาย จิตใจ และคุณวุฒิในการเติบโตทางอาชีพ (Radovic-Markovic, M., 2013) ผู้ประกอบการเห็นว่าภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เช่น การสร้างแพลตฟอร์มสมัครงานและจัดฝึกอบรม จึงควรร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการจ้างงานให้ตรงกับความต้องการของแรงงานสูงอายุและนายจ้าง (ชลธิชา อัสวนรินทร และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐเพิ่มสิทธิประโยชน์พิเศษแก่กิจการที่จ้างแรงงานสูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านผู้เชี่ยวชาญ แหล่งเงินทุน หรือการยกย่องให้เป็นต้นแบบของการจ้างงานผู้สูงอายุ อีกทั้งอยากให้ภาครัฐเพิ่มมาตรการทางกฎหมายที่รองรับต่อแรงงานสูงอายุ เนื่องจากประเทศไทยยังขาดมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน ครอบคลุมการทำงานและปัญหาของแรงงานสูงอายุ (อาทิตยา โภคสุทธิ์ และคณะ, 2563) จึงควรมีกฎหมายที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อเสนอแนะแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุควรเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณด้วยการพัฒนาความรู้การทำงานโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี และองค์ความรู้ใหม่ที่ทันต่อยุคสมัย มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานหลังเกษียณ สามารถพึ่งพิงตัวเองได้ ทั้งนี้ ภาครัฐควรสนับสนุนหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อจัดอบรมให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

2. ผู้สูงอายุควรคำนึงถึงสุขภาพร่างกายเป็นสำคัญ หากร่างกายไม่แข็งแรงจะเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน และเป็นภาระของผู้ประกอบการ ทั้งนี้ ภาครัฐควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพหรือค่ารักษาพยาบาลให้กับผู้สูงอายุเพิ่มเติม

3. ภาครัฐควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่ออำนวยความสะดวกให้แรงงานสูงอายุเข้าถึงแหล่งงานได้โดยตรง รวมทั้งเป็นช่องทางที่เชื่อมโยงให้ผู้ประกอบการสามารถค้นหาแรงงานสูงอายุที่ตรงกับความต้องการการจ้างงานได้ เพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในมิติของผู้ประกอบการและแรงงานสูงอายุ

4. ภาครัฐควรพิจารณามาตรการทางกฎหมายที่ครอบคลุมการทำงานและการจ้างงานแรงงานสูงอายุ เพื่อรองรับต่อบริบทการจ้างงานของประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงอายุ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา งานวิจัยนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจแนวทางการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยเฉพาะในบริบทของการจ้างงานผู้สูงอายุได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หากองค์กรสามารถดึงศักยภาพของแรงงานสูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงมาใช้ได้อย่างเหมาะสม จะสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นภายในองค์กรได้อย่างแตกต่าง และยากต่อการลอกเลียนแบบอันนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ในระยะยาว โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) กรมสรรพากร ในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายด้านภาษีควรมีมาตรการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุที่ครอบคลุมมากขึ้น 2) ภาครัฐควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความเข้าใจที่ถูกต้องและรับรู้ว่าการจ้างงานผู้สูงอายุถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในมิติของการจ้างงานหรือการสร้างโอกาสทางอาชีพภายใต้นิยามของความรับผิดชอบต่อ

ต่อสังคมได้ 3) มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานผู้สูงอายุยังเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมมากกว่าการกำหนดข้อบังคับที่เฉพาะเจาะจง ทำให้เกิดเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้แรงงานสูงอายุขาดการคุ้มครองที่เหมาะสมจากการทำงาน อีกทั้งผู้ประกอบการไม่มีกรอบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนสำหรับการจ้างแรงงานสูงอายุ และ 4) การนำนโยบายสู่แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้สังคมตระหนักและเห็นความจำเป็นของการจ้างงานผู้สูงอายุในสังคมไทย เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการผลักดันประเทศไทยสู่สังคมสูงอายุได้อย่างมีคุณภาพและเป็นรูปธรรม และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและแนวทางการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมของ SMEs แต่ละลักษณะของธุรกิจในแต่ละขนาดของกิจการ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจการดำเนินกิจกรรม และอุปสรรคของผู้ประกอบการในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการจ้างงานผู้สูงอายุของ SMEs ที่มีประเภท/ขนาดของธุรกิจ ภูมิภาคแตกต่างกัน ซึ่งอาจมีบริบททางสังคมและทัศนคติที่มีต่อการจ้างงานผู้สูงอายุแตกต่างกันรวมถึงมุมมองของผู้สูงอายุที่ยังทำงานเพื่อหาปัจจัยร่วมในการกำหนดนโยบายหรือให้ผู้ประกอบการมีแนวปฏิบัติในการจ้างงานผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2566. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ภาณติมา พงษ์นัยรัตน์. (2564). แนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุของภาคเอกชนเพื่อรองรับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก. ใน รายงานการวิจัย. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชลธิชา อัสวรินทร์ และคณะ. (2563). โครงการรูปแบบการจ้างงานผู้สูงอายุในภาคเอกชนของไทย: ความยืดหยุ่น ผลผลิตภาพ และการคุ้มครอง. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล. (2561). การปฏิบัติตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(2), 9-25.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2555). แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เมจิกเพรส จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2565). นิยาม SMEs. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.sme.go.th/aboutus/นิยามSMEs#>
- อัมภินี ลาภสมบุรณ์ดี. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 42(3), 18-33.
- อาทิตยา โภคสุทธิ และคณะ. (2563). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 34(112), 180-198.
- Allen, S. G. (2022). Demand for older workers: What do we know? What do we need to learn? The Journal of the Economics of Aging, 24(238), 1-13.
- Carroll, A. B. (2016). Carroll's pyramid of CSR: Taking another look. International Journal of Corporate Social Responsibility, 1(3). <https://doi.org/10.1186/s40991-016-0004-6>
- Erikson, E. H. (1950). Childhood and society. New York: Norton.
- Gratton, L. & Ghoshal, S. (2003). Managing personal human capital: New ethos for the 'volunteer' employee. European Management Journal, 21(1), 1-10.

- Kooij, D. (2015). Successful aging at work: the active role of employees. *Work, Aging and Retirement*, 1(4), 1-11.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Pu, X. (2023). Research on the Aging of Global Workforce and Solutions. *Advances in Economics Management and Political Sciences*, 56(1), 7-14.
- Quinby, L. D. et al. (2023). Are older workers good for business? Retrieved March 10, 2025, from https://crr.bc.edu/wp-content/uploads/2023/11/wp_2023-19.pdf
- Radovic-Markovic, M. (2013). An Aging Workforce: Employment Opportunities and Obstacles. *Cadmus*, 1(6), 142-155.
- Spence, L. J. & Rutherford, R. (2001). Social responsibility, profit maximization and the small firm owner-manager. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 8(2), 126-139.
- World Economic Forum. (2022). No such thing as a dead-end job, new McKinsey research finds. Retrieved October 16, 2023, from <https://shorturl.asia/KpXb9>

รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลย*

SANGHA ADMINISTRATION FORM OF THE SANGHA IN LOEI PROVINCE

พระรุ่งโรจน์ รตนวณโณ (ศรีเสริม)

Phra Rungroj Rathanawanno (Sreeserm)

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรธ มหาวชิราลัยมหาพุทธมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ขอนแก่น ประเทศไทย

Graduate School Wachirajanavarorod, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Khon Kaen, Thailand

Corresponding author E-mail: noorungroj2020@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย และนำเสนอองค์ความรู้จากการบูรณาการฯ เป็นการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา จำนวน 21 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารคณะสงฆ์ไทยเริ่มชัดเจนตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีตำแหน่งสูงสุด คือ สมเด็จพระสังฆราช ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2445 และพัฒนาต่อเนื่องจนถึงรัชกาลที่ 10 ที่ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องกับระบบราชการ และยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาควบคู่กับการปรับตัวตามยุคสมัยปัจจุบัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย มีแนวปฏิบัติเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพ คือ ธรรมวินัย กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม ส่งผลให้กิจการคณะสงฆ์เป็นระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย ประกอบกับหลักทางพระพุทธศาสนา มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ 2) หลักพระธรรมวินัย เป็นรากฐานการปกครองคณะสงฆ์ ช่วยเสริมคุณธรรม แก้ปัญหา และสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน และ 3) หลักการพัฒนาแบบองค์รวม ผสานทุกด้านเพื่อความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา และบทบาทสงฆ์ในสังคม องค์ความรู้ที่ได้ คือ PPH Model เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

คำสำคัญ: การบริหาร, การปกครองคณะสงฆ์, กิจการคณะสงฆ์, คณะสงฆ์จังหวัดเลย

Abstract

This research was aimed to study the administration of the Thai Sangha, the administration of the Sangha in Loei Province, integrate a model for the administration of the Sangha in Loei Province, and present the knowledge base derived from this integration. The research was qualitative. The key informants included 21 members of the Sangha and Buddhist experts, purposively selected. The tool used for data collection was the in-depth interview, and the data were analyzed descriptively. The research revealed that the administration of the Thai Sangha became clearly structured during

*Received August 28, 2025; Revised September 22, 2025; Accepted October 2, 2025

the Sukhothai period, with the highest position being the Supreme Patriarch. Later, during the reign of King Rama V, the Sangha Act of 1902 was enacted and continuously developed until the reign of King Rama X, when the Sangha Act of 1962 and its amendments were improved. This aligned the Sangha's administrative structure with the governmental system while preserving the unique identity of Buddhism and adapting to modern times. The administration of the Sangha in Loei Province was guided by a set of practices designed to ensure its efficiency under the Dharma-Vinaya, laws, regulations, and orders from the Sangha Supreme Council. This resulted in the systematic and continuous development of the Sangha's affairs. The integration of a model for the administration of the Sangha in Loei Province with Buddhist principles involved three key tenets: 1) The principle of participation, which provided an opportunity for all sectors to play a role and be systematically connected; 2) The principle of Dharma-Vinaya, which served as the foundation for Sangha governance, reinforcing virtues, solving problems, and aligning with contemporary society; and 3) The principle of holistic development, which integrated all aspects for the sustainability of Buddhism and the role of the Sangha in society. The knowledge base derived from this study was the PPH Model, which was developed to achieve maximum efficiency and effectiveness in Sangha administration.

Keywords: Administration, Sangha Governance, Sangha Affairs, Loei Provincial Sangha

บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้ง “พุทธบริษัท 4” อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา เพื่อเป็นกลุ่มศาสนิกชนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยวางระบบการบริหารจัดการสังคมสงฆ์ผ่านหลัก พระธรรมวินัย ซึ่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการดำเนินกิจกรรมในหมู่สงฆ์ และเป็นระบบการจัดองค์กรที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันและสร้างประโยชน์ได้เต็มที่ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) สังคมสงฆ์จึงไม่ใช่เพียงการรวมตัวของนักบวช หากแต่เป็นสถาบันที่มีการบริหารจัดการภายในตนเองอย่างเป็นระบบตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งพัฒนามาสู่การจัดระเบียบคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน (ธรรมปพร หงษ์ทอง, 2564) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สามารถเชื่อมโยงแนวคิดการบริหารสมัยใหม่เข้ากับหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นกระบวนการวางแผน การจัดการองค์กร ภาวะผู้นำ และการควบคุมงานให้สอดคล้องกับหลักธรรมวินัยและกฎหมาย คณะสงฆ์จึงไม่เพียงต้องการประสิทธิภาพเชิงการจัดการ แต่ยังต้องยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นต้น ที่จะช่วยให้การบริหารเกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความไว้วางใจต่อสังคม การผสมผสานการบริหารทั้งสองมิติยังนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านศาสนาและสังคม (พระครูสมุห์ไพฑูรย์ พนมสวาย และคณะ, 2562) ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้คณะสงฆ์ไทยมีการพัฒนาและเจริญรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน

ระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นแกนกลาง ร่วมกับการสนับสนุนของภาครัฐผ่านกฎหมาย นับตั้งแต่ตามพระราชอำนาจของ พระมหากษัตริย์ ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2445 พัฒนาเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ อาทิ การปกครอง การเผยแผ่ การศึกษา และการสาธารณสงเคราะห์ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรกลางกำกับดูแล และมีพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินงานในพื้นที่ (กรมการศาสนา, 2561) เช่น คณะสงฆ์จังหวัดเลยเป็นหน่วยงานระดับภูมิภาคที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความซับซ้อน

มากขึ้นจึงต้องมีระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและบทบาทของสงฆ์ในชุมชน (ประวิทย์ วิรัชบัณฑิต, 2564)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย ยึดตามกฏมหาเถรสมาคม และได้เพิ่มการบริหารด้านวิเทศสัมพันธ์เป็นด้าน 7 (คณะสงฆ์จังหวัดเลย, 2565) อีกส่วนหนึ่ง มีการดำเนินงานครอบคลุมทุกด้าน จนเกิดเป็นระบบการบริหารที่มั่นคง และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการศึกษา มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม และมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ทำหน้าที่สร้างบุคคลให้มีคุณภาพด้วยหลักการสมัยใหม่ประกอบหลักทางพระพุทธศาสนา และมีการสร้างวัดที่สวยงามเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้คนทั่วไปเข้าวัดและได้ทัศนศึกษาเกิดการเรียนรู้พระธรรม เช่น วัดป่าห้วยลาด วัดสมเด็จภูเรือ และมีปณิธานบุคคลที่มีชื่อเสียงด้านการปฏิบัติและการเผยแผ่ เช่น หลวงปู่ชอบ ฐานสโม (ชอบ ฐานสโม) เมื่อมีวัดและพระภิกษุมาย่อมเกิดกฎระเบียบมากขึ้นเพื่อควบคุมและพัฒนาไปพร้อมกัน จะเห็นได้จากวัดที่มีพระภิกษุ อุบาสกและอุบาสิกาจำนวนมาก และการก้าวหน้าของการสื่อสารและเทคโนโลยี เกิดการสอนธรรมออนไลน์ ประชุมออนไลน์ สัมมนาทางออนไลน์ เป็นต้น ประกอบกับมีการออกกฎระเบียบจากมหาเถรสมาคมอย่างต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมที่เน้นวัตถุนิยมเป็นหลัก รูปแบบการบริหารจึงมีการปรับให้สอดคล้องกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลยยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบในภาพรวมที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย เพื่อวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดอื่น ๆ รวมถึงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรสงฆ์ในระดับภูมิภาคให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย
3. เพื่อบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะและคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยและการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย เบื้องต้นเป็นการรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิด้านการบริหารคณะสงฆ์จากพระไตรปิฎก และข้อมูลด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์จังหวัดเลยจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ เอกสาร งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งของมหาเถรสมาคม รวมถึงการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่คัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากคณะสงฆ์ทั้ง 2 นิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย จากผู้บริหารสูงสุด ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด รวม 4 รูป เจ้าคณะอำเภอ ที่ดำรงตำแหน่งมากกว่า 10 ปี จำนวน 4 รูป เจ้าคณะอำเภอ ที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 4 รูป เจ้าคณะตำบล ที่ดำรงตำแหน่ง 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 4 รูป เจ้าอาวาส ที่ดำรงตำแหน่ง 10 ปี ขึ้นไป ที่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 2 รูป ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา ได้แก่

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเลย จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน รวมเป็น 21 รูป/คน เน้นการศึกษา 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านวิเทศสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 2 การสังเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลยเป็นกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 ร่วมกับการติดตามความก้าวหน้า (Progress Report of the Dissertation) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยมุ่งศึกษาการเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ การค้นหาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ประกอบในการบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย โดยอิงจากข้อมูลสังเคราะห์ที่ได้ในระยะเวลาที่ 1 และ 2 การตรวจสอบและกลั่นกรองรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบการบูรณาการรูปแบบที่เสนอ โดยใช้เกณฑ์ด้านความถูกต้อง (Validity) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Usefulness) เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ต้องเป็นนักวิชาการที่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือรองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ปรัชญา รัฐศาสตร์ หรือการปกครอง โดยใช้แบบประเมินเชิงพรรณนาและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย ที่ออกมาเป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การบริหารคณะสงฆ์ มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่สมัยพุทธกาลยึดพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงการบริหารคณะสงฆ์ไทย ในยุคต้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช แบ่งคณะสงฆ์ออกเป็นฝ่ายคามวาสีและวนวาสี และมีการแต่งตั้งตำแหน่งสังฆราชและปูครู ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้นำระเบียบการปกครองเดิมมาใช้ พร้อมทั้งเพิ่ม “คณะป่าแก้ว” เข้ามาอีกหนึ่งคณะ ทำให้คณะสงฆ์แบ่งออกเป็น 3 คณะ โดยมีลำดับชั้นการปกครองที่ชัดเจน ได้แก่ สมเด็จพระสังฆราชสังฆราช และพระครู ในยุคกลาง ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราชทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาโดยยึดรูปแบบเดิมจากสมัยอยุธยา และแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช จำนวน 3 รูป กระทั่งเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ได้มีการปฏิรูปคณะสงฆ์ครั้งใหญ่ โดยออกกฎหมายคณะสงฆ์ถึง 10 ฉบับ และแบ่งคณะสงฆ์ออกเป็น 3 คณะ ได้แก่ คณะเหนือ คณะใต้ และคณะอรัญวาสี ต่อมาในรัชกาลที่ 3 ได้เพิ่ม “คณะกลาง” และ พ.ศ. 2376 ก่อตั้งคณะธรรมยุติกนิกายขึ้นในรัชกาลที่ 4 เริ่มตั้งแต่รัชกาลที่ 4 - 5 ทรงจัดระเบียบคณะสงฆ์ใหม่ให้มีเอกภาพทางการบริหาร จนเกิดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ต่อมาในรัชกาลที่ 6 - 7 ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับระบบราชการ โดยมีการแต่งตั้ง เจ้าคณะภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาส เกิดจากรัชกาลที่ 5 ทรงตรา “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2445” จัดระเบียบสงฆ์ทั่วประเทศ ส่วนในรัชกาลที่ 9 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และมีการปรับปรุงอีกครั้งใน พ.ศ. 2535 โดยเปลี่ยนระบบการบริหารจาก “สังฆสภา” มาเป็น “มหาเถรสมาคม” ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในยุคปัจจุบันภายใต้รัชกาลที่ 10 ได้ปรับปรุงการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ปรับระบบการปกครองให้สอดคล้องกับระบบราชการมากขึ้น โดยยังคง มหาเถรสมาคมไว้เป็นองค์กรสูงสุดในการบริหาร พร้อมทั้งมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยสนับสนุนภารกิจอย่างเป็นระบบ โครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีเจ้าคณะภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาส ทำหน้าที่กำกับดูแล

ในพื้นที่ ขณะที่มีมหาเถรสมาคมมีอำนาจสูงสุดใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านนิติบัญญัติ (ออกกฎและข้อบังคับของคณะสงฆ์) ด้านบริหาร (จัดการและกำกับกิจการของคณะสงฆ์) และด้านตุลาการ (พิจารณาคดีเกี่ยวกับพระวินัย) การบริหารคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันครอบคลุมภารกิจสำคัญ 6 ด้านหลัก ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยที่มุ่งเน้นการดำรงไว้ซึ่งหลักธรรมวินัย การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ผลการศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปภายใต้กรอบพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และแนวนโยบายของมหาเถรสมาคม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้มั่นคงทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศ ในระดับจังหวัดนั้น คณะสงฆ์จังหวัดเลยมีการจัดโครงสร้างการบริหารแบบลำดับขั้น ตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัด ซึ่งทำหน้าที่ครอบคลุมทั้งด้าน การปกครอง การเผยแผ่ศาสนา การส่งเสริมการศึกษา การสาธารณสงเคราะห์ และวิเทศสัมพันธ์ โดยมี การประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเลยและหน่วยงานราชการในพื้นที่อย่างใกล้ชิด บริบทเฉพาะของจังหวัดเลยที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน และวัดตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหลายแห่ง ทำให้รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ต้องอาศัย ความยืดหยุ่นและความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ คณะสงฆ์จังหวัดเลยจึงเน้นการบูรณาการภารกิจทั้ง 7 ด้าน ซึ่งการบริหารเพิ่มจากกฎหมายมหาเถรสมาคมมา 1 ด้าน คือ ด้านวิเทศสัมพันธ์ โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นแกนกลางของการบริหาร ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ คณะสงฆ์จังหวัดเลยยังมีวัดป่าจำนวนมากซึ่งเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติธรรมตามแนวธรรมาภิบาล ขณะเดียวกันวัดในเขตเมืองและชุมชนก็มีบทบาทสำคัญในการอบรมประชาชน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบของคาวาสิ ส่งผลให้รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนี้มีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างการดำรงความเคร่งครัดตามพระวินัยกับการปรับใช้หลักธรรมมาภิบาลและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมในการบริหารกิจการของวัดและองค์กรคณะสงฆ์โดยรวม

การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย ด้านการปกครอง ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลยดำเนินไปตามระเบียบมหาเถรสมาคมอย่างเป็นระบบ โปร่งใส แต่ยังมีบางจุดที่ขาด ความสมดุลและเกิดความล่าช้า จุดแข็ง คือ ความสามัคคีของคณะสงฆ์และโครงสร้างที่ชัดเจน แต่ยังมีจุดอ่อนเรื่องการประสานงานและปรับตัวต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงช้า โอกาสในการพัฒนา คือ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหาร ขณะที่อุปสรรคหลักคือ ขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ แนวทางเปลี่ยนแปลงควรเน้นการอบรม พัฒนาระบบ IT และปรับปรุงระบบคัดกรองผู้บวชให้มีมาตรฐานมากขึ้น ด้านศาสนศึกษา การศึกษาพระภิกษุ-สามเณรมีการพัฒนา แต่ยังขาดบุคลากร ขณะที่จุดแข็ง คือ บุคลากรที่มีความรู้และการสนับสนุนทุนการศึกษา แต่จำนวนผู้เรียนลดลงและมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา แนวทางการเปลี่ยนแปลงควรเน้นการพัฒนาหลักสูตรออนไลน์และการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดมีโครงการช่วยเหลือเด็กยากจนและสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรท้องถิ่น จุดแข็ง คือ การระดมทุนจากศรัทธาและการช่วยเหลือจากพระสงฆ์ในหลายวัด แต่ยังมีจุดอ่อนในเรื่องการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและขาดระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาในอนาคตควรเน้นการสร้างเครือข่ายและพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีความต่อเนื่องและครอบคลุม ด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดเลยมีการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เผยแผ่ธรรมะอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีขาดความร่วมมือในบางกรณีและการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุ การเผยแผ่มีจุดแข็งจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และเนื้อหาธรรมะที่เข้าใจง่าย แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี การพัฒนาและขยายช่องทางสื่อดิจิทัลเป็นโอกาสสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา

ในอนาคต ด้านสาธารณูปการ วัดปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และบูรณะเสนาสนะอย่างต่อเนื่อง โดยมีการสนับสนุนจากชุมชนและคณะสงฆ์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังมีปัญหาการพัฒนาไม่สอดคล้องกับแผนระยะยาว และขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ การสนับสนุนจากชุมชนและผู้บริจาคที่ต่อเนื่อง พร้อมทั้งผู้นำทางศาสนาและจิตอาสาช่วยในการพัฒนา อย่างไรก็ตามงบประมาณและทรัพยากรยังจำกัด บางวัดยังขาดการพัฒนาเสนาสนะที่เหมาะสม ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดเป็นศูนย์กลางการรับบริจาคและช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน พร้อมกับการให้ทุนการศึกษาและสร้างที่พักพิงสำหรับผู้ยากไร้ แต่ยังมีปัญหาการจัดการและระบบรับมือเหตุการณ์ที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน จุดแข็ง คือ เครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งและการสนับสนุนจากประชาชน ข้อจำกัด คือ การขาดการฝึกอบรมระบบรับมือเหตุการณ์และงบประมาณที่จำกัด และด้านด้านวิเทศสัมพันธ์ พระภิกษุมีการเดินทางไปต่างประเทศเพื่อศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ แต่ขาดการสนับสนุนและงบประมาณอย่างเพียงพอ จุดแข็ง คือ การเปิดรับการเรียนรู้จากนานาชาติ แต่ยังขาดทักษะด้านภาษาและงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้ โอกาสอยู่ที่การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากข้อมูลข้างต้น สามารถบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลย ได้หลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) 2) หลักธรรมวินัย (Principles of Monastic Discipline) และ 3) การพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) เรียกว่า PPH Model ซึ่งจะก่อให้เกิดมิติด้านโครงสร้างและการจัดการ และมีมิติด้านสังคมและการบริการชุมชน ช่วยทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลยสามารถเชื่อมโยงทั้งมิติการบริหารเชิงพุทธ และการบริหารสมัยใหม่ รวมถึงการบริการสังคมเชิงคุณธรรมได้อย่างกลมกลืนและยั่งยืน ซึ่งกระบวนการที่จะนำไปใช้ เช่น ระดมทุนเพื่อซ่อมแซมศาลาการเปรียญ ควรเริ่มต้นจากคณะสงฆ์รวมถึงเจ้าอาวาส ใช้รูปแบบ PPH Model ประชุมทำความเข้าใจในหลักการสำคัญและมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็น มีข้อตกลงร่วมกัน นำไปสู่การดำเนินการ มีการรายงานผล และปรับปรุงผลการดำเนินการ ซึ่งเป็นการแสวงหาวิธีการร่วมกัน และรับผลร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเลยตั้งแต่เรื่องเล็กจนถึงเรื่องใหญ่

อภิปรายผล

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยสามารถดำเนินมาอย่างยั่งยืนได้ เพราะพระภิกษุและคณะสงฆ์ยึดมั่นในพระธรรมวินัย ทำให้ชาวพุทธเกิดความศรัทธาและพร้อมสนับสนุนกิจการในทุกด้าน อีกทั้งยังมีกฎหมายที่ช่วยส่งเสริมการบริหาร จึงเกิดเป็นระบบและมีผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ยังช่วยให้การบริหาร เช่น ด้านการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักธรรมสวดกัมมัฏฐาน รวมถึงด้านอื่นด้วย อย่างไรก็ตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้มีอำนาจ บทบาท หน้าที่ โดยตรงตามพุทธาณุญาต คือ คณะสงฆ์ ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรเน้นคุณภาพของพระภิกษุให้มากเพราะเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา และปรับการบริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก สอดคล้องกับ พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ่) และคณะ กล่าวว่า การที่พระสังฆาธิการจะทำการบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบเดิม สามารถทำได้แต่อาจจะทำให้งานพระพุทธศาสนาไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ การปรับตัวของพระสังฆาธิการในการนำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาใช้แต่จะดำเนินการอย่างไรให้รู้เท่าเข้าใจ เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์โดยประยุกต์หลักการหรือ แนวทางของพระพุทธเจ้าซึ่งได้วางหลักการบริหารไว้อย่างชัดเจน และละมุนละม่อมนำมาใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย และหลักการบริหารที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อจะได้นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ่) และคณะ, 2564)

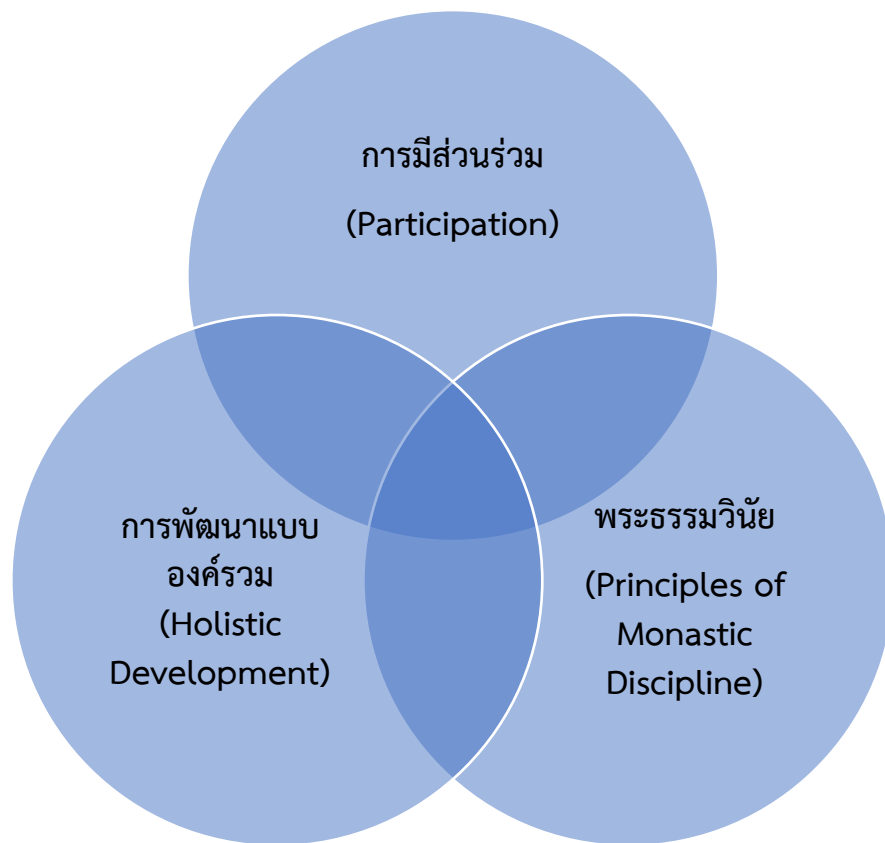
การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลยดำเนินงานตามพระธรรมวินัยและกฎหมายมหาชน ซึ่งเกิดการพัฒนา มาได้จนถึงปัจจุบันเพราะความสามัคคีของคณะสงฆ์ และการสนับสนุนจากภาครัฐและประชาชนชาวพุทธ และมีกฎหมายที่คุ้มครองอย่างดี แต่ก็มีพระภิกษุและชาวพุทธที่สร้างความเสื่อมเสียให้กับพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ ซึ่งก็เป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่มีใครทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมได้ถ้าคณะสงฆ์และชาวพุทธยังยึดมั่นปฏิบัติตาม พระธรรมวินัย และช่วยกันปกป้อง สอดคล้องกับ ญัตติพร จินดาสวัสดิ์ กล่าวว่า การที่มีพระสงฆ์ละเมิดพระธรรม วินัยเกิดขึ้นบ่อย ๆ นั้น สาเหตุไม่ได้เกิดมาจากการปกครองของคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคม แต่สาเหตุเกิดมาจาก ตัวพระสงฆ์เองและสังคมรอบข้างที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นสิ่งดึงดูดมากกว่าพระธรรมวินัย ประกอบกับพื้นฐานและจิตใจของพระสงฆ์ที่แตกต่างกันและวัตถุประสงค์ที่เข้ามาบวชแตกต่างกัน ถึงแม้ว่ามหาเถร สมาคมจะมีวิธีการบริหารจัดการอย่างเข้มงวดเพียงใด แต่ก็คงจะไม่สามารถที่จะห้ามปรามกับสภาวะจิตใจของ มนุษย์ได้ (ญัตติพร จินดาสวัสดิ์, 2558)

การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความเปลี่ยนแปลง ของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น การใช้ PPH Model คือ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักธรรมวินัย (Principles of Monastic Discipline) และการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) และ คณะสงฆ์จังหวัดเลยมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า แม้ทุกอย่างจะเปลี่ยนแปลงไป ต้องยึดและปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะถือเป็นศาสนาแทนพระพุทธองค์ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือจัดการบริหารภายในองค์กร ที่สำคัญ และให้ใช้กฎ ระเบียบ หลักการอื่นเป็นตัวเสริม ซึ่งต้องมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง ถ้าทำได้อย่างนี้จะทำให้ พระพุทธศาสนาเป็นประโยชน์ต่อสังคมไปอย่างยาวนาน ซึ่งต้องมีการบังคับใช้ให้เข้มข้น สอดคล้องกับ พระศรีสัง ญาณมุนี (สุมินทร ยติโกโร) กล่าวว่า แนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ควรสอดคล้องและเอาจริงต่อการลงโทษ ตามพระธรรมวินัยและการบังคับใช้กฎ คำสั่ง ระเบียบ กติกาต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคมอย่างเคร่งครัดและจริงจัง หากเหนือกว่าอำนาจหน้าที่ของตน ก็ควรส่งเรื่องให้ผู้บริหารที่สูงกว่าดูแลหรือวินิจัยลงโทษ เพื่อเป็นการป้องปราม หรือขจัดพาลภิกษุให้ออกไปจากศาสนา และควรมีแผนในการขออุปสมบทอย่างเข้มงวดด้วย (พระศรีสังญาณมุนี (สุมินทร ยติโกโร), 2561)

แนวโน้มการบริหารอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีในการประชุมพระสังฆาธิการ และการสื่อสารระหว่างวัด หรือระหว่างเจ้าคณะผู้ปกครอง และการติดต่อประสานงานกับชุมชน คณะสงฆ์ จึงต้อง ปรับตัวให้ทันสมัยกับเรื่องดิจิทัลไม่ว่าจะเรื่องใด โดยเฉพาะด้านการปกครอง ซึ่งจะช่วยให้ง่ายและรวดเร็วใน การสั่งการ การทำฐานข้อมูลกลางของคณะสงฆ์ด้วย สอดคล้องกับ พระครูสุตานุยุต (บัณฑิต สุนาโค) กล่าวว่า การพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารสามารถส่งเสริมการทำงานของพระสังฆาธิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการบริหารและการติดตามผลการดำเนินงาน เช่น การประชุมออนไลน์ การส่งข้อมูลผ่านระบบดิจิทัล หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและ การตรวจสอบที่โปร่งใส (พระครูสุตานุยุต (บัณฑิต สุนาโค), 2560) ดังนั้น การบูรณาการรูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ จึงควรปรับเปลี่ยนให้ทันกับยุคโลกาภิวัตน์ โดยควรเกิดจากคณะสงฆ์ทุกระดับนับตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นไปจนถึง ผู้ปกครองสูงสุดของประเทศมาวางแผน แสวงหาวิธีการ และทำเป็นข้อตกลงแล้วปฏิบัติร่วมกัน เพื่อการบริหาร ที่ทันสมัย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดล ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลย (PPH Model)

จากการบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลยได้ออกมาเป็นรูปแบบที่เรียกว่า PPH Model สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วม (Participation) กระบวนการมีส่วนร่วม มีจุดร่วมสำคัญที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ โดยเน้น “การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม” ในส่วนการวางแผน การทำงานเป็นทีม โดยใช้เทคโนโลยี และเครือข่าย เข้ามาสนับสนุน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ที่ดี เพื่อทำงานร่วมกันด้านการประเมินปัญหา สาเหตุ และเครื่องมือในการแสวงหาทางออก ทั้งนี้ต้องยึดหลักธรรมวินัย การเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความร่วมมือด้วย

พระธรรมวินัย (Principles of Monastic Discipline) กระบวนการทางพระธรรมวินัย เป็น การบริหารตามหลักศีล พุทธพจน์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎ ระเบียบอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ยึดตามหลักพระธรรมวินัยและกฎกติกาที่กำหนดขึ้นจะช่วยให้เกิดระเบียบ ความสงบ และความมั่นคงในกิจการคณะสงฆ์ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการบริหารให้เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

การพัฒนาแบบองค์รวม(Holistic Development) กระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม ยึดหลักวิชาการ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แล้วบูรณาการทุกอย่างให้เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ เปรียบเสมือนกลไกที่ทำงานประสานกันอย่างเป็นองค์รวม การบริหารแบบนี้จึงไม่แยกส่วน แต่ผสานองค์ความรู้ (ศาสนศึกษา) จริยธรรม (ธรรมวินัย) การบริหารจัดการ (การปกครอง) การเข้าถึงสังคม (การเผยแผ่-การสงเคราะห์) และ การเปิดสู่โลกภายนอก (การวิเทศสัมพันธ์) เข้าด้วยกัน ก็จะได้รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลยแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อประสิทธิผลที่ดี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการสำคัญในการบริหาร และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามบริบทของแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดในการบริหาร โดยเฉพาะในยุครัตนโกสินทร์ตอนปลาย มีการตรากฎหมายคณะสงฆ์และปฏิรูประบบโครงสร้างบริหารให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับระบบราชการ ส่วนการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเลย เป็นกรณีตัวอย่างของการปรับใช้แนวทางดังกล่าวในระดับภูมิภาค โดยมีการจัดโครงสร้างการบริหารแบบลำดับขั้น ซึ่งดำเนินงานใน 7 ด้าน ได้แก่ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ 6) การสาธารณสงเคราะห์ และ 7) วิเทศสัมพันธ์ ทั้งนี้ การบริหารภายใต้บริบทภูมิประเทศของจังหวัดเลยซึ่งเป็นพื้นที่ภูเขาสลับซับซ้อน ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องมีความยืดหยุ่น และให้ความสำคัญกับความร่วมมือจากชุมชนและภาคีเครือข่ายในท้องถิ่น นอกจากนี้ ผลการศึกษาเชิงลึก คณะสงฆ์จังหวัดเลย มีจุดแข็งหลายประการ ได้แก่ ความสามัคคีในคณะสงฆ์ โครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน และการใช้เทคโนโลยีบางด้านเพื่อส่งเสริมการบริหาร แต่ก็ยังพบข้อจำกัดและอุปสรรคที่สำคัญ เช่น การประสานงานล่าช้า ขาดแคลนบุคลากร งบประมาณจำกัด และขาดการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างทันทั่วทั้ง จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การบูรณาการรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดเลย ได้แนวคิดหลัก 3 ประการ คือ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักพระธรรมวินัย (Principles of Monastic Discipline) และการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) ซึ่งรวมเรียกว่า “PPH Model” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นแกนกลาง และการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้านอย่างบูรณาการ จึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรนำรูปแบบ PPH Model ไปปฏิบัติ ดังนี้ 1.1) ส่งเสริมการบริหารงานแบบบูรณาการ คณะสงฆ์ควรพัฒนาและปรับปรุงระบบการบริหารที่เชื่อมโยงทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาส ให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัยและกฎหมาย 1.2) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ เช่น การฝึกอบรมพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เชี่ยวชาญ และ 1.3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนด้านการดำเนินงานแทนคณะสงฆ์หรือเพื่อสนับสนุนคณะสงฆ์ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย มีประเด็นที่ควรจะต้องทำดังนี้ 2.1) การพัฒนารูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ไทยแบบองค์รวม: การบูรณาการความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายและแนวโน้มโลก 2.2) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรภายนอกในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2.3) บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์ไทย: แนวทางการจัดการสมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2561). สารานุกรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- คณะสงฆ์จังหวัดเลย. (2565). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2565. เลย: สำรวยก๊อปปี้บ้านใหม่.
- ณัฐฐาพร จินดาสวัสดิ์. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา มหาเถรสมาคม. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธรรมปพร หงษ์ทอง. (2564). การบริหารองค์กรพระสงฆ์ไทยตามแนวพุทธกาล. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 31-44.
- ประวิทย์ วิรัชบัณฑิต. (2564). บทบาทคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล. วารสารพุทธสังคมวิทยา, 11(2), 1-15.

- พระครูสมุห์ไพฑูรย์ พนมสวย และคณะ. (2562). การบริหารสมัยใหม่กับการบริหารเชิงพุทธศาสตร์. วารสาร มจร ตรีภุชชัยปริทรรศน์, 3(2), 119-131.
- พระครูสุตานุยุต (บัณฑิต สุนาโค). (2560). รูปแบบการบริหารจัดการงานคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ่) และคณะ. (2564). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในศตวรรษที่ 21. Journal of Modern Learning Development, 6(6), 371-383.
- พระศรีสัจญาณมณี (สุมินทร ยติโกโร). (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). รายงานการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568*

COMMUNICATION IN LOCAL DEVELOPMENT POLICIES FOR CHIEF EXECUTIVE OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AND COUNCIL MEMBERS ELECTION CAMPAIGN BY PALANG PHATTHALUNG TEAM, 2025

เอกกร มีสุข

Akkorn Meesuk

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนสงขลา สงขลา ประเทศไทย

Program in Local Government, Songkhla Community College, Songkhla, Thailand

Corresponding author E-mail: jaroen81@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การออกแบบนโยบาย 2) การจัดการการสื่อสาร และ 3) การพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักแบบมีเกณฑ์ คือ แบบเจาะจงพิจารณาถึงคุณสมบัติที่สามารถแสวงหาคำตอบในงานวิจัยในครั้งนี้ รวมจำนวน 30 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) การออกแบบนโยบายประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการควบคุมข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ครอบคลุมพื้นที่ การมีตัวชี้วัดถึงความเป็นไปได้อย่างชัดเจน การเลือกนโยบายที่คำนึงถึงความเร่งด่วน ความคุ้มค่า และการร่วมสร้างการยอมรับของประชาชน การประเมินผลและการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทท้องถิ่น 2) การจัดการการสื่อสาร ประกอบด้วย การวางแผนสารและช่องทางสื่อสารด้วยสื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ กระบวนการเตรียมสาร การดำเนินงาน การควบคุมคุณภาพและการปรับปรุง การรับฟังประชาชนเพื่อนำมาปรับปรุงเนื้อหาและช่องทางสื่อสารอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลเชิงปริมาณและคุณภาพในประเด็นความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการสนับสนุน และ 3) การพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบาย ประกอบด้วย การครอบคลุมความต้องการเชิงพื้นที่ วัตถุประสงค์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน การเลือกนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน การสื่อสารนโยบายผสมผสานสื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม สื่อใหม่ และสื่ออื่น ๆ การเน้นข้อความหลักที่คงเส้นคงวา การควบคุมคุณภาพสื่อและประเมินผลความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการสนับสนุน

คำสำคัญ: การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น, การหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด, ทีมพลังพัทลุง

Abstract

This research aimed to study: 1) Policy design, 2) Communication management, and 3) The development of communication strategies for local development policies in the context of

*Received September 1, 2025; Revised September 29, 2025; Accepted October 6, 2025

the 2025 election campaign for the Chief Executive and Members of the Provincial Administrative Organization Council of Phatthalung Province by the "Phatthalung Power" team. A qualitative research approach was employed using in-depth interviews with 30 purposively selected key informants based on specific criteria that ensured their relevance in providing insights for the study. The research instrument was an in-depth interview guide, and data were analyzed through of thematic analysis. The findings revealed that: 1) Policy Design consisted of problem and needs analysis in conjunction with evidence-based data to define policy objectives that comprehensively cover the area, establishing clear feasibility indicators, selecting policies based on urgency, cost-effectiveness, and fostering public acceptance, conducting impact analysis and evaluation, and adjusting policies to align with local needs and contexts. 2) Communication Management included planning messages and communication channels through interpersonal media, traditional media, and new media; preparing communication content; implementing and monitoring quality control and adjustments; incorporating public feedback to improve content and channels continuously; and evaluating both quantitative and qualitative aspects regarding understanding, trust, and support. 3) Development of Policy Communication Guidelines involved addressing area-specific needs, setting clear objectives and measurable indicators, selecting and implementing policies with public participation and clear action plans, integrating various media channels (interpersonal, traditional, digital, and others), emphasizing consistent key messages, maintaining media quality control, and evaluating understanding, trust, and support.

Keywords: Communication of Local Development Policies, Chief Executive of Provincial Administrative Organization Election Campaign, Palang Phatthalung Team

บทนำ

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญของการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองที่ดีแก่ประชาชนเพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติ และการเข้าถึงทรัพยากรและการเพิ่มโอกาสสร้างความเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น (สุพรรณ ภัทรมะวารกุล และคณะ, 2566) การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จภายใต้บทบาท อำนาจ และหน้าที่เพื่อสร้างการยอมรับและสร้างความไว้วางใจ ฉะนั้นผู้นำทางการเมืองจะต้องมุ่งเน้นการสื่อสารความไปถึงผู้รับสารให้มีความชัดเจน และมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชน (สิงห์ สิงห์ขจร, 2560) การพัฒนาการเมืองประชาชนสามารถแสดงออกถึงความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเรียกร้องต่อตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในรูปแบบนโยบาย กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาที่มาจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (พระสิริรัตนเมธี และคณะ, 2564) การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้สมัครการเลือกตั้งมีการปรับตัวด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร เพื่อตอบสนองความคาดหวังในฐานะตัวแทนของประชาชน และในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญของการหาเสียงเลือกตั้ง คือ การนำเสนอนโยบายต่าง ๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารเพื่อหาผู้สนับสนุน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งมาลงคะแนนเสียงให้ตนมากที่สุด (นิรัตน์ เพชรรัตน์ และคณะ, 2564)

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาจังหวัดทุกมิติ ซึ่งผู้สมัครเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางตรงในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองตามทฤษฎีการณรงค์

หาเสียง โดยผู้สมัครจะต้องออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการและการแก้ปัญหาของประชาชนในพื้นที่ ให้สร้างอิทธิพลต่อความคิดเห็นในการโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้การสนับสนุน (วิทยากร ท่อแก้ว, 2568ค) การจัดการการสื่อสารทางการเมืองมีปัจจัยเกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนการจัดองค์กร การจัดการ บุคลากร การสื่อสาร และการควบคุมที่ส่งผลต่อการไหลของข้อมูลข่าวสารทางสังคมและทางการเมือง (กฤติกา รุจิโชค, 2561) การจัดการสารเป็นการวางแผนการสื่อสาร ความต่อเนื่อง และการควบคุมสารตอบโต้จากฝ่ายตรงข้าม ซึ่งถือเป็นกระบวนการทำหน้าที่เพื่อเป็นการถ่ายทอดนโยบาย อุดมการณ์ และตัวตนของผู้สมัครไปสู่สายตาประชาชนให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความจดจำ และความไว้วางใจในการเลือกตั้ง (วิทยากร ท่อแก้ว, 2568ก)

ทีมพลังพลัง นำโดย นายวิสุทธิ ธรรมเพชร หรือนายกพร เปิดตัวลงรับเลือกตั้งนายก อบจ.พัทลุง พร้อมเปิดศูนย์ประสานงานเลือกตั้งของทีมหลังครองแชมป์นายกมาหลายสมัย กล่าวว่า วาระการดำรงตำแหน่งนายก อบจ.จะครบวาระในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2567 จึงจำเป็นต้องเตรียมการเลือกตั้งและเปิดศูนย์ประสานงานเลือกตั้งของทีมพลังพลัง โดยมีคณะผู้บริหาร ที่ปรึกษาและผู้สมัครร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงดูเหมือนว่าทีมที่พร้อมที่สุดจะเป็นทีมพลังพลัง (ผู้จัดการออนไลน์, 2567ข) และเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 ผลจากการนับคะแนนโดยรวมทั้ง 11 อำเภอ นายวิสุทธิ ธรรมเพชร ผู้สมัครนายก เบอร์ 3 ทีมพลังพลัง ได้รับคะแนนนำทุกหน่วย พร้อมทั้งได้สมาชิกสภา อบจ. รวมทั้งสิ้น 22 คน จาก 30 เขต โดย นายวิสุทธิ ธรรมเพชร ว่าที่นายก อบจ.พัทลุงสมัยที่ 3 กล่าวขอบคุณชาวพัทลุงที่ได้ลงคะแนนให้พร้อมทำหน้าที่ดูแลประชาชนต่อไปอีก 1 สมัย พร้อมบอกจะสานต่อนโยบาย 9 ดี ของทีมพลังพลังที่เคยหาเสียงเอาไว้ พร้อมทั้งสานต่องานโครงสร้างสาธารณสุขพื้นฐาน ด้านสุขภาพประชาชน และด้านการศึกษา (ผู้จัดการออนไลน์, 2567ก) สรุปได้ว่า ทีมพลังพลังเป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญกับคนพัทลุงต่อการตัดสินใจลงคะแนนในการเลือกตั้ง อบจ.พัทลุง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทีมพลังพลังมีความพร้อมที่แข่งขันเลือกตั้ง โดยใช้การรณรงค์หาเสียงนำเสนอโน้มน้าวไปสู่คนพัทลุงที่มีสิทธิเลือกตั้งด้วยช่องทางการสื่อสารที่สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และยอมรับในนโยบายจนก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธานำมาซึ่งการได้รับชัยชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้

การสื่อสารนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการรับรู้และต่อยอดถึง วิสัยทัศน์ การพัฒนาท้องถิ่น และความน่าเชื่อถือของทีมผู้สมัครหรือตัวผู้สมัคร เนื่องจากนโยบายหลักสำคัญที่มีบทบาทแสดงถึงการตอบสนองความต้องการ และข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ 1) การออกแบบนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญหรือหัวใจหลักที่เป็นตัวแทนของผู้สมัคร โดยอาศัยทฤษฎีการสื่อสารของ Lasswell, H. D. ที่เรียกว่า แบบจำลองการสื่อสารของ Lasswell, H. D. ซึ่งเป็นการนำคำถาม 3 ข้อโดยมีหลักการ คือ สื่อสารกับใคร (To Whom) เน้นที่การระบุกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับสารให้ชัดเจน เรื่องอะไร (Says What) เน้นที่เนื้อหาของสารหรือนโยบายที่ต้องการสื่อออกไป เกิดผลอย่างไร (With What Effect) เน้นที่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง เช่น การรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ หรือการลงคะแนนเสียง (Lasswell, H. D., 1948) 2) การจัดการการสื่อสารนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรและงบประมาณสูงภายใต้กฎหมายการหาเสียงเลือกตั้งเพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารและนโยบายต่าง ๆ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จากแนวคิดการรณรงค์หาเสียง (Campaign Theory) ของ วิทยากร ท่อแก้ว ได้อธิบายถึงกระบวนการและกลยุทธ์ที่ผู้สมัครใช้เพื่อสื่อสารและโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วย การวางแผนและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การสร้างการรับรู้ การสร้างสารและการสื่อสารที่สอดคล้องกับนโยบาย การนำเสนอส่งออกไปผ่านช่องทางการสื่อสาร การประสานงานสื่อทุกรูปแบบ การเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การประเมินผล และการปรับปรุงผลกระทบที่เกิดขึ้นและการพัฒนาต่อไป (วิทยากร ท่อแก้ว, 2568ค) โดยการเลือกตั้งครั้งล่าสุดของจังหวัดพัทลุง ปี 2568 ทีมพลังพลังภายใต้การนำของนายวิสุทธิ ธรรมเพชร ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการสื่อสารนโยบาย อย่างไรก็ตามการสื่อสารนโยบายมีปัจจัยต้องเผชิญกับความท้าทาย

หลายประการ เช่น การนำเสนอนโยบายที่สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การใช้ช่องทางการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมส่งผลทำให้เข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือเนื้อหาการนำเสนอที่ซับซ้อนเกินไปทำให้ประชาชนเข้าใจได้ยาก การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพส่งผลให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในตัวผู้สมัครและนโยบาย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเจาะลึกศึกษาว่า ทีมพลังพหุลักษณ์มีการสื่อสารนโยบายอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบนโยบายและการจัดการการสื่อสารนโยบายที่สามารถเอาชนะความท้าทายจนนำไปสู่การชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ได้ ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งความสนใจที่จะแสวงหาองค์ความรู้เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการออกแบบนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง การจัดการการสื่อสารนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง การพัฒนาการจัดการการสื่อสารนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารนโยบายในการเลือกตั้งท้องถิ่นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกแบบนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ ปี 2568
2. เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ ปี 2568
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ ปี 2568

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ ปี 2568 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) คือ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากจำนวนประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ จำนวน 415,476 คน พิจารณาถึงคุณสมบัติที่สามารถแสวงหาคำตอบในงานวิจัยในครั้งนี้ (Creswell, J. W., 2012) ในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้สมัครนายก อบจ.พหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ จำนวน 1 คน 2) ที่ปรึกษาและวางแผนการสื่อสารของทีมพลังพหุลักษณ์ จำนวน 1 คน 3) ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง จำนวน 3 เขต ๆ ละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน และ 4) ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้รับสาร จำนวน 10 คน และ 5) ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการสื่อสารทางการเมือง จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ มี 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้สมัครนายก อบจ.พหุลักษณ์ของทีมพลังพหุลักษณ์ ที่ปรึกษาและวางแผนการสื่อสารของทีมพลังพหุลักษณ์ ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง และผู้นำชุมชนที่เป็นผู้รับสาร และชุดที่ 2 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการสื่อสารทางการเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามบัญชีรายชื่อ ขั้นตอนติดต่อประสานงานส่งหนังสือด้วยตนเองไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่ม 1 - 5 เพื่อขอเข้าไปสัมภาษณ์พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากงานวิจัยในครั้งนี้ และผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานการนัดหมายวันและเวลาการเข้าขอสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลมาลดทอน จัดระเบียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อสร้างเป็นข้อสรุปข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาการออกแบบนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผนกระบวนการออกแบบนโยบาย พบว่า 1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเพื่อการออกแบบนโยบาย มีการเปิดศูนย์ประสานงานการเลือกตั้ง การลงพื้นที่ด้วยตัวแทน ข้อมูลจากทีมผู้สมัครและผู้นำชุมชน การสำรวจข้อมูลเขตพื้นที่ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพเชิงลึกถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและความรู้สึกของคนพัทลุง และการใช้ข้อมูลจากรายงานการวิจัย สถิติภาครัฐ ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดพัทลุง 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการออกแบบนโยบาย การกำหนดวัตถุประสงค์นโยบายที่สร้างเมืองทันสมัยครอบคลุมคุณภาพชีวิตที่ดีของคนพัทลุง การวิเคราะห์นโยบายโดยลำดับความสำคัญเร่งด่วน ต่อเนื่อง และความต้องการนโยบายใหม่ ๆ และการกำหนดตัวชี้วัด และ 3) การเลือกนโยบายและการตัดสินใจ โดยยึดหลักความสำคัญเร่งด่วนกับการแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนเป็นอันดับแรก การครอบคลุมพื้นที่ ยึดหลักความเป็นไปได้ และการเป็นที่ยอมรับของนโยบาย

2. การดำเนินการออกแบบนโยบาย พบว่า 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการตรวจสอบเพื่อยืนยันนโยบาย การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ภายใต้อำนาจและหน้าที่ของ อบท. 2) การเลือกนโยบาย การมีนโยบายหลักและนโยบายทางเลือก การมีเกณฑ์กำหนดประเมินความคุ้มค่าและการยอมรับ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในนโยบาย 3) การนำนโยบายไปปฏิบัติ มีการคำนึงบทบาทและหน้าที่ของ อบท. การทบทวนผลกระทบของนโยบายและความคาดหวัง และการสร้างแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และ 4) การประเมินผลการออกแบบนโยบาย การประเมินการตอบรับจากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การประเมินผลจากหน่วยงานภายนอกที่มีเป็นกลาง และการประเมินผลกระทบที่ไม่คาดคิดจากการโจมตีจากทีมคู่แข่งในการเลือกตั้ง

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการจัดการการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผนการจัดการการสื่อสาร พบว่า 1) การวางแผนการสื่อสาร การวางแผนนโยบายก่อนวันรับสมัครล่วงหน้า 180 วัน การนำเสนอสื่อออนไลน์เพื่อแถลงวันลงสมัคร การมีแผนการเผยแพร่ในนโยบายในรูปแบบสื่อการสร้างเครือข่าย ผู้สนับสนุน และผู้ช่วยหาเสียงล่วงหน้าระยะ 1 ปี 2) การออกแบบสาร มีการว่าจ้างที่ปรึกษาเพื่อออกแบบสื่อและการผลิตนโยบาย การว่าจ้างการผลิตสื่อต่าง ๆ จากมืออาชีพภายนอก การว่าจ้างที่ปรึกษาการสื่อสารการหาเสียงเลือกตั้งและการโต้ตอบทางการเมือง 3) การเลือกช่องทางการสื่อสารและการวางกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสารโดยยึดหลักผู้รับสาร การกำหนดวิธีการสื่อสารและกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ การเลือกช่องทางการสื่อสาร 3 ช่องทาง ได้แก่ สื่อบุคคล คือ การเลือกตั้งใช้คนเป็นสื่อกลาง ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้สมัครหรือทีมงานกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เช่น ผู้ช่วยหาเสียง หัวคะแนนหรือแกนนำชุมชนถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความใกล้ชิด ความน่าเชื่อถือ และความสัมพันธ์ส่วนตัว สื่อดั้งเดิม คือ สื่อที่เน้นการสื่อสารแบบทางเดียวจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในวงกว้าง เช่น ใบปลิว ป้ายโฆษณา การปราศรัย การโฆษณาหาเสียง ซึ่งเน้นเข้าถึงผู้คนในวงกว้างได้ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรในพื้นที่ห่างไกล และ

สื่อใหม่ คือ สื่อที่อาศัยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง โดยเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารไปพร้อมกันและโต้ตอบได้แบบเรียลไทม์ เช่น สื่อ "เครือข่ายสังคม" (Social Network) สื่อสังคม หรือโซเชียลมีเดีย เฟซบุ๊ก ยูทูบ ดิจิตอลลซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่อิงตามความสนใจของผู้ใช้ เป็นต้น การวิเคราะห์ช่องทางสื่อกับกลุ่มเป้าหมายจากสถิติการเลือกตั้งที่ผ่านมา และการนำข้อมูลใหม่ในการวางแผนในการวางกลยุทธ์ และ 4) การประเมินผลการวางแผนการสื่อสาร มีการประเมินผลโดยทีมคณะทำงานด้านการสื่อสาร การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนก่อนดำเนินการ การตรวจสอบความถูกต้องโดยยึดหลักกฎหมายการเลือกตั้ง การประเมินการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมาย และการประเมินผลลัพธ์ของการสื่อสาร

2. การดำเนินการสื่อสาร พบว่า 1) การเตรียมการสื่อสาร มีการจัดเตรียมสารนโยบาย 4 รูปแบบ คือ ข้อความ ภาพ วิดีโอ และเสียง การวางแผนวิธีการส่งสาร คือ สื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม สื่อใหม่ การวางแผนกิจกรรมสื่อสาร คือ กิจกรรมการปราศรัยและการรณรงค์หาเสียงในระยะตลอดการหาเสียงเลือกตั้ง 2) วิธีการดำเนินการส่งสาร มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่ได้เตรียมไว้ การควบคุมแผนการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การใช้สื่อบุคคลเป็นหลักเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายกระจายลงลึกถึงระดับครัวเรือน และสื่อดั้งเดิม ได้แก่ ประเภทโปสเตอร์ ป้ายหาเสียง และรถแห่ การใช้สื่อใหม่เป็นหลักกับกลุ่มนักเรียนนักศึกษา และการปราศรัยในจุดสำคัญ 3) การรับสารและการตีความ มีคณะทำงานในการรับข้อเสนอแนะและชี้แจงข้อเท็จจริง การอบรมเครือข่ายผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง มีคณะทำงานการตอบโต้ข่าวด้านนโยบายและการหาเสียงเลือกตั้ง และ 4) การปรับปรุงการสื่อสาร มีคณะทำงานการประเมินผล การสื่อสารและการปรับปรุงการสื่อสารเพื่อเข้ากับสถานการณ์ทันด่วน

3. การควบคุมการสื่อสาร พบว่า มีการวางแผนการกำกับดูแลผู้ส่งสาร สื่อ ช่องทางการส่งสาร เนื้อหาสาร และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการสื่อสาร การติดตามการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการตอบสนองเบื้องต้น การเปรียบเทียบข้อมูลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในทุกๆระยะความถี่หนึ่งสัปดาห์จนถึงหนึ่งวันก่อนวันเลือกตั้ง และมีการปรับปรุงเมื่อพบข้อบกพร่องทันที

4. การติดตามและประเมินผลการสื่อสาร พบว่า มีการกำหนดตัวชี้วัดผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากสื่อใหม่จากยอดสถิติการเข้าชม ติดตาม และการแสดงความคิดเห็น การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากสื่อบุคคลที่เป็นผู้ช่วยหาเสียงถึงความคิดเห็นและความเข้าใจหรือการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ การวิเคราะห์ประเมินผลเปรียบเทียบเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายและถึงความสอดคล้องต่อความสำเร็จที่ตั้งไว้ และการรายงานผลการสื่อสารกับทีมงานที่ปรึกษาทุกครั้งในทุกกิจกรรม และการประเมินตามและปรับปรุงความถี่ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาการออกแบบนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ประกอบด้วย 1) การวางแผนกระบวนการออกแบบนโยบาย พบว่า 1.1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ การกำหนดนโยบายด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการลงพื้นที่และข้อมูลเชิงลึกเพื่อสะท้อนสภาพปัญหาเฉพาะพื้นที่และความต้องการของแต่ละเขตพื้นที่ และการบูรณาการข้อมูลจากงานวิจัย รายงานราชการ และสถิติทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่ครอบคลุมปัญหาและตรงกับความต้องการ 1.2) การกำหนดวัตถุประสงค์นโยบาย พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายต้องครอบคลุมทุกมิติ และการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถทำได้เป็นรูปธรรม และ 1.3) การตัดสินใจเลือกนโยบาย พบว่า การพิจารณาจากความต้องการและความเร่งด่วนของปัญหา ความเป็นไปได้ของทรัพยากรและงบประมาณ การครอบคลุมของพื้นที่ ความต่อเนื่องกับนโยบายที่ดีในอดีต ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเพิ่มนโยบายใหม่ ๆ 2) การดำเนินการการออกแบบนโยบาย พบว่า 2.1) หลักการวิเคราะห์นโยบาย พบว่า

การประเมินผลกระทบทางบวกและทางลบของนโยบาย และการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของนโยบายภายใต้อำนาจและบทบาทหน้าที่ของ อปท. 2.2) การเลือกนโยบาย พบว่า นโยบายหลักจะต้องถูกพัฒนารูปแบบให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการหาเสียง นโยบายทางเลือกที่เป็นโครงการย่อยที่สร้างความคุ้มค่าเป็นการยอมรับ และการมีส่วนร่วมคิดของภาคประชาชนให้รู้สึกความเป็นเจ้าของนโยบาย และ 2.3) การนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า การวางแผนปฏิบัติการนโยบายที่ระบุชัดเจนว่า ใครทำ ทำอะไร เมื่อไร ใช้อะไรเป็นทรัพยากร และการวิเคราะห์บทวนความคาดหวังของประชาชนต่อนโยบาย

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมงานพัทลุง ประกอบด้วย 1) การจัดเตรียมสารพบว่า สารที่ผลิตทุกรูปแบบยึดหลักข้อความที่มีความคงเส้นคงวาของเนื้อหา การสร้างอัตลักษณ์แบรนด์สื่อสารให้มีความน่าจดจำ ความเป็นเอกภาพ และการเข้าถึงได้ง่าย ได้แก่ ภาษาง่ายต่อการรับรู้และเข้าใจ ความคมชัด รวมถึงการใช้ภาษาถิ่นและสัญลักษณ์ท้องถิ่น 2) การดำเนินการสื่อสาร พบว่า มีการวางแผนและวิธีการจัดกิจกรรม ได้แก่ การมีกิจกรรมแบบออฟไลน์ คือ การจัดปราศรัย การลงพื้นที่รายครัวเรือน รถประชาสัมพันธ์ และศูนย์ประสานงานในชุมชนหลักทุกเขตของการเลือกตั้ง และแบบออนไลน์ คือ การใช้ไลน์พูดคุยตอบคำถาม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ และกลุ่มไลน์ OA หรือเฟซบุ๊กสำหรับแจ้งข่าวกิจกรรม ช่องทางในการถ่ายทอดสด การสร้างคลิป การแสดงบทบาทในการลงพื้นที่ การรับฟังการตอบคำถามผ่านการไลฟ์สด โดยการใช้สื่อออนไลน์หรือส่งชมเครือข่ายออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ดิกต็อก เป็นต้น การจัดตารางการสื่อสารอย่างชัดเจน และการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม การเลือกช่องทางการสื่อสาร โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงช่องทางการสื่อสารได้ง่าย และการประเมินวิเคราะห์ช่องทางสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ 3) การควบคุมการสื่อสาร พบว่า มีการตรวจสอบสารทุกชิ้นและทุกรูปแบบสอดคล้องกับกฎหมายการเลือกตั้ง การประเมินติดตามทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง การปรับความถี่และการติดตาม การกำหนดบทบาทการผลิตตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปเผยแพร่และการปรับปรุง และการจัดสรรงบประมาณคำนึงถึงความคุ้มค่าและกฎหมายการเลือกตั้งกำหนด และ 4) การประเมินผลการสื่อสาร พบว่า การกำหนดกรอบตัวชี้วัดความเข้าใจ ทัศนคติ ความเชื่อมั่น ความตั้งใจสนับสนุน และการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย การสร้างความน่าเชื่อถือของการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกตรวจสอบพร้อมเสนอปรับปรุง

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาการออกแบบนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมงานพัทลุง ปี 2568 พบว่า ด้านการวางแผนกระบวนการออกแบบนโยบาย การมีทีมงานในชั้นวางแผนการสำรวจความคิดเห็น การปรึกษาผู้นำชุมชนและเครือข่ายถึงปัญหาและความต้องการเพื่อใช้ในการกำหนดการวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดความเป็นไปได้ทุกมิติ และการตัดสินใจเลือกนโยบายโดยคำนึงถึงความสำคัญความเร่งด่วนของนโยบายต่อความเหมาะสมของทรัพยากรงบประมาณ และความต่อเนื่องของนโยบายและการก่อนโยบายใหม่ และด้านการดำเนินการออกแบบนโยบาย การมุ่งวิเคราะห์เชิงประจักษ์ของปัญหาและความต้องการนโยบาย การออกแบบนโยบายหลักและทางเลือกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ การวางแผนปฏิบัติงานนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม และการประเมินผลจากข้อมูลภาคสนามและคณะทำงานภายนอก การคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และความยั่งยืน และตอบสนองความต้องการที่คาดหวังต่อประชาชนได้จริงมีความสอดคล้องกับงานของ วิทยากร ท่อแก้ว ที่สรุปได้ว่าความชัดเจนในวิสัยทัศน์การนำเสนอแผนการแก้ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและสร้างความมั่นใจต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิ์ออกเสียง (วิทยากร ท่อแก้ว, 2568ค) และ

ยังสอดคล้องกับงานของ พระสิริรัตนเมธี และคณะ ที่สรุปได้ว่า การออกแบบนโยบายยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการออกแบบและดำเนินการที่ต้องพิจารณาด้านทรัพยากร ความเหมาะสม และความยั่งยืนของนโยบาย ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ในการหาเสียงมีความสอดคล้องต่อการตอบสนองหรือเปลี่ยนทิศทางของนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมกับความต้องการของประชาชน (พระสิริรัตนเมธี และคณะ, 2564) และยังพบว่า มีความสอดคล้องกับงานของ Michels, A. ในประเด็นการออกแบบนโยบายที่มีความครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียที่เน้นกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและการแก้ปัญหาจะช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมทางประชาธิปไตย (Michels, A., 2012)

2. อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาการจัดการการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 พบว่า ด้านการวางแผน มีการกำหนดเครือข่ายและแผนสื่อสารล่วงหน้า การออกแบบสารหลักให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย และการเลือกใช้สื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ การคำนึงการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ และการประเมินความเป็นไปได้ของแผนงานที่สอดคล้องกับข้อกฎหมายเลือกตั้ง ด้านการดำเนินการ การมุ่งใช้สาร สื่อสารทั้งข้อความ ภาพ วิดีโอ และเสียงผ่านกิจกรรมการปราศรัย การลงพื้นที่ การใช้สื่อบุคคล และสื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนนักศึกษาเป็นหลัก และการให้มีผู้ดูแลระบบรับฟังข้อเสนอแนะและตอบคำถาม ด้านการควบคุม การมุ่งเน้นกำกับผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางการสื่อสาร และติดตามผลพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และการปรับปรุงกลยุทธ์ทันทีเมื่อตรวจพบข้อบกพร่องเพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และด้านการติดตามและประเมินผล มีการใช้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ เช่น ยอดเข้าชม การติดตาม และการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายควบคู่กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากสื่อบุคคลและผู้ช่วยหาเสียง เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจและทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายและประชาชนเพื่อการนำไปปรับปรุงการสื่อสารอย่างต่อเนื่องมีความสอดคล้องกับงานของ HM Government ที่สรุปได้ว่า การวางแผนต้องกำหนดผู้รับสารและหลักของเนื้อหาสารที่มีความสัมพันธ์กับสื่อ ซึ่งจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ การทำความเข้าใจผู้รับสาร การสร้างกลยุทธ์ การดำเนินการ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (HM Government, 2023) และยังสอดคล้องกับงานของ วิทยาธร ท่อแก้ว ที่สรุปได้ว่า มีความจำเป็นต้องมีการจัดการสำนักงานเพื่อการบริหาร การวางแผน ควบคุมดูแลประสานงานเพื่อการจัดการออกแบบเนื้อหาสารที่สร้างความจดจำ เข้าใจง่าย และสั้นกระชับ การจัดการ การเผยแพร่ อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดการเผยแพร่แต่ละสื่อแตกต่างกันเพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และการจัดทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้รับสารโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ได้จัดส่งสาร (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2568ข) และ ยังพบว่า มีความสอดคล้องกับงานของ วิทยาธร ท่อแก้ว ในประเด็นกระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการนโยบายที่ตอบโจทย์เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์สารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจกับความต้องการ ความกลัว ความหวัง และแรงจูงใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การกำหนด ประเด็นสารที่มุ่งเน้นนำเสนอปัญหาทางออกในการสร้างการรับรู้และเลือกรูปแบบที่เหมาะสม ประเด็นสารที่สั้นกระชับตรงใจ และสามารถนำไปใช้ได้กับสื่อหลากหลายช่องทาง (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2568ก)

3. อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาการพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 พบว่า แนวทางการพัฒนาการออกแบบนโยบาย ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนครอบคลุมพื้นที่จากทีมงานการเลือกตั้งและบูรณาการข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสะท้อนปัญหาแท้จริงของแต่ละพื้นที่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายที่มีความครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายและมีตัวชี้วัดของนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม การตัดสินใจเลือกนโยบายที่คำนึงถึงความเร่งด่วนความเป็นไปได้ และความสอดคล้องกับนโยบายระดับจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสืบต่อสิ่งที่ดีจากอดีตและเพิ่มนโยบายใหม่ที่ขับเคลื่อนได้จริง

และด้านการดำเนินการออกแบบนโยบาย มีการประเมินผลกระทบของนโยบายเชิงบวกและลบ การเลือกนโยบายหลักใช้เป็นยุทธศาสตร์ของการหาเสียงและนโยบายทางเลือกที่มีความยืดหยุ่นและมีความคุ้มค่า การเปิดโอกาสและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนร่วมคิดร่วมรู้ถึงความเป็นเจ้าของนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติจากการวางแผนอย่างเป็นระบบและระยะเวลาอย่างชัดเจน และประเมินผลความคาดหวังของประชาชนเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความโปร่งใสมีความสอดคล้องกับงานของ Smith, J. & Clark, H. ที่สรุปได้ว่า การพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต้องอาศัยข้อมูลจากฐานชุมชนและจะต้องให้ความสำคัญกับการสำรวจปัญหาถึงความต้องการของประชาชนเพื่อการออกแบบนโยบายที่ครอบคลุม ขอบธรรม และตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง (Smith, J. & Clark, H., 2019) และยังสอดคล้องกับงานของ สุพรรณา ภัทรมธาวรรกุล และคณะ ที่สรุปได้ถึงแนวคิดและนโยบายการสื่อสารเพื่อณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ชี้ให้เห็นว่า นโยบายการหาเสียงเลือกตั้งจะต้องสร้างความเชื่อ ความชัดเจน และนำเสนอผลประโยชน์แก่ประชาชนไปสู่การตัดสินใจสนับสนุน โดยผู้สมัครจะต้องรวบรวมข้อมูลด้วยการลงพื้นที่จริงแล้วนำผลสรุปข้อมูลแนวคิดของประชาชนเพื่อนำมาสะท้อนกลับไปสู่การออกแบบนโยบาย (สุพรรณา ภัทรมธาวรรกุล และคณะ, 2566) และยังพบว่า มีความสอดคล้องกับงานของ พิษณุ เทพทอง ในประเด็นการดำเนินการนโยบายเริ่มต้นจากการศึกษานโยบายเดิมและกำหนดทิศทาง การพัฒนานโยบายในการจัดการปัญหาหลัก และการพัฒนานโยบายใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีหลักการพัฒนานโยบายที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนจากการลงพื้นที่และข้อมูลจากสำนักงานนโยบายเพื่อการวิเคราะห์นโยบายและวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทแต่ละท้องถิ่น (พิษณุ เทพทอง, 2567) และแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารนโยบาย ได้แก่ ด้านการจัดเตรียมสาร การเน้นความคงเส้นคงวาของเนื้อหาสาร การสร้างอัตลักษณ์ที่น่าจดจำ และการใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนท้องถิ่น ด้านการดำเนินการ การมุ่งเน้นการผสมผสานทั้งกิจกรรมออฟไลน์และออนไลน์อย่างเป็นระบบด้วยแผนการวิเคราะห์การเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมาย การมีกำหนดตารางเวลาและเลือกช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการมุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการควบคุม มีการตรวจสอบและควบคุมความถูกต้องให้เป็นตามกฎหมายการเลือกตั้ง การประเมินทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และการจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเหมาะสม และด้านการประเมินผล การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการสนับสนุน และการสัปดาห์เรียนเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารอย่างต่อเนื่องมีความสอดคล้องกับงานของ Scammell, M. ที่สรุปได้ว่าการสร้าง “Political Branding” ผ่านการกำหนดสารที่มีเอกลักษณ์และการสื่อสารที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถเสริมสร้างความผูกพันและความภักดีของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารทางการเมืองมีส่วนช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วม เพิ่มความภาคภูมิใจทางอัตลักษณ์ และเสริมความเชื่อมั่นในตัวสาร (Scammell, M., 2014) และยังสอดคล้องกับงานของ สุพรรณา ภัทรมธาวรรกุล และคณะ ที่สรุปได้ว่า การจัดการสื่อและการเผยแพร่ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางสื่อที่กำหนดเนื้อหาสารตามวัตถุประสงค์ จำแนกได้ 5 ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อเคลื่อนที่ สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ และการจัดการประเมินผลการจัดการผลการสื่อสารด้วยการประเมินผลย้อนกลับและการสำรวจโพล โดยมีแนวทางการพัฒนาการจัดการหาเสียงเลือกตั้งจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเป็นไปตามกฎหมาย ประกอบด้วย การมีรูปแบบการทำงานของสำนักงานอย่างมีระบบ การใช้นโยบายหาเสียงที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การใช้เทคโนโลยีระบบออนไลน์ แบบเรียลไทม์ และการทำโพลออนไลน์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพิ่มเติม (สุพรรณา ภัทรมธาวรรกุล และคณะ, 2566)

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่า การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของ تیمพลังพัทลุง ปี 2568 ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จจากการชนะการเลือกตั้งของทีมพลังพัทลุงมาจากการบูรณาการการสื่อสารระหว่างการออกแบบนโยบาย และการจัดการการสื่อสารนโยบายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการได้มาของนโยบายของทีมพลังพัทลุงไม่ได้ถูกสร้างขึ้น

อย่างล่อย ๆ แต่เกิดจากการวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการเชิงประจักษ์ในพื้นที่ ทำให้ได้นโยบายที่ตรงใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ การจัดการการสื่อสารนโยบายได้ใช้แนวทางการสื่อสารแบบผสมผสาน สื่อหลากหลายประเภท คือ สื่อดั้งเดิม สื่อใหม่ และสื่อบุคคล เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำและครอบคลุม การใช้ภาษาท้องถิ่นและการสร้างแบรนด์ทางการเมืองที่น่าจดจำเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกใกล้ชิดกับประชาชน นำมาซึ่งการรับรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมให้การสนับสนุน มั่นใจ และศรัทธาจากประชาชนในการเลือกตั้งครั้งนี้

องค์ความรู้ใหม่

การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568 ประกอบด้วย ได้แก่ 1) การออกแบบนโยบาย มุ่งกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ โดยสำรวจปัญหาและความต้องการเชิงลึกของพื้นที่ กำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน พิจารณาความครอบคลุมความเป็นไปได้ งบประมาณ และสร้างการยอมรับจากประชาชน รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดการการสื่อสารนโยบาย ครอบคลุมการวางแผนสื่อสารล่วงหน้าอย่างน้อย 180 วัน การออกแบบสารและผลิตสื่ออย่างมืออาชีพ การเลือกช่องทางที่เหมาะสม การดำเนินการตามแผนพร้อมปรับตัวตามสถานการณ์ การควบคุมตรวจสอบความถูกต้องและความคุ้มค่า และการประเมินผลเชิงปริมาณและคุณภาพในด้านความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการสนับสนุน และ 3) การพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบาย เน้นการสร้างสารที่มีอัตลักษณ์ ใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความใกล้ชิด มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างครอบคลุม ออกแบบนโยบายที่ตอบสนองความคาดหวังของประชาชน ใช้สื่อหลายช่องทางอย่างสอดคล้อง ควบคุมกระบวนการให้ถูกต้องตามกฎหมาย และประเมินเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สรุปแล้ว การสื่อสารนโยบายดังกล่าวมุ่งสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อเพิ่มโอกาสชนะการเลือกตั้ง ผู้วิจัยจึงสรุปจากผลการวิจัยเป็นภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงข้อสรุปองค์ความรู้การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดพัทลุงของทีมพลังพัทลุง ปี 2568

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การออกแบบนโยบาย ประกอบด้วย 1.1) จัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อการบริหารงาน การเลือกตั้ง การรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างลึกซึ้ง 1.2) วัตถุประสงค์ของนโยบายมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จับต้องได้จริงและมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน 1.3) การคำนึงถึงความเป็นไปได้ของทรัพยากรและงบประมาณ และขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย 1.4) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย และ 1.5) การประเมินผลต่อความคาดหวังและการยอมรับนโยบาย 2) การจัดการการสื่อสารนโยบาย โดยมีลำดับ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ผู้สมัครเลือกตั้งจะต้องเตรียมนโยบาย การจัดหาเครือข่าย และผู้สนับสนุนก่อนวันรับสมัครเลือกตั้ง การเตรียมนโยบายและการออกแบบสารอย่างมืออาชีพ การเลือกช่องทางการสื่อสารผสมผสานสื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม สื่อใหม่ และสื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสม และการประเมินความเป็นไปได้และความถูกต้องยึดหลักกฎหมายเลือกตั้ง 2.2) การดำเนินการสื่อสาร มุ่งเตรียมสารอย่างครบถ้วนและน่าสนใจทุกรูปแบบ ได้แก่ ข้อความ ภาพ วิดีโอ และเสียง และการกำหนดแผนกิจกรรมตลอดช่วงระยะเวลาการหาเสียงเลือกตั้ง 2.3) การควบคุมการสื่อสาร มุ่งจัดตั้งทีมงานกำกับดูแลเครือข่ายระบบสื่อสารและตรวจสอบสารความถูกต้อง เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และตามกฎหมายเลือกตั้ง และการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุงเมื่อพบข้อบกพร่อง และ 2.4) การติดตามและประเมินผลการสื่อสาร มุ่งสร้างตัวชี้วัดการสื่อสารจากทุกช่องทางการสื่อสาร และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และคุณภาพ มาเปรียบเทียบและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ 3) การพัฒนาแนวทางการสื่อสารนโยบาย ประกอบด้วย 3.1) การพัฒนาการออกแบบนโยบายโดยให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการของประชาชนที่แท้จริง การเลือกนโยบายที่สำคัญเร่งด่วน ความเป็นไปได้และเป็นที่คาดหวังของประชาชน เลือกนโยบายที่มีคุณค่า เป็นที่ยอมรับ และการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3.2) แนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารนโยบาย คือ มีแนวทางที่สอดคล้องกันทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบที่มีความคงเส้นคงวา มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น น่าจดจำ และเข้าถึงง่าย การใช้ภาษาท้องถิ่นที่สร้างความเป็นพวักเดียวกันและความเป็นกันเอง การดำเนินแผนกิจกรรมควบคู่ระหว่างการสื่อสารแบบออฟไลน์ เช่น การเดินหาเสียง ป้ายไว้นิล โปรชัวร์ รถแห่ เป็นต้น และการสื่อสารแบบออนไลน์ ได้แก่ การใช้โซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น มีแผนการจัดส่งข่าวสาร การโต้ตอบ การแจ้งข่าวสาร และเน้นการมีส่วนร่วมในชุมชนออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารครอบคลุมทุกมิติและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น และนอกจากนี้ การประเมินผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่องและมีตัวชี้วัดการสื่อสารจะเป็นส่วนช่วยให้สามารถปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารได้อย่างทันท่วงทีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ 4) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการที่การเมืองที่จะลงสมัครนายก อบจ.และสมาชิก อบจ.ในครั้งต่อไป ควรเจาะลึกในการค้นหาข้อมูลในการออกแบบนโยบายที่ตอบโจทยความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงเพื่อนำนโยบายใช้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ ในการสร้างการรับรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าและประโยชน์ของนโยบาย จนก่อเกิดการสนับสนุนจากประชาชนซึ่งจะมีส่วนสำคัญของการตัดสินใจลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการสื่อสารนโยบายเชิงเปรียบเทียบระหว่างทีมผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัด หรือเปรียบเทียบระหว่างทีมผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดที่มีลักษณะมีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา รุจิโชค. (2561). การบริหารการจัดการการสื่อสารทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในชุมชนออนไลน์เพื่อลดความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ. วารสารนิเทศศาสตร์, 36(3), 37-46.
- นิรัตน์ เพชรรัตน์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 6(1), 153-160.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567ก). บ้านใหญ่ “วิสุทธิ ธรรมเพชร” ยังเหนียวแน่น ครองนายก อบจ.พัทลุง อีกสมัย. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2568 จาก <https://mgronline.com/south/detail/9680000010593>
- _____. (2567ข). สนามเลือกตั้งนายก อบจ.พัทลุง “ทีมนายกพร” เปิดตัวลงสู้ศึกอีกครั้ง. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2568 จาก <https://mgronline.com/south/detail/9670000121474>
- พระสิริรัตนเมธี และคณะ. (2564). การเลือกตั้งท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย. วารสารพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 6(4), 384-396.
- พิชญ เทพทอง. (2567). การออกแบบเนื้อหาเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอพรรคก้าวไกล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิทยธร ท่อแก้ว. (2568ก). การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานหนุ่ม. วารสารสังคมพัฒนาศาสตร์, 8(7), 276-288.
- _____. (2568ข). แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของหัวคะแนนเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น. วารสารสังคมพัฒนาศาสตร์, 8(2), 176-188.
- _____. (2568ค). แนวทางการสื่อสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปี 2568. วารสารสังคมพัฒนาศาสตร์, 8(3), 57-71.
- สิงห์ สิงห์ขจร. (2560). การสื่อสารเพื่อสร้างค่านิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพรรณภา ภัทรเมธาวรรกุล และคณะ. (2566). การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(6), 124-137.
- Creswell, J. W. (2012). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five Approaches. (3rd ed.). London: SAGE Publications, Inc.
- HM Government. (2023). Integrated review refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world. Retrieved May 15, 2025, from <https://shorturl.asia/NT8o2>
- Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Ed.), The Communication of Ideas (pp. 33-51). New York: Harper and Brothers.
- Michels, A. (2012). Citizen participation in local policy making: Design and democracy. International Journal of Public Administration, 35(4), 285-292.
- Scammell, M. (2014). Consumer democracy: The marketing of politics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smith, J. & Clark, H. (2019). Community-driven policy design in local elections: Enhancing legitimacy through participation. Journal of Local Governance, 12(3), 45-62.

แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับ
สู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1*
GUIDELINES FOR TECHNOLOGY-ENABLED MANAGEMENT OF
SMALL SCHOOLS TOWARD EDUCATIONAL EXCELLENCE UNDER
THE CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ดาวประกาย นันทพรหม^{1*}, อภิชาติ อนุกุลเวช², กัมปนาท วัชรธนาคม³, นิวัตต์ น้อยมณี⁴, กัญญกร เอี่ยมพญา³
Daoprakai Nanthaprom^{1*}, Abhichat Anukulwech², Kampanat Watcharathanakhom³, Niwat Noymanee⁴, Kanporn Aiemphaya³

¹โรงเรียนวัดญาณรังษาราม ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

¹Watyanannrangasaram School, Chachoengsao, Thailand

²วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

²Chonburi Technical College, Chonburi, Thailand

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

³Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand

⁴คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

⁴Faculty of Education, Bangkok Suvarnabhumi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: drdaoprakai.r@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวนทั้งหมด 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการบันทึกเสียงและถอดความเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึก วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแยกผลการศึกษาแต่ละด้าน ดังนี้ 1) การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดระบบ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารที่ยืดหยุ่นปรับตัวเข้ากับข้อจำกัดด้านทรัพยากรได้ดี โดยใช้การจัดโครงสร้างงานและกระบวนการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทจริงของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศ ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่เข้าถึงง่ายเพื่อเชื่อมโยงงานบริหารสื่อสาร แบ่งปันข้อมูล และติดตามการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ผู้บริหารทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในการพัฒนางานบริหารและการเรียนการสอน โดยนำมาใช้ในการสื่อสารภายในและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล 4) นวัตกรรมจัดการการศึกษา ผู้บริหารสามารถคิดและประยุกต์ใช้นวัตกรรมการศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ แม้มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เพื่อเพิ่มคุณภาพและโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 5) การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา แม้มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร แต่ผู้บริหารมุ่งเน้นพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ ตั้งเป้าหมายความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับบริบท ใช้ผลการประเมินปรับปรุงการสอน และสร้างความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหาร, โรงเรียนขนาดเล็ก, เทคโนโลยีดิจิทัล, ความเป็นเลิศ

Abstract

This research aimed to study the administrative approaches of small schools by using digital technology to enhance educational excellence under the Office of Chachoengsao Primary Educational Service Area 1. The sample consisted of nine school administrators from small schools. The sample was selected through purposive sampling. The research instrument was a semi-structured interview. Data were collected through in-depth interviews, recorded, and transcribed for analysis. Content analysis was employed to interpret the data. The findings revealed five key aspects of small school administration using digital technology: 1) System-based administration-administrators managed schools with flexibility and adaptability to resource limitations by organizing structures and processes suitable for the school context; 2) Data-driven management-administrators used accessible technological tools to connect administrative tasks, communicate, share information, and monitor operations effectively; 3) Technology leadership-all administrators recognized the importance of technology in improving management and teaching, applying it for internal communication and supporting digital learning; 4) Educational innovation-administrators were able to creatively design and apply educational innovations despite resource constraints, thereby enhancing quality and learning opportunities for students; and 5) Educational excellence-although small schools faced budget and resource limitations, administrators focused on developing schools with quality, setting context-appropriate excellence goals, using evaluation results to improve teaching, and fostering collaboration with families and communities to drive systematic and sustainable school development.

Keywords: Administration, Small School, Digital Technology, Excellence

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในท้องถิ่น โรงเรียนขนาดเล็กมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรการเรียนรู้ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืน งานวิจัยล่าสุด พบว่า การจัดอบรมและพัฒนาผู้บริหารและครูผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถเพิ่มความมั่นใจและความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (Zhang, X. et al., 2021) เทคโนโลยีดิจิทัลยังสามารถช่วยลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบท สร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เท่าเทียม และสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจเชิงข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษา (UNESCO, 2022) และโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนทรัพยากร และโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา (พูนผล ภูศรี, 2562) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อีกทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้เสนอใน รายงานสถานภาพการศึกษาไทย ปี 2564 ว่า การบริหาร

สถานศึกษาที่มีขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมทางการจัดการและการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการภายใต้ข้อจำกัดที่มี (ศศิธร สายทอง, 2563) สอดคล้องกับตามรายงานของ UNESCO ที่ระบุว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนชนบทและขนาดเล็ก สามารถลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และเสริมการพัฒนาทักษะครูและนักเรียนได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ โดยการผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา และนำพาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก (UNESCO, 2022)

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย เนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลง การย้ายถิ่นฐานของประชากรจากชนบทเข้าสู่เขตเมือง และความนิยมในการเลือกโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงกว่าในเขตเมือง ส่งผลให้โรงเรียนในชนบทจำนวนมาก โดยเฉพาะในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) โรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือกึ่งชนบท มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนต่อโรงเรียน ทำให้ต้องเผชิญปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ขาดความครบถ้วนทั้งด้านครูผู้สอน และทรัพยากรทางการศึกษา (สุภัทรา ศรีทอง, 2563) บริบทของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ โดยมีพื้นที่การเกษตรเป็นจำนวนมากควบคู่กับการขยายตัวของอุตสาหกรรม และการพัฒนาเมืองในเขตเศรษฐกิจพิเศษตะวันออก (EEC) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อโครงสร้างประชากร และรูปแบบการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ เด็กในพื้นที่ชนบทจำนวนมากไม่น้อยอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ขณะที่ผู้ปกครองทำงานในเขตอุตสาหกรรมหรือย้ายถิ่นฐานไปทำงานต่างจังหวัด ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กต้องทำหน้าที่ไม่เพียงแต่จัดการเรียนรู้ แต่ยังคงเป็นศูนย์กลางในการดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน (พรชัย พงษ์ประยูร, 2564) อีกทั้งยังมีปัญหาด้านงบประมาณ เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายหัวที่สูง เพราะมีงบประมาณไม่เพียงพอครูไม่ครบชั้น และขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีสนับสนุนรัฐบาลต้องดำเนินการ แก้ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กโดยการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา (กัญกร เอี่ยมพญา และคณะ, 2565)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร แสงประเสริฐ ที่ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูต้องรับผิดชอบสอนหลายวิชาและหลายระดับชั้น ส่งผลให้ไม่สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีภาระงานธุรการจำนวนมากจนกระทบต่อคุณภาพการสอน (สมพร แสงประเสริฐ, 2562) และที่ศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ปัญหาที่สำคัญคือการขาดงบประมาณสนับสนุนและอาคารสถานที่ที่ทรุดโทรม ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้อย่างเพียงพอ และงานวิจัยของ สุภัทรา ศรีทอง ที่รายงานว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ แม้ว่าจะมีนโยบายจากภาครัฐสนับสนุน DLTV หรือ DEEP แต่ครูยังขาดความพร้อมในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเต็มประสิทธิภาพ (สุภัทรา ศรีทอง, 2563)

จากงานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่กำลังเผชิญกับความท้าทายด้านทรัพยากรครู และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และจากเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 เพื่อให้สามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 49 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ปีการศึกษา 2568 ที่มีประสบการณ์การทำงาน 1 ปีขึ้นไป และโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 119 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
1) การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดระบบ (System Theory) 2) การบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศ (Data-Driven Decision Making) 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership) 4) นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) และ 5) การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา (Educational Excellence)
2. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและประเด็นสัมภาษณ์ พัฒนาประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ครอบคลุม 5 ด้าน

3. สร้างและตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) การจัดทำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) นำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.66 - 1.00 และ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ จากนั้นทดลองใช้เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้มีการแก้ไขแบบสัมภาษณ์ในบางข้อ จากนั้นปรับแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง ได้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดระบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวทางในการจัดระบบการบริหารภายในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างไร โดยเฉพาะในด้านงานวิชาการ งานบุคลากร และงานงบประมาณ? และ 2) เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทอย่างไรในการเชื่อมโยงกระบวนการทำงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน?

ด้านที่ 2 ด้านการบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้ข้อมูลหรือระบบสารสนเทศใดบ้างในการวางแผน ตัดสินใจ หรือประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน? และ 2) มีการใช้เทคโนโลยีใดในการรวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลให้กับครู ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานต้นสังกัด?

ด้านที่ 3 ด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและงานบริหารอย่างไร? และ 2) มีแนวทางหรือกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนอย่างไร?

ด้านที่ 4 ด้านนวัตกรรมทางการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการหรือการจัดการเรียนการสอนอย่างไร? และ 2) มีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคในการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก?

ด้านที่ 5 ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีเป้าหมายหรือแนวทางในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และภาพลักษณ์ของโรงเรียนอย่างไร? และ 2) ปัจจัยใดที่เห็นว่าสำคัญที่สุดในการนำพาโรงเรียนขนาดเล็กให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา?

4. การทดลองใช้เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในเดือนช่วงมีนาคม 2568 ด้วยระบบออนไลน์ผ่าน Microsoft Team จากนั้นได้มีการแก้ไขแบบสัมภาษณ์ในบางข้อ จากนั้นปรับแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง

5. เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์แบบออนไลน์ โดยใช้เทคนิคสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยดำเนินการด้วยระบบออนไลน์ผ่าน Microsoft Team ในช่วงเดือนมิถุนายน 2568 การสัมภาษณ์ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ดำเนินการในเวลา 13.00 - 16.00 น. ระยะเวลาเฉลี่ย 1.30 ชั่วโมงต่อ 1 ครั้ง และจำนวนรอบละ 2 คน โดยมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้อง ทั้งนี้ได้ขอความยินยอมจากผู้บริหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการขอความยินยอมในการบันทึกเสียง และได้ส่งข้อความให้ตรวจสอบหลังจากสรุปเป็นลายลักษณ์อักษร

ในการสัมภาษณ์มีรายละเอียด ดังนี้

ผู้วิจัยสอบถามผู้บริหารโรงเรียนในประเด็น ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดระบบ ท่านมีแนวทางในการจัดระบบการบริหารภายในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างไร โดยเฉพาะในด้านงานวิชาการ งานบุคลากร และงานงบประมาณ และเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทอย่างไรในการเชื่อมโยงกระบวนการทำงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน ตอบว่า “จะจัดระบบโดยใช้แนวคิดเชิงระบบ ปรับโครงสร้างงานให้เหมาะสมกับจำนวนบุคลากรที่จำกัด หมุนเวียนบทบาทครูให้สามารถปฏิบัติหน้าที่หลายด้าน ทั้งงานวิชาการ งานบุคลากร และงานงบประมาณ พร้อมใช้กระบวนการ PDCA เพื่อควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง” และ “ได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำหน้าที่เชื่อมโยงทุกฝ่าย เช่น การใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียน โปรแกรมติดตามผลการเรียน และสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่วยให้ฝ่ายต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ แม้บุคลากรมีจำกัด”

ด้านที่ 2 ด้านการบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วยท่านมีการใช้ข้อมูลหรือระบบสารสนเทศใดบ้างในการวางแผน ตัดสินใจ หรือประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน และมีการใช้เทคโนโลยีใดในการรวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลให้กับครู ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานต้นสังกัด

ผู้บริหารโรงเรียน ตอบว่า “ได้ใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อมูลการประเมินภายใน - ภายนอก และข้อมูลชุมชน มาประเมินผลและวางแผนพัฒนาโรงเรียน ทั้งยังใช้ระบบสารสนเทศเพื่อจัดทำรายงานและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและโครงการต่าง ๆ ” และ “มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Workspace, Excel, ระบบฐานข้อมูลโรงเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลให้ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานต้นสังกัด สามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบเรียลไทม์”

ด้านที่ 3 ด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วย ท่านมีการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและงานบริหารอย่างไร และมีแนวทางหรือกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนอย่างไร

ผู้บริหารโรงเรียน ตอบว่า “ได้จัดอบรมและเวิร์กช็อปด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ให้คำปรึกษา และยกตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีจริงในชั้นเรียน พร้อมสร้างบรรยากาศให้ครูกล้าเรียนรู้และทดลองใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ” และ “ได้มีการวางแผนระยะยาวในการจัดซื้ออุปกรณ์ดิจิทัล อัปเดตซอฟต์แวร์ และสร้างแพลตฟอร์มกลางของโรงเรียนเพื่อเชื่อมโยงการทำงานทุกฝ่าย รวมถึงประเมินความจำเป็นของเทคโนโลยีตามบริบทและงบประมาณ”

ด้านที่ 4 ด้านนวัตกรรมการจัดการศึกษา ประกอบด้วยท่านมีการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการหรือการจัดการเรียนการสอนอย่างไร และท่านมีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคในการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้บริหารโรงเรียน ตอบว่า “ได้ส่งเสริมการใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Classroom, LINE, เพจ Facebook โรงเรียน และแอปพลิเคชันฟรีแวร์อื่น ๆ รวมถึงการออกแบบกิจกรรมบูรณาการข้ามรายวิชา และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับโรงเรียนใกล้เคียง” และ “ปัจจัยเอื้อที่สำคัญ คือ ความร่วมมือจากครู ชุมชน และผู้ปกครอง รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรจากต้นสังกัด ส่วนอุปสรรค คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีของครูบางท่าน”

ด้านที่ 5 ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ประกอบด้วยท่านมีเป้าหมายหรือแนวทางในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และภาพลักษณ์ของโรงเรียนอย่างไร และท่านมีปัจจัยใดที่เห็นว่าสำคัญที่สุดในการนำพาโรงเรียนขนาดเล็กให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียน ตอบว่า “ได้ตั้งเป้าหมายพัฒนาคุณภาพนักเรียนและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้โรงเรียน เช่น การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน การส่งเสริม Active Learning และการใช้ข้อมูลผลประเมินเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน” และ “ปัจจัยสำคัญ คือ การบริหารเชิงระบบ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง การนำนวัตกรรมมาใช้ และความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย”

6. วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้ 1) ถอดความคำสัมภาษณ์ (Transcription) 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ ประเด็น และตีความ และ 3) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือจากคำตอบผู้บริหารหลายคน

7. สังเคราะห์ผลการวิจัย

8. นำเสนอผลวิจัย โดยจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวทางการบริหารที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเชื่อมโยงงานทุกด้าน ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ มีภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และภาพลักษณ์โรงเรียน ปัจจัยเอื้อสำคัญ คือ การสนับสนุนจากภายในและภายนอกโรงเรียน ขณะที่อุปสรรคหลักคือ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี มีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดระบบ (System Theory) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกคนมีแนวทางการบริหารจัดการที่สะท้อนแนวคิดระบบอย่างชัดเจน โดยมีการจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับจำนวนบุคลากรที่จำกัด ผ่านการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่ของครูให้สามารถปฏิบัติได้หลากหลายภารกิจ ทั้งงานสอน งานบริหาร และงานวิชาการ พร้อมทั้งใช้กระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนในโรงเรียนทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการด้วยข้อมูล (Data-Driven Decision Making) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารได้มีการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการประเมินภายนอกและภายใน ตลอดจนข้อมูลบริบทของชุมชนและนักเรียน ถูกนำมาใช้วิเคราะห์หาจุดอ่อนจุดแข็งของโรงเรียน และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างแม่นยำและตอบโจทย์บริบทจริงของโรงเรียน

3. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนการสอน โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารภายในองค์กร การจัดเก็บเอกสารออนไลน์ การประเมินผลแบบดิจิทัล และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ในบางกรณี อีกทั้งยังส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

4. นวัตกรรมการจัดการศึกษา (Educational Innovation) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการคิดและประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในบริบทที่มีข้อจำกัด ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรทางกายภาพ ตัวอย่างนวัตกรรมที่พบ ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมบูรณาการรายวิชาแบบโครงงานเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี ฟรีแวร์ เช่น Google Workspace หรือ LINE OA เพื่อสื่อสารกับผู้ปกครองและนักเรียน การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับโรงเรียนใกล้เคียง และการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในการคิดและเสนอแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ แนวโน้มเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมการจัดการศึกษาได้ แม้จะอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าเปลี่ยนแปลง และความเข้าใจบริบทของตนเอง

5. การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา (Educational Excellence) จากผลวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร แต่ผู้บริหารได้มุ่งเน้นพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยตั้งเป้าหมายความเป็นเลิศที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เช่น การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านกิจกรรม Active Learning การส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (Individualized Learning) การใช้ข้อมูลผลการประเมินภายในเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนเพื่อเสริมศักยภาพนักเรียน การดำเนินงานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แม้อยู่ในข้อจำกัด ก็ยังสามารถสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

แนวทางสำหรับสถานศึกษา จากผลการวิจัยแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเลิศ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเลิศควรดำเนินการทั้งในระดับสถานศึกษาและต้นสังกัด ในระดับสถานศึกษา เน้นการบริหารเชิงระบบด้วยการปรับโครงสร้างให้เหมาะสม ใช้กระบวนการ PDCA และการตัดสินใจบนฐานข้อมูล โดยสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลในทุกระดับ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยี พัฒนาครูให้ใช้ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษา เช่น การใช้เครื่องมือออนไลน์ การสร้างเครือข่าย และการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ขณะเดียวกัน โรงเรียนควรกำหนดเป้าหมายคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบท ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก และสร้างความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสนับสนุนนโยบายงบประมาณ และทรัพยากรที่เหมาะสม พัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูด้านเทคโนโลยีและการใช้ข้อมูล จัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสนับสนุนนวัตกรรมให้เกิดการใช้จริง ตลอดจนพัฒนาระบบติดตามที่ใช้ฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อการพัฒนา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเล็กกับโรงเรียนใหญ่ มหาวิทยาลัย และภาคีอื่น ๆ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางทรัพยากร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย โรงเรียนขนาดเล็กสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพหากมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี แต่การได้รับความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และชุมชนสามารถชดเชยข้อจำกัดเหล่านี้ และนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาได้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดระบบ (System Theory) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกคนมีแนวทางการบริหารจัดการที่สะท้อนแนวคิดระบบอย่างชัดเจน โดยมีการจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับจำนวนบุคลากรที่จำกัด ผ่านการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่ของครูให้สามารถปฏิบัติได้หลากหลายภารกิจ ทั้งงานสอน งานบริหาร และงานวิชาการ พร้อมทั้งใช้กระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นเครื่องมือในการวางแผน และควบคุมคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนในโรงเรียนทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bertalanffy, L. V. ซึ่งเสนอว่าองค์กรหรือระบบใด ๆ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยที่ทำงานร่วมกันอย่างสัมพันธ์ และตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมเพื่อความอยู่รอดและพัฒนาในระยะยาว (Bertalanffy, L. V., 1968) นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงแนวคิดของ Senge, P. M. ที่กล่าวว่า โรงเรียนควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่ปรับเปลี่ยนระบบการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยให้ทุกคนในองค์กรมีบทบาทอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกัน (Senge, P. M., 2006) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ ศรีวงศ์ษา ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดระบบในเขตชนบท จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร หากใช้แนวคิดระบบเป็นฐานการบริหาร โดยเฉพาะการจัดสรรงานให้เหมาะสมและมีการติดตามผลแบบ PDCA อย่างต่อเนื่อง (ปิยะวรรณ ศรีวงศ์ษา, 2563) และงานวิจัยของ Jantorn, P. & Pannarunothai, S. ศึกษาวิจัยเรื่อง “System-Based School Management in Resource-Limited Contexts: A Case Study in Rural Thailand” ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทใช้ระบบบริหารจัดการที่เน้นความร่วมมือ การสื่อสารภายใน และการจัดองค์ประกอบย่อยในระบบให้ทำงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร (Jantorn, P. & Pannarunothai, S., 2019)

2. ด้านการบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศ (Data-Driven Decision Making) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการใช้ ข้อมูลสารสนเทศ เป็นฐานในการบริหารและตัดสินใจในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ หรือความสัมพันธ์กับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการนำข้อมูลจากระบบ DMC (Data Management Center), ระบบรายงานผล O-Net, NT, และผลการประเมินภายในมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงงาน และติดตามผลอย่างต่อเนื่องแม้โรงเรียนขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและบุคลากร แต่ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความพยายามในการพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบท เช่น การใช้ Google Sheets หรือระบบจัดเก็บข้อมูลภายในที่เรียบง่ายแต่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Earl, L. M. & Fullan, M. กล่าวว่า “การบริหารจัดการด้วยข้อมูล (DDDM) ช่วยเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ เพราะข้อมูลที่แม่นยำจะช่วยให้ผู้นำทางการศึกษาวางแผนและตัดสินใจได้อย่างตรงจุด และสามารถติดตามผลการพัฒนาได้อย่างมีระบบ” นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ส่งเสริมให้โรงเรียนใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในระบบงาน (Earl, L. M. & Fullan, M., 2003) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐชา กิตติพรพงษ์ วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพป. เชียงใหม่ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กใช้ข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมาเรียนของนักเรียน และผลการประเมินจากครูผู้สอน มาใช้เป็นฐานในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (ญัฐชา กิตติพรพงษ์, 2564)

3. ด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนการสอน โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารภายในองค์กร การจัดเก็บเอกสารออนไลน์ การประเมินผลแบบดิจิทัล และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ในบางกรณี อีกทั้งยังส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Anderson, R. E. & Dexter, S. L. เสนอแนวคิดว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership) คือ ปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้มีนวัตกรรม และเป็นตัวเร่งในการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในโรงเรียน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะสามารถส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างยั่งยืนในองค์กร แม้ในสภาพแวดล้อมที่มีทรัพยากรจำกัด (Anderson, R. E. & Dexter, S. L., 2005) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิภัทร บุญชม วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพป.ชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะสามารถกระตุ้นให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมในโรงเรียนขนาดเล็ก (อธิภัทร บุญชม, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dexter, S. วิจัยเรื่อง Title: "School Technology Leadership: Artifacts in Systems of Practice." งานวิจัยนี้เน้นว่า เทคโนโลยีจะถูกบูรณาการเข้าสู่โรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพหากผู้บริหารมีความเข้าใจเทคโนโลยี และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี (Dexter, S., 2011)

4. ด้านนวัตกรรมจัดการศึกษา (Educational Innovation) จากผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการคิดและประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในบริบทที่มีข้อจำกัด ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรทางกายภาพตัวอย่างนวัตกรรมที่พบ ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมบูรณาการรายวิชาแบบโครงการเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี ฟรีแวร์ เช่น Google Workspace หรือ LINE OA เพื่อสื่อสารกับผู้ปกครองและนักเรียน การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับโรงเรียนใกล้เคียง และการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในการคิดและเสนอแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ แนวโน้มเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมจัดการศึกษาได้ แม้จะอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าเปลี่ยนแปลงและความเข้าใจบริบทของตนเอง สอดคล้องกับ วรลักษณ์ แสงสุวรรณ ศึกษาวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียน เพื่อเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน (วรลักษณ์ แสงสุวรรณ, 2562) สอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารที่สามารถริเริ่มนวัตกรรมได้ดี มักเป็นผู้ที่เปิดรับความเปลี่ยนแปลง และกล้าใช้วิธีการใหม่ ๆ ในบริบทที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์วิทย์ สุขสวัสดิ์ วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพป.ลำพูน เขต 2 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสามารถในการสร้างและใช้นวัตกรรม มีจุดแข็งด้านการมีความยืดหยุ่นสูง กล้าทดลองสิ่งใหม่ และใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพแม้ในบริบทจำกัด (พิมพ์วิทย์ สุขสวัสดิ์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Imants, J. & Van Veen, K. วิจัยเรื่อง Teacher learning as workplace learning in innovative schools. งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่ริเริ่มนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของทั้งครูและนักเรียน โดยผู้นำโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในที่ทำงาน (Imants, J. & Van Veen, K., 2010)

5. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา (Educational Excellence) จากผลวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร แต่ผู้บริหารได้มุ่งเน้นพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพโดยตั้งเป้าหมายความเป็นเลิศที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เช่น การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านกิจกรรม Active Learning การส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล

(Individualized Learning) การใช้ข้อมูลผลการประเมินภายในเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนเพื่อเสริมศักยภาพนักเรียน การดำเนินงานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แม้อยู่ในข้อจำกัด ก็ยังสามารถสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan, M. ค้นพบผลการวิจัยว่าบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงการสอน การบริหาร และความร่วมมือกับชุมชน (Fullan, M., 2001) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรสุดา ศรีชัย วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการการเรียนรู้กับบริบทท้องถิ่น และการพัฒนาครูให้มีความรู้เชิงรุก เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้เข้าสู่ความเป็นเลิศ (ภัทรสุดา ศรีชัย, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leithwood, K. & Jantzi, D. วิจัยเรื่อง Transformational leadership for school improvement ผลวิจัยชี้ว่าผู้นำที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรจะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และบรรลุความเป็นเลิศด้านการศึกษาได้ (Leithwood, K. & Jantzi, D., 2005)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวทางการบริหารที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลสารสนเทศเพื่อเชื่อมโยงงานด้านการบริหารและการเรียนการสอน มุ่งยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้โรงเรียน ผู้บริหารแสดงบทบาทผู้นำเชิงเทคโนโลยี ใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ในบริบทที่มีข้อจำกัด บริหารเชิงระบบด้วยการปรับโครงสร้างองค์กร หมุนเวียนบทบาทครู และใช้ PDCA ควบคุมคุณภาพการทำงาน ทั้งยังใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู การบูรณาการการเรียนรู้ การใช้เครื่องมือดิจิทัลฟรีแวร์ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมคิดออกแบบการเรียนรู้ แม้จะเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร แต่โรงเรียนยังคงมุ่งพัฒนาเชิงรุก เช่น การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โดยอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ข้อมูล และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ แม้อยู่ท่ามกลางข้อจำกัดก็ยังสามารถขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กควรดำเนินการทั้งในระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ พัฒนาครูให้สามารถออกแบบการเรียนรู้นวัตกรรมที่ตอบสนองผู้เรียน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียง ส่วนเขตพื้นที่ควรอบรมและพัฒนาผู้บริหารและครูด้านดิจิทัล จัดทำฐานข้อมูลกลาง สนับสนุน PLC และจัดสรรทรัพยากรเพิ่มแก่โรงเรียนที่มีข้อจำกัด ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง ติดตามประเมินผลโดยคำนึงถึงบริบทจริง และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนทรัพยากรและนวัตกรรม สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ระบบสารสนเทศกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อต่อยอดจากผลวิจัยที่ได้สังเคราะห์ไว้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ. (2565). โรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ The small schools: Issues to be decided. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(1), 45-60.
- ณัฐชา กิตติพรพงษ์. (2564). การบริหารจัดการด้วยข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพป.เชียงใหม่ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรภัทร บุญชม. (2563). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพป.ชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ปิยะวรรณ ศรีวงศ์ษา. (2563). การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดระบบในเขตชนบท จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรชัย พงษ์ประยูร. (2564). บทบาทโรงเรียนชนบทกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารการศึกษา, 12(1), 101-118.
- พิมพ์วิริย์ สุขสวัสดิ์. (2564). การบริหารจัดการนวัตกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พูนผล ภูศรี. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 13(2), 85-99.
- ภัทรสุดา ศรีชัย. (2563). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรลักษณ์ แสงสุวรรณ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการพัฒนาโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 13(1), 55-70.
- ศศิธร สายทอง. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา, 7(1), 45-58.
- สมพร แสงประเสริฐ. (2562). ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารครุศาสตร์ปริทัศน์, 36(2), 123-138.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานสถานการณ์โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสถานภาพการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: פרקיהן กราฟฟิค.
- สุภัทรา ศรีทอง. (2563). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารครุศาสตร์ปริทัศน์, 37(3), 85-99.
- Anderson, R. E. & Dexter, S. L. (2005). School technology leadership: An empirical investigation of prevalence and effect. Educational Administration Quarterly, 41(1), 49-82.
- Bertalanffy, L. V. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. New York: George Braziller.
- Dexter, S. (2011). School technology leadership: Artifacts in systems of practice. Journal of School Leadership, 21(2), 166-189.

- Earl, L. M. & Fullan, M. (2003). Using data in leadership for learning. Cambridge, Massachusetts: Harvard Education Press.
- Fullan, M. (2001). Leading in a culture of change. San Francisco: Jossey-Bass.
- Imants, J. & Van Veen, K. (2010). Teacher learning as workplace learning in innovative schools. *Professional Development in Education*, 36(2-3), 187-205.
- Jantorn, P. & Pannarunothai, S. (2019). System-based school management in resource-limited contexts: A case study in rural Thailand. *Journal of Educational Administration and Leadership*, 7(1), 45-59.
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (2005). Transformational leadership for school improvement. *Educational Administration Quarterly*, 41(1), 27-52.
- Senge, P. M. (2006). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. New York: Doubleday.
- UNESCO. (2022). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO Publishing.
- Zhang, X. et al. (2021). Digital transformation in education: Enhancing school management and efficiency. *Computers & Education*, 173, 104289. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104289>

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม จากโครงการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์
เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี สู่ยุคปัญญาประดิษฐ์*
AN ANALYSIS OF SOCIAL RETURN ON INVESTMENT FROM A SOCIAL MEDIA
MARKETING TRAINING INITIATIVE TO ELEVATE COMMUNITY ENTERPRISES IN
PATHUM THANI PROVINCE IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

วันฤดี สุขสงวน^{1*}, เฉลิมพร เย็นเยือก², อารีย์รัตน์ ส่งสกุลวัฒนา³

Wanrudee Suksanguan^{1*}, Chalermpon Yenyeuk², Areerat Songsakulwattana³

¹คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Accountancy, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

²Faculty of Business Administration, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

³วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

³College of Digital Innovation Technology, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanrudee.s@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี ที่ประสบปัญหาช่องทางการตลาด เพราะปัจจุบันเป็นยุคของสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางการตลาดแบบดั้งเดิมอาจไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงจัดโครงการอบรมให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นของตนเอง และวัดผลตอบแทนทางสังคมจากโครงการอบรมแบบให้เปล่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อโครงการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียนกับการพัฒนาความรู้หลังเรียน และ 3) ประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบให้เปล่าเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 335 ราย กลุ่มตัวอย่างมี จำนวน 70 คน ที่เข้ารับการอบรมแบบออนไลน์ ใช้วิธีคัดเลือกแบบการเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) แบบสอบถาม 3) แบบสัมภาษณ์ และ 4) เครือข่ายสังคมออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Descriptive Statistics, Pearson correlation, Dependent t-test/ Paired t-test และ SROI Calculation ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านวิทยากร และกิจกรรมฝึกปฏิบัติที่ช่วยพัฒนาทักษะการตลาดออนไลน์ 2) ไม่มีความสัมพันธ์ที่มีระดับนัยสำคัญ 0.05 ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียนกับการพัฒนาความรู้หลังเรียน และ 3) โครงการอบรมมีผลตอบแทนจากการลงทุน เท่ากับ 2.00 เท่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโครงการนี้มีความคุ้มค่าในการลงทุน และสามารถสร้างผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์ทางสังคม องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการอบรมที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะให้แก่ผู้ประกอบการขนาดเล็กได้

คำสำคัญ: ผลตอบแทนทางสังคม, สื่อสังคมออนไลน์, วิสาหกิจชุมชน, ยุคปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This research project aims to support community enterprises in Pathum Thani Province struggling with limited access to effective marketing channels. Given the dominance of social media in the digital era, traditional approaches have become inadequate. To address this challenge, a training program was provided to help entrepreneurs develop online platforms. The program, offered free of charge, was evaluated by measuring social return on investment (SROI) to assess its broader social impact. This study aimed to 1) Assess participants' satisfaction with the social media marketing training program for community enterprises, 2) Examine the relationship between pre-training knowledge and post-training development, and 3) Evaluate the SROI of the free training program for community enterprises. In this qualitative research, the sample of 70 community entrepreneurs was selected through purposive sampling. The research instruments included 1) A training workshop curriculum, 2) A questionnaire, 3) An interview guide, and 4) An online social network. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, dependent t-test/paired t-test, and SROI calculation. The research instruments included 1) A training workshop curriculum, 2) A questionnaire, 3) An interview guide, and 4) An online social network. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, dependent t-test/paired t-test, and SROI calculation. The findings revealed that 1) Participants expressed a high level of satisfaction across all aspects, particularly in the areas of trainers and hands-on activities that helped develop their online marketing skills; 2) No statistically significant relationship ($p\text{-value} > 0.05$) was found between pre-training knowledge and post-training development; and 3) The training program yielded an SROI of 2.00, indicating that the project is a worthwhile investment, producing a social return on investment. The knowledge gained from this research can be used as a guideline for evaluating the value of training programs to enhance skills for small business entrepreneurs.

Keywords: Social Return on Investment (SROI), Social Media Marketing, Community Enterprises, The Era of Artificial Intelligence

บทนำ

สภาพปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชน คือ ช่องทางการตลาด (จากการสอบถามและสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ) ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือบริการของตนไปยังตลาดเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ วิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไปเป็นธุรกิจขนาดเล็กที่ดำเนินงานภายในชุมชนเฉพาะหรือกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือเป้าหมายร่วมกัน แม้ว่าองค์กรเหล่านี้มักจะมุ่งเน้นไปที่การจัดหาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะจากท้องถิ่น แต่ต้องดิ้นรนเพื่อแข่งขันกับธุรกิจที่ใหญ่กว่า ประกอบกับการขาดทรัพยากร และความเชี่ยวชาญในการทำตลาด ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่สนใจได้ ทั้ง ๆ ที่สินค้าของตนเป็นสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาผลิตจากธรรมชาติ อีกทั้งยังช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชน เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยนำองค์ความรู้จากชาวบ้านสมัยโบราณมาต่อยอด แทนที่จะสูญหายไป ดังนั้น โครงการนี้จะตอบสนองในการเสริมสร้างสุขภาวะทางสติปัญญาให้กับวิสาหกิจชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้เรื่องการตลาดดิจิทัล เพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับยุคเทคโนโลยี และนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ประโยชน์ในอาชีพการงานที่ดีขึ้น

ปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจะทำให้ผู้ประกอบการเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี มีจำนวนทั้งสิ้น 335 ราย (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) ผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้ ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ข้าวของเครื่องใช้ รวมถึงสินค้าที่ระลึกทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา วิถีชุมชน และวัฒนธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์สับมอญ ตะกร้าใบสังเคราะห์ ดอกไม้จากกระดาษชำระ และเหรียญโปรยทาน เป็นต้น แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ด้านการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป มีการแข่งขันที่สูงขึ้น และมีกลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภคที่หลากหลาย (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2567) ผู้วิจัยได้สำรวจสินค้าบนโลกออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ในแพลตฟอร์ม Facebook พบว่า มีบางส่วนเท่านั้นที่มี Facebook แต่มีความเคลื่อนไหว และจำนวนสมาชิกน้อย วิธีการตลาดแบบเดิม ๆ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างทั่วถึง เพราะขาดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด ดังนั้น การตลาดดิจิทัลผ่านโซเชียลมีเดีย จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ควรนำมาใช้แก้ปัญหา

เมื่อพิจารณาถึงความพร้อม และศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ในการทำการตลาดออนไลน์ พบว่า ยังขาดความเชี่ยวชาญในการทำการตลาดดิจิทัล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความคิดที่จะทำให้สินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้วยการให้ความรู้แบบจับมือทำ ในการสร้างแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย Facebook และนำ AI มาช่วยทำการตลาดออนไลน์ โดยเปิดเป็น Facebook สาธารณะ ให้ผู้ประกอบการโพสต์ขายสินค้า ได้อย่างหลากหลาย กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบการ 1) เกิดความรู้ ทักษะ 2) สินค้ามีตัวตนบนโลกออนไลน์ และมีผู้เข้าถึง และ 3) มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นผลตอบที่เกิดจากการลงทุนในโครงการฯ โดยทั่วไปทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐจะใช้ การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ประเมินประสิทธิภาพของการลงทุน และการกำหนดค่าผลประโยชน์ทางสังคมที่ได้รับจากกิจกรรม หรือโครงการนั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและต้นทุน - ผลประโยชน์ (Munthe, A. A. & Sembiring, M. T., 2024) จากผลการวิจัยในอดีต มีทั้งค่าผลตอบแทนที่มีความคุ้มค่า เช่น โครงการพัฒนาการเรียนรู้การแพทย์ฉุกเฉินพื้นที่จังหวัดเชียงราย (เกรียงศักดิ์ ยุทธ และคณะ, 2566) และโครงการบริการวิชาการแก่สังคม (เทอดเกียรติ แก้วพวง และคณะ, 2566) มีค่า SROI เท่ากับ 28.43 บาท และ 1.17 เท่าของเงินลงทุน ในขณะที่โครงการพัฒนาศักยภาพการตัดเย็บชิ้นสูงสำหรับผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมด้านสิ่งทอ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (ศศิพัชร สันกลกิจ และคณะ, 2563) และโครงการทอผ้า ของกลุ่มทอผ้าก๊อกรูปไก่หินตวันตวัน (พรพิมล อริยะวงษ์, 2564) มีผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่าโดยมี SROI เท่ากับ 0.88 และ 0.99 เท่าของเงินลงทุน อย่างไรก็ตาม การลงทุนในโครงการที่มีค่า SROI น้อยกว่า 1 อาจมีความจำเป็นต้องลงทุนเพื่อสร้างความยั่งยืน และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในระยะยาว เช่น สิ่งแวดล้อม สร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาในอนาคต และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะประเมินความสำเร็จของโครงการดังกล่าวด้วยการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม โดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุมมูลค่าทางสังคม ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน เป็นวิธีการวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลประโยชน์ทางสังคม ด้วยการนำผลตอบแทนด้านสังคมในเรื่องต่าง ๆ มาแปลงค่าเป็นตัวเงินเพื่อดูว่าโครงการฯ สามารถสร้างผลลัพธ์ทางสังคมคิดเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงิน 1 บาท ทำให้ทราบว่าการลงทุนนั้น ๆ มีความคุ้มค่าต่อเงินลงทุนหรือไม่ ถ้าค่า SROI มากกว่า 1 แสดงว่าโครงการนั้นมีความคุ้มค่าในการลงทุน (โชติการภาชีผล, 2560) ซึ่งอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคม (SROI) = มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ทั้งหมดสุทธิ/มูลค่าปัจจุบันของการลงทุนที่ใช้ไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อโครงการอบรมการสร้างช่องทางทางการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย ให้วิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียน กับการพัฒนาหลังเรียน

3. เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบให้เปล่าสำหรับวิสาหกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้จัดโครงการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ให้กับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี แบบให้เปล่า และได้วิเคราะห์หาผลตอบแทนทางสังคม เพื่อประเมินความคุ้มค่าของการลงทุน ซึ่งก่อนดำเนินการผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลประกอบการวิจัย ดังนี้

หลักการและทฤษฎีสนับสนุน

วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น เมื่อภาครัฐให้งบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรมให้ผู้ประกอบการทำการตลาดโซเชียลมีเดีย เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้ศึกษาความคุ้มค่าของโครงการลงทุนดังกล่าว โดยการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยประเมินคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในโครงการนี้ การทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง องค์กรธุรกิจที่ก่อตั้งและดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชน มีเป้าหมายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น นอกจากแสวงหาผลกำไรแล้ว นอกจากนี้ยังมีการสร้างงาน พัฒนาชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชน สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านคณะกรรมการหรือสภาสมาชิก และผลประโยชน์จากธุรกิจจะถูกกระจายอย่างเป็นธรรมในกลุ่มสมาชิก เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2565)

การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดีย หมายถึงการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อโปรโมตผลิตภัณฑ์ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวข้องกับการสร้าง และแบ่งปันเนื้อหา การมีส่วนร่วมกับผู้ติดตาม การสนทนาออนไลน์ และโฆษณาโซเชียลมีเดีย วัตถุประสงค์หลัก คือ การสร้างการรับรู้แบรนด์ เพิ่มยอดขาย และเพิ่มปริมาณการเข้าชมแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียหลักที่ใช้สำหรับการตลาด ได้แก่ Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, Pinterest, YouTube และ Snapchat เป็นต้น (ณชัยศักดิ์ จุณณะปิยะ, 2565)

ผลตอบแทนทางสังคม เป็นผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชนในระดับต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดได้ผ่านตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้ทางการเงิน และสามารถเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้ การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมพยายามแปลงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแก่สังคมให้เป็นมูลค่าที่มีหน่วยวัดเดียวกับเงินตราประโยชน์ที่จะได้จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมของกิจกรรมที่ทำเพื่อสังคม คือ ทำให้เกิดความชัดเจนในวิธีการวิเคราะห์คุณค่าของโครงการต่าง ๆ ต่อสังคมและทำให้เห็นประโยชน์ที่ตกแก่สังคม และบอกได้ว่าเงินลงทุนแต่ละบาทนั้นสังคมได้ผลตอบแทนเท่าใด (ศุภกร วรฤทธิ์, 2565); (โชติการ ภาชีผล, 2560) มีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$SROI = \frac{\text{มูลค่าผลประโยชน์ทั้งหมด} - \text{มูลค่าต้นทุนจากการลงทุน}}{\text{มูลค่าต้นทุนจากการลงทุน}}$$

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) เป็นกระบวนการวัดผลประโยชน์ทางสังคมจากการลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ โดยคำนวณมูลค่าผลประโยชน์ทั้งหมดเทียบกับการลงทุน เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของโครงการ ขั้นตอนหลักประกอบด้วย การกำหนดขอบเขต แผนผลลัพธ์ การกำหนดค่าผลลัพธ์ การวิเคราะห์ผลกระทบ การคำนวณ SROI และการรายงานผลลัพธ์ SROI มีบทบาทสำคัญในการวัดกำไรทางเศรษฐศาสตร์และการลงทุนทางสังคม โดยช่วยระบุมูลค่าทางการเงินของผลกระทบทางสังคมในหลายสาขา เช่น สิ่งแวดล้อม กีฬา องค์กรสังคม การเงินกู้ยืมขนาดเล็ก และการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ SROI ถูกนำมาใช้ในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประเมินความคุ้มค่าและผลตอบแทนทางสังคมของการลงทุนอย่างรอบด้าน (Munthe, A. A. & Sembiring, M. T., 2024)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. โครงการบริการวิชาการ การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการบริการวิชาการแก่สังคม มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ และยกระดับทักษะอาชีพด้าน การวิจัยใช้กระบวนการ SOAR Framework ในการวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินโครงการ การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการฯ (SROI) ด้วยการคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเปรียบเทียบกับมูลค่าการลงทุนในงบประมาณโครงการฯ พบว่า มีมูลค่าผลลัพธ์สุทธิ 34,095 บาท อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน 1 บาท ของโครงการฯ สามารถสร้างประโยชน์ทางสังคม 1.17 บาทก่อให้เกิดมูลค่าทางการเงินของสังคมที่ได้รับต่อไปในอนาคต (เทอดเกียรติ แก้วพวง และคณะ, 2566)

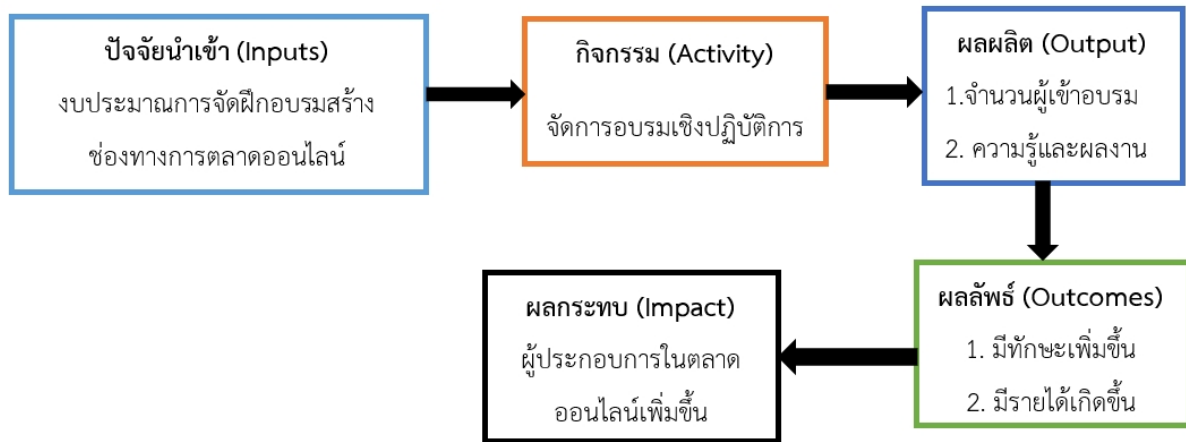
2. โครงการดำเนินธุรกิจวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจของศูนย์การเรียนรู้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินธุรกิจของศูนย์การเรียนรู้อยู่เย็นเป็นสุข มี 9 องค์ประกอบ คือ 1) ลูกค้า 2) บริการ 3) ทุน 4) แรงงานในชุมชน 5) สินค้าชุมชน 6) องค์ความรู้ 7) เครือข่าย 8) สื่อสังคมออนไลน์และการตลาด และ 9) ตราสินค้าของศูนย์ ผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม เป็นผลบวกมีค่าเท่ากับ 6.73 และจากการดำเนินธุรกิจของศูนย์การเรียนรู้อยู่เย็นเป็นสุขได้ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมรวม 838,114.11 บาท ซึ่งเป็นผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจมากที่สุด รองลงมา คือ ผลตอบแทนด้านสิ่งแวดล้อมและผลตอบแทนด้านสังคม (ทัศนีย์ นาคเสนีย์ และคณะ, 2565)

3. โครงการเพื่อสังคมของบริษัท มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการเพื่อสังคมของบริษัทแห่งหนึ่ง ในประเทศไทย ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ คือ เอกสารของบริษัทและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีการดำเนินงานทางสังคมโดยเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สัมภาษณ์ จำนวน 235 ราย และการเข้าถึงเหตุการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า อัตราผลตอบแทนทางสังคมของโครงการมีผลลัพธ์เท่ากับ 1.2266 แสดงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนต่อ 1 บาท (ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ และศุภกรณ์ อินทนันท์, 2564)

4. การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์บริการชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการและศักยภาพการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อขยายช่องทางการจัดจำหน่ายและฐานลูกค้า โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย ได้ทำการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการใช้สื่อออนไลน์ โดยเฉพาะการใช้งาน Facebook ผลการวิจัยพบว่า สมาชิก 1) ขาดทักษะด้านการสร้างสื่อและตอบสนองลูกค้า 2) ขาดความรู้ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ ช่องทางขายเน้นตลาดเดิมและงานออกร้านทำให้ฐานลูกค้าจำกัด และ 3) ขาดการสื่อสารและความต่อเนื่องในการผลิต ช่องทางจัดจำหน่ายจำกัด การอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ช่วยเพิ่มความรู้และศักยภาพของสมาชิกในการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ดีขึ้นกว่าเดิม (นุชนาถ ทับครุฑ และคณะ, 2566)

ดังนั้น แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย SROI เป็นการประเมินมูลค่าทางสังคมทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช่ว่าเงิน (ต้องคำนวณค่าทางการเงิน คือ Financial Proxy) เพื่อวัดมูลค่าของทางเศรษฐกิจของผลประโยชน์ทางสังคมด้วยการนำผลตอบแทนทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาแปลงค่าเป็นตัวเงิน และคำนวณหาเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ไป เพื่อดูว่าการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมคิดเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงิน 1 บาทที่ลงทุนไป เพื่อช่วยในการประเมินว่าการลงทุนนั้น ๆ มีความคุ้มค่าหรือไม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลังจากสืบค้นข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ วิชาหกิจชุมชน ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีทั้งหมด 7 อำเภอได้แก่ อ.เมือง อ.สามโคก อ.ลาดหลุมแก้ว อ.หนองเสือ อ.ลำลูกกา อ.ธัญบุรี และ อ.คลองหลวง มีจำนวนวิชาหกิจชุมชนทั้งสิ้น 335 ราย (กองส่งเสริมวิชาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วิชาหกิจชุมชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 70 ราย มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกวิชาหกิจชุมชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ดังนี้ 1) เป็นวิชาหกิจชุมชนจังหวัดปทุมธานี ที่มีรายชื่ออยู่ใน กองส่งเสริมวิชาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร 2) ผลิตสินค้าที่มีศักยภาพ และสามารถจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ได้ 3) มีความต้องการขยายช่องทางการตลาด และ 4) มีความสมัครใจ และมีความพร้อมในการเข้าร่วมอบรมแบบออนไลน์ที่มหาวิทยาลัยรังสิต

เครื่องมือในการวิจัย

ได้แก่ 1) หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 5 หลักสูตร มีลักษณะเหมือนการเขียนโครงการอบรม มีหัวข้อหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ผลที่คาดว่าจะได้รับ และกำหนดการอบรม 2) แบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบประเมินความรู้ก่อนเรียน หลังเรียน และประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบ Likert Scale และ 3) เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ Facebook

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบ Likert Scale มาแล้วจากผู้เข้าอบรมผู้ประกอบการวิชาหกิจชุมชนในหลักสูตรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยคำนวณค่า Cronbach's Alpha มีค่าระหว่าง 0.7 - 0.8 แสดงถึงความเชื่อมั่นที่สามารถยอมรับได้ (Acceptable)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ 1) ผู้เข้าอบรมตอบแบบประเมิน ในลักษณะ Likert Scale ก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ก่อนเรียน 2) ดำเนินการอบรมแบบออนไลน์ จำนวน 5 หลักสูตร คือ 2.1) เริ่มต้นขายผลิตภัณฑ์ผ่าน Facebook 2.2) เริ่มต้นสร้างช่อง TikTok 2.3) การเขียนคอนเทนต์ 2.4) สร้างรายได้ในฐานะพันธมิตรจากการโปรโมทผลิตภัณฑ์บน TikTok และ 2.5) การใช้ AI ช่วยขายออนไลน์เพื่อพลังแห่งความสำเร็จ ผู้เข้าร่วมอบรมสร้างเฟสบุ๊คธุรกิจโปรโมทผลิตภัณฑ์ของแต่ละคน และนำมาโพสต์รวมกันในเฟสบุ๊คสาธารณะที่ทางโครงการสร้างไว้ให้ นั่นคือ สินค้าชุมชน คนปทุม

3) ผู้เข้าอบรมตอบแบบสอบถามแบบ Likert Scale หลังเรียน เพื่อประเมินความรู้หลังเรียน 4) ผู้เข้าร่วมอบรมตอบแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ แบบ Likert Scale ต่อโครงการอบรมในด้าน เนื้อหาการอบรม วิทยากร กิจกรรมฝึกปฏิบัติ ระยะเวลาและสถานที่ และการจัดการและการบริการของเจ้าหน้าที่ และ และ 5) ติดตามยอดรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายสินค้าใน เฟสบุ๊ค สินค้าชุมชน คนปทุม จำนวน 30 ราย (เป็นจำนวนผู้เข้าร่วมอบรมสมัครใจ ให้ความร่วมมือ ตามหลักจริยธรรมการวิจัยที่ได้รับการรับรอง และมีจำนวนการตอบกลับเป็นร้อยละ 42 ซึ่งเกินกว่าร้อยละ 30 ซึ่งเป็นจำนวนขั้นต่ำตามหลัก 70/30 จึงถือว่าอยู่ในระดับที่เพียงพอ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ 1) เปรียบเทียบคะแนนก่อนอบรม และหลังอบรมใช้ Dependent t-test/ Paired t-test 2) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในแต่ละด้าน ใช้ Descriptive Statistics เกณฑ์การประเมิน คือ 4.51 - 5.00 = มากที่สุด 3.51 - 4.50 = มาก 2.51 - 3.50 = ปานกลาง 1.51 - 2.50 = น้อย 1.00 - 1.50 = น้อยที่สุด (Likert, R., 1932) 3) ความคุ้มค่าของโครงการอบรม ใช้ SROI Calculation 4) วิเคราะห์ความคิดเห็นเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ใช้ Qualitative Content Analysis และ 5) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้วย Pearson Correlation

หมายเหตุ: หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต เลขที่ COA.No.RSUERB2024-094 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2567

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม จากโครงการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี สู่ยุคปัญญาประดิษฐ์มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการประเมินความพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อโครงการอบรม

ในการประเมินผลการอบรมครั้งนี้ ได้สอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อวัดประสิทธิภาพ และประโยชน์ของโครงการอบรมที่จัดขึ้น ข้อมูลนี้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการอบรมในครั้งต่อไป ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพอใจของผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละด้าน จากค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับความพึงพอใจโดยรวมจากผู้เข้ารับการอบรม

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านเนื้อหาการอบรมและประโยชน์			
1. ครอบคลุมทุกหัวข้อ ที่จำเป็นสำหรับการขายออนไลน์	4.10	0.74	มาก
2. เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้	4.14	0.77	มาก
3. นำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ	4.18	0.68	มาก
ด้านวิทยากร			
4. มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการขายออนไลน์	4.27	0.81	มากที่สุด
5. สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ	4.24	0.76	มากที่สุด
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4.31	0.77	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมฝึกปฏิบัติ			
7. ได้ลงมือทำจริง และได้รับการพัฒนาทักษะการขายออนไลน์	4.01	0.82	มาก
8. การฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ และทักษะ	3.97	0.73	มาก
9. กิจกรรมการฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับเนื้อหาการอบรม	4.12	0.80	มาก

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านระยะเวลา และสถานที่			
10. ระยะเวลาในการอบรมเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการเรียนรู้เนื้อหา	4.14	0.79	มาก
11. สถานที่จัดอบรมสะดวกในการเดินทางและมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น	3.97	0.84	มาก
ด้านการจัดการและการบริการของเจ้าหน้าที่			
12. เจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับและบริการที่ดี	4.23	0.79	มากที่สุด
13. เจ้าหน้าที่สามารถตอบคำถามและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ	4.17	0.77	มาก
14. คุณจะแนะนำการอบรมนี้ให้กับผู้อื่นหรือไม่	4.19	0.74	มาก
15. โดยรวมแล้วคุณพึงพอใจกับการอบรมนี้ในระดับใด	4.15	0.73	มาก

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตร พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน ประเด็นด้านวิทยากรได้รับคะแนนสูงสุดโดยเฉพาะความเชี่ยวชาญ การถ่ายทอดความรู้ และการเปิดโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.24 - 4.31 แสดงว่าให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการสอนและความรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียน ด้านเนื้อหาการอบรมและกิจกรรมฝึกปฏิบัติก็ได้รับการประเมินในระดับดีมากเช่นกัน โดยเฉพาะความเหมาะสมและการนำไปใช้จริง ขณะที่ด้านการจัดการและบริการของเจ้าหน้าที่ได้คะแนนสูงเช่นกัน ซึ่งโดยรวมผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมาก

สำหรับสิ่งที่ผู้เข้าอบรมต้องการจากการอบรมครั้งนี้ คือ นำไปใช้ในการสร้างร้านค้าออนไลน์ รวมถึงการเพิ่มพูนทักษะด้านการตลาดออนไลน์ การสร้างรายได้จากช่องทางดิจิทัล และการต่อยอดธุรกิจส่วนตัวให้เติบโตอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมบางส่วนยังมุ่งหวังที่จะได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเสริมสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพด้านการขาย และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียน กับการพัฒนาหลังเรียน

โดยใช้การทดสอบ Paired t-test เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อน และหลังการอบรม ของผู้เข้าอบรมจำนวน 70 คน โดยให้มีการประเมินความรู้ของตนเอง ด้วยแบบ Likert Scale ซึ่งมีคะแนนเก็บ 5 ในแต่ละหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่ได้รับจากการอบรมการตลาดโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 Paired t-test เปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังอบรมในแต่ละหัวข้อ

หัวข้อประเมิน	คะแนนเฉลี่ยก่อนอบรม	คะแนนเฉลี่ยหลังอบรม	t-value	p-value
1. ความสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทางธุรกิจ	2.52	4.05	- 10.07	< 0.00001
2. ความสามารถสร้างเนื้อหาให้ดึงดูดความสนใจ	2.44	3.95	- 11.41	< 0.00001
3. ความรู้เกี่ยวกับการทำโฆษณาออนไลน์	2.55	4.00	- 10.80	< 0.00001
4. วิเคราะห์ข้อมูล และติดตามผล	2.45	3.96	- 11.18	< 0.00001
5. ความมั่นใจในการขายออนไลน์	2.63	3.85	- 9.27	< 0.00001
6. ความสามารถโดยรวมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์	2.64	3.95	- 9.83	< 0.00001

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรอบรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยในทุกหัวข้อหลังอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นอย่างมาก ($p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า

ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ประเด็นที่มีการพัฒนาความรู้มาก ได้แก่ ความสามารถในการใช้ Facebook และ TikTok การสร้างเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจ ความรู้เกี่ยวกับการโฆษณาบนแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลและติดตามผลการขาย รวมถึงความมั่นใจในการขายผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย โดยผลการทดสอบทั้งหกหัวข้อแสดงค่า t-statistic อยู่ในช่วง - 9.27 ถึง - 11.41 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน หลักฐานบ่งชี้ว่ามีความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้และทักษะทางการตลาดออนไลน์ของกลุ่มผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียนและระดับความรู้หลังเรียน โดยใช้การคำนวณค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสหสัมพันธ์ (Pearson Correlation)

ระดับความรู้ก่อนเรียน	1.000	0.201
ระดับความรู้หลังเรียน	0.201	1.000

ผลการวิจัยพบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียนกับการพัฒนาคะแนนหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 0.201 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ความสัมพันธ์ระดับต่ำ (Weak Positive Correlation) หมายความว่า ระดับความรู้ก่อนเรียนส่งผลต่อระดับความรู้หลังเรียนน้อย

ผลการทดสอบสมมติฐานค่า p-value = 0.170 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าระดับความรู้ก่อนเรียนกับการพัฒนาหลังเรียนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบให้เปล่าสำหรับวิสาหกิจชุมชนเป็น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความรู้ที่ได้รับคิดเป็นเงิน

$$= \Sigma (\text{ความรู้ที่เพิ่มขึ้น/คะแนนเต็ม}) \times \text{ค่าใช้จ่ายในการอบรมต่อคน} \\ = 19,009.96$$

ขั้นที่ 2 ค่าแปลงทางการเงินของการนำความรู้ไปเผยแพร่

$$= \Sigma (\text{คะแนนความรู้ที่ได้รับ/คะแนนเต็ม}) \times 0.05 \times \text{ค่าแปลงทางการเงินของความรู้ที่ได้รับ (ขั้นที่ 1)} \\ = 29,306.72$$

หมายเหตุ: การนำ 0.05 ไปคูณ เพราะ Dale, E. ระบุว่ามนุษย์เกิดการรับรู้ผ่านการได้ยินและการมองเห็นร้อยละ 50 นั้นการนำความรู้ไปเผยแพร่ ผู้ได้รับการเผยแพร่ย่อมเกิดการเรียนรู้ร้อยละ 50 ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดข้างต้นมาปรับใช้ในงานวิจัยนี้ เพื่อลดค่าทางการเงินลงตามหลักความระมัดระวังในทางบัญชี

ขั้นที่ 3 การแปลงค่าทางการเงินของการประยุกต์ใช้ความรู้

$$= \Sigma (\text{คะแนนความรู้ที่ได้รับ/คะแนนเต็ม}) \times 0.05 \times \text{ค่าแปลงทางการเงินของความรู้ที่ได้รับ (ขั้นที่ 1)} \\ = 30,513.95$$

ขั้นที่ 4 กำไรส่วนเกินของผู้ประกอบการสำหรับระยะเวลา 1 ปี (จาก 30 ราย)

$$= 48,300 \text{ บาท}$$

ขั้นที่ 5 การคำนวณผลตอบแทนทางสังคม (SROI)

$$= \text{ความรู้ที่ได้รับ (ขั้นที่ 1)} + \text{การนำความรู้ไปเผยแพร่ (ขั้นที่ 2)} + \text{การประยุกต์ใช้ความรู้ (ขั้นที่ 3)} + \text{กำไรส่วนเกินงบประมาณที่ลงทุน} \\ = \frac{19,009.96 + 29,306.72 + 30,513.95 + 48,300}{63,500} = 2.00 \text{ เท่า}$$

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่า ผลการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (SROI) ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบให้เปล่าสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่ทำการศึกษามีผลตอบแทนจากการลงทุนในโครงการเท่ากับ 2.00 เท่า ซึ่งหมายความว่าทุก ๆ การลงทุน 1 บาท จะสร้างผลประโยชน์ทางสังคมกลับมาถึง 2 บาทแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าของการลงทุนในโครงการ ที่สร้างผลประโยชน์ทั้งในด้านความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ และกำไรส่วนเกิน ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการได้

สินค้าที่หารายได้ให้ผู้ประกอบการ เช่น อาหารต่าง ๆ ที่หลากหลาย ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ อาหารเสริม ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ผลิตภัณฑ์ขาระล่าง ข้าวสาร เครื่องดื่ม และเครื่องสำอาง เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน กล่าวถึงหลัก ๆ 3 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาการอบรมและประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความสามารถในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Social Value UK. ที่เน้นการวัดผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในโครงการต่าง ๆ (Social Value UK, 2020) 2) ด้านวิทยากรได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ SROI ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Arvidson, M. et al., 2023) และ 3) กิจกรรมฝึกปฏิบัติได้รับการประเมินในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการได้ลงมือทำจริงและการพัฒนาทักษะการขายออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ SROI ที่เน้นการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการ (Social Value UK, 2020)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ก่อนเรียน กับการพัฒนาหลังเรียน พบว่า ระดับความรู้ก่อนเรียนส่งผลต่อระดับความรู้หลังเรียนน้อย และระดับความรู้ก่อนเรียนกับการพัฒนาหลังเรียนไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้เข้าอบรมมีความหลากหลายในเรื่องของความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์เดิม ผู้ประกอบการบางท่านใช้สื่อเทคโนโลยีโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนได้เพียงเบื้องต้นที่ไม่มีความซับซ้อนเท่านั้น แต่บางท่านก็สามารถใช้ได้ในระดับดี โดยจะใช้เพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ (นุชนอก หัศรุท และคณะ, 2566) ทั้งหมดนี้ อาจทำให้การพัฒนาความรู้หลังเรียนไม่สะท้อนให้เห็นถึงระดับความรู้ก่อนเรียนได้อย่างชัดเจน และอีกประการหนึ่งเนื้อหาที่สอนอยู่ในระดับพื้นฐานไม่ได้มีความซับซ้อนในทางปฏิบัติและนอกจากนี้จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด อธิบายได้ว่าถ้าวิทยากรถ่ายทอดได้ดี ไม่ว่าผู้เรียนจะมีพื้นฐานความรู้มากหรือน้อย ก็สามารถปฏิบัติงานได้เหมือน ๆ กัน ความรู้ที่มีอยู่เดิมจึงไม่มีผล (Alreshidi, N. A. K., 2023)

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบให้เปล่า เรื่องการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี สู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ มีค่าเท่ากับ 2.00 แสดงให้เห็นถึง 1) ความสำเร็จของโครงการ หมายความว่า เงินลงทุนทุก 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนที่มีมูลค่า 2 บาท ที่สร้างผลตอบแทนจากการลงทุนได้มากกว่าเงินลงทุนที่ใช้ไป เป็นโครงการในการสร้างมูลค่าให้กับวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ได้ยกระดับการตลาดสู่สื่อสังคมออนไลน์ ในยุคเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ 2) เพิ่มมูลค่าให้กับวิสาหกิจชุมชน ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ และเพิ่มยอดขายได้ ซึ่งจากเดิมได้ทำการขายโดยวิธีออกร้าน ขายภายในชุมชน หรือโทรศัพท์สั่งซื้อ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลจากวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 ราย มีกำไรส่วนเกินโดยเฉลี่ยต่อปี รายละ 1,610 บาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ Syaifullah, J. et al. ที่พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการตลาดมีผลบวกต่อประสิทธิภาพของ MSMEs

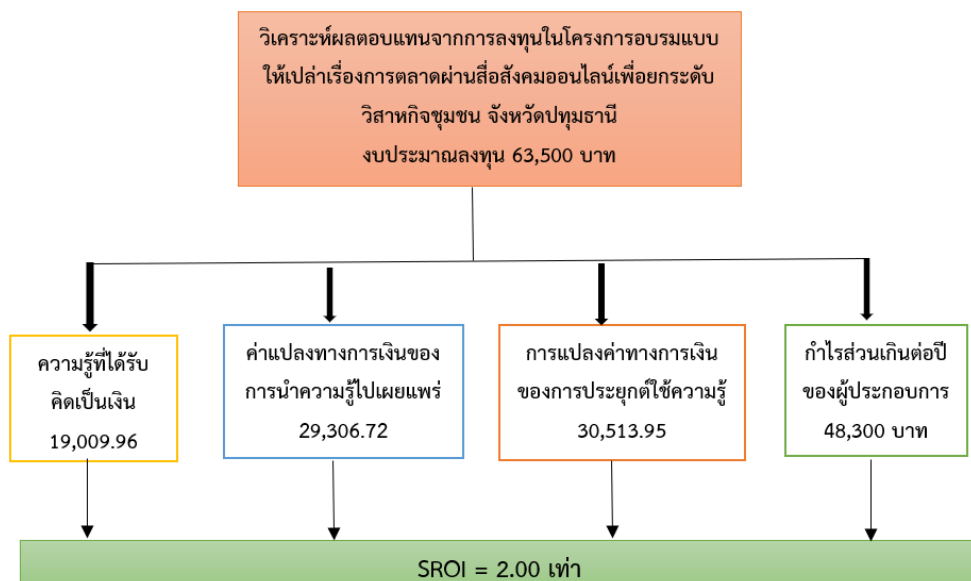
โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มยอดขาย การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Syiaifullah, J. et al., 2021) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amornkitvikai, Y. & Lee, C. ที่พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่าการใช้แพลตฟอร์มอีมาร์เก็ตเพลสในการขายสินค้าออนไลน์ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงค้าปลีก การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, LINE และ WhatsApp มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับระดับการใช้ E-Commerce ของ SMEs ทั้งในรูปแบบ B2B และ B2C (Amornkitvikai, Y. & Lee, C., 2020)

ผลกระทบทางสังคมในระยะยาวจากความคุ้มค่าในการลงทุนนี้ครั้งนี้ เป็นการสะท้อนถึงศักยภาพของโครงการที่ช่วยสร้างความต่อเนื่องในการสร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการขยายช่องทางการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้ประกอบการยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับลูกค้า และขยายจำนวนลูกค้าที่ติดตามได้ต่อไปได้เรื่อย ๆ อย่างไม่จำกัด ยิ่งไปกว่านั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยี AI เป็นผลบวกให้กับวิสาหกิจชุมชนที่มีเงินทุนน้อย ใช้ทำการตลาดออนไลน์ ที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้า ปรับแต่งเนื้อหาการตลาดให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และการโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

การวิเคราะห์ค่า SROI ของโครงการนี้ เท่ากับ 2.00 มีจุดแข็งตรงที่ 1) สามารถสร้างผลประโยชน์ทางสังคมได้สูงกว่าเงินลงทุน 2) มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ และ 3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มีโอกาสในการสร้างความเติบโตของรายได้ในระยะยาว แต่อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ก็มีจุดอ่อน คือ 1) ความหลากหลายของระดับความรู้ ซึ่งอาจทำให้การพัฒนาไม่เกิดขึ้นในระดับที่คาดหวัง 2) การขาดการติดตามผลการใช้ความรู้หลังจากที่ได้รับการอบรมไป แต่อย่างไรก็ตามถ้านำไปเปรียบเทียบกับงานที่มีค่า SROI ต่ำกว่า 1

ซึ่งก็มีจุดแข็งด้วยเช่นกัน เพราะ 1) อาจมีเป้าหมายที่มุ่งเน้นการสร้างผลกระทบทางสังคมในระยะยาว เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม หรือการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถแปลงเป็นตัวเงินได้ง่าย 2) อาจจำเป็นต้องการสร้างความรู้ในระยะยาวด้วยการพัฒนาฐานความรู้ก่อน ซึ่งยังไม่สามารถสร้างผลตอบแทนที่เห็นผลทันที ทำได้สำหรับจุดอ่อน คือ 1) ยังขาดการวางแผน และกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์ที่สูงพอ 2) ยังไม่สามารถประเมินผลทางเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากโครงการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

จากภาพที่ 2 ได้ใช้งบประมาณในโครงการอบรม จำนวน 63,500 บาท โดยได้รับผลตอบแทนที่แปลงค่าเป็นตัวเงินมีจำนวนรวม 127,130.63 บาท ประกอบด้วย ความรู้ที่ได้รับ 19,009.96 บาท การเผยแพร่ความรู้ 29,306.72 บาท การประยุกต์ใช้ความรู้ 30,513.95 บาท และกำไรส่วนเกิน 48,300 บาท เมื่อนำมาคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจึงได้ค่า $SROI = 2$

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากโครงการอบรมแบบให้เปล่าเรื่องการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดปทุมธานี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการตลาดดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook และ TikTok เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการชุมชนเข้าถึงกลุ่มลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย และเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า โครงการนี้มีผลตอบแทนทางสังคม (SROI) เท่ากับ 2.00 หมายความว่า ทุก ๆ การลงทุน 1 บาท สามารถสร้างผลประโยชน์ทางสังคมได้ถึง 2 บาท แสดงถึงความคุ้มค่าของการลงทุน ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งในเรื่องเนื้อหาการอบรม วิทยากร และกิจกรรมฝึกปฏิบัติ ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ ในการสร้างรายได้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้จริง การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) จากโครงการนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการขยายธุรกิจ ในชุมชน ให้เข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านวิทยากร และกิจกรรมฝึกปฏิบัติที่ช่วยเพิ่มทักษะการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการตลาด ดังนั้น 1) หน่วยงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมสำหรับวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการใช้เครื่องมือการตลาดออนไลน์ในเชิงลึก และเสริมสร้างทักษะการใช้ AI ในการทำการตลาดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระดับความรู้ก่อนเรียนไม่ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้หลังการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น 2) หน่วยงานเกษตรจังหวัด และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นควรพัฒนาหลักสูตรอบรมให้มีความหลากหลายเพื่อรองรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน และควรให้ความสำคัญกับการติดตามผลการอบรมเพื่อดูความก้าวหน้า และการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า โครงการอบรมมีผลตอบแทนทางสังคม (SROI) เท่ากับ 2.00 ซึ่งหมายความว่าทุกการลงทุน 1 บาท สร้างผลประโยชน์ทางสังคม 2 บาท ดังนั้น และ 3) เกษตรจังหวัด และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อขยายขอบเขตการอบรม และสร้างโอกาสในการฝึกอบรมให้กับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี AI และเครื่องมือดิจิทัลในกิจกรรมการตลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และการเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้ได้พบว่า การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) จากการอบรมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการประเมินความคุ้มค่าของโครงการฝึกอบรมในภาคธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) โดยควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในด้านการพัฒนาทักษะการตลาดดิจิทัล สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสำรวจผลกระทบระยะยาวของการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัย จากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). รายชื่อวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://smce.doae.go.th/search>
- เกรียงศักดิ์ ยุทธโท และคณะ. (2566). การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม กรณีศึกษา: การพัฒนาการเรียนรู้การแพทย์ฉุกเฉินพื้นที่จังหวัดเชียงราย. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 7(2), 140-153.
- โชติการ ภาชีผล. (2560). การประเมินผลตอบแทนทางสังคม. วารสารเศรษฐศาสตร์, 45(4), 342-352.
- ณชัยศักดิ์ จุณณะปิยะ. (2565). การตลาดสื่อสังคมออนไลน์. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11(1), 64-76.
- ทัศนีย์ นาคเสนีย์ และคณะ. (2565). ผลตอบแทนทางสังคมจากการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในการจัดงานวิ่งจอมบึงมาราธอน กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ยั่งยืนเป็นสุข วิถีไทยรัมย์. วารสารลวะศรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 6(1), 88-105.
- เทอดเกียรติ แก้วพวง และคณะ. (2566). การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการชุมชน: กรณีศึกษาการสร้างองค์ความรู้และยกระดับทักษะอาชีพด้านเทคโนโลยีพลังงานทดแทน. วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา, 7(1), 33-46.
- ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ และศุภกรณ์ อินทนนท์. (2564). การวัดค่าผลตอบแทนทางสังคม: กรณีศึกษาโครงการเพื่อสังคมของบริษัทแห่งหนึ่งในประเทศไทย. วารสารสมาชิวิชาชีพบัญชี, 3(7), 5-16.
- นุชนาถ ทับครุฑ และคณะ. (2566). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านสื่อออนไลน์กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสีกา จังหวัดตรัง. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 11(3), 191-203.
- พรพิมล อริยะวงษ์. (2564). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างความยั่งยืนของกลุ่มทอผ้าที่กระตุกไหลหินตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 10(2), 147-166.
- ศศิพัชร สันกลกิจ และคณะ. (2563). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของกิจกรรมพัฒนาศักยภาพการตัดเย็บชิ้นสูงสำหรับผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา, 4(2), 9-16.
- ศุภกร วรฤทธิ์. (2565). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินผลตอบแทนทางสังคมในระบบขนส่งมวลชนทางรางของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2567). แผนพัฒนาจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก http://123.242.173.131/pathumthani_news/report_view.php?id=7470
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2565). คู่มือการจัดตั้งและบริหารวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- Alreshidi, N. A. K. (2023). Enhancing topic-specific prior knowledge of students impacts their outcomes in mathematics. *Frontiers in Education*, 8, 1050468. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1050468>
- Amornkitvikai, Y. & Lee, C. (2020). Determinants of e-commerce adoption and utilization by SMEs in Thailand. Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.asia/Zf5kv>
- Arvidson, M. et al. (2023). Valuing the social? The nature and controversies of measuring social return on investment (SROI). *Voluntary Sector Review*, 4(1), 3-18.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.

- Munthe, A. A. & Sembiring, M. T. (2024). Applying of Social Return on Investment (SROI): A Practical. Review to Financial Social Value and Benefits. *Journal Sistem Teknik Industri*, 26(1), 1-10.
- Social Value UK. (2020). Social Return on Investment Evaluation (SROI). Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.asia/grQ5y>
- Syaifullah, J. et al. (2021). Social media marketing and business performance of MSMEs during the COVID-19 pandemic. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 523-531.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน
ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี*

FACTORS THAT AFFECT THE BEHAVIOR OF DIGITAL TECHNOLOGY USAGE FOR
WORK PERFORMANCE AMONG VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS (VHVS) IN TROK
NONG SUB-DISTRICT, KHLUNG DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

กาญจนา สมพันธ์*, วิษณุเศวต ทะกอง, สมพงษ์ เส้งมณี

Kanchana Somphuen*, Wikhanesuan Tagong, Sompong Sengmanee

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Kanchana.s@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและอิทธิพลของปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ศึกษาในกลุ่มประชากรจำนวน 66 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบรายคู่ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของทิวกี การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงแบบง่าย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพเกษตรกร อายุ 41 - 60 ปี การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยี มากกว่า 6 ปี และประสบการณ์ทำงาน อสม. มากกว่า 10 ปี พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 2.61$) โดยการใช้งานตามประเภทของเทคโนโลยี ภาพรวมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{X} = 2.51$) และการใช้งานตามวัตถุประสงค์อยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 2.68$) การรับรู้ถึงประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวก และทัศนคติต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ($\bar{X} = 3.60, 3.59, 3.56$) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) ปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. พบว่า อิทธิพลของปัจจัยที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลุ่มอาชีพเกษตรกรและอาชีพรับจ้างทั่วไป ($p = 0.034$) ระยะเวลาการใช้เทคโนโลยีมานานกว่า 6 ปี มีการใช้งานสูงกว่ากลุ่มที่เริ่มใช้ 1 - 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.005$) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และทัศนคติต่อการใช้งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.), เทคโนโลยีดิจิทัล, ปัจจัย

Abstract

This quantitative research aims to study the behavior of digital technology usage in VHVs. The factors that affect the behavior and the influence of factors on the behavior of digital

technology usage in VHV's were studied in a population of 66 respondents. The instruments used for research are questionnaires, descriptive statistical data analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, inferential statistical data analysis, Independent Samples t-test, One-way ANOVA, Tukey HSD, and Simple Linear Regression Analysis. The results indicated that most respondents were female, aged between 41 and 60 years, were primarily in agriculture, had completed primary and lower secondary education, had more than six years of experience using digital technology, and had served as VHV's for over ten years. Overall, digital technology usage behavior was sometimes at ($\bar{X} = 2.61$). When classified by type of technology, usage was at the rarely level ($\bar{X} = 2.51$), while usage by purpose was at the sometimes level ($\bar{X} = 2.68$). Whereas perceived usefulness, facilitating conditions, and attitudes toward use are rated high ($\bar{X} = 3.60, 3.59, 3.56$). At the same time, perceived ease of use was rated moderately ($\bar{X} = 3.27$). The factors that affect the behavior of digital technology usage in VHV's indicated that the influences of individual factors that have differences with statistical significance are occupation, agricultural groups, and freelance groups ($p = 0.034$), and the duration from the start of technology adoption. Groups with adoption of technology longer than 6 years have higher usage levels than groups with adoption of technology for 1 - 3 years, with a statistical significance ($p = 0.005$). Perceived ease of use and attitudes toward use significantly influence usage, with a statistical significance ($p < 0.05$).

Keywords: Village Health Volunteers (VHV's), Digital Technology, Factors

บทนำ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ถือเป็นบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานสุขภาพภาคประชาชน และเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน สนับสนุนให้บุคคลตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพส่งเสริมให้บุคคลมีศักยภาพในการดูแลสุขภาพของตนเองได้ (Kreps, G. L., 2001) อสม. เป็นกำลังสำคัญในการเชื่อมโยงงานสาธารณสุขไปสู่ระดับหมู่บ้านและชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้นและเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง กระทรวงสาธารณสุขได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ อสม. ในการขับเคลื่อนงานสื่อสารและพัฒนาสุขภาพ รวมถึงการดูแลสุขภาพประชาชน อสม. มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน สื่อข่าวสารด้านสาธารณสุข แนะนำและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพให้กับประชาชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและประสานกิจกรรมเพื่อพัฒนาสาธารณสุขในชุมชน ให้บริการสาธารณสุขในด้านต่าง ๆ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานในหมู่บ้านและชุมชน (Department of Health Service Support Ministry of Public Health, 2011)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้านสุขภาพ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์สุขภาพดีถ้วนหน้า (Health for all) โดยโมบายแอปพลิเคชันได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารสุขภาพ กลยุทธ์ระดับโลกด้านสุขภาพแบบดิจิทัลกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์เพื่อให้แต่ละประเทศใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสุขภาพขององค์การอนามัยโลกตามบริบทของแต่ละประเทศ (World Health Organization, 2021) และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ให้ข้อมูลว่าปัจจุบันโมบายแอปพลิเคชันได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริการสุขภาพสำหรับ อสม. อย่างแพร่หลาย ได้แก่ แอปพลิเคชันสำหรับใช้ในการควบคุมป้องกันโรค เช่น แอปพลิเคชัน อสม. ออนไลน์ ของ AIS digital for Thais สาธารณสุขใช้สำหรับการสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย แอปพลิเคชันทันรบาดสำรวจ แอปพลิเคชันสำหรับการส่งเสริม

สุขภาพและป้องกันโรค เช่น แอปพลิเคชัน สมาร์ท อสม. ซึ่งสามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากกระทรวงสาธารณสุข การส่งรายงาน อสม. การเฝ้าระวัง คัดกรองโรคในกลุ่มปฐมวัย หญิงตั้งครรภ์ มารดาหลังคลอด กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มวัยผู้สูงอายุ เป็นระบบรายงานหมอใกล้ตัวและประชาชนที่อยู่ในความดูแล ซึ่งอสม. สามารถบันทึกสัญญาณชีพต่าง ๆ เช่น ค่าความดันโลหิต ค่าน้ำตาลในเลือด การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การติดตามการได้รับการรับประทานยา การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ประเมินภาวะโภชนาการ ภาวะซึมเศร้า และระบุพิกัดผู้ป่วยกลุ่มเปราะบาง เป็นต้น เพื่อส่งข้อมูลไปยังสถานพยาบาลผ่านแอปพลิเคชัน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2566)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการพัฒนาและส่งเสริมให้ อสม. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้น แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ยังมีความแตกต่างด้านระดับการใช้งานและทักษะดิจิทัลของ อสม. อยู่มาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. อาจรวมถึงระดับการศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงาน การสนับสนุนจากหน่วยงาน และการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อความสามารถในการปรับตัวของ อสม. ต่อระบบดิจิทัล นอกจากนี้ปัจจัยพื้นฐานที่กล่าวมาแล้ว ปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ก็มีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. โดยงานวิจัยของ ฉลองรัฐ ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วตาย พบว่า อายุ การศึกษา และระยะเวลาการเป็น อสม. มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในขณะที่เพศ รายได้ และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเพศและอาชีพจะไม่สัมพันธ์กับทักษะการใช้เทคโนโลยี ก็พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนแปลงสุขภาพ (ฉลองรัฐ ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วตาย, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยของ บรรจบ ใจระวัง พบว่า ความเข้าใจในคุณค่าของเทคโนโลยีก็เป็นสิ่งสำคัญ อสม. จะใช้เทคโนโลยีก็ต่อเมื่อพวกเขารู้ถึงประโยชน์ที่ชัดเจน เช่น การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของผู้ป่วยได้รวดเร็วขึ้น ช่วยลดภาระงาน และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญที่แพทย์ต้องการได้ นอกจากนี้ ความซับซ้อนของเทคโนโลยีก็เป็นอุปสรรคเช่นกัน ดังนั้น การออกแบบระบบหรือแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายจึงมีความจำเป็น (บรรจบ ใจระวัง, 2567)

ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินงานด้านสาธารณสุขโดย อสม. อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง แต่ยังคงขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่นี้ อย่างชัดเจน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของ อสม. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้ อสม. สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายสุขภาพแห่งชาติในยุคดิจิทัล และรองรับการพัฒนาาระบบสาธารณสุขของประเทศในระยะยาว ถึงแม้ตำบลตรอกนองจะมี อสม. ที่เข้มแข็ง แต่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพกับปัญหาที่คล้ายคลึงกับพื้นที่อื่น ๆ ทั่วไป จากข้อมูลในงานวิจัยที่กล่าวมา ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทักษะและความรู้ อสม. ส่วนใหญ่อาจมีอายุมาก ทำให้ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีไม่ดีพอ นอกจากนี้ การอบรมที่ผ่านมา มักขาดการติดตามผลที่ชัดเจน ทำให้ทักษะไม่ต่อเนื่องและไม่ยั่งยืน อุปสรรคด้านการเข้าถึงและความเข้าใจ อสม. บางส่วนไม่สามารถเข้าถึงแอปพลิเคชันหรือระบบที่จำเป็นได้ และไม่เข้าใจวัตถุประสงค์หรือวิธีการใช้งาน ความเครียดจากการใช้งาน อุปสรรคเหล่านี้ส่งผลให้ อสม. เกิดความเครียด และทำให้การบันทึกข้อมูลสุขภาพไม่สมบูรณ์ งานวิจัยนี้เลือกศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมกรรมการใช้งานเทคโนโลยี งานวิจัยยืนยันว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การทำความเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของ อสม. แต่ละกลุ่มได้ และการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งาน ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ความง่ายในการใช้งาน ทักษะคิดต่อการใช้งาน สภาพสิ่งแวดล้อมความสะดวก การศึกษาปัจจัยนี้จะช่วยให้สามารถออกแบบแอปพลิเคชันหรือระบบที่ตรงกับความต้องการและลดความยุ่งยากในการใช้งาน ทักษะคิดเชิงบวกต่อเทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และใช้งาน การวัดทัศนคติจะช่วยให้ทราบถึงอุปสรรคทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการสนับสนุน การมีสมาร์ตโฟนและอินเทอร์เน็ตที่เสถียรเป็นสิ่งจำเป็น

การศึกษาปัจจัยนี้จะทำให้ทราบว่า อสม. ในพื้นที่ได้รับการสนับสนุนด้านอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอหรือไม่ การวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้อย่างรอบด้านจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำเสนอแนวทางที่ครอบคลุมและเป็นรูปธรรมเพื่อส่งเสริมให้ อสม. ในตำบลตรอกนองสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอชลุมภู จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน ทักษะคิดต่อการใช้งาน สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอชลุมภู จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอชลุมภู จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยมีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทุกคนในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอชลุมภู จังหวัดจันทบุรี จำนวน 66 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มเลือกจากประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม และศึกษาบทบาทหน้าที่ ลักษณะการปฏิบัติงานของ อสม. นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ประสบการณ์ในการใช้งานเทคโนโลยี ระยะเวลาการเป็น อสม.

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ได้แก่ ประเภทของเทคโนโลยี และวัตถุประสงค์การใช้งาน มีคำถามทั้งหมด 17 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) โดยคำตอบเป็นแบบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 = ทุกวัน 4 = บ่อยครั้ง 3 = ใช้บางครั้ง 2 = นาน ๆ ครั้ง 1 = ไม่เคยใช้ เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยค่าเฉลี่ย (Mean) แปลผลตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Interval Scale) เกณฑ์การให้คะแนนค่าเฉลี่ย อยู่ในช่วงระยะเท่ากับ 0.80 ดังนี้ 1.00 - 1.80 การใช้งานอยู่ในระดับ ไม่เคยใช้ 1.81 - 2.60 การใช้งานอยู่ในระดับ นาน ๆ ครั้ง 2.61 - 3.40 การใช้งานอยู่ในระดับ บางครั้ง 3.41 - 4.20 การใช้งานอยู่ในระดับ บ่อยครั้ง 4.21 - 5.00 การใช้งานอยู่ในระดับ เป็นประจำ

ตอนที่ 3 การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน ทักษะคิดต่อการใช้งาน สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. เป็นตัวแปรต้น มีคำถามทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) โดยคำตอบเป็นแบบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 น้อยที่สุด = 1 เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยค่าเฉลี่ย (Mean) แปลผลตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Interval scale) เกณฑ์การให้คะแนนค่าเฉลี่ย อยู่ในช่วงระยะเท่ากับ 0.80 ดังนี้ 1.00 - 1.80 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด 1.81 - 2.60 ระดับความคิดเห็นน้อย 2.61 - 3.40 ระดับความคิดเห็นปานกลาง 3.41 - 4.20 ระดับความคิดเห็นมาก 4.21 - 5.00 ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและความชัดเจนของภาษา จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่า แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 คะแนนขึ้นไป ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ หลังจากปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่า ตอนที่ 2 แบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.89 ตอนที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.94 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความคงที่และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มต้นจากการขออนุญาตและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมาย

ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความยินยอมจาก อสม. ทุกคนให้เข้าร่วมโดยสมัครใจ โดยยืนยันว่าจะรักษาข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นความลับ จากนั้นจึงดำเนินการ แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ด้วยตนเองกับ อสม. ทั้งหมด 66 คน และในแต่ละครั้งที่เก็บข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถาม เพื่อให้แน่ใจว่าได้ข้อมูลที่สมบูรณ์พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป วิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขใบรับรอง ว.517/2568

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ซึ่งใช้สถิติที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของข้อมูลแต่ละประเภท

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จะใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานของประชากร

ข้อมูลด้านพฤติกรรมและปัจจัย ในส่วนที่ 2 และ 3 จะใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อสรุปภาพรวมและกระจายตัวของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ Independent Samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของเพศ ใช้ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประสิทธิภาพการทำงาน ระยะเวลาการเป็น อสม. และจะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Tukey HSD หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงแบบง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อหาการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ทักษะที่มีต่อการใช้งาน สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม.

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของ อสม. ตำบลตรอกนอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและการรับรู้ถึงประโยชน์

การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ทักษะคิดต่อการใช้งาน สภาพสิ่งแวดล้อมความสะดวกต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม.ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับการนำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่ (n = 66)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	10.60
หญิง	59	89.40
รวม	66	100.00
อายุ		
อายุ 21 - 40 ปี	5	7.58
อายุ 41 - 60 ปี	38	57.58
อายุ 61 ปี ขึ้นไป	23	34.84
รวม	66	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	21	31.82
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	31.82
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	20	30.30
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง/ปวส.	1	1.52
ปริญญาตรี	3	4.54
รวม	66	100.00
อาชีพ		
เกษตรกร	48	72.73
รับจ้างทั่วไป	10	15.15
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	7	10.61
ว่างงาน/ไม่มีรายได้	1	1.51
รวม	66	100.00
รายได้		
ไม่เกิน 5,001 บาท	18	27.27
5,001 - 10,000 บาท	10	15.15
10,001 - 15,000 บาท	18	27.27
15,001 - 20,000 บาท	4	6.06
20,001 - 25,000 บาท	8	12.12
25,001 - 30,000 บาท	3	4.55
30,001 บาทขึ้นไป	5	7.58
รวม	66	100.00
การเริ่มใช้เทคโนโลยี		
น้อยกว่า 1 ปี	1	1.52
1 - 3 ปี	19	28.79
4 - 6 ปี	12	18.18
มากกว่า 6 ปี	34	51.51
รวม	66	100.00

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่ (n = 66)	ร้อยละ
ประสบการณ์ทำงาน อสม.		
น้อยกว่า 1 ปี	6	9.09
1 - 5 ปี	13	19.70
6 - 10 ปี	16	24.24
มากกว่า 10 ปี	31	46.97
รวม	66	100.00

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้ เพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.40 อยู่ในช่วงวัย 41 - 60 ปี ร้อยละ 57.58 ตามด้วยกลุ่มผู้สูงอายุ ตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34.84 ระดับการศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 31.82 เท่ากัน อาชีพหลักเกษตรกร ร้อยละ 72.73 รายได้มีรายได้ไม่เกิน 5,001 บาท และกลุ่มที่มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 27.27 ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีมีประสบการณ์ใช้งาน นานกว่า 6 ปี ร้อยละ 51.51 ประสบการณ์การทำงาน อสม. มีประสบการณ์นานกว่า 10 ปี ร้อยละ 46.97 ข้อมูล เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า อสม. ในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงวัยกลางคนที่มีพื้นฐานอาชีพเกษตรกร และมีประสบการณ์ทำงานในฐานะ อสม. รวมถึงมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีมาเป็นเวลานาน

1. ศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม.

พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม.	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ประเภทเทคโนโลยีดิจิทัล	2.51	0.68	นาน ๆ ครั้ง
วัตถุประสงค์การใช้งาน	2.68	0.69	บางครั้ง
รวม	2.61	0.63	บางครั้ง

จากตารางที่ 2 พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 2.61$, S.D. = 0.63) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) พฤติกรรมการใช้ตามประเภทของเทคโนโลยีดิจิทัล อสม. ภาพรวมด้านนี้ อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามมีการใช้งานแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ LINE ในระดับบ่อยครั้ง ในขณะที่การใช้สมาร์โฟนเพื่อการทำงานด้าน อสม. อยู่ในระดับบางครั้ง ส่วนการใช้งานเทคโนโลยีที่ซับซ้อนอย่างคอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊กหรือแอปพลิเคชันประชุมออนไลน์ Zoom, Google Meet มีการใช้งานน้อยที่สุดหรือไม่เคยใช้ 2) พฤติกรรมการใช้ตามวัตถุประสงค์การใช้งาน เทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระดับบ่อยครั้ง เพื่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและรับ - ส่งข้อมูลข่าวสาร แต่มีการใช้งานในระดับน้อยสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลความรู้สุขภาพ การบันทึกข้อมูลสุขภาพของประชาชน และการเข้าร่วมประชุม/อบรมออนไลน์ โดยสรุปแล้ว อสม. ในพื้นที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักสำหรับการสื่อสารและประสานงานผ่านแอปพลิเคชันยอดนิยม แต่ยังใช้งานน้อยในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะที่ซับซ้อนกว่านั้น เช่น การประชุมออนไลน์ หรือการบันทึกข้อมูลสุขภาพ

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ทักษะที่มีต่อการใช้งาน สภาพสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
การรับรู้ถึงประโยชน์	3.60	0.72	มาก
การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	3.27	0.60	ปานกลาง
ทักษะต่อการใช้งาน	3.56	0.61	มาก
สิ่งอำนวยความสะดวก	3.59	0.59	มาก
รวม	3.50	0.55	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ทักษะที่มีต่อการใช้งาน สภาพสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.55) สะท้อนให้เห็นว่า อสม. มีทัศนคติเชิงบวกและรับรู้ถึงประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ประเด็นสำคัญที่มีผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.72) อสม. ส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดูแลสุขภาพของประชาชนในการบันทึกข้อมูล และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.59) อสม. ส่วนใหญ่รู้สึกว่าการพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีการสนับสนุนทั้งอุปกรณ์ งบประมาณ และให้คำแนะนำที่ดี รวมถึงสามารถเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้สะดวก 3) ทักษะต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.61) อสม. มีทัศนคติที่ดีและมีความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการมองเห็นถึงประโยชน์ในระยะยาว และ 4) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.60) เป็นประเด็นที่มีผลในระดับปานกลาง แม้ว่า อสม. จะมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้ด้วยตนเอง แต่ยังมองว่าการใช้งานโดยรวมยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการใช้งานอาจยังมีความซับซ้อนอยู่บ้างเมื่อต้องนำไปใช้งานที่หลากหลาย

2. ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ทักษะต่อการใช้งาน สภาพสิ่งอำนวยความสะดวก ต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม.ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอลุมพินี จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม.

ปัจจัยบุคคล	ปัจจัยต่อการใช้งาน		Sig	ผลการทดสอบ
	T	F		
เพศ	1.258		0.213	ไม่แตกต่าง
อายุ		1.450	0.242	ไม่แตกต่าง
การศึกษา		1.631	0.178	ไม่แตกต่าง
อาชีพ		3.022	0.036*	แตกต่าง
รายได้		0.469	0.853	ไม่แตกต่าง
การเริ่มใช้เทคโนโลยี		5.802	0.005*	แตกต่าง
ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน		1.592	0.092	ไม่แตกต่าง
ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์		1.576	0.097	ไม่แตกต่าง
ด้านทักษะต่อการใช้งาน		1.418	0.158	ไม่แตกต่าง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		1.577	0.097	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ พบว่า อาชีพและการเริ่มใช้เทคโนโลยี เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ส่วนผลการทดสอบรายคู่ที่มีนัยสำคัญ อาชีพเกษตรกรและอาชีพรับจ้างทั่วไปมีนัยสำคัญ 0.034 ซึ่งแสดงว่ากลุ่ม อสม. ที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีการใช้งานเทคโนโลยีที่แตกต่างกันด้วย และทดสอบรายการเริ่มใช้เทคโนโลยีพบว่า กลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีนานกว่า 6 ปี มีระดับการใช้งานที่สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้ 1 - 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญ 0.004 ส่วนปัจจัยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงาน อสม. การเริ่มใช้เทคโนโลยี ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ

3. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล

ปัจจัย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.798	.449		1.778	.080
ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	.398	.143	.381	2.788	.007*
ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	-.139	.154	-.159	-.902	.371
ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน	.611	.253	.594	2.418	.019*
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	-.325	.224	-.305	-1.449	.153

$R^2 = .294$, adjusted $R^2 = .248$ $F = 6.348$, $P < .05$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล 1) ภาพรวมของแบบจำลอง ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ทัศนคติต่อการใช้งาน และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. โดยปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้งานได้ร้อยละ 29.4 ($R^2 = 0.294$) ซึ่งบ่งชี้ว่าแบบจำลองนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพล เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย พบว่า มีเพียง 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Sig. = 0.007) ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน (Sig. = 0.019) ส่วนปัจจัย ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (Sig. = 0.371) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Sig. = 0.153) ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและอิทธิพลของปัจจัยต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี ได้ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี โดยรวมแล้ว อสม. ในตำบลตรอกนองมีพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับบางครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.61) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยียังไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำวันอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อสม. ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักเพื่อการ สื่อสารและประสานงานเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมอย่าง LINE และ Facebook ซึ่งมีการใช้งานในระดับบ่อยครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.36 และ 3.50 ตามลำดับ) เนื่องจากเป็นที่นิยม และการเข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับ

การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน การค้นพบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (DOI) ของ Rogers, E. M. ที่ระบุว่า การรับนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้เร็วเมื่อผู้ใช้เห็นถึงประโยชน์ที่ชัดเจนและจับต้องได้ (Rogers, E. M., 2003) ซึ่งการสื่อสารที่รวดเร็วและสะดวกผ่านแอปพลิเคชันเหล่านี้คือประโยชน์ที่ อสม. สัมผัสได้โดยตรง ในทางกลับกัน การใช้งานเทคโนโลยีที่ซับซ้อน เช่น การใช้แอปพลิเคชันบันทึกข้อมูลสุขภาพ คอมพิวเตอร์ หรือการประชุมออนไลน์ (Zoom, Google Meet) ยังคงมีอยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 2.50) อาจจะมีสาเหตุมาจากอุปกรณ์ที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนในการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ พบว่า ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีมีผลโดยตรงต่อการยอมรับการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น อสม. หญิงวัยกลางคนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น อาจเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้การใช้งานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะยังคงอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน

2. การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis, F. D. ซึ่งเน้นว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจที่จะใช้หรือไม่ใช้เทคโนโลยี (Davis, F. D., 1989) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Turnbull, N. et al. ที่ศึกษาแอปพลิเคชัน "OSOMO Prompt" ก็พบว่า อสม. มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความง่ายในการใช้งานสูงขึ้นถึงระดับยอมรับได้ ซึ่งบ่งชี้ว่าการออกแบบเทคโนโลยีให้ใช้งานง่ายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้ (Turnbull, N. et al, 2023) ทั้งนี้ อสม. ส่วนใหญ่ สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะเชี่ยวชาญหรือรู้สึกว่ามันง่ายอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ยังคงมีความจำเป็นในการอบรมหรือให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติม เพื่อยกระดับความสามารถของ อสม. ให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

3. การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎี TAM และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยอมรับนวัตกรรมการคัดกรองผู้สูงอายุในชุมชนทางระบบเว็บ ที่พบว่า ปัจจัยด้านความคาดหวังต่อประสิทธิภาพของเทคโนโลยีมีผลโดยตรงต่อการยอมรับการใช้นวัตกรรม (เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ, 2567) รวมถึงงานวิจัยของ Hoque, R. & Sorwar, G. ที่ศึกษาการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันด้านสุขภาพ (mHealth) ในผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness หรือ Performance Expectancy) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตนาที่จะใช้แอปพลิเคชันด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าที่แสดงให้เห็นว่า การที่อสม. มองเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดูแลสุขภาพและเก็บข้อมูลสะท้อนถึงความเข้าใจในบทบาทของตนเองในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Hoque, R. & Sorwar, G., 2017) จากข้อมูลชี้ให้เห็นว่า อสม. รับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีในระดับมาก เพราะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ประหยัดค่าใช้จ่าย และทำให้การทำงานในด้านการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนสะดวกและรวดเร็วขึ้นอย่างชัดเจน ทำให้พวกเขามองเห็นคุณค่าของเทคโนโลยีในฐานะเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ทศนคติต่อการใช้งาน (Attitude Toward Using) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.56) ทศนคติเชิงบวกนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ของ Ajzen, I. ที่กล่าวว่า ทศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรมจะนำไปสู่ความตั้งใจในการกระทำและพฤติกรรมจริง (Ajzen, I., 1991) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉลองรัฐ ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วต่าย ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อดูแลสุขภาพประชาชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยุค 4.0 อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ชี้ให้เห็นว่า ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับทศนคติและการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่าทศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้งานจริง (ฉลองรัฐ

ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วต่าย, 2566) ทักษะคติเชิงบวกของ อสม. ที่อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าพวกเขามีความเชื่อมั่นว่าเทคโนโลยีจะสร้างประโยชน์ในอนาคต พร้อมทั้งจะเรียนรู้ และมีความพึงพอใจโดยรวมกับการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง

5. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilitating Conditions) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.59) ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความสำคัญของปัจจัยด้านองค์การและการสนับสนุนเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นสิ่งที่งานวิจัยของ Shafie, A. ในมาเลเซียเน้นย้ำว่าการสนับสนุนทางนโยบายจะช่วยให้การขยายตัวของกาใช้นวัตกรรมเป็นไปอย่างยั่งยืน (Shafie, A., 2021) นอกจากนี้ งานวิจัยของ จีรวรรณ หัสโรค์ และคณะ ชี้ให้เห็นว่า ระบบการบริหารจัดการเชิงรุก โดยหน่วยงานระดับจังหวัดสามารถสร้างแรงจูงใจให้ อสม. ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ (จีรวรรณ หัสโรค์ และคณะ, 2568) เนื่องจาก อสม. ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ดิจิทัลและสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้สะดวก รวมถึงได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็งจาก รพ.สต. ทั้งในด้านคำแนะนำและงบประมาณ ซึ่งทำให้ อสม. รู้สึกมั่นใจและพร้อมที่จะใช้งานเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน

6. ปัจจัยต่อพฤติกรรมกาใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. พบว่า อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีนัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกาใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ดังนี้ อาชีพ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มอาชีพเกษตรกรและอาชีพรับจ้างทั่วไป ($p = 0.034$) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยด้านประสบการณ์และพฤติกรรมกาใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับกาใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะงานที่แตกต่างกันอาจมีความต้องการและการพึ่งพาเทคโนโลยีที่ไม่เท่ากัน (เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ, 2567) ระยะเวลาการเริ่มใช้เทคโนโลยี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่ เริ่มใช้เทคโนโลยีมานานกว่า 6 ปี มีระดับการใช้นานสูงกว่ากลุ่มที่เริ่มใช้เพียง 1 - 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.005$) การค้นพบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations Theory) ของ Rogers, E. M. ซึ่งอธิบายว่า ผู้ที่มีประสบการณ์และความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีมานานแล้วจะมีความพร้อมและเปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ดีกว่า (Rogers, E. M., 2003) ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และทัศนคติต่อการใช้งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมกาใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแก่นของทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งระบุว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวขับเคลื่อนหลักในการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยี ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) ส่วนอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงานในฐานะ อสม. ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมกาใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. ($p > 0.05$) ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ ฉลองรัฐ ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วต่าย ซึ่งพบว่า อายุ การศึกษา และระยะเวลาการเป็น อสม. มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี (ฉลองรัฐ ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วต่าย, 2566) ซึ่งความแตกต่างนี้อาจเกิดจากความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มตัวอย่างหรือบริบททางสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilitating Conditions) พบว่า ไม่มีอิทธิพล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.371 และ 0.153 ตามลำดับ) ผลลัพธ์นี้ค่อนข้างน่าสนใจเนื่องจากขัดแย้งกับหลักการของทฤษฎี TAM และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยของ Kamal, S. A. et al. ที่พบว่า คุณภาพของระบบและข้อมูลมีผลต่อการยอมรับใช้งานอย่างมาก (Kamal, S. A. et al., 2018) การที่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ อาจบ่งชี้ว่าแม้ อสม. จะรับรู้ถึงประโยชน์และได้รับการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ แต่ปัจจัยเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใช้งานจริง หากขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และทัศนคติเชิงบวกที่จะนำไปสู่การใช้งานอย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่อ้างอิงจากข้อมูลเชิงสถิติ สามารถสรุปข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ตำบลตรอกนอง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ได้ดังนี้ ข้อเสนอแนะจากปัจจัยเชิงบวก ด้านทัศนคติ อสม. ส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยี ควรเสริมสร้างและคงไว้ซึ่งทัศนคตินี้ โดยนำเสนอประโยชน์ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำสื่อวิดีโอแนะนำเสนองานตัวอย่างความสำเร็จของ อสม. ที่ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ควรจัดการฝึกอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยให้ อสม. ที่มีทักษะสูงช่วยสอนเพื่อน อสม. เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการใช้งาน และการถ่ายทอดความรู้ ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขจุดอ่อน จัดอบรมเฉพาะด้าน เช่น การใช้แอปพลิเคชันบันทึกข้อมูลสุขภาพ หรือการประชุมออนไลน์ เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน พัฒนาเนื้อหาการอบรมให้เหมาะสมกับกลุ่มอาชีพและประสบการณ์ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรหรือรับจ้างทั่วไป รวมถึง อสม. ที่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีในระยะสั้น ควรจัดหลักสูตรแบบง่าย เข้าใจได้เร็ว และใช้โครงการพี่เลี้ยงช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) จัดตั้งศูนย์สนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Support Center) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ควรจัดตั้งศูนย์นี้เป็นการเฉพาะเพื่อเป็นแหล่งให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาด้านการใช้งานเทคโนโลยีให้กับ อสม. ได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง 2) จัดทำแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ควรจัดอบรมแบบลงมือปฏิบัติจริงสำหรับแอปพลิเคชันที่ซับซ้อน เช่น แอปพลิเคชันบันทึกข้อมูลสุขภาพ หรือแอปพลิเคชันประชุมออนไลน์ เพื่อให้ อสม. มีความเชี่ยวชาญและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงานได้ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษา 1) ศึกษาปัจจัยอื่นที่ไม่ได้รวมในแบบจำลอง ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อหาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของ อสม. เพื่อให้สามารถอธิบายความแปรปรวนที่เหลืออีกกว่าร้อยละ 70 ได้ 2) ศึกษาเชิงคุณภาพ การวิจัยในอนาคตอาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำความเข้าใจถึงความรู้สึกและทัศนคติของอสม. ที่มีต่อเทคโนโลยีในเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2566). กรมสบส. ซูแอป SMART อสม. เป็นนวัตกรรมเด่น ช่วยยกระดับความรอบรู้อสม. ทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2566 จาก <https://prgroup.hss.moph.go.th/news/1444>
- จิรวรรณ หัสโรค์ และคณะ. (2568). การศึกษากระบวนการบริหารจัดการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงรุก. วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 21(1), 93-103.
- ฉลองรัฐ ทองกันทา และนิพนธ์ แก้วต่าย. (2566). การสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อดูแลสุขภาพประชาชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยุค 4.0 อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 17(1), 30-40.
- บรรจบ ไจระวัง. (2567). ประสิทธิภาพการเสริมสร้างสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านสุขภาพ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย, 1(2), 63-78.
- เอ็ม สายคำหน่อ และคณะ. (2567). ปัจจัยที่ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยอมรับนวัตกรรมการคัดกรองผู้สูงอายุในชุมชนทางระบบเว็บ. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 18(1), 93-108.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.

- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Department of Health Service Support Ministry of Public Health. (2011). *A New Era of Village Health Volunteer Handbook*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation Printing Company Limited.
- Hoque, R. & Sorwar, G. (2017). Understanding factors influencing the adoption of mHealth by the elderly: An extension of the UTAUT model. *International Journal of Medical Informatics*, 101(5), 75-84.
- Kamal, S. A. et al. (2018). Factors influencing the adoption of electronic health records (EHR) in Malaysian public hospitals. *Global Business and Management Research: An International Journal*, 10(3), 1-16.
- Kreps, G. L. (2001). Communication and health outcomes: A review and synthesis of the literature. *Communication Research Reports*, 18(4), 382-394.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. (5th ed.). New York: Free Press.
- Shafie, A. (2021). Diffusion of innovations: A guiding framework for public health in Malaysia. *Scandinavian Journal of Public Health*, 49(3), 334-342.
- Turnbull, N. et al. (2023). Development of OSOMO Prompt Mobile Application on Elderly Population for Village Health Volunteers Using the Analysis, Design, Development, Implementation, and Evaluation (ADDIE) Model. *Studies in Health Technology and Informatics*, 302, 222-226. <https://doi.org/10.3233/shti230107>
- World Health Organization. (2021). *Global strategy on digital health 2020-2025*. Retrieved March 24, 2024, from <https://shorturl.asia/gLqNk>

วัฒนธรรมสร้างสรรค์ผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*

CREATIVE CULTURE OF WOVEN FABRIC WITH A WOVEN PATTERN, KOH YO SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

อุมพร จรูญโรจน์*, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

Umaporn Jaroonroj*, Pornpan Khemakunasai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: Umapornjaroonroj34@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 2) เพื่อได้แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผ้าทอลายตากัด จำนวน 5 คน 2) ช่างเย็บผ้า จำนวน 2 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าลายตากัด จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เรื่องการทอผ้ามากกว่า 20 ปี และหลังจากนั้นได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด มาเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นั้น เกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่ประกอบอาชีพทำการประมงพื้นบ้าน โดยใช้เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ คือ กัดหรืออวน และเมื่อผ่านการใช้งานมานานจึงเกิดการชำรุด ผู้หญิงในสมัยนั้นซึ่งทำงานอยู่กับบ้านจึงทำหน้าที่ซ่อมแซมให้ จึงเกิดแรงบันดาลใจเมื่อเห็นลวดลายของกัด จึงนำมาประยุกต์และออกแบบมาเป็นลายผ้าทอเกาะยอ จึงได้มีการถ่ายทอดมาถึงยุคปัจจุบันและมีการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยในเวลาต่อมา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมสร้างสรรค์, ผ้าทอลายตากัด, ตำบลเกาะยอ

Abstract

The purposes of this research were: 1) Study the wisdom of the Takat pattern woven fabric in Koh Yo Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, and 2) To get guidelines for developing woven fabrics with a woven pattern fabric into the creation of contemporary fashion bags and apparel products. This research utilized a qualitative method combined with participatory action research (PAR). Data were collected through interviews and focus group discussions with key informants: 1) Five experts in Takat pattern woven fabric design; 2) Two sewists; and 3) One expert in Takat

pattern weaving, all with over 20 years of weaving experience. The data were then synthesized to obtain knowledge of the wisdom in Takat pattern woven fabric as a guideline for studying and developing the Takat pattern woven fabric into the creation of contemporary fashion bags and apparel products. The research results were presented in a descriptive format. The research results revealed that the knowledge of the fighting fish pattern woven fabric in Koh Yo Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province stemmed from the way of life of the villagers in the community who work as local fishermen. They use fishing nets or nets to catch aquatic animals, which become worn out over time. Women who worked at home, would repair the house. They were inspired when they saw the patterns of the kad, so they adapted them and designed them into the Ko Yo woven fabric pattern. This has been passed down to the present day and has developed the kad pattern into creating contemporary bags and fashion clothing.

Keywords: Creative Culture, Takat Pattern Woven Fabric, Koh Yo Subdistrict

บทนำ

ยุคปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมและสื่อวัฒนธรรมทางปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม จึงส่งผลให้สังคมต้องหันกลับมาให้ความสำคัญสร้างความตระหนักและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อนำมาสร้างประยุกต์และสร้างสรรค์เพื่อต่อยอดให้เกิดเป็นนวัตกรรม โดยการนำมรดกภูมิปัญญามาสร้างสรรค์ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอด จนกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณค่าและสร้างรายได้ทางธุรกิจให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ ดังนั้น ปัจจุบันการนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่วัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Culture) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นฐานรากในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ให้เกิดความยั่งยืน ส่งเสริมการคิดต่อยอด การแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมมนุษย์ อันเป็นการแสดงถึงความเจริญของชาติบ้านเมืองซึ่งทุกคนในชาติต้องช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชม ซึ่งวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากภูมิปัญญา ความคิด ความเชื่อ และมวลประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นเวลาช้านาน และเมื่อกาลเวลาผ่านไปจึงมีการปรับตัวตามพลวัตของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (พนัชร พิทธิยะกุล, 2565)

ทั้งนี้ จึงเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงสามารถดำเนินชีวิตแบบที่พึ่งพาตนเองได้เกิดภูมิคุ้มกันไม่หลงทางไปกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่จึงต้องสร้างความตระหนักให้คิดแบบมีเหตุผลเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตจริงที่จะต้องพึ่งพาอาศัยภูมิปัญญาฐานรากจากบรรพบุรุษและบริบทชุมชนอย่างสมดุล เพื่อปลูกฝังความยั่งยืนกับชุมชนท้องถิ่นต่อไป (คมกริช ขาญณรงค์ และบุญสม ยอดมาลี, 2560) และดังที่ ประกอบ ใจมั่น ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญและจำเป็น ดังนี้ 1) เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาและได้ผ่านการสังเคราะห์จากบรรพบุรุษที่คิดค้นมาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ถูกต้อง 2) เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในชุมชน 3) เป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้คิดค้นขึ้นมาสร้างเป็นนวัตกรรมหรือของใช้ต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน 4) มนุษย์ในสังคมสามารถนำมาประยุกต์หรือต่อยอดเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตใน

โลกยุคใหม่ และ 5) มีความสำคัญต่อองค์กรภาครัฐและเอกชนที่จะได้นำมาเป็นฐานคิดในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาสังคมต่อไป (ประกอบ ใจมั่น, 2539) และรัตน์ บัสนธ์ ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะได้รับการถ่ายทอด สืบสอนและปฏิบัติสืบเนื่องต่อ ๆ กันมาเพื่อการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ในการแก้ปัญหาให้กับสังคม (รัตน์ บัสนธ์, 2542) ดังนั้น จากแนวคิดที่นำเสนอมาทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญอันทรงคุณค่ายิ่งของวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้มีการถ่ายทอดไว้จากรุ่นสู่รุ่น กล่าวคือ วัฒนธรรมภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่ผ่านการสังเคราะห์จากเจ้าของภูมิปัญญามาแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ สามารถนำมาใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ มีปัจจัยของความแตกต่างหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความเชื่อ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นต้น ดังนั้นแล้วภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) เป็นพื้นความรู้ ความสามารถ ความรอบรู้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้และทักษะที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ การเรียนรู้ การเลือกสรร การปรับปรุง และการถ่ายทอดสืบต่อกันมา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560)

ดังนั้น สังคมโลกยุคใหม่ที่เป็นโลกดิจิทัลหรือโลกยุคสังคมปัญญาประดิษฐ์นั้น การนำองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ให้นั้นมานุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดเพื่อให้เกิดการต่อยอดการเรียนรู้ที่บูรณาการนั้นมนุษย์จำเป็นต้องนำภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วมาสร้างสรรค์หรือเรียกว่าวัฒนธรรมสร้างสรรค์มาสร้างมูลค่าให้กับชุมชนท้องถิ่นต่อไป ซึ่งการสร้างสรรคไม่ได้ หมายถึง เพียงแค่การนำวัสดุในท้องถิ่นมาผลิตงานศิลปะหรืองานออกแบบเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงการส่งเสริมให้บุคคลและองค์กรได้เกิดจินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเปิดรับความคิดเห็นและองค์ความรู้ของโลกยุคใหม่มาสร้างสรรค์ขึ้นแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเพื่อเป็นการต่อยอดเสริมสร้างสนับสนุนองค์ความรู้ที่หายไปแล้วมาต่อยอดก็ได้ สร้างความตระหนัก ความรัก และหวงแหนมรดกทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ให้ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นใหม่และสามารถนำมรดกภูมิปัญญามาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากแนวคิดสำคัญที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้วิจัยตระหนัก สนใจ และเห็นถึงความสำคัญในการที่จะนำภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มานุรักษ์ไว้ให้กับคนรุ่นต่อไป การทอผ้าของชาวบ้านในชุมชนเกาะยอนั้นทำกันมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยอดีตซึ่งสมัยก่อนทำขึ้นเพื่อนำมาใช้ในครัวเรือนและมีลวดลายต่าง ๆ มากมายที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ ลวดลายต่าง ๆ นั้นมีลักษณะและชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ลายดอกพิกุล ลายราชวัตร ลายลูกแก้ว เป็นต้น แต่ในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอลายตากัด ที่เป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านในชุมชนการทอผ้าลายตากัดไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการผลิตลายของ ผ้าทอเกาะยอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์วิถีชีวิต อาชีพ และความเชื่อของคนในชุมชนท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดและคิดออกมาผ่านลวดลายผ้าทอเกาะยอที่ถูกสร้างสรรค์ผ่านวิถีการประกอบอาชีพในชุมชนขึ้นอย่างพิถีพิถันในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไม่สามารถปฏิเสธได้ และในขณะเดียวกันวัฒนธรรมและองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกคุกคาม จากกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นแล้วคำตอบที่ได้จากโจทย์วิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดสิ่งที่เป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติไว้

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง วัฒนธรรมสร้างสรรค์ผ้าทอลายตากัดตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ กระเป๋า และเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. ได้แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อใช้ในการศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด โดยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมแนวคิดทฤษฎี วัฒนธรรม สร้างสรรค์ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 20 คน คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบผ้า การทอผ้าลายตากัด และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทอผ้า มากกว่า 20 ปี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผ้าทอลายตากัด จำนวน 3 ราย 2) ช่างเย็บผ้า จำนวน 2 ราย และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าลายตากัด จำนวน 1 ราย ซึ่งผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบผ้า การทอผ้าลายตากัด และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทอผ้า มากกว่า 20 ปี ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และ 2) แบบการบันทึกจากการสนทนากลุ่ม

เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง โดยการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการวิจัยและลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อนำองค์ความรู้เรื่อง วัฒนธรรมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มาเป็นแนวทางในการศึกษาองค์ความรู้และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ผ้าทอลายตากัด สู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research)

ผลการวิจัย

การวิจัยวัฒนธรรมสร้างสรรค์ผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเสนอตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ผ้าทอลายตากัดเป็นหนึ่งในลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่เกิดจากกระบวนการคิดที่มีฐานรากมาจากวิถีการดำเนินชีวิตหรือวิถีชุมชนการประกอบอาชีพประมงของชาวบ้าน ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามทำการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง จากผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับ

ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 คน ได้แก่ ป้าช้าง ครุนพมาศ ยายเรณู ลุงจิต และป้าดำ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องผ้าทอเกาะยอและการออกแบบ ผ้าทอลายตากัดผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 “ป้าช้าง” อยู่บ้านเลขที่ 45 หมู่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กล่าวว่า ผ้าทอเกาะยอมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและการทอผ้าจะต้องมีใจรัก มีความอดทนสูง ผ้าทอลายตากัดนั้นเป็นผ้าที่เกิดจากแรงบันดาลใจของผู้คิดค้น ซึ่งลายผ้าเป็นการสะท้อนถึงการใช้เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำที่มีชื่อเรียกว่า อวน หรือ กัด เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนเกาะยอจะมีการทำอาชีพประมงพื้นบ้านบริเวณทะเลสาบรอบ ๆ เกาะยอมาเป็นเวลาหลายยุคสมัย ดังนั้น จึงได้นำลายกัด หรืออวน มาสร้างสรรค์ออกแบบเป็นลายผ้าทอเกาะยอ คือ ลายตากัด ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีก 4 คน คือ “ครุนพมาศ” “ยายเรณู” “ลุงจิต” และ “ป้าดำ” ตั้งแต่จำความได้คนเกาะยอสมัยก่อนทำอาชีพประมงพื้นบ้านกับทอผ้า ผู้ชายจะออกไปทำงานนอกบ้านหรือเรียกกันว่า ออกทะเลไปหาปลา ส่วนผู้หญิงจะทำงานอยู่กับบ้าน เช่น ทอผ้า ทำงานเย็บปักถักร้อย เช่น ในกรณีที่กัด หรืออวนขาด ผู้ที่ทำหน้าที่ซ่อมแซม ก็คือ ผู้หญิง ดังนั้นแล้วจึงเกิดความคิดที่จะออกแบบและลายผ้าที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันหรืองานที่ตนทำอยู่ ซึ่งมองว่าง่ายจึงได้เกิดแรงบันดาลใจ เอาลายของกัดหนืออวน มาออกแบบลายผ้าทอ ทำให้ได้รับความชื่นชมจากผู้พบเห็นว่า มีความสวยงาม จึงเรียก ผ้าทอลายนี้ว่า ลายตากัด ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้เรียกกันมาถึงปัจจุบัน ครุนพมาศ สาสนัย ยายเรณู ลุงจิต และป้าดำ การออกแบบผ้าทอลายตากัดเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ทรงคุณค่าที่เกิดจากกระบวนการคิดอันชาญฉลาดที่มีรากเหง้ามาจากวิถีการดำเนินชีวิตหรือวิถีชุมชนที่ทำอาชีพประมงพื้นบ้านในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาบริเวณพื้นที่ชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผ้าทอลายตากัดที่แปลงจากเรื่องธรรมดาให้กลายเป็นลายผ้าที่ทรงคุณค่าเป็นอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะยอที่ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตผ่านผืนผ้าอย่างมีความหมาย ลวดลาย “ตากัด” ในวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงการตกแต่งบนผืนผ้า แต่เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตวิถีชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความหมายจึงเป็นการสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านใน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาด้วย ดังนั้น จึงอยากให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และต่อยอดให้คงอยู่คู่ชุมชนตลอดไป (วีระยุทธ์ เพชรทอง (ป้าช้าง), 2568)

ในส่วนของการขั้นตอนการทอผ้าลายตากัดโดย (ครุนพมาศ) ได้ให้ข้อมูลการทอผ้าลายตากัดตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ว่า การทอผ้าลายตากัด เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งความรู้เชิงช่างและประสบการณ์ที่ได้รับ การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทุกขั้นตอนของการทำผ้าทอ โดยเฉพาะลายตากัดซึ่งเป็นลวดลายที่มีความละเอียดและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจึงได้ให้ข้อมูลว่าถ้ายการทอผ้ามีหลายขั้นตอน เช่น เริ่มจากการเลือกซื้อด้ายต้องคัดเลือกชนิดของด้ายให้ตรงกับประเภทผ้าที่ต้องการทอ โดยแยกเป็นด้ายพุ่ง (สำหรับทอแนวนอน) และ ด้ายยืน (สำหรับซิงในแนวตั้ง) สีของด้ายควรเลือกให้กลมกลืนกันเพื่อให้ลายผ้าดูสวยงามจากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนการกรอด้วย โดยกรอด้วยไม้หลอดเพื่อใช้กับกะสวย แล้วนำไปคันโหม ซึ่งเป็นกระบวนการจัดเรียงเส้นด้ายให้เป็นระเบียบก่อนจะม้วนเข้ากับลูกหัด เพื่อเตรียมใส่ในกี่ทอผ้า เมื่อลูกหัดพร้อมแล้วจะนำไปซิงในกี่ทอผ้า โดยต้องซิงให้แน่นและตรง เพื่อให้เส้นด้ายยืนเรียงอย่างแม่นยำ หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนสำคัญที่สุด คือ การเก็บดอกผ้าหรือ “คัดลาย” ซึ่งใช้สมุดกราฟเป็นเครื่องมือช่วยวางตำแหน่งลวดลายต้องนับจำนวนเส้นด้ายและวางลายให้ดี หากผิดเพียงเล็กน้อย ลวดลายจะเบี้ยวหรือผิดแบบทันที จำเป็นต้องรื้อและเริ่มต้นใหม่ เมื่อคัดลายเสร็จแล้วจึงเข้าสู่การก่อเขา หรือผูกตะกอล ซึ่งผ้าลายตากัดจะต้องใช้ตะกอล จำนวน 8 ชุด เนื่องจากลายมีความละเอียดสูง การผูกตะกอลต้องมีสมาธิที่แม่นยำ เพราะทุกเส้นมีผลต่อความสมบูรณ์ของลายผ้า และขั้นตอนสุดท้าย คือ ขั้นตอนการทอผ้าโดยใช้กะสวยใส่ด้ายพุ่งแล้วทอผ่านกี่กระตุกไปที่ละแถว พร้อมกับใช้ไม้ดาบ ตีให้แน่นเป็นจังหวะจนกว่าจะถึงความยาวตามที่ต้องการ (ครุนพมาศ สาสนัย, 2568)

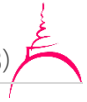
จากคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับที่มาของผ้าทอลายตากัด “ผ้าทอลายตากัด” เป็นหนึ่งในลวดลายผ้าทอพื้นบ้านที่เกิดจากกระบวนการสร้างสรรค์ซึ่งมีรากฐานมาจากวิถีชีวิตของชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครอบครัวชาวประมงซึ่งมีความคุ้นเคยกับการใช้อวนจับปลา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “กัด” คำว่า “ตากัด” จึงหมายถึง อวนที่ถูกซ่อมแซมหลังการใช้งาน ซึ่งเมื่อเย็บซ่อมแล้วจะเกิดเป็นลวดลายเฉพาะชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้หญิงในครัวเรือนที่ทำหน้าที่เย็บอวนซ่อมอุปกรณ์เหล่านี้ จึงเกิดแรงบันดาลใจในการนำลวดลายจาก “กัด” มาประยุกต์เป็นลายผ้า จากสัมภาษณ์เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอลายตากัดในชุมชน สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าลายตากัดในชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา มีการถ่ายทอดผ่านระบบครอบครัวและกลุ่มผู้หญิงในชุมชนมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ได้แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ผลจากการสนทนากลุ่ม (Structured Interview) ทั้ง 2 ครั้ง จากครูนพมาศ สาสนัย ยายเรณู เพชรทอง ลุงจิต เพชรทอง และพรเพ็ญ อนันตพันธุ์ (ป้าดำ) ณ บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทำให้ได้แนวทางและข้อสรุปร่วมกันของการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยและ พบว่า ผ้าทอลายตากัดควรนำไปพัฒนาเป็นกระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ดังนี้ ถ้าจะเอาผ้าลายตากัดไปทำกระเป๋าหรือเสื้อผ้าต้องเลือกเนื้อผ้าที่ไม่หนาเกินไปมีลายที่ละเอียดและต้องลดตะกอกให้เหมาะกับงาน เพราะลายตากัดปกติเขาใช้ 8 ตะกอก ลายจะเด่นแต่ผ้าเนื้อแข็งและควรให้ดีไซน์เนอร์มาช่วยเลือกแบบที่เข้ากับแฟชั่น ในส่วนที่นำไปทำเป็นของใช้ประจำวัน เช่น กระเป๋าสตางค์ เสื้อใส่เที่ยว ผ้าพันคอ เพราะใช้ได้จริง แล้วคนรุ่นใหม่จะเห็นว่าเข้ากับสมัยนิยม ผ้าตากัดมีลายเฉพาะมาก ต้องใช้เทคนิค Mix & Match กับวัสดุร่วมสมัย เช่น หนัง PU หรือผ้าใบ เพื่อให้ได้ความรู้สึกกราฟต์แบบเท่ ๆ จะทำให้ดึงดูดใจวัยรุ่นได้ และควรออกแบบเป็น Collection ที่เล่าเรื่องลายผ้ากับท้องถิ่น เช่น ใช้ลายตากัดเป็นแถบตกแต่งเสื้อโค้ต หรือเป็นช่องกระเป๋าเสื้อ สูท กระโปรง จะได้ทั้งความร่วมมือและความเป็นวัฒนธรรมไทยและจะต้องต้องเพิ่ม Storytelling ในการขาย เช่น ทำป้ายเล่าว่ามาจากเกาะยอ มีชื่อช่างทอ มีลายมือเขียนบนการ์ดแนบไปในกล่องพรีเมียม จะทำให้สินค้ามีคุณค่าทางใจมากขึ้น ซึ่งผ้าทอลายตากัดใช้แต่งชายเสื้อ คอเสื้อ หรือเย็บแทรกในชุดเรียบ ๆ ก็สวย เหมาะกับแนว “Urban Cultural” ที่ลูกค้าคนเมืองชอบมากในตอนนี้ (ยายเรณู เพชรทอง, 2568); (ลุงจิต เพชรทอง, 2568); (พรเพ็ญ อนันตพันธุ์ (ป้าดำ), 2568)

ผลการได้แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย การร่วมสนทนากลุ่ม (Structured Interview) ของยายเรณู ลุงจิต และป้าดำ เห็นตรงกันว่าถ้าต้องการนำผ้าทอลายตากัดมาพัฒนาเป็นกระเป๋า เสื้อผ้า หรือเครื่องแต่งกายร่วมสมัยนั้นจะต้องเลือกเนื้อผ้าที่ไม่หนาจนเกินไปมีลวดลายละเอียดและจะต้องลดตะกอกให้เหมาะกับงานที่นำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งปกติแล้วผ้าทอลายตากัดที่นิยมใช้นั้น คือ 8 ตะกอกและเป็นลายที่โดดเด่นเนื้อผ้าแข็ง ดังนั้น ดีไซน์เนอร์หรือผู้ออกแบบในการสร้างสรรค์ชิ้นงานจะต้อง Mix & Match เข้ากับแฟชั่นร่วมสมัยและจะต้องเพิ่ม Story Telling ในการขายเพื่อจะทำให้สินค้ามีคุณค่าทางใจ ซึ่งผ้าทอลายตากัดเป็นผ้าที่มีคุณภาพสูง และสามารถนำมาพัฒนาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ซึ่งมีข้อเสนอแนะ คือ จะต้องปรับลวดลายและเนื้อผ้าให้เหมาะสมกับการตัดเย็บ โดยเฉพาะการลดจำนวนตะกอกและความแข็งของผ้าเพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นส่วนประกอบในการทำขอบกระเป๋า ปลายแขนเสื้อ หรือใช้เป็นแถบในการตกแต่งเสื้อผ้าที่จะต้องผสมผสานของวัสดุสมัยใหม่เข้ามาด้วย เช่น หนัง PU ผ้าใบ ผ้าฝ้ายสีพื้น ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มมิติของงานออกแบบและสร้างความน่าสนใจในเชิงแฟชั่นควบคู่กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นชุดคอลเลกชันร่วมสมัย ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดแรงบันดาลใจจากวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านในชุมชนเกาะยอ และยังเป็นการสร้างแบรนด์โดยใช้ Storytelling ในการเล่าเรื่องผ้าทอเพื่อจะช่วยเหลือเพิ่มคุณค่าให้กับมรดกทางวัฒนธรรม ความรู้สึกของลูกค้า และผู้ที่พบเห็นหากต้องการให้ผ้าทอลายตากัด

ตอบโจทย์ความต้องการในตลาดของคนรุ่นใหม่ ยายเรณู เพชรทอง ลุงจิต เพชรทอง และพรเพ็ญ อนันตพันธุ์ (ป้าดำ) (ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม), อุมพร จรุงโรจน์ (ผู้นำสนทนากลุ่ม) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2568 สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้ลายผ้า 2) การเลือกโทนสีร่วมสมัย 3) การจับคู่วัสดุให้มีมิติ และการออกแบบรูปทรงให้เข้ากับแฟชั่นยุคใหม่ และ 4) การใช้ผ้าทอลายตากัดควรเน้นไปที่การตกแต่งแทนการใช้เต็มผืน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกโบราณเกินไป และโทนสีควรปรับมาใช้ในกลุ่มสีเอิร์ธโทนหรือพาสเทล เช่น เทาอ่อน น้ำตาลอมเขียว ครีม เพื่อให้เข้ากับเทรนด์แฟชั่นปัจจุบัน วัสดุที่เหมาะสมสำหรับการจับคู่กับผ้าทอลายตากัด ได้แก่ หนังเทียม แคนวาส หรือยีนส์ ซึ่งให้ความแข็งแรงร่วมสมัย นอกจากนี้ ควรออกแบบที่เรียบง่ายแต่มีสไตล์ เช่น เสื้อโอเวอร์ไซส์ กระเป๋าทรงกล่องหรือเสื้อแจ็กเก็ตที่มีลายแซมเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของคนรุ่นใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับแฟชั่นเชิงวัฒนธรรมแบบมินิมอลที่มีเรื่องราวเพื่อให้เข้าถึงกลิ่นไอทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าทอ ทั้งนี้ พบว่า ด้านการทำการตลาดของผ้าทอลายตากัดมีลักษณะสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบตลาดที่มีสินค้าสะท้อนความเป็นท้องถิ่นการจัดทำสินค้า จะต้องมีการเล่าหรือสามารถสื่อความหมายลงในผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เช่น ผ้าพันคอ กระเป๋าแฮนด์เมด ป้ายเรื่องเล่าวิวัฒนาการความเป็นมาของผ้าทอลายตากัด ที่สามารถสร้างความประทับใจและเกิดการซื้อซ้ำได้ 2) เปิดขายผลิตภัณฑ์ผ่านตลาดออนไลน์ สำหรับผู้ที่เข้าถึงเทคโนโลยี และจะต้องสร้างคอนเทนต์การทำคลิป Tik Tok เป็นต้น เพื่อสร้างความน่าสนใจในการเข้าถึงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และ 3) ตลาดต่างประเทศมีการขยายไปสู่ประเทศทางยุโรป และญี่ปุ่น จะนิยมผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมที่มาจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งผ้าทอลายตากัดที่ได้นำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย เช่น กระเป๋าผ้า เสื้อคลุม และเครื่องประดับที่ทำจากผ้าสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้แต่ต้องได้รับรองคุณภาพว่ามีมาตรฐาน (พรสุดา มาระเสนา (น้าปู้), 2568)

ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการออกแบบเกี่ยวกับการใช้ลวดลาย การเลือกสี การจับคู่วัสดุร่วมกับผ้า รูปแบบที่เข้ากับคนรุ่นใหม่ จากครุฑพามา ยายเรณู และลุงจิต พบว่า ผ้าทอลายตากัดมีโครงสร้างลายซ้ำแบบจังหวะถี่ ๆ ถ้าใช้ทั้งผืนจะดูแน่นไปสำหรับแฟชั่นคนรุ่นใหม่ แนะนำให้ใช้ลายบางส่วน เช่น เป็นแถบข้าง หรือซ้อนใต้ผ้าโปรงเพื่อให้เกิดมิติ แล้วควรเลือกใช้สีเอิร์ธโทนหรือพาสเทล เช่น น้ำตาลอ่อน เทาอมเขียว ครีม เพื่อให้เข้ากับเสื้อผ้าสมัยใหม่ ดังนั้นแล้วคนรุ่นใหม่ชอบอะไรเรียบแต่มีความหมาย ถ้าใช้ผ้าตากัดแบบเข้ม ๆ ดั้งเดิม อาจจะดูแก่ไปต้องปรับให้มีคอนทราสต์ เช่น ลายพื้นบ้านแต่ใช้กับทรงโอเวอร์ไซส์ สีดำล้วนแล้วมีแถบลายตากัดตรงแขน หรือจับคู่กับกางเกงยีนส์เท่ ๆ จะได้ลุควินเทจผสมโมเดิร์น ส่วนวัสดุที่เข้ากับผ้าตากัดได้ดี เช่น หนังเทียม ผ้าแคนวาส หรือผ้ายีนส์ เพราะเนื้อแข็งเหมือนกัน แล้วเล่นโครงสร้างทรงสีเหลี่ยม เช่น กระเป๋าเี้น สพายข้าง หรือแจ็กเก็ตทรงกล่อง ใส่ดีเทลลายตากัดแค่บางส่วน คนจะรู้สึกว่ามันง่ายแต่ไม่เชย และกลุ่มนักออกแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนว่า หากต้องการให้ผ้าทอลายตากัดตอบโจทย์ตลาดคนรุ่นใหม่ ควรคำนึงถึง 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การใช้ลายผ้าแบบบางส่วน การเลือกโทนสีร่วมสมัย การจับคู่วัสดุให้มีมิติใหม่ และการออกแบบรูปทรงให้เข้ากับแฟชั่นยุคใหม่ การใช้ลายตากัดควรเน้นในลักษณะ “ตกแต่ง” แทนการใช้เต็มผืน เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกหนาแน่นหรือโบราณเกินไป โทนสีควรปรับมาใช้กลุ่มสีเอิร์ธโทนหรือพาสเทล เช่น เทาอ่อน น้ำตาลอมเขียว ครีม เพื่อให้เข้ากับเทรนด์แฟชั่นปัจจุบัน วัสดุที่เหมาะสมสำหรับการจับคู่กับผ้าทอลายตากัด ได้แก่ หนังเทียม แคนวาส หรือยีนส์ ซึ่งให้ความแข็งแรงร่วมสมัย นอกจากนี้ ควรออกแบบรูปแบบที่เรียบง่ายแต่มีสไตล์ เช่น เสื้อโอเวอร์ไซส์ กระเป๋าทรงกล่อง หรือเสื้อแจ็กเก็ตที่มีลายแซม เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของคนรุ่นใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับแฟชั่นเชิงวัฒนธรรมแบบมินิมอลและมีเรื่องราว และผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับตลาดที่สินค้าจากผ้าทอลายตากัดสามารถขายได้ เช่น ตลาดนักท่องเที่ยว ตลาดออนไลน์ ตลาดต่างประเทศ คือ ถ้าออกแบบให้ร่วมสมัย ผ้าตากัดมีศักยภาพสูงในการเข้าตลาดนักท่องเที่ยว เพราะลวดลายมีเอกลักษณ์ สามารถเล่าเรื่องท้องถิ่นได้ และถ้าทำเป็นของขวัญพรีเมียม เช่น ผ้าพันคอ กระเป๋าแฮนด์เมด ก็

เข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้ง่ายครับ โดยเฉพาะในยุโรปที่ชอบของแฮนด์คราฟต์ ตอนนี้เราขายผ่านเพจ Facebook กับ Shopee ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนเมืองวัยทำงาน ชื้อเป็นของขวัญหรือของใช้ส่วนตัว ถ้ามีเวลาทำ Content ดี ๆ เล่าเรื่องผ้า จะทำให้สินค้าขายได้ในตลาดออนไลน์ต่อเนื่องและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะยอ โดยเฉพาะชาวต่างชาติ เขามองว่ามีเรื่องราว อยากได้อะไรที่ไม่เหมือนใคร เราขายผืนเล็ก ๆ หรือของใช้ชิ้นเล็ก เช่น ซองแว่น กระเป๋าเหรียญ ผ้าลายตากัดถ้าจับคู่กับดีไซน์ที่ดูเรียบหรู จะเหมาะกับลูกค้าต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มองหาของที่ระลึกไม่เหมือนใคร เราเคยเอาไปออกบูธกับกรมพัฒนาชุมชน ลูกค้าชาวเยอรมันกับญี่ปุ่นสนใจมาก พวกมาเลย์ ก็ชอบ เขาบอกว่าให้ความรู้สึกเป็นของแท้ ไม่ใช่ของโรงงาน จากการสนทนากลุ่มด้านการตลาดของผ้าทอลายตากัด สามารถสรุปได้ว่า ตลาดนักท่องเที่ยวขึ้นชอบสินค้าที่มีเรื่องเล่าและความเป็นท้องถิ่น การจัดทำสินค้าขนาดเล็ก เช่น ผ้าพันคอ ซองใส่ของ หรือกระเป๋าแฮนด์เมดที่พกพาง่าย พร้อมป้ายเล่าความเป็นมาของลวดลายตากัด จะสามารถสร้างความประทับใจและเกิดการซื้อซ้ำได้ ซึ่งตลาดออนไลน์ เป็นกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนเมืองและวัยทำงาน ที่นิยมสินค้ามีเอกลักษณ์ ใช้เป็นของขวัญหรือของใช้ส่วนตัว ควรเน้นการทำคอนเทนต์ออนไลน์ เช่น คลิปเบื้องหลัง การทอผ้า บทสัมภาษณ์ช่างทอ หรือภาพการใช้งานจริง เพื่อสร้างเรื่องราวที่เข้าถึงผู้บริโภค ส่วนในตลาดต่างประเทศ มีความนิยมในงานหัตถกรรมจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะยุโรปและญี่ปุ่น การส่งออกผ้าตากัด ในรูปแบบสินค้าดีไซน์ร่วมสมัย เช่น กระเป๋าผ้า เสื้อคลุม หรือเครื่องประดับผ้า สามารถเป็นแนวทางขยายตลาดได้ หากมีการรับรองคุณภาพและบรรทัดฐานที่เหมาะสม ส่วนการสร้างแบรนด์ หรือ อัตลักษณ์ชุมชนนั้นช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์

จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแบรนด์ หรือ อัตลักษณ์ชุมชน ช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ การมีแบรนด์และอัตลักษณ์ชุมชนถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตากัด ในบริบทตลาดปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน แบรนด์ ไม่เพียงเป็นเครื่องหมายทางการตลาด แต่ยังเป็นตัวแทนของความน่าเชื่อถือ ความภาคภูมิใจ และการรับรู้ของลูกค้า เมื่อลูกค้าสามารถจดจำชื่อแบรนด์หรือแหล่งผลิตได้อย่างชัดเจน โอกาสในการกลับมาซื้อซ้ำ และการแนะนำต่อย่อมมีมากขึ้น ในขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ชุมชน คือ หัวใจสำคัญของแบรนด์ที่แข็งแรง โดยเฉพาะสำหรับผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมอย่างผ้าทอ ลวดลายตากัด ซึ่งมีที่มาจากวิถีชีวิตชาวประมงเกาะยอ หากสามารถเล่าเรื่องที่มาของลาย เทคนิคการทอ หรือประวัติของช่างฝีมือที่สืบทอดกันมา จะทำให้ผ้าทอไม่ใช่เพียงสิ่งของหนึ่งชิ้นแต่เป็น “ผ้าที่มีชีวิต” ที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรม สามารถสร้างความแตกต่างจากผ้าทอในพื้นที่อื่นได้อย่างชัดเจน ทางด้านหน่วยงานในชุมชนควรเข้ามาช่วยส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตากัด คือ ถ้ามีหน่วยงานจากพัฒนาชุมชน หรือ อบจ. เข้ามาช่วยฝึกอบรม โดยเฉพาะเรื่องออกแบบกับตลาด เราก็จะพอมิแรงใจ ทอต่อ เพราะคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจแล้ว ต้องให้เขาเห็นว่าผ้าทอลายตากัดมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น วัฒนธรรมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จะเกิดความยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและแบบบูรณาการการทำงานจากหลายภาคส่วนในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนได้เข้ามามีบทบาทหนุนเสริมเพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดองค์ความรู้ร่วมสมัยเพื่อสร้างเป็นนวัตกรรมผ้าทอลายตากัดอย่างยั่งยืนรวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและภูมิใจกับมรดกภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งผ้าทอเกาะยอมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานผ้าทอลายตากัด เกิดขึ้นจากแนวคิดของชาวบ้านในชุมชนที่ผู้ชายออกไปทำอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยการนำเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำที่มีชื่อเรียกว่า อวน หรือ กัด มาใช้ ส่วนผู้หญิงทำงาน

อยู่กับบ้าน ทำงานบ้าน เย็บปักถักร้อย เป็นต้น หลังจากเวลาผ่านไป พบว่า ผู้หญิงที่ทำงานอยู่กับบ้านจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะออกแบบลายผ้าโดยการใช้ลายของกัตหรือวนมาออกแบบ และทำให้เกิดเป็นชื่อ “ผ้าทอลายตากัต” ที่เรียกกันมาถึงปัจจุบัน พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของทีสอดคล้องกับแนวคิดของ ธเนศวร์ เจริญเมือง ที่กล่าวถึง การทอผ้าลายตากัต เกิดจากแรงบันดาลใจของชาวบ้าน ผ่านเครื่องมือทำการประมงหรือ ที่เรียกว่า “Cultural Embeddedness” ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าเกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่มีเรื่องราวต่าง ๆ แฝงอยู่ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2555) ผ้าทอลายตากัตเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และต่อยอดองค์ความรู้ผ่านการปฏิบัติที่ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงวัฒนธรรมจะต้องสร้าง “คุณค่าทางวัฒนธรรม” (Cultural Value) ที่สะท้อนเรื่องราวของชุมชนมากกว่าการผลิตเพื่อการบริโภคเพียงอย่างเดียวและจะต้องสร้างความโดดเด่นให้สามารถสร้างมูลค่าได้ในขณะเดียวกันจะต้องส่งเสริมและการอนุรักษ์ควบคู่กันไปด้วย (ธำรงรัฐ ศรีทอง, 2562) ในความละเอียดละออและมิติทางเทคนิคในการทอผ้า คือ เครื่องสะท้อนความซับซ้อนของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผ้าทอมีมูลค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ในกระบวนการคัดลายผ้า โดยใช้สมุดกราฟ ถือเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการประยุกต์เครื่องมือร่วมสมัยกับองค์ความรู้พื้นบ้านที่กล่าวถึง “ภูมิปัญญาเชิงประยุกต์” (Applied Indigenous Knowledge) ที่ช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาเอกลักษณ์ของตน นอกจากนี้การเลือกใช้วัสดุอย่าง ด้ายฝ้ายหรือด้ายสังเคราะห์ และการใช้ โหมดไฟฟ้า แทนการหมุนมือแบบดั้งเดิม แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและปรับตัวของช่างทอผ้าในชุมชนต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยี โดยยังคงรักษาภูมิปัญญาการทอผ้าแบบเดิมเอาไว้ได้ และแนวคิดของ Throsby, D. ชี้ให้เห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมมิใช่การหยุดนิ่ง แต่คือการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัย ภูมิปัญญาการทอผ้าลายตากัตของชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ถือเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีรากฐานมาจากวิถีชีวิตของผู้หญิงในชุมชนมาอย่างยาวนาน ระบบการเรียนรู้แบบครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมประจำวัน เช่น การกรอผ้า คัดลาย และผูกตะกั่ว ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากแม่ ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ในบ้าน ผ่านการลงมือทำจริงในบริบทของครอบครัวและกลุ่มสตรีทอผ้าในชุมชน แนวทางการเรียนรู้เช่นนี้ช่วยให้เกิดการสั่งสมทักษะอย่างเป็นธรรมชาติ และรักษาความละเอียดประณีตของงานฝีมือไว้ได้อย่างต่อเนื่อง (Throsby, D., 2001) จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าลายตากัตของชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา เป็นตัวอย่างสำคัญของการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านระบบครอบครัวและกลุ่มผู้หญิงในชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของการเรียนรู้ที่ฝังตัวอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน (Situated Learning) โดยไม่จำเป็นต้องมีห้องเรียนหรือหลักสูตรที่เป็นทางการ แต่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติจริงภายในครัวเรือน โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า เช่น การกรอผ้า การคัดลาย และการผูกตะกั่ว แนวทางการเรียนรู้แบบนี้แนวคิดของ Lave, J. & Wenger, E. ชี้ให้เห็นว่า “การเรียนรู้ในชุมชนการปฏิบัติ” (Community of Practice) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างค่อยเป็นค่อยไปในกิจกรรมของชุมชน โดยมีสมาชิกผู้มีประสบการณ์เป็นผู้ถ่ายทอด และผู้เรียนจะสั่งสมทักษะผ่านการปฏิบัติจนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในที่สุด ลักษณะของการเรียนรู้เช่นนี้ทำให้ภูมิปัญญาการทอผ้าลายตากัตมีความละเอียดประณีตและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของชุมชนเกาะยอ การเรียนรู้ไม่ได้แยกขาดจากวิถีชีวิต แต่หลอมรวมอยู่ในบทบาททางสังคม โดยเฉพาะบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวที่เป็นทั้งผู้สืบทอดและผู้สร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอให้คงอยู่และพัฒนาได้ตลอดเวลา (Lave, J. & Wenger, E., 1991) จากงานวิจัยของ เพ็ญภา กุลนภาดล และคณะ ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาอาชีพและทักษะในศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง ควบคู่กับการใช้กระบวนการเชิงจิตวิทยาที่เสริมสร้างศักยภาพในตนเองของผู้เรียน ซึ่งตรงกับบริบทของการเรียนรู้ในครัวเรือนของชุมชนเกาะยอ

แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัตสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ผ้าทอลายตากัตเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าที่ควรนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ทั้งนี้ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป ดังนี้ ถ้าจะเอาผ้าลายตากัตไปทำกระเป๋า

หรือเสื้อผ้าต้องเลือกเนื้อผ้าที่ไม่หนาเกินไปมีลายที่ละเอียดและต้องลดตะกอกให้เหมาะกับงาน เพราะลายตากัดใช้ 8 ตะกอลักษณะของลายจะเด่นแต่ผ้าเนื้อแข็ง ทั้งนี้ ควรให้ดีไซน์เนอร์มืออาชีพช่วยเลือกแบบที่เข้ากับแฟชั่นร่วมสมัยนิยม ซึ่งผ้าทอลายตากัดเป็นลายที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งจะต้องเลือกให้ Mix & Match กับวัสดุร่วมสมัย เช่น หนัง PU หรือผ้าใบ เพื่อให้ได้ความรู้สึกกราฟต์แบบเท่ ๆ จะทำให้สามารถดึงดูดใจผู้บริโภคได้ และควรออกแบบเป็น Collection ให้เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับที่มาของลายผ้าเพื่อให้ได้บรรยากาศกลิ่นไอและสื่อถึงความเป็นท้องถิ่นเกาะยอ ให้มีความร่วมสมัยและคงความเป็นวัฒนธรรมไทย โดยมีการเพิ่ม Storytelling ในการขาย เช่น ทำป้ายเล่าว่ามาจากเกาะยอ มีชื่อช่างทอมีลายมือเขียนบนการ์ดแนบไปในกล่องพรีเมียม จะทำให้สินค้าดูมีคุณค่าทางใจมากขึ้น แนวคิดของ อารังรัฐ ศรีทองชี้ให้เห็นว่า การสร้างผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อเศรษฐกิจต้องอาศัยการพัฒนาเชิงออกแบบควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม (อารังรัฐ ศรีทอง, 2562) ซึ่งในกรณีของผ้าทอลายตากัด การนำลายผ้าไปใช้ในส่วนประกอบของเครื่องแต่งกาย เช่น ขอบกระเป๋าลายแขนเสื้อ หรือแถบตกแต่ง แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในการลดทอนรายละเอียดอย่างมีสุนทรียะ เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงโดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์เดิมของลายผ้า การเลือกใช้วัสดุผสม เช่น หนังเทียม ยีนส์ หรือผ้าแคนวาส ร่วมกับผ้าทอลายตากัด ยังเป็นตัวอย่างของการ “จับคู่เชิงวัสดุ” (Material Pairing) เป็นหัวใจของงานออกแบบร่วมสมัย ที่สามารถรักษามิติของวัฒนธรรมและเพิ่มคุณค่าทางแฟชั่นได้ในเวลาเดียวกัน ในแนวทางของ Holt เรียกว่า “Cultural Branding” หรือการสร้างแบรนด์จากรากวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดแฟชั่นยุคใหม่ที่ผู้บริโภคไม่ได้เลือกซื้อเพียงแค่สินค้า แต่เลือกซื้อ “เรื่องราว” ที่เชื่อมโยงกับตัวตนของตนเอง การเลือกใช้สี เช่น โทนพาสเทลหรือเอิร์ธโทน และการออกแบบให้เรียบง่ายสอดคล้องกับเทรนด์มินิมอล ยังช่วยขยายตลาดสู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ในเมือง ซึ่งให้ความสำคัญกับแฟชั่นที่มีความหมายและยั่งยืน (Meaningful and Sustainable Fashion) ดังที่ UNESCO ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมที่ตอบสนองบริบทสมัยใหม่นั้นเป็นหนทางหนึ่งในการทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดำรงอยู่และเติบโตได้ในตลาดโลก ส่วนด้านช่องทางการตลาด การเข้าถึงผู้บริโภคผ่านตลาดนักท่องเที่ยวด้านออนไลน์ และตลาดต่างประเทศ นับว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ โดยเฉพาะการนำสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ เช่น การถ่ายทำคลิปเบื้องหลังการทอผ้า หรือการสัมภาษณ์ช่างทอผ้า ซึ่งสามารถสร้างเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางจิตใจและสร้างคุณค่าทางสังคมได้ดี (UNESCO, 2003) ดังที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Cavusgil, S. T. et al. กล่าวถึงการสื่อสารถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีผลอย่างมากต่อการรับรู้คุณค่าและการตัดสินใจซื้อในตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะสินค้าเชิงหัตถกรรมจากเอเชีย จากความพยายามที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของผ้าทอลายตากัดจาก “ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม” สู่ “ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์” (Creative Product) จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ผ่านการออกแบบที่ร่วมสมัยโดยไม่ละทิ้งรากเหง้าซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Cavusgil, S. T. et al., 2014) การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Throsby, D. ที่ระบุว่า ความสำเร็จของการอนุรักษ์วัฒนธรรมต้องควบคู่กับการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ทูทางวัฒนธรรมเป็นสินทรัพย์ที่มีการฝังตัว (Embodies) สะสม (Stores) และให้ (Provides) คุณค่าทางวัฒนธรรมนอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์นั้น ซึ่งคนรุ่นหลังจำเป็นต้องอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน (Throsby, D., 2001) ในการอนุรักษ์สืบสาน และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของเยาวชนและเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ UNESCO ที่กล่าวว่า การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต้องอาศัย “กระบวนการที่มีชีวิต” ซึ่งต้องเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรุ่น การฝึกฝนจริง และการบูรณาการกับระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แนวทางอนุรักษ์ที่มีศักยภาพในอนาคตจึงควรเน้นไปที่ “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” โดยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ผ้าทอ การบรรจุหลักสูตรเสริมในโรงเรียน การจัดกิจกรรมออกแบบลายผ้า หรือค่ายฝึกทอผ้าในช่วงปิดภาคเรียน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความรู้

แต่ยังช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของต่อมรดกทางภูมิปัญญาอันจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควบคู่กับการวางแผนการตลาดที่ทันสมัย โดยเฉพาะการใช้ สื่อออนไลน์ ช่องทางในการจำหน่ายสินค้าและสื่อสารความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะยอผ่านเรื่องเล่า (Storytelling) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2003) ดังนั้น การสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้กลุ่มคนทุกช่วงวัยได้เข้าถึงนั้นจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ ดังที่ ระวี แก้วสุกใส และ ชัยรัตน์ จุลปาโล ได้เสนอแนวคิดที่ว่า สังคมออนไลน์เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งบนโลกอินเทอร์เน็ตหรือเรียกว่าชุมชนออนไลน์เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ประโยชน์และเข้าถึง และเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ผ่านช่องทางติดต่อที่หลากหลายเช่น Website Facebook YouTube Line Twitter (ระวี แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุลปาโล, 2556) จะเห็นได้ว่าปัจจุบันสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทอย่างลึกซึ้งไม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยจำเป็นต้องนำแอปพลิเคชันต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการบูรณาการและนำวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มานุกรักษ์ สืบสาน และต่อยอด เพื่อให้คนรุ่นใหม่ ได้เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่คู่ชุมชนตลอดไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

วัฒนธรรมสร้างสรรค์ผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น คือ 1) องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นผ้าทอพื้นเมืองที่เกิดจากกระบวนการคิดของชาวบ้านมีฐานรากมาจากวิถีการดำเนินชีวิตซึ่งผู้ชายจะออกไปจับสัตว์น้ำหรือทำการประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาบริเวณเกาะยอ และได้นำกัต หรือ อดวนมาใช้เป็นเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ ส่วนผู้หญิงได้ทอผ้าอยู่บ้านจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะออกแบบลายผ้าให้เหมือนลายของกัตหรืออดวน และได้เรียกชื่อลายผ้าที่ออกแบบขึ้นว่า “ผ้าทอลายตากัด” : ซึ่งเป็นที่มาและเรียก กันมาจนถึงปัจจุบัน “ผ้าทอลายตากัด” เป็นผ้าที่มีลวดลายสวยงามที่เป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าแปลงจากเรื่องธรรมดาให้เป็นอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะยอและได้มีการถ่ายทอดเรื่องราวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเกาะยอไว้บนผืนผ้าอย่างมี ความหมาย และ 2) แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย สามารถนำมาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์และงานแฟชั่นต่าง ๆ ร่วมสมัยเพื่อสร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับคนชุมชนต่อไป ซึ่งการนำผ้าทอลายตากัดมาสร้างสรรค์ผลงานนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งโอกาสและผลกระทบที่จะตามมา แต่จะต้องออกแบบให้ร่วมสมัย Mix & Match เพื่อให้ได้ความรู้สึกลึกลับโอของวิถีชีวิตของชุมชนเกาะยอสามารถดึงดูดใจผู้บริโภคได้ Collection ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจะต้องเป็นเรื่องเล่าอย่างมีความหมายและยังคงความเป็นไทยสู่ความร่วมมือ โดยมีการเพิ่ม Storytelling เพิ่มความเป็นพรีเมียมซึ่งจะทำให้สินค้าดูแพงและมีคุณค่าทางใจมากขึ้น แต่ยังคงอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด สู่ความยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอแนะหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างยั่งยืน สถานศึกษาควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมหรือหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และสามารถนำองค์ความรู้มาต่อยอดได้ นักวิชาการ หรือผู้นำชุมชนควรมีการตั้งกลุ่มการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ และดำเนินการอย่างยั่งยืนเพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจ

เอกสารอ้างอิง

- คมกริช ชาญนรงค์ และบุญสม ยอดมาลี. (2560). การใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นใน สถานศึกษา สภาพปัญหา และการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), 59-71.
- ครุฑพาศ สาสะนัย. (24 มิ.ย. 2568). การออกแบบผ้าทอลายตากัด. (อุมาพร จรูญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)

- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2555). ชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาไทย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัครรัฐ ศรีทอง. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- ประกอบ ใจมั่น. (2539). การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนัชร พิทธิยะกุล. (2565). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พรเพ็ญ อนันตพันธุ์ (ป้าดำ). (24 มิ.ย. 2568). องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดและแนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์. (อุมพร จรูญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พรสุดา มาระเสนา (น้ำปูย). (24 มิ.ย. 2568). แนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย. (อุมพร จรูญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ยายเรณู เพชรทอง. (24 มิ.ย. 2568). องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดและการออกแบบผ้าทอ. (อุมพร จรูญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ระวิ แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุลปาโล. (2556). เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2542). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนบน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลุงจิต เพชรทอง. (24 มิ.ย. 2568). การออกแบบผ้าทอลายตากัด. (อุมพร จรูญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- วีระยุทธ์ เพชรทอง (ป้าช้าง). (24 มิ.ย. 2568). องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด. (อุมพร จรูญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). พจนานุกรมศัพท์พฤษศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสภา.
- Cavusgil, S. T. et al. (2014). International Business: The New Realities. (3rd ed.). Melbourne: Pearson Australia.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation. Cambridge: Cambridge University Press.
- Throsby, D. (2001). Economy and culture. Cambridge: Cambridge University Press.
- UNESCO. (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

การพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย*

THE DEVELOPMENT OF A SIMULATION GAME FOR NON-DESTRUCTIVE AIRCRAFT TESTING

ยุธิดา ข่ายปรู*, คงศักดิ์ ชมชุม, วรภรณ์ เต็มแก้ว

Yuthida Chaiparu*, Kongsak Chomchum, Waraporn Temkaew

หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Management Program, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: yuthida.kie@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยเกม โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนาเกมจำลองในรูปแบบ 2D ด้วยโปรแกรม Unity 3D และระยะที่ 3 ทดลองและประเมินผลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สถาบันการบินพลเรือน ปีการศึกษา 2566 ที่ลงทะเบียนรายวิชา 610407 Aircraft Maintenance Practices Theory for B1 จำนวน 38 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย 3) แบบประเมินความเหมาะสมของเกมการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และ ค่า t-test แบบ Paired Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินเกมจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยี อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนรู้ด้วยเกม ($\bar{X} = 16.63$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 8.11$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($df = 37$, $t = 31.74$) แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความพึงพอใจต่อเกมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) ผลการวิจัยชี้ชัดว่าเกมที่พัฒนาขึ้นสามารถเป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เรียนในด้านการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

คำสำคัญ: เกมจำลอง, การทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this study were to 1) Design and develop a non-destructive aircraft testing simulation game, and 2) Compare the students' learning achievement before and after learning from the simulation game. This research employed a Research and Development (R&D) methodology divided into 3 phases: Phase 1: reviewing literature related, Phase 2: designing and developing a 2D simulation game using Unity 3D, and Phase 3: experimenting and evaluating the results of the game with first-year students in the Ground Mechanic Program at Civil Aviation Training Center in the academic

year 2023, who enrolled in the course 610407 Aircraft Maintenance Practices Theory for B1. A purposive sample of 38 students participated. The research instruments included: 1) The non-destructive aircraft testing simulation game, 2) A learning achievement test on non-destructive aircraft testing content, 3) An evaluation form for assessing the appropriateness of the simulation game, and 4) A student satisfaction questionnaire regarding the use of the simulation game. The statistics utilized and data analysis include frequency, mean, standard deviation, percentage, and the Paired Samples t-test at the 0.05 significance level. The results of the research were as follows: 1) The evaluation of the game conducted by experts in educational, the game was rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X} = 4.63$), and 2) The students post-test scores ($\bar{X} = 16.63$) were significantly higher than their pre-test scores ($\bar{X} = 8.11$) with statistical significance at the 0.05 level ($df = 37, t = 31.74$), indicating substantial improvement. Moreover, students reported high satisfaction with the simulation game ($\bar{X} = 4.24$). The results indicate that the developed simulation game can be an effective instructional tool for enhancing learning achievement and fostering student satisfaction in non-destructive aircraft testing.

Keywords: Simulation Game, Non-Destructive Aircraft Testing, Learning Achievement

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินมีบทบาทสำคัญในหลายมิติโดยเฉพาะด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและการจ้างงาน ปัจจุบันหลังจากได้ผ่านพ้นสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด - 19 พบว่า อุตสาหกรรมการบินทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้เริ่มมีการฟื้นตัวอีกครั้ง เมื่อเทียบกับสภาวะปกติก่อนเกิดโควิด - 19 ในช่วงปี 2562 ซึ่งสอดคล้องกับปริมาณเที่ยวบินที่มีจำนวนมากถึง 8.8 แสนเที่ยวบิน อีกทั้ง ยังคาดการณ์ว่าแนวโน้มอุตสาหกรรมการบินในปี 2568 จะมีทิศทางในการฟื้นตัวและสามารถกลับมาเติบโตได้ในระดับเดียวกันกับปี 2562 (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2568) เมื่อแนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นก็ส่งผลให้มีความต้องการใช้งานอากาศยานเพิ่มขึ้นตาม ดังนั้น การบำรุงรักษาอากาศยานให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์และปลอดภัยต่อการใช้งานอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ผู้ดำเนินการทางอากาศไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ภายใต้การรักษามาตรฐานความปลอดภัยด้านการบิน (Aviation Safety) โดยการซ่อมบำรุงอากาศยานในปัจจุบันได้นำเอาวิธีการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายเข้ามาใช้งานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถประเมินความเสียหายและความแข็งแรงของอากาศยานโดยไม่ทำให้ชิ้นส่วนเสียหาย มีความสะดวกรวดเร็ว ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและยังสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงอากาศยานได้

การทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมการบิน ตลาดการทดสอบแบบไม่ทำลาย (NDT) ของอุตสาหกรรมการบินและอวกาศมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง คาดการณ์ว่าจะมีมูลค่าการเติบโตสูงถึง 21.90 พันล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2030 โดยมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการตรวจสอบที่มีความแม่นยำสูงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันการเติบโต อีกทั้ง ยังมีความต้องการบริการตรวจสอบจากผู้ให้บริการภายนอกที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนอุปกรณ์มีราคาแพงและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ (Grand View Research, 2024) ขณะที่ตลาดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกซึ่งรวมถึงประเทศไทยมีอัตราการเติบโตเร็วที่สุดและมีขนาดตลาดใหญ่ที่สุด ทั้งนี้ อุตสาหกรรมหลักที่ใช้เทคนิคด้าน NDT ได้แก่ การผลิต น้ำมันและก๊าซ ยานยนต์ การบินและอวกาศ เป็นต้น อีกทั้ง ยังมีแนวโน้มการใช้งานในอุตสาหกรรมอื่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อลดข้อจำกัดความซับซ้อนของชิ้นส่วนในการตรวจสอบ ลดเวลาและต้นทุนลงได้ จึงส่งผลให้ NDT มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพ

ความปลอดภัยและประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมทั่วโลก (Mordor Intelligence, 2024) ปัจจุบันประเทศไทยมีการผลักดันสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องให้มีบทบาทในการพัฒนาทักษะด้านการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายเพื่อรองรับต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ทางภาครัฐยังได้กำหนดนโยบาย Aviation Hub เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมการบิน จัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยาน (Maintenance Repair and Overhaul: MRO) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ณ ท่าอากาศยานอู่ตะเภา และผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค (กรุงเทพมหานคร, 2025) สอดคล้องกับการคาดการณ์ของบริษัทโบอิงว่าในช่วงปี ค.ศ. 2025 - 2044 ทั่วโลกจะมีปริมาณความต้องการบุคลากรช่างอากาศยานที่มีความเชี่ยวชาญอีกกว่า 716,000 คน (The Boeing Company, 2025) สำหรับสถาบันการบินพลเรือน (สบพ.) ได้กำหนดการสอนเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายเข้าไว้ในหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน ซึ่งเน้นการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เป็นหลักสูตรอนุปริญญาที่มีนักศึกษาจัดอยู่ในกลุ่ม Generation Z (Gen Z) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เกิดและเติบโตมาในยุคดิจิทัล หรือถูกนิยามว่า “Digital Natives” ทำให้มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการเรียนรู้ประจำวัน สามารถใช้อุปกรณ์หลายชนิดพร้อมกัน (Multi-tasking) มีความสามารถในการกรองข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และต้องการการตอบสนองแบบทันที (Real-time response) ชอบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมระหว่างเทคโนโลยีกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิมอย่างเหมาะสม ชอบสืบค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง มีความต้องการเลือกเวลาและสถานที่เรียนเองโดยไม่จำกัดอยู่เพียงแคในห้องเรียนเสมอไป (Pew Research Center, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ที่เทคโนโลยีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวัน และระบบการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พฤติกรรมการศึกษาของคนกลุ่มนี้จึงนิยมตอบสนองต่อการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีในรูปแบบเกมดิจิทัล ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึง 81% เมื่อเทียบกับ Generation อื่น ๆ (Newzoo Generations Report, 2021) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่ต้องมีการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่ได้รับความสนใจในการพัฒนาเกมดิจิทัลประเภทของเกมจำลองมาเป็นเครื่องมือสำหรับนวัตกรรมทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

การประยุกต์ใช้เกมจำลอง (Simulation Gaming) มาบูรณาการในระบบการศึกษาเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่ต้องมีการลงมือปฏิบัติ และยังมีประสิทธิภาพในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับ Gen Z (Shliakhovchuk, E. et al., 2021) ตัวอย่างการใช้เกมจำลอง NDT เช่น TrainDE มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะได้ในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (Aldrin, J. C., 2019) ซึ่งจุดเด่นของการเรียนรู้ผ่านเกมจำลองจะช่วยให้นักศึกษามีโอกาสได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาผ่านการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง ช่วยเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนรู้จากภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียว (Cai, Z. & Phongsatha, S., 2024) อีกทั้ง ยังสามารถช่วยลดความเสี่ยงในการฝึกปฏิบัติงานจริงที่อาจเกิดอันตรายได้ ช่วยลดต้นทุนการเรียนรู้และช่วยสร้างโอกาสในการฝึกฝนจากการเรียนรู้ซ้ำ ๆ ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนในเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายในหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดินของสบพ. ยังขาดสื่อการสอนที่ทันสมัยในรูปแบบของเกมจำลองมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ตอบสนองต่อพฤติกรรมการศึกษาของกลุ่ม Gen Z

จากข้อมูลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายเพื่อออกแบบและพัฒนาเกมจำลองประกอบเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายให้นักศึกษาหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดินของสบพ. ได้นำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเกมต้นแบบและสร้างทางเลือกการเรียนรู้รูปแบบใหม่ผ่านนวัตกรรมทางวิชาการที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจากการเรียนผ่านเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบเกมจำลอง โดยเริ่มจากการศึกษาเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายในรายวิชา 610407 Aircraft Maintenance Practices Theory for B1 ศึกษารูปแบบของเกมจำลอง 2D ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ สรุปสาระสำคัญ (Content Analysis) ของข้อมูลทฤษฎีทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาออกแบบเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย แล้วนำเสนอร่างรูปแบบเกมจำลองให้แก่อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาพร้อมกันวิพากษ์โดยการสนทนาเชิงกลุ่ม สอบถามความคิดเห็นและขอรับคำแนะนำไปแก้ไขรูปแบบเกมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนสามารถรับรองรูปแบบเกมไปสร้างเครื่องมือวิจัยในระยะถัดไป

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายในรูปแบบ 2D ด้วยโปรแกรม Unity 3D สำหรับพัฒนาเกม เป็นการนำรูปแบบเกมที่ผ่านการวิพากษ์และการรับรองจากอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเครื่องมือวิจัยและประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยีที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Method) เพื่อให้ได้ข้อมูลวิจัยที่มีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) สร้างแบบทดสอบประเภทเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือกที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว จำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย 2) ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ (IOC), ค่าความยากง่าย (Difficulty: p), ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination: r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 3) คัดเลือกแบบทดสอบให้เหลือ จำนวน 20 ข้อ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่เหมาะสม พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.63 - 0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25 - 0.63 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson ที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์แบบทดสอบที่มีการแจกแจงเพียง 2 ลักษณะ คือ 1 และ 0 เท่านั้น มีค่าเท่ากับ 0.88 ซึ่งถือว่าแบบทดสอบนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง 4) จัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมนำไปใช้เก็บข้อมูลในระยะถัดไป 5) จัดทำเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายโดยผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม Unity 3D เวอร์ชันฟรี โดยมีองค์ประกอบของเกม 3 ส่วน ได้แก่ การศึกษาเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย การอธิบายวิธีการใช้งานเกมในลักษณะการเคลื่อนที่ และการฝึกปฏิบัติการ แล้วนำให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอนตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งได้รับความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง 6) ออกแบบและจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมของเกมฯ โดยแบ่งระดับความเหมาะสม 5 ระดับ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) (Likert, R., 1961) จำนวน 10 ข้อ แล้วนำแบบประเมินนั้นให้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยีทำการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเกมฯ 7) วิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมของเกมฯ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งสรุปข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุง

ให้มีคุณภาพและสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น และ 8) ออกแบบและจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมฯ โดยแบ่งระดับความพึงพอใจ 5 ระดับแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ท ประกอบด้วย คำถาม 3 ประเด็น คือ การออกแบบเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย การประมวลผลและการแสดงผล ภาพรวมของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย รวมทั้งหมด 12 ข้อ

ระยะที่ 3 การทดลองและศึกษาผลลัพธ์ของการใช้เกมกับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ในลักษณะทดลองใช้งานเบื้องต้น (Try Out) และนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำให้อาจารย์ที่ปรึกษาฯ พิจารณาจนกระทั่งได้รับความเห็นชอบให้สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 38 คน ใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ คำนวณหาค่าประสิทธิภาพของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายตามเกณฑ์การหาประสิทธิภาพของการพัฒนาสื่อ $E1/E2 = 80/80$ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520) พบว่า $E1/E2 = 81.05/83.16$ แล้วนำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลกับนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังเรียน และให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมฯ โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) (Likert, R., 1961) ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด (5) พึงพอใจมาก (4) พึงพอใจปานกลาง (3) พึงพอใจน้อย (2) พึงพอใจน้อยที่สุด (1) จำนวน 14 ข้อ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สถาบันการบินพลเรือน ทุกชั้นปี ประจำปี การศึกษา 2566 จำนวน 112 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเครื่องบิน วิชาเอกเครื่องบินยนต์ แก๊สเทอร์โบ สถาบันการบินพลเรือน ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ที่ลงทะเบียนรายวิชา 610407 Aircraft Maintenance Practices Theory for B1 โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจำเป็นต้องลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าว มีจำนวนทั้งสิ้น 38 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 3 การทดลองและศึกษาผลลัพธ์ของการใช้เกมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดจะใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ 1) เกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย 3) แบบประเมินความเหมาะสมของเกมการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ 1) ผู้วิจัยชี้แจงการจัดการสอนโดยใช้เกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย พร้อมทั้งอธิบายกระบวนการดำเนินงานวิจัยและวัตถุประสงค์ จากนั้นดำเนินการวิจัยตามแผนงานที่กำหนดไว้ 2) กำหนดให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 38 คน ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ผ่านระบบออนไลน์จำนวน 20 ข้อ เป็นเวลา 30 นาที แล้วบันทึกผลคะแนนก่อนเรียน 3) ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างศึกษาผ่านเกมจำลองที่พัฒนาขึ้นด้วยตนเอง โดยการศึกษาเนื้อหาก่อนทำการฝึกปฏิบัติแต่ละขั้นตอนและเลือกอุปกรณ์ให้ถูกต้องจึงจะสามารถดำเนินการขั้นตอนถัดไปได้ ทั้งนี้ สามารถศึกษาทั้งในและนอกชั่วโมงเรียนได้ตามความสะดวกเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ 4) เมื่อศึกษาครบระยะเวลาที่กำหนดให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ข้อคำถามชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน แต่มีการสลับข้อคำถามและคำตอบ เป็นเวลา 30 นาที แล้วบันทึกผลคะแนนหลังเรียน 5) รวบรวมผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบทั้งก่อนและหลังเรียน วิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 6) ทำแบบประเมินความพึงพอใจของ

นักศึกษาที่มีผลต่อเกมฯ ผ่านระบบออนไลน์แล้วบันทึกผล และ 7) นำผลข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมฯ มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

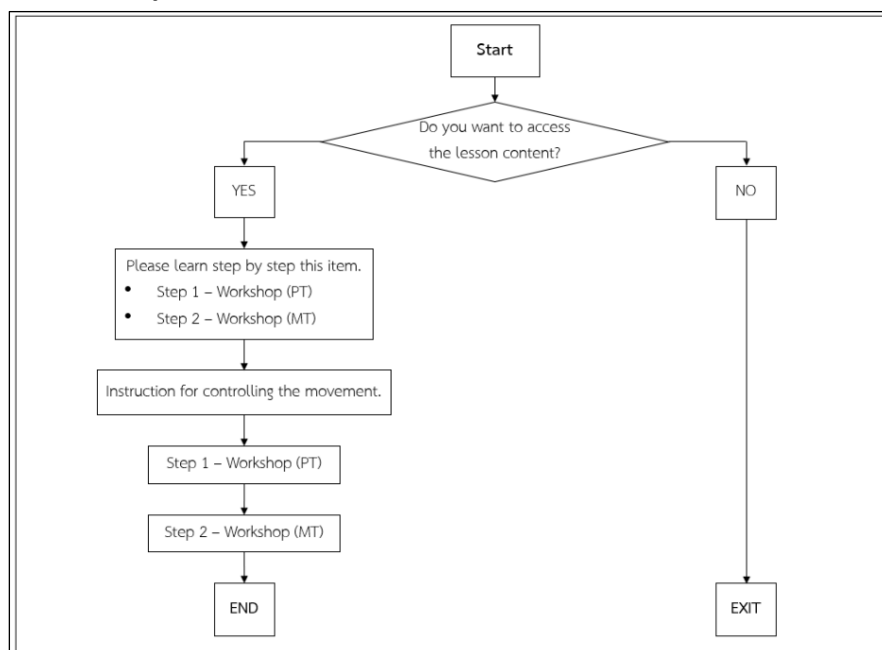
ได้แก่ 1) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของเกมการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายตามเกณฑ์การหาประสิทธิภาพของการพัฒนาสื่อ $E1/E2 = 80/80$ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520) เพื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย, ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) วิเคราะห์หาค่าคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ควรมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป, ค่าความยากง่าย (p) ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80, ค่าอำนาจจำแนก (r) ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson ควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Suwannarat, A., 2009) 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test แบบ Paired Samples ซึ่งเหมาะกับงานวิจัยแบบ R&D ที่ต้องการเปรียบเทียบผลคะแนนของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนเรียน และหลังเรียนว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อได้เรียนผ่านสื่อที่พัฒนาขึ้นจนครบระยะเวลาที่กำหนด และ 4) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายมีผลการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

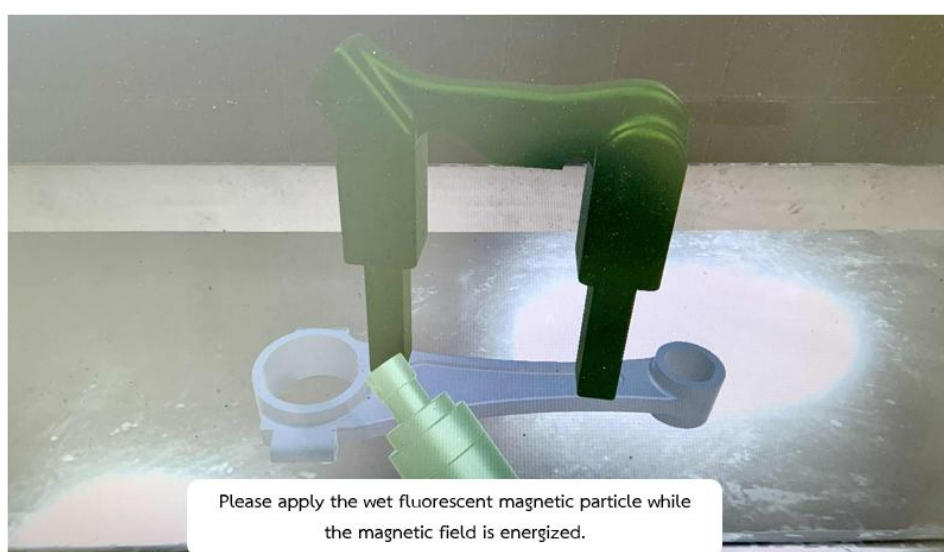
เกมที่พัฒนาขึ้นเป็นลักษณะของเกมจำลองการฝึกปฏิบัติการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายประกอบเนื้อหาในรายวิชาที่กำหนดในรูปแบบของเกม 2D โดยใช้โปรแกรม Unity 3D เวอร์ชันฟรีในการพัฒนา

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการทำงานของเกม

จากภาพที่ 1 แสดงกระบวนการทำงานของเกม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การศึกษาเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย การอธิบายวิธีใช้งานเกมในลักษณะการเคลื่อนที่ และการฝึกปฏิบัติการจำลองการทดสอบ

โดยเริ่มจากเมื่อเข้าสู่ภายในเกมจะมีคำถามถึงความต้องการศึกษาเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายให้ผู้เล่นตัดสินใจ ซึ่งตัวเกมกำหนดให้ผู้เล่นต้องศึกษาเนื้อหาบทเรียนก่อนทำการฝึกปฏิบัติการจำลองการทดสอบเมื่อทบทวนบทเรียนครบทุกเนื้อหาแล้วจึงจะสามารถดำเนินการขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทำ Workshop ประกอบด้วย Workshop (PT) คือ การจำลองการตรวจสอบรอยร้าวโดยใช้ของเหลวแทรกซึม และ Workshop (MT) คือ การจำลองการตรวจสอบรอยร้าวโดยใช้สนามแม่เหล็กและผงแม่เหล็ก แต่ละ Workshop จะประกอบด้วยขั้นตอนตั้งแต่การเลือกชิ้นส่วนโครงสร้างอากาศยานให้เหมาะสมประเภทของ Workshop นั้น ๆ หากเลือกชิ้นงานทดสอบผิดประเภทจะไม่สามารถดำเนินการขั้นตอนถัดไปได้จนกว่าจะพิจารณาชิ้นงานให้เหมาะสมและถูกต้องรวมถึงการเลือกอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน และการตั้งค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามคำอธิบายของเกมให้ถูกต้องจึงจะสามารถดำเนินการขั้นตอนถัดไปได้จนกระทั่งได้ผลลัพธ์ คือ ภาพของลักษณะรอยร้าวของชิ้นงานทดสอบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับคุณสมบัติการตรวจรอยร้าวของแต่ละ Workshop

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนจำลองการพ่นผงเหล็กชนิดเรืองแสง (Fluorescent Particle)

จากภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนจำลองการพ่นผงเหล็กชนิดเรืองแสง (Fluorescent Particle) ซึ่งตามคู่มือปฏิบัติการจำเป็นต้องทำการตรวจสอบชิ้นงานในห้องมืดเท่านั้น เพราะคุณสมบัติของสารเรืองแสงนี้จะสามารถมองเห็นได้ภายใต้แสงอัลตราไวโอเลต (UV Light) เกมจึงออกแบบให้ผู้เล่นสามารถตั้งค่าปรับความเข้มแสงภายในห้องทดลองที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 1 ผลประเมินความเหมาะสมของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยี

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ความเหมาะสมของการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเกม	4.67	0.47	มากที่สุด
2. ความถูกต้องของการจัดลำดับข้อมูลภายในเกม	4.67	0.47	มากที่สุด
3. การอธิบายข้อความบรรยายเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน	4.67	0.47	มากที่สุด
4. ความสอดคล้องของการอธิบายขั้นตอนและการฝึกปฏิบัติภายในเกม	4.67	0.47	มากที่สุด
5. ตัวอักษรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.33	0.47	มาก
6. ความเหมาะสมในการควบคุมการเล่นเกม	4.67	0.47	มาก
7. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการเล่นเกม	4.33	0.47	มาก

ตารางที่ 1 ผลประเมินความเหมาะสมของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยี (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
8. ความเหมาะสมของขนาดภาพที่ใช้ประกอบเกม	5.00	0.00	มากที่สุด
9. สัญลักษณ์ภายในเกมสื่อความหมายเข้าใจง่ายและมีสีสันที่เหมาะสม	4.67	0.47	มากที่สุด
10. ความเหมาะสมของสีสันโดยรวม	4.67	0.47	มากที่สุด
ผลรวม	4.63	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลประเมินความเหมาะสมของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยี พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.42) โดยที่ความเหมาะสมของขนาดภาพที่ใช้ประกอบเกม มีผลการประเมินอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) และลำดับสุดท้ายเป็นความเหมาะสมของตัวอักษรรวมถึงระยะเวลาในการเล่นเกมน ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.33$)

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจากการเรียนรู้ผ่านเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

จากการพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายและนำไปใช้งานกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง และผลประเมินความพึงพอใจของเกมจำลองฯ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจากการเรียนรู้ผ่านเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

คะแนนผลทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	การทดสอบค่า t (t-test)	df	P
ก่อนเรียน	38	20	8.11	3.17	*31.74	37	.000
หลังเรียน	38	20	16.63	1.96			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.11 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.63 ค่า t จากตาราง (เมื่อ df = 37, $\alpha = .05$) เท่ากับ 0.026 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 31.74 มีค่ามากกว่าค่า t จากตาราง แสดงว่า นักศึกษามีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สอนด้วยเกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย

หัวข้อ	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การออกแบบเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย			
1. รูปแบบของตัวอักษร ขนาด และสีมีความเหมาะสม	4.18	0.88	มาก
2. สัญลักษณ์แสดงวัตถุประกอบเกมมีความเหมาะสมและสื่อความหมายเข้าใจง่าย	4.32	0.69	มาก
3. ข้อมูลประกอบเกมมีความเหมาะสม ครบถ้วน และเข้าใจง่าย	4.24	0.87	มาก
4. ภาพแสดงผลการทำงานของอุปกรณ์ประกอบเกมมีขนาดเหมาะสม และสอดคล้องกับกิจกรรม	4.34	0.77	มาก
5. ภาพรวมของการออกแบบเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายมีความเหมาะสม	4.21	0.80	มาก
ผลรวม	4.26	0.80	มาก

ตารางที่ 3 ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย (ต่อ)

หัวข้อ	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การประมวลผลและการแสดงผล			
1. การประมวลผลการฝึกปฏิบัติตามแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม	4.16	0.90	มาก
2. การแสดงผลจากการฝึกปฏิบัติตามแต่ละขั้นตอนสามารถเข้าใจได้ง่าย	4.21	0.86	มาก
3. การแสดงภาพผลลัพธ์จากการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม	4.29	0.79	มาก
4. รูปแบบของตัวอักษร ขนาด และสีในการแสดงผลข้อความบรรยายมีความเหมาะสม	4.26	0.75	มาก
ผลรวม	4.23	0.83	มาก
ภาพรวมของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย			
1. การดำเนินขั้นตอนภายในเกมสามารถทำได้อย่างเป็นระบบ	4.18	0.88	มาก
2. เกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย มีความสะดวกในการเรียนรู้และใช้งานง่าย	4.21	0.77	มาก
3. เนื้อหาที่นำมาสร้างเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายถูกต้องและเข้าใจง่าย	4.16	0.84	มาก
4. เกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายช่วยให้ผู้เล่นมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานจริงได้รวดเร็วขึ้น	4.29	0.72	มาก
5. เกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายช่วยอำนวยความสะดวกในการฝึกปฏิบัติการทดลองได้ก่อนการลงมือจริง	4.37	0.67	มาก
ผลรวม	4.24	0.78	มาก

จากตารางที่ 3 ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการออกแบบเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.80) ด้านการประมวลผลและการแสดงผลอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.83) และด้านภาพรวมของเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.78) ดังนั้น นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองใช้งานเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายประกอบการสอน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 38 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมต่อเกมที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.80)

อภิปรายผล

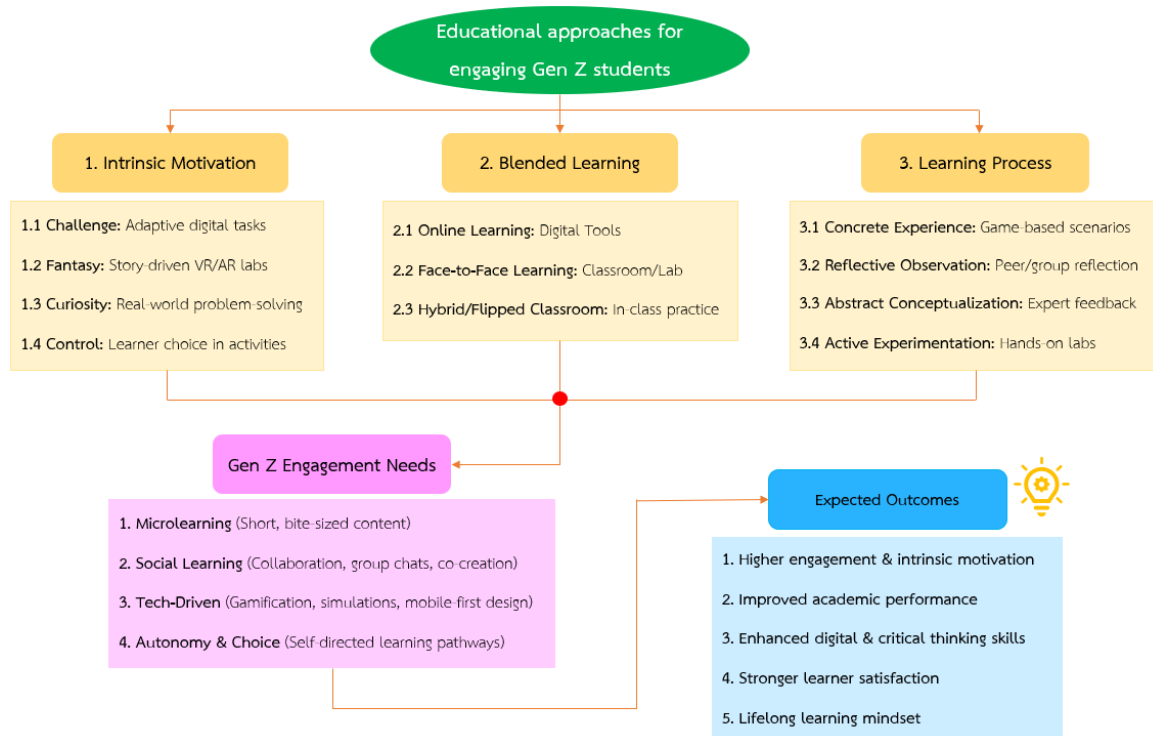
ผลที่ได้จากการพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย ผู้วิจัยได้ต้นแบบของเกมคอมพิวเตอร์ที่สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย เช่น อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน คู่มือ และกระบวนการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย โดยเกมมีการออกแบบให้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Malone, T. W. ที่เป็นทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ (Malone's Theory of Intrinsically Motivating Instruction) ซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจภายในที่มาจากสื่อการเรียนรู้ 4 ประการหลัก ได้แก่ 1) ความท้าทาย (Challenge) หมายถึง การได้เผชิญกับภารกิจที่ใช้ความพยายามในการพิชิตเป้าหมายได้สำเร็จ 2) ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) หมายถึง เมื่อผู้เรียนทำภารกิจสำเร็จในแต่ละขั้นตอนและมีความต้องการที่จะเล่นขั้นตอนถัดไปอีก 3) การได้ควบคุมหรือมีอิสระ (Control) หมายถึง การบังคับเกมได้เองโดยใช้เมาส์เป็นอุปกรณ์ควบคุมและเห็นผลจากหน้าจอโดยทันที และ 4) จินตนาการ (Fantasy) หมายถึง สามารถสร้างจินตนาการจำลองว่าตนเองกำลังปฏิบัติการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย มีชิ้นส่วนของอากาศยานที่จำลองมาให้ผู้เรียนเลือกใช้ทดสอบ พร้อมกับอุปกรณ์เครื่องมือภายในห้องจำลองปฏิบัติการที่มีสีสันใกล้เคียงกับความเป็นจริง (Malone, T. W., 1981) หลังจากที่ได้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ผ่านเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายด้วยตนเองแล้วนั้น ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษามีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สอนด้วยเกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเนื้อหากับการทำงานจริง (Blending Content and Context) ของ Bersin. J. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง (Simulations) หรือการนำเนื้อหาไปปรับใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานจริง สามารถสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืน (Bersin. J., 2004) อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับ พิษณุ คงแก้ว ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้สื่อและเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาที่มีความซับซ้อนได้ภายในช่วงเวลาอันสั้น และช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ในเวลาที่สะดวกและสามารถทบทวนเนื้อหาซ้ำได้ตลอดเวลา (พิษณุ คงแก้ว, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุ่นงัน น้อยอุดม และปิยาณี ณ นคร ได้พัฒนาเกมจำลองสถานการณ์เสมือนจริงการฉีดยาเข้าทางหลอดเลือดดำผ่าน NSS Lock โดยใช้เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนเพื่อช่วยฝึกฝนทักษะการฉีดยาให้แก่นักศึกษาพยาบาล ให้สามารถทบทวนความรู้และทักษะการฉีดยาที่ถูกต้องในการปฏิบัติงาน พบว่า ภายหลังจากที่นักศึกษาพยาบาลได้เรียนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์เสมือนจริงการฉีดยาเข้าทางหลอดเลือดดำผ่าน NSS Lock แล้วมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการปฏิบัติการฉีดยาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเกมจำลองสถานการณ์เสมือนจริงการฉีดยาเข้าทางหลอดเลือดดำผ่าน NSS Lock ที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลสามารถใช้ทบทวนความรู้ในการปฏิบัติงานได้จริง (อุ่นงัน น้อยอุดม และปิยาณี ณ นคร, 2563) ประกอบกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ ศรีวรรณ และคณะ ได้พัฒนาโปรแกรมจำลองการซ่อมบำรุงอากาศยานพื้นฐานสำหรับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อทดสอบสมรรถนะนักศึกษาผ่านโปรแกรมจำลองการซ่อมบำรุงอากาศยาน โดยแบ่งเป็นการจำลองพื้นฐาน 2 ประเภท คือ ตรวจสอบอากาศยาน และการซ่อมบำรุงอากาศยาน มีขั้นตอนการปฏิบัติผ่านโปรแกรมจำลองการซ่อมบำรุงอากาศยานซึ่งจำลองมาจากการทำงานในภาคพื้นดิน พบว่า หลังจากเรียนรู้ผ่านโปรแกรมผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านอากาศยานเพิ่มมากขึ้น ผ่านการทดสอบกว่า 90% อีก 10% ไม่ผ่านการทดสอบ ซึ่งเกิดจากความซับซ้อนด้านเทคนิคของอุปกรณ์ ทำให้เห็นความแตกต่างของพื้นฐานความรู้และพื้นฐานประสบการณ์เดิมของนักเรียนได้เป็นรายบุคคล (อภิสิทธิ์ ศรีวรรณ และคณะ, 2565) รวมถึงงานวิจัยของ Aji, S. D. ได้ทำการศึกษาเรื่อง Unity Engine Based E-Module to increase learning result from online learning โดยพัฒนาสื่อการสอนด้วยโปรแกรม Unity ในรูปแบบ E-Module ประกอบเนื้อหาในรายวิชาพลังงาน พบว่า หลังจากนักเรียนได้ศึกษาผ่านสื่อที่พัฒนาขึ้นด้วยตนเองแล้ว มีผลลัพธ์ประสิทธิภาพการเรียนสูงกว่าเดิม โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 82 คะแนน แสดงให้เห็นว่าสื่อการสอนด้วยโปรแกรม Unity ในรูปแบบ E-Module ประกอบเนื้อหาในรายวิชาพลังงานสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี (Aji, S. D., 2023) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang, F. ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เกมในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนสัมพันธ์กับการรับรู้การเรียนรู้ (Perceived Learning) ที่สูงขึ้น การใช้เกมประกอบการเรียนเป็นการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยี ทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจและมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้นานกว่า และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ผู้เรียนมีความพึงพอใจกับการเรียนรู้ผ่านเกมเพื่อการเรียนรู้เนื่องจากเป็นรูปแบบที่สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ของคนทุกวัยได้ รวมถึงมีการออกแบบสื่อให้มีความน่าสนใจสามารถจำลองสถานการณ์ได้เสมือนจริง (Simulator) ทำให้ผู้เรียนสามารถทำภารกิจต่าง ๆ ได้ใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานจริง นำเอาข้อมูลที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเล่นเกม และมีจุดเด่นในการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติงานจริง สามารถลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน (Zhang, F., 2024) ซึ่งการออกแบบเกมให้มีความน่าดึงดูดใจและใช้งานง่ายถือเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายทำให้ได้โมเดล “Educational approaches for engaging Gen Z students” แสดงแนวทางการออกแบบการศึกษาเพื่อดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน Gen Z ที่เติบโตท่ามกลางเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องเน้น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Intrinsic Motivation (การสร้างแรงจูงใจภายใน) โดยคำนึงถึงพฤติกรรมการศึกษาของผู้เรียนที่มีแนวโน้มตอบสนองต่อกิจกรรมที่ท้าทายในสถานการณ์เสมือนจริง การแก้ไขปัญหาที่กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น รวมถึงความสามารถในการควบคุมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น การเลือกกิจกรรมหรือกำหนดความเร็วในการเรียนได้ด้วยตนเอง 2) Blended Learning (การเรียนรู้แบบผสมผสาน) คำนึงถึงความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการเข้าถึงแหล่งความรู้โดยผสมผสานการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล เข้ากับการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Learning) รวมถึงรูปแบบ Hybrid/Flipped Classroom ที่ให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนด้วยตนเองก่อนเข้าชั่วโมงเรียน และ 3) Learning Process (กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) ถูกนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเกมหรือการจำลองเสมือนจริง เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันด้วยการสรุปด้วยการสรุปความรู้ที่ได้และการปฏิบัติจริง เน้นให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์จริง องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ถูกออกแบบให้ตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาของ Gen Z ได้แก่ Microlearning คือ การนำเสนอเนื้อหาสั้นกระชับ Social Learning คือ การเรียนด้วยเทคโนโลยี ผ่านการใช้เกมและการจำลอง และ Autonomy & Choice ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนของตนเองได้อย่างยืดหยุ่น มุ่งสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนและการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนเกิดความพึงพอใจและมีทัศนคติส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งโมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่า การสอนที่ตอบสนองต่อลักษณะผู้เรียนในกลุ่ม Gen Z ควรผสมผสานการใช้งานเทคโนโลยี การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสร้างแรงจูงใจภายในให้แก่ผู้เรียน เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติการเรียนรู้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โมเดล “Educational approaches for engaging Gen Z students”

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่าเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลายที่พัฒนาขึ้นสามารถประยุกต์ใช้สื่อการประกอบเนื้อหาบทเรียนได้อย่างมีคุณภาพ โดยผลประเมินความเหมาะสมของเกมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยี จำนวนทั้งสิ้น 3 ท่าน พบว่า 1) ผลการประเมินความเหมาะสม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.42) และ 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจากการเรียนรู้ผ่านเกมจำลองการทดสอบอากาศยานแบบไม่ทำลาย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยเกม ($\bar{X} = 16.63$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 8.11$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักศึกษามีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้ง ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อเกม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.24$) และจากการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่นำเสนอโมเดล “Educational approaches for engaging Gen Z students” แสดงแนวทางการออกแบบการศึกษาเพื่อดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน Gen Z ที่เติบโตท่ามกลางเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน กลุ่มนี้มีองค์ประกอบหลัก 3 อย่าง คือ การผสมผสานการใช้งานเทคโนโลยี การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสร้างแรงจูงใจภายในให้แก่ผู้เรียน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) มีการพัฒนาเกมจากโปรแกรมอื่น ๆ เนื่องจากเทคโนโลยีและโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้งานได้ตอบสนองต่อการเรียนการสอนในสภาวะปัจจุบันขณะนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม และ 2) ควรมีการพัฒนาเกมให้สามารถรองรับการเล่นในทุกอุปกรณ์ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานผ่านทาง Application ทั้งใน Tablet และ Smart phone เป็นต้น เนื่องจากผู้ใช้งานบางท่าน ส่วนใหญ่มีการใช้ Tablet หรือ Smart phone ในชีวิตประจำวันมากกว่าการพกพาเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2556). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: บริษัท แฮสส์ ออฟเคอร์มิสส์ จำกัด.
- พิชญ คงแก้ว. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการตอบกลับอัตโนมัติเพื่อส่งเสริมการคิด วิเคราะห์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 8(3), 1541-1559.
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2568). รายงานสถานะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.caat.or.th/books/170249/>
- อรุณ น้อยอุดม และปิยาณี ณ นคร. (2563). ผลของเกมจำลองสถานการณ์เสมือนจริงต่อทักษะการปฏิบัติหัตถการของนักศึกษาพยาบาล เรื่องการฉีดยาทางหลอดเลือดดำผ่าน NSS Lock. วารสารพยาบาลทหารบก, 21(1), 413-420.
- อภิสิทธิ์ ศรีวรรณ และคณะ. (2565). การทดสอบสมรรถนะนักศึกษาผ่านโปรแกรมจำลองการซ่อมบำรุงอากาศยาน (รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการด้านการบินระดับชาติ ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันการบินพลเรือน.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2025). ฟันโปรเจกต์ MRO หมิ่นล้าน "การบินไทย" พร้อมลงทุนปีนี้. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1186802>
- Aji, S. D. (2023). Unity-engine-based e-module to increase learning results from online learning. Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan, 15(4), 5886-5892.

- Aldrin, J. C. (2019). Applications of Modeling in Aerospace NDT: Past, Present and Future. Retrieved June 8, 2023, from <https://shorturl.asia/nlQZL>
- Bersin, J. (2004). The Blended Learning Book: Best Practices, Proven Methodologies, and Lessons Learned. San Francisco: Pfeiffer.
- Cai, Z. & Phongsatha, S. (2024). The impact of business simulation software on students' perceived learning outcomes. Retrieved June 8, 2023, from <https://shorturl.asia/nGq0u>
- Grand View Research. (2024). Non-destructive Testing Market (2024 - 2030). Retrieved January 25, 2024, from <https://shorturl.asia/4U7jO>
- Likert, R. (1961). New patterns of management. New York: McGraw-Hill.
- Malone, T. W. (1981). Toward a Theory of Intrinsically Motivating Instruction. *Cognitive Science: A Multidisciplinary Journal*, 5(4), 333-369.
- Mordor Intelligence. (2024). Aerospace and Defense Non-destructive Testing Market Size & Share Analysis - Growth Trends & Forecasts (2025 - 2030). Retrieved October 25, 2024, from <https://shorturl.asia/lIfqQ>
- Newzoo Generations Report. (2021). 80% of Gen Z and Millennial Consumers Play Games. Retrieved June 5, 2023, from <https://shorturl.asia/8Nfzi>
- Pew Research Center. (2020). On the Cusp of Adulthood and Facing an Uncertain Future: What We Know About Gen Z So Far. Retrieved June 8, 2023, from <https://shorturl.asia/31bVC>
- Shliakhovchuk, E. et al. (2021). Gen Zers' Video Game Preferences and Learning Outcomes: Toward designing better games. *International Journal of Technology Enhanced Learning*, 13(2), 208-236.
- Suwannarat, A. (2009). Finding a quality test for teaching management. *Songklanagarind Medical Journal*, 27(5), 381-388.
- The Boeing Company. (2025). Pilot and Technician Outlook 2025-2044. Retrieved July 22, 2025, from <https://www.boeing.com/commercial/market/pilot-technician-outlook>
- Zhang, F. (2024). Effects of game-based learning on academic outcomes: A study of technology acceptance and self-regulation in college students. *Heliyon*, 10(3), e36249. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e36249>

การวิเคราะห์ต้นทุนและการวางแผนกลยุทธ์การตลาด
ของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนด*
COST ANALYSIS AND MARKETING STRATEGY PLANNING FOR
PALMYRA PALM FURNITURE PRODUCTS

ระริน เครือวรพันธุ์^{1*}, ฉมพร มีชนะ¹, สุปราณี วุ่นศรี², พลชัย ขาวนวล²

Rarin Khuawaraphan^{1*}, Chamaporn Meechana¹, Supranee Wunsri², Palachai Khaonuan²

¹วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ตรัง ประเทศไทย

¹College of Hospitality and Tourism, Rajamangala University of Technology Sivijaya, Trang, Thailand

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkla, Thailand

*Corresponding author E-mail: rarin.k@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนด และ 2) วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมและเปรียบเทียบปัจจัยประชากรศาสตร์ต่อการวางแผนกลยุทธ์การตลาด เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนด ประชากร/กลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 ราย เป็นกลุ่มผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์तालโตนด ในจังหวัดสงขลา คัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ผลโดยใช้ผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) และอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) กลุ่มที่ 2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด ประชากร คือกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test One-Way ANOVA กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนดสามารถสร้างรายได้รวม 366,400 บาทต่อปี มีต้นทุนรวม 242,717.40 บาท และรายได้สุทธิ 123,682.60 บาท คิดเป็นอัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROI) ร้อยละ 50.96 และอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) ร้อยละ 33.76 กลุ่มเป้าหมายหลักเป็นผู้ซื้อวัยทำงานที่มีรายได้ระดับปานกลางถึงสูง ให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความสวยงาม ความปลอดภัย และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ โดยกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.55) รองลงมา คือ ช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ และราคา ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการวางแผนกลยุทธ์การตลาด จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: เฟอร์นิเจอร์तालโตนด, ส่วนประสมทางการตลาด, อัตราผลตอบแทนการลงทุน, อัตรากำไรขั้นต้น

Abstract

This study aimed 1) To analyze the costs and returns on investment (ROI) of furniture made from palmyra palm furniture and 2) Analysis of the appropriate marketing mix and the comparison of demographic factors for marketing strategy planning. A mixed-method research design was employed. The population was divided into two groups. Group 1, focusing on cost and return analysis, comprised 32 Palmyra palm furniture producers in Songkhla Province, selected purposively. Data were collected using a structured interview with a reliability coefficient of 0.92 and analyzed using ROI and gross profit margin (GPM). Group 2, which examined marketing mix, consisted of 400 consumers of furniture products, selected through a multi-stage sampling process. Data were collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.81, and analyzed with mean, percentage, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA at the 0.05 significance level. The results revealed that Tal Tod palm furniture generated a total annual revenue of 366,400 THB, with total costs of 242,717.40 THB and net income of 123,682.60 THB, which yielded an ROI of 50.96% and a GPM of 33.76%. The primary target consumers were working-age buyers with medium to high income, who placed a strong emphasis on product quality, aesthetic appeal, safety, and environmental friendliness. Among the marketing-mix factors, promotion exerted the highest influence (mean = 4.55), followed by distribution channels, product, and price, respectively. No statistically significant differences ($p < 0.05$) were found in marketing strategy planning when analyzed across respondents' demographic characteristics.

Keywords: Palmyra Palm Furniture, Marketing Mix, Return on Investment (ROI), Gross Profit Margin (GPM)

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันหลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพ - หมุนเวียน - สีเขียว (BCG Economy Model) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน หนึ่งในทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่า คือ ตาลโตด ซึ่งเป็นพืชที่พบมากในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากจะมีการใช้ประโยชน์ด้านอาหารและพลังงานแล้วยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตด ที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาชุมชน ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะมีศักยภาพในการสร้างรายได้ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านการส่งออก การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการผลิตเฟอร์นิเจอร์จากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Thailand Woodworking, 2024) แต่ยังมีประเด็นปัญหาหลายด้านทั้งต้นทุนการผลิตที่สูง การขาดข้อมูลเชิงวิเคราะห์ด้านต้นทุนและกลยุทธ์การตลาดที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

งานวิจัยที่ผ่านมาของ Kotler, P. & Keller, K. L. ชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวิเคราะห์ต้นทุนควบคู่กับความเข้าใจผู้บริโภค เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) ขณะที่ผลแนวคิดด้านการบริหารต้นทุน (Cost Management) และการวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุน

(Return on Investment: ROI) ของ Garrison, R. H. et al. ที่ถือว่า ROI เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้วางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้ (Garrison, R. H. et al., 2018)

ในปัจจุบันผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนดยังคงเผชิญกับปัญหา เช่น การบริหารจัดการต้นทุนไม่เป็นระบบ การขาดความรู้ด้านการตลาด และการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่ยังจำกัด ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและแข่งขันได้อย่างเต็มที่ในตลาด ทั้งที่ในความเป็นจริง เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนดมีคุณลักษณะเด่นด้านความแข็งแรง ความสวยงาม และการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับกระแสผู้บริโภคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศ ประกอบกับในยุคที่การแข่งขันทางการตลาดในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์มีความรุนแรงมากขึ้น สำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด ซึ่งเป็นเฟอร์นิเจอร์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะและมีความต้องการในตลาดเพิ่มขึ้น การวิเคราะห์ต้นทุนอย่างละเอียดและการวางกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเพิ่มผลตอบแทนทางธุรกิจ

การศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนและควบคุมสำหรับการผลิตเฟอร์นิเจอร์ตามสั่งและโครงการอย่างยั่งยืนของ Sriyanalugsana, S. & Suwantarangsri, K. มุ่งเน้นให้ผู้ผลิตมีการวางแผนและควบคุมการผลิตจะสามารถลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการต้นทุน (Sriyanalugsana, S. & Suwantarangsri, K., 2025) งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ให้สามารถเติบโตและแข่งขันได้ในตลาดอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนในผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด
2. เพื่อวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสม สำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด และวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทนจากการลงทุนของผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดสงขลา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีทั้งสิ้น จำนวน 32 ราย ที่เป็นกลุ่มผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด ในจังหวัดสงขลา คัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่ได้รับ

ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติหรือเฟอร์นิเจอร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีอำนาจซื้อ จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ที่มีความตั้งใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติและกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด

เครื่องมือในการวิจัย ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม รายละเอียด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สำหรับเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการลงทุนของกลุ่มผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.2 ข้อมูลต้นทุนการผลิต ได้แก่ ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิต ค่าดำเนินการ ค่าขนส่ง

1.3 ข้อมูลรายได้

การวัดความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามที่สร้างนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการบัญชี จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความครอบคลุมของคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นทำการปรับแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เครื่องมือมีความชัดเจน ถูกต้อง และสอดคล้องกับประเด็น การวัดความเชื่อมั่น (Reliability) หลังจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลการคำนวณได้ค่า $\alpha = 0.92$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ของ Nunnally, J. C. ที่กำหนดว่าค่าความเชื่อมั่นควรมากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี (Nunnally, J. C., 1978)

2. แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลกลยุทธ์ทางการตลาดเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย กลุ่มผู้ซื้อ

2.2 ส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ 4Ps ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด

การวัดความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามถูกนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการตลาดและการวิจัยเชิงพฤติกรรม จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความครอบคลุมของคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นทำการปรับแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เครื่องมือมีความชัดเจน ถูกต้อง และสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการวัด การวัดความเชื่อมั่น (Reliability) หลังจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลการคำนวณได้ค่า $\alpha = 0.81$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ของ Nunnally, J. C. ที่กำหนดว่าค่าความเชื่อมั่นควรมากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี (Nunnally, J. C., 1978)

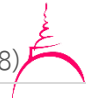
การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

1.1 ข้อมูลด้านต้นทุนและผลตอบแทน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด ในพื้นที่จังหวัดสงขลา เข้าถึงข้อมูลโดยการติดต่อประสานงานกับกลุ่มผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์ในพื้นที่ผ่านผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากนั้นใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ผลิตที่มีประสบการณ์และมีข้อมูลด้านต้นทุนและผลตอบแทนโดยตรง พร้อมนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ตามเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก

1.2 ข้อมูลด้านส่วนประสมทางการตลาด เป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด เข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่

ตามแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตาลโตนด เช่น ร้านจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์ ตลาดชุมชน และงานแสดงสินค้า เพื่อแจกและเก็บแบบสอบถามจากผู้ซื้อที่เคยมีประสบการณ์เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ได้รับความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถามก่อนการเก็บข้อมูลทุกครั้ง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วยข้อมูลจากงานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และตีความผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการลงทุน ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ของต้นทุนในแต่ละรายการ ประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิต ค่าดำเนินการ ค่าขนส่ง และรายได้รวม จากนั้นทำการคำนวณผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) และอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) วิเคราะห์โดย

$$\text{Total Cost} = \text{DM} + \text{DL} + \text{OHVC} + \text{OHFC} \quad (\text{Datar, S. M. \& Rajan, M. V. , 2021})$$

$$\text{ROI (\%)} = (\text{Net Profit/Total Investment}) \times 100 \quad (\text{Brigham, E. F. \& Ehrhardt, M. C., 2022})$$

$$\text{GPM (\%)} = (\text{Gross Profit/Net Sales}) \times 100 \quad (\text{Wild, J. J. et al., 2023})$$

ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Approach) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อ ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ t-test One-Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างกัน

การแปลผลความเหมาะสมของกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด ถูกจัดระดับตามมาตราส่วนของ Likert, R. ประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (Likert, R., 1932)

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและการวางแผนกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตาลโตนด มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด และ 2) วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตาลโตนด ในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดผลการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนด

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุน

รายละเอียด	ผล
รายได้	366,400.00
วัตถุดิบทางตรง	59,370.00
ค่าแรงงานทางตรง	118,800.00
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	41,843.40
ค่าเสื่อมราคา	22,704.00
ต้นทุนรวม	242,717.40

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุน (ต่อ)

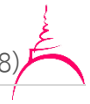
รายละเอียด	ผล
รายได้สุทธิ	123,682.60
ROI	50.96
Gross profit	33.76

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลลัพธ์มีรายได้รวมต่อปี เท่ากับ 366,400.00 บาท โดยมีต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง 59,370.00 บาท ค่าแรงงานทางตรง 118,800.00 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 41,843.40 บาท และค่าเสื่อมราคา 22,704.00 บาท รวมเป็น ต้นทุนทั้งหมด 242,717.40 บาท สามารถสร้างรายได้สุทธิ 123,682.60 บาท มีอัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 50.96 และมีอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) เท่ากับ ร้อยละ 33.76

2. เพื่อวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालटोनड

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายละเอียด	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	158	39.50
หญิง	242	60.50
รวม	400	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	25	6.30
21 - 30 ปี	93	23.30
41 - 50 ปี	201	50.30
มากกว่า 50 ปี	81	20.30
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	65	16.30
ปริญญาตรี	253	63.30
สูงกว่าปริญญาตรี	82	20.50
รวม	400	100.00
อาชีพ		
พนักงานบริษัท	141	35.30
ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ	134	33.50
รับราชการ	92	23.00
รับจ้าง	33	8.30
รวม	400	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	0.30
10,001 - 20,000 บาท	182	45.50
20,001 - 30,000 บาท	116	29.00
มากกว่า 30,000 บาท	101	25.30
รวม	400	100.00

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

รายละเอียด	ความถี่	ร้อยละ
ผู้ซื้ออยู่ในกลุ่ม		
บุคคลทั่วไปที่สนใจผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์	158	39.50
กลุ่มที่รักสิ่งแวดล้อมหรือผลิตภัณฑ์ที่มาจากวัสดุรีไซเคิล/วัสดุท้องถิ่น	107	26.80
เจ้าของบ้าน ร้านอาหาร โรงแรม ที่ใช้เฟอร์นิเจอร์สไตล์ธรรมชาติ	115	28.80
กลุ่มที่มีอำนาจซื้อ	20	5.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า เพศหญิง มีสัดส่วนมากที่สุด จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 ขณะที่เพศชายมี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ในด้านอายุ พบว่า กลุ่มที่มีอายุ 41 - 50 ปี มีจำนวนมากที่สุด 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 93 คน (ร้อยละ 23.30) ตามด้วยกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 81 คน (ร้อยละ 20.30) และอายุต่ำกว่า 20 ปี มีเพียง 25 คน (ร้อยละ 6.30)

สำหรับระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.30 รองลงมา คือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 82 คน (ร้อยละ 20.50) และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 65 คน (ร้อยละ 16.30) ซึ่งชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ในด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มพนักงานบริษัท มีจำนวนมากที่สุด 141 คน (ร้อยละ 35.30) รองลงมา คือ กลุ่มธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ จำนวน 134 คน (ร้อยละ 33.50) และกลุ่ม ข้าราชการ จำนวน 92 คน (ร้อยละ 23.00) ขณะที่กลุ่มรับจ้างทั่วไป มีเพียง 33 คน (ร้อยละ 8.30) แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ที่มีรายได้ค่อนข้างมั่นคง

สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มที่มีรายได้ 10,001 - 20,000 บาทต่อเดือน มีมากที่สุด จำนวน 182 คน (ร้อยละ 45.50) รองลงมา คือ กลุ่มรายได้ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 116 คน (ร้อยละ 29.00) และ รายได้มากกว่า 30,000 บาท จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.30) ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีเพียง 1 คน (ร้อยละ 0.30) ซึ่งสะท้อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีรายได้ระดับปานกลางถึงสูง

เมื่อพิจารณากลุ่มผู้ซื้อ พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ คือ บุคคลทั่วไปที่สนใจผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ หรือเฟอร์นิเจอร์ที่มีเอกลักษณ์ จำนวน 158 คน (ร้อยละ 39.50) รองลงมา คือ เจ้าของบ้าน ร้านอาหาร โรงแรม ที่ใช้เฟอร์นิเจอร์สไตล์ธรรมชาติ จำนวน 115 คน (ร้อยละ 28.80) และกลุ่มรักสิ่งแวดล้อมหรือให้ความสำคัญกับ วัสดุรีไซเคิล/ท้องถิ่น จำนวน 107 คน (ร้อยละ 26.80) ส่วนกลุ่มที่มีอำนาจซื้อสูง มีจำนวน 20 คน (ร้อยละ 5.00)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालटनद

ส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)			
1. ความสวยงาม การออกแบบจากวัสดุธรรมชาติ	4.52	0.50	มากที่สุด
2. ความทนทานและคุณภาพของวัสดุ	4.51	0.50	มากที่สุด
3. ความสะดวกในการใช้งาน ฟังก์ชันการใช้งาน	4.47	0.56	มาก
4. ความปลอดภัยต่อผู้ใช้	4.43	0.51	มาก
5. การออกแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.41	0.57	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.47	0.53	มาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนด (ต่อ)

ส่วนประสมทางการตลาด	χ ²	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านราคา (Price)			
1. ราคาของผลิตภัณฑ์สมเหตุสมผลกับคุณภาพ	4.55	0.500	มากที่สุด
2. การยอมรับราคาเมื่อเทียบกับเฟอร์นิเจอร์ทั่วไป	4.52	0.500	มากที่สุด
3. ความคุ้มค่าของราคาเมื่อใช้งานระยะยาว	4.51	0.53	มากที่สุด
4. ส่วนลด โปรโมชั่นมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ	4.15	0.58	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.43	0.53	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)			
1. สะดวกในการหาซื้อ (เช่น ออนไลน์ ร้านค้า งานแสดงสินค้า)	4.50	0.50	มากที่สุด
2. ความน่าเชื่อถือ ชื่อเสียงของแหล่งจำหน่าย	4.46	0.56	มาก
3. บริการจัดส่ง	4.52	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.49	0.52	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)			
1. บริการหลังการขาย	4.63	0.48	มากที่สุด
2. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึง (สื่อออนไลน์ โซเชียล)	4.50	0.50	มากที่สุด
3. มีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	4.51	0.50	มากที่สุด
4. การบอกต่อจากลูกค้า การรีวิว	4.49	0.50	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.55	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.49	0.52	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालโตนด โดยรวม ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.49, S.D. = 0.52) ซึ่งสามารถแยกพิจารณาตามองค์ประกอบของการตลาด 4Ps ได้ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.47, S.D. = 0.53) โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับ ความสวยงามและดีไซน์ของเฟอร์นิเจอร์จากวัสดุธรรมชาติ (เฉลี่ย 4.52) และความทนทานของวัสดุ (เฉลี่ย 4.51) แสดงว่าผู้บริโภคเห็นว่าการออกแบบและคุณภาพเป็นปัจจัยหลักในการเลือกซื้อ รองลงมา คือ ความสะดวกในการใช้งาน (4.47) ความปลอดภัยต่อผู้ใช้ (4.43) และการออกแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (4.41)

ด้านราคา (Price) ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43, S.D. = 0.53) โดยปัจจัยที่ได้รับความสำคัญมากที่สุด คือ ความสมเหตุสมผลของราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพ (4.55) การยอมรับราคาเมื่อเทียบกับเฟอร์นิเจอร์ทั่วไป (4.52) และความคุ้มค่าของราคาสำหรับการใช้งานระยะยาว (4.51) สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคมองว่าราคาต้องสอดคล้องกับคุณค่าและความทนทาน ขณะที่ส่วนลดหรือโปรโมชั่น (4.15) อิทธิพลน้อยกว่าปัจจัยด้านคุณค่าโดยตรง

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.50, S.D. = 0.52) โดยปัจจัยที่ได้รับความสำคัญมากที่สุด คือ บริการจัดส่ง (4.52) และ ความสะดวกในการหาซื้อ (4.50) สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความง่ายในการเข้าถึงสินค้าและการขนส่งที่รวดเร็ว รองลงมา คือ ความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของแหล่งจำหน่าย (4.46)

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดในบรรดาทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย = 4.55, S.D. = 0.50, ระดับมากที่สุด) โดยมีปัจจัยเด่น คือ บริการหลังการขาย (4.63) ตามด้วย การโฆษณา/ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ (4.50) และข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน (4.51) สะท้อนว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญ

ต่อความน่าเชื่อถือ การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และการสนับสนุนหลังการขาย ขณะที่การบอกต่อหรือรีวิวจากลูกค้า (4.49) แม้มีความสำคัญสูง แต่อย่างน้อยกว่าปัจจัยทางการตลาดที่องค์กรสามารถควบคุมได้โดยตรง

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบต่อการวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิลตามเพศ

ปัจจัย	n	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
เพศ					
ชาย	158	3.99	0.51	0.32	0.75
หญิง	242	4.11	0.52		

$p > 0.05$

จากตารางที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบการวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิลตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงและเพศชาย มีความเห็นต่อการวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิล ไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบต่อการวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิลตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัย	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	0.008	3	0.003	0.010	0.999
	ภายในกลุ่ม	108.411	396	0.274		
	รวม	108.419	399			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.258	2	0.129	0.473	0.624
	ภายในกลุ่ม	108.161	397	0.272		
	รวม	108.419	399			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.939	3	0.313	1.153	0.327
	ภายในกลุ่ม	107.479	396	0.271		
	รวม	108.419	399			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	0.517	3	0.172	0.633	0.594
	ภายในกลุ่ม	107.902	396	0.272		
	รวม	108.419	399			
ประเภทกลุ่ม	ระหว่างกลุ่ม	0.474	3	0.158	0.580	0.629
	ภายในกลุ่ม	107.945	396	0.273		
	รวม	108.419	399			

$p > 0.05$

จากตารางที่ 5 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิลตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทกลุ่ม ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน มีผลต่อความเห็นการวางแผนกลยุทธ์การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิล ไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการต้นทุนและความสามารถในการทำกำไรได้อย่างเหมาะสม ผลการวิเคราะห์บ่งชี้ว่าผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รีไซเคิลมีศักยภาพในการแข่งขันและการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน แนวทางเชิงกลยุทธ์ทางการตลาดควรมุ่งเน้นการนำเสนอคุณค่าของวัสดุธรรมชาติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การสร้าง

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม และการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนและการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालटोनด พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนในผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालटोनด

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालटोनดมีรายได้รวม 366,400 บาท ต้นทุนรวม 242,717.40 บาท ทำให้ได้รายได้สุทธิ 123,682.60 บาท มี อัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROI) ร้อยละ 50.96 และกำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin) ร้อยละ 33.76 แสดงให้เห็นถึง ความสามารถในการทำกำไรและการบริหารจัดการต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ

ในด้านศักยภาพในการดำเนินงาน มีอัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROI) เกินร้อยละ 50 และกำไรขั้นต้นสูงกว่าร้อยละ 30 สะท้อนว่าผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในการแข่งขันและการขยายตลาดในอนาคต ทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและการใช้วัสดุธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสม สำหรับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์तालटोनด

ในด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.50) อยู่ในช่วงอายุ 41 - 50 ปี (ร้อยละ 50.30) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 63.30) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท (ร้อยละ 35.30) และธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 33.50) โดยส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 45.50) กลุ่มผู้ซื้อที่โดดเด่น คือ บุคคลทั่วไปที่สนใจวัสดุธรรมชาติและเฟอร์นิเจอร์ที่มีเอกลักษณ์ (ร้อยละ 39.50) และกลุ่มผู้ประกอบการร้าน/ที่พักที่ต้องการตกแต่งในสไตล์ธรรมชาติ (ร้อยละ 28.80)

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการตลาด (4Ps) พบว่า

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านความสวยงาม/ดีไซน์ (ค่าเฉลี่ย 4.52) รวมถึงความทนทานของวัสดุ (ค่าเฉลี่ย 4.51) มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพและรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eavani, F. & Nazari, K. พบว่า ผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าและบริการที่องค์กรจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม (Eavani, F. & Nazari, K., 2012) กล่าวคือ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ในการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้บริโภค มีอิทธิพลในการกำหนดผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ

ด้านราคา (Price) ผู้บริโภคเห็นว่าราคาต้องสมเหตุสมผลกับคุณภาพ (4.55) และมีความคุ้มค่าในระยะยาว โดยโปรโมชัน แม้มีผลแต่มีอิทธิพลน้อยกว่าคุณค่าของตัวสินค้าเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ McKenna, R. et al. ที่พบว่า ราคาเป็นปัจจัยพื้นฐานของทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค (McKenna, R. et al., 2021)

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและบริการจัดส่งได้รับความสำคัญสูงสุด (4.52 และ 4.50) ซึ่งผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงง่ายและบริการขนส่งที่รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaisankad, K. et al. ที่พบว่า ความรวดเร็วในการจัดส่ง (Responsiveness) และความเชื่อถือได้ (Reliability) เป็นหนึ่งใน KPI ที่ถูกค่าให้ความสำคัญสูง รวมถึงการนัดหมายวัน/เวลาในการส่งและประกอบสินค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการที่สะดวกและมีการจัดบริการส่งที่ดี (Jaisankad, K. et al., 2022)

ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด (เฉลี่ย 4.55) โดยเฉพาะบริการหลังการขาย (4.63) และการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย (4.50) สะท้อนถึงความต้องการความน่าเชื่อถือ และข้อมูลที่ชัดเจนจากผู้ผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของ ปฏิพัทธ์ บุษยะธีรศานต์ และคณะ พบว่า ด้านการตลาด และการบริการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ของผู้บริโภคในเขตบางซื่อ (ปฏิพัทธ์ บุษยะธีรศานต์ และคณะ, 2568)

โดยรวมแล้วด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด รองลงมา คือ ช่องทางจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ และราคา ตามลำดับ

ด้านผู้บริโภค กลุ่มผู้บริโภคหลักมีลักษณะเป็นวัยทำงาน มีรายได้ปานกลางถึงสูง และให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความสวยงาม และการออกแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจมาศ ปิลกศิริ และคณะ พบว่า แนวโน้มการบริโภคในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นสินค้าเชิงคุณค่า (Value-based consumption) (เบญจมาศ ปิลกศิริ และคณะ, 2568)

ด้านกลยุทธ์การตลาด ผลลัพธ์บ่งชี้ว่า ผู้บริโภคไม่เพียงสนใจคุณภาพและดีไซน์ แต่ยังให้ความสำคัญกับประสบการณ์หลังการขาย บริการที่เชื่อถือได้ และการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ดังนั้น กลยุทธ์การตลาดควรเน้นการสร้างแบรนด์ที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน (เช่น เฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนดที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น) การสื่อสารการตลาดผ่าน โซเชียลมีเดียและสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าผ่านบริการหลังการขาย สอดคล้องกับการศึกษาของ สุทิน โรจน์ประเสริฐ และคณะ ชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การตลาดแบบเดิมมีประสิทธิภาพน้อยลง อินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค และแนวทางการตลาดจะต้องปรับให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้ทันกับแนวโน้มในอนาคตของพฤติกรรมของผู้บริโภคและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสามารถกระตุ้นกระบวนการตัดสินใจซื้อได้ (สุทิน โรจน์ประเสริฐ และคณะ, 2566)

ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตาลโตนดมีความน่าสนใจทั้งด้านคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและการตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคร่วมสมัย การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดจึงควรมุ่งไปที่ การสร้างจุดขายด้านความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความสวยงามเชิงดีไซน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Wulandari, R. et al. ชี้ให้เห็นว่า การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างเหมาะสมจะสามารถทำให้เฟอร์นิเจอร์ที่ได้รับการรับรองจากสิ่งแวดล้อมดำเนินการผ่านการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคที่ ได้แก่ ความพึงพอใจ ความปลอดภัย และสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Wulandari, R. et al., 2012)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตาลโตนดมีรายได้รวมต่อปี 366,400 บาท ต้นทุนการผลิตทั้งหมด 242,717.40 บาท รายได้สุทธิ 123,682.60 บาท แสดงให้เห็นถึงอัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROI) 50.96% และอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) 33.76% ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์สามารถบริหารจัดการต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างกำไรอย่างเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดกับความสวยงามและดีไซน์ของเฟอร์นิเจอร์จากวัสดุธรรมชาติ (4.52) และความทนทานของวัสดุ (4.51) สะท้อนว่าคุณภาพและความงามเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจซื้อ ด้านราคา (Price) ผู้บริโภคเห็นว่าราคาต้องสมเหตุสมผลกับคุณภาพ (4.55) และมีความคุ้มค่าสำหรับการใช้งานระยะยาว (4.51) ส่วนโปรโมชั่นหรือส่วนลดมีผลน้อยกว่า (4.15) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การจัดส่งสะดวกและบริการจัดส่งเป็นปัจจัยสำคัญ (4.52) รองลงมา คือ ความสะดวกในการหาซื้อและความน่าเชื่อถือของแหล่งจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ผู้บริโภคให้ความสำคัญ

สูงสุดกับบริการหลังการขาย (4.63) และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน (4.51) สะท้อนถึงความต้องการความน่าเชื่อถือและการสนับสนุนหลังการขาย การวิเคราะห์เปรียบเทียบตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และประเภทกลุ่มผู้ซื้อ พบว่า ความเห็นต่อการวางแผนกลยุทธ์การตลาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนและวิสาหกิจชุมชนสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันส่งเสริมการค้าและอุตสาหกรรมท้องถิ่น ควรสนับสนุนผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดสงขลาโดยมุ่งเน้นการให้บริการหลังการขายที่มีประสิทธิภาพการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียการให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน รวมถึงการสร้างการบอกต่อผ่านรีวิวของลูกค้าซึ่งทั้งหมดมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภคสำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวโน้มและพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศเพื่อขยายโอกาสทางการส่งออก วิเคราะห์ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจซื้อ เน้นการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของโปรโมชั่นและการโฆษณาผ่านช่องทางดิจิทัลต่อยอดขยายขยายตัวอย่างกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ครอบคลุมพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มความแม่นยำของผลการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่สนับสนุนทุนวิจัย ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- เบญจมาศ ปิลกศิริ และคณะ. (2568). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ออนไลน์ของผู้บริโภค ในจังหวัดนนทบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 3(1), 47-56.
- ปวิพท์ บุษยะธีรธานี และคณะ. (2568). การศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ของผู้บริโภคในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. การประชุมวิชาการและนำเสนอ ผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8, 8(1), 858-865.
- สุทิน โรจน์ประเสริฐ และคณะ. (2566). การสื่อสารการตลาดดิจิทัลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 165-180.
- Brigham, E. F. & Ehrhardt, M. C. (2022). Financial management: Theory & practice. (16th ed.). Boston: Cengage Learning.
- Datar, S. M. & Rajan, M. V. (2021). Horngren Cost accounting: A managerial emphasis. (17th ed.). United Kingdom: Pearson Education.
- Eavani, F. & Nazari, K. (2012). Marketing mix: a critical review of the concept. Elixir Marketing Mgmt, 49, 9914-9920. <https://shorturl.asia/8z3Td>
- Garrison, R. H. et al. (2018). Managerial accounting. (16th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Jaisankad, K. et al. (2022). Prioritising customer-focused KPIs for home furniture delivery and assembly service in Thailand. Engineering and Applied Science Research, 49(3), 334-344.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). Marketing management. (15th ed.). Edinburgh: Pearson Education.

- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- McKenna, R. et al. (2021). Analyze the energy system impacts of price-induced demand-side-flexibility with empirical data. *Journal of Cleaner Production*, 279, 123354. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.123354>
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Sriyanalugsana, S. & Suwantararangsri, K. (2025). Enhancing Planning and Control for Sustainable Custom and Project-Based Furniture Manufacturing. *Engineering and Technology Horizons*, 42(2), Article 420201. <https://doi.org/10.55003/ETH.420201>
- Thailand Woodworking. (2024). Thailand Furniture Industry Research Report 2024-2033. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/AcRM4>
- Wild, J. J. et al. (2023). *Financial statement analysis*. (13th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Wulandari, R. et al. (2012). Characteristic and preferences of green consumer stratification as bases to formulating marketing strategies of ecolabel-certified furniture. *Issues in Social & Environmental Accounting*, 6(1), 123-141.

การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการพัฒนาทักษะอาชีพ
และการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food)
สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจในสังคม*
PROMOTING THE FUNDAMENTAL ECONOMY THROUGH
THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL SKILLS AND EXO FOOD INTAKE FOR
THE ELDERLY CONOMICALLY DISADVANTAGED IN SOCIETY

กุลรภัส เทียมทิพร*, สุธิกร แก้วทอง

Kulrapas Tiamtiporn*, Suthigron Kaewtong

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: suthigron.k@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ 2) พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ 3) สร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่เป็นสมาชิกในชุมชนและผู้สูงอายุในชุมชนที่เข้ารับการอบรมฯ จำนวน 100 คนจากผู้สมัครเข้าร่วมการอบรม ใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 12 ท่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือผู้เชี่ยวชาญตรวจรูปแบบการฝึกอบรมฯ และตรวจความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ จำนวน 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัยฯ จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมฯ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดชัยนาท มีค่าดัชนีมวลกายผิดปกติมากถึง 58.61% 2) ได้รูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ที่มีประสิทธิภาพ มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมฯ ระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.13) ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในการอบรมฯ ระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.81) 3) มีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ตามกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯแบบผสมผสาน

คำสำคัญ: การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก, การพัฒนาทักษะอาชีพ, อาหารทางเลือกใหม่, ผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจในสังคม, ผู้สูงอายุ

Abstract

Research objectives are 1) Study and survey the nutritional status of elderly people; 2) Develop a short-term training model for protein production from insects (insect proteins) for the

elderly; and 3) Create an online marketing channel for insect protein vocational skills for elderly people. The research sample consisted of 100 community members and From applicants to the training. Purposive selection was used. Twelve experts reviewed the research instruments, divided into two groups: five experts reviewed the training model and assessed the consistency of the model components; and seven experts reviewed the research tools included a training format suitability assessment form. From the data analysis, the research results found that: The results revealed that: 1) elderly people in Nakhon Sawan and Chainat. There was an abnormal body mass index of up to 58.61%, had an abnormal body mass index (BMI). 2) A short-term training model for insect protein production for elderly people was developed, comprising seven key a short training course on the creation of protein from insects (Insect Protein) for the elderly that is effective. Effective with the appropriateness of the training format at a very good level ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.13). The academic achievement before and after studying with the short training course is significantly higher than before studying at the .01 level. The trainees were very satisfied with the training ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.81), which is at a very good level. 3) Knowledge in creating online marketing channels for alternative food vocational skills groups for the elderly has been transferred for the participants in the course so that they can further develop their careers.

Keywords: Promoting The Fundamental Economy, Training Courses, Exo Food, Elderly Economically Disadvantaged in Society, Elderly

บทนำ

การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยกำหนดไว้ในประเด็นที่ 4.1 เรื่องการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ที่สำคัญในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติยังกำหนดประเด็นที่ 16 เรื่องเศรษฐกิจฐานราก โดยมองว่าการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ โดยกำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำต่อไปได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ปัจจุบันประเทศไทยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยจำนวนของผู้สูงอายุปี 2565 มีจำนวนทั้งสิ้น 12,116,199 คน คิดเป็นสัดส่วนของประชาชน 18.3% ของประชากรทั้งหมด (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, 2565) ทำให้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ ซึ่งต้องเป็นภาระในการดูแลสุขภาพ การดูแลเกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่เหมาะสม ทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการยังชีพนั้นจะต้องสูงขึ้นเช่นกัน วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในชนบท การใช้ชีวิตจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่กับเด็กเล็ก ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแล ก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุไม่มีอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับตนเอง สวัสดิการรัฐบาลสำหรับผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และมีปัญหาสุขภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารที่มีผลต่อ สุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ภาวะโภชนาการกับค่าดัชนีมวลกายมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้สูงอายุบริโภคอาหาร ประเภทเนื้อสัตว์ของทอด ของหวาน และอาหาร

สำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อดัชนีมวลกายที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Caryl Nowson & Stella O'Connell ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หากได้รับโปรตีนไม่เพียงพอ นอกจากเป็นสาเหตุการเสียชีวิตแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุด้วย ทั้งด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย ภูมิคุ้มกัน ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุ มักประสบปัญหาขาดสารอาหารหรือได้รับสารอาหารไม่เหมาะสมส่งผลให้สุขภาพเสื่อมโทรมลง ลดสมรรถภาพด้านร่างกายและจิตใจ (Caryl Nowson & Stella O'Connell, 2015) และเพิ่มอัตราการตาย ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารรูปแบบของแข็ง (ปิยะภัทร เดชพระธรรม, 2558) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่อุตสาหกรรม ด้านอาหารและยาในประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรตื่นตัวและเล็งเห็นความสำคัญของการผลิตยา ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอาหารทางการแพทย์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุที่กำหนดจะมาถึงในไม่ช้า

การบริโภคแมลงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดกันมายาวนาน ดังนั้นวัฒนธรรมการบริโภคแมลงจึงเกิดจากการเรียนรู้ว่าแมลงชนิดใดสามารถบริโภคได้ จึงถูกส่งสมกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในอดีตการบริโภคแมลงจำกัดอยู่เฉพาะชาวชนบท เพราะแมลงสามารถหาได้ง่ายตามธรรมชาติและไม่เสียค่าใช้จ่าย สามารถนำมาปรุงอาหารเพื่อทดแทนเนื้อสัตว์ แมลงที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักและนิยมนำมารับประทาน เช่น แมลงกิ้งกือ (กิ้งกือ) แมลงกุดจี แมลงดานา เป็นต้น ปัจจุบันการบริโภคแมลงได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากมีรายงานว่าแมลงกินได้อุดมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการ มีปริมาณโปรตีนสูงใกล้เคียงกับโปรตีนในเนื้อไก่ เนื้อปลา และเนื้อหมูมี กรดไขมันที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย มีปริมาณของไฟเบอร์ วิตามิน B2 และไนอะซินสูง จึงทำให้แมลงเป็นสิ่งที่ต้องการในท้องตลาด แมลงมีโปรตีนสูงระหว่างร้อยละ 28.35 - 70.56 มีปริมาณโปรตีนที่ย่อยได้สูงถึงร้อยละ 77 - 98 หากมีการเอาไคติน (Chitin) ที่โครงสร้างแข็งภายนอกตัว (Exoskeleton) ออกปริมาณการย่อยโปรตีนนี้จะสูงขึ้นจนเทียบเท่ากับเนื้อสัตว์ สำหรับไขมันในแมลง พบว่า มีปริมาณอยู่ระหว่างร้อยละ 4.46 - 43.95 มีกรดไขมันไม่อิ่มตัวรวมอยู่ระหว่าง 30.22 - 46.10 โดยมีกรดไขมันที่จำเป็น (Essential fatty acid) การเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้อาหารขบเคี้ยว และเสริมโปรตีนจึงเป็นการตอบสนอง ความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้วัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหาร คือ แป้ง การนำข้าวกล้องพื้นเมืองนครมาแปรรูปเป็นแป้งและผลิตเป็นอาหารขบเคี้ยว จึงเป็นการเพิ่มมูลค่า อีกทั้งเป็นการเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้อาหารและเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้สูงอายุที่รักสุขภาพ รวมทั้งผู้บริโภคที่ต้องการโปรตีนเป็นพิเศษด้วย (สุภาจิต ชุกกลิ่น, 2563)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาทักษะทางอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจสังคม เป็นการตอบโจทย์การสร้างทางเลือกในความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ตามแนวทางแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเองเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและส่งผลถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ
3. เพื่อสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจในสังคม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research Development: R&D) ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ HE-185-2567 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและสำรวจภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ

1. ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากรายงานของหน่วยงาน 3 ส่วนงาน ได้เป็นข้อมูลสรุปด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดชัยนาท คือ 1) ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ เขตสุขภาพที่ 3 (ประมวลผล ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2567) 2) สรุปผลการตรวจราชการการณีกฎหมาย รอบที่ 2 ปีงบประมาณ 2565 ประเด็นที่ 4 สุขภาพกลุ่มวัย และสุขภาพจิต และ 3) รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดนครสวรรค์ ปี 2564

2. ข้อมูลประชากร คือ จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ 15 อำเภอ จำนวน 195,747 คน และจังหวัดชัยนาท 8 อำเภอ จำนวน 70,756 คน ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ซึ่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงทั้งหมดของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 136,761 คน คิดเป็นร้อยละความครอบคลุม 69.87 และจังหวัดชัยนาท จำนวน 56,581 คน คิดเป็นร้อยละความครอบคลุม 79.97 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์, 2567)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ประเมินโดยการคำนวณหาค่าดัชนีมวลกาย (WHO Expert Consultation, 2004) โดยภาวะโภชนาการ แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

ผอม	ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) น้อยกว่า 18.5
ปกติ	ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มากกว่าหรือเท่ากับ 18.5 ถึง น้อยกว่า 23
น้ำหนักเกิน	ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มากกว่าหรือเท่ากับ 23 ถึง น้อยกว่า 25
อ้วนระดับ 1	ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มากกว่าหรือเท่ากับ 25 ถึง น้อยกว่า 30
อ้วนระดับ 2	ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มากกว่าหรือเท่ากับ 30 ขึ้นไป

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ

1 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ร่วมกับกิจกรรมการฝึกอบรม มีกระบวนการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุแบบผสมผสาน พร้อมคู่มือรูปแบบการฝึกอบรมและแผนการฝึกอบรม

2. การตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมฯ และตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ ก่อนที่จะนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรและผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จำนวน 1 ท่าน

3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย กำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมฯ และตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ และเกณฑ์การประเมินแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจในการอบรมฯ เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ แบ่งเป็นแบบประเมิน จำนวน 4 ส่วน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน

3.1 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การประเมินระดับความเหมาะสมโดยรวมของรูปแบบทั้งฉบับมีค่าเฉลี่ย 4.24 อยู่ในระดับมาก

3.2 แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบรูปแบบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ แนใจว่าสอดคล้อง (+1) ไม่น่าใจว่าสอดคล้อง (0) แนใจว่าไม่สอดคล้อง (-1) ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์

3.3 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ แนใจว่าสอดคล้อง (+1) ไม่น่าใจว่าสอดคล้อง (0) แนใจว่าไม่สอดคล้อง (-1) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและดัชนีความสอดคล้อง ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 คะแนนถือว่าใช้ได้

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจในการอบรมฯ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 คะแนน ซึ่งถือว่าใช้ได้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ

1. ทดลองใช้รูปแบบ และการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่สนใจ จำนวน 100 คนจากผู้สมัครเข้าร่วมการอบรม โดยมีดำเนินการอบรมด้วยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยเป็น หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุแบบผสมผสาน มีแผนการจัดอบรม 4 แผน ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) 2) ความรู้เกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่จากแมลง 3) การแปรรูป และการบรรจุภัณฑ์ 4) การคิดราคา ต้นทุน กำไร และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ ร่วมกับ หลักสูตรออนไลน์การฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ และดำเนินการเก็บข้อมูลผลการเรียน และความพึงพอใจในการอบรมฯ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากเกณฑ์ที่กำหนดค่าความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบตามเกณฑ์น้ำหนักคะแนนและการแปลความหมายมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

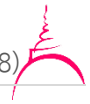
ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาและสำรวจภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ

1. ภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุจากการคำนวณค่าดัชนีมวลกาย (BMI) โดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index: BMI) ซึ่งคำนวณได้จากน้ำหนัก (กิโลกรัม)/(เมตร) โดยการแปลผลดัชนีมวลกาย (BMI) ดังนี้ ภาวะทุพโภชนาการผอมมีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) น้อยกว่า 18.5 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ภาวะโภชนาการปกติมีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) 18.5-23.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ท้วม มีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) 23.0 - 25.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ภาวะโภชนาการเกิน อ้วนมีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) 25.0 - 30.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร อ้วนอันตรายมีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มากกว่า 30 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุโดยจำแนกตามจังหวัด ด้วยการคำนวณดัชนีมวลกาย

จังหวัด	ผอม		ปกติ		น้ำหนักเกิน		อ้วนระดับ 1		อ้วนระดับ 2	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นครสวรรค์	13,819	10.10	56,544	41.35	28,217	20.63	30,786	22.51	7,395	5.41
ชัยนาท	4,608	8.14	26,190	46.29	12,153	21.48	10,917	19.29	2,713	4.79

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในจังหวัดนครสวรรค์ ภาวะโภชนาการปกติ แบ่งเป็น ปกติ (ร้อยละ 41.35) อ้วนระดับ 1 (ร้อยละ 22.51) และน้ำหนักเกิน (ร้อยละ 20.63) ตามลำดับ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในจังหวัดชัยนาท ภาวะโภชนาการปกติ แบ่งเป็น ปกติ (ร้อยละ 46.29) น้ำหนักเกิน (ร้อยละ 21.48) และอ้วนระดับ 1 (ร้อยละ 19.29)

2. สถานการณ์ผู้สูงอายุ จังหวัดนครสวรรค์ จากรายงานสรุปผลการตรวจราชการกรณีปกติ รอบที่ 2 ปีงบประมาณ 2565 ประเด็นที่ 4 สุขภาพกลุ่มวัย และสุขภาพจิตจังหวัดนครสวรรค์ แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้สูงอายุสุขภาพดี (Healthy Elderly) สถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดนครสวรรค์ เข้าสู่สังคมสูงวัย อย่างสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 21.1 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัดนครสวรรค์ และยังมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งสูงกว่าระดับเขต และระดับประเทศ 2) กลุ่มผู้สูงอายุเจ็บป่วย (Illness Elderly) ได้รับการคัดกรองความเสี่ยง ต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อม ร้อยละ 61.5 พบผิปกติ ร้อยละ 1.5 และได้รับการคัดกรองความเสี่ยงต่อการพลัดตก หกล้ม ร้อยละ 71.8 และพบผิปกติ ร้อยละ 4.4 ส่วนสาเหตุของการหกล้ม พบว่า ล้มบนพื้นระนาบเดียวกันมากที่สุด ร้อยละ 16.9 และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Dependent Elderly) มีภาวะพึ่งพิง ร้อยละ 3.4 และพบว่า มีแนวโน้มภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้น ส่วนร้อยละของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการ ดูแลตาม care plan ร้อยละ 95.0 - จำนวนตำบลที่ผ่านเกณฑ์ LTC ร้อยละ 99.2

3. ด้านที่อยู่อาศัยในจังหวัดนครสวรรค์ จากรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดนครสวรรค์ ปี 2564 โดยสำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดนครสวรรค์ สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของจังหวัดนครสวรรค์นั้น จากการสำรวจ ชุมชนผู้มีรายได้น้อย ปี 2562 ของการเคหะแห่งชาติ ปรากฏว่า จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนชุมชนทั้งหมด 26 ชุมชน จำแนกลักษณะชุมชน เป็นชุมชนเมือง จำนวน 1 ชุมชน และชุมชนแออัด 25 ชุมชน ซึ่งเทียบในระดับภาค จังหวัดนครสวรรค์ เป็นจังหวัดที่มีจำนวนชุมชน และชุมชนแออัดสูงสุดในภาคเหนือ และประเด็นด้านผู้สูงอายุ จังหวัดนครสวรรค์ มีประชากรสูงอายุเพิ่มสูงขึ้น โดยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 - 2563 มีประชากรผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 19.39 , 20.20 และ 21.05 ตามลำดับ

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ

รูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นเรื่อง การสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรม 3) เนื้อหาสาระของรูปแบบการฝึกอบรม 4) โครงสร้างของรูปแบบการฝึกอบรม 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อประกอบการฝึกอบรม และ 7) การวัดและประเมินผลรูปแบบการฝึกอบรม และได้หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุแบบผสมผสาน ที่มีประสิทธิภาพมีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมฯ แผนการจัดอบรม แบ่งออกเป็น 4 แผน ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) 2) ความรู้เกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่จากแมลง 3) การแปรรูป และการบรรจุภัณฑ์ 4) การคิดราคาต้นทุน กำไร และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นเรื่อง การสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการและเหตุผล			
1.1 มีความเป็นไปได้	4.43	0.53	มาก
1.2 สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.29	0.48	มาก
1.3 มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ปัจจุบัน	4.29	0.75	มาก
1.4 มีความสมเหตุสมผล	4.14	0.69	มาก
เฉลี่ย	4.29	0.30	มาก

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นเรื่อง การสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม			
2.1 มีความชัดเจน	4.29	0.75	มาก
2.2 มีความครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ	4.57	0.53	มากที่สุด
2.3 มีความเป็นไปได้	4.29	0.48	มาก
2.4 มีประโยชน์	4.14	0.69	มาก
2.5 เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.14	0.37	มาก
เฉลี่ย	4.29	0.36	มาก
3. เนื้อหาสาระของรูปแบบการฝึกอบรม			
3.1 เนื้อหาสาระครอบคลุม	4.14	0.69	มาก
3.2 เนื้อหาสาระกระชับได้ใจความ	4.00	0.57	มาก
3.3 เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.43	0.53	มาก
เฉลี่ย	4.19	0.37	มาก
4. โครงสร้างของรูปแบบการฝึกอบรม			
4.1 มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.14	0.37	มาก
4.2 เรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาสาระ	4.29	0.48	มาก
4.3 ระยะเวลาเหมาะสมกับการจัดประสบการณ์ฝึกอบรม	4.43	0.53	มาก
เฉลี่ย	4.29	0.23	มาก
5. กิจกรรมการฝึกอบรม			
5.1 มีความเป็นไปได้	4.29	0.75	มาก
5.2 เรียงลำดับขั้นตอน	4.29	0.75	มาก
5.3 นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์	4.14	0.37	มาก
เฉลี่ย	4.24	0.31	มาก
6. สื่อประกอบการฝึกอบรม			
6.1 ช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	4.00	0.00	มาก
6.2 เหมาะสมกับการนำไปใช้	4.43	0.53	มาก
6.3 เอื้ออำนวยต่อการฝึกอบรม	4.14	0.37	มาก
เฉลี่ย	4.19	0.26	มาก
7. การวัดและผลประเมินผลรูปแบบการฝึกอบรม			
7.1 ครอบคลุมพฤติกรรมและสิ่งที่ต้องการประเมิน	4.14	0.69	มาก
7.2 มีความเป็นไปได้	4.29	0.75	มาก
7.3 ตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรม	4.29	0.48	มาก
เฉลี่ย	4.24	0.46	มาก
รวมเฉลี่ย	4.24	0.13	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินในด้านที่ 1 - 7 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบการฝึกอบรม โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.13)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้เข้าอบรมได้มีการอบรมทั้ง 4 แผน จากหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุแบบผสมผสาน ที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นการอบรมที่เสริมทักษะต่าง ๆ ทั้งการฝึกอบรมการสร้างช่องทางออนไลน์ในการจัดจำหน่ายสินค้า ฝึกการสร้างบัญชี TikTok Shop รู้จักแหล่ง e-commerce เพื่อช่วยให้การขายสินค้าเติบโตจากแอปพลิเคชันและบริการ ได้ผลการอบรมฯ ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรระยะสั้นในการพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) สำหรับผู้สูงอายุ

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	100	10.80	2.04	10.78	.000**
หลังเรียน	100	16.50	0.88		

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฯ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิทยากร			
1.1 การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	4.30	0.73	มาก
1.2 ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.40	0.60	มาก
1.3 มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.45	0.69	มาก
1.4 การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	4.30	0.73	มาก
1.5 การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.30	0.73	มาก
2. ด้านสถานที่/ระยะเวลา			
2.1 สถานที่สะอาดและควมามีเหมาะสม	4.00	0.65	มาก
2.2 ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	4.30	0.66	มาก
2.3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.35	0.67	มาก
3 ด้านความรู้ความเข้าใจ			
3.1 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อนการอบรม	2.40	0.60	น้อย
3.2 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลังการอบรม	4.55	0.51	มากที่สุด
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้			
4.1 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	4.30	0.66	มาก
4.2 มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	3.80	0.70	มาก
4.3 สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้	4.40	0.60	มาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.81	มาก

จากตารางที่ 4 ผู้เข้าอบรมฯโดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลังการอบรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.51) รองลงมา การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.69) ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

อภิปรายผล

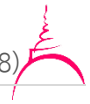
1. การศึกษาและสำรวจภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในจังหวัดนครสวรรค์ ภาวะโภชนาการปกติ แบ่งเป็น ปกติ (ร้อยละ 41.35) อ้วนระดับ 1 (ร้อยละ 22.51) และน้ำหนักเกิน (ร้อยละ 20.63) ตามลำดับ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในจังหวัดชัยนาท ภาวะโภชนาการปกติ แบ่งเป็น ปกติ (ร้อยละ 46.29) น้ำหนักเกิน (ร้อยละ 21.48) และอ้วนระดับ 1 (ร้อยละ 19.29) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ สิริพร สรหงส์ และคณะ ที่กล่าวว่า ดัชนีมวลกาย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะโภชนาการของผู้ป่วยสูงอายุ กล่าวคือ ผู้ป่วยสูงอายุที่มีดัชนีมวลกายน้อยจะส่งผลทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการมากขึ้น สามารถอธิบายได้ว่าผู้สูงอายุมีศูนย์กระตุ้นความอยากอาหารทำงานลดลงการมีเหงื่อกร่น เหงื่ออึกเสบ เกิดฟันคลอนขณะเคี้ยวหรือกัดอาหาร มีฟันผุหรือฟันร่วงหลุดทำให้ไม่ยอมรับประทานอาหาร ส่งผลร่างกายขาดโปรตีนและพลังงาน ส่งผลให้น้ำหนักลดลง และทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการตามมา (สิริพร สรหงส์ และคณะ, 2568)

2. พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ

ได้รูปแบบการฝึกอบรมและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) โครงสร้างของการฝึกอบรม 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อประกอบการฝึกอบรม 7) การวัดผลประเมินผล และมี 4 แผนการจัดอบรม แผนการจัดการอบรมที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) แผนการจัดการอบรมที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่จากแมลง จิ้งหรีด, สะตอ, จิ้งโกร่ง, แมลงดา, แมลงน้ำ (เช่น ดาน, หนอนแม่น้ำ), และดักแด้ไหม แผนการจัดการอบรมที่ 3 การแปรรูปและการบรรจุภัณฑ์ แผนการจัดการอบรมที่ 4 การคิดราคา ต้นทุน กำไร และการสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ ผลการประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดหลักสูตรฝึกอบรม มีข้อมูลที่สอดคล้องกันทั้งหมด ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม โดยรวมทั้ง 7 องค์ประกอบ มีค่าคะแนนรวมเฉลี่ย 4.24 มีความเหมาะสมในระดับมาก จึงเห็นได้ว่าหลักสูตรและแผนการจัดอบรมมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่สำหรับผู้สูงอายุได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติธเนศ สว่างวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุมีการใช้ทักษะทางปัญญาที่จำเป็น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ พบว่า โครงร่างหลักสูตร ประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม การเรียงลำดับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และ วิธีวัดและประเมินผล ผลตรวจสอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ 3) การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะทางปัญญาในภาพรวมและทุกด้านหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่า ก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กิตติธเนศ สว่างวรรณ, 2560) และมีความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาทักษะทางปัญญาภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรในแต่ละขั้นตอนต้องคำนึงถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดประสบการณ์ทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้ผู้เรียน และการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรด้วย

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรระยะสั้นในการพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) สำหรับผู้สูงอายุ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัย เพชรา บุคสีทา ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพทางการตลาดผู้สูงอายุ: การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมภาวะพลัมพลัง สำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลประเมินผลการพัฒนาทักษะอาชีพทางการตลาดผู้สูงอายุ: การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมภาวะพลัมพลังสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีความเหมาะสม

อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (เพชรรา บุตสีทา, 2565) และยังสอดคล้องกับงานวิจัย กิตติ์ธเนศ สว่างวรรณ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะทางปัญญาในภาพรวมและทุกด้านหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาทักษะทางปัญญา โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (กิตติ์ธเนศ สว่างวรรณ, 2560)

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการอบรมเกิดประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการอบรม สามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ออร์นสไตน์ และฮันกินส์ Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ ๆ โดยหลักสูตรจะใช้แนวคิดการเรียนรู้ แนวคิดการสอน มีการวางแผนการจัดเนื้อหา ประสบการณ์เรียนรู้วิธีปฏิบัติ สื่อ และการประเมินผลที่สามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย (Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P., 2004) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ์ธเนศ สว่างวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาทักษะทางปัญญา โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (กิตติ์ธเนศ สว่างวรรณ, 2560)

3. สร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ

กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ตามกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นแบบผสมผสานในองค์ประกอบที่ 5 กิจกรรมการฝึกอบรม ในหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นฯ โมดูลที่ 4 การสร้างทางการตลาดออนไลน์ มีที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมแบบผสมผสาน มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างร้านค้าออนไลน์ จากแพลตฟอร์ม Tiktok (Tiktok Shop) โดยสาธิตการเปิดบัญชี EXO Food 915 ทางช่องทาง Tiktok Shop 2) การเลือกหมวดหมู่ให้กับสินค้า การกำหนดหมวดหมู่ควรเลือกให้ใกล้เคียงกับประเภทของสินค้าที่จะวางขายหรือแบรนด์ของตนเองให้มากที่สุด เพื่อช่วยในการค้นหาเจอได้สะดวกขึ้น 3) การออกแบบโลโก้ให้กับผลิตภัณฑ์ มีการอบรมถ่ายทอดความรู้ในการให้หลักเกณฑ์การคิดโลโก้ผลิตภัณฑ์ และการสอนการใช้เครื่องมือเพื่อการออกแบบจากวิทยากร การสร้างแบรนด์ให้ชัดเจน โดดเด่นและสวยงาม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายจดจำร้านค้าและสามารถค้นหาเจอได้สะดวกขึ้น 4) การให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบรรจุภัณฑ์ตามหลักการออกแบบและการตลาด พร้อมทั้งการสอนการคำนวณต้นทุนและกำไร

ในกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมแบบผสมผสาน 4 ขั้นตอนข้างต้น สอดคล้องกับ อุมารวรรณ วาทกิจ ที่พบว่า พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายออนไลน์มีความสำคัญในระดับมาก เนื่องจากแอปพลิเคชัน TikTok ได้รับความนิยมโดยเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมที่มีจุดเด่น คือ การสร้างและแชร์วิดีโอสั้น ๆ ใช้งานง่าย และไม่มีค่าใช้จ่าย ถูกออกแบบมาเพื่อผู้เล่นไม่จำเป็นต้องจดจ่อกับเนื้อหาเป็นเวลานาน ๆ เข้ากับพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน ทำให้รู้สึกสนุกกับการเฝ้าคอยสิ่งใหม่ ๆ ที่จะทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน ผ่านการคอนเทนต์ที่สนใจ และระบบ AI ของแอปพลิเคชัน TikTok เลือกโชว์เฉพาะคอนเทนต์ที่แต่ละคนสนใจ รวมถึงแสดงผลตามการติดตาม ทำผู้ใช้ TikTok หลาย ๆ คน จึงมักจะใช้เวลาอย่างมากในการใช้งานแอป เพราะมีแต่สิ่งที่ตนเองสนใจและอยากรู้ อยากรู้อีก ทำให้ผู้เล่นเพลิดเพลินไปแบบไม่รู้ตัว และสิ่งนี้ยังเป็นหัวใจหลักของแอปพลิเคชัน ทำให้คอนเทนต์บน TikTok เข้าถึงคนที่สนใจได้จริง (อุมารวรรณ วาทกิจ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

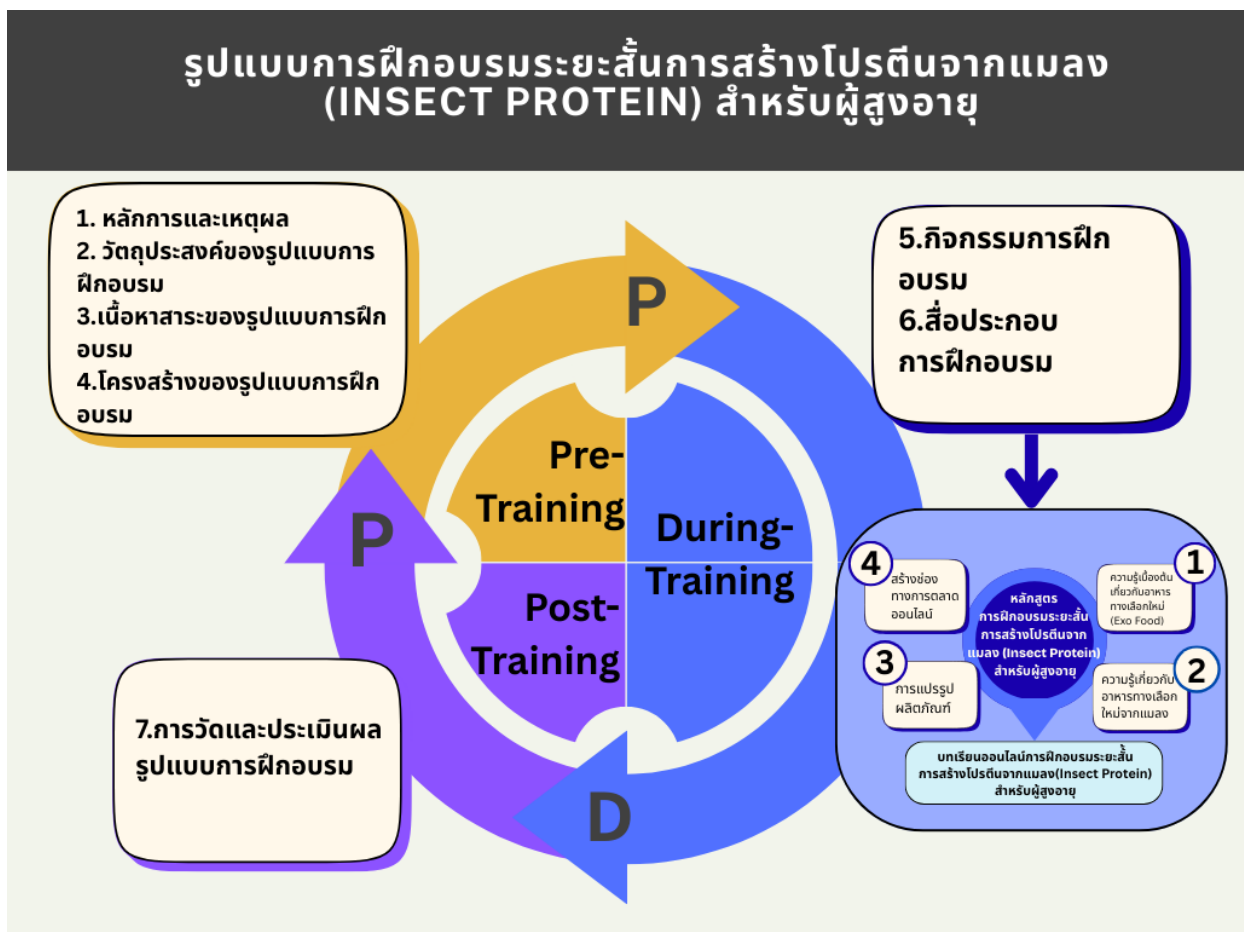
องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) สำหรับผู้สูงอายุที่ต่อยอดโอกาสทางเศรษฐกิจในสังคม คือ รูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้น

การสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ที่เกิดจากศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างเป็นรูปแบบการฝึกอบรม โดยรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ (PDP Model) มี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้น P คือ ขั้นตอนก่อนการฝึกอบรม (Pre-Training) ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรม 3) เนื้อหาสาระของรูปแบบการฝึกอบรม 4) โครงสร้างของรูปแบบการฝึกอบรม เป็นการสร้างรูปแบบการฝึกอบรม ให้เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้และฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้น D คือ ขั้นตอนระหว่างการฝึกอบรม (During-Training) ประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กิจกรรมการฝึกอบรม 2) สื่อประกอบการอบรม ซึ่งจาก 2 องค์ประกอบนี้จะได้ออกมาเป็น หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ที่มี 4 แผนการอบรม ได้แก่ แผนการอบรมที่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) แผนการอบรมที่ 2) ความรู้เกี่ยวกับอาหารทางเลือกใหม่จากแมลง แผนการอบรมที่ 3) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ แผนการอบรมที่ 4) การคิดราคา ต้นทุน กำไร และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์กลุ่มทักษะอาชีพอาหารทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้น P คือ ขั้นตอนหลังการฝึกอบรม (Post-Training) ประกอบไปด้วย 1 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวัดและประเมินผลรูปแบบการฝึกอบรม โดยเป็นการใช้แบบประเมินความพึงพอใจในการอบรมจากหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ ทั้ง 4 แผนการอบรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นการสร้างโปรตีนจากแมลง (Insect Protein) สำหรับผู้สูงอายุ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นด้านกิจกรรมการฝึกอบรมและการได้ประโยชน์จากการอบรมในระดับมาก เพราะกิจกรรมการฝึกอบรมเป็นรูปแบบผสมผสาน มีกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการในสถานที่จากวิทยากรโดยตรง สามารถลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอน และแบบออนไลน์ที่สามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้จริง สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เห็นผลในระยะเวลานานขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมมีกระบวนการสร้างโปรตีนจากแมลง คือ ตักแตน ในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถใช้กระบวนการตามรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นๆ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยสามารถเพิ่มเติมชนิดของแมลงเพื่อสร้างโปรตีนได้มากกว่า 1 ชนิด เช่น แมลงดานา แมลงกระซอน แมลงกินูน จิ้งหรีด จิ้งโกร่ง ดักแด้ไหม หนอนไหมไผ่ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้มีที่มาจากงานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการพัฒนาทักษะอาชีพและการบริโภคอาหารทางเลือกใหม่ (Exo Food) สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจในสังคม ได้รับทุนอุดหนุนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณทางมหาวิทยาลัยมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติธเนศ สว่างวรรณ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปิยะภัทร เดชพระธรรม. (2558). ความเที่ยงและความตรงของเครื่องมือวัด คุณภาพชีวิต Stroke Impact Scale (SIS) 3.0 ฉบับภาษาไทย. เวชศาสตร์ฟื้นฟูการ, 25(2), 45-52.
- เพชร บุดสีทา. (2565). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติจากกากกล้วยเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารสหวิทยาเพื่อการพัฒนา, 14(2), 1-17.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/BFYsy>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์. (2567). ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ Health Data Center (HDC) ระดับจังหวัด. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/8dqAQ>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. (2565). สถิติประชากร. (ระบบออนไลน์). เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2568 จาก http://www.dopa.go.th/index_3.htm
- สิริพร สรหงษ์ และคณะ. (2568). ภาวะโภชนาการของผู้ป่วยสูงอายุที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วย โรงพยาบาลด่านช้าง: งานวิจัยเชิงสืบย้อน. วารสารสุขภาพและการพยาบาล มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 4(1), 45-58.
- สุภาจิต ชุกลิน. (2563). การพัฒนาขนมขี้จุกจากข้าวไร้พื้นเมืองนครเสริมโปรตีนผงจิ้งหรีดด้วยเครื่องเอกซ์ทราเตอร์สกรูคู่ผลิตภัณท์ทางการ. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- อุมาวรรณ วาทกิจ. (2566). ส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้บริโภคผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13(1), 31-45.

- Caryl Nowson & Stella O'Connell. (2015). Protein Requirements and Recommendations for Older People: A Review. National Library of Medicine, 7(8), 6874-6899.
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2004). Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. Toronto: Pearson.
- WHO Expert Consultation. (2004). Appropriate body-mass index for Asian populations and its implications for policy and intervention strategies. Lancet, 363(9403), 157-163.

ปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักเพื่อการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา*

FACTORS INFLUENCING THE UTILIZATION OF TEAK WASTE FOR
CREATIVE LANAN PRODUCTSศิริยศ กิจมงคลวานิชย์¹, ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิ์¹, ทรงวุฒิ เอกวุฒิจวงศา^{2*}Sirisyos Kijmongkolvanich¹, Panupong Jongchansittho¹, Songwut Egwutvongsa^{2*}¹คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ประเทศไทย¹Faculty of Fine Arts and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai, Thailand²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: momojojo108@Gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา และกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ เชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย EFA และ SEM ส่วนเชิงคุณภาพเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาคมการค้าผู้ประกอบการเฟอร์นิเจอร์จังหวัดแพร่และผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ไม้สักที่เข้าร่วม “ถนนคนเดิน ณ กาดกองเก่า จังหวัดแพร่” จำนวน 385 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักเพื่อสร้างแนวทางการออกแบบด้วยกระบวนการผลิตรูปแบบใหม่ และกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และแบบประเมินความพึงพอใจ ผู้บริโภคที่เข้าร่วม “ตลาดจริงใจ” จำนวน 398 คน โดยการใช้การสุ่มอย่างง่าย ใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความพึงพอใจแบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ด้วยองค์ประกอบเชิงสำรวจปรากฏ 10 ตัวแปรอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 60.272 อาทิ ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต และปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา โดยนำทั้งสามปัจจัยประยุกต์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนาด้วยการถอดสัญญาณประเพณีไทยล้านนาผสมกับเทคโนโลยีร่วมสมัยให้สามารถออกแบบเป็นของที่ระลึกไทยล้านนาและวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ปรากฏค่าดัชนีมีความสอดคล้องตามเกณฑ์ ทั้ง 3 ปัจจัย ส่งอิทธิพลต่อโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นใหม่สามารถนำไปสร้างเป็นกลยุทธ์ให้กับผู้ประกอบการและชุมชนในการใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผสานกับเทคโนโลยีร่วมสมัยในการสร้างนวัตกรรมในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสำรวจ, เศษไม้สัก, ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์, ไทยล้านนา, โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง

Abstract

This research sought to examine the factors influencing the use of teak waste in the production of Lanna Thai products and the design of Lanna souvenirs. The structural equation modeling of Lanna Thai products was employed to identify factors influencing the structural equation modeling

*Received September 2, 2025; Revised October 15, 2025; Accepted October 21, 2025

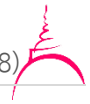
of Lanna Thai items. This mixed-method research employed quantitative analysis through exploratory factor analysis (EFA) and structural equation modeling (SEM), alongside a qualitative approach centered on comprehensive interviews with entrepreneurs. The sample comprised 385 consumers from the Phrae Furniture Trade Association and those interested in teak items who participated in the Walking Street at Kad Kong Kao, Phrae Province. Data were gathered via comprehensive interviews and questionnaires regarding the utilization of teak waste to formulate design guidelines using novel production techniques. The structural equation modeling of Lanna Thai products was established by structural equation modeling and satisfaction evaluations. A total of 398 consumers involved in the "Jing Jai Market" were chosen using simple random selection. The study tools comprised interviews and standardized satisfaction evaluations. The findings indicated that ten variables explained 60.272 percent of the variance, comprising Factor 1: Local Wood; Factor 2: Production Technology; and Factor 3: Lanna Thai Products. By integrating these three criteria into the design of Lanna Thai souvenirs, we analyze Lanna Thai traditions and amalgamate them with modern technology to produce Lanna Thai souvenirs. Structural equation modeling was employed to examine the index values, which aligned with the criterion. All three aspects impacted the newly formulated structural equation model, which may be employed to devise methods for entrepreneurs and communities to utilize local resources in conjunction with modern technology to foster sustainable future breakthroughs.

Keywords: Exploratory Factor Analysis (EFA), Teak Waste, Creative Design Products, Thai Lanna, Structural Equation Modeling (SEM)

บทนำ

ปัจจุบันป่าไม้ถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญระดับโลกซึ่งมีการครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดเกือบหนึ่งในสามของพื้นผิวโลก และยังเป็นส่วนสำคัญทางด้านชีวภาพบนผืนดิน (Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), 2022) ซึ่งปัจจุบันปรากฏพื้นที่ป่าไม้ยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีความพยายามสนับสนุนในการไม่ตัดไม้ทำลายป่าและพัฒนาพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง (Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), 2020) ซึ่งประเทศไทยในปี 2563 ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงองค์รวม 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ด้วยการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่มุ่งใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และทั้งสองมิตินี้ยังอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งถือเป็นการพัฒนาความสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563) โดยประเทศไทยใช้จุดแข็งด้านความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรม ดังนั้น การประยุกต์วัสดุท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการในสังคม ถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างโมเดลธุรกิจสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน

ปัจจุบันพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยประสบปัญหาการเผาในที่โล่งอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนจุดความร้อนสะสมเฉลี่ย 2,375 จุดต่อปี ครอบคลุมพื้นที่ถูกเผาไหม้เฉลี่ย 825,553 ไร่ต่อปี ส่งผลให้เกิดการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรเฉลี่ย 790,433 ตันต่อปี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ประมาณ 998,683 ตันต่อปี ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพประชาชน (พงศธร

เพียรพิทักษ์, 2564) อีกทั้งยังพบปัญหาการสะสมของเศษไม้สั๊ก ชี้เลื่อย และเศษไม้เหลือทิ้ง ซึ่งไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และงานก่อสร้างได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ผู้ประกอบการและประชาชนส่วนใหญ่เลือกนำไปเผาเป็นฟืนหรือเชื้อเพลิงภายในครัวเรือน การดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าแล้ว ยังเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกและการสะสมของฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ปัญหานี้จึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้เชิงระบบ เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดการปล่อยมลพิษ โดยในปี พ.ศ. 2568 รัฐบาลได้ออกมาตรการควบคุมการเผาและบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เพื่อบรรเทาปัญหาฝุ่น PM2.5 และสร้างแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (กรมควบคุมมลพิษ, 2568) และส่งเสริมแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วยการนำเทคโนโลยี CNC (Computer Numerical Control) มาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของกระบวนการผลิต โดยใช้ประโยชน์จากเศษไม้สั๊กที่เหลือทิ้งสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้เกิดมูลค่าสูงได้อย่างมีมาตรฐานและลดการสูญเสียวัสดุให้น้อยที่สุด (Newman, S. T. et al., 2008) ด้วยเครื่อง CNC อันจะช่วยให้ผู้ประกอบการและช่างท้องถิ่นสามารถแปรรูปไม้แผ่นเล็กหรือแผ่นใหญ่ให้เป็นชิ้นส่วนที่มีรายละเอียดและได้มาตรฐานขึ้น สำหรับการจัดการเศษไม้สั๊กเหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ถือเป็นการรีไซเคิล (Recycle) (Setiawan, D. et al., 2023) ด้วยการเพิ่มมูลค่าวัสดุและช่วยสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายในท้องถิ่น และก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มสูงทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับวิสาหกิจชุมชน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สั๊กสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สั๊กสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ประยุกต์ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา และกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ทั้งนี้จะได้ทราบว่าปัจจัยการใช้ประโยชน์จากไม้สั๊กที่เหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ด้วยการนำเศษไม้สั๊กมาผลิตเป็นของที่ระลึกที่แสดงถึงอัตลักษณ์ไทยล้านนา โดยอาศัยผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในการประยุกต์ใช้เครื่อง CNC และเครื่องตัดเลเซอร์ที่ถือเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานภูมิปัญญาพื้นถิ่นเพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง 1) เทคโนโลยีร่วมสมัย 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) อัตลักษณ์ท้องถิ่น และ 4) วัสดุท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดถือเป็นการส่งเสริมผู้ประกอบการรุ่นใหม่ให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากเศษวัสดุที่เหลือทิ้งให้กลับมาสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วยการพัฒนาความยั่งยืนผ่านผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สั๊กสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา
2. เพื่อกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่รวบรวมข้อมูลจากสมการการค้าผู้ประกอบการเฟอร์นิเจอร์จังหวัดแพร่และผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ไม้สั๊กที่เข้าร่วม “ถนนคนเดิน ณ กาดกองเก่า จังหวัดแพร่” ได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สั๊กสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

1. กลุ่มประชากร : สมการการค้าผู้ประกอบการเฟอร์นิเจอร์จังหวัดแพร่และผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ไม้สั๊กที่เข้าร่วม “ถนนคนเดิน ณ กาดกองเก่า จังหวัดแพร่” จำนวน 1,001 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง : จำนวนทั้งหมด 385 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มสมาคมการค้าผู้ประกอบการเฟอร์นิเจอร์จังหวัดแพร่ จำนวน 55 คน 2) กลุ่มผู้บริโภคที่ใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ไม้ที่เข้าร่วม “ถนนคนเดิน ถนนกาบแก้ว จังหวัดแพร่” จำนวน 330 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก (Lottery) ตามที่ระดับความคลาดเคลื่อน .4% ของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

3. เครื่องมือวิจัย : แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยสอบถามข้อมูลด้านความรู้สึกถึงแนวทางการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ โดยตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ($n = 5$) ปรากฏเป็นตามเกณฑ์กำหนด $>.05$ (Turner, R. C. & Carlson, L., 2003) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏ .822 มากกว่า .05 จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Tryout) จำนวน 30 คน โดยวัดค่าแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต ได้แก่ 5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมน้อย และ 1 = เหมาะสมน้อยที่สุด จำนวน 18 ข้อ ปรากฏค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) = 0.826 ถือว่าอยู่ในระดับดี โดยแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออ้างอิงสู่กลุ่มประชากรได้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563); (พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2568)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) ค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 3) การวิเคราะห์ด้วยองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

ขั้นตอนที่ 2 : เพื่อกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาด้วย การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

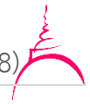
1. กลุ่มประชากร : ผู้บริโภคที่เข้าร่วม “ตลาดจริงใจ Farmers Market เชียงใหม่” และสนใจใช้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,001 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง : ผู้บริโภคที่เข้าร่วม “ตลาดจริงใจ Farmers Market เชียงใหม่” และสนใจใช้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไม้ จำนวนทั้งหมด 398 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก (Lottery) ตามที่ระดับความคลาดเคลื่อน .04% ของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

3. เครื่องมือวิจัย : แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างที่สอบถามข้อมูลด้านความรู้สึกถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา โดยตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ($n=5$) ปรากฏเป็นตามเกณฑ์กำหนด $>.05$ (Turner, R. C. & Carlson, L., 2003) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏ .860 จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Tryout) จำนวน 30 คน โดยวัดค่าแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต ได้แก่ 5 = พึงพอใจมากที่สุด 4 = พึงพอใจมาก 3 = พึงพอใจปานกลาง 2 = พึงพอใจน้อย และ 1 = พึงพอใจน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ ปรากฏค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) = 0.938 ถือว่าอยู่ในระดับดีมาก โดยแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออ้างอิงสู่กลุ่มประชากรได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยใช้หลักการพิจารณา 3 ข้อ คือ 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Goodness of fit) ของโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางที่พัฒนาขึ้นต้องผ่านเกณฑ์ 2) ขนาด (Magnitude) ของพารามิเตอร์ของเส้นทางทุกเส้นต้องมีค่าแตกต่างจากศูนย์ และ 3) ทิศทาง (Direction) ของค่าพารามิเตอร์ของเส้นทางทุกเส้นควรมีทิศทางเป็นไปตามกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้น (พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2563)

- การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สำหรับสอบถามความต้องการของผู้บริโภค โดยได้รับการรับรองตามมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (EC-KMITL_66_021) จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยผลการวิเคราะห์การนำไม้สักไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น ควรจะคำนึงถึงปัจจัยที่นำมาใช้ร่วมในขั้นตอนการสร้างสรรค ซึ่งแบ่ง 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ จากกลุ่มผู้บริโภคเพื่อจัดกลุ่มตัวแปรด้วย EFA (Exploratory Factor Analysis) และขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อผสมผสานแนวทางในการออกแบบด้วยอัตลักษณ์ล้านนาและเทคโนโลยี ซึ่งผู้วิจัยนำกลุ่มตัวแปรมาทดสอบ ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ที่ส่งผลต่อการออกแบบ โดยอาศัยทฤษฎีวัฒนธรรมไทยล้านนาผสมผสานเทคโนโลยีในตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ: นำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่การจัดกลุ่มตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ EFA โดย จัดเก็บข้อมูลความต้องการของผู้บริโภครายบุคคล เพื่อหาตัวแปรที่ส่งผลต่อการผลิตและการเลือกซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยประเมินจากความรู้สึกพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไม้สัก ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์เพื่อสำรวจตัวแปรและระบุองค์ประกอบร่วมในปัจจัย (Common Factor) เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่มีอยู่ทั้งหมด ผู้วิจัยนำเอาตัวบ่งชี้ (Indicator) มาตรวจสอบด้วย 1) ข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิจัย 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และการจับกลุ่มความสัมพันธ์ ของตัวแปรสังเกตได้ เป็นต้น

ซึ่งกระบวนการวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสนำเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์มาประยุกต์ เพื่อใช้ในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนาโดยในปัจจุบันยังไม่มีแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษไม้สักมาใช้สนับสนุนอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ต้องการวัดกับค่าคะแนนที่เป็นผลจากการวัดค่า ตามตัวบ่งชี้ โดยดำเนินการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) การกำหนดตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด 18 ตัวแปร 2) การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่เชื่อถือได้ซึ่งการวิจัยนี้ควรมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่ 385 คน 3) ตรวจสอบค่าความร่วมกันของตัวแปรที่ใช้อธิบายปัจจัย (Communalities) ที่ควรมีค่า > .71 ขึ้นไป ซึ่งเมื่อตรวจสอบ พบว่า ตัวแปร .955 - .715 ซึ่งตัวแปรวิเคราะห์ทั้งหมดมีค่าความร่วมกันสูงกว่า .71 ทุกตัวแปรหมายความว่า ตัวแปรทั้งหมดสามารถเกาะกลุ่มกันจนนำไปสู่ปัจจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ได้ดี จากการมีค่า Communalities ที่สูงมากกว่า .71 และมีค่า KMO and Bartlett's Test ที่มากกว่า .50 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริโภคเพื่อจัดกลุ่มตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยจัดเก็บความรู้สึกต้องการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ของผู้บริโภค รายบุคคล เพื่อหาตัวแปรที่ส่งอิทธิพลต่อการเลือกซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภค แสดงได้ดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 แสดงค่า KMO and Bartlett's Test กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกต้องการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์

KMO and Bartlett's Test			
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.877	
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4230.360	
	df	157	
	Sig.	.000	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบ KMO and Bartlett's Test มีค่า .877 มากกว่าเกณฑ์ .50 แสดงว่าข้อมูลเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Chi-Square = 4230.360, Sig. = .000) โดยตัวแปรทั้ง 18 ตัวมีความสัมพันธ์กัน ดังตารางที่ 1 สามารถจัดกลุ่มเป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 อธิบายความแปรปรวน

ได้ 31.456 ปัจจัยที่ 2 อธิบายได้ 15.852 ปัจจัยที่ 3 อธิบายได้ 12.963 รวมทั้งหมดอธิบายความแปรปรวนได้ 60.272% ซึ่งยืนยันด้วย Scree Plot ที่แสดงความชันที่ชัดเจนจนถึงปัจจัยที่ 3 แสดงถึงความเหมาะสมของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักการหมุนแกนปัจจัยวิธี Verimax และกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ .71 ขึ้นไป

ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น (Local wood)		F01	F02	F03	[Cr]
B11	ปริมาณเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจำนวนมากจะช่วยลดปริมาณขยะลง	.785			.782
B9	เศษไม้สักที่เหลือทิ้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้	.770			.785
B7	ขนาดสัดส่วนของเศษไม้สามารถขนส่งจำนวนมากได้	.769			.786
B3	ขนาดและสัดส่วนของเศษไม้สักเหลือทิ้งมีผลต่อการนำกลับมาใช้ใหม่	.757			.785
ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต (Production technology)		F01	F02	F03	[Cr]
B17	ลักษณะเนื้อไม้มีความเหมาะสมกับเทคโนโลยีในการผลิตจำนวนมาก		.955		.806
B12	ขนาดสัดส่วนของเศษไม้มีความเหมาะสมสอดคล้องเทคโนโลยี		.950		.806
B18	การแกะสลักด้วยเทคโนโลยีจะสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับเศษไม้		.941		.806
ปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products)		F01	F02	F03	[Cr]
B15	เอกลักษณ์ของเนื้อไม้มีความโดดเด่นเหมาะสมในการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์			.798	.807
B14	เศษไม้สักมีความแข็งแรงและทนทานในการสร้างสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์			.746	.807
B13	ขนาดและสัดส่วนของเศษไม้ส่งผลต่อรูปลักษณะผลิตภัณฑ์กับของฝาก			.715	.808
Sum of Squares		5.662	2.853	2.333	10.841
Percentage of trace		31.456	15.852	12.963	60.272

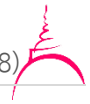
*[Cr]= Cronbach's Alpha

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ค่าน้ำหนักการหมุนแกน Factor วิธี Verimax และกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 0.71 ขึ้นไป สามารถสรุปตัวแปรที่สัมพันธ์กันของปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น(Local wood) ประกอบด้วย B11, B9, B7 และ B3 ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) ประกอบด้วย B17, B12, และ B18 ปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) ประกอบด้วย B15, B14 และ B13 เป็นต้น โดยกำหนดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงร่วมกันจาก จำนวน 18 ตัวแปร สังเกตได้ ปรากฏตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงสุด จำนวน 10 ตัวแปรสังเกตได้ โดย 10 ตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 60.272

ตารางที่ 3 แสดงความรู้สึกรู้สึกของกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทั้ง 3 ข้อ (n = 385)

	ปัจจัยที่ส่งผลต่อ	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับ
1	ไม้ท้องถิ่น (Local wood)	4.305	0.564	ความพึงพอใจระดับมาก	1
2	เทคโนโลยีการผลิต (Production technology)	4.028	0.661	ความพึงพอใจระดับมาก	2
3	ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products)	3.911	0.568	ความพึงพอใจระดับมาก	3
ผลรวมทั้งหมด		4.081	0.367	ความพึงพอใจระดับมาก	-

ผู้บริโภค จำนวน 385 คน นั้นปรากฏความรู้สึกถึงความสำคัญของทั้ง 3 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการนำเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ โดยมีลำดับที่ต้องการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ที่ให้ความสำคัญมากที่สุดไปยังน้อยตามลำดับ ได้แก่ 1) ไม้ท้องถิ่น (Local wood) พึงพอใจในระดับมาก 2) เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) พึงพอใจในระดับมาก และ 3) ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) พึงพอใจในระดับมาก และภาพรวมนั้น พบว่า ผู้ประกอบการด้านการผลิตและบริโคนั้นมีความพึงพอใจรวมทั้ง 3 ปัจจัยในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ผลวิเคราะห์ตัวแปรจากองค์ประกอบของปัจจัยเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกจากไม้สัก: โดยมุ่งเน้นการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์กับองค์ความรู้ด้านคุณสมบัติไม้ โดยใช้วัสดุและกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจแก่ชุมชนบ้านดอนมูลผ่านการประยุกต์เทคโนโลยีเครื่อง CNC และเครื่องเลเซอร์เพื่อลดการสูญเสียวัสดุ และอาศัยผู้ประกอบการรุ่นใหม่ que เข้าใจลักษณะกายภาพของไม้ในการออกแบบลวดลายตามขนาดเศษไม้ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีเอกลักษณ์ทั้งในด้านการดึงดูดผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และการผสมผสานทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ เพื่อยกระดับเศษไม้สักไร้ค่าให้กลายเป็นของที่ระลึกที่มีมูลค่าและสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนผู้ผลิตเฟอร์นิเจอร์ ดังนั้น การนำ “ตุ๊กตั่วเป้ง หรือปีเป้ง” ที่อยู่ในลักษณะของสิบสองราศีที่ใช้รูปสัตว์ 12 นักษัตรแทนในรอบ 12 ปี มาร่วมในการพัฒนาารูปผลิตภัณฑ์จากเศษไม้สักนั้นถือเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ผสมผสานความเชื่อเรื่องนักษัตรในล้านนาที่ได้รับความเชื่อจากปฏิทินจันทรคติ โดยปัจจุบันชาวล้านนายังมีความเชื่อเกี่ยวกับ “ซุฮาดู หรือการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของตนเอง” โดยความเชื่อเหล่านี้จะสัมพันธ์กับนักษัตรที่เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ปีขวด (หนู) เรียกในล้านนา ปีจ้ ไร่พระธาตุศรีจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ปีฉลู (วัว) เรียกในล้านนา ปีเปลา ไร่พระธาตุธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง 3) ปีชวด (เสือ) เรียกในล้านนา ปียี้ ไร่พระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ 4) ปีเถาะ (กระต่าย) เรียกในล้านนา ปีเหมา ไร่พระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน 5) ปีมะโรง (งูใหญ่) เรียกในล้านนา ปีสี ไร่พระธาตุวัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ 6) ปีมะเส็ง (งูเล็ก) เรียกในล้านนา ปีไส้ ไร่เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่ 7) ปีมะเมีย (ม้า) เรียกในล้านนา ปีสะง่า ไร่พระบรมธาตุบ้านตาก จังหวัดตาก 8) ปีมะแม (แพะ) เรียกในล้านนา ปีเม็ด ไร่พระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ 9) ปีวอก (ลิง) เรียกในล้านนา ปีสัน ไร่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม 10) ปีระกา (ไก่) เรียกในล้านนา ปีไร่ ไร่พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน 11) ปีจอ (หมา) เรียกในล้านนา ปีเส็ด ไร่เจดีย์วัดเกตการาม จังหวัดเชียงใหม่ และ 12) ปีกุน (ช้าง) เรียกในล้านนา ปีไค้ ไร่พระธาตุดอยตุง จังหวัดเชียงราย. ซึ่งในช่วงเทศกาลปีใหม่เมืองหรือสงกรานต์ผู้คนในล้านนาทั่วไปจะมักทำตุ๊กตั่วเป้ง หรือตุ๊กตั่วสิบสองราศีด้วยกระดาษที่มีความกว้าง ประมาณ 4 - 6 นิ้ว ยาวประมาณ 1 เมตร โดยติดรูปตัวปีเป้งทั้ง 12 ตัว ซึ่งเริ่มจากปีจันนักษัตรหนูและจบที่ปีไค้ คือ ปีของนักษัตรช้าง เพื่อนำไปปักไว้ที่เจดีย์ทรายร่วมกับตุ้มมงคลประเภทอื่นในวันปีใหม่เมือง หรือใช้ปักกองทรายในพื้นที่ประกอบพิธีทานใจบ้านหรือแปลงบ้าน การใช้ตุ๊กตั่วสิบสองราศีนี้ถือเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ประจำปีเกิด เมื่อได้ปักตุ้มในบริเวณทำพิธีแล้วจะช่วยให้พ้นจากเคราะห์กรรมและโรคภัยในปีนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการถอดสัญญาณในการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ไทยล้านนาด้วยการออกแบบดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 (ก) เศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ (ข) เครื่อง CNC (Computer Numerical Control) (ค) โคม (ง) ตุ๊ก 12 ราศีล้านนา (จ) โคมไฟล้านนา

ดังนั้น การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกล้านนาไทยสำหรับผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดกลางและวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อค้นหาปัจจัยเข้าร่วมในกระบวนการออกแบบเพื่อทราบถึงข้อเท็จจริง ปรากฏปัจจัยที่พบ 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น (Local wood) ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) และ ปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) เป็นต้น ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยนี้ถือเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและผสมผสานเทคโนโลยี การผสมผสานวัฒนธรรมล้านนาไทยเข้ากับ 1) เศษไม้จากการผลิตเฟอร์นิเจอร์ในท้องถิ่น 2) เทคโนโลยีสมัยใหม่ และ 3) ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น อันจะช่วยสร้างสมดุลให้กับผลิตภัณฑ์โดยผสมผสานอัตลักษณ์ล้านนาไทย ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถช่วยลดขั้นตอนกระบวนการที่ไม่จำเป็นหรือวัสดุที่ไม่มีมูลค่าด้วยการนำกลับมาเพิ่มมูลค่าให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและสร้างยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคมและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบก่อนการวิเคราะห์ SEM เป็นไปตามข้อตกลงทางสถิติในการอ้างอิงสู่ความน่าจะเป็นของข้อมูล การตรวจสอบ KMO and Bartlett's Test มีความเหมาะสม (KMO = .855) และค่า Bartlett's Test of Sphericity = 4528.001 (Sig. = .000) พบว่า ตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร สังเกตได้มีความสัมพันธ์กันเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ SEM โดยนำผลการวิเคราะห์เพื่อยืนยันโมเดลสมการโครงสร้างของการประยุกต์ใช้เศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ จากต้นแบบผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาที่สามารถตอบสนองผู้บริโภคปรากฏค่า Cronbach's Alpha (Cronbach's Alpha) = .930 โดยข้อคำถามที่ใช้รวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสมระดับดีมาก และการวิเคราะห์ Master Validity ที่มีค่า Composite Reliability (CR) และ Average Variance Extraction (AVE) และ Maximum Shared Variance (MSV) และค่า Maximum Reliability = MaxR(H) ของทั้ง 3 ปัจจัยที่แสดงถึงการเป็นข้อมูลที่ดี และเชื่อถือได้ในการเป็นตัวแทนขององค์ประกอบได้จริง นั้นปรากฏผลการวิเคราะห์ทั้ง 4 ปัจจัย นั้นปรากฏค่า CR, AVE, MSV, Max(H) ที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ $CR > .700$ และ $AVE > .500$ และ $MSV < AVE$ และ $CR < MaxR(H)$ โดยข้อมูลทั้งหมดมีลักษณะเป็น Discriminant Validity ที่มีความแตกต่างกันและไม่สัมพันธ์กัน โดยสามารถแยกปัจจัยออกจากกันได้ แสดงดังตารางที่ 4 - 5

ตารางที่ 4 แสดง Model Validity Measures

Observed Variables	CR	AVE	MSV	MaxR(H)	Materials	Technology	Products
Materials	0.953	0.836	0.282	0.974	0.914		
Technology	0.953	0.872	0.326	0.956	0.531***	0.934	
Products	0.952	0.869	0.326	0.957	0.514***	0.571***	0.932

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์หึ่งค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง (Path Analysis)

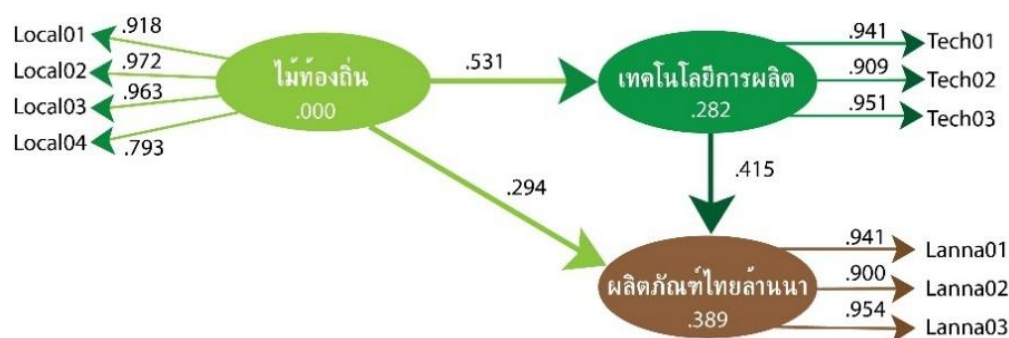
ตัวแปรสังเกตได้	ไม้ท้องถิ่น			เทคโนโลยีการผลิต			ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา			r^2
	b	β	$S.E.$	b	β	$S.E.$	b	β	$S.E.$	
Local01	.951	.918	.037**							.843
Local02	.997	.972	.030**							.945
Local03	1.000	.963	-							.927
Local04	.862	.793	.043**							.629
Tech01				.987	.941	.026**				.885
Tech02				.986	.909	.029**				.827
Tech03				1.000	.951	-				.905
Lanna01							1.000	.941	-	.886
Lanna02							.960	.900	.030**	.811
Lanna03							.993	.954	.026**	.910

$Chi-Square = 29.448$; $df = 25$, $Relative\ Chi-Square = 1.178$, $p-value = .246$, $GFI = .986$, $AGFI = .969$, $NFI = .994$, $TIL = .998$, $CFI = .999$, $RMSEA = .021$, $RMR = .016$ [* $P < .05$; ** $P < .01$]

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผลวิเคราะห์หึ่งค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา โดยผู้บริโภคนั้นสนใจผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา ปรากฏค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลตามเกณฑ์ ดังนี้ $\chi^2 = 29.448$, $df = 25$, $relative\chi^2 = 1.178$, $p-value = .246$, $RMSEA = .021$, $RMR = .016$, $GFI = .986$, $AGFI = .969$, $NFI = .994$, $TIL = .998$, $CFI = .999$ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ ได้แก่ $relative\chi^2 < 2$, ดัชนี $RMSEA$ และ $RMR < .050$, ดัชนี GFI , NFI , TLI , $AGFI > .950$ ซึ่งปรากฏความสอดคล้องกันของปัจจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนาที่พัฒนาขึ้นใหม่กับความพึงพอใจของผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางในด้านการออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา โดยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดและสรุปได้ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนาด้วยแนวการนำวัฒนธรรมไทยล้านนามาบูรณาการร่วมกับ 1) วัสดุไม้ท้องถิ่นที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ 2) เทคโนโลยีร่วมสมัย และ 3) ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ถือเป็นการสร้างความสมดุลให้กับตัวผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสูง โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนารักษ์โลกด้วยการอาศัย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต และปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา เป็นต้น ซึ่งหากผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลาง สามารถนำทั้ง 3 ปัจจัยมารวมในขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของตนเองนั้นจะก่อให้เกิดความพึงพอใจเชิงบวกต่อผู้บริโภคอีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต และมีความเหมาะสมกับศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ถือเป็นการสร้างโอกาสให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างนั้นช่วยยืนยันผลของความสัมพันธ์ของ ไม้ท้องถิ่น (Local wood) ที่ส่งผลโดยตรงต่อ เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) และ ไม้ท้องถิ่น (Local wood) นั้นได้ส่งผลทางตรงและส่งผลทางอ้อมต่อ ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า ไม้ท้องถิ่น (Local wood) ส่งผลทางอ้อมต่อ ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) โดยอ้อมผ่าน เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) โดยที่ตัวแปรทั้ง 2 นั้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของ ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) ได้ร้อยละ 38.7 และมีตัวแปรที่ส่งผลต่อ ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) มากที่สุด คือ เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) และไม้ท้องถิ่น (Local wood) ตามลำดับ และผลการคำนวณอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และผลรวมอิทธิพล (Total Effect) โดยแสดงรายละเอียดของ $TE = (DE)+(IE)$ ได้ดังนี้ เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) = $0.415(DE)+0(IE)$

= 0.415 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) = 0.294(DE)+0(IE) = 0.294 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) = 0 (DE)+0.531*0.415(IE1) = 0.220

Chi-Square = 29.448 ; df= 25, Relative Chi-Square = 1.178, p-value = .246,
GFI = .986, AGFI = .969, NFI = .994, TIL = .998, CFI = .999, RMSEA = .021, RMR = .016

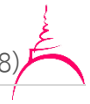
ภาพที่ 3 Path Analysis แสดงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนาที่ถูกออกแบบจากปัจจัยที่ศึกษา
[1]Local = ไม้ท้องถิ่น (Local wood) [2]Tech = เทคโนโลยีการผลิต (Production technology)
และ [3]Lanna = ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products)

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปรากฏการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยสำหรับผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชนรายย่อย สอดคล้องตามข้อเท็จจริง อีกทั้งยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาสามประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การใช้ไม้ท้องถิ่นที่เหลือจากการผลิตเฟอร์นิเจอร์ 2) การใช้อุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัย และ 3) การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา ซึ่งถือเป็นในกลยุทธ์ในการออกแบบที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของคนไทยล้านนาอย่างมีความสุนทรีย์ (Aesthetics) ควบคู่ไปกับการธำรงรักษาความกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรม การอนุรักษ์ระบบนิเวศ และประโยชน์ใช้สอยทางเศรษฐกิจ ซึ่งโมเดลนี้ถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะบรรลุปเป้าหมายการนำวัสดุท้องถิ่นที่เหลือทิ้งจำนวนมากให้กลับมาใช้ประโยชน์ ด้วยการเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบของที่ระลึกที่มีคุณค่าสูงต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเศษไม้สู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ปรากฏผลลัพธ์ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยอาศัยข้อมูลจากตัวแปรสังเกตได้ 18 ตัวแปร จึงปรากฏค่า KMO and Bartlett's Test = .877 มากกว่า .500 และ Chi-Square = 4230.360; Significant = 0.000 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) โดยผลลัพธ์ปรากฏค่าพยากรณ์ที่ 60.272 จาก 3 ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของ 10 ตัวแปร ที่ช่วยให้เห็นกรอบผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์. และการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนา โดยนำปัจจัยทั้ง 3 ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต และปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ไปบูรณาการด้วยการถอดสัญญาณของอัตลักษณ์ท้องถิ่นไทยล้านนาเพื่อเสริมสร้างเป็นกลยุทธ์ส่งเสริมการขาย ด้วยการนำเศษไม้ที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ภายในท้องถิ่นมาใช้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างยั่งยืน (Egwutvongsa, S., 2023) ที่ให้ความสำคัญต่อการนำวัสดุท้องถิ่นกลับมาเพิ่มมูลค่าและสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ขนาดย่อมและขนาดกลาง โดยเป็นการส่งเสริม

ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยทรัพยากรที่มีจำนวนมากในท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ด้วยการผสมผสานเทคโนโลยี ในการนำเสนอวิธีการพัฒนาเศษไม้ที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ในวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมของตนเอง ด้วยการอาศัยศักยภาพของตนเอง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 2) ด้านการใช้ทักษะฝีมือของตนเอง 3) ด้านการใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนมากภายในท้องถิ่น และ 4) ด้านการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่น (สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ และคณะ, 2021) สะท้อนถึงการพัฒนาเศษวัสดุที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ อันก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านอาชีพและรายได้ที่พอเพียงจากการนำวัสดุที่มีจำนวนมากในท้องถิ่นมาแปรสภาพด้วยกระบวนการผลิตด้วยเทคโนโลยี อันจะสร้างความแม่นยำในกระบวนการการผลิตและสามารถผลิตได้จำนวนมาก อีกทั้งการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยล้านนาผสานบนพื้นผิวของผลิตภัณฑ์และสามารถผลิตของที่ระลึกไทยล้านนาอย่างคุณภาพเหมาะสมด้วยการนำเทคโนโลยีมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสำหรับการตอบสนองผู้บริโภคในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่นำเอาวัสดุในภาคมาใช้งานหมดสิ้น.

2. ผลลัพธ์การกำหนดปัจจัยโมเดลสมการโครงสร้างผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาและด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ปรากฏค่าดัชนีมีความสอดคล้องโมเดลตามเกณฑ์ ของ Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. 2016 และของ Hair, J. F. et al., 2019 ได้แก่ $relative\chi^2 < 2$, ดัชนี RMSEA และ $RMR < .050$, ดัชนี GFI, NFI, TLI, AGFI $> .950$ เป็นต้น และทั้ง 3 ปัจจัย สามารถสรุปเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่รักษาสีสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น (Local wood) ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) และปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) เป็นต้น โดยมี 10 ตัวแปรที่ได้ร่วมกันส่งอิทธิพล ซึ่งปรากฏผลลัพธ์ว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นใหม่สอดคล้องและสามารถนำไปใช้งานในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก และสามารถสร้างเป็นกลยุทธ์ในการใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผสมผสานกับเทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรม อันก่อให้เกิดความประสบความสำเร็จได้สูงในอนาคต ซึ่งอาศัยปัจจัยที่มีอิทธิพล 3 ปัจจัย ดังนี้ (Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2016); (Hair, J. F. et al., 2019)

ก. ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น (Local wood) : การใช้ประโยชน์จากเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งมีความแข็งแรงทนทานและลักษณะของเนื้อไม้มีความเบาบางพื้นผิวเรียบ เนื่องจากผ่านกระบวนการอบมาทำให้ความชื้นในเนื้อไม้หาย ซึ่งเศษไม้สักที่เหลือทิ้งจำนวนมากจากการผลิตเฟอร์นิเจอร์สามารถนำกลับการรีไซเคิล (Recycle) เป็นของใหม่ได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชสิริ ภาคยุทธ และคณะ อีกทั้งยังช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางอากาศและลดต้นทุนวัสดุในการผลิตซึ่งเนื้อไม้มีความแข็งแรง (นุชสิริ ภาคยุทธ และคณะ , 2023) และปรากฏลดรายจ่ายที่ไม่มีสีสนิมสะสมและสามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้ยังช่วยรับประกันว่าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนามีคุณภาพสูงและเป็นการเพิ่มมูลค่าสูงได้อย่างยั่งยืน (Egwutvongsa, S., 2023)

ข. ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) : การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มในกระบวนการผลิตถือเป็นข้อได้เปรียบในด้านประสิทธิภาพสูงในการสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Koprda, S. et al. ที่ให้ความสำคัญกับเครื่องจักร CNC และเครื่องตัดเลเซอร์ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้วัสดุให้สูงขึ้นและอาศัยผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในการแปรสภาพเศษไม้สักที่มีความเข้ากายภาพของไม้โดยออกแบบลดรายจ่ายให้เหมาะสมกับขนาดของเศษไม้แต่ละชิ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้สามารถแปรรูปไม้สักขนาดเล็กที่มีรูปร่างไม่สมมาตรให้กลายเป็นลวดลายที่มีความประณีตและแม่นยำ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดของเสียจากการสร้างสรรค์เฟอร์นิเจอร์ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มผลผลิตได้จำนวนมากและความแม่นยำสูงอีกด้วย อีกทั้งการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้จะช่วยสร้างโอกาสให้ช่างฝีมือภายในท้องถิ่นและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้ผสมผสานกับทักษะแบบดั้งเดิมเข้ากับวิธีการที่ทันสมัย อันจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกไทยล้านนามีประสิทธิภาพสูงและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน (Koprda, S. et al., 2020)

ค. ปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) : ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาถือมีความสำคัญในด้านการแข่งขันด้วยอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางเศรษฐกิจของล้านนา ซึ่งการแสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ได้สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ด้วยประเพณีวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ที่สืบทอดกันมาจวบจนถึงปัจจุบัน โดยการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัสญา พัฒนมหเจริญ และคณะ ที่ให้ความสำคัญกับตัวผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจะต้องสามารถเป็นประโยชน์ใช้สอยได้ และสะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมและสามารถสร้างความสนใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือนักสะสม สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นของฝากได้ โดยแสดงผ่านตัวต้นแบบผลิตภัณฑ์อันจะช่วยเสริมสร้างแบรนด์ท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ได้นั้นต้องสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงทุนวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชน (นภัสญา พัฒนมหเจริญ และคณะ, 2024)

ดังนั้น ปัจจัยทั้งสามถือเป็นแนวทางการสร้างความสมดุลในการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ด้วยการผสมผสานระหว่างเสน่ห์ไม้สักจำนวนมากที่เลื้อยทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ ด้วยวิธีการผลิตที่เป็นระบบแบบแผนด้วยเทคโนโลยีและการออกแบบด้วยทุนวัฒนธรรมล้านนาอันเป็นเอกลักษณ์จะสามารถสร้างแนวทางที่สมดุลระหว่าง 1) ความยั่งยืนจากวัสดุท้องถิ่น 2) ประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต โดยสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ตอบสนองกับเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ แนวทางการใช้ประโยชน์เสน่ห์ไม้ที่เลื้อยทิ้งจากการทำเฟอร์นิเจอร์ของกลุ่มผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น จังหวัดแพร่ ปรากฏ 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ไม้ท้องถิ่น (Local wood) ปัจจัยที่ 2 เทคโนโลยีการผลิต (Production technology) และปัจจัยที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา (Thai Lanna products) ส่งผลต่อการออกแบบของที่ระลึกไทยล้านนา รูปแบบใหม่อันจะสามารถกระตุ้นให้เกิดโอกาสตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและ สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างสุนทรีย์ (Aesthetics) อีกทั้งยังสะท้อนถึงสิทธิพิเศษในการสร้างโอกาสสร้างความสนใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือนักสะสม ได้สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นของที่ระลึกได้โดยอาศัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ทรัพยากรและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่เป็นผู้ประกอบการขนาดย่อม ขนาดกลาง หรือวิสาหกิจชุมชน ได้ตระหนักถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาบูรณาการในกระบวนการสร้างสรรค์ผ่านการผลิตให้สามารถผลิตได้จำนวนมากและมีความละเอียดสูง ถือเป็นกระบวนการก่อให้เกิดความมั่นคงทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยการนำวัสดุที่เลื้อยทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ถือเป็นการสร้างอนาคตด้วยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วยการไม่นำไม้ในอนาคตมาใช้จนหมดสิ้น อีกทั้งยังตอบสนองทางตรงจากสนับสนุนของภาครัฐบาลที่สนับสนุนชีวิตวิถีชีวิตใหม่ด้วยการลดการก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยการใช้ประโยชน์จากเสน่ห์ไม้สักเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พบว่า ค่า KMO and Bartlett's Test เท่ากับ .877 สูงกว่าเกณฑ์ .500 และมีค่า Chi-Square เท่ากับ 4230.360; Sig. = .000 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์ได้ปัจจัยสำคัญ 3 ด้านจากการรวมตัวของ 10 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยไม้ท้องถิ่น ปัจจัยเทคโนโลยีการผลิต และปัจจัยผลิตภัณฑ์ไทยล้านนา ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้อย่างเหมาะสม และการออกแบบผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาต้องอาศัยการบูรณาการของปัจจัยทั้งสามที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงสำรวจเข้ากับการถอดสัญญาณของอัตลักษณ์ท้องถิ่น

เพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดและพัฒนากระบวนการผลิตจากเศษไม้เหลือใช้ ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ในการพัฒนาอาศัยศักยภาพของท้องถิ่นใน 4 ด้าน ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การใช้ทักษะฝีมือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ไทยล้านนา และ 2) ได้ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ปรากฏโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน เช่น $relative\chi^2$ น้อยกว่า 2 ค่า RMSEA และ RMR น้อยกว่า .05 และดัชนีความสอดคล้องและปรากฏค่า GFI, NFI, TLI, AGFI สูงกว่า .950 ยืนยันว่าโมเดลมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง ทั้งสามปัจจัยยังส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดย 10 ตัวแปร มีบทบาทร่วมกันในการกำหนดความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ งานวิจัยนี้จึงสรุปได้ว่าการผสมผสานระหว่าง 1) ไม้ท้องถิ่น 2) เทคโนโลยีการผลิต และ 3) ผลิตภัณฑ์ไทยล้านนาหรืออัตลักษณ์ล้านนา สามารถนำไปประยุกต์สู่การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต และขอเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ การค้นหาปัจจัยในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้น ต้องแสดงข้อเท็จจริงถึงการได้มาของกระบวนการคิดอย่างมีระบบแบบแผนในการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Concept of Design) ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบที่หลากหลายเข้ามาบูรณาการ ดังนั้น การนำการวิจัยในลักษณะนี้ไปประยุกต์ใช้งานผู้ประกอบการต้องมีพื้นฐานทางสถิติและมีความเข้าใจถึงกระบวนการวิเคราะห์ด้วยสถิติอ้างอิงที่จำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป และควรตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยละเอียดก่อนการประยุกต์ใช้โปรแกรม SPSS และ AMOS จึงจะสามารถคาดการณ์อนาคตภาพและโอกาสที่จะเกิดกับความพึงพอใจของผู้บริโภคได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2568). มาตรการรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละออง ปี 2568. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/z5cGt>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- นภัสชญา พัฒนมหเจริญ และคณะ. (2024). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากคาแรคเตอร์ช้างไทยด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์. ศิลปกรรม สาร, 17(1), 1-30.
- นุชสิริ ภาคยุทธ และคณะ. (2023). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษไม้สักใน ชุมชนตำบลพระหลวง จังหวัดแพร่. วารสารมจรโกศยปริทรรศน์, 1(1), 30-36.
- พงศ์ธร เพียรพิทักษ์. (2564). การจัดการเศษวัสดุทางการเกษตรเพื่อลดการปลดปล่อย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และสารก่อมลพิษทางอากาศ ในพื้นที่เกษตรกรรม 9 จังหวัดภาคเหนือ. กลุ่มวิจัยและพัฒนาการบรรเทาภาวะโลกร้อนทางการเกษตร กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/43M6k>
- พูลพงศ์ สุขสว่าง. (2563). โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling). (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: เอ.พี.บุลปรินทร์.
- _____. (2568). เปลี่ยนสถิติให้เป็นเรื่องง่าย ด้วยโปรแกรม SPSS และ jamovi. ชลบุรี: เอ.พี.บุลปรินทร์.
- สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ และคณะ. (2021). ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 6(2), 287-305.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG. เรียกใช้เมื่อ 29 มิถุนายน 2568 จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-by-nstda/

- Egwutvongsa, S. (2023). Eco-economy: Utilization of sapwood scraps for sustainable economic value in communities. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 12(1), 102-116.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2020). *Global Forest Resources Assessment 2020 - Main report*. FAO. Retrieved June 20, 2025, from <https://doi.org/10.4060/ca9825en>
- _____. (2022). Forests and trees provide vital goods and ecosystem services but are undervalued in economic systems. Retrieved June 20, 2568, from <https://shorturl.asia/qmgMu>
- Hair, J. F. et al. (2019). *Multivariate data analysis a global perspective*. (8th ed.). Prentice: Hall International.
- Koprda, S. et al. (2020). The possibility of creating a low-cost laser engraver CNC machine prototype with platform Arduino. *Acta Polytechnica Hungarica*, 17(9), 181-198.
- Newman, S. T. et al. (2008). Strategic advantages of interoperability for global manufacturing using CNC technology. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 24(6), 699-708.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2016). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. (4th ed.). New York: Routledge.
- Setiawan, D. et al. (2023). Environmental ethics policy in Jepara: Optimization of handicraft designs from wood waste in the furniture industry. *Journal of the Korean Wood Science and Technology*, 51(5), 392-409. <https://doi.org/10.5658/WOOD.2023.51.5.392>
- Turner, R. C. & Carlson, L. (2003). Indexes of Item-Objective Congruence for Multidimensional Items. *International journal of testing*, 3(2), 163-171. https://doi.org/10.1207/S15327574IJT0302_5
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
ใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภค ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*
INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION MODEL THROUGH DIGITAL
MEDIA THAT INFLUENCES CONSUMERS' DECISION TO USE BEAUTY CLINIC
SERVICES IN SURAT THANI PROVINCE

อารีวรรณ สีชุม*, นรารัตน์ เกื้อทอง, กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์, วีรภัทร นุกุลกิจ, ฉัตรชัย กองกุล

Areewan Sichum*, Nararat Kuehtong, Kittisak Sripiroj, Werapart Nukulkiij, Chatchai Kongkul

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยตาปี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Tepee University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: areewan@tepee.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลในการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เปรียบเทียบการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t - test ANOVA และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ในภาพรวม มีการเปิดรับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.32) 2) ผู้บริโภคที่มี อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลแตกต่างกัน และ 3) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล เป็นรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม มากที่สุด รองลงมา คือ การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล แต่การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ, สื่อดิจิทัล, การตัดสินใจ, คลินิกเสริมความงาม

Abstract

The objectives of this research were: 1) Study the level of exposure to integrated marketing communication via digital media influencing consumers' decision to use beauty clinics in Surat Thani Province. 2) Compare the exposure to integrated marketing communication via digital media classified

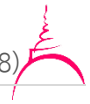
by individual factors. and 3) Study the influence of integrated marketing communication via digital media on the decision to use beauty clinics. This quantitative research selected 400 purposive samples of consumers who had used beauty clinics in Surat Thani Province within the past year. The research instrument used a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics included t-test, ANOVA, and Multiple Regression Analysis. The results showed that 1) The overall exposure to integrated marketing communication via digital media was at the highest level ($\bar{X} = 4.32$). 2) Consumers with different ages, education levels, and average monthly incomes showed different exposure to integrated marketing communication via digital media. and 3) Digital public relations was the most influential form of integrated marketing communication via digital media, followed by digital sales. Digital media promotion and digital media advertising, but direct marketing through digital media, did not significantly influence consumers' decision to use beauty clinic services in Surat Thani Province at the 0.05 level.

Keywords: Integrated Marketing Communications Model, Digital Media, Decision Making, Cosmetic Clinic

บทนำ

ในยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการดูแลตัวเองมากขึ้น ธุรกิจความงามกลายเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แม้ในช่วงเศรษฐกิจผันผวน ผู้บริโภคยังคงยินดีลงทุนกับผลิตภัณฑ์และบริการที่ช่วยเสริมความมั่นใจและสุขภาพที่ดี ความต้องการในการแสวงหาความงามและความอ่อนเยาว์ ที่ไม่หยุดยั้งของผู้คนในปัจจุบันนี้ ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ธุรกิจคลินิกเสริมความงามได้กลายมาเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้นักลงทุนและผู้ที่มีใจรักในเรื่องของความสวย ความงามอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจความงามและธุรกิจคลินิกเสริมความงามกันอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2568 มูลค่าตลาดธุรกิจศัลยกรรมและเสริมความงามของประเทศไทยอยู่ที่ 76,500 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้น 2.8% เมื่อเทียบกับ ปี 2567 จากจำนวนการใช้บริการ รวมถึงอัตราการรักษาและบริการที่เพิ่มขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2568) อย่างไรก็ตาม ธุรกิจนี้ยังเผชิญกับการแข่งขันที่สูง โดยผู้ประกอบการต้องลงทุนสูงในการทำตลาดออนไลน์เพื่อให้ความน่าเชื่อถือและสร้างแบรนด์ที่แข็งแกร่ง (ธนิตพงศ์ มัลลิจารุงค์ และภัครดา เกิดประทุม, 2567)

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตประจำวัน การสื่อสารการตลาดได้ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ที่เน้นการบูรณาการผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงส่งผล ต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค แต่ยังรวมถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Rehman, A. et al., 2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอุตสาหกรรมบริการที่มีการแข่งขันสูง เช่น คลินิกเสริมความงาม การทำความเข้าใจรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน (นลินรัตน์ สุวรรณนิชชะ, 2567) แนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) เป็นทฤษฎีที่สำคัญในการอธิบายการผสมผสานเครื่องมือการสื่อสารการตลาดต่าง ๆ เพื่อให้เป็นข่าวสารที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน หรือมีข้อความที่เป็นหนึ่งเดียวและสอดคล้องกัน และนำไปสู่พฤติกรรม การซื้อจากกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในยุคดิจิทัล (Navarro et al., 2009) แนวคิดนี้ได้พัฒนาไปสู่การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Integrated Marketing Communication: DIMC) ประกอบด้วย การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล และการตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล

(ณิชา ปะณะรักษ์, 2566)จากสถานการณ์ปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้สื่อดิจิทัลเป็นช่องทางหลักในการค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์และบริการ รวมถึงสร้างการรับรู้และตัดสินใจ สอดคล้องกับทฤษฎีการเปิดรับสื่อชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้สื่อตามความต้องการและแรงจูงใจของตนเอง โดยผู้บริโภคไม่ได้เป็นเพียง ผู้รับข้อมูล แต่เป็นผู้เลือกสื่อที่ตอบสนองความต้องการและวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง เช่น การแสวงหาข้อมูลและความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Hendy K. et al., 2019) ความบันเทิง การหลีกเลี่ยงจากความเครียด (Nunnally, J. C., 1978) การที่ผู้บริโภคมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสื่อออนไลน์สูง ทำให้มีแนวโน้มที่จะเลือกรับข้อมูลทางการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัลที่ตนเองเชื่อถือและใช้งานเป็นประจำ (Alanmi, M. & Alharthi, S., 2023) โดยที่การรับรู้ถึงคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่น่าเสนอผ่านสื่อดิจิทัล เช่น Facebook, Line@, TikTok, และ Instagram (ธนิตพงศ์ มัลลิจารุพงศ์ และภักรดา เกิดประทุม, 2567) การตลาดดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์จึงมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและการซื้อของผู้บริโภค (Barbara Antczak, 2024) และการตัดสินใจซื้อเป็นการอธิบายที่ทำให้เข้าใจว่าผู้บริโภคมีกระบวนการตัดสินใจในการซื้ออย่างไร โดยการตัดสินใจสามารถแบ่งได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) ทั้งนี้ การที่ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วทำให้คลินิกเสริมความงามต้องปรับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อเข้าถึงและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับกลุ่มเป้าหมาย การสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคบนแพลตฟอร์มดิจิทัลจึงเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจเลือกใช้บริการ (Ellen Theodora & Margaretha Pink Berlianto, 2022)

แม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ในอุตสาหกรรมความงามในระดับประเทศหรือในเขตเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร หรือเมืองท่องเที่ยวสำคัญ แต่ยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกในระดับจังหวัดที่มีบริบทเฉพาะ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวสูง การศึกษาก่อนหน้านี้มักมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ภาพรวมของตลาดในระดับมหภาค แต่ยังขาดข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและการใช้การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อดิจิทัล ในการสื่อสารการตลาดของคลินิกเสริมความงามในระดับภูมิภาค ทั้งนี้ จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาอย่างต่อเนื่อง จากงานศึกษาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ Manas Tamotia ระบุการใช้บริการสกินแคร์คลินิก ในเมืองท่องเที่ยว รวมถึงส่วนของตลาดในจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นฮับท่องเที่ยวมีทราฟฟิกนักท่องเที่ยวสูงต่อเนื่อง ทำให้มีความต้องการใช้บริการด้านความงาม เช่น การดูแลผิวพรรณ เลเซอร์ และหัตถการต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของตลาดในพื้นที่ ซึ่งพบได้จากการขยายสาขาของคลินิกชื่อดัง และประกอบการรายใหม่ จากการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภค สะท้อนว่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีอยู่ในเขตของความงามมายาวนาน และมี ฐานผู้ใช้บริการเดิมอยู่แล้ว (Manas T., 2020) อีกทั้ง มีผู้ให้บริการในจังหวัดโดยมีรายชื่อคลินิกศัลยกรรมผิวพรรณที่เปิดให้บริการทั้งในตัวเมืองและอำเภอท่องเที่ยว จากแพลตฟอร์มรวบรวมคลินิกและรีวิวผู้ใช้แสดงให้เห็นถึงการแข่งขันของผู้ประกอบการในท้องถิ่นและแบรนด์ระดับประเทศเริ่มมีการขยายสาขา และมีการทำแคมเปญโปรโมชันผ่านมาร์เก็ตเพลสบริการความงาม ซึ่งสื่อถึงการแข่งขันเชิงการตลาดที่รุนแรงมากขึ้น เอกสารวิจัยโบรกเกอร์ชื่อว่า “Aurora Clinic” ซึ่งเป็น แรนด์ท้องถิ่น เปิดให้บริการ 2 สาขา ได้แก่ อำเภอเกาะสมุยและอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี “Gangnam Clinic” มีสาขาทั่วประเทศ และมีการเปิดให้บริการสาขาเซลล์ทรัลสุราษฎร์ธานี สะท้อนความน่าสนใจเชิงธุรกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในสายตาบริษัทจดทะเบียนและนักลงทุน (สุรีย์พร ทิวะสุเวช, 2567) ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคภายใต้อิทธิพลของรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้ผู้ประกอบการในพื้นที่เข้าใจความต้องการและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคในบริบทเฉพาะของจังหวัด

ซึ่งอาจแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ และนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ การสื่อสารการตลาดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ข้อมูลเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสภาพตลาดและแนวโน้มของคลินิกเสริมความงามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีจำกัด ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการ เติมเต็มช่องว่างของข้อมูลและสร้างความเข้าใจในระดับภูมิภาคได้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการสื่อสารการตลาดที่เหมาะสมสำหรับคลินิก เสริมความงามในพื้นที่ ซึ่งจะประโยชน์ต่อทั้งผู้ประกอบการในการวางแผนธุรกิจ และต่อผู้บริโภคในการเข้าถึงข้อมูลและตัดสินใจเลือกใช้บริการได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลในการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

วิธีดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีตัวแปรอิสระสำหรับการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล และรูปแบบการสื่อสารการตลาด แบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ได้แก่ การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (Digital advertising) การประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital community) การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล (Digital personal selling) การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล (Digital sales promotion) และการตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล (Digital direct marketing) ตัวแปรตาม ประกอบด้วย กระบวนการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition) หรือการตระหนักถึงความต้องการ การแสวงหาข้อมูล (Information Search) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และพฤติกรรมภายหลัง การซื้อ (Post-purchase Behavior)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามในจังหวัด สุราษฎร์ธานี โดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร ของครอนบาค (Cochran, W. G., 1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน อีกทั้งเพื่อให้มีความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัย จึงทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเท่ากับ 400 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน และให้แน่ใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็น กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ จึงคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ผ่านเกณฑ์เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการ ตอบแบบสอบถามที่ผ่านคำถามคัดกรองในประเด็น เคยมีประสบการณ์ใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งแบบสอบถามสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับใช้ในแบบสอบถามของงานวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ประกอบด้วย การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (Digital advertising) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital community) การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล (Digital personal selling) การส่งเสริมการขายผ่าน สื่อดิจิทัล (Digital sales promotion) และการตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล (Digital direct marketing) (นิชชา ปะณัฏฐ์, 2566) โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เรียงจากน้อยไปหามาก ดังนี้ 1 หมายถึง มีระดับการเปิดรับ น้อยที่สุด 2 หมายถึง มีระดับการเปิดรับ น้อย 3 หมายถึง มีระดับการเปิดรับ ปานกลาง 4 หมายถึง มีระดับการเปิดรับ มาก และ 5 มีระดับการเปิดรับ มากที่สุด และกำหนดค่าน้ำหนักตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) (Likert, Rensis, 1967)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ประกอบด้วย กระบวนการตัดสินใจซื้อ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการ (Need Recognition) การค้นหาข้อมูล (Information Search) การประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และกำหนดค่าน้ำหนักตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) (Likert, Rensis, 1967) ใช้เกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (ธนิตพงศ์ มัลลิจารุงค์ และภัครดา เกิดประทุม, 2567)

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จำนวน 3 ท่าน ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) สรุปได้ค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ (Nunnally, J. C., 1978) จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อนำไปคำนวณหาค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีของครอนบาค ซึ่งเกณฑ์ที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ คือระดับความเชื่อมั่นที่ $\alpha \geq 0.70$ ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ (Cronbach, L. J., 1984)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการแจกแบบสอบถามโดยแบบฟอร์มออนไลน์และรับกลับคืน ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านช่องทาง อีเมล ไลน์ และเฟซบุ๊ก ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2567 - เดือนมกราคม 2568 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อย ความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดย สถิติที่ใช้ประกอบด้วย

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม และตัวแปรต่าง ๆ

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้ ได้แก่ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลในการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลในการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับการเปิดรับ
การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล	4.48	0.57	มากที่สุด
การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล	4.45	0.61	มากที่สุด
การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล	4.31	0.53	มากที่สุด
การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล	4.37	0.55	มากที่สุด
การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล	4.35	0.63	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.32	0.57	มากที่สุด

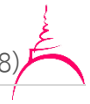
จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลในการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยการเปิดรับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับการเปิดรับมากที่สุดทั้ง 5 รูปแบบสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.57) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.61) การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.55) การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.63) และการขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติการเปรียบเทียบการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล		Sig	ผลการทดสอบ
	t	F		
เพศ	1.57		0.53	ไม่แตกต่าง
อายุ		3.25	0.00*	แตกต่าง
ระดับการศึกษา		5.84	0.00*	แตกต่าง
อาชีพ		2.56	0.47	ไม่แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		5.57	0.00*	แตกต่าง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยผู้บริโภที่มี เพศ และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ที่มี อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ของรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล	การตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม						
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.68	0.17		8.73	0.00*		
การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล	0.51	0.05	0.59	6.52	0.00*	0.48	3.27
การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล	0.94	0.05	0.76	8.53	0.00*	0.77	2.62
การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล	0.78	0.03	0.68	7.35	0.01*	0.59	2.54
การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล	0.54	0.02	0.63	4.63	0.01*	0.53	4.35
การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล	0.37	0.06	0.53	6.54	0.51	0.65	2.27

$R^2 = 0.73$, $F = 63.85$, $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม โดยพบว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่าน สื่อดิจิทัล ด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล ด้านการส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล และด้านการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก แสดงว่ารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล สามารถพยากรณ์การตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ได้ร้อยละ 73 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษา รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลในการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคมีการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรูปแบบ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล และการขายโดยใช้พนักงานขายผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ซึ่งใช้เวลากับสื่อดิจิทัลมากขึ้น และลักษณะของธุรกิจคลินิกเสริมความงามที่เหมาะสมกับการนำเสนอผ่าน สื่อดิจิทัล โดยเฉพาะสื่อโซเชียลมีเดียและแอปพลิเคชันต่าง ๆ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ธุรกิจคลินิกเสริมความงามเป็นธุรกิจที่เน้นทางการนำเสนอเนื้อหาเชิงภาพ (Visual Content) และผลลัพธ์ที่มองเห็นได้ชัด ซึ่งสื่อดิจิทัลสามารถนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านรูปภาพ วิดีโอ และเนื้อหา โดยเน้นการสร้างคุณค่าผ่าน

การประชาสัมพันธ์ที่มีข้อมูลครบถ้วนและน่าเชื่อถือ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Belch, G. & Belch, M. ที่ระบุว่า การสื่อสารแบบบูรณาการต้องการการทำงานเป็นกระบวนการที่ใช้ความร่วมมือในการใช้รูปแบบสื่อต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการรับรู้ ความเข้าใจ และกระตุ้นความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Belch, G. & Belch, M., 2012) รวมทั้งสอดคล้อง กับแนวคิดของ พิริยะ เงินศรีสุข และเสรี วงศ์มณฑา ที่กล่าวว่าในยุคดิจิทัล ผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์กับผู้บริโภคให้มากขึ้น (พิริยะ เงินศรีสุข และเสรี วงศ์มณฑา, 2563) และงานวิจัยของ ภูริณัฐ ยมกนิษฐ์ และคณะ ได้สนับสนุนผลการศึกษานี้ด้วยเช่นกัน โดยพบว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการในยุควิถีชีวิตใหม่อยู่ในระดับสูงสุดทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงในธุรกิจคลินิกเสริมความงาม (ภูริณัฐ ยมกนิษฐ์ และคณะ, 2567)

2. ผลเปรียบเทียบการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศและอาชีพ ที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างในการเปิดรับรูปแบบ การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ในขณะที่ผู้บริโภคที่มี อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาเกี่ยวกับ เพศ และอาชีพ สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคดิจิทัล ที่การเสริมความงามไม่จำกัดเฉพาะเพศหญิงอีกต่อไป และการแพร่หลายของเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงสื่อดิจิทัลเป็นเรื่องปกติในทุกอาชีพ สำหรับความแตกต่าง ด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิด Digital Divide ของพระมहा อำพล ธนปญโญ (ชัยสารี) และคณะ ที่อธิบายถึงความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ความเหลื่อมล้ำนี้เกิดจากปัจจัย ต่าง ๆ เช่น อายุ รายได้ การศึกษา และพื้นที่ที่อาศัย (พระมहा อำพล ธนปญโญ (ชัยสารี) และคณะ, 2567) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Technology Acceptance Model (TAM) ของ Hussein Gibreel Musa และคณะ ที่อธิบายว่า อายุ การศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์แตกต่างกันกับความเชื่อเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต และมีอิทธิพลต่อทัศนคติและการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้บริโภค (Hussein G. M. et al., 2024) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ พรหมใหม่ ที่พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อประสิทธิผลในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจขนาดเล็กในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริโภค ที่มี อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการใช้เครื่องมือ การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจขนาดเล็ก แตกต่างกัน (พิเชษฐ์ พรหมใหม่, 2566)

3. รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม พบว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลมากที่สุด ต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม รองลงมา คือ การขายโดยใช้พนักงานผ่านสื่อดิจิทัล การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดที่สำคัญ คือ การบูรณาการการสื่อสาร ทุกรูปแบบให้ทำงานร่วมกันตลอดเส้นทางการเดินทางของผู้บริโภค (Customer Journey) โดยเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจ ไปจนถึงการดูแลลูกค้าหลังการใช้บริการ พร้อมมีการวัดผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีสุตา แก้วอัมรัตน์ และคณะ ที่กล่าวว่า การสื่อสารการตลาดดิจิทัลเชิงบูรณาการเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจใช้บริการ การที่การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลสูงสุด สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคใน ยุคดิจิทัล ที่ต้องการข้อมูลที่มีคุณค่า และความน่าเชื่อถือมากกว่าการขายที่เด่นชัดเกินไป ผู้บริโภคต้องการศึกษาและทำความเข้าใจก่อนการตัดสินใจใช้บริการที่เกี่ยวกับสุขภาพและความงาม (ศรีสุตา แก้วอัมรัตน์ และคณะ, 2565) การที่การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลน้อยที่สุดอาจเนื่องจากผู้บริโภคเกิดความเบื่อหน่ายจากการเห็นโฆษณามากเกินไป หรือรู้สึกรำคาญ เมื่อถูกโฆษณาบงกช รวมทั้งการโฆษณาที่เกินความเป็นจริงและเน้นการขายมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ อาภากร เขจรักษ์ ที่พบว่า มีการใช้ลักษณะข้อความที่ไม่ถูกต้อง การหลอกลวง และการโอ้อวดเกินจริงในการโฆษณาของคลินิกเสริมความงาม (อาภากร เขจรักษ์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตาภรณ์ สุนทรสถิต พบว่า การที่การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อาจเนื่องจากผู้บริโภคไม่ต้องการให้ข้อมูลส่วนตัวถูกใช้เพื่อการตลาด และมีความระแวงเมื่อได้รับข้อความจากแหล่งที่ไม่รู้จัก เนื่องจากมีข่าวเกี่ยวกับคลินิกปลอมหรือไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ผู้บริโภคมีความกังวลเรื่องความปลอดภัย (จิตาภรณ์ สุนทรสถิต, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้บริโภคมีระดับการเปิดรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ในระดับมากที่สุด ทุกรูปแบบ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นตัวกำหนดความแตกต่างในการเปิดรับสื่อดิจิทัล จึงต้องใช้สื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อเข้าถึงกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลมากที่สุด ต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบทั้งวิดีโอ บทความ Case Study รองลงมา การขายโดยใช้พนักงานขายผ่านสื่อดิจิทัล โดยการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล สร้างโปรโมชั่นที่ผู้บริโภคได้รับจริงและโปร่งใส เน้นการทำโปรแกรมนที่จะช่วยรักษาความสัมพันธ์สำหรับลูกค้าประจำ และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งมีอิทธิพลน้อยที่สุด ควรปรับปรุงรูปแบบการโฆษณาจากการเน้นขายเป็นการให้ข้อมูลเปรียบเทียบและรีวิวที่มีความน่าเชื่อถือ และควบคุมความถี่ในการแสดงโฆษณาเพื่อไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภคมากเกินไป และการตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลในธุรกิจประเภทต่าง ๆ และการติดตามผลของการใช้สื่อดิจิทัลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- จิตาภรณ์ สุนทรสถิต. (2565). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในช่วงโควิด 19. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณิชา ปะณะรักษ์. (2566). ความสัมพันธ์ของเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลกับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ธนิตพงศ์ มัลลิจารุงศ์ และภัครดา เกิดประทุม. (2567). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร วารสาร. มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9(6), 220-230.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: บิสมิเนส อาร์แอนด์ดี.
- นลินรัตน์ สุวรรณนิกะ. (2567). กลยุทธ์ทาง Social Media เพื่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสารี) และคณะ. (2567). ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย. วารสารสหศาสตร์ การพัฒนาสังคม, 2(5), 19-29.

- พิเชษฐ์ พรหมใหม่. (2566). ประสิทธิภาพการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจขนาดเล็กตามมุมมองของผู้บริโภค. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 10(2), 115-133.
- พิริยะ เงินศรีสุข และเสรี วงศ์มณฑา. (2563). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัลสำหรับนักท่องเที่ยว. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(34), 313-321.
- ภูริณัฐ ยมกนิษฐ์ และคณะ. (2567). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าในยุควิถีชีวิตใหม่. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น, 6(1), 32-52.
- ศรีสุตา แก้วอัมรัตน์ และคณะ. (2565). สมการโครงสร้างของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลเชิงบูรณาการภาพลักษณ์และการตัดสินใจใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 11(1), 66-78.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2568). แนวโน้มธุรกิจค้าปลีกและเสริมความงามของไทย. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://shorturl.asia/8fTe2>
- สุริย์พร ทิวะสุเวทย์. (2567). ตลาดการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทยในปี 2567-2573. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/85UIT>
- อาภากร เขจรักษ์. (2564). การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงามในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารเภสัชกรรมไทย, 14(3), 541-555.
- Alanmi, M. & Alharthi, S. (2023). The Impact of Digital Marketing on Consumer Buying Behavior in Saudi Arabia: Brand Popularity as A Mediator. *Journal of Business and Management Review*, 4(6), 412-438.
- Barbara Antczak. (2024). The influence of digital marketing and social media marketing on consumer buying behavior. *Journal of Modern Science*, 56(2), 310-335.
- Belch, G. & Belch, M. (2012). Advertising and promotion: an integrated marketing communications perspective. New York: McGraw-Hill.
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley, Sons.
- Cronbach, L. J. (1984). Cronbach's Alpha Coefficient: Essential of psychology and education. New York: McGraw Hill.
- Ellen Theodora & Margaretha Pink Berlianto. (2022). Antecedent and Consequences of a Brand Equity Beauty Clinic in Indonesia. *Daengku Journal of Humanities and Social Sciences Innovation*, 3(1), 17-28.
- Hendy K. et al. (2019). Social network for the choice of tourist destination: attitude and behavioral intentio. *Management Science Letters*, 9(13), 2415-2420.
- Hussein G. M. et al. (2024). Marketing research trends using technology acceptance model (TAM): a comprehensive review of researches (2002 - 2022). *Cogent Business & Management*, 11(1), 1-17.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). Marketing management. London: Education, Inc.
- Likert, Rensis. (1967). New Pattern of Management. New York: McGraw-Hill.
- Manas T. (2020). Medical Aesthetics in Southeast Asia. Retrieved January 18, 2025, from <https://shorturl.asia/LYGNS>

- Navarro. et al. (2009). Integrated marketing communications: Effects of advertising strategic sponsorship consistency. *Euro Med Journal of Business*, 4(3), 223-236.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Rehman, A. et al. (2022). Sustainable Development and Pollution: The Effects of CO2 Emission on Population Growth, Food Production, Economic Development, and Energy Consumption in Pakistan. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(1), 17319-17330.

รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้
ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*
INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT MODEL FOR THE LEARNING
EFFECTIVENESS OF STUDENTS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS
UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

จิระนันท์ เชื้อนาค*, เสาวณีย์ สิกขะบัณฑิต, ปัญญา ธีระวิทย์เลิศ

Jeeranant Chuanak*, Sowwanee Sikkhabandit, Panya Theerawithhayalert

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy in Educational Administration, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wpoungchan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และศึกษานิเทศก์ รวมจำนวน 269 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซีและมอร์แกน โดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 5 คน ได้มาเลือกแบบเจาะจง และขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น จำนวน 104 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีต่อผลการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยรวม อยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐาน การศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา 3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนา 4) ประเมินคุณภาพภายใน 5) ติดตามและ รายงานผล 6) พัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมคุณภาพ 7) ถอดบทเรียนสถานศึกษาดีเยี่ยม และ 8) บูรณาการความร่วมมือ ในห้องเรียน และระบบการบริหารสถานศึกษา มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การจัดการทรัพยากร 4) การสอนและการเรียนรู้ 5) การประเมินผล และ 6) การบริหารจัดการโรงเรียน และ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, ประสิทธิผลการเรียนรู้, สังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aimed to develop an internal quality assurance management model for learning effectiveness of basic education students in educational institutions under Bangkok Metropolitan

Administration. It was a mixed-method research divided into 3 steps as follows: Step 1: Study the factors affecting the internal quality assurance management by using questionnaires and interviews. The sample consisted of 269 directors or deputy directors, heads of academic departments, and educational supervisors, obtained from the Krejci and Morgan sample size determination by simple random sampling, Step 2: Develop an internal quality assurance management model. The informants were 5 people with knowledge and experience in internal quality assurance who were purposively selected, Step 3: Test and evaluate the use of the model. The sample consisted of 104 directors, deputy directors, and teachers. The results of the research found that: 1) Factors affecting the performance of internal quality assurance management Overall, it is at a high level, 2) The development of the internal education quality assurance management model has 2 components: The internal education quality assurance management components have 8 components: 1) Set educational standards 2) Create an education development plan 3) Carry out work according to the development plan 4) Evaluate internal quality 5) Follow up and report results 6) Develop a quality innovation network 7) Extract lessons from excellent educational institutions and 8) Integrate cooperation in the classroom and The educational institution management system has 6 steps: 1) Educational planning 2) Curriculum development 3) Resource management 4) Teaching and learning 5) Evaluation and 6) School management, and 3) The results of the trial of the developed model found that it is most useful and feasible.

Keywords: Model, Internal Quality Assurance Management, Learning Effectiveness, Under the Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาศาสนสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียม และจัดให้มีระบบสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อประเทศดังจะเห็นได้จากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวง ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ได้กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตามที่ กระทรวงศึกษาธิการประกาศ พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพ ตามมาตรฐาน

การศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สถานศึกษาเป็นประจำทุกปี ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุผลตามมาตรฐานการ ประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การปฏิรูปการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ตลอดจนดำเนินงานขับเคลื่อนการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานลงสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยปัญหาที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่พบ คือ ความไม่พร้อมของสถานศึกษาในด้านการงบประมาณ ภาระด้านเอกสาร ปัญหาคุณภาพของผู้ประเมินบุคลากรขาดความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและมีการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนาน้อย ขาดความร่วมมือและให้ความสำคัญกับชุมชนน้อย การบริหารระบบสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ และขาดเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย และการใช้รูปแบบในการประเมินไม่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา (เยาววิภา นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย, 2559) และการประกันคุณภาพภายในมีข้อจำกัดด้านครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่ยังขาดความรู้ มีความเข้าใจไม่ตรงกัน และยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระบบคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาด้านการนำผลการประกันคุณภาพภายในไปใช้ปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ผลการประเมินต่อสาธารณชนยังกระทำจำกัดและไม่เห็นเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักว่าการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในสถานศึกษา จึงควรมีรูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และผลจากการศึกษาค้นคว้านี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและกำหนดทิศทางให้กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้ดำเนินงานอย่างถูกต้อง เหมาะสมตรงตามเป้าหมายที่กำหนดในการปรับปรุงและพัฒนาการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครและสถานศึกษาอื่น ทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 269 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) (ความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อน 5%) โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) จากประชากร จำนวน 870 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การสร้างเครื่องมือโดยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index = IOC) โดยใช้เกณฑ์ข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำไปสร้างเป็นข้อคำถาม โดยข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1 จากนั้นนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.80 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 33 โรงเรียน โดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์และแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 269 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ผู้วิจัยร่างประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ จำนวน 19 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับแนวการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ โดยกำหนดคำถามที่ครอบคลุมสอดคล้องกับเนื้อหาที่ทำการวิจัย ระหว่างการสัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกประเด็น จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการถอดข้อความ และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกประเด็นคำถามในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยนำร่างประเด็นคำถามในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งนัดหมาย วันเวลาและสถานที่เพื่อจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำร่างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ไปจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นคำถาม และตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบด้วยตนเอง ซึ่งระหว่างการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้บันทึกภาพและบันทึกเสียงเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ไปทดลองกับโรงเรียนวัดสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สังกัดโรงเรียนสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง และทดลองใช้ในภาคที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2569 ระยะเวลา 1 เดือน เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการเกี่ยวกับระบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษา นำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนในสังกัดต่อไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 4 คน และครูผู้สอน จำนวน 99 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ และกำหนดขอบข่ายของข้อมูลให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัย แล้วนำแบบประเมินของรูปแบบที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของภาษาและเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำร่างแบบประเมินของรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence index: IOC) โดยใช้แบบประเมินมีค่า IOC เป็น 1 ทุกข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) พร้อมทั้งคู่มือแนวทางการดำเนินการ และติดตามการนำความรู้ไปใช้ระยะเวลา 1 เดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นระดับการปฏิบัติของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม (n = 269)

ปัจจัยที่มีต่อผลการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.33	0.13	มาก
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.47	0.07	มาก
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.48	0.01	มาก
4. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.59	0.06	มากที่สุด
5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online	4.53	0.04	มากที่สุด
6.การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา	4.49	0.04	มาก
7. การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา	4.50	0.03	มากที่สุด
8. การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน	4.52	0.06	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.49	0.07	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.07) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ ระดับมาก 4 ข้อ เมื่อจัดลำดับ 3 อันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อ 4 จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.06) ข้อ 5 ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.04) และข้อ 8 การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.06) และอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.13) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม (n = 5)

องค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.51	0.50	มากที่สุด	4.54	0.56	มากที่สุด
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.65	0.48	มากที่สุด	4.62	0.49	มากที่สุด
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.60	0.49	มากที่สุด	4.60	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม (ต่อ) ($n = 5$)

องค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.60	0.49	มากที่สุด	4.65	0.48	มากที่สุด
5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online	4.60	0.49	มากที่สุด	4.68	0.47	มากที่สุด
6. การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา	4.62	0.49	มากที่สุด	4.70	0.46	มากที่สุด
7. การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา	4.60	0.49	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด
8. การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน	4.54	0.50	มากที่สุด	4.74	0.44	มากที่สุด
รวม	4.59	0.49	มากที่สุด	4.63	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความถูกต้องและความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความถูกต้องรายองค์ประกอบย่อยพบว่า ทุกองค์ประกอบย่อยอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณาความเหมาะสมรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ทุกองค์ประกอบย่อยอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.44)

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ($n = 104$)

องค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.75	0.11	มากที่สุด	4.76	0.09	มากที่สุด
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.72	0.08	มากที่สุด	4.71	0.10	มากที่สุด
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.65	0.15	มากที่สุด	4.74	0.10	มากที่สุด
4. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online	4.73	0.16	มากที่สุด	4.78	0.09	มากที่สุด
5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผล	4.66	0.18	มากที่สุด	4.88	0.05	มากที่สุด

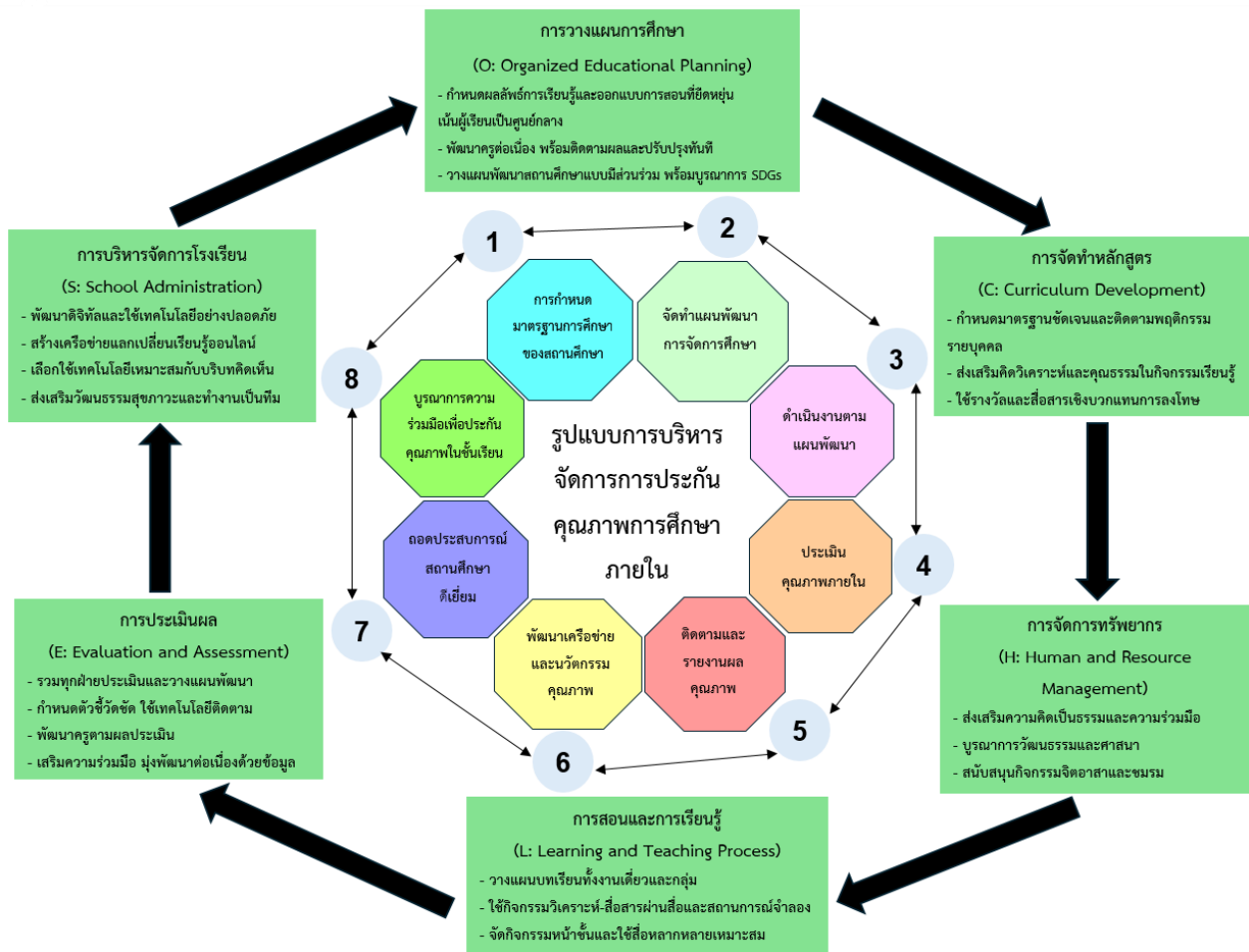

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม (ต่อ) ($n = 104$)

องค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา	4.79	0.10	มากที่สุด	4.78	0.10	มากที่สุด
7. การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา	4.81	0.07	มากที่สุด	4.80	0.08	มากที่สุด
8. การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน	4.80	0.06	มากที่สุด	4.78	0.07	มากที่สุด
รวม	4.73	0.11	มากที่สุด	4.77	0.08	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความเป็นไปได้เป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ทุกองค์ประกอบย่อยอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.07) และเมื่อพิจารณาความเป็นไปได้เป็นรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ทุกองค์ประกอบย่อยอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผล ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.05)

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา โดยการศึกษาการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ไปใช้ในการพัฒนา ทั้ง 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online 6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา 7) การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 8) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียนที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ทั้ง 8 องค์ประกอบ โดยดำเนินการตามเกณฑ์การบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การจัดการทรัพยากร 4) การสอนและการเรียนรู้ 5) การประเมินผล และ 6) การบริหารจัดการโรงเรียน เป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบ ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้กำหนดนโยบายและตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในอย่างชัดเจน พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจให้แก่คณะผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมกันในการกำหนดนโยบาย นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ประภาพรรณ พูลเจริญศิลป์ และคณะ ได้กล่าวว่า การที่สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจไว้อย่างชัดเจน สามารถบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบนิเทศภายใน มีบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพ ผู้เรียนรอบด้านเชื่อมโยงวิถีชีวิตจริง ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาครู บุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพจิตสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และมีความปลอดภัย จัดระบบการ จัดหา การพัฒนา และการบริการเทคโนโลยีคุณภาพผู้เรียน กระบวนการ

บริหารและการจัดการกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ประภาพรรณ พูลเจริญศิลป์ และคณะ, 2567) สอดคล้องกับ ปรีดา บุญเพลิง และคณะ ที่กล่าวว่า การนํานโยบายการปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จเพียงไรขึ้นอยู่กับความตั้งใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และจำเป็นต้องตระหนักด้วยว่า ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องยึดมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย (ปรีดา บุญเพลิง และคณะ, 2562) สอดคล้องกับ Becket, N. & Brookes, M. ซึ่งเน้นว่า ความสำเร็จของการประกันคุณภาพในสถาบันการศึกษาขึ้นอยู่กับความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ รวมถึงการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนระบบสารสนเทศด้านคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ (Becket, N. & Brookes, M., 2006)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า รูปแบบมีความถูกต้องและความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบของแนวทางการบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online 6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรม คุณภาพสถานศึกษา 7) การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 8) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียนที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบของระบบการบริหารสถานศึกษา 6 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การจัดการทรัพยากร 4) การสอนและการเรียนรู้ 5) การประเมินผล และ 6) การบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งทั้งสององค์ประกอบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามขั้นตอนของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา OCHLES ดังนี้ 1) การวางแผนการศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนา การจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน 2) การจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย กิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย กิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การสอนและการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านการบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียนที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน 5) การประเมินผล ประกอบด้วย กิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online และ 6) การบริหารจัดการโรงเรียน ประกอบด้วย กิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรม คุณภาพสถานศึกษา และด้านการถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Kusek, J. Z. & Rist, R. C. ที่สรุปไว้ว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ต้องมีความถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้มีความยุติธรรม และน่าเชื่อถือ จึงจะทำให้รูปแบบมีความน่าเชื่อถือและผลจากการใช้รูปแบบน่าเชื่อถือด้วย (Kusek, J. Z. & Rist, R. C., 2004)

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิและแก้ไข ปรับปรุงจนเป็นรูปแบบที่มีความสมบูรณ์ เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการปฏิบัติที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. ได้กล่าวว่า การประเมินควรมีประโยชน์ เพื่อนำผลการประเมินและสารสนเทศไปปรับปรุงงานการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) และสอดคล้องกับ ทรงพล เจริญคำ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทุกคนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง (ทรงพล เจริญคำ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ซึ่งทั้งสององค์ประกอบเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับองค์ประกอบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online 6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา 7) การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 8) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ทั้ง 8 องค์ประกอบ จะมีดำเนินการตามเกณฑ์การบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การจัดการทรัพยากร 4) การสอนและการเรียนรู้ 5) การประเมินผล และ 6) การบริหารจัดการโรงเรียน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และควรวิจัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เขตพื้นที่การศึกษา หรือสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. ประกาศวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://shorturl.asia/seo1H>

- ทรงพล เจริญคำ. (2562). รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประภาพรณ พูลเจริญศิลป์ และคณะ. (2567). สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 5(3), 363-371.
- ปรีดา บุญเพลิง และคณะ. (2562). การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลไปสู่การปฏิบัติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 8(1), 85-95.
- เยาวทิwa นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย. (2559). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 10(3), 55-67.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Becket, N. & Brookes, M. (2006). Evaluating quality management in university departments. *Quality Assurance in Education*, 14(2), 123-142.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kusek, J. Z. & Rist, R. C. (2004). Ten Steps to a Results-based Monitoring and Evaluation System: A Handbook for Development Practitioners. Washington, D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation Theory, Models, & Application*, San Francisco: Jossey-Bass.

การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย

สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง*

ENVIRONMENTAL COMMUNICATION MANAGEMENT FOR NETWORK PARTNERS

MAB TA PHUT INDUSTRIAL ESTATE OFFICE, RAYONG PROVINCE

วิรัช เพียรชอบ^{1*}, กานต์ บุญศิริ¹, หฤทัย ปัญญาบุตรกุล¹, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์²Wirat Pianchobe^{1*}, Kran Boonsiri¹, Haruthai Panyawuttrakul¹, Kulthida Thammaviphat²¹สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand*Corresponding author E-mail: wirat.pianchobe@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม 2) การจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม 3) การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับภาคีเครือข่าย สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จากผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม รวม 27 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการภาคีเครือข่าย แบ่งโครงสร้างการทำงานชัดเจน กำหนดบทบาทสมาชิก ใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารหลายช่องทาง ควบคู่กับการลงพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และรักษาความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ 2) การจัดการเนื้อหาสาร เน้นคุณภาพและความน่าสนใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ขอบเขตชัดเจน เชื่อมโยงกับประสบการณ์และบริบทของผู้รับสาร พร้อมควบคุมความเข้มข้นของเนื้อหาอย่างเหมาะสม 3) การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล มีการวางแผนและสร้างความร่วมมือ ผลิตสื่อที่เหมาะสมและเผยแพร่สื่อผ่าน สื่อดั้งเดิม (หนังสือพิมพ์ วารสาร โปสเตอร์) แนวนวัตกรรม (การอบรมสัมมนา การจัดนิทรรศการ) ประสิทธิภาพสูง และสื่อสังคมออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) ทันสมัยและเข้าถึงง่าย การประเมินผลมีทั้งทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือ 4) แนวทางการพัฒนา มุ่งการจัดการภาคีเครือข่ายที่โปร่งใส ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พัฒนาเนื้อหาที่ถูกต้องและน่าสนใจ ผลิตสื่อและเผยแพร่สื่อที่ทันสมัย วางแผนการใช้ช่องทางการเผยแพร่สื่อที่หลากหลาย และประเมินผลด้วยตัวชี้วัดที่สะท้อนการตอบสนองของผู้รับสารอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การจัดการการสื่อสาร, สิ่งแวดล้อม, ภาคีเครือข่าย, นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด, การผลิตสื่อและเผยแพร่สื่อ

Abstract

This research aimed to study: 1) Network partnership management for environmental communication;

2) Message content management for environmental communication; 3) Media production, dissemination, and evaluation management for environmental communication; and 4) Development guidelines for environmental communication management among network partners of the Map Ta Phut Industrial Estate Office, Rayong Province. A qualitative research method was employed. Data were collected through in-depth interviews with 27 purposively selected key informants who were directly involved in environmental communication management. The research instrument was a structured in-depth interview form, and the data were analyzed by synthesizing conclusions from the interviews. The findings revealed that: 1) Network partnership management involved a well-defined organizational structure, clearly assigned member roles, and the use of multiple communication technologies and channels combined with fieldwork, knowledge exchange, skill development, and the maintenance of relationships and trust. 2) Message content management emphasized quality and attractiveness, used clear and simple language, maintained appropriate scope, related content to the experiences and contexts of audiences, and controlled message intensity appropriately. 3) Media production, dissemination, and evaluation management included systematic planning and collaboration. Media were produced appropriately and disseminated through three main types of media: traditional media (newspapers, journals, posters) whose use has been declining; activity-based media (training, seminars, exhibitions) which proved highly effective; and online media (websites, Facebook, LINE) which were modern and easily accessible. Evaluation was conducted both formally and informally to enhance accuracy and reliability. 4) Development guidelines emphasized transparent network management, participation promotion, the creation of accurate and appealing content, the production and dissemination of modern media through diverse channels, and evaluation based on indicators reflecting genuine audience responses.

Keywords: Communication Management, Environment, Network Partners, Map Ta Phut Industrial Estate, Media Production and Dissemination

บทนำ

ประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ,สังคม และอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจแต่การขยายตัวดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน (เพ่ง บัวหอม และชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2557) โดยเฉพาะพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งบริหารจัดการดูแลโดยสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย(กนอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ทำให้ภาครัฐต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ EEC : Eastern Economic Corridor (พ.ศ. 2565 - 2569) เป็นกลไกที่นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ชัดเจน มุ่งสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับกลไกการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่กับการเติบโตของเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2565)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังครอบคลุมสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2539) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้ให้ความสำคัญอยู่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มุ่งมั่นดำเนินการป้องกัน ควบคุมมลภาวะด้านอากาศ น้ำ และกากของเสีย มุ่งเน้นการส่งเสริมใช้ทรัพยากร และพลังงาน อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ พัฒนาทบทวน และแก้ไขระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และได้มีการพัฒนาแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความโปร่งใสพร้อมตรวจสอบได้ (สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด, 2566) ในรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล และติดตามประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ แม้นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างรายได้ และส่งเสริมการจ้างงานในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรอบและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหามลพิษทางอากาศ น้ำเสีย กากของเสียอันตราย รวมถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ประหยัด และขาดประสิทธิภาพ ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาความแออัดของชุมชนและการเพิ่มขึ้นของประชากร (ศิริโชค ประชุมพิทักษ์, 2561) ทำให้ชุมชนโรงเรียน หน่วยงานราชการ ที่อยู่โดยรอบพื้นที่บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตมาโดยตลอด ถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีมลพิษมากที่สุดพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย (กรณัญญ์ อัครธนบุญ, 2564) และได้มีการศึกษาวิจัยพบว่า ในด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก (ณัฐวัฒน์ วิเศษสุวรรณ และคณะ, 2559) ดังนั้น การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างการมีส่วนร่วม งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่ายังขาดการจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (กาญจนา แก้วเทพ และศรีธรรม โรจนสุพจน์, 2556) จึงควรยึดหลักการสื่อสารที่โปร่งใสเหมาะสม น่าเชื่อถือ รับผิดชอบ และชัดเจน จึงเกิดความจำเป็นต้องมีการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วมในรูปแบบภาคีเครือข่าย ซึ่งมีหลายภาคส่วนที่มีบทบาทและเป้าหมายแตกต่างกัน งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการภาคีเครือข่าย การจัดการเนื้อหาสาร การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล และแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย ทั้งนี้ ผลการวิจัยไม่เพียงเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบให้กับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่น ๆ หรือองค์กรที่มีลักษณะเดียวกันกับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกควบคู่กับเป้าหมายความยั่งยืนของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาการจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
4. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ออกแบบวิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบมีเกณฑ์ (criterion sampling) (Creswell, J. W., 2012) คือ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง พิจารณาถึงคุณสมบัติที่สามารถแสวงหาคำตอบในงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแล บังคับบัญชา ได้แก่ ผู้อำนวยการ 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ 1 คน รวม 2 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสื่อสาร ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หัวหน้างานสื่อสาร จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่งานสื่อสาร จำนวน 1 คน รวม 2 คน 3) กลุ่มนักวิชาการด้านการสื่อสาร ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการสื่อสารทางการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์เป็นเวลายาวนาน 3 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน 4) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 2) ผู้ประกอบการโรงงาน จำนวน 3 คน 3) ประชาชน จำนวน 9 คน และ 4) ผู้ประกอบการสื่อ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth interview) สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำเครื่องมือไปใช้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยนำแนวคำถามไปทดสอบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยได้ทดสอบถึงความเหมาะสมในการใช้ ภาษา ความชัดเจนของคำถาม ความครอบคลุมของคำถาม และแนวทางที่ได้รับ แล้วนำกลับมาตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงให้เครื่องมือดังกล่าวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญที่มุ่งเน้นศึกษา การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มภาคีเครือข่าย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในภาคีเครือข่าย การจัดระบบติดต่อสื่อสาร การจัดการระบบเรียนรู้ร่วมกัน และการธำรงรักษาภาคีเครือข่าย การจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย คุณภาพของเนื้อหา ความน่าสนใจต่อผู้รับสาร ขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร ความเกี่ยวข้องทางความคิดของผู้รับสาร และการจำกัดความลึกของสาร การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผลเพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการผลิตสื่อ ประกอบด้วย การเตรียมการผลิต การลงมือผลิต การดำเนินการหลังการผลิต การเผยแพร่สื่อ ประกอบด้วย สื่อดั้งเดิม สื่อกิจกรรม สื่อสังคมออนไลน์ และการประเมินผล ประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาสาร และการออกแบบสื่อ แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การพัฒนาด้านการจัดการภาคีเครือข่าย การพัฒนาด้านการจัดการเนื้อหาสาร และการพัฒนาด้านการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เครื่องมือสัมภาษณ์นี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสืบค้นข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล และทำให้สามารถเข้าใจถึง บริบทที่ซับซ้อนและหลากหลายของการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทั้งหมด 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้บริหารนิคมอุตสาหกรรม ชุดที่ 2 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสื่อสารของนิคมอุตสาหกรรม ชุดที่ 3 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญการสื่อสาร และชุดที่ 4 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเอง โดยทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ นำส่งจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชไปล่วงหน้า เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่กำหนด และเข้าพบพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากงานวิจัยในครั้งนี้ โดยสัมภาษณ์ครั้งละ 1 คน ระยะเวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อคนด้วยตัวผู้วิจัยเอง ระยะเวลาลงภาคสนามเดือนสิงหาคม 2567 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2568 ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามบัญชีรายชื่อ จดบันทึก บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสร้างข้อสรุป

ได้ดำเนินการจำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ โดยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาข้อมูลมาลดทอน จัดระเบียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อสร้างเป็นข้อสรุปข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งภาคีเครือข่ายมีโครงสร้างชัดเจน แบ่งพื้นที่ปฏิบัติงานเป็น 7 โซน ครอบคลุมชุมชน 38 แห่งและท่าเรือ โดยศูนย์ EMCC SQUARE ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการสื่อสารและบริหารจัดการ ใช้สื่อหลากหลายช่องทาง เช่น LINE, SMS, วิทยุท้องถิ่น และป้ายอัจฉริยะ LED เพื่อกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็วและตรงกลุ่มเป้าหมาย ภาคีเครือข่ายแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ประชาชน ผู้ประกอบการโรงงาน และผู้ประกอบการสื่อ โดยมี ผู้นำชุมชนเป็นผู้กระจายข้อมูลที่รับมา ทั้งนี้ควรพัฒนาช่องทางสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยตรง เพื่อลดการพึ่งพาผู้นำชุมชนเพียงฝ่ายเดียว การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกทำอย่างเป็นระบบตามพื้นที่รับผิดชอบ และใช้ระบบสื่อสารหลายช่องทางเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารสองทาง เสริมสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วม ศูนย์ EMCC SQUARE ยังทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลสิ่งแวดล้อม เฝ้าระวังเหตุฉุกเฉิน และปรับใช้เทคโนโลยีใหม่อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ร่วมกันของภาคีเครือข่ายเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ระบบมีความโปร่งใส ลดความหวาดระแวง และสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างภาคีเครือข่ายกับนิคมอุตสาหกรรม การธำรงรักษาภาคีเครือข่ายดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการและสังคม เพื่อเสริมสร้างความผูกพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และสนับสนุนบทบาทผู้นำ ทำให้เกิดแรงจูงใจ ความภาคภูมิใจ และความมั่นคงของภาคีในระยะยาว

“...ในพื้นที่นี้มี 38 ชุมชน มีการแบ่งพื้นที่เป็น 7 โซน การสื่อสารต่าง ๆ พื้นที่ แม้กระทั่งผู้นำชุมชน ศูนย์ EMCC SQUARE จะมีเบอร์ มีไลน์ ไว้ใช้ติดต่อ เวลาเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน...” (จาก พัฒนศรี, 2568)

“...บทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายมีการกำหนดไว้ชัดเจน โดยเฉพาะในการประสานงานกับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง แต่ลักษณะความร่วมมือยังอยู่ในรูปแบบขอความร่วมมือมากกว่าการสั่งการหรือบังคับใช้ผ่านโครงสร้างสายงาน...” (สุธี ศรีใส, 2567)

2. การจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเนื้อหาสารดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยมีลำดับขั้นจากข่าวเบื้องต้นไปสู่ข้อมูลเชิงลึก เพื่อลดความตื่นตระหนกและสร้างความเชื่อมั่น อีกทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงรุกแม้ยังไม่สมบูรณ์ เพื่อลดข่าวลือและสะท้อนความจริงใจ เนื้อหาครอบคลุมหลัก 5W1H ผ่านการตรวจสอบหลายชั้น และมีการจำแนกข้อมูลทั่วไปและข้อมูลอ่อนไหวอย่างเข้มงวด ภาคีเครือข่ายเสนอให้ลดศัพท์เทคนิคและหลีกเลี่ยงการลดทอนความรุนแรงเกินจริง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยได้รับความสนใจสูง การใช้ภาษาธรรมดาและเผยแพร่รวดเร็วในภาวะฉุกเฉิน ช่วยลดข่าวลือและสนับสนุนการตัดสินใจทันเวลา อย่างไรก็ตามแม้ข้อมูลมาจากแหล่งเชื่อถือได้ อาจเกิดความล่าช้า ไม่ครอบคลุมหรือไม่สอดคล้องกับบริบทและความเร่งด่วนของแต่ละหน่วยงาน ข่าวสารมีความชัดเจนและตรงประเด็น ปรับปริมาณและรูปแบบให้เหมาะสมกับช่องทางสื่อต่าง ๆ โดยใช้กลยุทธ์ทยอยปล่อยข้อมูลและรักษาภาษาปลอดภัยเพื่อลดความตื่นตระหนก การสื่อสารเชิงรุกสู่ชุมชนและเปิดโอกาสให้สะท้อนกลับช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึง การเลือกประเด็นและช่องทางสื่อสารสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงและบทบาทเฉพาะกลุ่ม การเปิดเผยข้อมูลเป็นลำดับขั้นช่วยให้สังคมรับรู้ข่าวสารอย่างเหมาะสม มีการจำแนกความอ่อนไหวและปรับโทนภาษาเพื่อลดผลกระทบต่องานและธุรกิจ สะท้อนความพยายามสร้างสมดุลระหว่างความโปร่งใส ความถูกต้อง และการรักษาภาพลักษณ์องค์กร

“...เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เราจะออกเป็นข้อความสั้น ๆ โดยยังไม่มีรายละเอียดเพื่อที่จะสื่อให้ได้รับรู้ว่าเกิดเหตุอะไรขึ้น ที่โรงงานไหน ต่อมาเมื่อเราเริ่มรู้มากขึ้น เราก็ออกเป็นแจ้งเหตุฉบับที่ 2 ที่มีข้อมูลมากขึ้น เมื่อเวลาผ่านไป เรามีข้อมูลมากขึ้นอีก เราก็จะทยอยส่งเป็นฉบับที่ 3,4 ต่อไปเรื่อย ๆ...” (ฉกาจ พัฒนศรี, 2568)

“...เราให้ความสำคัญกับคุณภาพเนื้อหา ในแต่ละวันที่ประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเนื้อหาที่ต้องให้มันตอบ โจทย์ ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน ทำไม่ อย่างไร แล้วก็ส่งผลกระทบอะไรบ้าง...” (Jampachan, 2025)

3. การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการผลิตสื่อดำเนินเป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการเลือกประเด็นสื่อสารเชิงรุก เพื่อลด ข้อครหาการบิดเบ่งข้อมูล และตอบสนองต่อความคาดหวังของภาคีเครือข่าย กระบวนการกลั่นกรองข้อมูล มีความเป็นระบบ ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงความเสี่ยงของข้อมูลอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมเปิดพื้นที่สื่อสาร สองทางเพื่อสร้างความเชื่อมั่น เนื้อหามีลักษณะเป็นกลาง เข้าใจง่าย ใช้สื่อที่ภาคีเครือข่ายคุ้นเคย และมีแผนรองรับ ทั้งสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน ในขั้นตอนการผลิตสื่อ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดประสานบทบาทระหว่าง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยพิจารณาระดับความอ่อนไหวของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกประเด็น และกำหนดวิธีผลิตสื่อ สื่อถูกออกแบบให้กระชับ ชัดเจน และแม่นยำ หลังการผลิตสื่อ มีการควบคุมคุณภาพ เสริมประสิทธิภาพการรับรู้ และเปิดช่องทางรับข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่าย การเผยแพร่สื่อ ปรับจากสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร และโปสเตอร์ ไปสู่สื่อดิจิทัล เพื่อความรวดเร็วและเข้าถึงง่าย สื่อกิจกรรม เช่น การอบรม สัมมนา และการจัดนิทรรศการ ใช้เสริมความรู้ ความเข้าใจ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับ ภาคีเครือข่าย สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ มีจุดเด่นด้านความรวดเร็ว เข้าถึงง่าย และเอื้อต่อ การปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดใช้กลยุทธ์การสื่อสารผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ เช่น การติดตั้งป้ายอัจฉริยะ LED ในชุมชน เพื่อครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล การประเมินผล ใช้ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

“...การเตรียมการก่อนการผลิตสื่อจะมีการเลือกประเด็นหัวข้อ เรามีหลักการในการพิจารณา โดยดูความก้าวหน้าของนิคมอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เราทำอะไรเราอยาก ให้เขารู้ เราทำอะไรให้กับเขา แล้วเขาจะได้ผลประโยชน์อะไรในครั้งนี่...” (สุธิ ศรีใส, 2567)

“...ผมรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจากทางเฟซบุ๊ก จากไลน์ จากเว็บไซต์ ของเขา เป็นการรับรู้จากช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผมว่าดีที่สุดในปัจจุบันนี้...” (ประไพ ใจตั้ง, 2024)

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสาร สำหรับภาคีเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า ควรดำเนินงาน ภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน โปร่งใส และส่งเสริมความร่วมมือ โดยมีศูนย์กลางหรือหน่วยงานหลักทำหน้าที่ประสานงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่น พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนเพื่อลด ความซ้ำซ้อน ระบบการติดต่อสื่อสารควรเข้าถึงง่ายและมีธรรมาภิบาล ควบคู่กับการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือฐานข้อมูลกลาง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน และธำรงรักษาความสัมพันธ์ด้วยความไว้วางใจ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในด้านการจัดการเนื้อหาสาร ควรเน้นความถูกต้อง ความเป็นกลาง และความ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาควรมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของประชาชน และ นำเสนออย่างเข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือวิถีชีวิตของผู้รับสารเพื่อเสริมทัศนคติเชิงบวก ทั้งนี้ ควรกำหนดระดับความลึกของสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล ควรบริหารจัดการครบวงจร ตั้งแต่การเลือกประเด็นที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การผลิตสื่อหลากหลายรูปแบบ โดยบูรณาการเทคโนโลยีใหม่ การเผยแพร่ควรใช้สื่อดั้งเดิมสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต ขณะที่สื่อ กิจกรรม ช่วยเสริมการมีส่วนร่วม และสื่อสังคมออนไลน์เหมาะกับการสื่อสารที่รวดเร็วและการแจ้งเหตุฉุกเฉิน การประเมินผลควรครอบคลุมทั้งด้านการออกแบบเนื้อหาและออกแบบสื่อ โดยใช้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณและคุณภาพ

เช่น จำนวนผู้เข้าชม การกดถูกใจ การแชร์ รวมถึงการวัดความเข้าใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

“...แนวทางการพัฒนาการจัดการภาคีเครือข่ายควร มีดังนี้ 1) จัดตั้งคณะทำงานร่วมที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน 2) สร้างระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาคีเครือข่าย 3) พัฒนากลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างภาคีเครือข่าย การมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งจะช่วยให้การสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือ และความไว้วางใจ...” (สราวุธ ทองศรีคำ, 2568)

“...การจัดการเนื้อหาสาระ ควรให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความเข้าใจง่าย และการเข้าถึงของประชาชนเป็นหลัก เราต้องคัดกรองนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีแหล่งอ้างอิงที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อเท็จจริง การสื่อสารควรเป็นกลางและไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง...” (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2568)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 4 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า โครงสร้างการสื่อสารที่ชัดเจนและครอบคลุมพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบสื่อสารมีประสิทธิภาพ โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 7 โซน ครอบคลุม 38 ชุมชน และท่าเรือ ภายใต้การบริหารจัดการของศูนย์ EMCC SQUARE ทำให้การส่งต่อข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตรงกลุ่มเป้าหมาย และตรวจสอบได้ ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง เช่น LINE, SMS, วิทยุ และป้ายอัจฉริยะ LED รวมถึงการสื่อสารแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เหตุของความสำเร็จเกิดจากการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกันการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมไตรภาคี และกิจกรรมร่วม ได้เสริมสร้างความไว้วางใจ ความผูกพัน และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทำให้ภาคีเครือข่ายรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายการสื่อสารของ (Rogers, E. M., 1986) ที่มองว่าเครือข่าย คือ โครงสร้างของบุคคลที่เชื่อมโยงกันผ่านการไหลของข้อมูลโดยศูนย์ EMCC SQUARE และ การใช้สื่อหลายช่องทางสะท้อน patterns of communication flow ที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ (อนุศักดิ์ คงมาลัย และคณะ, 2566) ที่ชี้ว่าการสื่อสารเครือข่ายต้องอาศัยการสื่อสารสองทาง การสร้างพลังร่วม และการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการดำเนินงานของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

2. การจัดการเนื้อหาสาระ เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ความเป็นระบบของกระบวนการสื่อสาร ตั้งแต่การวางลำดับข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้อง ไปจนถึงการกำหนดระดับความลึกของสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดข้อผิดพลาด ป้องกันความตื่นตระหนก และสร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคีเครือข่าย การจัดทำเนื้อหาตามหลัก 5W1H การจำแนกข้อมูลทั่วไปกับข้อมูลอ่อนไหว การทยอยเปิดเผยข่าวสาร และการเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ล้วนสะท้อนถึงความซับซ้อนของประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน จึงต้องอาศัยการบริหารจัดการสารที่มีโครงสร้าง และมีการประเมินผลต่อเนื่อง สาเหตุของความสำเร็จเกิดจากความตระหนักในความเสี่ยงและความต้องการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดใช้กลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุก เปิดเผยข้อมูลแม้ยังไม่สมบูรณ์ และเปิดโอกาสให้สะท้อนกลับ อันเป็นการสร้างความไว้วางใจและเสริมภาพลักษณ์องค์กรในระยะยาว การจำแนกสารตามความอ่อนไหวและการปรับโทนภาษา ช่วยสร้างสมดุลระหว่างความโปร่งใส และการคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะและธุรกิจ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม ที่เน้นการส่งสารควบคู่กับการเปิดพื้นที่โต้ตอบ เช่นเดียวกับงานของ (Kasimon, D. N., 2020) ที่พบว่า การสื่อสารสองทางและการให้ประชาชนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการได้รับการสนับสนุนจากสังคม แม้ต้องเผชิญความท้าทายจากสื่อหลายช่องทาง ในทำนองเดียวกัน งานของ (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567) ชี้ว่าผู้นำท้องถิ่น

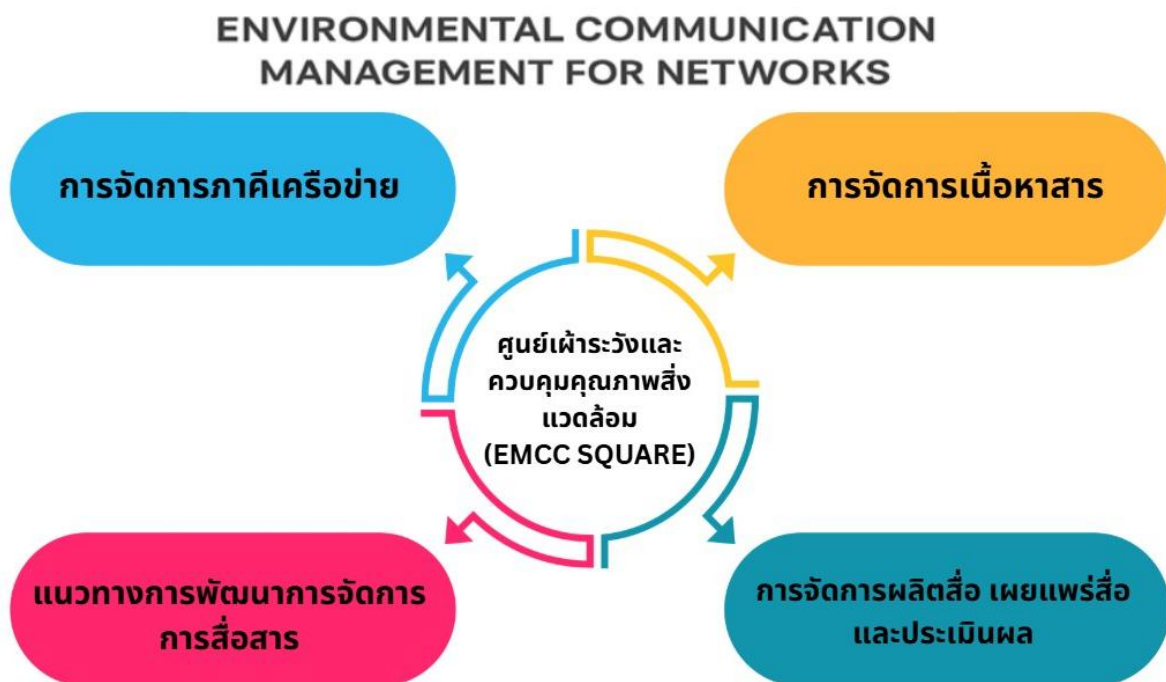
ต้องมีสมรรถนะด้านการวางแผนโครงสร้างประเด็น การผลิตและเผยแพร่สื่อหลากหลายช่องทาง ตลอดจนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการสื่อสารของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มุ่งเน้นการสร้างภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วม และการรักษาภาพลักษณ์องค์กร

3. การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีลักษณะเป็นกระบวนการวางแผนที่เป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วม เริ่มจากการเลือกประเด็นเชิงรุก การกลั่นกรองเนื้อหาอย่างเข้มงวด การพิจารณาความเสี่ยงของข้อมูลอ่อนไหว และการเปิดช่องทางสื่อสารสองทาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นลดข่าวลือ และรักษาภาพลักษณ์องค์กร โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน เนื้อหามีลักษณะเข้าใจง่าย เป็นกลาง และใช้สื่อที่ภาคีเครือข่ายคุ้นเคย เพื่อตอบสนองพฤติกรรมผู้รับสารยุคดิจิทัลที่ต้องการความรวดเร็วและปฏิสัมพันธ์ การเผยแพร่สื่อใช้กลยุทธ์ผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ บายอจนิริยะ LED ในชุมชน และสื่อกิจกรรมเชิงสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในระยะยาว ขณะที่การประเมินผลครอบคลุมทั้งทางการและไม่เป็นทางการ สะท้อนถึงความพยายามในการควบคุมคุณภาพและตอบสนองต่อข้อเสนอแนะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากสื่อดั้งเดิมไปสู่สื่อดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากประเด็นสิ่งแวดล้อมมีความเสี่ยงสูงและต้องการการสื่อสารที่โปร่งใส เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคมและธุรกิจ สอดคล้องกับงานของ (หุทัย ปัญญาวุธตระกูล, 2565) ที่ชี้ว่าการผลิตสื่อโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้รับสารยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานของ พวงพนา คุณวัฒน์ ที่พบว่า การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน สื่อทางเลือก และเครือข่ายพันธมิตรมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มุ่งสร้างภาคีเครือข่าย และเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นของภาคีเครือข่าย (พวงพนา คุณวัฒน์, 2545)

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสาร สำหรับภาคีเครือข่าย พบว่า จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้โครงสร้างเครือข่ายที่ชัดเจน โปร่งใส และเอื้อต่อความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เนื่องจากบริบทนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มีความซับซ้อนทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงต้องการระบบการสื่อสารที่มีศูนย์กลางกำกับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมสุข หินวิมาน, 2547) ที่ชี้ว่าศักยภาพชุมชนเกิดจากเครือข่ายการสื่อสารที่เข้มแข็งและโปร่งใส รวมถึงการมีพื้นที่สื่อสารที่หลากหลาย ด้านบทบาทและหน้าที่ของภาคีเครือข่าย การกำหนดขอบเขตและความรับผิดชอบชัดเจน ช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Linke, A. & Zeffass, A., 2011) ที่พบว่า การสื่อสารในองค์กรต้องอาศัยโครงสร้างยืดหยุ่นและเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพ ขณะที่ด้านเนื้อหาสาระ เน้นความถูกต้อง โปร่งใส และน่าสนใจ เพื่อลดความหวาดระแวงและสร้างความเชื่อมั่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ (ศิริรัฐพันธ์ ไทยนันท์, 2556) ที่พบว่า ความถูกต้องและความชัดเจนของเนื้อหา มีผลต่อการยอมรับของประชาชน ด้านการผลิตสื่อและการเผยแพร่สื่อ การผสมผสานสื่อดั้งเดิมรวมถึงสื่อกิจกรรม ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย สื่อสังคมออนไลน์ตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินได้รวดเร็ว ขณะเดียวกันสื่อดั้งเดิมยังคงสำคัญสำหรับกลุ่มที่เข้าถึงเทคโนโลยียาก แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารสองทางของ (Linke, A. & Zeffass, A., 2011) ที่เน้นการเลือกช่องทางตามลักษณะกลุ่มเป้าหมาย ในเชิงปฏิบัติแนวทางดังกล่าวมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง หากมีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะการสร้างกลไกกลางเพื่อประสานงานและกำหนดมาตรฐานเนื้อหาที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี ความแตกต่างด้านทัศนคติ และความทับซ้อนทางอำนาจของหน่วยงาน ซึ่งอาจกระทบต่อความต่อเนื่องของการสื่อสาร ดังนั้นการออกแบบระบบการสื่อสารควรรักษาสมดุลระหว่างสื่อดั้งเดิมกับสื่อดิจิทัล พร้อมทั้งมีกลไกติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ในรูปแบบโมเดลการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นวงจร ได้แก่ 1) การจัดการภาคีเครือข่าย กำหนดโครงสร้างภาคีเครือข่ายที่ชัดเจนและครอบคลุม โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เช่น ผู้นำชุมชนรับข้อมูลมาเผยแพร่ หน่วยงานราชการ ส่วนท้องถิ่นประสานด้านกฎหมาย ผู้ประกอบการโรงงานรายงานเหตุการณ์ และผู้ประกอบการสื่อถ่ายทอดต่อสาธารณะ โดยมีศูนย์เฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (EMCC SQUARE) ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางเพื่อให้ข้อมูลไหลเวียนอย่างมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ 2) การจัดการเนื้อหาสาร มุ่งเน้นความถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใส และเข้าใจง่าย โดยใช้หลัก 5W1H และการจำแนกตามระดับความอ่อนไหวของข้อมูล เพื่อลดข่าวลือ ป้องกันความตื่นตระหนก และสร้างความเชื่อมั่นของสังคม 3) การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล ใช้การสื่อสารแบบผสมผสาน ทั้งสื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) และสื่อออฟไลน์ (วิทยุ ป้ายอัจฉริยะ LED การสื่อสารบุคคล) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน พร้อมทั้งมีการประเมินผลทั้งทางการ (Monitoring, KPI, Survey) และไม่เป็นทางการ (เวทีประชุม การสะท้อนความคิดเห็น) เพื่อปรับปรุงการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง 4) แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสาร มุ่งสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจผ่านการสื่อสารสองทางที่โปร่งใส และกิจกรรมสาธารณะ เช่น การอบรมหรือซ้อมแผนฉุกเฉิน ควบคู่กับการติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสื่อสารสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โมเดลนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการบูรณาการภาคส่วนต่าง ๆ การจัดการเนื้อหาอย่างเป็นระบบ การใช้สื่อหลายช่องทาง และการพัฒนาเชิงต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่น และความยั่งยืนของการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยสามารถสรุปเป็นโมเดลได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : โมเดลการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ว่า การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ด้านการจัดการภาคีเครือข่าย มีความเป็นระบบ โดยมี ศูนย์ EMCC SQUARE เป็นศูนย์กลางบริหารจัดการและประสานงาน ครอบคลุม 38 ชุมชนและท่าเรือ ผ่านภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ ท้องถิ่น ประชาชน ผู้ประกอบการโรงงาน และผู้ประกอบการสื่อ โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทชัดเจน การสื่อสารใช้หลายช่องทาง และกิจกรรมร่วมเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความยั่งยืนของเครือข่าย ด้านการจัดการเนื้อหาสาร มุ่งเน้นความถูกต้อง ครอบคลุมหลัก 5W1H และการเผยแพร่แบบเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ลดข่าวลือ และสอดคล้องกับบริบทของผู้รับสาร โดยเฉพาะประเด็นสุขภาพ ความปลอดภัย และผลกระทบต่อชุมชนได้รับความสนใจสูง ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้สะท้อนกลับช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ ด้านการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้สื่อทั้งออฟไลน์และออนไลน์ พร้อมการประเมินทั้งเชิงทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ได้แก่ การเพิ่มช่องทางสื่อสารโดยตรงกับประชาชน การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ลดศัพท์เทคนิค ขยายการใช้สื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการสื่อสารอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ปรับโครงสร้างภาคีเครือข่าย และบทบาทหน้าที่สมาชิกภายในภาคีเครือข่าย พัฒนาระบบสื่อสารสองทาง ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และสร้างแนวทางการผลิตสื่อที่โปร่งใสมีประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วมต่อกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมประชาชน ประเมินความคงทนของความร่วมมือภาคีเครือข่ายระยะยาว และขยายการจัดการการสื่อสารไปยังพื้นที่อื่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

- กรณีรัฐ อัครธนบุลย์. (2564). การป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์, 7(1), 39-54.
- กาญจนา แก้วเทพ และศรีธรรม โรจนสุพจน์. (2556). สื่อสาร-สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โครงการเมธีวิจัยอาวุโสสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- ฉกาจ พัฒนศรี. (19 มิถุนายน 2568). เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เราจะออกเป็นข้อความสั้น ๆ โดยยังไม่มีรายละเอียดเพื่อที่จะสื่อให้ได้รับรู้. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐวัฒน์ วิเศษสุวรรณ และคณะ. (2559). การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง: ผลกระทบและแนวทางแก้ไข. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 12(2), 82-93.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (19 มิถุนายน 2568). การจัดการเนื้อหาสาร ควรให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความเข้าใจง่าย. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- พวงพนา คุณวัฒน์. (2545). กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฟ่ง บัวหอม และชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2557). ความล้มเหลวของการจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหามลพิษระหว่างโรงงานเจโนกับชุมชนเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 22(40), 161-178.
- ศิริรัฐพันธ์ ไทยนันท์. (2556). กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา ศึกษาในห้วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2554. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารทางการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.

- ศิริโชค ประชุมพิทักษ์. (2561). ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: กรณีของเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 10(2), 82-89.
- สมสุข หินวิมาน. (2547). เครือข่ายการสื่อสารกับศักยภาพการดำรงอยู่ของชุมชน: ศึกษากรณีบ้านทุ่งขวาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรารัฐ ทองศรีคำ. (19 มิถุนายน 2568). แนวทางการพัฒนาการจัดการภาคีเครือข่าย. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2539). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, (เล่มที่ 19, หน้า 12-49). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565). แผนยุทธศาสตร์ประจำปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/kFZEo>
- สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. (2566). นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก <https://shorturl.asia/zi9dl>
- สุทธิ ศรีใส. (19 มิถุนายน 2567). การเตรียมการก่อนการผลิตสื่อจะมีการเลือกประเด็นหัวข้อ เรามีหลักการในการพิจารณา. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- หฤทัย ปัญญาวุฒตระกูล. (2565). การผลิตสื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของแกนนำเยาวชนชุมชนบางลำพู. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(10), 49-61.
- อนุศักดิ์ คงมาลัย และคณะ. (2566). การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 6(4), 1-18.
- เอกกร มีสุข และคณะ. (2567). การสื่อสารคุณลักษณะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองในพื้นที่ภาคใต้. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(4), 1310-1325.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (3rd ed.). London: SAGE Publications.
- Kasimon, D. N. (2020). *Engaging divided society in the nation-building process: The case of government communication in Malaysia*. In Doctoral dissertation. School of Media, Communication & Sociology, University of Leicester.
- Linke, A. & Zerfass, A. (2011). Internal communication and innovation culture: Developing a change framework. *Journal of Communication Management*, 15(4), 332-348.
- Rogers, E. M. (1986). *Communication technology: The new media in society*. New York: Free Press.

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*

PARTICIPATORY MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ธนภรณ์ แซ่ลิ้ม

Tanaporn Saelim

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา นครราชสีมา ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Ratchasima College, Nakhon Ratchasima, Thailand

Corresponding author E-mail: Tanaporn_10320@nmc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 310 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำสำคัญ: การบริหาร, การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Examine the level of participatory administration among school administrators 2) Compare opinions on participatory administration among school administrators, classified by position, work experience, and school size and 3) Explore guidelines for

*Received September 25, 2025; Revised October 21, 2025; Accepted October 26, 2025

developing participatory administration among school administrators under the Loei Primary Educational Service Area Office 2. The research sample consisted of 310 participants, including school administrators and teachers under Loei Primary Educational Service Area Office 2, selected using stratified random sampling. The research instruments were a five-point Likert scale questionnaire and a structured interview. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The results revealed that: 1) The overall level of participatory administration among school administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2 was high. The highest-rated aspect was participation in operations, followed by participation in benefits, while participation in evaluation was rated the lowest 2) Participatory administration among school administrators, when classified by position, work experience, and school size, showed statistically significant differences at the .05 level and 3) Guidelines for promoting participatory administration among school administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2 comprised four aspects: participation in decision-making, participation in operations, participation in benefits, and participation in evaluation.

Keywords: Management, Participatory Management, School Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม โดยเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ผ่านการส่งเสริมความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต และเข้าใจสังคม ซึ่งสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน การศึกษาที่ดำเนินไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะสร้างสมดุลและกลมกลืนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ การให้การศึกษแก่ประชาชนจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับบุคคลและประเทศชาติ (บุษบา เคณะอ่อน, 2565)

การปฏิรูปการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้นำไปสู่การกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการกระจายอำนาจในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไปไปยังสถานศึกษาโดยตรง สิ่งนี้ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตัดสินใจได้อย่างมีอิสระและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ไชยา หานุภาพ, 2564) การบริหารงานในระบบการศึกษาต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการชักจูงให้ผู้คนในองค์กรร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผน การจัดองค์การ และการประสานงานที่ดีจะช่วยให้การบริหารงานบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ (สุรัชย์ พรหมปากดี, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีหน้าที่หลักในการกำกับและสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) อย่างไรก็ตาม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory management) ภายในเขตพื้นที่ยังประสบข้อจำกัดหลายด้านที่กระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนา เช่น ขาดความชัดเจนในวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ทำให้บุคลากรบางส่วนไม่เห็นทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจนและส่งผลให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ (ไชยา หานุภาพ, 2564) การสื่อสารไม่ทั่วถึง และการขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทำให้บางกลุ่มไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 รวมถึง ข้อจำกัดด้านทรัพยากร

และการสนับสนุน ที่ไม่เพียงพอ และการติดตามและประเมินผลที่ขาดความต่อเนื่อง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้คุณภาพ การศึกษา ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2566)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานภายใน สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 1,562 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2566)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 310 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน และได้โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางในการพัฒนา การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่น ด้านวิชาการ ด้านบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชนและเครือข่าย จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด 40 ข้อ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

- 5 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) และการสร้างแบบสอบถามจากตำราของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยสังเคราะห์จากนิยามศัพท์เฉพาะที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

4. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

6. นำเสนอแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

7. คัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสม จำนวน 40 ข้อ มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เหมาะสมมีค่าเท่ากับ .89 และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

การสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ และดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์จำนวน 4 ข้อ

2. นำแบบสัมภาษณ์นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นด้วยการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จากนั้น ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือดังกล่าวจากวิทยาลัยนครราชสีมาไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด เมื่อได้แจกแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองเช่นกัน ซึ่งสามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ครบถ้วน จำนวน 310 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบทุกคนจะได้รับคำถามเดียวกันและตามลำดับขั้นตอนเดียวกัน วิธีการดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสอบถามได้ตรงประเด็น ไม่ออกนอกหัวข้อ และไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความชัดเจน ครบถ้วน และสามารถนำไปประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้
 ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด
3. วิเคราะห์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งโดยใช้ค่า t - test (Independent samples)
4. วิเคราะห์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe')
5. วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.10	0.25	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.20	0.25	มาก
3	ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.17	0.29	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.09	0.31	มาก
ภาพรวม		4.14	0.17	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.25) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.29) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.25) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.31) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ดังตารางที่ 2 - 6

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา
จำแนกตามตำแหน่ง

ด้านที่	รายการ	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้สอน		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.08	0.25	4.11	0.25	1.128	.260
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.24	0.25	4.18	0.25	2.025*	.044
3	ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.27	0.26	4.09	0.28	5.539*	.000
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.17	0.29	4.04	0.31	3.591*	.000
ภาพรวม		4.19	0.15	4.11	0.16	4.467*	.000

จากตารางที่ 2 การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา
จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	.187	2	.093	1.465	.233
	ภายในกลุ่ม	19.553	307	.064		
	รวม	19.740	309			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	.466	2	.233	3.776	.052
	ภายในกลุ่ม	18.941	307	.062		
	รวม	19.407	309			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	3.764	2	1.882	25.042*	.000
	ภายในกลุ่ม	23.070	307	.075		
	รวม	26.834	309			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	1.576	2	.788	8.474*	.000
	ภายในกลุ่ม	28.552	307	.093		
	รวม	30.128	309			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.671	2	.336	13.132*	.000
	ภายในกลุ่ม	7.847	307	.026		
	รวม	8.519	309			

จากตารางที่ 3 แสดงว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การทดสอบรายคู่เพื่อเปรียบเทียบ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา
จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี	5 - 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		4.220	4.179	4.101
น้อยกว่า 5 ปี	4.220	-	-	-
5 - 10 ปี	4.179	0.041	-	-
มากกว่า 10 ปี	4.101	0.119*	0.078*	-

*p ≤ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม พบว่า ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี กับมากกว่า 10 ปี และระหว่าง 5 - 10 ปี กับมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	.029	2	.015	.226	.798
	ภายในกลุ่ม	19.711	307	.064		
	รวม	19.740	309			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	.724	2	.362	5.946*	.003
	ภายในกลุ่ม	18.684	307	.061		
	รวม	19.407	309			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	2.097	2	1.048	13.011*	.000
	ภายในกลุ่ม	24.737	307	.081		
	รวม	26.834	309			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	1.459	2	.730	7.812*	.000
	ภายในกลุ่ม	28.669	307	.093		
	รวม	30.128	309			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.628	2	.314	12.207*	.000
	ภายในกลุ่ม	7.891	307	.026		
	รวม	8.519	309			

จากตารางที่ 5 แสดงว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การทดสอบรายคู่เพื่อเปรียบเทียบ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม

ขนาดของสถานศึกษา	$\bar{x}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.187	4.098	4.093
ขนาดเล็ก	4.187	-	-	-
ขนาดกลาง	4.098	0.089*	-	-
ขนาดใหญ่	4.093	0.094*	0.005	-

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 6 แสดงว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และชุมชน ร่วมเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจเชิงนโยบายของโรงเรียน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ กำหนดหลักเกณฑ์ที่โปร่งใสและยุติธรรมในการแบ่งปันผลประโยชน์จากความสำเร็จร่วมกัน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการบริหารให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการรวมพลังของบุคลากรในการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้ครูและบุคลากรรู้สึกว่ามีบทบาทสำคัญ ในขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา อาจสะท้อนถึงความพยายามของผู้บริหารในการสร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ แต่ยังคงมีพื้นที่ในการพัฒนา ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แม้จะอยู่ในระดับดี แต่ยังคงมีความท้าทายในการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีบทบาทมากขึ้น ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเกิดจากการที่กระบวนการประเมินผลยังไม่ชัดเจนหรือเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมน้อยเกินไป ทำให้ขาดข้อมูลและการประเมินที่ครอบคลุมจากทุกฝ่ายในการพัฒนาการบริหารงานนั้น ผลการวิจัยนี้จึงสามารถอธิบายได้ว่าการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและการทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Likert (1967) ที่เชื่อว่าการบริหารที่ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรในระยะยาว อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ (Koontz, H. & O'Donnell, C., 1976) ที่เน้นว่าผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในทุกมิติของการบริหาร ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการทำงานเป็นทีมที่ยั่งยืน

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ปัจจัยหลายประการ หนึ่งในนั้น คือ การที่การตัดสินใจในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่มักต้องการความเห็นชอบและการสนับสนุนจากทุกฝ่าย ซึ่งทำให้ทั้งผู้บริหารและครูมีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้อยู่แล้ว การที่โรงเรียนต้องพิจารณาและตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อทุกคน เช่น นโยบายทางการศึกษา แนวทางการจัดการเรียนการสอน หรือการบริหารงบประมาณ ทำให้ทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือครู ต่างก็ต้องการให้เสียงของตนเองถูกนำมาพิจารณา ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การที่โรงเรียนต้อง

สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและโปร่งใสในการตัดสินใจ อาจส่งผลให้ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในด้านนี้ แต่ในด้านอื่น ๆ เช่น การปฏิบัติการ ผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหน้าที่และบทบาทของแต่ละตำแหน่ง อาจทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้บริหารและครูมีหน้าที่และมุมมองที่แตกต่างกันในการบริหารจัดการและปฏิบัติงานในโรงเรียน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาอริสมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญชลารักษ์ ทิปกากร และคณะ ได้ศึกษาวิจัย การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กัญชลารักษ์ ทิปกากร และคณะ, 2568)

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก บุคลากรที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี อาจมองการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในมุมมองที่ยังไม่ครอบคลุมหรือยังไม่ได้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการต่าง ๆ มากนัก ในขณะที่บุคลากรที่มีประสบการณ์ 5 - 10 ปี มักเริ่มมีบทบาทที่ชัดเจนขึ้นในการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ความคิดเห็นในด้านการปฏิบัติการและการประเมินผลแตกต่างจากกลุ่มแรก ส่วนบุคลากรที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีแนวโน้มที่จะมีมุมมองและความคาดหวังที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น โดยเฉพาะในด้านการแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผล ซึ่งพวกเขาอาจมีความรู้สึกถึงความยุติธรรมและความโปร่งใสที่ต้องการมากกว่าเนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมาอย่างไรก็ตาม ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ไม่พบความแตกต่าง อาจเกิดจากการที่ทุกคนไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อย ต่างมีความต้องการและคาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของโรงเรียน การตัดสินใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทุกฝ่าย และทุกคนต่างต้องการให้เสียงของตนเองมีความหมายในกระบวนการนี้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เพิ่งเริ่มทำงานหรือผู้ที่มีประสบการณ์ยาวนาน ต่างมีความเห็นคล้ายคลึงกันในเรื่องนี้ เนื่องจาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ในทุกระดับของประสบการณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาอริสมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คาวิ พุทธิศรี และอัครเดช นิละโยธิน ได้ศึกษาวิจัย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตอุดมคงคาคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (คาวิ พุทธิศรี และอัครเดช นิละโยธิน, 2567)

2.3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ลักษณะเฉพาะของแต่ละขนาดโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารงาน โรงเรียนขนาดเล็ก มักมีจำนวนบุคลากรน้อย ทำให้การติดต่อสื่อสารและการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปอย่างใกล้ชิดและไม่ซับซ้อน ขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อนกว่า จึงอาจมีช่องว่างในเรื่องการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์ และการประเมินผล ที่อาจทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันในแต่ละขนาดโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ไม่พบความแตกต่างนั้น อาจเกิดจากการที่ทุกขนาดของโรงเรียนมีความจำเป็นในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันเพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

การตัดสินใจในเรื่องสำคัญ เช่น การกำหนดนโยบาย แนวทางการจัดการเรียนการสอน หรือการบริหารงบประมาณ เป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนไม่ว่าจะมีขนาดเล็ก กลาง หรือใหญ่ ต่างให้ความสำคัญและมีขั้นตอนที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ความคิดเห็นในด้านนี้มีความคล้ายคลึงกันในทุกขนาดโรงเรียน นอกจากนี้ การที่ทุกขนาดของโรงเรียนต้องเผชิญกับการตัดสินใจที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานในบริบทของตนเอง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยา หานุกาพ ได้ศึกษาวิจัย การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ไชยา หานุกาพ, 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาริมนมกล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และชุมชนร่วมเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจเชิงนโยบายของโรงเรียน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ กำหนดหลักเกณฑ์ที่โปร่งใสและยุติธรรมในการแบ่งปันผลประโยชน์จากความสำเร็จร่วมกัน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการบริหารให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นในองค์กร อีกทั้งยังทำให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมืออย่างกว้างขวาง และสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร จันทะศรี และกิจพิณฐ์ อุสาโห ได้ศึกษาวิจัย การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนองหาน 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คือ ผู้บริหารควรให้คณะครูเข้ามามีส่วนในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (ศิริพร จันทะศรี และกิจพิณฐ์ อุสาโห, 2567) ให้อำนาจในการตัดสินใจแก่คณะครูด้วยความเชื่อใจ ผู้บริหารให้อำนาจและโอกาสครูได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรสร้างความชัดเจนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันปรับปรุงพัฒนาเป้าหมายขององค์กร และผู้บริหารควรมีกระบวนการการบริหารเป็นไปตามขั้นตอนมีการวางแผนการดำเนินงานและประเมินผล นอกจากนี้ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมยังสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีหลายประการ อาทิ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Likert, Rensis, 1967) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดเป้าหมาย แนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Bertalanffy, L. V., 1968) ที่มององค์กรเป็นระบบย่อยที่เชื่อมโยงกัน การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการช่วยสร้างระบบปฏิสัมพันธ์ที่สมดุล ทฤษฎีความยุติธรรมในองค์กร (Greenberg, J., 1987) ซึ่งเน้นความยุติธรรมและความโปร่งใสในผลประโยชน์ และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, A., 1977) ที่สนับสนุนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสังเกต และข้อเสนอแนะ ดังนั้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่สร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในองค์กร หากยังช่วยให้บุคลากรและชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมืออย่างกว้างขวาง และสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลได้ว่า 1) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .5 และ 3) แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ควรจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีบทบาทสำคัญ เช่น การออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมทักษะ เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานและระบบรางวัลที่โปร่งใส ยุติธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และความพึงพอใจในองค์กร 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรสร้างระบบการตัดสินใจที่เปิดกว้างและมีส่วนร่วม เช่น การตั้งคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความยอมรับและความเป็นธรรมในนโยบายโรงเรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรพัฒนาระบบประเมินที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมแสดงความคิดเห็น เช่น การจัดเวิร์กช็อปหรือฟอรัม เพื่อให้ผลการประเมินสะท้อนความเป็นจริงและนำไปสู่การพัฒนาได้ตรงจุด 1) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา: การเปรียบเทียบระหว่างเขตเมือง-ชนบทและพื้นที่ต่างจังหวัด 2) รูปแบบและผลกระทบของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา: กรณีศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 และ 3) อิทธิพลของประสบการณ์ผู้บริหารต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของครู

เอกสารอ้างอิง

- กัญชวลาร์ักษ์ ทิปกการ และคณะ. (2568). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี-ระยอง. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 11(3), 121-137.
- คาวี พุทธิศรี และอัครเดช นิละโยธิน. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตอุดมคงคาคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. วารสารวิจัยการบริหาร การศึกษา, 14(2), 101-115.
- ไชยา หานุกาพ. (2564). การกระจายอำนาจทางการศึกษา: ผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์และการวิจัย, 8(2), 77-91.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2553). การวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุษบา เคณะอ่อน. (2565). การศึกษากับพัฒนาสังคมไทย. เลย: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศิริพร จันทะศรี และกิจพิณัฐ อุสาโห. (2567). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนองหาน 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารครุศาสตร์ ศึกษา, 9(1), 33-47.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566. เลย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานประจำปี 2566 กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุรัชย์ พรหมปากดี. (2565). ศาสตร์และศิลป์แห่งการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. New Jersey: Prentice Hall.
- Bertalanffy, L. V. (1968). General System Theory: Foundations, Development. New York: George Braziller.
- Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. Academy of Management Review, 12(1), 9-22.
- Koontz, H. & O'Donnell, C. (1976). Management: A systems and contingency analysis of managerial functions. (6th ed.). Columbus: McGraw-Hill.
- Likert, Rensis. (1967). New Pattern of Management. New York: McGraw-Hill.

รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน*

INNOVATIVE ORGANIZATIONAL MANAGEMENT MODEL IN SMALL PRIMARY SCHOOLS LAMPHUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

มงคล วงศ์ฝัน*, ศิริมาศ โกศลย์พัฒน์, ประพันธ์ ธรรมไชย, ชูชีพ พุทประเสริฐ
Mongkhon Wongfun*, Sirimas Kosanpipat, Prapan Thamachai, Chuchee Puttprasert
หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย
Doctor of Education Program, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: 63886204@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม และ 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามแนวทางการวิจัยแบบหลายระยะ (Multi-Phase Research) ผลการวิจัยพบว่า ระยะที่ 1: สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1.1) องค์ประกอบด้านโครงสร้างองค์การ 1.2) องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์การ 1.3) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ 1.4) องค์ประกอบด้านด้านบรรยากาศองค์การ และ 1.5) องค์ประกอบด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ระยะที่ 2: รูปแบบการบริหารงานจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพจนเกิดประสิทธิผล สถานศึกษาจะต้องกำหนดหลักการ (Principles) วัตถุประสงค์ (Objectives) วิธีดำเนินการ (Operational Procedures) เพื่อบริหารงานจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และเงื่อนไขความสำเร็จ (Conditions for Achievement) ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ของสถานศึกษา และระยะที่ 3: ผลการตรวจสอบ พบว่า มีความถูกต้อง และความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.20) ขณะที่คู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.16)

คำสำคัญ: องค์การแห่งนวัตกรรม, การบริหารจัดการองค์การ, โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the existing problems, developmental needs, and management approaches of innovative organizations; 2) Develop and validate a model and a manual for managing innovative organizations; and 3) Evaluate the feasibility and usefulness of the developed model and manual in small primary schools under the Lamphun Primary Educational Service Area Office. The results revealed that: Phase 1: The analysis of problems, needs, and management approaches of innovative organizations in small primary schools under the Lamphun Primary Educational Service Area Office identified five major components: 1.1) Organizational structure, 1.2) Organizational culture, 1.3) Leadership, 1.4) Organizational climate, and 1.5) Strategic management. Phase 2: The innovative organizational management model developed for small primary schools in the Lamphun Primary Educational Service Area Office was found to be practical and applicable. Educational institutions should define clear principles, objectives, and operational procedures, together with conditions for success that align with their specific school contexts. Phase 3: The validation results confirmed 100% accuracy and appropriateness. The feasibility and usefulness evaluations of the model were rated at the highest level ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.20), while the manual was also rated as highly appropriate and feasible ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.16).

Keywords: Innovative Organization, Organizational Management, Small Primary Schools

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดยุทธศาสตร์หมุดหมายที่ 12 ในการยกระดับการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง มีศักยภาพในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถตอบสนองต่อพลวัตแห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คน นับเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาและการศึกษา คือ กลไกสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมมนุษย์ให้เติบโตอย่างสมดุล ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ความรู้ ความสามารถ รวมถึงการพัฒนาพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของปัจเจกบุคคลอย่างยั่งยืน ประเทศใดสามารถพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งปัญญาหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ประเทศนั้นจะมีศักยภาพในการพัฒนา มีความมั่นคง เจริญรุ่งเรือง และสามารถแข่งขันในระดับโลกได้อย่างเข้มแข็ง ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองในภาพรวมของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2565)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รายงานว่า โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลง และการบริหารจัดการจำนวนนักเรียนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพประชากร ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาหลายประการ ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน การจัดสรรครู และการบริหารจัดการ โดยมีผลการทดสอบ O-NET ปี 2561 ที่แสดงผลสัมฤทธิ์ต่ำในทุกวิชา ด้านครู พบว่า เกิดภาระงานเกินกำลัง ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ขาดแรงจูงใจ และต้องทำหน้าที่หลายบทบาท ทั้งยังขาดสวัสดิการที่จำเป็น ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายและขาดความต่อเนื่องในการทำงาน อีกทั้งยังขาดบุคลากรสนับสนุน ขณะที่งานธุรการและการเงิน กลับใช้ครูอัตราจ้างที่ไม่มีความมั่นคง ส่วนการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารขาดประสบการณ์ ต้องเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร และขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ทำให้ศักยภาพการระดมทรัพยากรต่ำ แม้ภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น แต่ต้นทุนการศึกษาต่อหัวของโรงเรียนขนาดเล็กยังสูงกว่าปกติ นโยบายการยุบ ควบ รวม โรงเรียน

ตลอดจนการสร้างโรงเรียนคุณภาพของชุมชนและโรงเรียนสีมูเมือง จึงอาจะกระทบต่อโครงสร้างและการบริหารจัดการของโรงเรียนขนาดเล็กโดยตรง (อาราพิต หัตถนิ, 2562)

องค์การแห่งนวัตกรรม เป็นแนวทางการบริหารยุคใหม่ที่มีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและคุณลักษณะขององค์การให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ กิริติ ยศยิ่งยศ กล่าวให้เห็นว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มมูลค่า พัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ และเสริมศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก (กิริติ ยศยิ่งยศ, 2552) สอดคล้องกับการศึกษาของ กุศล ทองวัง กล่าวให้เห็นว่า องค์การแห่งนวัตกรรมต้องส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง (กุศล ทองวัง, 2553) แนวคิดนี้ถูกประยุกต์สู่ภาคการศึกษา ที่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา แซ่มซ้อย กล่าวให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมร่วมกับครูและบุคลากร ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555) สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า ที่กล่าวให้เห็นว่า องค์การแห่งนวัตกรรมต้องมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการระบบและทรัพยากรเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างยั่งยืน (วุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า, 2554) สอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนวดี โมรากุล เสนอว่า สถานศึกษาที่เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมควรสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมในทุกระดับ ผ่านโครงสร้างที่ยืดหยุ่น ระบบสนับสนุนที่เหมาะสม และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ คุณภาพของผู้เรียน (รัตนวดี โมรากุล, 2560)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมุ่งที่จะศึกษาสภาพปัญหาความต้องการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบ (System Theory) (Kathryn, M. & David, C., 1998) เป็นหลักในการศึกษาเบื้องต้น อีกทั้งเพื่อที่จะสร้างและตรวจสอบรูปแบบพร้อมทั้งคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามรูปแบบการศึกษา และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการองค์การและการบริหารของ Brown, W. B. & Moberg, D. J. (Brown, W. B. & Moberg, D. J., 1980) และการจัดทำคู่มือ การสร้างและการพัฒนารูปแบบตามขั้นตอนของ Meason, Albert & Khedourri ควบคู่กับการประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ผลจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายและมาตรฐานของการจัดการศึกษาของชาติ และเป็นการเตรียมการสู่การเป็นพื้นที่นำร่องนวัตกรรมทางการศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน
3. เพื่อประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods แบบ Multi-Phase Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาและแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของรัฐบาลในจังหวัดลำพูนและได้รับรางวัล แนวปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารจัดการ (Good Practice) จำนวน 18 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ของรัฐบาลในจังหวัดเชียงใหม่ และได้รับรางวัลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารจัดการ (Best Practice) จำนวน 7 คน รวมจำนวน 25 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) แล้วสรุปประเด็นการสัมภาษณ์สภาพปัญหา ความต้องการ พัฒนาและแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาลำพูน

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน โดยผู้วิจัยสร้างรูปแบบจากการวิเคราะห์ ข้อมูลในระยะที่ 1 นำมาจัดทำ (ร่าง) รูปแบบและ (ร่าง) คู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนจัดประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน นักวิชาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 คน และผู้บริหารจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ที่ได้รับรางวัลผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการจัดการศึกษา จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบและ (ร่าง) คู่มือการบริหารจัดการ องค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน โดยใช้ ความถี่ ค่าร้อยละ (%) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ผู้วิจัยนำ ร่างรูปแบบ และร่างคู่มือที่ได้พัฒนาจาก ระยะที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน จากการประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เพื่อความเป็นไปได้และ ความเป็นประโยชน์ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล เพื่อจัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ย ดังนี้

- ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเป็นไปได้/มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเป็นไปได้/มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก
- ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเป็นไปได้/มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเป็นไปได้/มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับน้อย
- ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.50 - 1.49 หมายถึง มีความเป็นไปได้/มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม และ 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาและแนวทางของการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน มีอยู่ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 โครงสร้างองค์การ พบว่า บุคลากรไม่เพียงพอและไม่ตรงสาขาวิชา ส่งผลให้ครูต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ จึงมีความต้องการจัดอัตรากำลังให้ครบ เพิ่มบุคลากรสนับสนุน และปรับโครงสร้างงานให้ชัดเจน พร้อมใช้เทคโนโลยีช่วยบริหารอย่างต่อเนื่อง

1.2 วัฒนธรรมองค์การ พบว่า ครูและบุคลากรขาดแรงจูงใจและค่านิยมร่วม ยึดติดกับรูปแบบเดิม ควรสร้างค่านิยมร่วมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง และสนับสนุนการทำงานเป็นทีม การสื่อสารโปร่งใส และเชื่อมโยงวัฒนธรรมชุมชนกับโรงเรียน

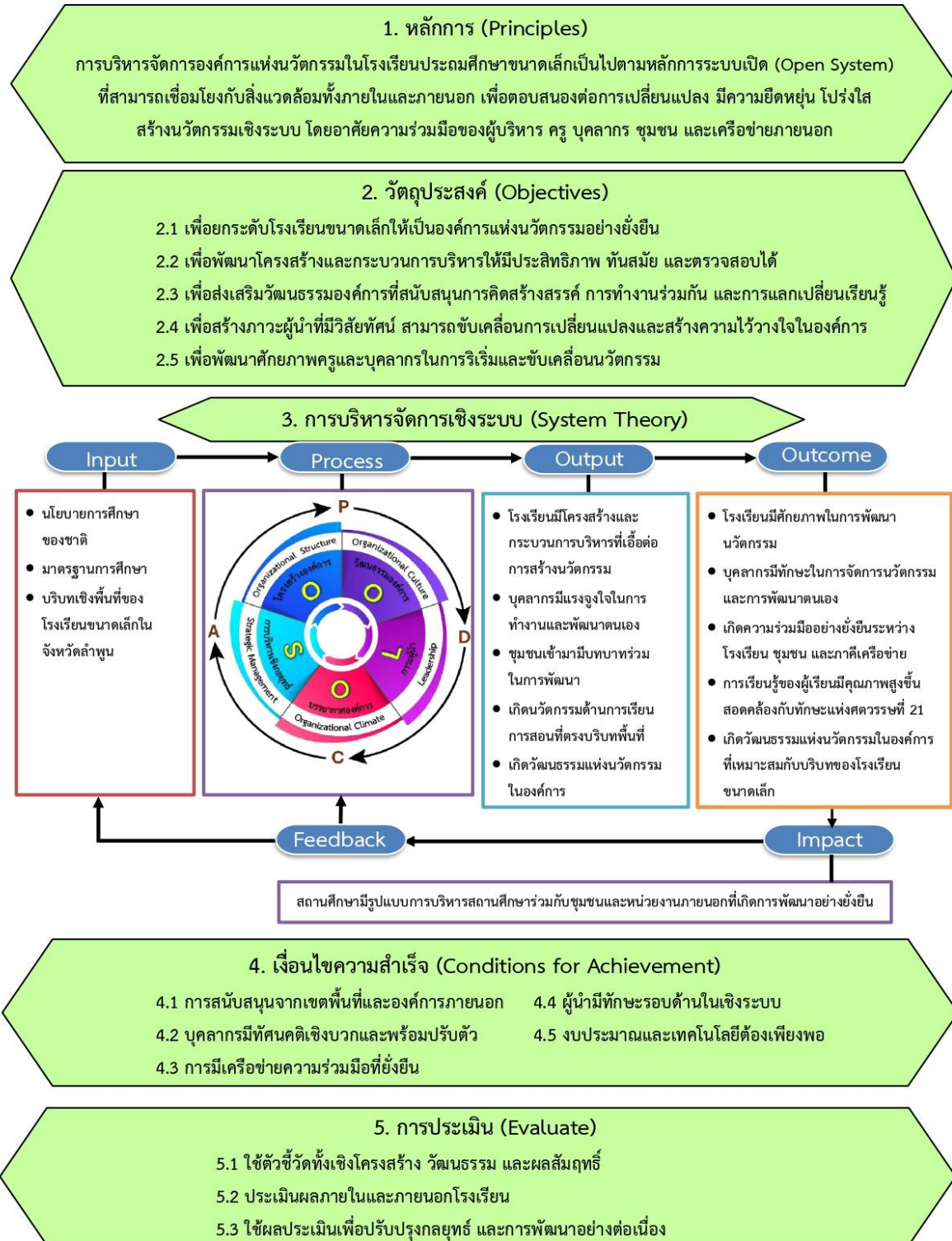
1.3 ภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารบางรายขาดทักษะการสื่อสาร การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และการตัดสินใจ รวมถึงขาดความกล้าริเริ่มและการทำงานเป็นทีม จึงควรพัฒนาผู้นำให้มีส่วนร่วม เน้นจริยธรรมและความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหาร และยกย่องความสำเร็จเพื่อสร้างแรงจูงใจ

1.4 บรรยากาศองค์การ พบว่า โรงเรียนบางแห่งยังไม่มีเป้าหมายร่วมชัดเจน ขาดระบบติดตาม และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการให้ขวัญกำลังใจของบุคลากรยังไม่ทั่วถึง ควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการยอมรับและให้รางวัลแก่ความสำเร็จ

1.5 การบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า โรงเรียนยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้าง วัฒนธรรม ภาวะผู้นำ และบรรยากาศ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนสู่องค์การแห่งนวัตกรรม ความต้องการ คือ การจัดบุคลากรให้เพียงพอ สร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบรูปแบบ และคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการจริงของสถานศึกษา ข้อมูลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบกับข้อมูลเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการ (Best Practice) จากการลงพื้นที่ต้นแบบ ได้ผลสรุปเป็นคู่มือฉบับร่าง เนื้อหาประกอบด้วย 1) หลักการ (Principles) 2) วัตถุประสงค์ (Objectives) 3) การบริหารจัดการเชิงระบบ (System Theory) 4) เงื่อนไขความสำเร็จ (Conditions for Achievement) และ 5) การประเมินผล (Evaluate)

2. การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากระยะที่ 1 นำมาจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ครั้งที่ 1 ผลสรุปดังอธิบายเป็นรูปแบบโครงสร้าง (MODEL) ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน

รูปแบบและคู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ดังแสดงภาพข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่เป็นระบบและเหมาะสมกับสภาพจริงของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร โดยมุ่งตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา การปรับโครงสร้างองค์การให้กระชับ ลดความซ้ำซ้อน และสอดคล้องกับอัตรากำลังจริงพร้อมมอบหมายงานตามศักยภาพและกระจายอำนาจการบริหารอย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้การบริหารงานมีทิศทางเดียวกันและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม วัฒนธรรมองค์การมุ่งส่งเสริมค่านิยมร่วม การทำงานเป็นทีม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยใช้การยกย่องและให้กำลังใจเป็นเครื่องมือสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจและทุ่มเทต่อการพัฒนาโรงเรียน ขณะที่ภาวะผู้นำในองค์การเน้นความโปร่งใส มีจริยธรรม และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีภายในองค์การ ขณะเดียวกันการใช้กระบวนการบริหารเชิงระบบ (System Approach) ที่ประกอบด้วย Input-Process-Output และ Feedback เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ช่วยให้โรงเรียนสามารถตรวจสอบและสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงพัฒนาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม แนวทางดังกล่าวมีความชัดเจน ครอบคลุมทุกมิติของการบริหาร สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้อย่างแท้จริง อีกทั้งรูปแบบและคู่มือดังกล่าวยังมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ให้โรงเรียนก้าวสู่การเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมที่มั่นคงและยั่งยืน

3. การตรวจสอบและประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากระยะที่ 2 นำมาจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ครั้งที่ 2 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearings) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน (n = 15)

รายการ	ระดับการประเมิน					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. หลักการ (Principles)	4.80	0.41	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ (Objectives)	4.59	0.01	มากที่สุด	4.67	0.03	มากที่สุด
3. การบริหารจัดการเชิงระบบ (System Theory)	4.53	0.21	มากที่สุด	4.69	0.03	มากที่สุด
4. เงื่อนไขความสำเร็จ (Conditions for Achievement)	4.45	0.10	มาก	4.63	0.01	มากที่สุด
5. การประเมินผล (Evaluate)	4.62	0.03	มากที่สุด	4.69	0.05	มากที่สุด
รวม	4.56	0.20	มากที่สุด	4.68	0.19	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเป็นไปได้ของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.20) สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ของ (ร่าง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.19)

ตารางที่ 2 ผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของ (ร่าง) คู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน (n = 15)

รายการ	ระดับการประเมิน					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ส่วนที่ 1 บทนำ	4.68	0.03	มากที่สุด	4.48	0.11	มาก
ส่วนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน	4.63	0.07	มากที่สุด	4.58	0.01	มากที่สุด
ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน สู่การปฏิบัติในสถานศึกษา	4.68	0.02	มากที่สุด	4.60	0.07	มากที่สุด
ส่วนที่ 4 เงื่อนไขการนำรูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนไปประยุกต์ใช้	4.80	0.41	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
ส่วนที่ 5 เอกสารอ้างอิง	4.80	0.41	มากที่สุด	4.40	0.63	มาก
ภาคผนวก ทิศทางการพัฒนาวัตกรรมจังหวัดลำพูน	4.80	0.41	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
รวม	4.67	0.16	มากที่สุด	4.57	0.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเป็นไปได้ของ (ร่าง) คู่มือการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.16) สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.1) ผู้วิจัยจึงได้นำผลการประเมินและการพัฒนาขยายผลการตรวจสอบ นำผลการประเมินรูปแบบและคู่มือรวมทั้งข้อเสนอแนะมาสังเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข และสรุปองค์ประกอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน ซึ่งได้ผลสรุปเรียกกรุปแบบนี้ว่า “OOLOS” (อูลอส) ประกอบด้วย O = Organizational Structure (โครงสร้างองค์การ) หมายถึง การจัดระเบียบงานและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์การ O = Organizational Culture (วัฒนธรรมองค์การ) หมายถึง ระบบของความเชื่อ ค่านิยมร่วม ที่กำหนดพฤติกรรม สร้างเอกลักษณ์ และเสริมสร้างความผูกพันในองค์การ L = Leadership (ภาวะผู้นำ) หมายถึง ความสามารถในการใช้อิทธิพลจูงใจและกำกับพฤติกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างแท้จริง O = Organizational climate (บรรยากาศองค์การ) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในที่บุคลากรรับรู้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทักษะ และประสิทธิผลการทำงาน S = Strategic Management (การบริหารเชิงกลยุทธ์) หมายถึง กระบวนการวางแผน กำหนดทิศทาง และดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายระยะยาว โดยเน้นการปรับตัวและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาและแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน พบว่า มี 5 องค์ประกอบ

1) องค์ประกอบด้านโครงสร้างองค์กร 2) องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ 4) องค์ประกอบด้านบรรยากาศองค์กร และ 5) องค์ประกอบด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีบุคลากรไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้นเรียน และไม่ตรงวุฒิวิชาเอก ส่งผลให้ต้องปฏิบัติหน้าที่หลายด้านเกินขอบเขตความสามารถ จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน สภาพปัญหาความต้องการ และแนวทางการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ด้านโครงสร้างองค์กร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานทุกด้านของโรงเรียน ความต้องการพัฒนาส่วนใหญ่เน้นที่การปรับโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร ขณะที่แนวทางที่เหมาะสม คือ การพัฒนาแบบองค์รวมโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงระบบ เพื่อเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ผลการศึกษานี้จึงมีคุณค่าต่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรม (OOLOS Model) ที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทพื้นที่จังหวัดลำพูน และสามารถเป็นต้นแบบการพัฒนาองค์การแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในบริบทอื่นได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญนิภา ศรีสุข และจิตติมา วรรณศรี กล่าวให้เห็นว่า ปัญหาด้านบุคคลเป็นประเด็นสำคัญที่สุดในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง โดยพบว่า ครูและผู้บริหารยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนนวัตกรรม อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากร ทำให้ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ แนวทางที่เสนอจึงมุ่งไปที่การพัฒนาครูและบุคลากร การมีส่วนร่วมจากชุมชน การจัดหาเทคโนโลยีการสร้างระบบสนับสนุน และการบูรณาการนโยบาย (เพ็ญนิภา ศรีสุข และจิตติมา วรรณศรี, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในงานวิจัยครั้งนี้ที่กำหนดองค์ประกอบเพื่อแก้ไขข้อจำกัดด้านบุคลากรและสร้างเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนวรรณ เพ็ญเขียว กล่าวให้เห็นว่า สภาพการจัดการนวัตกรรมของสถานศึกษาในเขตพื้นที่มัธยมศึกษาและหนองบัวลำภู สะท้อนให้ทราบผลการใช้นวัตกรรม การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ รวมถึงการคิดออกแบบและพัฒนานวัตกรรม สถานศึกษายังต้องการการสนับสนุนเชิงระบบเพื่อยกระดับการจัดการนวัตกรรม (ธนวรรณ เพ็ญเขียว, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี กล่าวให้เห็นว่า สภาพปัจจุบันขององค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความโดดเด่นที่สุด คือ การมุ่งเน้นบุคลากรและการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม การปรับปรุงโครงสร้างองค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี, 2560) ผลวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับข้อค้นพบดังกล่าวที่เน้นความสำคัญของบุคลากร วิสัยทัศน์ โครงสร้าง และบรรยากาศองค์กร ในฐานะปัจจัยหลักที่กำหนดความสำเร็จของการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม

2. จากผลการศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารงานจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบเรียกว่า “OOLOS” (อูลอส) ประกอบด้วย O = Organizational Structure (โครงสร้างองค์กร) O = Organizational Culture (วัฒนธรรมองค์กร) L = Leadership (ภาวะผู้นำ) O = Organizational Climate (บรรยากาศองค์กร) S = Strategic Management (การบริหารเชิงกลยุทธ์) ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีบริบทเฉพาะตัว จำนวนบุคลากรที่จำกัด การบริหารจัดการมักต้องอาศัยการบูรณาการหลาย ๆ หน้าที่เข้าด้วยกัน การพัฒนารูปแบบโดยใช้กระบวนการบริหารเชิงระบบ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบภายในองค์การให้ทำงานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อนของงาน และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และไม่เพียงตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนขนาดเล็กเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบการบริหารเชิงนวัตกรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการยกระดับตนเองสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สัมมา ธนธิย์ กล่าวให้เห็นว่า การบริหารเชิงระบบ คือ การนำวิธีระบบมาใช้ในการบริหาร โดยวิเคราะห์

องค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลิต การป้อนกลับ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย (สัมมาธนิธย์, 2560) ในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ ณรงค์ชัย ธนิกภาคิน กล่าวให้เห็นว่า กระบวนการบริหารเชิงระบบเกิดจากการรวมตัวขององค์ประกอบที่พึ่งพาและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามปัจจัยและสภาพแวดล้อม (ณรงค์ชัย ธนิกภาคิน, 2561) ผลการวิจัยครั้งนี้ก็สะท้อนแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีการกำหนดองค์ประกอบหลักที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และสามารถปรับใช้ได้กับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาสอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงไกร สุพรรณ ที่กล่าวให้เห็นว่า ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาทฤษฎี การพัฒนารูปแบบ การตรวจสอบ และการปรับปรุง (เกรียงไกร สุพรรณ, 2561) ซึ่งเป็นแนวทางที่คล้ายคลึงกับกระบวนการสร้างและตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบและคู่มือในงานวิจัยครั้งนี้ โดยผ่านการประเมินและปรับปรุงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในด้านการสร้างกลไกเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติจริง ตรงกับการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวให้เห็นว่า รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ระบบหลัก คือ ระบบการวางแผน ระบบการพัฒนากลไกภายใน และระบบการประเมินผล ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนารูปแบบที่มีโครงสร้างเชิงระบบและกลไกสนับสนุนชัดเจน ย่อมช่วยให้การนำไปปฏิบัติมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของ ชีรวัฒน์ นิเจนตร กล่าวให้เห็นว่า การตรวจสอบรูปแบบควรประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การทดลองใช้รูปแบบกับหน่วยตัวอย่าง และ 2) การประเมินผลการทดลองโดยให้ผู้เกี่ยวข้องประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ทั้งยังเสนอว่า การตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ของรูปแบบ ควรดำเนินการผ่านผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ชีรวัฒน์ นิเจนตร, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ที่มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขา ทั้งด้านการบริหาร การศึกษาและการปฏิบัติการจริงในโรงเรียน เข้ามาร่วมตรวจสอบและประเมิน

3. ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน พบว่า ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในระดับมากที่สุด และมีประโยชน์ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนที่พัฒนาขึ้นอาศัยแนวคิดการบริหารเชิงระบบ ซึ่งเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ บริรยากาศองค์การ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ เข้าด้วยกันอย่างมีเอกภาพและสัมพันธ์กันในเชิงกลไก กล่าวคือ โครงสร้างองค์การที่ยืดหยุ่นช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากร วัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การที่เปิดกว้าง ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และการบริหารเชิงกลยุทธ์ช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญชนก แสงท้านั่ง กล่าวให้เห็นว่า การประเมินรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public Hearings) ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ขวัญชนก แสงท้านั่ง, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรดา ชัยสุวรรณ ที่ได้พัฒนารูปแบบการยกระดับองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการวิจัยชี้ว่า รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน และได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งในด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (ศรดา ชัยสุวรรณ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศรี เณรจาทิ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ

พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 โดยผลการวิจัยระบุว่ารูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากเช่นเดียวกัน (สมศรี เณรจาที, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วชิณ อ่อนอ้าย ที่พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยพบองค์ประกอบสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ การจัดโครงสร้างที่ยืดหยุ่น การสร้างกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร วัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การสร้างทีมงานเฉพาะกิจ และเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งยังยืนยันว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องว่าองค์ประกอบที่เน้นด้านโครงสร้าง ภาวะผู้นำ วัฒนธรรม และบรรยากาศองค์การ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรมทั้งในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (วชิณ อ่อนอ้าย, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รักชนกขรินทร์ พูลสุวรรณนธิ และคณะ กล่าวให้เห็นว่ารูปแบบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี - ระยอง โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธิดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และผลลัพธ์ ซึ่งได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกด้าน (รักชนกขรินทร์ พูลสุวรรณนธิ และคณะ, 2566) สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริงจึงยืนยันว่า การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรแห่งนวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ต่างมีองค์ประกอบสำคัญร่วมกัน ได้แก่ โครงสร้างองค์การที่ยืดหยุ่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม วัฒนธรรมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม รวมถึงกลยุทธ์การบริหารที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับสูงสุด อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดลำพูนประสบปัญหาด้านโครงสร้างบุคลากร วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ บรรยากาศองค์การ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมยังขาดระบบบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการขับเคลื่อนสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีบุคลากรไม่ครบชั้นเรียน ครูต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน เกินความสามารถของตน ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างองค์การให้กระชับและเหมาะสมกับบริบทจริง รวมถึงการเพิ่มบุคลากรสนับสนุนให้เพียงพอ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรแห่งนวัตกรรมที่เรียกว่า “OOLOS Model” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ Organizational Structure (โครงสร้างองค์การ) เป็นการจัดระบบงานและบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากรและบริบทของโรงเรียน Organizational Culture (วัฒนธรรมองค์การ) คือ การสร้างค่านิยมร่วมที่เน้นการเรียนรู้ การสื่อสารอย่างโปร่งใส และการทำงานเป็นทีม Leadership (ภาวะผู้นำ) คือ การพัฒนาผู้นำให้มีวิสัยทัศน์ กล้าคิด กล้าทำ และมีจริยธรรม Organizational Climate (บรรยากาศองค์การ) คือ การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปิดกว้าง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความร่วมมือ Strategic Management (การบริหารเชิงกลยุทธ์) คือ การวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และมีกลไกการติดตามประเมินผล รูปแบบดังกล่าวพัฒนาโดยอาศัยกระบวนการบริหารเชิงระบบ (System Approach) ที่ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และการสะท้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้การบริหารมีความต่อเนื่องและปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ ผลการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบนี้มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สะท้อนให้เห็นถึงความครบถ้วนทั้งในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ วิธิดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ จากการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบ

การบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมการมีความถูกต้องและความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมการที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารเชิงระบบ เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมินผล โดยภาพรวมชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการองค์การแห่งนวัตกรรมการที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสูงทั้งด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดลำพูน สามารถใช้เป็นเครื่องมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมการได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของกระบวนการบริหารเชิงระบบ (System Approach) ที่ช่วยให้การบริหารจัดการมีทิศทางชัดเจน มีการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยนี้ไปใช้ 1) สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญกับทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ บรรยากาศองค์การ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ ให้สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการขับเคลื่อนนวัตกรรมในสถานศึกษา และ 3) ครูและบุคลากรควรได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป 1) ควรมีการทดลองใช้รูปแบบในหลายโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในบริบทที่แตกต่างกัน 2) ควรศึกษาปัจจัยภายนอก เช่น เครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการนวัตกรรมการ และ 3) ควรพัฒนาเครื่องมือวัดผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบในเชิงนวัตกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อยืนยันประสิทธิผลเชิงผลลัพธ์ (Outcome) อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยศ. (2552). องค์การแห่งนวัตกรรม แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุศล ทองวัง. (2553). ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ต่อระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และระดับการเป็นองค์การนวัตกรรมการ: กรณีศึกษาสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. บริหารธุรกิจ, 33(128), 34-48.
- เกรียงไกร สุพรรณ. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ท กรุงเทพมหานคร.
- ขวัญชนก แสงท้าน. (2563). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาพุทธ, 5(7), 154-170.
- ชีรวัดน์ นิเจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(2), 94-98.
- ณรงค์ชัย ธนกิจภาคิน. (2561). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ระดับประถมศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธนวรรณ เพ็ญเขียว. (2567). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วารสารปัญญา, 31(3), 1-15.

- เพ็ญนิภา ศรีสุข และจิตติมา วรณศรี. (2567). ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการบริหารจัดการนวัตกรรมการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง. วารสารร้อยแก่นสารคามวิชาการ, 9(12), 2869-2885.
- รักษนกรินทร์ พูลสุวรรณนธิ และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. วารสารมติเชษฐาราม วัดชมมณี, 6(3), 1-15.
- รัตนวดี โมรากุล. (2560). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วชิณ อ่อนอ้าย. (2557). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วุฒิพงษ์ กักดีเหล่า. (2554). การศึกษาคูณลักษณะขององค์การนวัตกรรม: กรณีศึกษาขององค์กรที่ได้รับรางวัลด้านนวัตกรรม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศรุดา ชัยสุวรรณ. (2561). รูปแบบการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1), 227-237.
- สมศรี เณรจาทิ. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 14(27), 10-20.
- สัมมา ธนธัญ. (2560). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพลส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). วิจัยและพัฒนารูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 121 (1 พฤศจิกายน 2565).
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(2), 117-128.
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาราพัต หัดหนี. (2562). สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Brown, W. B. & Moberg, D. J. (1980). Organization Theory and Management: A Macro Approach. New York: John Wiley and Sons.
- Kathryn, M. & David, C. (1998). Management. New York: McGraw-Hill.

การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุ สู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี*

COMMUNICATION FOR IMPLEMENTING THE DEPARTMENT OF OLDER PERSONS' MISSION IN BUENG YITHO MUNICIPALITY, PATHUM THANI PROVINCE

ดวงกมล อินทรทัศน์^{1*}, กานต์ บุญศิริ¹, หัสพร ทองแดง¹, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์²

Duangkamol Intaratat^{1*}, Karn Boonsiri¹, Hassaporn Thongdaeng¹, Kuntida Thamwipat²

¹สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

²School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Ccdkm.pui@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุ 2) กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง รวมจำนวนทั้งสิ้น 23 คน โดยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า เปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่น รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตการณ์ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานมี 3 รูปแบบ 1.1) การสื่อสารเชิงบูรณาการเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการขับเคลื่อนภารกิจผู้สูงอายุ โดยการผสมผสานจุดแข็งของการสื่อสารทางการและกึ่งทางการเข้ากับการใช้เทคโนโลยี 1.2) การสื่อสารทางการผ่านเอกสารและการประชุมเชิงนโยบายเพื่อถ่ายทอดนโยบายอย่างเป็นระบบเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม และ 1.3) การสื่อสารกึ่งทางการผ่านการพบปะเพื่อเสริมความเข้าใจและแก้ปัญหาเร่งด่วน และการสื่อสารเชิงบูรณาการผสมผสานจุดแข็งของทั้งสองรูปแบบเข้ากับการใช้เทคโนโลยีและฐานข้อมูลดิจิทัล 2) กลยุทธ์การใช้สื่อประกอบด้วย สื่อบุคคลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือสร้างความไว้วางใจ สื่อกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วม สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเข้าถึงที่รวดเร็ว และ 3) แนวทางการพัฒนาโดยมุ่งเน้นการสื่อสารเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และ การใช้สื่อบูรณาการเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความเข้าใจ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับการสื่อสารเปิดพื้นที่การสื่อสารสองทาง

คำสำคัญ: รูปแบบการสื่อสาร, กลยุทธ์การใช้สื่อ, กรมกิจการผู้สูงอายุ, การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงาน, เทศบาลเมืองบึงยี่โถ

Abstract

This research aimed to study 1) Communication formats for the mission implementation of the Department of Older Persons Affairs; 2) Media strategies for implementing the mission implementation

of the elderly; and 3) Guidelines for developing communication for the mission implementation of the Department of Older Persons Affairs in Bueng Yi Tho Municipality, Pathum Thani Province. This qualitative research utilized in-depth interviews with 23 purposive key informants. Data reliability was verified using triangulation, comparing data from diverse informants at both the central and local levels, as well as examining document data and observations. Data analysis was conducted by generating conclusions. The results revealed that 1) There are three communication formats for operational implementation: 1.1) Integrated communication is the key to the efficiency of implementing the mission implementation of the elderly by combining the strengths of formal and semi-formal communication with the use of technology; 1.2) Formal communication through documents and policy meetings to systematically convey policies, emphasizing decentralization and participation; and 1.3) Semi-formal communication through meetings to enhance understanding and solve urgent problems. Integrated communication combines the strengths of both formats with the use of technology and digital databases. 2) Media strategies include personal media to build credibility and trust, and activity media for participation. Social media for quick access and 3) Development guidelines focusing on integrated communication that links policies from the central to the local level and using integrated media as the main tool for creating understanding are important mechanisms that help raise the level of communication and open up a two-way communication space.

Keywords: Communication Patterns, Media Strategies, Department of Older Persons Affairs, Operational Communication, Bueng Yi Tho Municipality

บทนำ

การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลหรือถ่ายทอดนโยบายจากภาครัฐสู่ประชาชน แต่ยังเป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Rogers, E. M., 2003); (Servaes, J., 2008) การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้บริบทของการสื่อสารมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการบูรณาการความร่วมมือ กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Castells, M., 2010) ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ. 2564 โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ล่าสุดในปี พ.ศ. 2567 มีผู้สูงอายุประมาณ 13.2 ล้านคน หรือร้อยละ 20.2 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28 ภายในปี พ.ศ. 2576 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุที่รวดเร็วเป็นอันดับ 3 รองจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ โดยใช้เวลาเพียง 20 ปีในการเปลี่ยนจากสังคมสูงวัยสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วใช้เวลาเฉลี่ย 50 - 100 ปี (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2023); (World Health Organization, 2015) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรดังกล่าวส่งผลให้การดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2566) ภาครัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการกระจาย

อำนาจ การบูรณาการการทำงานข้ามหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สอดคล้องกับแนวโน้มสากล (World Health Organization, 2015); (United Nations, 2020) อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) พบข้อจำกัดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ยังขาดความชัดเจน 2) การกำหนดภารกิจและขอบเขตความรับผิดชอบที่ไม่ครอบคลุม และ 3) การบูรณาการเชิงพื้นที่ที่ยังไม่ต่อเนื่องเพียงพอ ส่งผลให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่ไม่บรรลุเป้าหมายได้เต็มศักยภาพ และเกิดความซ้ำซ้อนหรือช่องว่างในการให้บริการ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564); (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2566) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่มิติด้านโครงสร้างการบริหารและบริการสังคม แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารที่เชื่อมโยงนโยบายระดับชาติกับการปฏิบัติจริงในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลที่ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ในการออกแบบกลไกการสื่อสาร (Nimrod, G., 2020); (Seifert, A. & Schelling, H. R., 2018) ช่องว่างทางวิชาการนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดภารกิจผู้สูงอายุจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น

เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ถือเป็นตัวอย่างที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านผู้สูงอายุ โดยในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์นี้ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อระบบบริหารจัดการและกลไกการสื่อสารในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถจึงต้องอาศัยรูปแบบการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเชื่อมโยงนโยบายระดับชาติกับการปฏิบัติจริง ตลอดจนสร้างความเข้าใจร่วมและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชนในพื้นที่ การสื่อสารในลักษณะดังกล่าวจะเป็นตัวแปรที่กำหนดประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการดำเนินงาน

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงช่วยสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวกับรูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมต่อการถ่ายโอนภารกิจผู้สูงอายุ แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการสื่อสารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยผลการวิจัยจะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการสื่อสารที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสม และการวางแผนทางการพัฒนาที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและการบูรณาการจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ สุดท้ายแล้ว งานวิจัยนี้จะช่วยผลักดันให้เทศบาลเมืองบึงยี่โถสามารถพัฒนาต่อยอดการทำงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุที่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัด ปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาล เมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้ ใช้วิธีการศึกษาคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก

เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก/กลุ่มตัวอย่าง

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม จำนวน 23 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายกรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเทศบาลปึงอีโกะ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 7 คน กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำในพื้นที่ จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ และผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมสื่อสารด้านการเมืองและการปกครองท้องถิ่น จำนวน 4 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลาย

เครื่องมือการวิจัย

คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการ ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย และเอกสารเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อกำหนดประเด็นสำคัญในการศึกษา ให้มีความรอบด้านและครอบคลุม จากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำร่างชุดคำถามสัมภาษณ์ และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารเชิงนโยบาย ด้านผู้สูงอายุ และด้านการวิจัยทางสังคม จำนวน 3 คน ตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงความเหมาะสมของถ้อยคำ เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือสามารถใช้เก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่พัฒนาขึ้นนี้เป็น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) โดยมีการกำหนดประเด็นคำถามหลัก (Key Themes) และคำถามย่อย (Probing Questions) อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบและสามารถเปรียบเทียบคำตอบเชิงวิเคราะห์ได้อย่างมีหลักเกณฑ์ ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. รูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุ
2. กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจด้านผู้สูงอายุ
3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจด้านผู้สูงอายุ

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) มุ่งเน้นการสืบค้นข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์ตรง (Lived Experience) ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารเชิงนโยบาย และการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับกรม เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของเทศบาลเมืองปึงอีโกะ และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ การออกแบบคำถามในลักษณะกึ่งโครงสร้างช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเจาะลึกประเด็นสำคัญได้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระและยืดหยุ่น ส่งผลให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความลึกซึ้ง หลากหลาย และเพียงพอต่อการวิเคราะห์ ในการวิจัยครั้งนี้ การดำเนินการวิจัยยึดมั่นในหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Human Research Ethics) อย่างเคร่งครัด โดยก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดต่อผู้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย รูปแบบและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ การรักษาความลับและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงสิทธิในการเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำให้มีการลงนามในหนังสือแสดงความยินยอม (Informed Consent Form) เพื่อยืนยันความสมัครใจ และความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและการสัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์ โดยผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตเพื่อเข้าดำเนินการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผ่านการนำเสนอจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชไปยังหน่วยงานและผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า เพื่อประสานกำหนดวันและเวลา

ที่ชัดเจน ก่อนเข้าพบและสัมภาษณ์ในพื้นที่จริง หากผู้ให้ข้อมูลหลักบางรายไม่สามารถเข้าร่วมการสัมภาษณ์ได้ ผู้วิจัยจะปรับใช้การสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แทน โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก ควบคู่กับการจดบันทึก การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลทั้งหมดดำเนินการภายใต้กรอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (IRB-08MAR24/017) อย่างเคร่งครัด

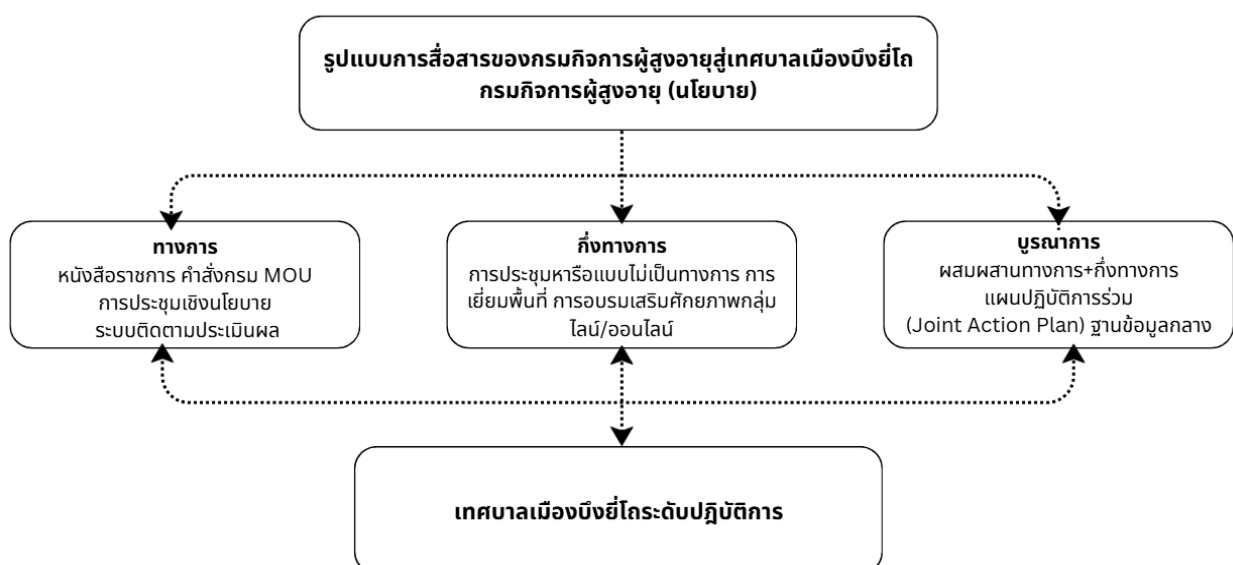
การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการนำข้อมูลจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก ตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี โดยพิจารณารูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจ กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจ ผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

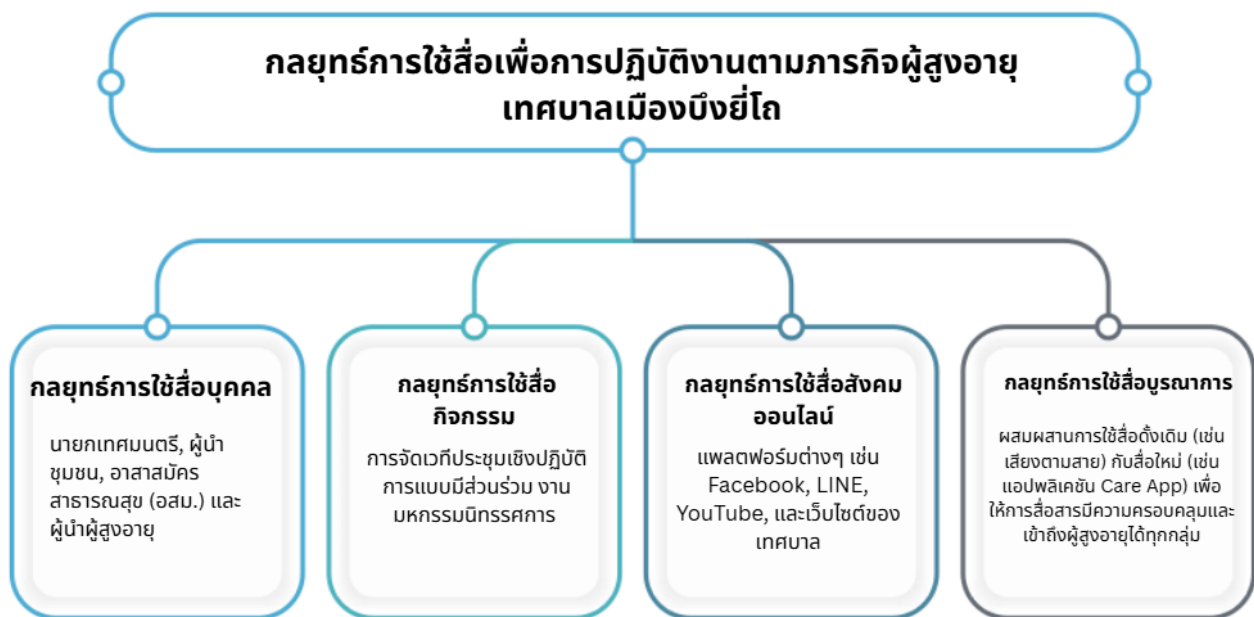
วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการถ่ายทอดภารกิจจากกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถมี 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) การสื่อสารแบบทางการ กรมกิจการผู้สูงอายุ ใช้กลไกหลักในการถ่ายทอดนโยบาย ได้แก่ หนังสือราชการ, คำสั่งกรม, บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU), การประชุมเชิงนโยบาย และระบบติดตามประเมินผล เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความชัดเจนในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 2) การสื่อสารแบบกึ่งทางการ ใช้ช่องทางเสริมที่ยืดหยุ่นและรวดเร็ว เช่น การประชุมหารือแบบไม่เป็นทางการ, การเยี่ยมพื้นที่, การอบรมเสริมศักยภาพ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (เช่น LINE Group, Online Meetings) เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงบุคคลและลดขั้นตอนราชการที่ล่าช้า 3) การสื่อสารแบบบูรณาการ เป็นการผสมผสานกลไกสื่อสารทุกรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อผสานจุดแข็งของแต่ละช่องทาง เช่น การทำแผนปฏิบัติการร่วม (Joint Action Plan) ระหว่างหลายหน่วยงาน และการใช้ระบบฐานข้อมูลร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ภาพที่ 1 รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการถ่ายทอดภารกิจจากกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ได้ประยุกต์ใช้ 4 กลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนภารกิจผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกับนโยบายจากกรมกิจการผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล เน้นการใช้บุคคลในพื้นที่ซึ่งเป็นที่น่าเชื่อถือ เช่น นายกเทศมนตรี, ผู้นำชุมชน, อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และผู้นำผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้ถ่ายทอดนโยบายและสร้างความเชื่อมั่น กลยุทธ์นี้ยังรวมถึงการแต่งตั้งทีมพี่เลี้ยงเชิงนโยบาย (Policy Mentors) เพื่อให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น 2) กลยุทธ์การใช้สื่อกิจกรรม ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารเชิงกลยุทธ์ เช่น การจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม งานมหกรรมนิทรรศการ และการสร้างชุมชนต้นแบบเรียนรู้ (Community Learning Model) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook, LINE, YouTube และเว็บไซต์ของเทศบาล เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ กระตุ้นการมีส่วนร่วมผ่านการทำแบบสำรวจออนไลน์ และให้ข้อมูลความรู้แก่ประชาชนและครอบครัว โดยเฉพาะการผลิตสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิกและวิดีโอสั้น 4) กลยุทธ์การใช้สื่อบูรณาการ ผสมผสานการใช้สื่อดั้งเดิม (เช่น เสียงตามสาย) กับสื่อใหม่ (เช่น แอปพลิเคชัน Care App, Gold by DOP) เพื่อให้การสื่อสารมีความครอบคลุม และเข้าถึงผู้สูงอายุได้ทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ยังมีการบูรณาการความรู้ข้ามรุ่น (Intergenerational Learning) โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อกับผู้สูงอายุ

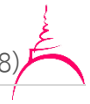
ภาพที่ 2 กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุ พบว่า การดำเนินการสื่อสารในระดับนโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการตามหลัก “การสื่อสารเชิงนโยบายที่แปลงสู่การปฏิบัติได้จริง” (Policy Operationalization) โดยมีเป้าหมายให้หน่วยงานระดับพื้นที่สามารถเข้าใจ เข้าถึง และนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งครอบคลุม 4 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การแปลงนโยบายให้เป็นภาษาปฏิบัติการ (Policy Translation) ผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น คู่มือการปฏิบัติ อินโฟกราฟิก และคลิปวิดีโอที่ใช้ภาษาท้องถิ่น การสร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายทั้งแบบทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัยและตรงจุด การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพื้นที่ตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการนโยบาย

ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของและลดแรงต้านต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการพัฒนาต้นแบบความสำเร็จ และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เช่น STRONG Model และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวมที่สามารถถ่ายทอดไปยังพื้นที่อื่นได้อย่างเป็นระบบ แนวทางทั้ง 4 นี้ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อให้การสื่อสารนโยบายไม่หยุดเพียงการสั่งการจากบนลงล่าง แต่สามารถถ่ายทอด แปลงความหมาย และปรับใช้ได้จริงในบริบทของแต่ละท้องถิ่น นำไปสู่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการถ่ายทอดแบบเครือข่าย (Network-based Transmission) ที่ให้พลังและความยืดหยุ่นในการปรับใช้ตามสภาพชุมชนได้อย่างเหมาะสม และ 2) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุ ซึ่งในแต่ละประเด็นประกอบด้วยรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน จากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของกรมกิจการผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องครอบคลุมทั้งมิติของช่องทางการสื่อสาร กลุ่มผู้รับสาร และรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยสามารถสรุปเป็น 4 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล ซึ่งอาศัยเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครผู้สูงอายุ และแกนนำชุมชนในการถ่ายทอดข้อมูลแบบปากต่อปากและการเยี่ยมบ้าน เหมาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าถึงเทคโนโลยีได้จำกัด กลยุทธ์การใช้สื่อกิจกรรม ที่เน้นการสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการมีส่วนร่วมผ่านเวทีสาธารณะ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุดิจิทัล เวทีประชาคม และโครงการ STRONG Model ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผ่านประสบการณ์ตรงและสร้างแรงบันดาลใจในการลงมือปฏิบัติ กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook, LINE Official Account, YouTube และ TikTok โดยผลิตเนื้อหาที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์ม เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ ลูกหลานผู้สูงอายุ และบุคลากรที่มีทักษะดิจิทัล พร้อมเปิดพื้นที่การสื่อสารแบบสองทาง และกลยุทธ์การใช้สื่อบูรณาการ ที่ผสมผสานระหว่างสื่อบุคคล กิจกรรม สื่อดั้งเดิม และสื่อดิจิทัลเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างพลังร่วมในการสื่อสารนโยบายแบบรอบด้าน ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับครัวเรือน ซึ่งเทศบาลเมืองบึงยี่โถได้ประสบความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ทั้งสี่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทั้งเสียงตามสาย วิทยุชุมชน ไปสเตอร์ LINE OA และคลิปสั้นบนโซเชียลมีเดียร่วมกับการแต่งตั้งคณะทำงานแบบสหวิชาชีพและส่งเสริมบทบาทเครือข่ายท้องถิ่นเป็น “นักสื่อสารสุขภาวะ” ทำให้ภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุถูกนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริงและเกิดความยั่งยืนในชุมชน

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของกรมกิจการผู้สูงอายุในการออกแบบระบบการสื่อสารเพื่อทำการสื่อสารนโยบายให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พบประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ รูปแบบการสื่อสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่เชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยสังเขป คือ

1. รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการถ่ายทอดนโยบายด้านผู้สูงอายุจากส่วนกลางสู่ระดับท้องถิ่นมีวิวัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการสื่อสารแบบทางการ (Formal Communication) ที่เน้นความชัดเจนและเป็นทางการผ่านระบบราชการ ตามด้วยการสื่อสารแบบกึ่งทางการ (Semi-formal Communication) ที่เปิดพื้นที่ให้เกิดความยืดหยุ่นมากขึ้น และพัฒนาสู่การสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Communication) ที่ผสมผสานเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับช่องทางการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ ลักษณะการสื่อสารเชิงลำดับดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินนโยบายด้านผู้สูงอายุที่มีความเร่งด่วนและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยความชัดเจนจากระบบราชการก่อนจะค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีในระดับพื้นที่ที่เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความชัดเจนของมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ประกอบกับการสื่อสารระหว่างองค์กรที่เป็นระบบในทุกระดับ นอกจากนี้ Grindle, M. S. & Thomas, J. W. ยังชี้ให้เห็นว่า การถ่ายทอดนโยบายในประเทศกำลังพัฒนาต้องคำนึงถึงบริบทท้องถิ่นและความพร้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละระดับ ซึ่งสนับสนุนแนวทางการสื่อสารแบบค่อยเป็นค่อยไปจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น (Grindle, M. S. & Thomas, J. W., 1991)

ในบริบทของประเทศไทย แนวทางการสื่อสารที่เริ่มจากระบบราชการอย่างชัดเจนและค่อย ๆ บูรณาการเครือข่ายภาคี มีลักษณะสอดคล้องกับแนวโน้มที่ปรากฏในรายงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นการพัฒนากลไกการสื่อสารจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นเป็นขั้นตอน โดยให้ความสำคัญกับความชัดเจนของนโยบายและบทบาทของหน่วยงานรัฐในระยะเริ่มต้น ก่อนจะเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในระยะต่อมา ภาคิน เจริญนทสิทธิ์ พบว่า การบริหารนโยบายผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยการถ่ายทอดที่ชัดเจนจากระดับชาติสู่ท้องถิ่น โดยใช้แนวทางของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลักในการกำหนดนโยบายและแผนงานระดับท้องถิ่น (ภาคิน เจริญนทสิทธิ์, 2562) อย่างไรก็ตาม วาสนา ยี่รงค์ ที่ศึกษาเรื่องการถ่ายโอนภารกิจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า หลายพื้นที่มีข้อจำกัดด้านศักยภาพในการสื่อสารและการประสานงานส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารไม่สามารถพัฒนาไปถึงระดับบูรณาการอย่างเต็มที่ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนถึงระดับความพร้อมขององค์กร (Organizational Readiness) และขีดความสามารถเชิงระบบ (System Capacity) ที่แตกต่างกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพสูงกับองค์กรขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล (วาสนา ยี่รงค์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลกาญจน์ อมรสิน ที่ชี้ว่า การแปลงนโยบายเป็นโครงการที่เป็นรูปธรรมในระดับท้องถิ่นต้องอาศัยทั้งความชัดเจนของนโยบายและศักยภาพของหน่วยงานในการดำเนินการ ดังนั้น รูปแบบการสื่อสารแบบบูรณาการจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งสู่ แต่ต้องพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามระดับความพร้อมของแต่ละพื้นที่ 2) กลยุทธ์การใช้สื่อ ที่พบว่า สื่อบุคคลและสื่อกิจกรรม ๆ ของเทศบาลเมืองบึงยี่โถมีความสำคัญมากที่สุดตั้งแต่การสื่อสารในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการในแต่ละพื้นที่ (อุบลกาญจน์ อมรสิน, 2566) โดยเฉพาะการใช้สื่อกิจกรรม เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุดิจิทัล หรือเวทีประชาคม เป็นช่องทางถ่ายทอดนโยบายที่สร้างความเข้าใจร่วมและเสริมพลังชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความร่วมมือ และการสร้างความเป็นเจ้าของนโยบายในระดับพื้นที่ด้วยเช่นกัน (Servaes, J., 2008) พบว่า รัฐบาลไทยในการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวของผู้สูงอายุ ก็ใช้ “สื่อบุคคล” และ “สื่อกิจกรรม” เป็นกลไกหลักใน

การสร้างควมไว้วางใจและสื่อสารนโยบายสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการใช้บุคคลที่ชุมชนเชื่อถือและกิจกรรมมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับแนวทางของบึงยี่โถ

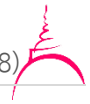
3. แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการ “แปลความ” (Policy Translation) จากนโยบายเชิงนามธรรมให้กลายเป็นแนวทางปฏิบัติที่เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงในระดับพื้นที่ กรณีของเทศบาลเมืองบึงยี่โถเป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือสื่อสารแบบบูรณาการ เพื่อรองรับการถ่ายทอดนโยบายจากส่วนกลางสู่นโยบายระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือนี้นับว่าครอบคลุมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล เช่น คู่มือปฏิบัติงาน อินโฟกราฟิก วิดีโอคลิป และเวทีฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งไม่เพียงช่วยลดความซับซ้อนของเนื้อหา นโยบาย แต่ยังส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่และภาคีเครือข่ายในพื้นที่มีความเข้าใจตรงกันและสามารถนำไปใช้ได้จริง

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ ความสำเร็จของกระบวนการถ่ายโอนนโยบาย (Policy Transfer) ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการสื่อสาร การออกแบบสารและเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสม ตลอดจนการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ทั้งนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) ยังสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสามารถพัฒนา “ระบบการสื่อสารเชิงนโยบาย” ที่ตอบสนองต่อนโยบายส่วนกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำ STRONG Model และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (ศพอส.) มาเป็นกลไกสนับสนุนการบูรณาการเครือข่ายและสร้างความยั่งยืนของการดำเนินงานในระดับพื้นที่

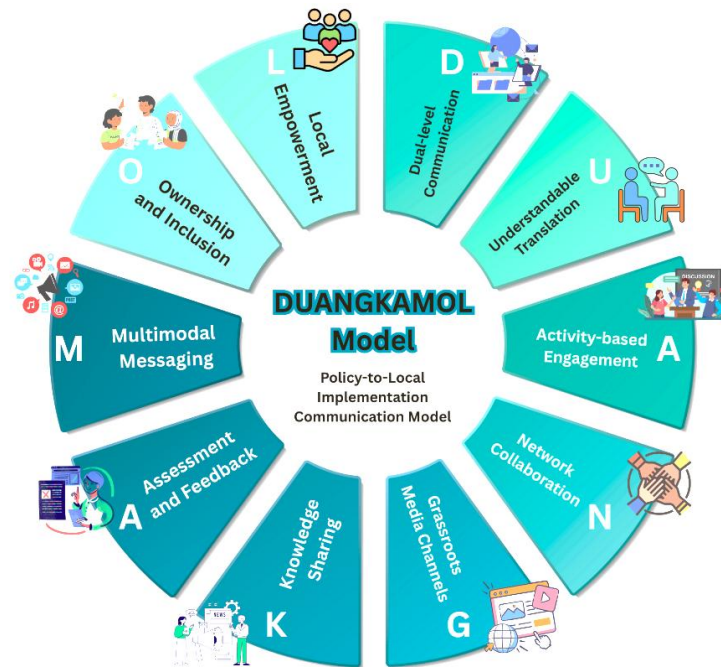
องค์ความรู้ใหม่

DUANGKAMOL Model เป็นกรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้นเพื่อเชื่อมโยงนโยบายผู้สูงอายุระดับชาติสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการสื่อสารสองทางที่สามารถแปลงความหมาย ปรับใช้ และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมโมเดล ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การสื่อสารสองระดับ (Dual-Level Communication) เชื่อมโยงผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติเพื่อลดความคลาดเคลื่อน 2) การถอดรหัสนโยบาย (Understandable Translation) แปลงภาษาเชิงเทคนิคให้เข้าใจง่าย 3) การมีส่วนร่วมเชิงกิจกรรม (Activity-based Engagement) สร้างการเรียนรู้ผ่านเวทีสาธารณะและการอบรม 4) การประสานเครือข่าย (Network Collaboration) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีบทบาท 5) สื่อท้องถิ่นและผู้นำชุมชน (Grassroots Media & Local Leadership) ทำหน้าที่เป็นตัวกลางการสื่อสารสองทาง 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนกลับ (Knowledge Sharing & Feedback) 7) ระบบประเมินผลและสะท้อนกลับ (Assessment and Feedback) ช่วยปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องสภาพจริง 8) การใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ (Multimodal Messaging) ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย 9) ความเป็นเจ้าของร่วม (Ownership & Inclusion) สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ และ 10) การเสริมศักยภาพท้องถิ่น (Local Empowerment) เสริมสร้างความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขับเคลื่อนนโยบายอย่างยั่งยืน DUANGKAMOL Model จึงเป็นต้นแบบที่บูรณาการการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการบริหารนโยบายสาธารณะ มีเป้าหมายให้การถ่ายทอดนโยบายผู้สูงอายุสู่พื้นที่เกิดผลจริงและยั่งยืนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม การนำ DUANGKAMOL Model ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ อาจเผชิญความท้าทายและข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมการสื่อสารแบบบูรณาการต้องการงบประมาณในการจัดเวทีสาธารณะ การอบรม การผลิตสื่อ และการพัฒนาระบบเทคโนโลยี ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร 2) ด้านบุคลากร ต้องการเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะการสื่อสารและความเข้าใจนโยบายผู้สูงอายุอย่างลึกซึ้ง รวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งอาจต้องมีการพัฒนาศักยภาพและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร 3) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่ห่างไกลอาจขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสื่อสาร

และการสื่อสารที่เพียงพอ และ 4) ด้านบริบทพื้นที่ ความแตกต่างของบริบทสังคม วัฒนธรรม และระดับการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ทำให้ต้องมีการปรับประยุกต์โมเดลให้เหมาะสมกับสภาพจริง DUANGKAMOL Model จึงเป็นต้นแบบที่บูรณาการการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการบริหารนโยบายสาธารณะ มีเป้าหมายให้การถ่ายทอดนโยบายผู้สูงอายุสู่พื้นที่เกิดผลจริงและยั่งยืนในระยะยาว โดยคำนึงถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดในการนำไปปฏิบัติ

ภาพที่ 4 DUANGKAMOL Model แนวคิดการสื่อสารเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้น
ในการถ่ายทอดนโยบายระดับชาติมาสู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมกิจการผู้สูงอายุสู่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะสำคัญ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสื่อสารทางการผ่านเอกสารและการประชุมเชิงนโยบาย 2) การสื่อสารกึ่งทางการผ่านการพบปะพูดคุยและกิจกรรมย่อยเพื่อเสริมความเข้าใจ และ 3) การสื่อสารเชิงบูรณาการที่ผสมผสานเทคโนโลยีและฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ครอบคลุมสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อออนไลน์ และสื่อบูรณาการ ซึ่งช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และการเข้าถึงอย่างกว้างขวาง แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการสื่อสารเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางสู่พื้นที่ โดยเน้นการเปิดพื้นที่การสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ 1) การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicators) จำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและวัดผลได้ เช่น สัดส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บูรณาการระบบการสื่อสารเชิงนโยบายในแผนพัฒนาท้องถิ่น จำนวนพื้นที่ที่สามารถขยายผลต้นแบบ STRONG Model ได้สำเร็จ อัตราการเข้าถึงสื่อเชิงนโยบายในกลุ่มผู้สูงอายุ และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการสื่อสารภาครัฐ 2) การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงาน ควรระบุหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนอย่างชัดเจน ได้แก่ กรมกิจการผู้สูงอายุในฐานะหน่วยงานหลักด้านนโยบาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล) ในฐานะหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเครือข่าย และองค์กรภาคประชา

สังคม 3) การวางแผนจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง และสามารถขยายผลได้อย่างยั่งยืน ในระดับปฏิบัติการ ควรมุ่งเน้นการสร้างระบบการสื่อสารแบบสองทางที่เชื่อมโยงทั้งในแนวดิ่ง (Vertical Communication) ระหว่างกรมฯ กับพื้นที่ และแนวนอน (Horizontal Communication) ระหว่างหน่วยงานในพื้นที่เดียวกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเข้าใจ และการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐและผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลสำคัญได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น LINE Official Account คลิปเสียง/วิดีโอสั้น และระบบถ่ายทอดสดกิจกรรมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อจำกัดทางเทคโนโลยีของกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). รายงานผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ภาคิน เจริญนทสิทธิ์. (2562). การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2566). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วาสนา ยี่รงค์. (2563). การถ่ายโอนภารกิจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคในการถ่ายโอน. วารสารรัฐประศาสตร์, 18(2), 27-48.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- อุบลกาญจน์ อมรสิน. (2566). การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(1), 199-212.
- Castells, M. (2010). The rise of the network society. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Grindle, M. S. & Thomas, J. W. (1991). Public choices and policy change: The political economy of reform in developing countries. Maryland: Johns Hopkins University Press.
- Nimrod, G. (2020). Technostress in a hostile world: Older internet users before and during the COVID-19 pandemic. Aging & Mental Health, 26(3), 526-533.
- Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations. Winnipeg: Free Press.
- Seifert, A. & Schelling, H. R. (2018). Digital seniors: Internet use and online activities of older people in Switzerland. Studies in Communication Sciences, 18(1), 151-168.
- Servaes, J. (2008). Communication for development and social change. California: Sage Publications.
- United Nations. (2020). World population ageing 2020: Highlights. Department of Economic and Social Affairs, Population Division. Retrieved March 25, 2025, from <https://shorturl.asia/OZzS1>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2023). World population ageing 2023: Challenges and opportunities of population ageing in the least developed countries. United Nations. Retrieved March 16, 2025, from <https://shorturl.asia/QjNp2>
- World Health Organization. (2015). World report on ageing and health. Geneva: World Health Organization.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์
โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา
เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*
THE PROGRESS ON LEARNING ACHIEVEMENT AND MATHEMATICAL
PROBLEM-SOLVING SKILLS USING POLYA'S PROBLEM-SOLVING TECHNIQUE
COMBINED WITH EDUCATIONAL GAMES ON FRACTION AND
DECIMAL WORD PROBLEMS FOR GRADE 6 STUDENTS

ธวัช รวยสันเทียะ*, มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์

Thawat Ruaysanthia*, Manoonpong Chaiyaphan

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Master of Education, Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Samutprakarn, Thailand

*Corresponding author E-mail: thawatruiaysanthia@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา 2) เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนสารสนเทศวิเทศสุวรรณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 35 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบทักษะการแก้โจทย์ปัญหา และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าเทคนิคของโพลยามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะด้านการแก้โจทย์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริง

คำสำคัญ: เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์, เกมการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) To develop the learning achievement of Grade 6 students on problem solving involving fractions and decimals through the use of Polya's problem-solving technique integrated with educational games, 2) To enhance their mathematical problem-solving skills, and 3) To examine their satisfaction with the learning process. The participants were 35 students from Grade 6/4 at Sarasas Witaed Suvarnabhumi School, Samut Prakan Province, during the first semester of the 2025 academic year, selected through random sampling. The research instruments consisted of lesson plans based on Polya's problem-solving technique combined with educational games, an achievement test, a problem-solving skills test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The findings revealed that: 1) Students' post-test learning achievement was significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; 2) Students' mathematical problem-solving skills after the intervention were significantly higher than before instruction at the .05 level; and 3) Students' overall satisfaction with the learning process was at a high level. The results suggest that Polya's problem-solving technique, when integrated with educational games, is effective in improving mathematics learning, particularly in developing students' problem-solving ability in real-life contexts.

Keywords: Polya's Problem-Solving Technique, Learning Achievement, Mathematical Problem-Solving Skills, Educational Games

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คณิตศาสตร์ช่วยให้บุคคลสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ และใช้หลักการที่อิงเหตุผลในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบได้อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำหรับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาการคำนวณ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและการสร้างนวัตกรรมในยุคอุตสาหกรรม 4.0 การศึกษาคณิตศาสตร์ที่มีคุณภาพจึงไม่เพียงแต่เสริมสร้างความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเตรียมความพร้อมให้คนมีความสามารถในการใช้เหตุผลและมองเห็นโอกาสในโลกที่มีความท้าทาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนดสาระหลักของวิชาคณิตศาสตร์ไว้ 3 สาระ ได้แก่ จำนวนและพีชคณิต, การวัดและเรขาคณิต และสถิติและความน่าจะเป็น นอกจากนี้ หลักสูตรยังเน้นการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ได้แก่ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการสื่อความหมาย การเชื่อมโยง การให้เหตุผล และการคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และวางแผนเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง โดยคำนึงถึงความสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 - 2567 พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 29.96 และ 29.21 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผลการประเมิน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยลดลง และรายงานของระดับโรงเรียนสารสาสน์วิเทศสุพรรณภูมิ ปีการศึกษา 2566 - 2567 พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 40.33 และ 42.78 จากผลการประเมิน พบว่า

มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาตามมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตสาสนวิเทศสุวรรณภูมิ ผลการพิจารณาจากคะแนน สารที่ 1 จำนวน และพีชคณิต มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดง จำนวน ระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการ และนำไปใช้ จากผลการรายงานในปีการศึกษา 2566 - 2567 พบว่า คะแนนเฉลี่ย สารที่ 1 มาตรฐาน ค 1.1 ของนักเรียน โรงเรียนสาธิตสาสนวิเทศสุวรรณภูมิ คิดเป็น ร้อยละ 45.02 และ 36.08 จากผลการประเมิน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย ลดลง แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังมีปัญหาในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสารที่ 1 เรื่อง จำนวนและพีชคณิต ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมยังมีคะแนนเฉลี่ยที่ลดลง ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียน ยังขาดทักษะในการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทาง ในการแก้ปัญหานี้ คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแบบเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการให้เหตุผลของนักเรียน (สถาบันทดสอบ การศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2568)

สภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การนำเทคนิคการแก้ปัญหาของโพลยา (Polya's Problem-Solving Technique) ซึ่งเป็นกระบวนการ 4 ขั้นตอน ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การลงมือทำตามแผน และการตรวจสอบคำตอบ (Polya, G., 1957) มาใช้ในกรณีนี้จึงเหมาะสม เพราะมันช่วยให้เด็กนักเรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโจทย์คณิตศาสตร์ที่ซับซ้อน ได้ดีขึ้น พร้อมกับการเรียนรู้ที่สนุกสนานผ่านเกมการศึกษา ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหานี้ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคนี้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์และมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ประการที่สอง คือ การใช้ เกมการศึกษา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยอ้างอิง จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, J., 1969) ที่กล่าวว่านักเรียนในระดับประถมศึกษาอยู่ ในขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม และจะเรียนรู้ ได้ดีจากสิ่งที่สัมผัสได้จริงหรือมีความสนุกสนาน (กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว, 2562) ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยา ร่วมกับเกมการศึกษาจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยเปลี่ยนบทบาทของนักเรียนจากการเป็นผู้รับสารเพียง อย่างเดียวมาเป็นการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่น่าสนใจและสนุกสนาน ทำให้การเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและมีความหมายมากขึ้น นอกจากนี้จะเป็นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วยังเป็น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อีกด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดของโพลยา (Polya, G., 1957) ร่วมกับการใช้เกมการศึกษา โดยเลือกใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ (Wang, A. I., & Tahir, R. และ Basuki, Y., & Hidayati, Y. ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และกระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wang, A. I. & Tahir, R., 2020); (Basuki, Y. & Hidayati, Y., 2019) ทั้งนี้ เกมการศึกษาช่วยให้เด็กนักเรียนเกิดความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเองได้ในทันที Blooket ที่ผสมผสานการสะสมตัวละครเข้ากับการตอบโจทย์คณิตศาสตร์เพื่อเพิ่มความสนุกสนาน Quizizz ที่ให้ผลตอบกลับแบบเรียลไทม์พร้อมระบบจัดอันดับ สร้างความท้าทาย (Deesri, A., & Pojanapunya, P., 2021) และ Kahoot ที่มีลักษณะการเล่นคล้ายเกมโชว์ ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น (Wang, A. I. & Tahir, R., 2020) การบูรณาการเครื่องมือดังกล่าวเข้ากับกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบคำตอบ จะช่วยพัฒนาทักษะ การคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนและทศนิยม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย โดยผู้วิจัยคาดหมายว่าผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมสูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา
2. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนแบบหนึ่งกลุ่มทดลอง ทดสอบก่อนและหลังเรียน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 7 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 214 คน ซึ่งเป็นห้องเรียนที่ผลความสามารถของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 35 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มโดยการจับสลากห้องเรียนมา 1 ห้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา จำนวน 4 แผน ประกอบด้วย 1) โจทย์ปัญหา การบวก ลบเศษส่วน 2) โจทย์ปัญหาการคูณ หารเศษส่วน 3) โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนเศษส่วน 4) โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนทศนิยม ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รวมทั้งหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิด ข้อตกลงเบื้องต้นทางการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา จากนั้นจึงดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขในเบื้องต้น ภายหลังการปรับปรุง ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

(Rating Scale) แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และแปลความหมายของคะแนน ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในทุกด้าน ได้แก่ ด้านสาระสำคัญ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.51 - 5.00 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด จึงสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม แบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้ เริ่มจากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ซึ่งในขั้นต้นสร้างขึ้นจำนวน 50 ข้อ จากนั้นนำแบบทดสอบฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม พร้อมทั้งขอคำแนะนำเบื้องต้น แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนจะนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อใช้ในการทดสอบจริง ต่อมาได้นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศสุรธรรมภูมิ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหานี้มาก่อน เพื่อทดสอบคุณภาพของแบบทดสอบ จากการวิเคราะห์ผลการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ครบถ้วน 2) มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 3) มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป เมื่อผ่านการคัดเลือกแล้วเหลือข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน และได้ทำการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson: KR-20) ผลการคำนวณ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.98 แสดงว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมากสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้ เริ่มจากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม สร้างแบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมในรูปแบบข้อสอบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ พร้อมจัดทำเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Scoring Rubrics) โดยมีลักษณะเป็นมาตรฐานเกณฑ์การประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจปัญหา 2) การวางแผนการแก้ปัญหา 3) การดำเนินการตามแผน 4) การตรวจสอบผล แต่ละด้านจะมีการประเมินตามระดับคะแนน 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีคำอธิบายพฤติกรรมที่ชัดเจน เพื่อสะท้อนถึงคุณภาพของทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน จากนั้นนำแบบวัดทักษะและเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำเบื้องต้น ก่อนนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและแก้ไข แล้วจึงเสนอแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC: Index of Item Objective Congruence) ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC สูงสุด จำนวน 2 ข้อ เพื่อใช้เป็นแบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในการประเมินผลหลังสิ้นสุดการทดลอง โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปริกที่ผ่านการตรวจสอบแล้วในการประเมินผลหลังการทดลองเป็นเวลา 2 สัปดาห์

4. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ด้านผู้สอน ด้านการจัดการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหา และด้านประโยชน์ที่ได้รับ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 1 ชุด เพื่อให้ผู้เรียนแสดงระดับความพึงพอใจในแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบ ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ มีดังนี้ 1) ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามเบื้องต้นโดยอ้างอิงกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อความ และความเหมาะสมของเนื้อหา พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการวัดและประเมินผล ด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ และด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม (IOC : Index of Item Objective Congruence) ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจมีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในทุกด้าน ทั้งด้านผู้สอน ด้านการจัดการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหา และด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยข้อคำถามทั้งหมดมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 ซึ่งอยู่ในระดับดีและสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความสอดคล้อง และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงขั้นตอนและบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม และให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม

2. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา

3. ตรวจสอบให้คะแนนการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบจับคู่ (Pair Sample T-test)

3. วิเคราะห์ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์และพิจารณาแปลผลความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิค การจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาก่อนและหลังเรียน แสดงผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาก่อนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	30	11.74	3.66	-44.98*	0.00
หลังเรียน	35	30	24.14	4.13		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา มีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียน $\bar{X} = 11.74$, S.D. = 3.66 ค่าเฉลี่ยหลังเรียน $\bar{X} = 24.14$, S.D. = 4.13 และมีค่า t เท่ากับ -44.98 จากผลการวิเคราะห์ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาก่อนและหลังเรียน มีผลการวิจัยตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาก่อนและหลังเรียน

ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	20	9.54	3.42	-16.28*	0.00
หลังเรียน	35	20	15.77	2.83		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษามีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียน $\bar{X} = 9.54$, S.D. = 3.42 ค่าเฉลี่ยหลังเรียน $\bar{X} = 15.77$, S.D. = 2.83 และมีค่า t เท่ากับ -16.28 จากผลการวิเคราะห์ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษามีผลการวิจัยตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านผู้สอน	4.46	0.68	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหา	4.38	0.75	มาก
3	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.30	0.78	มาก
รวม		4.38	0.74	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา ในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม อยู่ในระดับมาก โดยรวมมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.38$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.74 ด้านผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนสามารถอธิบายเนื้อหาการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจน ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่เข้าใจง่ายและสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนสามารถใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายในการอธิบายการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนมีการตรวจสอบและแนะนำวิธีการแก้ปัญหาลูกที่ต้องให้กับนักเรียนเป็นระยะ ๆ ด้านการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหา ได้แก่ การใช้เทคนิคของโพลยาช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ง่ายขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโพลยาช่วยให้ฉันสามารถคิดและวิเคราะห์โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามวิธีของโพลยาได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การใช้เทคนิคของโพลยาช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มากขึ้น การใช้เทคนิคของโพลยาช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้เร็วขึ้น และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาช่วยเพิ่มความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ การเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโพลยาช่วยให้ฉันมีความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยวิธีของโพลยาช่วยให้ฉันเข้าใจโจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาช่วยให้ฉันมีทักษะในการคิดและแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้จากการใช้เทคนิคโพลยามาใช้แก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้มาอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษา ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.74 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.14 ซึ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลลัพธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัด

การเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา ทำให้นักเรียนมีโครงสร้างในการคิดและแก้โจทย์อย่างเป็นระบบ โดยผ่านขั้นตอนการทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบคำตอบ ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน (Polya, G., 1957) เกมการศึกษา ช่วยสร้างแรงจูงใจและความสนุกสนานในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีส่วนร่วม และเรียนรู้จากความผิดพลาดของตนเองได้ทันที (Wang, A. I. & Tahir, R., 2020); (Basuki, Y. & Hidayati, Y., 2019) และเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมสูงขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ กติกา ดวงลี้ ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง ร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่อง ร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโพลยา มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กติกาดวงลี้, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต กะสิริรักษ์ ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อนุชิต กะสิริรักษ์, 2565) งานวิจัยของมลธิกา ยานะสาร ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับเกม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มลธิกา ยานะสาร, 2566)

2. ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเท่ากับ 9.54 และหลังเรียนเท่ากับ 15.77 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา ทำให้นักเรียนมีโครงสร้างในการคิดและแก้โจทย์อย่างเป็นระบบ โดยผ่านขั้นตอนการทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบคำตอบ ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน (Polya, G., 1957) ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการวางแผนในการแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกมการศึกษา ช่วยสร้างแรงจูงใจและความสนุกสนานในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีส่วนร่วม และเรียนรู้จากความผิดพลาดของตนเองได้ทันที (Wang, A. I. & Tahir, R., 2020); (Basuki, Y. & Hidayati, Y., 2019) ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ วรางคณา สำอางค์ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรางคณา สำอางค์ และคณะ, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนภสร

ยังยืน และชำนาญ ปาณาวงษ์ ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การบวกและการลบเศษส่วนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เรื่อง การบวกและการลบเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกิดทักษะการแก้โจทย์ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นภสร ยังยืน และชำนาญ ปาณาวงษ์, 2563) งานวิจัยของมลิกา ยานะสาร ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับเกม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับเกม พบว่า นักเรียนทุกคน มีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 (มลิกา ยานะสาร, 2566)

3. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาร่วมกับเกมการศึกษา นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยม โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นด้านแต่ละด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนสามารถอธิบายเนื้อหาการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจน ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่เข้าใจง่ายและสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนสามารถใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายในการอธิบายการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนมีการตรวจสอบและแนะนำวิธีการแก้ปัญหาก็ถูกต้องให้กับนักเรียนเป็นระยะ ๆ ด้านการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหา ได้แก่ การใช้เทคนิคของโพลยาช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ง่ายขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคโพลยาช่วยให้นักเรียนสามารถคิดและวิเคราะห์โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามวิธีของโพลยาได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การใช้เทคนิคของโพลยาช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มากขึ้น การใช้เทคนิคของโพลยาช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้เร็วขึ้น และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาช่วยเพิ่มความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ การเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโพลยาช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยวิธีของโพลยาช่วยให้นักเรียนเข้าใจโจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการคิดและแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้จากการใช้เทคนิคโพลยามาใช้แก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับพัชรินทร์ ทิตะยา ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหของโพลยาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI จำนวน 24 คน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหของโพลยาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI อยู่ในระดับมากที่สุด (พัชรินทร์ ทิตะยา, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต กะสิริรักษ์ ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยโดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก การลบการคูณ การหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจรวมทั้งสามด้านนั้นอยู่ในระดับมาก (อนุชิต กะสิริรักษ์, 2565) งานวิจัยของมลิกา ยานะสาร

ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเกม ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อ กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเกม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มลธิกา ยานะสาร, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนและทศนิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน รวมทั้งความพึงพอใจของผู้เรียนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของโพลยาพร้อมกับเกมการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การจัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียนหรือใบกิจกรรมที่ออกแบบตามขั้นตอนของโพลยาควรจัดให้เหมาะสม เพื่อให้ นักเรียนสามารถฝึกฝนการแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ และการร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียนตามแนวคิดของโพลยา ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาผลของเทคนิคโพลยาพร้อมกับเทคนิคอื่น ๆ เช่น การใช้แผนภาพ การเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิด 2) ควรศึกษาผลกระทบในระยะยาวของการใช้เทคนิคโพลยา ว่ามีผลต่อพัฒนาการทางความคิดและการแก้ปัญหาของนักเรียนในระยะเวลาต่อเนื่องหรือไม่ 3) การนำเทคนิคโพลยาไปใช้ในรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ หรือการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถเสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้กับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กตিকা ดวงลี้ดี. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง ร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว. (2562). การพัฒนาเกมเพื่อการศึกษา รายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 2(4), 108-119.

- นภสร ยิ่งยืน และชำนาญ ปาณวงษ์. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การบวกและการลบเศษส่วนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 15(2), 67-79.
- พัชรินทร์ ทิตะยา. (2562). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มลธิกา ยานะสาร. (2566). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับเกม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(2), 107-116.
- วรางคณา สำอาง และคณะ. (2560). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 11(1), 52-61.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). ฉบับที่ 2 - คำสถิติแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนสารสาสน์วิเทศสุวรรณภูมิ. ใน รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- อนุชิต กะสิรักษ์. (2565). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(3), 128-139.
- Basuki, Y. & Hidayati, Y. (2019). Kahoot! or Quizizz: The students' perspectives. In Conference: Proceedings of the 3rd English Language and Literature International Conference, ELLiC, 27th April 2019. Semarang, Indonesia.
- Deesri, A. & Pojanapunya, P. (2021). Game-based learning with Blooket for EFL students: Engagement, motivation, and learning outcomes. Journal of Education and Learning (EduLearn), 15(4), 85-98.
- Piaget, J. (1969). The Mechanisms of Perception. New York: Basic Book.
- Polya, G. (1957). How to Solve it. New York: Doubleday & Company.
- Wang, A. I. & Tahir, R. (2020). The effect of using Kahoot! for learning: A literature review. Computers & Education, 149, 103818. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103818>

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย*

A SECOND-ORDER CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF
MUSIC FESTIVAL ATTRIBUTES IN THAILAND

ภัทรธมนต์ พลรงค์*, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, เกดศิริ เจริญวิศาล

Phattamon Polrong*, Viroj Jadesadalug, Kaedsiri Jaroenwisarn

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi Information Technology Campus, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: phattamon.k@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับนโยบาย Soft Power และ BCG Economy ของรัฐบาล การวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลดนตรี จำนวน 400 คน จาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีเศรษฐกิจประสบการณ์ของ Pine and Gilmore และมาตรวัด FESTPERF จำนวน 25 ข้อ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.914 และค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม AMOS ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 1) สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\beta_i = 0.974$, $R^2 = 0.948$) 2) การบริการและคุณค่า ($\beta_i = 0.972$, $R^2 = 0.944$) 3) โปรแกรมและกิจกรรม ($\beta_i = 0.963$, $R^2 = 0.927$) 4) บรรยากาศเทศกาล ($\beta_i = 0.870$, $R^2 = 0.757$) 5) นวัตกรรม ($\beta_i = 0.765$, $R^2 = 0.585$) และ 6) คุณภาพดนตรี ($\beta_i = 0.740$, $R^2 = 0.548$) โมเดลมีความเชื่อมั่นสูง (CR = 0.955, AVE = 0.783) และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df = 2.987$, CFI = 0.979, GFI = 0.938, RMSEA = 0.071) ข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีในประเทศไทยให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าคุณภาพดนตรี การศึกษานี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยการพัฒนาเครื่องมือวัดที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูงสำหรับบริบทของประเทศไทย พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเทศกาลดนตรีให้สนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเสริมสร้างศักยภาพด้าน Soft Power ทั้งนี้ ผู้จัดงานควรลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ขณะที่ภาครัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงจัดทำมาตรฐานการจัดงานที่เหมาะสม

คำสำคัญ: เทศกาลดนตรี, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, คุณลักษณะเทศกาล

Abstract

This research aims to analyze the confirmatory factor structure of music festival attributes in Thailand, which serves as a crucial mechanism of the creative industry aligned with the

government's Soft Power and BCG Economy policies. The study employed a quantitative research methodology utilizing second-order confirmatory factor analysis. The sample consisted of 400 music festival participants from six regions of Thailand, selected through multistage random sampling. The research instrument was a questionnaire developed based on Pine and Gilmore's Experience Economy Theory and the FESTPERF scale, comprising 25 items measured on a five-point Likert scale. The questionnaire demonstrated a reliability coefficient (Cronbach's alpha) of 0.914 and content validity index (IOC) of 1.00. Data were analyzed using AMOS software. The findings revealed that music festival attributes in Thailand comprise six components, ranked by importance as follows: 1) Venue and Facilities ($\beta_i = 0.974$, $R^2 = 0.948$), 2) Service and Value ($\beta_i = 0.972$, $R^2 = 0.944$), 3) Programs and Activities ($\beta_i = 0.963$, $R^2 = 0.927$), 4) Festival Atmosphere ($\beta_i = 0.870$, $R^2 = 0.757$), 5) Innovation ($\beta_i = 0.765$, $R^2 = 0.585$), and 6) Music Quality ($\beta_i = 0.740$, $R^2 = 0.548$). The model demonstrated high reliability (CR = 0.955, AVE = 0.783) and a good fit with the empirical data ($\chi^2/df = 2.987$, CFI = 0.979, GFI = 0.938, RMSEA = 0.071). A significant finding is that music festival participants in Thailand prioritize venue and facilities over music quality. This study contributes new knowledge by developing a valid and highly reliable measurement instrument for the Thai context, along with recommendations for developing music festivals to support the creative economy and enhance Soft Power capabilities. Organizers should invest in infrastructure and facilities, while the government should play a role in supporting infrastructure development and establishing appropriate event management standards.

Keywords: Music Festivals, Confirmatory Factor Analysis, Festival Attributes

บทนำ

ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้ผลักดันนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ควบคู่กับอำนาจละมุน (Soft Power) และโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) เพื่อยกระดับศักยภาพเศรษฐกิจและสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีโลก โดยมุ่งให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ขับเคลื่อนการเติบโตและสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ ผลจากนโยบายดังกล่าวทำให้อุตสาหกรรมดนตรีซึ่งเป็นหนึ่งใน 15 สาขาของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 18.6 ในปี พ.ศ. 2566 คิดเป็นมูลค่า 4,250 ล้านบาท (The Nation, 2025) และสร้างมูลค่าเพิ่มกว่า 7,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2568 (ไทยรัฐออนไลน์, 2568) แนวทางการพัฒนานี้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นการใช้ทรัพยากรศิลปวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) ทั้งยังสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะด้านการสร้างงาน การลดความเหลื่อมล้ำ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม รัฐบาลได้ขยายผลผ่านโครงการ Thai Festival 2025 เพื่อแสดงศักยภาพและสร้างโอกาสทางธุรกิจในตลาดต่างประเทศ พร้อมเสริมสร้าง Soft Power ของประเทศ

แม้เทศกาลดนตรีจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แต่ในปัจจุบันยังเผชิญความท้าทายหลายประการที่ส่งต่อการดำเนินงานและความยั่งยืน ได้แก่ ความไม่เสถียรทางการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค (Boonyam, T., 2021) ประเด็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่กระทบภาพลักษณ์และความยั่งยืน (Larasti, A. K., 2019) รวมถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ความปลอดภัย และคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังไม่เพียงพอ (Manawat, P., 2018) ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของเทศกาลในระยะยาว ดังนั้น การวัดและประเมินคุณภาพบริการอย่างเป็นระบบจึงมีความจำเป็นเพื่อให้ผู้จัดงานสามารถระบุจุดที่ต้องพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม ตอบสนองความคาดหวังของผู้เข้าร่วมงาน และรักษาความสามารถทางการแข่งขันทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม มาตรฐานวัดคุณภาพบริการแบบดั้งเดิมยังมีข้อจำกัดที่ส่งผลต่อความแม่นยำในการประเมิน เครื่องมือวัดคุณภาพบริการทั่วไป เช่น มาตรฐานวัดคุณภาพบริการ SERVQUAL ของ Parasuraman, A. et al. ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ คือ ความเป็นรูปธรรม ความเชื่อถือได้ การตอบสนอง การสร้างความเชื่อมั่น และการเอาใจใส่ อีกทั้งมาตรฐานการปฏิบัติงานบริการ SERVPERF (Parasuraman, A. et al., 1988) ของ Cronin, J. J. & Taylor, S. A. ซึ่งใช้ 5 มิติเดียวกันแต่วัดเฉพาะการรับรู้คุณภาพการปฏิบัติงาน ถูกออกแบบมาสำหรับบริการทั่วไป จึงไม่สามารถจับประเด็นเฉพาะของเทศกาลดนตรีได้ เนื่องจากเทศกาลดนตรีมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ลักษณะชั่วคราวและจัดเป็นครั้งคราว บรรยากาศที่เน้นความสนุกสนานและการเฉลิมฉลอง ประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางอารมณ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมงาน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ไม่ได้ถูกรวมอยู่ในมาตรฐานบริการทั่วไป (Cronin, J. J. & Taylor, S. A., 1992)

แม้มีการพัฒนามาตรวัดเฉพาะสำหรับเทศกาล เช่น มาตรฐานการปฏิบัติงานเทศกาล FESTPERF ของ Tkaczynski, A. & Stokes, R. ซึ่งประกอบด้วย 7 มิติ คือ สถานที่จัดงาน ผลิตรายการ ความสะดวกสบาย บริการต้อนรับ โปรแกรม สิ่งอำนวยความสะดวก (Tkaczynski, A. & Stokes, R., 2010) และการจัดการ อีกทั้งมาตรฐานความบันเทิงเทศกาล FESTENT ที่เพิ่มมิติด้านความบันเทิงและประสบการณ์เฉพาะเทศกาล (Chegoonian, P., 2023) รวมถึงมีการศึกษาคุณภาพเทศกาลดนตรีในหลายประเทศ แต่เครื่องมือเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดสำคัญสองประการ ประการแรก ขาดการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความตรงตามบริบทสำหรับประเทศไทย ประการที่สอง มีข้อจำกัดด้านบริบททางวัฒนธรรมและสังคม เนื่องจากไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งวัฒนธรรมและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ต้องสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นกับการปรับตัวสู่สังคมสมัยใหม่ การใช้เครื่องมือวัดที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมอาจมองข้ามองค์ประกอบสำคัญที่มีความหมายต่อผู้เข้าร่วมงานในบริบทไทย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือวัดที่เหมาะสมและมีความตรงต่อบริบทของเทศกาลดนตรีในประเทศไทย เพื่อให้สามารถประเมินและพัฒนาคุณภาพได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ หลักฐานจากงานวิจัยในบริบทไทยสนับสนุนความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือวัดที่เหมาะสม โดยพบว่า ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีมีความคาดหวังสูงขึ้นต่อคุณภาพประสบการณ์ทั้งสามมิติ คือ ประสบการณ์ทางอารมณ์ การบริการ และทางกายภาพ ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันอย่างมีนัยสำคัญ (นพมาศ ยศเรศ, 2566) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อจำกัดในการตอบสนองความคาดหวัง โดยเฉพาะประเด็นความแออัดของพื้นที่ ความปลอดภัย การบริหารจัดการฝูงชน และคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวก (Manawat, P., 2018) การศึกษาเทศกาลดนตรี Cat Expo พบว่า ประสบการณ์ด้านความบันเทิงและสุนทรียศาสตร์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในระดับปานกลาง ขณะที่ปัจจัยอื่นมีความสัมพันธ์ต่ำกว่า (Worrachananun, M. & Srisuksai, N., 2022) ส่วนการศึกษาขององค์ประกอบภูมิทัศน์เทศกาล พบว่า โปรแกรมและข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลต่อประสบการณ์ที่น่าจดจำมากที่สุด ตามด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศ (จิตสุภา เมืองแมน และสันติธร ภูริภักดี, 2566) รวมทั้งปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมที่กระทบภาพลักษณ์และความยั่งยืน (Manoopun, M., 2019) หลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบคุณลักษณะเทศกาลดนตรีที่สำคัญต่อผู้เข้าร่วมในบริบทไทยมีความหลากหลาย จำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดที่ครอบคลุมและเหมาะสม

จากสถานการณ์ดังกล่าว แม้เทศกาลดนตรีในประเทศไทยจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และมีศักยภาพในการสนับสนุน SDGs แต่ยังคงขาดเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทไทย และไม่สามารถประเมินการตอบสนองความคาดหวังของผู้เข้าร่วมงานได้อย่างแม่นยำ การศึกษานี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่าง

ดังกล่าวด้วยพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะเทศกาลดนตรีที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้สำหรับบริบทไทย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second-Order Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งเหมาะสมสำหรับการตรวจสอบโครงสร้างตัวแปรแฝงที่มีความซับซ้อนหลายระดับ ผลการศึกษาจะก่อให้เกิดประโยชน์สามมิติหลัก ประโยชน์เชิงวิชาการ ในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะเทศกาลดนตรีที่เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมไทยและเสริมสร้างทฤษฎีการจัดการเทศกาลในบริบทเอเชีย ประโยชน์เชิงนโยบาย ในการเป็นฐานข้อมูลสำหรับกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริม Soft Power ทางวัฒนธรรม และการสนับสนุน SDGs อย่างมีประสิทธิภาพ และประโยชน์ด้านการปฏิบัติ ผู้จัดการสามารถใช้เครื่องมือนี้ในการวางแผนกลยุทธ์ประสบการณ์ ระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา บริหารจัดการเทศกาลอย่างยั่งยืน ตอบสนองความคาดหวังของผู้เข้าร่วมงาน และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาเทศกาลดนตรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย

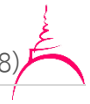
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของโครงการวิจัยเรื่อง เทศกาลดนตรีสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย โดยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่โครงการ REC68.0516-091-4306

ก่อนเก็บข้อมูลหลัก ผู้วิจัยพัฒนาองค์ประกอบคุณลักษณะเทศกาลดนตรีสำหรับบริบทไทยด้วยวิธี EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) โดยทบทวนวรรณกรรมทฤษฎีเศรษฐกิจประสบการณ์ของ (Pine, B. J. & Gilmore, J. H., 1999) และมาตรวัด FESTPERF ของ Tkaczynski, A. & Stokes, R. กระบวนการดำเนินการ 3 รอบ ดังนี้ รอบที่ 1 ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่านแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้จัดการและทีมงาน ศิลปินและนักดนตรี ผู้สนับสนุนและพันธมิตร (Tkaczynski, A. & Stokes, R., 2010) ผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวและอีเวนต์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นักวิชาการ และผู้เข้าร่วมงาน โดยใช้เกณฑ์คัดเลือก คือ มีประสบการณ์ขั้นต่ำ 5 - 10 ปี จากนั้นสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสำรวจแนวโน้มและองค์ประกอบคุณลักษณะ แล้ววิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างแบบสอบถามประเมินระดับความสำคัญ รอบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยคำนวณเฉลี่ยและพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความเห็นสอดคล้องกัน รอบที่ 3 ผู้วิจัยส่งผลการวิเคราะห์พร้อมแบบสอบถามกลับให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและยืนยันความคิดเห็น จากนั้นคำนวณค่าสถิติอีกครั้งเพื่อสรุปองค์ประกอบที่ได้ฉันทามติ

ผลลัพธ์จากกระบวนการ EDFR ได้องค์ประกอบคุณลักษณะเทศกาลดนตรีสำหรับบริบทไทย 6 องค์ประกอบ รวม 25 ตัวแปร สังเกตได้ โดยเพิ่มเติมจากมาตรวัด FESTPERF 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพดนตรี (Alvarado, K. G., 2022) เนื่องจากเป็นองค์ประกอบหลักของเทศกาลดนตรี 2) บรรยากาศเทศกาล (Lee, Y. K. et al., 2008) สะท้อนเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย และ 3) นวัตกรรม (Chegoonian, P., 2023) สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขณะที่ปรับปรุงองค์ประกอบเดิมให้เหมาะสมกับบริบทไทย คือ โปรแกรมและกิจกรรม สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (Larasti, A. K., 2019) การบริการและคุณค่า (Gaft, J., 2019); (Molina-Gómez, J. et al., 2021)

ประชากร คือ ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดตามเกณฑ์การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งระบุว่า ต้องมีจำนวน 10 - 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ หรืออย่างน้อย 200 - 400 คน (Hair, J. F. et al., 2014); (Kline, R. B., 2023)

เนื่องจากการวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 25 ตัว จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 420 คน (ภูมิภาคละ 70 คน) เพื่อรองรับแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์

เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มแบบกลุ่ม แบ่งพื้นที่เป็น 6 ภูมิภาค คัดเลือกเทศกาลดนตรี ภูมิภาคละ 1 เทศกาลตามเกณฑ์ 1) มีชื่อเสียงและจัดอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ปี 2) ผู้เข้าร่วมงานมากกว่า 5,000 คนต่อครั้ง 3) เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ของภูมิภาค และ 4) ผู้จัดงานให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เทศกาลที่คัดเลือก ได้แก่ ภาคเหนือ (Chiang Yai Fest จังหวัดเชียงใหม่) ภาคกลาง (Rock Mountain จังหวัดเพชรบูรณ์) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Big Mountain Music Festival จังหวัดนครราชสีมา) ภาคตะวันออก (Rock on the Beach จังหวัดระยอง) ภาคตะวันตก (Nanglay Beach Party and Music Festival จังหวัดเพชรบุรี) และภาคใต้ (Poongtai Fest จังหวัดสงขลา) ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มแบบโควตา กำหนดสัดส่วนผู้ตอบแบบสอบถาม เทศกาลละ 70 คน เพื่อความเท่าเทียมและสะท้อนความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มแบบสะดวก คัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามที่สมัครใจและผ่านเกณฑ์ 1) มีอายุ 18 ปีขึ้นไป 2) เคยเข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีอย่างน้อย 1 ครั้ง และ 3) ให้ความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาจากกระบวนการ EDRF ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากรศาสตร์ และส่วนที่ 2 คุณลักษณะเทศกาลดนตรี 6 องค์ประกอบ รวม 25 ข้อคำถาม ได้แก่ คุณภาพดนตรี 4 ข้อ บรรยากาศเทศกาล 4 ข้อ โปรแกรมและกิจกรรม 4 ข้อ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 5 ข้อ การบริการและคุณค่า 4 ข้อ และนวัตกรรม 4 ข้อ ใช้มาตรวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ที่มีคุณสมบัติ 1) วุฒิปริญญาเอกในสาขาที่เกี่ยวข้อง 2) ตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ และ 3) ประสบการณ์วิจัยไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อประเมินความสอดคล้องและคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) พบว่า ข้อคำถามทั้ง 25 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 สูงกว่าเกณฑ์ ≥ 0.50 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977)

การทดสอบเครื่องมือ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คนจากผู้เข้าร่วมเทศกาลดนตรีภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างหลัก ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างวันที่ 28 - 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของข้อคำถาม ความเหมาะสมภาษา ระยะเวลาตอบ และปัญหาที่อาจเกิดขึ้น จากนั้นวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.914 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ≥ 0.70 (Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H., 1994) แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูงและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูล ทั้งนี้กลุ่มทดสอบจะไม่ถูกนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างวันที่ 1 - 30 สิงหาคม พ.ศ. 2568 โดยขอความยินยอมตามหลักจริยธรรมการวิจัย (IRB No. REC68.0516-091-4306) ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 420 ชุด คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 400 ชุด เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรม AMOS โดยประเมินความสอดคล้องของโมเดลตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) < 3 หรือค่า p-value > 0.05 (Hair, J. F. et al, 2014) ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) > 0.95 (Hu, L. t. & Bentler, P. M., 1999) ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) > 0.90 (Jöreskog, K. G. & Sörbom, D., 1993) ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) > 0.90 (Tabachnick, B. & Fidell, L., 2019) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสอง (RMSEA) < 0.08 (Bitner, M. J., 1992) และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) < 0.05 (Hu, L. t. & Bentler, P. M., 1999)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านข้อมูลประชากรศาสตร์แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่หลากหลายทางเพศ โดยผู้หญิงคิดเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 50.00 (200 คน) รองลงมาเป็นผู้ชาย ร้อยละ 44.80 (179 คน) กลุ่ม LGBTQ ร้อยละ 5.20 (21 คน)

ด้านช่วงอายุ พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน 29 - 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.70 (203 คน) ตามด้วยกลุ่มวัยหนุ่มสาว 18 - 28 ปี ร้อยละ 39.50 (158 คน) ขณะที่กลุ่มสูงอายุ (45 ปีขึ้นไป) มีเพียงร้อยละ 9.80 (39 คน) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเทศกาลดนตรีดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคหลักที่อยู่ในวัยมีกำลังซื้อ

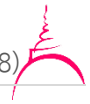
ด้านระดับการศึกษา ผู้เข้าร่วมมีการศึกษาในระดับสูงอย่างเห็นได้ชัด โดยผู้ที่จบปริญญาตรีมีสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 41.00 (164 คน) รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท ร้อยละ 39.20 (157 คน) ปริญญาเอก ร้อยละ 15.00 (60 คน) และต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 4.80 (19 คน) ตามลำดับ ทั้งนี้ บ่งชี้ว่าเทศกาลดนตรีดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาสูงและมีแนวโน้มมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ซับซ้อน

สำหรับรายได้ ข้อมูลแสดงการกระจายที่น่าสนใจ โดยกลุ่มรายได้ 20,001 - 40,000 บาท และกลุ่มรายได้ 40,001 - 60,000 บาท มีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 38.00 (152 คน) ตามด้วยกลุ่มรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 21.50 (86 คน) และกลุ่มรายได้สูง (มากกว่า 60,000 บาท) เพียงร้อยละ 2.50 (10 คน) สะท้อนให้เห็นว่าเทศกาลดนตรีดึงดูดผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อในระดับปานกลางถึงปานกลางสูงเป็นหลัก

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของคุณลักษณะเทศกาลดนตรี

ตัวแปรแฝง	คุณภาพดนตรี (MQ)		บรรยากาศเทศกาล (FA)		โปรแกรมและกิจกรรม (PA)		สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (VF)		การบริการและคุณค่า (SV)		นวัตกรรม (IN)		R ²
	β_i	S.E.	β_i	S.E.	β_i	S.E.	β_i	S.E.	β_i	S.E.	β_i	S.E.	
MQ1	0.886	0.061	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.784
MQ2	0.807	0.060	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.652
MQ3	0.752	0.049	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.566
MQ4	0.742	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.551
FA1	-	-	0.923	0.068	-	-	-	-	-	-	-	-	0.851
FA2	-	-	0.801	0.083	-	-	-	-	-	-	-	-	0.641
FA3	-	-	0.637	0.091	-	-	-	-	-	-	-	-	0.406
FA4	-	-	0.709	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.503
PA1	-	-	-	-	0.510	0.069	-	-	-	-	-	-	0.260
PA2	-	-	-	-	0.748	0.108	-	-	-	-	-	-	0.560
PA3	-	-	-	-	0.765	0.076	-	-	-	-	-	-	0.586
PA4	-	-	-	-	0.614	-	-	-	-	-	-	-	0.376
VF1	-	-	-	-	-	-	0.900	0.108	-	-	-	-	0.810
VF2	-	-	-	-	-	-	0.729	0.065	-	-	-	-	0.531
VF3	-	-	-	-	-	-	0.752	0.066	-	-	-	-	0.565
VF4	-	-	-	-	-	-	0.664	-	-	-	-	-	0.441
VF5	-	-	-	-	-	-	0.805	-	-	-	-	-	0.648
SV1	-	-	-	-	-	-	-	-	0.865	0.049	-	-	0.748
SV2	-	-	-	-	-	-	-	-	0.702	0.041	-	-	0.493
SV3	-	-	-	-	-	-	-	-	0.923	0.040	-	-	0.852
SV4	-	-	-	-	-	-	-	-	0.891	-	-	-	0.795
IN1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.891	0.034	0.793
IN2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.834	0.037	0.696
IN3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.905	0.036	0.819
IN4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.965	-	0.931

หมายเหตุ: ค่า β_i มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .001$ ทุกตัว

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของคุณลักษณะเทศกาลดนตรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก และ 25 ตัวแปรสังเกตได้ โดยตัวแปรทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Factor Loading: β_i) อยู่ระหว่าง 0.510 - 0.965 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 0.40 ตามมาตรฐานของ Hair et al. (2014) มีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพดนตรี (MQ) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยตัวแปรการแสดงดนตรีมีคุณภาพสูง (MQ1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta_i = 0.886$, S.E. = 0.061, $R^2 = 0.784$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 78.40 รองลงมา คือ ระบบแสง สี เสียง และเอฟเฟกต์มีคุณภาพสูง (MQ2) ($\beta_i = 0.807$, S.E. = 0.060, $R^2 = 0.652$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 65.20 ศิลปินแสดงทักษะทางดนตรีได้อย่างยอดเยี่ยม (MQ3) ($\beta_i = 0.752$, S.E. = 0.049, $R^2 = 0.566$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 56.60 และการแสดงดนตรีมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นเฉพาะตัว (MQ4) ($\beta_i = 0.742$, $R^2 = 0.551$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 55.10

องค์ประกอบที่ 2 บรรยากาศเทศกาล (FA) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยตัวแปรบรรยากาศเทศกาลทำให้รู้สึกสนุกสนานและมีพลังบวก (FA1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta_i = 0.923$, S.E. = 0.068, $R^2 = 0.851$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 85.10 รองลงมา คือ บรรยากาศเทศกาลมีเอกลักษณ์และจดจำได้ (FA2) ($\beta_i = 0.801$, S.E. = 0.083, $R^2 = 0.641$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 64.10 บรรยากาศเทศกาลสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมและกระตุ้นให้ชื่นชมศิลปดนตรี (FA4) ($\beta_i = 0.709$, $R^2 = 0.503$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 50.30 และบรรยากาศเทศกาลส่งเสริมการพบปะและเชื่อมสัมพันธ์ทางสังคม (FA3) ($\beta_i = 0.637$, S.E. = 0.091, $R^2 = 0.406$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 40.60

องค์ประกอบที่ 3 โปรแกรมและกิจกรรม (PA) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยตัวแปรลำดับและเวลาจัดกิจกรรมเหมาะสม (PA3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta_i = 0.765$, S.E. = 0.076, $R^2 = 0.586$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 58.60 รองลงมา คือ โปรแกรมและกิจกรรมมีความหลากหลายและตอบโจทย์ผู้เข้าร่วมงานทุกกลุ่ม (PA2) ($\beta_i = 0.748$, S.E. = 0.108, $R^2 = 0.560$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 56.00 โปรแกรมและกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมและสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ (PA4) ($\beta_i = 0.614$, $R^2 = 0.376$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 37.60 และโปรแกรมและกิจกรรมจัดอย่างเหมาะสมและเพิ่มประสบการณ์ (PA1) ($\beta_i = 0.510$, S.E. = 0.069, $R^2 = 0.260$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 26.00

องค์ประกอบที่ 4 สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (VF) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร โดยตัวแปรสถานที่จัดงานเข้าถึงง่ายและเหมาะกับภูมิเทศกาล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta_i = 0.900$, S.E. = 0.108, $R^2 = 0.810$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 81.00 รองลงมา คือ การออกแบบพื้นที่และบรรยากาศส่งเสริมประสบการณ์เชิงบวก ($\beta_i = 0.805$, $R^2 = 0.648$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 64.80 ป้ายบอกทางและแผนผังภายในงานชัดเจนและใช้งานง่าย ($\beta_i = 0.752$, S.E. = 0.066, $R^2 = 0.565$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 56.50 สิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ สะอาด และเอื้อต่อการพักผ่อน ($\beta_i = 0.729$, S.E. = 0.065, $R^2 = 0.531$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 53.10 และการจัดการสถานที่เป็นระบบและมีมาตรการความปลอดภัยชัดเจน ($\beta_i = 0.664$, $R^2 = 0.441$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 44.10

องค์ประกอบที่ 5 การบริการและคุณค่า (SV) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยตัวแปรอาหารและเครื่องดื่มมีคุณภาพและหลากหลาย (SV3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta_i = 0.923$, S.E. = 0.040, $R^2 = 0.852$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 85.20 รองลงมา คือ การบริการโดยรวมคุ้มค่ากับราคาบัตรเข้าชม (SV4) ($\beta_i = 0.891$, $R^2 = 0.795$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 79.50 ตัวแปรเจ้าหน้าที่และ

อาสาสมัครให้บริการอย่างสุภาพและช่วยเหลือดี (SV1) ($\beta_i = 0.865$, S.E. = 0.049, $R^2 = 0.748$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 74.80 และการให้ข้อมูลและการบริการเข้าถึงง่ายและมีคุณภาพ (SV2) ($\beta_i = 0.702$, S.E. = 0.041, $R^2 = 0.493$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 49.30

องค์ประกอบที่ 6 นวัตกรรม (IN) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยตัวแปรเทศบาลเสนอวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ สำหรับความท้าทายทั่วไป (IN4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta_i = 0.965$, $R^2 = 0.931$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 93.10 รองลงมา คือ เทศกาลผสมผสานองค์ประกอบดั้งเดิมและสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน (IN3) ($\beta_i = 0.905$, S.E. = 0.036, $R^2 = 0.819$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 81.90 เทศกาลนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อยกระดับประสบการณ์ (IN1) ($\beta_i = 0.891$, S.E. = 0.034, $R^2 = 0.793$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 79.30 และเทศบาลนำเสนอแนวคิดและกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ไม่ซ้ำใคร (IN2) ($\beta_i = 0.834$, S.E. = 0.037, $R^2 = 0.696$) อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 69.60

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน (β_i) ของตัวแปรทั้ง 25 ตัว พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.510 - 0.965 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เทศกาลเสนอวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ สำหรับความท้าทายทั่วไป (IN4) ($\beta_i = 0.965$, $R^2 = 0.931$) บรรยากาศเทศกาลทำให้รู้สึกสนุกสนานและมีพลังบวก (FA1) ($\beta_i = 0.923$, $R^2 = 0.851$) อาหารและเครื่องดื่มมีคุณภาพหลากหลาย (SV3) ($\beta_i = 0.923$, $R^2 = 0.852$)

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.260 - 0.931 โดยตัวแปรที่มีค่า R^2 สูงสุด คือ เทศกาลเสนอวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ สำหรับความท้าทายทั่วไป (IN4) ($R^2 = 0.931$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนได้สูงถึงร้อยละ 93.10 ในขณะที่ตัวแปรที่มีค่า R^2 ต่ำสุด คือ โปรแกรมและกิจกรรมจัดอย่างเหมาะสมและเพิ่มประสบการณ์ (PA1) ($R^2 = 0.260$) ซึ่งอธิบายความแปรปรวนได้เพียงร้อยละ 26.00

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรี

ตัวแปรแฝงอันดับสอง		คุณลักษณะเทศกาลดนตรี (MFA)				
ตัวแปรแฝงอันดับหนึ่ง	β_i	S.E.	R^2	CR	RVE	ผลการพิจารณา
คุณภาพดนตรี (MQ)	0.740	0.048	0.548	0.883	0.655	ผ่านเกณฑ์
บรรยากาศเทศกาล (FA)	0.870	0.042	0.757	0.855	0.601	ผ่านเกณฑ์
โปรแกรมและกิจกรรม (PA)	0.963	0.047	0.927	0.768	0.457	ผ่านเกณฑ์
สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (VF)	0.974	0.069	0.948	0.879	0.595	ผ่านเกณฑ์
การบริการและคุณค่า (SV)	0.972	0.065	0.944	0.895	0.683	ผ่านเกณฑ์
นวัตกรรม (IN)	0.765	-	0.585	0.920	0.743	ผ่านเกณฑ์
โมเดลรวม				0.955	0.783	ผ่านเกณฑ์
$\chi^2 = 346.500$, $df = 116$, $\chi^2/df = 2.987$ (<3.00), CFI = 0.979 (>0.95), GFI = 0.938 (>0.90), AGFI = 0.912 (>0.90), RMSEA = 0.071 (<0.08), SRMR = 0.046 (<0.05), RMR = 0.039 (<0.05)						

หมายเหตุ: ค่า β_i มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .001$ ทุกตัว

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรี (MFA) ซึ่งตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างชัดเจน โดยคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก โดยแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญและอำนาจการอธิบายความแปรปรวนที่แตกต่างกัน ดังนี้

สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (VF) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β_i) เท่ากับ 0.974 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 94.80 ($R^2 = 0.948$) และมีความเชื่อมั่นในระดับสูง (CR = 0.879, AVE = 0.595) แสดงให้เห็นว่าสถานที่จัดงานและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลต่อการรับรู้คุณลักษณะเทศกาลดนตรี

การบริการและคุณค่า (SV) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญรองลงมา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β_i) เท่ากับ 0.972 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 94.40 ($R^2 = 0.944$) และมีความเชื่อมั่นสูง ($CR = 0.895$, $AVE = 0.683$) สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการบริการและความคุ้มค่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้เข้าร่วมงานให้ความสำคัญในระดับใกล้เคียงกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

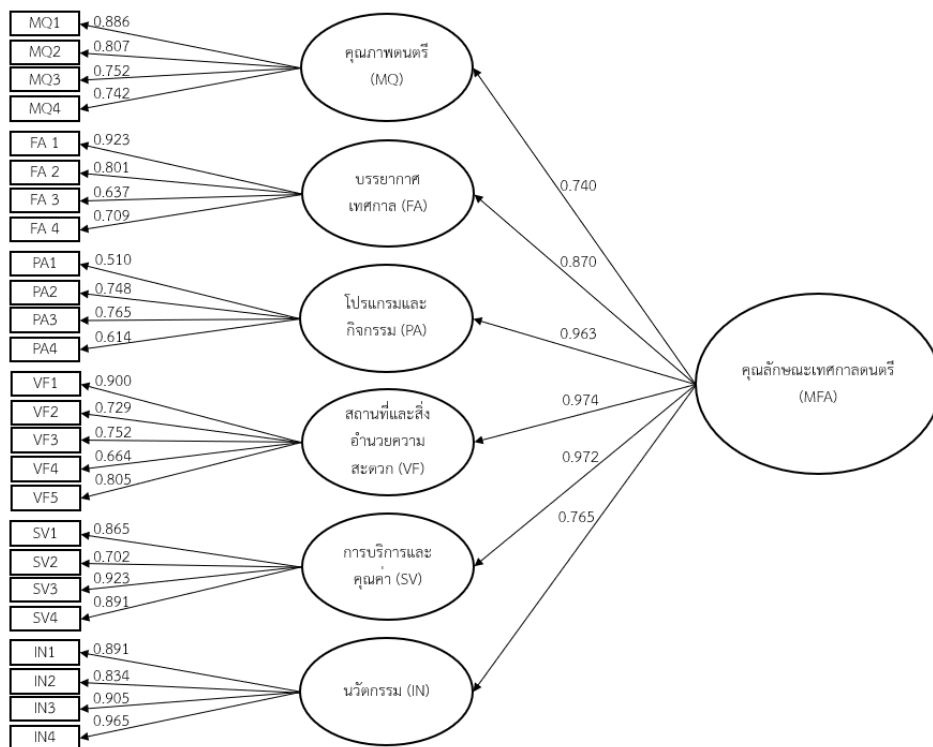
โปรแกรมและกิจกรรม (PA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β_i) เท่ากับ 0.963 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 92.70 ($R^2 = 0.927$) แม้จะมีค่าความเชื่อมั่นต่ำที่สุด ($CR = 0.768$, $AVE = 0.457$) แต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามหลักการของ Fornell, C. & Larcker, D. F. ที่ระบุว่า หาก CR สูงกว่า 0.6 แม้ AVE จะต่ำกว่า 0.5 ก็ยังสามารถยอมรับได้ (Fornell, C. & Larcker, D. F., 1981)

บรรยากาศเทศกาล (FA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β_i) เท่ากับ 0.870 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 75.70 ($R^2 = 0.757$) และมีความเชื่อมั่นที่ดี ($CR = 0.855$, $AVE = 0.601$) แสดงให้เห็นว่าบรรยากาศและอารมณ์ร่วมภายในงานมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในระดับสูง

นวัตกรรม (IN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β_i) เท่ากับ 0.765 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 58.50 ($R^2 = 0.585$) แต่มีค่าความเชื่อมั่นสูงที่สุด ($CR = 0.920$, $AVE = 0.743$) สะท้อนให้เห็นว่าการนำเสนอนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ใหม่มีความสอดคล้องภายในสูงและเป็นองค์ประกอบที่มีเอกลักษณ์ชัดเจน

คุณภาพดนตรี (MQ) แม้เป็นองค์ประกอบหัวใจหลักของเทศกาลดนตรี แต่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำที่สุด (β_i) เท่ากับ 0.740 และอธิบายความแปรปรวนได้เพียงร้อยละ 54.80 ($R^2 = 0.548$) อย่างไรก็ตาม ค่าความเชื่อมั่นยังคงอยู่ในระดับสูง ($CR = 0.883$, $AVE = 0.655$) ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมงานให้ความสำคัญกับประสบการณ์โดยรวมมากกว่าคุณภาพดนตรีเพียงอย่างเดียว

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะเทศกาลดนตรีทั้ง 6 องค์ประกอบข้างต้น สามารถสรุปเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย

ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของทั้ง 6 องค์ประกอบมีค่าระหว่าง 0.548 - 0.948 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีได้ในระดับปานกลางถึงสูงมาก โมเดลโดยรวมมีค่าความเชื่อมั่นรวม (CR) เท่ากับ 0.955 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.783 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ดัชนีความสอดคล้องของโมเดลผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกตัววัด ได้แก่ $\chi^2/df = 2.987$, CFI = 0.979, GFI = 0.938, AGFI = 0.912, RMSEA = 0.071, SRMR = 0.046 และ RMR = 0.039 แสดงให้เห็นว่าโมเดล มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะเทศกาลดนตรี ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก โดยมีลำดับความสำคัญที่ต่างกัน ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมและความต้องการเฉพาะของผู้เข้าร่วมงานเทศกาล ดนตรีในบริบทไทย รายละเอียดแต่ละองค์ประกอบตามลำดับความสำคัญ มีดังนี้

สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (VF) ($\beta_i = 0.974$) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด สอดคล้อง กับการศึกษาของ Larasti, A. K. ที่พบว่า สถานที่จัดงานส่งผลต่อประสบการณ์และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้เข้าร่วมงาน (Larasti, A. K., 2019) และสอดคล้องกับ Tkaczynski, A. & Stokes, R. ที่เสนอว่าสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบสำคัญในมาตรวัด FESTPERF ความสำคัญสูงสุดขององค์ประกอบนี้สะท้อนถึง พฤติกรรมและความต้องการของผู้เข้าร่วมงานที่ให้ความสำคัญกับความสะอาดสบายและการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ประกอบด้วย ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงสถานที่จัดงาน ความเหมาะสมของสถานที่กับธีมเทศกาล การออกแบบพื้นที่ที่ส่งเสริมประสบการณ์เชิงบวก (Tkaczynski, A. & Stokes, R., 2010) ความชัดเจนของป้าย บอกรoad และแผนผัง ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ที่พักผ่อน พื้นที่จอดรถ ความสะอาด และความปลอดภัย รวมถึงมาตรการบริหารจัดการที่เป็นระบบ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Lee, Y. K. et al. ที่เน้นย้ำว่าองค์ประกอบทางกายภาพของภูมิทัศน์เทศกาลส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ ผลการศึกษานี้สะท้อนถึงความคาดหวังของผู้บริโภคไทยยุคใหม่ ที่มีความตระหนักในเรื่องความสะอาดสบาย ความปลอดภัย และคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น ต่อการสร้างประสบการณ์ที่ดี (Lee, Y. K. et al., 2008)

การบริการและคุณค่า (SV) ($\beta_i = 0.972$) มีความสำคัญรองลงมา สอดคล้องกับแนวคิดของ Gafit, J. และ Molina-Gómez, J. et al. ที่เน้นความสำคัญของคุณค่าที่รับรู้ในงานเทศกาล องค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย คุณค่า ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยคุณค่าที่จับต้องได้ ได้แก่ คุณภาพอาหารและเครื่องดื่มที่มีความหลากหลาย รสชาติที่ดี (Gafit, J., 2019); (Molina-Gómez, J. et al., 2021) และราคาที่เหมาะสม ส่วนคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ คุณภาพการบริการของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครที่ให้บริการอย่างสุภาพ ช่วยเหลือดี ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง รวมถึง ความคุ้มค่าโดยรวมเมื่อเทียบกับราคาบัตรเข้าชม ความสำคัญขององค์ประกอบนี้สะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภค ยุคใหม่ที่มีความตระหนักในเรื่องการบริการที่มีคุณภาพและคุณค่าที่ได้รับ โดยไม่เพียงมุ่งเน้นประสบการณ์ การชมดนตรีเท่านั้น แต่รวมถึงประสบการณ์โดยรวมที่ได้รับตลอดระยะเวลาการจัดงาน สอดคล้องกับ García-de-Soto-Camacho, E. et al. ที่พบว่า คุณภาพที่รับรู้เป็นมิติสำคัญที่สร้างคุณค่าแบรนด์ของเทศกาลดนตรีและ ส่งผลต่อความพึงพอใจ (García-de-Soto-Camacho, E. et al., 2023)

โปรแกรมและกิจกรรม (PA) ($\beta_i = 0.963$) สอดคล้องกับ พุทธศักดิ์ กำจร และคณะ ที่เน้นความสำคัญของโปรแกรมและกิจกรรมในการสร้างประสบการณ์ให้ผู้เข้าร่วมงาน องค์ประกอบนี้ควรคำนึงถึงความหลากหลายของโปรแกรมที่ตอบสนองผู้เข้าร่วมงานทุกกลุ่ม การจัดลำดับและเวลาของกิจกรรมที่เหมาะสม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม และการสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ (พุทธศักดิ์ กำจร และคณะ, 2568) ผลการศึกษาสะท้อนถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมงานที่ต้องการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายไม่เพียงการชมการแสดงดนตรีเท่านั้น แต่รวมถึงกิจกรรมเสริมที่เพิ่มมูลค่าให้กับประสบการณ์โดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ Sisson, A. D. & Alcorn, M. R. ที่พบว่า มิติต่าง ๆ ของเศรษฐกิจประสบการณ์ส่งผลต่อความภักดีและการบอกต่อของผู้เข้าร่วมงาน การออกแบบโปรแกรมที่ดีจึงควรคำนึงถึงคุณสมบัติระหว่างการแสดงหลัก กิจกรรมเสริม และเวลาพักผ่อนของผู้เข้าร่วมงาน (Sisson, A. D. & Alcorn, M. R., 2022)

บรรยากาศเทศกาล (FA) ($\beta_i = 0.870$) มีความสำคัญในระดับสูง สอดคล้องกับ Lee, Y. K. et al. ที่พบว่าบรรยากาศเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำ องค์ประกอบนี้ควรสร้างบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกสนุกสนานและมีพลังบวก มีเอกลักษณ์และจดจำได้ (Lee, Y. K. et al., 2008) สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม กระตุ้นให้ชื่นชมศิลปดนตรี รวมถึงส่งเสริมการพบปะและเชื่อมสัมพันธ์ทางสังคม ผลการวิจัยสะท้อนถึงวัตถุประสงค์หลักของการเข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีเพื่อการผ่อนคลายและสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับ Molina- Molina-Gómez, J. et al. ที่พบว่า คุณลักษณะที่จับต้องไม่ได้ เช่น การหนีจากชีวิตประจำวันมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความภักดีของผู้เข้าร่วมงาน การสร้างบรรยากาศที่ดีจึงต้องคำนึงถึงทั้งองค์ประกอบทางกายภาพ เช่น แสง สี เสียง การกำหนดชื่อและธีมงาน และองค์ประกอบทางสังคม เช่น การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมงาน (Molina-Gómez, J. et al., 2021)

นวัตกรรม (IN) ($\beta_i = 0.765$) แม้มีค่าน้ำหนักต่ำกว่าองค์ประกอบอื่น แต่ยังคงมีความสำคัญในระดับที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับ Chegoonian, P. ที่เน้นบทบาทของนวัตกรรมในการสร้างความแตกต่าง องค์ประกอบนี้ควรนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อยกระดับประสบการณ์ เสนอแนวคิดและกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ไม่ซ้ำใคร ผสมผสานองค์ประกอบดั้งเดิมและสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน (Chegoonian, P., 2023) และเสนอวิธีแก้ปัญหาใหม่สำหรับความท้าทายทั่วไป ผลการศึกษาสะท้อนถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมงานที่ต้องการประสบการณ์ที่แปลกใหม่และทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐบาลไทยที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการยกระดับอุตสาหกรรมวัฒนธรรม การศึกษาของ Lopes, J. M. et al. พบว่า การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในเทศกาลดนตรี เช่น ระบบแนะนำศิลปิน การจัดการโลจิสติกส์แบบเรียลไทม์ และผู้ช่วยเสมือน ส่งผลเชิงบวกต่อประสบการณ์ของผู้บริโภคและความผูกพันกับแบรนด์ ดังนั้น การประยุกต์ใช้นวัตกรรมจึงควรมุ่งเน้นที่การเพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์โดยไม่ทำให้สูญเสียความเป็นธรรมชาติและความสะดวกของการเข้าร่วมงาน (Lopes, J. M. et al., 2025)

คุณภาพดนตรี (MQ) ($\beta_i = 0.740$) มีความสำคัญต่ำที่สุด แตกต่างจาก Alvarado, K. G. ที่ศึกษาเทศกาลดนตรีในสหราชอาณาจักร และพบว่า คุณภาพดนตรีและการเข้าถึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้ฟัง โดยผู้จัดงานต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบสถานที่ที่เหมาะสม เครื่องมือการจ้องที่เข้าถึงได้ง่าย และการสร้างความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความต้องการเฉพาะของผู้ฟังแต่ละประเภท ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากบริบทการศึกษาที่แตกต่างกัน (Alvarado, K. G., 2022) โดยการศึกษาสำรวจผู้เข้าร่วมงานทั่วไปในประเทศไทย ผลการวิจัยสะท้อนลักษณะเฉพาะของผู้เข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์โดยรวมมากกว่าคุณภาพดนตรีเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบนี้ยังคงมีความสำคัญและควรได้รับการพัฒนาโดยคำนึงถึงคุณภาพการแสดงดนตรี ความยอดเยี่ยมของระบบแสง สี เสียง และเอฟเฟกต์ ทักษะทางดนตรีของศิลปิน และเอกลักษณ์ความโดดเด่นของการแสดง

ดังนั้น ผู้จัดงานควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบบริการ และกิจกรรมให้มีมาตรฐานสูงก่อน จึงค่อยเพิ่มมูลค่าด้วยนวัตกรรม บรรยากาศ และดนตรีที่โดดเด่น เพื่อสร้างประสบการณ์ที่สมบูรณ์และสอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดสำคัญของการวิจัยนี้ คือ การเก็บข้อมูลจำกัดเฉพาะเทศกาลดนตรีใน 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมความหลากหลายของเทศกาลดนตรีทั้งหมด นอกจากนี้ ตัวแปรสังเกตได้บางตัวมีค่าน้ำหนักค่อนข้างต่ำ ได้แก่ โปรแกรมและกิจกรรมจัดอย่างเหมาะสม และบรรยากาศเทศกาลส่งเสริมการพบปะเชื่อมสัมพันธ์ทางสังคม ควรได้รับการปรับปรุงในการวิจัยครั้งต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ โดยได้พัฒนาโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในบริบทประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย และ 25 ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบเชิงสถิติ ($\beta_i = 0.740 - 0.974$, $R^2 = 0.548 - 0.948$) มีลำดับความสำคัญเฉพาะตัว และเป็นเครื่องมือวัดที่มีความเที่ยงตรงสูง ($CR = 0.955$, $AVE = 0.783$) สำหรับการวิจัยในประเทศไทย นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมงานในประเทศไทยให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการและคุณค่า มากกว่าคุณภาพดนตรี อันเป็นการขยายขอบเขตองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการวิจัยนี้ระบุคุณลักษณะเทศกาลดนตรีในประเทศไทย 6 องค์ประกอบ โดยโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df = 2.987$, $CFI = 0.979$) และมีความเชื่อมั่นสูง ($CR = 0.955$) ข้อค้นพบสำคัญ คือ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญสูงสุด สะท้อนพฤติกรรมเฉพาะของผู้เข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าคุณภาพดนตรี ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้จัดงานควรลงทุนกับการพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอันดับแรก ภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและจัดทำมาตรฐานการจัดงาน และสถาบันการศึกษาควรบูรณาการองค์ความรู้เข้าสู่หลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาครอบคลุมเทศกาลหลากหลายประเภท ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน พัฒนาเครื่องมือวัดเฉพาะสำหรับแต่ละประเภทเทศกาล และศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคไทยเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- จิตสุภา เมืองแมน และสันติธร ภูริภักดี. (2566). อิทธิพลขององค์ประกอบภูมิทัศน์เทศกาลต่อประสบการณ์ที่น่าจดจำของผู้เข้าร่วม: กรณีศึกษา เทศกาลดนตรีแคทเอ็กซ์โป. วารสารสักทอง, 29(2), 111-126.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2568). พาณิชนัย เดินหน้า ซอฟต์แวร์เวอร์ไทย สู่เวทีโลก 6 เดือนสร้างมูลค่า 7,000 ล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.thairath.co.th/home>
- นพมาศ ยศเรศ. (2566). ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมงานที่ส่งผลต่อความผูกพันในการเข้าชมงานเทศกาลดนตรีในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และโอเวนต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุทธศักดิ์ กำจร และคณะ. (2568). การศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบการจัดงานและกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีอีสาน (อีสานเขียว) จังหวัดขอนแก่น. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 8(1), 79-107.

- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). Delve into the trends of 12 branches of Thailand's creative industry to reach into the global arena. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/XDO23>
- Alvarado, K. G. (2022). Accessibility of music festivals: a British perspective. *Journal of Event and Festival Management*, 13(2), 203-218.
- Bitner, M. J. (1992). Servicescapes: The impact of physical surroundings on customers and employees. *Journal of Marketing*, 56(2), 57-71.
- Boonyam, T. (2021). Live Music Performance Business in the Wind of Change: A Case of Popular Music in Thailand. *Journal of Urban Culture Research*, 23, 204-222. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JUCR/article/view/255940>
- Chegoonian, P. (2023). FESTENT, an adaptation of FESTPERF: the influence of entertainment on visitors perception about the service quality in music festivals. In Doctoral dissertation. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Cronin, J. J. & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: A reexamination and extension. *Journal of Marketing*, 56(3), 55-68.
- Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gaft, J. (2019). Evaluating service quality at a music festival through customer satisfaction: Customer satisfaction at SaariHelveti Music Festival. In Bachelor's thesis. Haaga-Helia University of Applied Sciences.
- García-de-Soto-Camacho, E. et al. (2023). Dimensions that influence the creation of brand value of a music event and its influence on attendee satisfaction. *Social Sciences*, 12(3), 177. <https://doi.org/10.3390/socsci12030177>
- Hair, J. F. et al. (2014). *Multivariate data analysis*. London: Pearson Education.
- Hu, L. t. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Jöreskog, K. G. & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Chicago: Scientific software international.
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford publications.
- Larasti, A. K. (2019). Environmental impacts management of the Coachella valley music and arts festival. *Journal of Tourism Studies*, 2(2), 56-72.
- Lee, Y. K. et al. (2008). Festivalscapes and patrons' emotion, satisfaction, and loyalty. *Journal of business research*, 61(1), 56-64.
- Lopes, J. M. et al. (2025). Festivals in Age of AI: smarter crowds, happier fans. *Tourism and Hospitality*, 6(1), 35-46.

- Manawat, P. (2018). A study of physical factors related to accidents in EDM festivals in Bangkok Master of Science. In Master's thesis. Thammasat University.
- Manoopun, M. (2019). A design strategy for changing attendee behavior to reduce single-use plastics at EDM festivals in Thailand. In Master's thesis. Thammasat University.
- Molina-Gómez, J. et al. (2021). New perspectives on satisfaction and loyalty in festival tourism: The function of tangible and intangible attributes. *PLOS ONE*, 16(2), 1-17.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Parasuraman, A. et al. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Pine, B. J. & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Boston: Harvard Business School Press.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Journal for Educational Research*, 2(1), 49-60.
- Sisson, A. D. & Alcorn, M. R. (2022). How was your music festival experience? Impacts on loyalty, word-of-mouth, and sustainability behaviors. *Event Management*, 26(3), 565-585.
- Tabachnick, B. & Fidell, L. (2019). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- The Nation. (2025). Creative Economy Agency talks up potential of Thai music industry. Retrieved August 28, 2025, from <https://www.nationthailand.com/business/economy/40041312>
- Tkaczynski, A. & Stokes, R. (2010). FESTPERF: A service quality measurement scale for festivals. *Event Management*, 14(1), 69-82.
- Worrachananun, M. & Srisuksai, N. (2022). The correlation between perceived experience of a music festival, subjective norms, satisfaction, and electronic word of mouth intention. *Journal of Management Information & Decision Sciences*, 25(4), 1-9.

การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น
เพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมน้องหนุ่ม*
COMMUNICATION IN VISION AND LOCAL DEVELOPMENT POLICIES
FOR THE MAYOR OF THUNG SONG TOWN MUNICIPALITY
ELECTION CAMPAIGN BY “YOUNG LION” TEAM

ปิยดา นวลละออง^{1*}, วิทยาธร ท่อแก้ว²Piyata Nuanlaong^{1*}, Wittayatorn Tokeaw²¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย¹Faculty of Management Science, Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand²สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย²School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: piyata2000@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมน้องหนุ่มเกี่ยวกับ 1) แนวความคิดการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบาย 2) การออกแบบสารวิสัยทัศน์ และ 3) การออกแบบสารนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเลือกตั้งทีมน้องหนุ่มรวมจำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายถือเป็นหัวใจสำคัญของการหาเสียงยุคใหม่ ซึ่งประชาชนมีความรู้ มีความคาดหวัง และต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของท้องถิ่น การสื่อสารเป็นกลไกสร้างความผูกพันระหว่างผู้นำกับประชาชนผ่านการออกแบบสารวิสัยทัศน์ที่ทรงพลังและครอบคลุมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้สมัครและเป้าหมายร่วม คือ “การเมืองเพื่อการพัฒนา” ที่เน้นความโปร่งใส ความหวัง และความร่วมมือ ซึ่งสารวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย การบริหารจัดการองค์กร การบริการประชาชน การทำงานเป็นทีม การยึดมั่นในคุณธรรม ความโปร่งใส และการพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืน การออกแบบสารนโยบายของทีมน้องหนุ่มจึงถือเป็นตัวอย่างของการสื่อสารอย่างมีระบบยึดหลักการ 4 ประการ คือ 1) การแก้ปัญหาใช้ตรงจุด 2) การวางรากฐานระยะยาว 3) การสร้างความยั่งยืน และ 4) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มีการใช้ถ้อยคำเชิงรุก “ต่อยอด ยกระดับ พัฒนา ส่งเสริม เดินหน้า” เพื่อช่วยสื่อสารความมุ่งมั่นและจุดยืนของผู้สมัครที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจ และสร้างการจดจำ สะท้อนถึงการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนเมืองสู่การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การสื่อสารวิสัยทัศน์, นโยบายการพัฒนาท้องถิ่น, การหาเสียงเลือกตั้ง นายกเทศมนตรี, ทีมน้องหนุ่ม

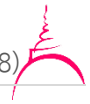
Abstract

This research aims to study the communication of vision and local development policies used in the electoral campaign for the mayoral election of Thung Song Municipality by the "Young Lion" team on: 1) The concept of vision and policy communication, 2) The message design of vision statements, and 3) The message design of policy for local development. Employing a qualitative research methodology, the study collected data through in-depth interviews with 20 key informants directly involved in the communication of development visions and policies for the Young Lion Team electoral campaign. The primary research instrument was a structured in-depth interview protocol, and the data were analyzed through thematic synthesis and interpretive summarization. The findings reveal that vision and policy communication is the cornerstone of contemporary political campaigning. As citizens become more informed, engaged, and expect greater participation in local governance, communication serves as a strategic mechanism to establish a bond between leaders and the public. A well-crafted, comprehensive vision statement helps build voter confidence and articulates a shared future-consistent with the concept of "development-oriented politics," which emphasizes transparency, hope, collaboration, and public trust. The study identifies key dimensions of the communicated vision, including organizational management, public service, teamwork, ethics, transparency, and sustainable human resource development. The Young Lion team's policy message design exemplifies a systematic communication model based on four guiding principles: 1) Problem-solving with precision, 2) Long-term structural foundations, 3) Sustainable local development, and 4) Inclusive citizen participation. The use of action-oriented language-such as "extend," "elevate," "develop," "promote," and "move forward"-effectively conveys the candidate's commitment and strategic intent. This approach enhances public understanding and message retention, reflecting a deliberate communication strategy to drive participatory and sustainable urban development.

Keywords: Vision Communication, Local Development Policies, Election Campaign, Mayor

บทนำ

การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแนวความคิดนี้ได้เน้นการถ่ายทอดจินตภาพอนาคตที่ชัดเจน มีทิศทาง และเชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชน (McNair, B. , 2018) การสื่อสารที่ดีไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนเข้าใจเป้าหมายของผู้บริหารท้องถิ่นเท่านั้น (สุรเชษฐ์ พงศ์หมื่น, 2565) แต่ยังช่วยสร้างพลังร่วมในการขับเคลื่อนและติดตามความก้าวหน้าของนโยบายอย่างมีส่วนร่วม (Kotler, P. & Kotler, N., 1999) ส่วนการออกแบบสารวิสัยทัศน์จึงต้องอาศัยหลักการคิดเชิงยุทธศาสตร์ (วรรณวิภา วัฒนศิริธรรม, 2564) เพื่อให้สามารถสื่อสารภาพอนาคตที่เป็นไปได้ มีแรงบันดาลใจ (สันติธร ยิ้มละมัย, 2566) และมีความเชื่อมโยงกับคุณค่าท้องถิ่นอย่างแท้จริง (Bryson, J. M., 2011) สารวิสัยทัศน์ควรสื่อถึงความหวัง ความเป็นไปได้ และความตั้งใจของผู้นำในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ในขณะเดียวกัน การออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นต้องคำนึงถึงความเฉพาะเจาะจงของปัญหา ความเป็นไปได้ในการดำเนินการ และความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ (Newman, B. I., 1999) สารนโยบายต้องมีเนื้อหา

ที่ชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย และสามารถวัดผลได้ (ศิวาพร ธรรมโม, 2565) เพื่อให้ประชาชนสามารถประเมินความคืบหน้าและตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส กล่าวโดยสรุป การออกแบบและสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชน นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมีทิศทางที่มั่นคง

การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นที่ขาดประสิทธิภาพยังคงเป็นปัญหาสำคัญของการบริหารยุคใหม่ โดยเฉพาะเมื่อสารที่ออกแบบขึ้นไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกว่าการสื่อสารเหล่านั้นห่างไกลจากชีวิตจริง (Dentoni, D. et al., 2016) ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่ผู้ออกแบบสารขาดกระบวนการฟังประชาชน และขาดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งสารที่ปราศจากภาพอนาคตที่เป็นไปได้หรือไม่แสดง “ความหวังร่วม” (shared hope) ย่อมไม่สามารถปลุกพลังความร่วมมือจากภาคประชาชนได้ (Liu, B. F. & Horsley J. S., 2007) ขณะที่ภาษาหรือรูปแบบการนำเสนอที่ซับซ้อนหรือไม่ดึงดูดใจ ก็ทำให้สารวิสัยทัศน์กลายเป็นเพียงถ้อยแถลงทางการเมืองที่ไม่ก่อให้เกิดอารมณ์ร่วม หรือแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลง (Heath, R. L. & O'Hair, H. D., 2020) ดังนั้น ความท้าทายสำคัญ คือ การออกแบบสารที่สะท้อน “ความจริง ความต้องการ และความหวัง” ของชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์และเข้าถึงใจผู้คน

การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ประชาชนให้ความสำคัญกับความชัดเจนของแนวทางการพัฒนาและความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการนำพาพื้นที่ไปสู่ความเปลี่ยนแปลง (ศรีสุรางค์ กลิ่นเพชร, 2565) การสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และแรงสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการประชาธิปไตย (Scammell, M., 2020) ในบริบทของการเมืองท้องถิ่น การสื่อสารวิสัยทัศน์ต้องไม่ใช่เพียงการนำเสนอภาพอนาคต แต่ต้องเชื่อมโยงกับความต้องการเฉพาะพื้นที่และสร้างแรงบันดาลใจให้กับประชาชน (Lees-Marshment, J., 2023); (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2564) ขณะที่นโยบายที่นำเสนอควรมีความเฉพาะเจาะจง มีความเป็นไปได้ และสามารถวัดผลได้ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการเลือกตั้งได้อย่างมีเหตุผลและโปร่งใส (ณัฐพงษ์ แสงทอง, 2566) นอกจากนี้ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ยังทำให้ผู้สมัครสามารถสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง และส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง “แบรนด์การเมือง” (Political branding) ที่เข้าถึงและตรึงใจประชาชน (Henneberg, S. C. et al., 2022) โดยวิสัยทัศน์จะต้องมีความครอบคลุมหลายด้านที่แสดงเจตจำนงเพื่อยกระดับการพัฒนาท้องถิ่น (ธีรยุทธ แก้วมณี, 2565) ซึ่งผู้สมัครที่สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์และนโยบายพัฒนาท้องถิ่นให้เชื่อมโยงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จะได้รับการยอมรับสูงกว่า โดยเฉพาะเมื่อใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับการสื่อสารแบบเผชิญหน้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของผู้นำที่เข้าใจท้องถิ่น (จารุวรรณ ศรีพนม, 2564) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องมีความชัดเจนในสารและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์เมือง รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่ายและสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนเห็นภาพอนาคตร่วมกัน การนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กและคลิปวิดีโอสั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งมากที่สุด (กิตติศักดิ์ พรหมสวัสดิ์, 2566)

ทีมสิงห์หนุ่มเป็นทีมการเมืองระดับท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 มีผู้บริหารที่ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้รับชัยชนะอย่างต่อเนื่องภายใต้การมีนโยบายการพัฒนาเมืองทุ่งสงที่เด่นชัดและผลการดำเนินงานที่ประชาชนพึงพอใจ โดยเฉพาะการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่มีนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง หัวหน้าทีมสิงห์หนุ่ม เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี ได้รับชัยชนะการเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 และลงสมัครในสมัยต่อ ๆ มาจนถึงการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2568 ซึ่งนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง หัวหน้าทีมสิงห์หนุ่มได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีอีกสมัยหนึ่ง โดยนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาเมืองผ่าน

การออกแบบสารในเชิงรุกสู่ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งอย่างแยบยล โดยผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี พบว่า นายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้คะแนน 6,318 คะแนน (ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง, 2568) การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา แนวคิดการสื่อสาร การออกแบบสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เมืองทุ่งสงของทีมงานซึ่งเป็นที่ประสบความสำเร็จ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาเชิงลึก จะก่อให้เกิดข้อค้นพบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงาน
2. เพื่อศึกษาการออกแบบสารวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของทีม
3. เพื่อศึกษาการออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของทีม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เมืองทุ่งสงของทีมงาน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานซึ่งเป็นที่ชนะการเลือกตั้ง เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง รวมจำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) ผู้สมัครนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 1 คน 2) ทีมบริหารที่วางตำแหน่งเป็นรองนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 3 คน 3) ทีมบริหารที่วางตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาผู้สมัครนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 4) ทีมที่วางตำแหน่งเป็นเลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 5) ที่ปรึกษาในการวางแผนการจัดการการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3 คน 6) หัวคะแนน จาก 3 เขตเลือกตั้ง ๆ ละ 2 รวม 6 คน 7) นักวิชาการด้านการการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ยกร่างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่งร่างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบข้อคำถามหลัก 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวความคิดการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานเป็นอย่างไร 2) การออกแบบสารวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของทีมทีมงานเป็นอย่างไร และ 3) การออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของทีมทีมงานเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยตนเอง โดยก่อนการสัมภาษณ์ได้ดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า

การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าได้ดำเนินการตามแนวคำถามที่พัฒนาไว้ในเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งบันทึกข้อมูล บันทึกเสียง และบันทึกภาพในระหว่างกระบวนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักครบทุกคน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ได้ดำเนินการโดยการจัดจำแนกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จากนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และดำเนินการตีความข้อมูลในเชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์สร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความจากการค้นพบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. แนวความคิดการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงาน โดยมียุทธศาสตร์เบื้องต้น ดังนี้

แนวความคิดมีที่มาจากการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศจากรากฐาน โดยเฉพาะในระดับชุมชน ซึ่งมีพลวัตและบริบทเฉพาะตัว การที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีในฐานะผู้ที่เข้าไปเป็นฝ่ายบริหารท้องถิ่นจะสามารถนำพาท้องถิ่นสู่ความเจริญได้นั้นต้องเริ่มต้นด้วยการมี “วิสัยทัศน์” ที่ชัดเจน และ “การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบาย” อย่างมีประสิทธิภาพไปยังกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อการสร้าง ความเข้าใจร่วม ความเชื่อมั่น และแรงสนับสนุนจากประชาชนและภาคส่วน ต่าง ๆ ในพื้นที่ “การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบาย” จึงเป็นกระบวนการที่ผู้นำถ่ายทอดภาพอนาคตของท้องถิ่นในแบบที่ตนเองมุ่งหวังจะผลักดันให้เกิดขึ้นออกมาเป็นถ้อยคำหรือสัญลักษณ์อย่างมีพลัง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ รู้สึกมีส่วนร่วม และพร้อมที่จะก้าวเดินไปสู่เป้าหมายนั้นร่วมกัน โดยเฉพาะในการเข้ารับตำแหน่งนายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายจะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของการบริหารงานและการพัฒนาท้องถิ่นในวาระนั้น ๆ การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายจึงไม่ใช่แค่เพียงการแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาล แต่เป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างพลังความร่วมมือทั้งจากภายในองค์กรเทศบาลเมืองทุ่งสง ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม

การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเอกภาพในการบริหารท้องถิ่น เพราะการที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับ จะทำให้เกิดการวางแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและมีทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้การสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในผู้นำท้องถิ่น เมื่อประชาชนเห็นว่าวิสัยทัศน์นั้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีความเป็นไปได้ และสะท้อนถึงความเข้าใจในปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ ก็จะเกิดความไว้วางใจ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งองค์ประกอบของการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ความชัดเจนและเข้าใจง่าย วิสัยทัศน์ที่ดีต้องสามารถสื่อสารในรูปแบบที่ประชาชนทุกกลุ่มเข้าใจได้ ไม่ใช่ถ้อยคำที่ซับซ้อนหรือกำกวม 2) มีพลังและแรงบันดาลใจ เนื้อหาของวิสัยทัศน์ควรมีลักษณะที่กระตุ้นให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่เกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม 3) สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น วิสัยทัศน์ที่สื่อสารออกไปต้องสะท้อนบริบท สภาพปัญหา และความเป็นจริงในพื้นที่ 4) มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ใช้ช่องทางทั้งการพูด การเขียน สื่อออนไลน์ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง 5) เปิดรับปฏิสัมพันธ์และข้อเสนอแนะ การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายควรมีการสื่อสารทางเดียว แต่ควรเปิดเวทีให้ประชาชนสะท้อนความเห็นและมีส่วนในการปรับแต่งรายละเอียดของแนวทางพัฒนา แม้จะมีความสำคัญสูงแต่การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายก็เผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ความแตกต่างของความคาดหวังในแต่ละกลุ่มประชาชน ความไม่ไว้วางใจในผู้นำ หรือข้อจำกัดของช่องทางการสื่อสาร โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประชาชนขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น ผู้สมัครนายกเทศมนตรี

ต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี พร้อมทั้งมีทีมงานที่สามารถช่วยออกแบบข้อความและกลยุทธ์การสื่อสารให้เข้าถึงคนทุกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การออกแบบสารวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานหนุ่ม โดยมีรายละเอียดข้อค้นพบ ดังนี้

การสมัครรับเลือกตั้งในแต่ละครั้ง คือ ช่วงเวลาสำคัญที่ประชาชนตั้งความหวังต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งแรกที่คุณสมคนายกเทศมนตรีต้องดำเนินการ คือ การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายเพื่อให้สังคมในพื้นที่เห็นภาพรวมของอนาคตที่พึงประสงค์ และสามารถเข้าใจแนวทางการพัฒนาที่ผู้นำคนใหม่ต้องการขับเคลื่อน โดยเฉพาะการนำเสนอประเด็นสำคัญด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการ การให้บริการ การทำงานร่วมกัน คุณธรรม โปร่งใส และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารเทศบาลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการออกแบบวิสัยทัศน์จำแนกเป็นด้าน ต่าง ๆ ดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นผู้นำ ประเด็นแรกในการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบาย คือ การแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นผู้นำของนายกเทศมนตรีคนใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อประชาชน และความตั้งใจแน่วแน่ในการนำพาท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การแสดงออกถึงความเสียสละ ความกล้าในการตัดสินใจ การเผชิญกับความท้าทาย และความเป็นผู้นำที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะสร้างแรงบันดาลใจแก่เจ้าหน้าที่ และประชาชนในการร่วมพลังร่วมกันขับเคลื่อนท้องถิ่น การสื่อสารในประเด็นนี้ควรเน้นที่คำมั่นสัญญาอันหนักแน่น ความรักบ้านเมือง ความพร้อมรับฟังประชาชน และการยืนหยัดในผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คำพูดที่สื่อสารออกไปควรเปี่ยมไปด้วยพลังและความเชื่อมั่น เช่น “กระผมจะอุทิศตนทุกวันเวลาให้แก่การพัฒนาท้องถิ่น ด้วยความมุ่งมั่นและหัวใจของนักบริหารที่มีคุณธรรม” เป็นต้น

2.2 วิสัยทัศน์ด้านการบริหารจัดการองค์กรเทศบาล องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลมีบทบาทสำคัญในการจัดการพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารจัดการองค์กรเทศบาลจึงต้องมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และทันสมัย วิสัยทัศน์ที่นายกเทศมนตรีควรสื่อสาร ควรสะท้อนถึงแนวคิดในการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กร การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การลดความซ้ำซ้อนในกระบวนการทำงาน และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเพื่อรองรับการพัฒนายุคใหม่ เช่น การเสนอวิสัยทัศน์ที่จะผลักดันให้เทศบาลกลายเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเมือง มีระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อการตัดสินใจและการวางแผนที่แม่นยำ การวางระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการที่หน่วยงานต่าง ๆ ทำงานประสานกันอย่างมีทิศทางเดียวกัน ตลอดจนการจัดตั้งศูนย์อำนวยการด้านนโยบายและการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมขององค์กร

2.3 วิสัยทัศน์ด้านการบริการประชาชน การบริการประชาชน คือ ภารกิจหลักของเทศบาล เพราะเทศบาล คือ หน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด นายกเทศมนตรีจึงควรสื่อสารวิสัยทัศน์ที่จะยกระดับการบริการให้มีคุณภาพ ทัวถึง เป็นธรรม และทันสมัย เช่น การพัฒนา “One Stop Service” ในการให้บริการด้านทะเบียน ภาษี การขออนุญาตก่อสร้าง การขอความช่วยเหลือทางสังคม ฯลฯ อีกทั้งควรมีวิสัยทัศน์ที่จะขับเคลื่อนเทศบาลให้เข้าสู่ยุคดิจิทัล เช่น การให้บริการประชาชนผ่านระบบออนไลน์ การพัฒนาแอปพลิเคชันของเทศบาลเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการและข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา การมีระบบแจ้งปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ การปรับปรุงศูนย์บริการประชาชนให้เป็นมิตร เข้าถึงง่าย รองรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ทั้งหมดนี้เป็นภาพสะท้อนความตั้งใจในการพัฒนาเทศบาลให้เป็น “เทศบาลเพื่อบริการประชาชน” “นายกทรงชัย นายก 24 ชั่วโมง” ทำงานบริการประชาชนอย่างแท้จริง

2.4 วิสัยทัศน์การทำงานร่วมกันเป็นทีม การพัฒนาท้องถิ่นไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากความพยายามของผู้นำเพียงลำพัง แต่มาจากการทำงานร่วมกันของทีมงานทั้งภายในและภายนอกเทศบาล วิสัยทัศน์ในประเด็นนี้จึงควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วม มีความไว้วางใจกัน และเสริมพลังกันในการทำงาน เช่น การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายในการสร้างทีมงานมืออาชีพ การสร้างระบบพี่เลี้ยง ภายในเทศบาลเพื่อพัฒนาคนรุ่นใหม่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานในกระบวนการตัดสินใจ การสร้างกลไกการประชุมแบบเปิดที่ให้พนักงานทุกระดับมีโอกาสเสนอความคิดและแสดงออกอย่างอิสระ นอกจากนี้ ยังควรมีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอก ทั้งสภาเทศบาล ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เครือข่ายพัฒนาเมือง และภาคประชาชนในชุมชน โดยเน้นการทำงานแบบเครือข่ายที่เน้นการประสานประโยชน์ร่วมกันและการสร้างพันธมิตรร่วม

2.5 วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นผู้นำท้องถิ่นต้องตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมและจริยธรรม เพราะเทศบาล คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้นับในระบอบใกล้ชิดที่สุด วิสัยทัศน์ที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีควรเสนอจึงควรเน้นการปลูกฝังวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับตระหนักในความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเคารพสิทธิประชาชน และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ตัวอย่างของการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายในประเด็นนี้ ได้แก่ การผลักดันเทศบาลเป็นองค์กรคุณธรรม การจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมประจำปี การสร้างระบบประเมินผลด้านจริยธรรมของเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร การมีคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อกำกับดูแลพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ และการส่งเสริมกิจกรรมรณรงค์ เช่น สัปดาห์คุณธรรม เทศบาลเมืองทุ่งสงโปร่งใส ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กร

2.6 วิสัยทัศน์ด้านความโปร่งใส ความโปร่งใสในการบริหารท้องถิ่นเป็นประเด็นที่สังคมไทยให้ความสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถถูกเปิดเผยและตรวจสอบได้อย่างกว้างขวาง ผู้สมัครนายกเทศมนตรี จึงควรมีวิสัยทัศน์ที่จะสร้างเทศบาลให้เป็นองค์กรที่เปิดเผยมข้อมูล ตอบสนองต่อการตรวจสอบ และมีระบบบริหารที่โปร่งใสในทุกขั้นตอน ประเด็นนี้สามารถนำเสนอผ่านวิสัยทัศน์ เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลเปิดของเทศบาล การเปิดเผยงบประมาณ โครงการจัดซื้อจัดจ้าง และผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ การจัดให้มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการเทศบาล การประเมินความโปร่งใสผ่านดัชนีคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ (ITA) การสร้างระบบร้องเรียนและแจ้งเบาะแสที่ปลอดภัย

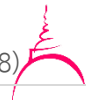
2.7 วิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาบุคลากร บุคลากร คือ ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์กรเทศบาล หากไม่มีการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ เทศบาลย่อมไม่สามารถยกระดับคุณภาพการบริหารและบริการได้อย่างแท้จริง วิสัยทัศน์ของผู้สมัครนายกเทศมนตรีควรสื่อสารครอบคลุมประเด็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของบุคลากรในทุกระดับ เช่น การเสนอแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรระยะ 4 ปี การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในเทศบาล การสนับสนุนการฝึกอบรมภายนอกและหลักสูตรออนไลน์ การสร้างระบบเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน การส่งเสริมภาวะผู้นำในหมู่ข้าราชการระดับต้นและระดับกลาง การพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้เป็น “เจ้าหน้าที่อัจฉริยะ” ที่สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการให้บริการประชาชน รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของ ทีมสิงห์หนุ่ม

การออกแบบสารนโยบายที่กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเมืองทุ่งสง โดย “สาร” ที่เป็นข้อความในการหาเสียง ทีมสิงห์หนุ่มเป็นที่ที่บริหารเทศบาลมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 22 ปี จึงได้ออกแบบข้อความนโยบายที่มุ่งขยายงาน ต่อยอด พัฒนานโยบายเดิม และบุกเบิกในสิ่งใหม่ คำที่ใช้จะเป็นคำที่เจาะจง ได้แก่ “มุ่ง...ต่อยอด...ขยาย...สานต่อ...พัฒนา...ส่งเสริม...ยกระดับ...เดินทาง...จัดตั้ง...” เพื่อชี้ทิศทางพัฒนาเทศบาล

เมืองทุ่งสงจากที่เคยได้บริหารงานมา โดยข้อความนโยบายหลังจากออกแบบ นำไปทดสอบ กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินความพึงพอใจผลที่คาดว่าจะได้รับจากนโยบายและการจดจำข้อความนโยบาย หลักการสำคัญในการออกแบบ หลักการออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม การออกแบบสารนโยบายเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของทีม “สิงห์หนุ่ม” มีเป้าหมายชัดเจนในการสื่อสารให้ประชาชนเมืองทุ่งสงเข้าใจว่า การพัฒนาท้องถิ่นไม่ใช่เพียงแค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่จะเป็นการวางรากฐานให้มั่นคงในระยะยาว โดยยึดหลักการ 4 ประการ ได้แก่ การแก้ปัญหาใช้ตรงจุด การวางรากฐานระยะยาว การสร้างความยั่งยืนของท้องถิ่น และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน หลักการที่หนึ่ง “แก้ปัญหาใช้ตรงจุด” เป็นการเน้นให้เห็นว่า ทีมสิงห์หนุ่มไม่เน้นนโยบายสวยหรูหรือเลื่อนลอย แต่ยึดจากข้อมูลจริงและเสียงสะท้อนจากประชาชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจชุมชน น้ำท่วมซ้ำซาก การจราจรติดขัด หรือการเข้าถึงบริการของรัฐ ล้วนต้องการแนวทางที่ชัดเจน ชี้เป้าปัญหาให้แม่นยำ และกำหนดวิธีการแก้ไขที่ตอบโจทย์อย่างเป็นรูปธรรม หลักการที่สอง คือ “การวางรากฐานระยะยาว” ทีมสิงห์หนุ่มให้ความสำคัญกับการออกแบบนโยบายเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่เพียงการแก้ปัญหาแบบเฉพาะหน้า แต่ต้องสร้างระบบที่ทำงานได้ต่อเนื่อง เช่น การวางระบบฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนเมือง การปรับปรุงผังเมืองให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจยุคใหม่ รวมถึงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน หลักการที่สาม คือ “การสร้างความยั่งยืนของท้องถิ่น” โดยคำนึงถึงทั้งมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เช่น การใช้พลังงานทางเลือกในหน่วยงานของเทศบาล การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นให้หลุดพ้นจากความเปราะบางทางเศรษฐกิจ หลักที่สี่ คือ “ประชาชนมีส่วนร่วม” ทีมสิงห์หนุ่มเชื่อมั่นว่าท้องถิ่นจะก้าวหน้าอย่างมั่นคง ต้องไม่ละเลยพลังของประชาชน ทุกนโยบายจึงต้องเปิดพื้นที่รับฟัง เสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วม ทั้งในการคิด วางแผน และติดตามประเมินผล เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าเขา คือ เจ้าของเมือง และมีสิทธิร่วมกำหนดอนาคตของทุ่งสงอย่างแท้จริง

นโยบายที่ผ่านการทดสอบมาใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย 1) “ยกระดับเทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นเมืองที่มีการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เป้าหมาย คือ “ศูนย์กลางการขนส่ง” มุ่งบริหารจัดการตนเองตามอัตลักษณ์” 2) “สานต่อให้เมืองทุ่งสงเป็นตลาดกลางพืชผักและผลไม้ ศูนย์รวมสินค้า กระจายสินค้า จำหน่ายสินค้าเกษตรขนาดใหญ่ของภูมิภาค” 3) “เดินทางอย่างต่อเนื่องในการจัดการน้ำเชิงบูรณาการ สร้างระบบการจัดการครบวงจรที่ลดความเสียหายจากน้ำท่วม และมุ่งใช้ประโยชน์สูงสุดจากน้ำ โดยมุ่งป้องกันปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง และดูแลโครงข่ายการ จัดการน้ำทั้งระบบ ขุดลอกคู คลอง ลำห้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำในฤดูฝน” 4) “ต่อยอดการยกระดับมาตรฐานการศึกษา มุ่งสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ เรียนสองภาษา ควบคู่ ทักษะ ศิลปะ ดนตรี ไอที กีฬา อาหาร Һุ่นยนต์ และวิชาชีพอื่นๆ อย่างเข้มข้น” 5) “ส่งเสริมห้องเรียนหลักสูตรพิเศษที่มุ่งความเป็นเลิศ ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (SMTP) โครงการห้องเรียนพิเศษหลักสูตร 2 ภาษา (English Program) และภาษาจีน อนุบาลเรียนภาษาอังกฤษด้วยโฟนิกส์ (Phonics) ห้องเรียนมินิ EP ระดับอนุบาล ขยายห้องเรียนภาษาจีน-ญี่ปุ่น, และหลักสูตรห้องเรียนTechnology Automatic (TA) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เด็กทุกคนต้องอ่านออกเขียนได้ ร้อยละร้อย เพิ่มห้องเรียนนวัตกรรมความคิดเชิงการออกแบบ (Design Thinking) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ร่วมสร้างเมืองไปกับเทศบาล” 6) “ยกระดับโรงเรียนกีฬาทุ่งกุ้กีฬาอาชีพเต็มรูปแบบ มุ่งพัฒนากีฬาสร้างรายได้ ต่อยอดกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (e-Sport) และจัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาเทศบาลเมืองทุ่งสง” 7) “สานต่อการสร้างแลนด์มาร์คเมืองทุ่งสง พัฒนาพุทธสถานถ้ำตลอดและสวนพฤกษาสรินธรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ ดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา (บุญเตลู) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของเมืองทุ่งสง” 8) “เดินทางจัดตั้งโรงพยาบาล เพื่อเป็นศูนย์กลางการดูแลสุขภาพของเมืองทุ่งสง” 9) “จัดตั้งธนาคารวัสดุ-อุปกรณ์ทางการแพทย์ เพื่อการดูแลฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้พิการ

ในชุมชน ด้วยศูนย์ปันรักคนทุ่งสง บริการให้ยืมอุปกรณ์ดูแลผู้ป่วยที่บ้าน เช่น เครื่องปั๊มออกซิเจน เครื่องให้ยา ชั่วคราว รถเข็น เตียง แพมเพิส ยาสามัญประจำบ้าน ฯลฯ ปลุกชุมชนด้วยโมเดล “ชุมชนกรุณา” เพื่อการอยู่และตายดี ดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองในชุมชน” 10) “มุ่งขยายการคัดกรองโรคมะเร็งเข้มข้น รู้ก่อนแก้ไขได้ มะเร็งลำไส้ มะเร็งต่อลูกหมาก มะเร็งมดลูก มะเร็งเต้านม ภาวะสมองเสื่อม และโรคอื่น ๆ เพิ่มจำนวนเตียงและเวลาของศูนย์บริการศูนย์พักเฝ้าติดตามตั้งแต่ 05.00 - 20.00 น.” 11) “ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพลเมือง มุ่งพัฒนาเด็กเยาวชน คนวัยทำงาน สตรี ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สร้างความเท่าเทียมทางเพศ สนับสนุนการเรียนรู้สู่การเป็นพลเมืองยุคใหม่ใส่ใจสังคม” 12) “พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดระบบสวัสดิการสังคมชุมชน มุ่งจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุน ดูแลผู้สูงอายุ-ผู้ป่วยติดเตียง พัฒนาระบบกองทุนดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว จัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพที่เสริมสร้าง รายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี” 13) “ต่อยอดศูนย์บริบาลผู้สูงอายุครบวงจร เรียนรู้ตลอดชีวิต บริการทางสุขภาพ สันทนาการ ทักษะชีวิตทักษะอาชีพ และทักษะการสื่อสารดิจิทัล” 14) “ขยายพื้นที่บริการแบบ Co-working Space พื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันที่ทันสมัย สำหรับคนทุกช่วงวัย และพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์เมืองทุ่งสงมีชีวิต ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์เมืองทุ่งสง แก่เด็กเยาวชนและประชาชน” 15) “สานต่อการพัฒนาอาชีพเดิม เสริมอาชีพใหม่ เติบโตการค้าออนไลน์ สร้างโอกาสใหม่ในขยายการค้าในยุคดิจิทัล จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพค้าขายออนไลน์” 16) “ยกระดับและปรับปรุงดูแล ขยายศูนย์การออกกำลังกาย (ฟิตเนส) เพิ่มอุปกรณ์เครื่องออกกำลังกายที่ทันสมัย หลากหลาย เพิ่มศูนย์ออกกำลังกาย ศูนย์ ณ โรงเรียนท่าแพเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนทุก เพศวัย” 17) “ต่อยอดการ ฟันฟู อนุรักษ์ พัฒนาบนฐานธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้วยแผนผังภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม ขยายแนวคิดวัฒนธรรมสร้างรายได้จากคุณค่าสู่มูลค่า สร้างรายได้ จากทุนธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสถานที่ภูมิปัญญา มาเป็น ต้นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างมูลค่าเศรษฐกิจน้อยในชุมชนเพื่อเรียนรู้ ธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ ประเพณี วัฒนธรรม และเทศกาลต่าง ๆ ภายในเมืองให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างเมืองทุ่งสงให้มีชีวิต เกิดรายได้แก่ประชาชนในชุมชน” 18) “ยกระดับและขยายการดูแลบริบาลเด็กเล็ก รับเด็กอายุ 1 - 3 ขวบ ลดภาระผู้ปกครอง พ่อแม่ไปทำงาน ลูกหลานเทศบาลเลี้ยง” 19) “ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและเข้มข้นในการจัดการแข่งขันกีฬาและการประชุม ศูนย์กลางการจัดการกิจกรรมที่มุ่งกระจายรายได้สู่เมือง สู่ชุมชน และประชาชน” 20) “ต่อยอดการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม สร้างรายได้ เสริมสร้าง จิตสำนึกรับผิดชอบบ้านเมือง เป้าหมาย “ขยะเป็นศูนย์” (Zero Waste)” 21) “พัฒนาตลาดสดเทศบาลเมืองทุ่งสง เป็นตลาดนำซื้อ ตลาดทันสมัย และตลาดที่ได้มาตรฐาน” 22) “พัฒนาระบบการขนส่งมวลชน (รถเมล์ไฟฟ้า) ให้บริการในพื้นที่เมืองทุ่งสงและเชื่อมต่อปริมณฑลสร้างความสะดวกสบายและปราศจากมลพิษ” 23) “ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมพื้นที่ เพิ่มความสะดวก ความปลอดภัย แก้ปัญหาจราจร แก้ปัญหาน้ำท่วม รักษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ มุ่งปรับปรุงผิวถนน ท่อระบายน้ำ ทางเท้า ปรับปรุงฟุตบอลตามอารยสถาปัตย์ (Universal Design) คำนึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปรับปรุงภูมิทัศน์ พัฒนาพื้นที่สาธารณะริมคลอง ทางเท้า ถนนเรียบทางรถไฟ ทางเดินให้เป็นแหล่งพักผ่อน เป็นสถานที่ออกกำลังกาย กลางแจ้งรวมทั้งจัด สาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้ครอบคลุม” 24) “เดินหน้าสร้างเมืองในสวน (City in the Garden) มุ่งเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง 70 ตารางเมตรต่อคนการเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยจัดทำโครงการ “ต้นไม้ชุมชน” สนับสนุนการปลูกสวนป่าชุมชน สวนป่าสมรม พัฒนาพื้นที่ วางให้เป็นสวนสาธารณะ ปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเป็นสวนหย่อมย่อย (Pocket Park) สำหรับเดินได้ นั่งได้แบบ สบาย ๆ รวมทั้งมุ่งสร้างงานสีเขียว” 25) “มุ่งพัฒนาและขับเคลื่อนเทศบาลเมืองทุ่งสงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การองค์กรอัจฉริยะ (Smart Organization) เติบโตแบบเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ภายใต้ ยุทธศาสตร์การบูรณาการงานภาคี

เครือข่าย ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ประชาชน สถาบันการศึกษา วัด และสื่อมวลชน มุ่งเน้นการสร้างเมืองอย่างมีส่วนร่วม โดยมีการสื่อสารแบบเปิดกว้าง เป้าหมายร่วมชัดเจน โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง มุ่งต่อยอด ระบบบริการประชาชนแบบออนไลน์ ให้บริการเสียภาษี ชำระค่าธรรมเนียม ยื่นขออนุญาตต่าง ๆ การสืบค้นข้อมูล 24 ชั่วโมง และบริการอื่น ๆ ในเชิงรุก” 26) “มุ่งแก้ปัญหาอื่น ๆ ของชาวทุ่งสงที่เป็นปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเร่งด่วน ปัญหาวิกฤต ปัญหาระยะกลาง และปัญหาระยะยาว ตามบทบาทหน้าที่ของเทศบาล เพื่อมุ่งสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของชาวทุ่งสง และวางรากฐานที่ดีในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไปในอนาคต”

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลแนวความคิดการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานหนุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของผู้สมัครนายกเทศมนตรีนั้น ไม่ได้เป็นเพียงการแถลงทิศทางหรือแผนงานทางการเมือง แต่เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และแรงสนับสนุนจากประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Lees-Marshment, J. ที่เสนอว่า ผู้สมัครต้องแปลงนโยบายและวิสัยทัศน์ให้กลายเป็น “ข้อเสนอที่ประชาชนเชื่อถือได้” และสามารถสะท้อนถึงปัญหาและโอกาสในท้องถิ่นอย่างแท้จริง องค์ประกอบของการสื่อสารที่ดีที่วิจัยได้ระบุไว้ เช่น ความชัดเจน น่าเข้าใจ มีพลัง และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (Lees-Marshment, J., 2023) สอดคล้องกับงานของ Henneberg, S. C. et al. ซึ่งเห็นว่า Political Branding ที่มีประสิทธิภาพจะต้องตั้งอยู่บนการสื่อสารอย่างมีชั้นเชิงและมีส่วนร่วมกับประชาชน เพื่อสร้าง “ภาพลักษณ์ของผู้นำที่ไว้วางใจได้” งานวิจัยนี้ยังเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทย (Henneberg, S. C. et al., 2022) โดย ธีรยุทธ แก้วมณี ระบุว่า ในระดับท้องถิ่น ความไว้วางใจในตัวผู้สมัครมีพื้นฐานจากการสื่อสารที่เข้าใจง่าย และเข้าถึงชุมชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย (ธีรยุทธ แก้วมณี, 2565) ขณะเดียวกัน ศิวพร ธรรมโม ก็ย้ำว่า การสื่อสารนโยบายไม่ควรเป็นการสื่อสารทางเดียว แต่ต้องมีพื้นที่ให้ประชาชนสะท้อนข้อคิดเห็น เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในแนวนโยบาย (ศิวพร ธรรมโม, 2565) ในแง่ของความท้าทาย งานวิจัยระบุถึงอุปสรรคในการสื่อสาร เช่น ความหลากหลายของความคาดหวัง ความไม่เชื่อมั่นในระบบการเมือง และข้อจำกัดด้านการเข้าถึงสื่อสารสนเทศ ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ Heath, R. L. & O'Hair, H. D. ที่เสนอว่า ความไว้วางใจและความเข้าใจของประชาชนต่อสารนโยบายมีผลต่อการรับรู้ความชอบธรรมของผู้สมัครโดยตรง (Heath, R. L. & O'Hair, H. D., 2020)

2. อภิปรายผลการออกแบบสารวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมงานหนุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

งานวิจัยนี้ได้เปิดเผยให้เห็นว่า การออกแบบสารวิสัยทัศน์ สำหรับการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีนั้น ไม่ใช่เพียงการนำเสนอคำขวัญหรือคำพูดสร้างแรงบันดาลใจ แต่คือ การออกแบบเนื้อหาที่มีความครอบคลุม รอบด้าน และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง ซึ่งผลการศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองทุ่งสงพบว่า ผู้สมัครจำเป็นต้องจัดทำวิสัยทัศน์ให้ครอบคลุมใน 7 ด้านหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำ การบริหารองค์กร การบริการประชาชน การทำงานเป็นทีม คุณธรรม ความโปร่งใส และการพัฒนาบุคลากร โดยทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของ “ผู้นำที่พร้อมปฏิบัติและเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน” แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานของ Bryson, J. M. ซึ่งชี้ว่า วิสัยทัศน์ที่มีพลัง จะต้องเชื่อมโยงระหว่าง “เจตจำนงของผู้นำ” กับ “ศักยภาพขององค์กร” เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้จริง (Bryson, J. M., 2011) ขณะที่ Kotler, P. & Kotler, N. เน้นว่า การสื่อสารนโยบายเชิงกลยุทธ์ในระดับท้องถิ่นต้องอาศัยความเข้าใจในความต้องการและอารมณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์และเหตุผลที่มีผลต่อการตัดสินใจ (Kotler, P. & Kotler, N., 1999) ในงานไทยร่วมสมัย เช่น ธีรยุทธ แก้วมณี

พบว่า การนำเสนอวิสัยทัศน์ของผู้สมัครที่ใช้ภาษาที่จับต้องได้ แสดงความตั้งใจจริง และมุ่งเน้นความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกร่วมและไว้วางใจ (ธีรยุทธ แก้วมณี, 2565) ส่วนสุรเชษฐ์ พงศ์หมื่น ก็ชี้ว่าการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ประสบความสำเร็จต้องมียอดประกอบของ แรงบันดาลใจ ความจริงใจ และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบแนวทางการพัฒนา อีกประเด็นที่เด่นชัด คือ การให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและคุณธรรม (สุรเชษฐ์ พงศ์หมื่น, 2565) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางของ OECD ที่ระบุว่า “การสื่อสารเพื่อสร้างความโปร่งใส” คือ หัวใจของการปกครองที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่ประชาชนมีช่องทางตรวจสอบข้อมูลมากขึ้น วิสัยทัศน์ที่เสนอจึงต้องมาพร้อมกับกลไกตรวจสอบและการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน (OECD, 2022) เช่นเดียวกับข้อเสนอของ Lees-Marshment, J. ที่กล่าวถึง “Political Management Vision” ว่าวิสัยทัศน์ต้องสามารถถ่ายทอดเป็นนโยบายที่นำไปปฏิบัติได้จริง และสื่อสารออกมาในภาษาที่ประชาชนเข้าใจ (Lees-Marshment, J., 2023)

3. อภิปรายผลการออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมนิ่งหมื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

การออกแบบสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงทีม “นิ่งหมื่น” เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างมีแบบแผน มีทิศทาง และมีเป้าหมายที่ชัดเจน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การออกแบบสารนโยบายไม่ได้มุ่งเพียงเพื่อสร้างความประทับใจหรือความจดจำในการหาเสียงเท่านั้น แต่สะท้อนถึงความพยายามในการสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม จากการอภิปรายเชิงวิชาการ งานของ Scammell, M. และ Henneberg, S. C. et al. ชี้ว่าการสื่อสารเชิงนโยบายในยุคปัจจุบันต้องมีลักษณะ “ปรับเฉพาะพื้นที่” (Localization) มี “เนื้อหาที่จับต้องได้” (Tangible Policy Substance) และ “สร้างการมีส่วนร่วม” (Participatory Engagement) (Scammell, M., 2020); (Henneberg, S. C. et al., 2022) ซึ่งตรงกับหลักการทั้ง 4 ประการของทีม นิ่งหมื่น ได้แก่ การแก้ปัญหาใช้ตรงจุด วางรากฐานระยะยาว ความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยภาษาง่าย ชัดเจน และคำกริยาเชิงรุก เช่น “ต่อยอด ยกระดับ พัฒนา เดินหน้า” ตามที่ Newman, B. I. สรุปหลักการไว้ “ถ้อยคำเชิงกลยุทธ์” (Strategic Framing) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการจูงใจและสร้างการยอมรับของประชาชน (Newman, B. I., 1999) ในส่วนงานวิจัยของ ชูเกียรติ โอภาสวงศ์ และปริญญา เทวานฤมิตรกุล สนับสนุนว่า การออกแบบนโยบายท้องถิ่นควรตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลชุมชน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาททั้งในเชิงคิด วางแผน และติดตาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดของทีม นิ่งหมื่นเป็นตัวอย่างของ “การวางนโยบายเชิงประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (People-centered Policy Communication) (ชูเกียรติ โอภาสวงศ์, 2566); (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2565) ยิ่งไปกว่านั้น การใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อทดสอบสารนโยบายก่อนนำเสนอสู่พื้นที่สาธารณะ สอดคล้องกับแนวทาง “Political Product Testing” ที่ Lees-Marshment, J. กล่าวถึงว่าเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยปรับปรุงความเหมาะสมของเนื้อหาให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ช่วยให้ประชาชนจดจำและเชื่อมโยงกับความต้องการของตนได้ดียิ่งขึ้น (Lees-Marshment, J., 2023) โดยผู้สมัครออกแบบสารให้สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์และนโยบายพัฒนาท้องถิ่นให้เชื่อมโยงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จะได้รับการยอมรับสูงกว่า โดยเฉพาะเมื่อใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับการสื่อสารแบบเผชิญหน้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของผู้นำที่เข้าใจท้องถิ่น (จารุวรรณ ศรีพนม, 2564) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องมีความชัดเจนในสารและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์เมือง รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่ายและสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนเห็นภาพอนาคตร่วมกัน การนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กและคลิปวิดีโอสั้น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งมากที่สุด (กิตติศักดิ์ พรหมสวัสดิ์, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

“การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบาย” คือ หัวใจของการหาเสียงในยุคใหม่ที่ประชาชนมีความรู้ ความตื่นตัว และคาดหวังความเปลี่ยนแปลงอย่างมีส่วนร่วม การสื่อสารจึงไม่ใช่แค่เครื่องมือทางการเมือง แต่เป็นกลไกในการก่อร่างสร้างพันธมิตรร่วมระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนการออกแบบสารวิสัยทัศน์ที่มีพลังและครอบคลุมตามที่งานวิจัยนี้ค้นพบไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้สมัคร แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดภาพอนาคตร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ “การเมืองเพื่อการพัฒนา” ที่เน้นการสร้างโอกาส ความหวัง ความร่วมมือ และความโปร่งใส โดยวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการองค์กร การบริการประชาชน การทำงานเป็นทีม คุณธรรม ความโปร่งใส และการพัฒนาบุคลากร สำหรับการออกแบบสารนโยบายของทีมสิงห์หนุ่มจึงเป็นตัวอย่างของการใช้การสื่อสารอย่างเป็นระบบเพื่อแสดงวิสัยทัศน์ ความรับผิดชอบ และความเชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นกระบวนการสื่อสารที่ส่งเสริมความโปร่งใส มีส่วนร่วม และวางรากฐานสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมืองทุ่งสง โดยยึดหลักการออกแบบนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น 4 ประการ ได้แก่ การแก้ปัญหาใช้ตรงจุด วางรากฐานระยะยาว ความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยภาษาง่าย ชัดเจน และคำกริยาเชิงรุก เช่น “ต่อยอด ยกระดับ พัฒนา เดินหน้า”

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายของทีมสิงห์หนุ่มมุ่งเน้นการหาเสียงในยุคใหม่จนประสบความสำเร็จ โดยสื่อสารให้ประชาชนมีความรู้ ความตื่นตัว และคาดหวังความเปลี่ยนแปลงอย่างมีส่วนร่วม การสื่อสารจึงไม่ใช่แค่เครื่องมือทางการเมือง แต่เป็นกลไกในการก่อร่างสร้างพันธมิตรร่วมระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชน สำหรับการออกแบบสารวิสัยทัศน์ที่มีพลัง ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้สมัคร แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดภาพอนาคตร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ “การเมืองเพื่อการพัฒนา” ที่เน้นการสร้างโอกาส ความหวัง ความร่วมมือ และความโปร่งใส ในขณะที่การออกแบบสารนโยบายของทีมสิงห์หนุ่มจึงเป็นตัวอย่างของการใช้การสื่อสารอย่างเป็นระบบเพื่อแสดงวิสัยทัศน์ ความรับผิดชอบ และความเชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นกระบวนการสื่อสารที่ส่งเสริมความโปร่งใส มีส่วนร่วม และวางรากฐานสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมืองทุ่งสง และข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายการนำไปใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทีมวางแผนการสื่อสารจะต้องให้ความสำคัญต่อการออกแบบสารให้สอดคล้องความต้องการและเป็นไปตามหลักการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายอย่างเคร่งครัด โดยทีมการเมืองท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติในการหาเสียงในการออกแบบสารด้านวิสัยทัศน์และนโยบายผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อความนิยมทางการเมืองและได้รับเสียงสนับสนุนจนได้รับชนะการเลือกตั้ง ส่วนการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาจากผู้สมัครนายกเทศมนตรีที่หลากหลายมากขึ้นทั้งอยู่ในตำแหน่งมาก่อนหลายสมัย หรืออยู่ในตำแหน่งมาเพียงสมัยเดียว หรือ ผู้สมัครหน้าใหม่ เลือกท้องถิ่นอื่นที่หลากหลายพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ และปรับแบบการวิจัยจากเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ เป็นแบบผสมวิธี เพื่อศึกษาข้อค้นพบในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งศึกษาเชิงเปรียบเทียบความสำเร็จและความล้มเหลว

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ พรหมสวัสดิ์. (2566). การสื่อสารนโยบายพัฒนาท้องถิ่นของผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารนิเทศศาสตร์และสังคม, 11(1), 88-104.

- จารุวรรณ ศรีพนม. (2564). กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของผู้สมัครนายกเทศมนตรีในเขตภาคใต้. วารสารรัฐศาสตร์และการบริหาร, 14(2), 45-62.
- ชูเกียรติ โอภาสวงศ์. (2566). การพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น: การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจ. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 44(2), 33-51.
- ณัฐพงษ์ แสงทอง. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารนโยบายสาธารณะในการหาเสียงระดับท้องถิ่น. วารสารวิชาการการสื่อสาร, 13(1), 4-59.
- ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง. (18 มิ.ย. 2568). การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งของทีมนิ่งหนุ่ม. (วิทยากร ท่อแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ธีรยุทธ แก้วมณี. (2565). การตลาดการเมืองกับการสร้างภาพลักษณ์ผู้นำท้องถิ่น. วารสารรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 77-90.
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2565). การเมืองภาคพลเมืองและนโยบายสาธารณะท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณวิภา วัฒนศิริธรรม. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการสื่อสารนโยบายท้องถิ่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 14(2), 34-50.
- ศรีสุภาภรณ์ กลิ่นเพชร. (2565). วิสัยทัศน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 16(1), 23-38.
- ศิวาพร ธรรมโม. (2565). การสื่อสารนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทการเมืองใหม่. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 10(2), 88-104.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. (2564). การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่นยุคใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 8(3), 99-114.
- สันติธร ยิ้มละมัย. (2566). การสร้างวิสัยทัศน์ของผู้นำท้องถิ่นในยุคเปลี่ยนผ่าน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 19(1), 55-69.
- สุรเชษฐ์ พงศ์หมื่น. (2565). การสื่อสารเชิงกลยุทธ์กับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. วารสารนิเทศศาสตร์, 41(3), 112-128.
- Bryson, J. M. (2011). Strategic planning for public and nonprofit organizations. (4th ed.). California: Jossey-Bass.
- Dentoni, D. et al. (2016). Cross-sector partnerships and the co-creation of dynamic capabilities for stakeholder orientation. Journal of Business Ethics, 135(1), 35-53.
- Heath, R. L. & O'Hair, H. D. (2020). Handbook of risk and crisis communication. New York: Routledge.
- Henneberg, S. C. et al. (2022). Political branding: The role of strategic communication in political campaigns. Journal of Political Marketing, 21(2), 135-153.
- Kotler, P. & Kotler, N. (1999). Political marketing: Generating effective candidates, campaigns, and causes. In B. I. Newman (Ed.), Handbook of political marketing (pp. 3-18). Washington D.C.: Sage Publications.
- Lees-Marshment, J. (2023). Political Marketing and Management in the 2020s: A Comparative Perspective. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Liu, B. F. & Horsley J. S. (2007). The government communication decision wheel: Toward a public relations model for the public sector. Journal of Public Relations Research, 19(4), 377-393.

- McNair, B. (2018). An introduction to political communication. (6th ed.). New York: Routledge.
- Newman, B. I. (1999). The mass marketing of politics: Democracy in an age of manufactured images. Washington D.C.: Sage Publications.
- OECD. (2022). Open Government: The Global Context and the Way Forward. Paris: OECD Publishing.
- Scammell, M. (2020). Political Communication: Democratising Government and Informing Citizens. Hampshire: Palgrave Macmillan.

ความเสมอภาคทางการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม*

EDUCATIONAL EQUITY IN THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE SCHOOLS

พรรณรอง จิตติพรณิข, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ*

Pannarong Titipornwanich, Rungchatchadaporn Vehachart*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: pannarong.ra@sku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม และ 2) ศึกษาสภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์ดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารจากวิทยานิพนธ์ บทความวิจัย รายงานเชิงนโยบาย และเอกสารวิชาการที่เผยแพร่ในประเทศไทย ระหว่างปีพ.ศ. 2561 - 2567 โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ความเกี่ยวข้อง ความน่าเชื่อถือ และความทันสมัย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันอยู่ในระยะ “ก่อตัวและกระจายตัว” โดยพบช่องว่างเชิงระบบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ด้านการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ทำให้โรงเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง 2) สภาพพึงประสงค์มุ่งสู่ “การบูรณาการเชิงระบบ” ผ่านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้าน การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิด Universal Design for Learning (UDL) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เข้าถึงได้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างยั่งยืนระหว่างครอบครัว ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับกลไกเชิงยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG4) เพื่อรับประกันโอกาสและคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ โมเดลที่พัฒนาขึ้นจากผลการสังเคราะห์สามารถใช้เป็นกรอบเชิงหลักฐานสำหรับกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมของประเทศไทย รวมทั้งเป็นต้นแบบให้ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: โรงเรียนเรียนรวม, ความเสมอภาคทางการศึกษา, การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

Abstract

This qualitative research aimed to 1) Investigate the current conditions of strategies for developing inclusive schools, and 2) Explore the desired conditions of such strategies to promote educational equity. The study employed document analysis using theses, research articles, policy reports, and academic papers on inclusive education published in Thailand between 2018 and 2024. Documents were purposively selected based on relevance, reliability, and timeliness. The research

*Received September 18, 2025; Revised October 28, 2025; Accepted October 30, 2025

instrument was a document analysis record form, developed from the conceptual framework of inclusive education management, and validated for content accuracy by three experts. The findings revealed that 1) The current condition of inclusive school development strategies is in the “emerging and expanding stage,” characterized by four systemic gaps: policy and administration, teacher competency development, learning management and learning environment, and stakeholder participation. These gaps result in many schools being unable to effectively address learners’ diverse needs. 2) The desired condition aims toward “systemic integration” through the establishment of specific strategic plans, continuous teacher professional development, the application of Universal Design for Learning (UDL), the creation of accessible learning environments, and the promotion of sustainable partnerships among families, communities, and relevant sectors. The findings emphasize the necessity to strengthen strategic mechanisms consistent with Sustainable Development Goal 4 (SDG4) to ensure inclusive and equitable quality education for all learners. The proposed model derived from this synthesis can serve as an evidence-based framework for policy formulation and practical guidelines for developing inclusive schools in Thailand. Moreover, it can serve as a reference for other developing countries seeking to enhance educational equity through inclusive school development strategies.

Keywords: Inclusive Schools, Educational Equity, Inclusive Education

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างความเสมอภาคทางสังคม แนวคิด Education for All ได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่องโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2005); (UNESCO, 2017) และสะท้อนอยู่ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 4 (SDG 4) ที่มุ่งให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (OECD, 2024); (World Bank, 2020) ทั้งนี้ การพัฒนา Index for Inclusion เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการปรับโรงเรียนให้รองรับความหลากหลายของผู้เรียนถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ (Booth, T. & Ainscow, M., 2011) นอกจากนี้ รายงาน Education at a Glance 2024 ของ OECD เน้นว่าแม้ว่าหลายประเทศจะปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษาได้ดีขึ้น แต่ช่องว่างเชิงผลลัพธ์ยังคงอยู่ระหว่างกลุ่มผู้เรียนตามสถานะทางเศรษฐกิจและภูมิภาค (OECD, 2024)

สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและต้องมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) ขณะที่พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 รับรองสิทธิของบุคคลที่มีความบกพร่องให้ได้รับการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551) นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยังได้กำหนดเป้าหมายในการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ “โรงเรียนเรียนรวม” หมายถึง โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้เรียนร่วมกับเพื่อนทั่วไปในชั้นเรียนปกติ ภายใต้การจัดการเรียนการสอนที่ปรับให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Booth, T. & Ainscow, M., 2011); (UNESCO, 2017) ซึ่งสะท้อนว่า การจัดการเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนความเสมอภาคทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในประเทศไทยหลายฉบับชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของการจัดการเรียนรวม เช่น การขาดบุคลากรเฉพาะทาง งบประมาณที่ไม่เพียงพอ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็ง (จิตรพร แก้วพรม และศันสนีย์ จะสุวรรณ์, 2564ก); (อรุณญา แสนสีแก้ว, 2566) สอดคล้องกับการศึกษาของ ภาวณี เหมียโก และธรินธร นามวรรณ ที่พบว่า โรงเรียนเรียนรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีความเหลื่อมล้ำ ด้านทรัพยากร (ภาวณี เหมียโก และธรินธร นามวรรณ, 2563) ขณะที่งานของ สุนิสา สกกุลเกื้อกุล และคณะ ในจังหวัดน่าน ระบุว่าปัญหาด้านวิชาการและสิ่งแวดล้อมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม (สุนิสา สกกุลเกื้อกุล และคณะ, 2563) เช่นเดียวกับ แวตา ไชยพันธ์ และคณะ ที่เสนอโมเดลการจัดการศึกษาที่เน้น การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (แวตา ไชยพันธ์ และคณะ, 2565) ในต่างประเทศ พบว่า การจัดการเรียนรวมมีพัฒนาการหลากหลายแนวทาง เช่น การสร้างการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนผ่านแนวคิดการสอน แบบเรียนรวม (inclusive pedagogy) (Florian, L. & Black-Hawkins, K., 2011) การวิเคราะห์ความท้าทายเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษา (Norwich, B., 2014) การพัฒนารูปแบบโรงเรียนเรียนรวมที่เหมาะสมกับบริบท ของไทย (Vorapanya, S., 2008) และการสำรวจมุมมองของครูไทยต่อการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุน การเรียนรวมในระดับปฐมวัย (Agbenyega, J. S. & Klibthong, S., 2022)

จากหลักฐานดังกล่าว แม้นโยบายและกฎหมายของไทยจะสนับสนุนความเสมอภาคทางการศึกษาแต่ในทางปฏิบัติยังปรากฏ “ช่องว่างเชิงระบบ” ทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากร และกลไกการสนับสนุน ดังนั้น การศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมจึงมีความจำเป็นเพื่อสร้างฐานข้อมูล เชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน และนำไปสู่ระบบการศึกษาที่เท่าเทียมและยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม
2. เพื่อศึกษาสภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม เพื่อส่งเสริมความเสมอภาค

ทางการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมสู่ความเสมอภาคทางการศึกษา

แหล่งข้อมูลและการคัดเลือกเอกสาร

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ความเสมอภาคทางการศึกษา และยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม ซึ่งเผยแพร่ในประเทศไทยระหว่าง ปีพ.ศ. 2561 - 2567 โดยคัดเลือกเอกสารจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย รายงาน เชิงนโยบาย และเอกสารทางการศึกษา

การคัดเลือกใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

1. ความเกี่ยวข้อง ต้องสอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมและความเสมอภาคทางการศึกษา
2. ความน่าเชื่อถือ ต้องมาจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา หรือวารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับ

การยอมรับ

3. ช่วงเวลา ต้องอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2567 เพื่อสะท้อนความทันสมัยของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis Form) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยแบ่งหมวดหมู่การวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. สภาพปัจจุบันของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม
2. สภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

เครื่องมือนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร การศึกษาและการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่า ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (≥ 0.50) แสดงว่าเครื่องมือมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

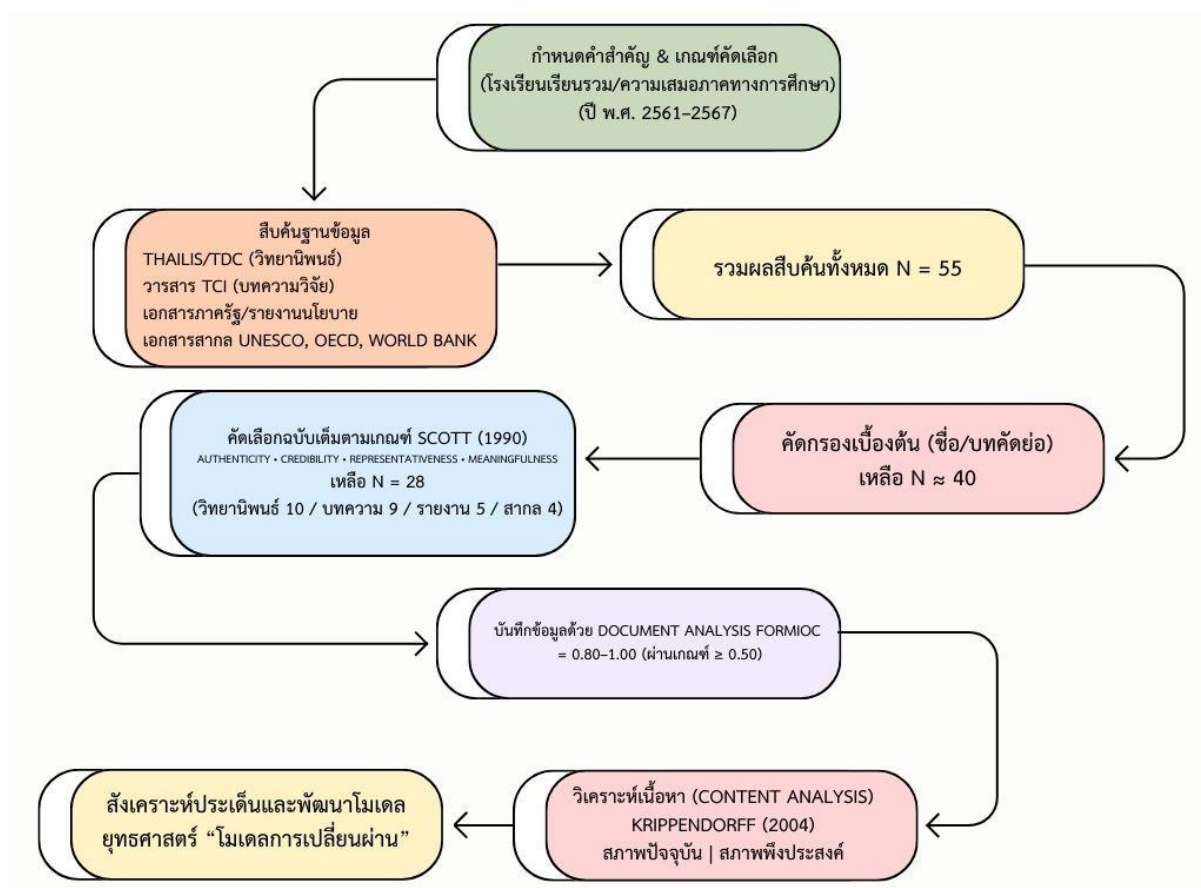
ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ความเสมอภาคทางการศึกษา และยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม โดยคัดเลือกจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ได้แก่

1. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย (ThaiLIS/TDC: Thai Digital Collection)
2. วารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI
3. เอกสารของหน่วยงานภาครัฐด้านการศึกษาพิเศษ
4. รายงานวิจัยและเอกสารเชิงนโยบายขององค์กรด้านการศึกษา

เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสาร (Scott, J., 1990) โดยพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. ความแท้จริง (Authenticity) เอกสารต้องมีแหล่งที่มาและผู้จัดทำชัดเจน
2. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) เนื้อหาต้องถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง
3. ความเป็นตัวแทน (Representativeness) สะท้อนภาพรวมของประเด็นวิจัยได้ครบถ้วน
4. ความหมาย (Meaningfulness) เนื้อหามีความหมายและสัมพันธ์กับบริบทการศึกษา

การประเมินตามเกณฑ์ดังกล่าวช่วยให้การคัดเลือกและการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเป็นระบบและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ในการค้นหาและคัดเลือกเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารทั้งหมด 55 รายการ และหลังการคัดกรองตามเกณฑ์เหลือเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 28 ฉบับ แบ่งเป็นวิทยานิพนธ์ 10 ฉบับ บทความวิจัย 9 บทความ รายงานเชิงนโยบายและกฎหมาย 5 ฉบับ และเอกสาร/รายงานสากล 4 ฉบับ โดยเอกสารทั้งหมดมาจากรฐานข้อมูลและแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น ThaiLIS/TDC, วารสาร TCI, รายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และเอกสารจากองค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ UNESCO, OECD และ World Bank ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนผัง (Flowchart) เพื่อนำเสนอขั้นตอนการดำเนินการตั้งแต่การระบุคำสำคัญ การค้นหาเอกสาร การคัดกรองตามเกณฑ์คุณภาพ ไปจนถึงการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ภาพที่ 1 แผนผังกระบวนการคัดเลือกและวิเคราะห์เอกสารวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (Krippendorff, K., 2004) โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. อ่านและสกัดข้อมูลสำคัญจากเอกสาร เพื่อลงบันทึกในแบบฟอร์มการวิเคราะห์
2. จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ที่กำหนด ได้แก่ สภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม
3. สังเคราะห์ประเด็นจากเอกสารแต่ละฉบับ เพื่อระบุแนวโน้ม แนวคิดหลัก และประเด็นที่ปรากฏซ้ำ
4. สรุปผลเชิงประเด็น เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

การวิเคราะห์ครั้งนี้ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ซึ่งมุ่งเน้นการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมสำหรับผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สอดคล้องกับแนวทางของ (UNESCO, 2017) และนโยบายภาครัฐ เช่น พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลที่เสนอโดย (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 1985) ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่

1. ความเชื่อถือได้ (Credibility) ผู้วิจัยใช้วิธี triangulation โดยเปรียบเทียบและตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารหลายประเภท เช่น วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย และรายงานเชิงนโยบาย เพื่อลดความเอนเอียงและเพิ่มความแม่นยำของข้อมูล

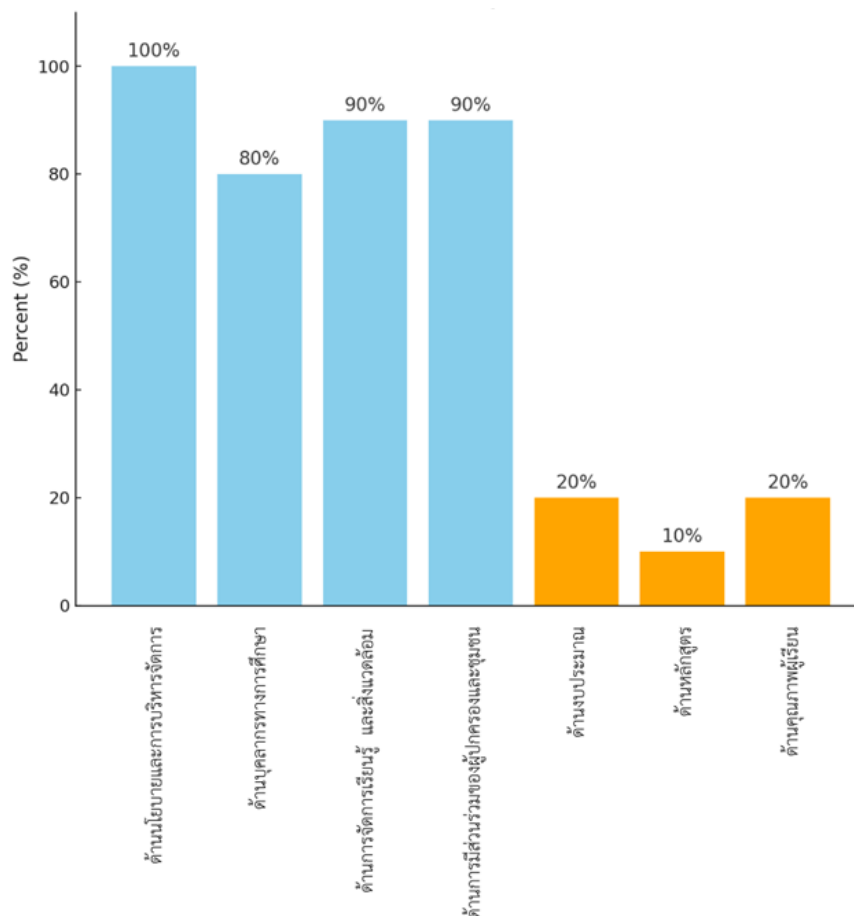
2. ความพึงพาได้ (Dependability) ผู้วิจัยบันทึกขั้นตอนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและการวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกระบวนการและผลการวิเคราะห์

3. ความยืนยันได้ (Confirmability) ผู้วิจัยจัดทำบันทึกการวิเคราะห์ (audit trail) และเก็บรักษาหลักฐานการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ว่าผลการวิจัยมีที่มาอย่างชัดเจน และไม่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้วิจัยเพียงลำพัง

4. การถ่ายโอนผลได้ (Transferability) ผู้วิจัยรายงานขั้นตอนการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ และผลการวิจัยอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้วิจัยในอนาคตสามารถประยุกต์ใช้แนวทางการวิจัยนี้กับบริบทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงได้

ผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์เอกสารวิชาการ พบว่า องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบ Bar Chart Synthesis ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อจำแนกและอธิบาย ทั้ง สภาพปัจจุบัน และ สภาพพึงประสงค์ ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมในประเทศไทย โดยผลการวิเคราะห์จากเอกสารที่ครอบคลุมวิทยานิพนธ์ บทความวิจัย รายงานเชิงนโยบาย และเอกสารทางวิชาการ พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนายุทธศาสตร์ยังคงอยู่ในระยะ “emerging and fragmented implementation” ซึ่งสามารถอธิบายได้ตาม 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

จุดแข็ง ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายและนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจน อาทิ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งกำหนดเป้าหมายด้านความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ

ช่องว่าง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษายังขาดความชัดเจน โรงเรียนจำนวนมากยังมิได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้าน อีกทั้งยังประสบข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ด้านบุคลากรทางการศึกษา

สมรรถนะ ครูผู้สอนทั่วไปยังขาดทักษะและความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยเฉพาะด้านการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม และการวัดผล ประเมินผลที่หลากหลาย

การกระจายตัว บุคลากรเฉพาะทาง เช่น ครูการศึกษาพิเศษและครูพี่เลี้ยง มีจำนวนจำกัดและกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง โรงเรียนในพื้นที่ชนบทและโรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม

ความพร้อม การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังคงยึดหลักสูตรแกนกลางในลักษณะ “เหมารวม” มิได้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนอย่างแท้จริง

การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เช่น อาคารเรียน ห้องน้ำ ทางลาด และสื่อการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ยังมีไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังขาดความเป็นระบบ และโรงเรียนจำนวนมากยังไม่มีรูปแบบความร่วมมือที่ชัดเจนกับหน่วยงานท้องถิ่น

ความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเกิดขึ้นอย่างไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งผู้ปกครองบางส่วนยังมีความกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 สภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

แนวปฏิบัติที่พึงประสงค์ สถานศึกษาควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้านการเรียนรวมที่สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ และบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม โดยมุ่งเน้นการจัดสรรทรัพยากรตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียน พร้อมมีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (KPIs) ร้อยละ 80 ของสถานศึกษามีแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้านการเรียนรวม/ ร้อยละ 70 ของสถานศึกษามีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ด้านบุคลากรทางการศึกษา

แนวปฏิบัติที่พึงประสงค์ มีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้แบบเรียนรวมอย่างครอบคลุม ทั้งการจัดทำ IEP การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการประเมินผลเฉพาะบุคคล ตลอดจนการจัดสรรบุคลากรสนับสนุน เช่น ครูพี่เลี้ยง และครูการศึกษาพิเศษ ให้เพียงพอ

ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (KPIs) ร้อยละ 70 ของครูผู้สอนผ่านการอบรมด้านการเรียนรวม / อัตราส่วนครูพี่เลี้ยงต่อผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่เกิน 1:5

ด้านการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม

แนวปฏิบัติที่พึงประสงค์ สถานศึกษาควรจัดการเรียนรู้โดยยึดแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การปรับปรุงอาคารเรียน ทางลาด และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (KPIs) ร้อยละ 75 ของสถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐาน/ร้อยละ 60 ของชั้นเรียนจัดการเรียนรู้โดยอิง UDL

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

แนวปฏิบัติที่พึงประสงค์ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นระบบกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น โดยจัดประชุมหรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนข้อเสนอแนะและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (KPIs) ร้อยละ 70 ของผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรวม/ร้อยละ 50 ของสถานศึกษามีบันทึกความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานท้องถิ่นหรือองค์กรภายนอก

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมในประเทศไทยยังอยู่ในระยะ “ก่อตัวและกระจายตัว” สะท้อนให้เห็นถึง “ช่องว่างเชิงระบบ” ที่สำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายการศึกษาที่มุ่งความเสมอภาค เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แต่การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติยังไม่ทั่วถึง โรงเรียนจำนวนมากขาดแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้านการเรียนรวม และการบริหารยังไม่ใช้ข้อมูลเชิงหลักฐาน (Evidence-Based Planning) อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ OECD ที่ระบุว่า ระบบการศึกษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังขาด “policy coherence and implementation consistency” ด้านการเรียนรวม และยังไม่มี “equity monitoring framework” ที่ชัดเจนในระดับโรงเรียน (OECD, 2024)

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Norwich, B., ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ ที่เสนอให้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ต้องเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น มีระบบติดตามและประเมินผลเชิงหลักฐาน และผู้นำทางวิชาการต้องทำหน้าที่เป็น “change agent” ในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (Norwich, B., 2014); (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, 2565)

ด้านบุคลากรทางการศึกษา ครูทั่วไปยังขาดความมั่นใจและทักษะในการออกแบบแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะที่ครูการศึกษาพิเศษและครูพี่เลี้ยงมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ สภาพพึงประสงค์จึงเสนอให้มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องในลักษณะเชิงปฏิบัติการ

และการประเมินสมรรถนะเป็นระยะ (สุนิสา สกุลเกื้อกุล และคณะ, 2563); (จิตราพร แก้วพรม และคันสนีย์ จະสุวรรณ์, 2564) UNESCO ที่ระบุว่าประเทศกำลังพัฒนาร้อยละ 60 ยังขาด “inclusive teaching competencies” ในระดับปฏิบัติ (UNESCO, 2023) ผลนี้สอดคล้องกับ Agbenyega, J. S. & Klibthong, S. ที่ศึกษามุมมองของครูไทย พบว่า ครูยังขาดการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อออกแบบการสอน (Agbenyega, J. S. & Klibthong, S., 2022) รวมถึง Florian, L. & Black-Hawkins, K. ที่เสนอแนวคิด inclusive pedagogy ว่าการพัฒนาครูต้องเน้นการสร้าง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่ม (Florian, L. & Black-Hawkins, K., 2011)

ด้านการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม โรงเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคลได้ อีกทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องเรียน ทางลาด ห้องน้ำ และ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ยังไม่เอื้อต่อการเข้าถึง UNICEF ระบุว่ากว่าร้อยละ 40 ของโรงเรียนในภูมิภาคเอเชีย ยังไม่สามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับผู้เรียนพิการได้ครบถ้วน (UNICEF, 2024) สภาพพึงประสงค์ จึงเสนอให้ประยุกต์ใช้แนวคิด Universal Design for Learning (UDL) เพื่อสร้าง “accessible and flexible learning environments” ตามแนวทาง (UNESCO, 2023) และ Vorapanya, S. ที่ชี้ว่าการเรียนรวมต้องอาศัย การออกแบบหลักสูตรและพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและมาตรฐานสากลควบคู่กัน (Vorapanya, S., 2008)

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แม้นโยบายของรัฐจะสนับสนุนการมีส่วนร่วม แต่ในทางปฏิบัติ ยังไม่ต่อเนื่องและขาดระบบ ผู้ปกครองบางส่วนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแนวคิดเรียนรวม ผลนี้สอดคล้อง กับ แววดา ไชยจันทร์ และคณะ และรายงาน UNESCO-UNICEF ที่ระบุว่า “family engagement and local partnership” เป็นปัจจัยสำคัญในการลดช่องว่างทางการเรียนรู้ของเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส (แววดา ไชยจันทร์ และคณะ, 2565); (UNESCO-UNICEF, 2023) สภาพพึงประสงค์ในงานวิจัยนี้จึงเสนอให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การติดตามผล ไปจนถึงการร่วมจัดทำ IEP ตามเจตนารมณ์ของ (พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561)

วัตถุประสงค์ที่ 2 สภาพพึงประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร พบว่า แนวโน้มการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมควรมุ่งสู่ “การบูรณาการ เชิงระบบ (Systemic Integration)” โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ เน้นยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDG4 และ กรอบ OECD Learning Compass 2030 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนและเท่าเทียม สร้างระบบบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ใช้ข้อมูลเชิงหลักฐานในการวางแผนและตัดสินใจ และมีระบบติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่อง (OECD, 2024); (OECD, 2024)

ด้านบุคลากรทางการศึกษา มุ่งพัฒนาครูและผู้นำทางการศึกษาตามแนวทาง (OECD, 2024) ที่เน้น “Leadership for Inclusion” สร้างระบบพัฒนาวิชาชีพแบบ Competency-Based Professional Learning และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ครูทุกคนมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน

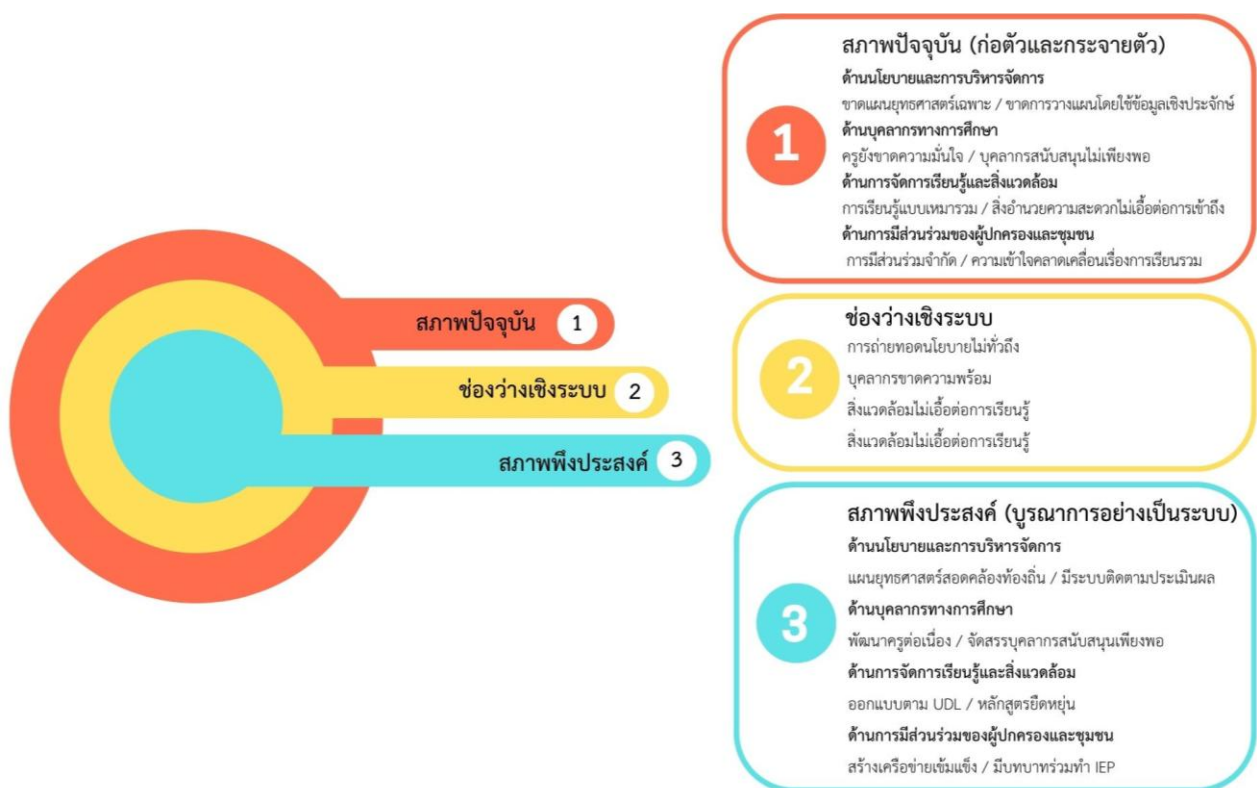
ด้านการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ห้องเรียน สื่อ และเทคโนโลยีให้สามารถ เข้าถึงได้โดยใช้หลัก Universal Design for Learning (UDL) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เท่าเทียม และยืดหยุ่น สอดคล้องกับรายงาน UNICEF และ UNESCO ที่เน้นการออกแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อผู้เรียนทุกกลุ่ม (UNICEF, 2024); (UNESCO, 2023)

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เน้นการสร้าง “นิเวศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Inclusive Learning Ecosystem)” ที่ผนึกความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ตั้งแต่การวางแผน การติดตามผล ไปจนถึงการจัดทำ IEP ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (UNESCO-UNICEF, 2023)

กล่าวโดยสรุป การบรรลุสภาพพึงประสงค์จำเป็นต้องอาศัยการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงหลักฐาน (Evidence-Based Strategy) การสร้างความร่วมมือในทุกระดับ และการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ UNESCO ที่ระบุว่า “inclusive and equitable education systems must be co-created through shared accountability and continuous collaboration.” (UNESCO, 2023)

องค์ความรู้ใหม่

โมเดลการเปลี่ยนผ่านด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมนี้ พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และรายงานเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อสะท้อนสภาพปัจจุบัน ช่องว่างเชิงระบบ และสภาพพึงประสงค์ในอนาคต อันเป็นกรอบเชิงแนวคิดสำหรับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มีความยืดหยุ่น ครอบคลุม และยั่งยืน

ภาพที่ 3 โมเดลการเปลี่ยนผ่านเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม

โมเดลการเปลี่ยนผ่านเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม แสดงการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ งานวิจัย และรายงานเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยสะท้อนความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และ สภาพพึงประสงค์ ของการพัฒนาโรงเรียนเรียนรวม ซึ่งพบว่า ในปัจจุบันยังปรากฏ “ช่องว่างเชิงระบบ” หลายประการ ได้แก่ การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ การขาดความพร้อมของบุคลากร สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนที่ยังไม่ยั่งยืน ขณะที่สภาพพึงประสงค์มุ่งสู่การบูรณาการอย่างเป็นระบบ ผ่านนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น การพัฒนาครูและบุคลากรสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด UDL และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยมีเจตนารมณ์ชัดเจนในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา แต่การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมยังคงเผชิญ “ช่องว่างเชิงระบบ” ทั้งด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับนโยบายชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG4) โดยเน้นการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรสนับสนุนอย่างเป็นธรรม ควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรตามแนวทาง Universal Design for Learning (UDL) การสร้างระบบติดตามและประเมินผลที่สะท้อนบริบทจริง และการเปิดพื้นที่ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันควรสนับสนุนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ พัฒนาโมเดลความร่วมมือ การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ และการสร้างดัชนีความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อนำผลลัพธ์เชิงประจักษ์มาใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จิตราพร แก้วพรม และคันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2564ก). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรวม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- _____. (2564ข). แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเรียนรวมโรงเรียน. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 210-224.
- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 46 ก หน้า 1-17 (10 พฤษภาคม 2561).
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 39 ก หน้า 1-7 (5 มีนาคม 2551).
- ภาวณี เหมียโก และธรินธร นามวรรณ. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดเลย เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(8), 219-233.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรวมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แววตา ไชยพันธ์ และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการภาค 12. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(6), 645-670.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุนิสา สกุลเกื้อกุล และคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัด น่าน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(8), 364-373.
- อริญญา แสนสีแก้ว. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- Agbenyega, J. S. & Klibthong, S. (2022). Teachers' perspectives on evidence-based practice for inclusive early childhood education in Thailand. *International Journal of Inclusive Education*, 26(9), 935-950.
- Booth, T. & Ainscow, M. (2011). *Index for inclusion: Developing learning and participation in schools* (Rev. ed.). Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE).
- Florian, L. & Black-Hawkins, K. (2011). Exploring inclusive pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813-828.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. (2nd ed.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, California: Sage.
- Norwich, B. (2014). *Addressing tensions and dilemmas in inclusive education: Living with uncertainty*. London: Routledge.
- OECD. (2024). *Education at a glance 2024: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/c00cad36-en>
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Cambridge: Polity Press.
- UNESCO. (2005). *Guidelines for inclusion: Ensuring access to education for all*. Paris: UNESCO.
- _____. (2017). *A guide for ensuring inclusion and equity in education*. Paris: UNESCO.
- _____. (2023). *Global Report on Disability-Inclusive Education Environments*. Paris: UNESCO.
- UNESCO-UNICEF. (2023). *Joint Framework on Family Engagement in Inclusive Education*. New York: United Nations.
- UNICEF. (2024). *Inclusive Education Progress Report: Asia and the Pacific 2024*. Bangkok: UNICEF.
- Vorapanya, S. (2008). *A model for inclusive schools in Thailand*. In Ph.D. Dissertation. University of Oregon.
- World Bank. (2020). *Learning for all: Towards inclusive and equitable education in East Asia*. Washington, D.C.: World Bank.

นวัตกรรมการสื่อสารในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล*

INNOVATIVE COMMUNICATION IN PUBLIC LISTENING BY POLITICAL PARTY IN DIGITAL ERA

ไพศาล เรืองฤทธิ์*, วิทยาร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ

Paisan Rueangrit*, Wittayatorn Tokeaw, Karn Boonsiri

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail 4661500118@stou.ac.th

บทคัดย่อ

กระบวนการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงการรับฟังเสียงจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเผยแพร่ข้อมูลหรือการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองให้ประชาชนรับรู้และเชื่อมโยงความคิดเห็นของประชาชนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองแบบสมบูรณ์ โดยการนำการสื่อสารสังคมออนไลน์ที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในเผยแพร่นโยบายสาธารณะและเปิดพื้นที่โต้ตอบระหว่างกันซึ่งกันและกันสร้างการมีส่วนร่วมแบบเรียลไทม์ และมีระบบตอบกลับเพื่อสื่อสารโดยตรงเฉพาะความคิดเห็น การเปิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการระบบการสื่อสารพรรคการเมืองและประชาชนผ่าน 6 กระบวนการสำคัญ ได้แก่ 1) การเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและนโยบายสาธารณะ 2) การติดตามและสะท้อนความคิดเห็นต่อการใช้กฎหมาย 3) การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อตรวจสอบและอภิปรายรัฐบาล 4) การนำเสนอข้อมูลประกอบการตั้งกระทู้ถามหรือการซักถามฝ่ายบริหาร 5) การนำเสียงสาธารณะเข้าสู่การทำงานของคณะกรรมการการ และ 6) การสื่อสารผลลัพธ์กลับสู่สาธารณะอย่างโปร่งใสและเข้าถึงง่าย ทั้งนี้ บทความนี้นำเสนอแนวทาง กลยุทธ์ และกลไกการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังเสียงสาธารณะ ครอบคลุมทั้งระดับนโยบาย การดำเนินงานของพรรค และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนบนสื่อดิจิทัล เพื่อให้เข้าใจ แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการขยายพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมุ่งเสนอแนวคิดการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกลไกเชิงโครงสร้างของพรรค เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และความยั่งยืนของประชาธิปไตยไทยในระยะยาว

คำสำคัญ: นวัตกรรมการสื่อสาร, การขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่ยั่งยืน, พรรคการเมือง, ยุคดิจิทัล

Abstract

The process of public consultation by Thai political parties in the digital age goes beyond simply listening to the government's voice. It also involves disseminating information and building a political party's image to the public, integrating public opinion into the complete political process. This process utilizes modern social media to disseminate public policies and provide a

forum for real-time interaction, fostering real-time participation, and providing a feedback system for direct feedback. Furthermore, it facilitates the management of political parties' and public communication systems through six key processes: 1) Public consultation on draft legislation and public policies, 2) Monitoring and reflecting on the implementation of laws, 3) Using innovative communication methods to scrutinize and debate the government, 4) Presenting information to support questions or inquiries of the executive branch, 5) Incorporating public opinion into the work of committees, and 6) Communicating the results to the public in a transparent and accessible manner. This article presents guidelines, strategies, and mechanisms for managing the communication innovations of Thai political parties in the digital age, particularly in relation to public listening. Covers both the policy level and the operation of the party, as well as the model of public participation on digital media, to understand the direction of developing the political communication strategy of Thai political parties. This enables the use of digital technology as a tool to systematically expand the area of public participation. To be transparent and effective, it also aims to introduce the concept of integrating technology into the Party's structural mechanisms to enhance the credibility, transparency, and long-term sustainability of Thai democracy.

Keywords: Innovative Communication, Driving Sustainable Democracy, Political Party, Digital Era

บทนำ

นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานในทุกวิชาชีพ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือที่กว้างขวางและยั่งยืน สำหรับบริบทของพรรคการเมืองไทย ในอดีตการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองไทยในยุคดั้งเดิมมักจำกัดอยู่ในรูปแบบการสื่อสารทางเดียว โดยพรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร หรือนโยบายไปสู่ประชาชนผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือเวทีปราศรัยทางการเมือง ซึ่งแม้จะเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างการรับรู้ แต่กลับมีข้อจำกัดด้านเวลา พื้นที่ และต้นทุน อีกทั้งประชาชนยังมีบทบาทเพียงผู้รับสารที่ไม่สามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนวคิดกลับไปยังพรรคได้โดยตรง (ภัทรพงศ์ แก้วมณีชัย, 2567) นวัตกรรมดังกล่าวทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนอย่างมีพลัง ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างใกล้ชิด และสะดวกมากขึ้น (ศุภกร เชิดชูธีรกุล และสมบูรณ์ สุขสำราญ, 2567) การสื่อสารทางการเมืองผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำมาใช้เพื่อการสื่อสารกับประชาชนทั้งในด้านการเผยแพร่นโยบายและรายงานผลการดำเนินงานของพรรค การจัดเวทีเสวนาออนไลน์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับประชาชนแบบเรียลไทม์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Facebook, X (Twitter), TikTok, YouTube, Zoom, Twitter Space เป็นต้น ตลอดจนการนำระบบจัดระบบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ฐานการเลือกตั้งด้วยปัญญาประดิษฐ์ ทำให้การสื่อสารและการออกแบบนโยบายมีความแม่นยำและตอบโต้ภัยสังคมมากยิ่งขึ้น (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2565) นอกจากนี้ยังสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการนำเสนอข้อมูลของภาครัฐเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่างกฎหมายและติดตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นก้าวสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2567) อย่างไรก็ตาม การรับฟังเสียงสาธารณะผ่านช่องทางดิจิทัลในทางปฏิบัติยังคงมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่ทำให้บางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง รวมถึงความเสี่ยงจากข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูลที่บั่นทอนความน่าเชื่อถือของการมีส่วนร่วมออนไลน์ (ภาวรัช รุจาฉันท, 2562) อีกทั้งยังมีอุปสรรคเชิงโครงสร้าง เช่น กฎหมาย

และกลไกที่ยังไม่รองรับการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ ตลอดจนค่านิยมทางการเมืองแบบดั้งเดิมที่ยังคงจำกัดบทบาทของประชาชนในฐานะผู้รับสาร มากกว่าผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565) การศึกษาวัฒนธรรมการสื่อสารในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัลจึงเปรียบเสมือนเป็นการนำเสนอรูปแบบ กลยุทธ์ และกระบวนการใช้วัฒนธรรมการสื่อสารที่เหมาะสมกับพรรคการเมืองไทยในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนากลไกการสื่อสารของพรรคการเมืองให้มีความเป็นระบบ ทันสมัย และยั่งยืน โดยเน้นการสร้างกรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในทางการเมืองไทย เพื่อยกระดับคุณภาพนโยบาย การสร้างความไว้วางใจระหว่างพรรคการเมืองและประชาชน และการลดความขัดแย้งทางสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566)

ความสำคัญและความจำเป็นในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล

การรับฟังเสียงสาธารณะถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากหลักการประชาธิปไตยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสนอความคิดเห็น และการตรวจสอบการทำงานของพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมดังกล่าวสะท้อนว่าประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสารหรือผู้ถูกปกครอง แต่มีบทบาทในฐานะผู้กำหนดทิศทางทางการเมืองของประเทศ (Diamond, L., 2019) สำหรับบริบทของพรรคการเมืองไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกลไกที่ทำให้พรรคมีความชอบธรรมในการดำเนินงาน และช่วยให้การกำหนดนโยบายสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่โปร่งใสและทันสมัย อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความนิยมและการสนับสนุนทางการเมืองในระยะยาว

ปัจจุบันช่องทางการสื่อสารมีความทันสมัยและหลากหลาย โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พรรคการเมืองสามารถเผยแพร่ข้อมูลและข้อเท็จจริงไปสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน ประชาชนก็สามารถแสดงความคิดเห็นและสะท้อนข้อเรียกร้องกลับมายังพรรคได้ทันที ส่งผลให้เกิดการสื่อสารที่สมบูรณ์ในลักษณะสองทางซึ่งทั้งพรรคการเมืองและประชาชนต่างมีบทบาททั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร (ศุภกร เชิดชูธีรกุล และสมบูรณ์ สุขสำราญ, 2567) ตัวอย่างเช่น Facebook ถูกใช้เพื่อการสื่อสารเชิงลึกและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างพรรคกับประชาชน ผ่านการโพสต์ข้อมูลนโยบาย การจัดทำแบบสอบถามออนไลน์ การเปิดเพจถ่ายทอดสด (Facebook Live) สำหรับการประชุมหรือการเสวนา รวมทั้งเปิดคอมเมนต์เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นโดยตรง เป็นช่องทางที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนมุมมองทางการเมือง ซึ่งช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในทิศทางและวิสัยทัศน์ของพรรคการเมืองมากยิ่งขึ้น เป็นต้น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลทำให้พรรคการเมืองเผยแพร่ข้อมูลได้รวดเร็วและตรงกลุ่มเป้าหมาย ช่วยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น กดถูกใจ หรือแชร์ข้อมูล ซึ่งกลายเป็นข้อมูลสะท้อนความต้องการและทัศนคติของประชาชนที่พรรคสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายได้อย่างแท้จริง (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565) นอกจากนี้ การสื่อสารดิจิทัลยังช่วยให้พรรคการเมืองสามารถเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือผู้ที่ไม่เคยมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก่อน ซึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญในการสร้างพลังทางการเมืองในอนาคต

การรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัลเป็นการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือกลางที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถสื่อสารกับพรรคการเมืองได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและนโยบายสาธารณะ การสะท้อนปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมาย การเสนอข้อคิดเห็นเพื่อนำเข้าสู่การอภิปรายหรือการตรวจสอบในสภา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบาย พรรคการเมืองสามารถนำเทคโนโลยี Big Data และ AI มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชน ทำให้การกำหนดนโยบายตอบสนองความต้องการจริงมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน

การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, LINE Official Account, Zoom หรือ Clubhouse ยังทำให้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมเข้าถึงได้ง่าย ครอบคลุม และเท่าเทียม ลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ จึงถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนให้ใกล้ชิด โปร่งใส และมีความชอบธรรมทางการเมืองมากขึ้นในยุคดิจิทัล

รูปแบบในการรับฟังเสียงสาธารณะชนของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล พรรคการเมืองไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเผยแพร่ข้อมูลหรือนำเสนอนโยบายต่อสาธารณะเท่านั้น แต่ยังต้องพัฒนาระบบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้พรรคการเมืองสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเข้าถึงเสียงสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดพื้นที่ให้โต้ตอบแบบเรียลไทม์ การจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ที่รวดเร็ว และการพัฒนาแพลตฟอร์ม e-Participation ที่รองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงโครงสร้าง ช่วยให้การรับฟังความคิดเห็นเกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง โปร่งใส และตรวจสอบได้ (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565) รูปแบบของการรับฟังเสียงสาธารณะในพรรคการเมืองยุคดิจิทัลของไทยเริ่มจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและนโยบายสาธารณะ ซึ่งใช้แพลตฟอร์ม e-Participation ของรัฐสภาและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งข้อเสนอแนะได้โดยตรง ลดข้อจำกัดของการจัดเวทีประชาพิจารณ์แบบเดิมที่ล่าช้าและสิ้นเปลือง ทั้งยังช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของกฎหมายและนโยบายสาธารณะได้มากขึ้น และข้อเสนอเหล่านี้ยังถูกนำไปใช้จริงในกระบวนการนิติบัญญัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังมีบทบาทสำคัญในการติดตามและรับฟังความคิดเห็นต่อการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น ปัญหาการตีความกฎหมายที่ไม่ชัดเจนหรือการบังคับใช้ที่ไม่เป็นธรรม โดยข้อมูลที่ได้จากประชาชนจะถูกนำไปใช้ในการอภิปรายในสภา เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (ดารินทร์ อินทนนต์, 2562) นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พรรคการเมืองรวบรวมและวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างมีระบบ ข้อมูลเหล่านี้สามารถใช้เป็นฐานประกอบการอภิปรายการตั้งกระทู้ถาม หรือการซักถามฝ่ายบริหาร ทำให้การตรวจสอบรัฐบาลมีน้ำหนักมากขึ้นและสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างตรงจุด (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) พรรคการเมืองยังสามารถนำเทคโนโลยีการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมและทัศนคติของประชาชนในโลกออนไลน์ เพื่อจำแนกประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหา ซึ่งช่วยให้การตั้งกระทู้ถามหรือการอภิปรายในสภามีความเฉพาะเจาะจงและตรงต่อประเด็นมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) การนำเสียงสาธารณะเข้าสู่กระบวนการทำงานของคณะกรรมการการก็เป็นอีกบทบาทสำคัญของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัล การใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ช่วยให้การรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงง่าย ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการตรวจสอบกฎหมาย ประเมินผลกระทบนโยบาย และจัดทำรายงานการศึกษา ทำให้คณะกรรมการสามารถพิจารณาข้อเท็จจริงได้รอบด้านและใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากขึ้น (ศุภกร เชิดชูธีรกุล และสมบุรณ์ สุขสำราญ, 2567) นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยช่องทางดิจิทัลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวาง เช่น การใช้ Facebook Messenger และ LINE Official Account ที่มีระบบตอบกลับอัตโนมัติ รวมถึงการจัดเวทีเสวนาผ่านแพลตฟอร์ม Zoom, Google Meet, Twitter Space และ Clubhouse เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมพูดคุย ถาม-ตอบ หรือแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะได้แบบเรียลไทม์ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การใช้เครื่องมือเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดช่องว่างระหว่าง

พรรคการเมืองกับประชาชน แต่ยังส่งเสริมความโปร่งใส ความเข้าใจ และการยอมรับในเชิงสังคมมากขึ้น ซึ่งตัวอย่างจากต่างประเทศ เช่น แพลตฟอร์ม Taiwan ของไต้หวัน ได้แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมลักษณะนี้สามารถสร้างความชอบธรรมและความไว้วางใจทางสังคมได้อย่างกว้างขวาง (Chang, H.-C. H. et al., 2021)

โดยสรุป รูปแบบการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัลได้พัฒนาอย่างก้าวหน้าและเป็นระบบมากขึ้น โดยมุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านนวัตกรรมการสื่อสารที่หลากหลาย พรรคการเมืองได้ปรับบทบาทจากผู้สื่อสารทางเดียวมาเป็นผู้รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับประชาชนแบบสองทางผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น ระบบ e-Participation สื่อสังคมออนไลน์ และเวทีเสวนาออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เสนอแนวคิด และสะท้อนปัญหาต่อการดำเนินนโยบายอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของสาธารณะเพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและอภิปรายในสภา เสียงสะท้อนเหล่านี้ยังถูกนำเข้าสู่กระบวนการของคณะกรรมการเพื่อประเมินผลกระทบและตรวจสอบกฎหมายอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกัน พรรคการเมืองยังสื่อสารผลลัพธ์กลับสู่ประชาชนอย่างโปร่งใผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านสู่การเมืองแบบเปิด ที่ประชาชนมีส่วนร่วมจริงและพรรคการเมืองทำหน้าที่เชื่อมโยงความคิดเห็นของสังคมกับการตัดสินใจทางนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กระบวนการจัดการในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล

กระบวนการรับฟังเสียงสาธารณะ (Public Participation Process) เป็นกระบวนการสำคัญตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองมากกว่าการเป็นผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ยังคงมีบทบาทในฐานะผู้กำหนดทิศทางนโยบายและผู้ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างต่อเนื่อง (Pateman, C. , 1970) พรรคการเมืองจึงควรทำหน้าที่ทั้งผู้แทนทางการเมืองและเป็นผู้ส่งผ่านข้อมูลของประชาชนผ่านเวทีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างจริงจัง นำข้อมูลที่ได้จากประชาชนมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวให้กลายเป็นพลังเชิงนโยบายสะท้อนถึงเจตจำนงของประชาชนได้อย่างแท้จริง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างชอบธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนมีการตัดสินใจสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ช่วยลดช่องว่างระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนรวมทั้งระบบการบริหารประเทศให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น (ภักดีสิทธิ์ ภัทริรัชสิน และสัณฐาน ชยพันธ์, 2567)

กระบวนการจัดการในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัล เป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนถึงการปรับตัวของสถาบันทางการเมืองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ พรรคการเมืองไม่ได้เป็นเพียงองค์กรทางการเมืองที่ทำหน้าที่แข่งขันเพื่ออำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้รับฟังที่แท้จริงของประชาชน เสียงของประชาชนที่ส่งผ่านเข้ามาทางสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือระบบสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ ล้วนถูกนำเข้าสู่กระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย ห้าขั้นตอนหลัก ตั้งแต่การวางแผน การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผล ไปจนถึงการนำเสนอและสะท้อนกลับสู่สาธารณะ โดยเริ่มต้นจากการวางแผน (Planning) พรรคการเมืองจะเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายของการรับฟังเสียงสาธารณะอย่างชัดเจน เช่น การออกแบบนโยบายใหม่ การประเมินผลการดำเนินงานของพรรค หรือการสร้างเชื่อมโยงกับประชาชน ในภาวะวิกฤต พรรคจะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การสำรวจออนไลน์ หรือเวทีเสวนาดิจิทัลเพื่อกำหนดเครื่องมือที่เหมาะสมในการเข้าถึงประชาชน เช่น การใช้แพลตฟอร์มฟอรัมออนไลน์หากต้องการความคิดเห็นเชิงลึก หรือการใช้แบบสำรวจออนไลน์ผ่าน Facebook และ Google Forms หากต้องการข้อมูลเชิงปริมาณที่เข้าถึงวงกว้าง พร้อมทั้งกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับประเด็น เช่น การรับฟังเสียงของเกษตรกรผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนปัญหาจริงและนำไปใช้ประโยชน์ได้

ตรงประเด็น ตัวอย่างเช่น ระบบ Section 77 ของรัฐสภาไทยเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย และความคิดเห็นเหล่านั้นจะถูกนำไปสังเคราะห์ใช้ประกอบการพิจารณาในกระบวนการนิติบัญญัติ นอกจากนี้ในระดับท้องถิ่นยังมีการประยุกต์ใช้แนวทาง e-Participation เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำของการกำหนดทิศทางการพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนของ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกลไกเชื่อมโยงข้อมูลจากประชาชนกลับสู่สังคม พรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงในการถ่ายทอดความคิดเห็นและปัญหาของประชาชนผ่านช่องทางสื่อดิจิทัลหลากหลายรูปแบบ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเพจทางการใน Facebook ที่เปิดให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นแบบเรียลไทม์ การใช้แพลตฟอร์ม TikTok และ YouTube Shorts เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ในรูปแบบวิดีโอสั้นที่เข้าใจง่าย และการถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live เพื่อให้ประชาชนสามารถรับชมการอภิปรายหรือการปราศรัยจากทุกที่ได้พร้อมกัน พรรคยังใช้ LINE Official Account ในการส่งข่าวสาร แจ้งกิจกรรม หรือสรุปผลการประชุมให้ผู้ติดตามได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดเวทีเสวนาออนไลน์ผ่าน Zoom และ Twitter Space เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยตรง กลยุทธ์การสื่อสารแบบหลายช่องทางนี้ช่วยขยายการเข้าถึงลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ และสร้างภาพลักษณ์ของพรรคที่เปิดกว้าง โปร่งใส และพร้อมรับฟังเสียงของประชาชนเสมอ (มาณริกา จันทาโก, 2566) เมื่อพรรคสามารถสร้างการมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสารได้แล้ว ขั้นตอนต่อมาคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งถือเป็นรากฐานของการกำหนดนโยบายอย่างมีหลักฐานเชิงประจักษ์ พรรคการเมืองจะรวบรวมความคิดเห็นจากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ของพรรค Facebook Page หรือ LINE Official Account และนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดระบบให้สามารถนำไปวิเคราะห์ต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤต เช่น ช่วงการระบาดของโควิด-19 พรรคการเมืองหลายพรรคใช้แบบสอบถามออนไลน์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ และการศึกษา ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการอภิปรายและเสนอแนวนโยบายเยียวยาที่ตอบโจทย์ความต้องการจริงของประชาชน กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร แต่ยังสร้างความโปร่งใสและความชอบธรรมให้กับพรรคในฐานะตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2563) รวมทั้ง การวิเคราะห์และประมวลผล พรรคการเมืองจะนำข้อมูลที่ได้รับการรับฟังความคิดเห็นมาผ่านการตรวจสอบและคัดกรอง เพื่อแยกความคิดเห็นทั่วไปออกจากประเด็นที่มีนัยสำคัญทางนโยบาย การวิเคราะห์เชิงคุณภาพร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ถูกนำมาใช้เพื่อระบุแนวโน้ม ทิศทาง และระดับความสำคัญของปัญหาที่สังคมให้ความสนใจ การประมวลผลเช่นนี้ช่วยให้พรรคเข้าใจเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างเป็นระบบ โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตามสาขา เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา หรือสาธารณสุข พร้อมเผยแพร่ผลการวิเคราะห์กลับสู่สังคมเพื่อสร้างความโปร่งใสและยืนยันว่าความคิดเห็นของประชาชนได้รับการนำไปใช้จริง กระบวนการนี้จึงไม่เพียงเป็นการจัดการข้อมูล แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่เปลี่ยนเสียงของประชาชนให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนทางการเมือง และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของระบบประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล (ฐวีย์ดิษฐ์ พิศสุวรรณ อุเช็ง และคณะ, 2567)

สรุปได้ว่า การนำผลจากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไปใช้และสื่อสารกลับ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบและความโปร่งใสของพรรคการเมือง พรรคควรนำข้อเสนอแนะและข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนไปประมวลผล วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นข้อสรุปเชิงนโยบาย เพื่อนำเสนอในการอภิปรายในรัฐสภา หรือใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เพื่อให้เสียงของประชาชนถูกนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายอย่างแท้จริง ในอีกด้านหนึ่ง พรรคการเมืองจำเป็นต้องสื่อสารผลลัพธ์กลับไปยังประชาชนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็นของประชาชนได้รับการรับฟังและนำไปใช้จริง การเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ทางการ เพจสื่อสังคมออนไลน์ หรือ

แพลตฟอร์มสื่อใหม่อย่าง TikTok และ YouTube จะช่วยให้ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และมีส่วนร่วมได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การสื่อสารลักษณะดังกล่าวไม่เพียงสร้างภาพลักษณ์ความโปร่งใสและเปิดกว้างของพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ยังช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้แทนและประชาชน เสริมสร้างความเชื่อมั่น และส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดโยงกับประชาชนอย่างแท้จริง

กลยุทธ์การจัดการในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล

การรับฟังเสียงสาธารณะถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างพรรคการเมืองและประชาชน พรรคการเมืองไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเผยแพร่นโยบายหรือชี้แจงข้อเท็จจริงเท่านั้น หากแต่ต้องพัฒนา “กลยุทธ์การรับฟังเสียงสาธารณะ” เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาของประชาชนให้เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างแท้จริง การรับฟังในยุคดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงการสื่อสารทางเดียว แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศทางการเมืองที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างต่อเนื่อง ผ่านนวัตกรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง โปร่งใส และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งกลยุทธ์สำคัญที่พรรคการเมืองไทยนำมาใช้ในปัจจุบัน เริ่มต้นจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและนโยบายสาธารณะ ที่เปลี่ยนผ่านจากกระบวนการแบบดั้งเดิม เช่น การจัดเวทีประชาพิจารณ์หรือการส่งจดหมายแสดงความคิดเห็น ไปสู่การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและ e-Participation ที่ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้กว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น ช่องทางเหล่านี้ช่วยลดต้นทุนและข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้เสียงของประชาชนถูกส่งตรงถึงพรรคการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ พรรคเพื่อไทยและพรรคก้าวไกลเป็นตัวอย่างของพรรคการเมืองที่ใช้สื่อดิจิทัลอย่างเข้มข้น โดยพรรคเพื่อไทยใช้การถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live เพื่ออธิบายร่างกฎหมายและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนถาม-ตอบแบบเรียลไทม์ ซึ่งมีผู้เข้าชมจำนวนมากจนกลายเป็นพื้นที่สาธารณะออนไลน์ ขณะที่พรรคก้าวไกลใช้คลิปวิดีโอสั้นและอินโฟกราฟิกใน TikTok และ YouTube Shorts เพื่ออธิบายนโยบายที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังใช้แบบสอบถามออนไลน์และโพลสั้น ๆ บน Facebook เพื่อสำรวจความคิดเห็นและแนวโน้มทัศนคติของประชาชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ปรับกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองได้อย่างทันท่วงที (ภาวิช รุจาฉน์, 2562) และต้องมีการติดตามและสะท้อนความคิดเห็นต่อการใช้กฎหมาย ซึ่งถือเป็นภารกิจที่ช่วยให้พรรคการเมืองทำหน้าที่ตรวจสอบกลไกรัฐอย่างต่อเนื่อง การบังคับใช้กฎหมายมักส่งผลโดยตรงต่อชีวิตของประชาชน พรรคการเมืองจึงต้องทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนสังคมรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการตีความกฎหมายหรือผลกระทบที่ไม่เป็นธรรม โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แบบสอบถามออนไลน์ กลุ่มสนทนาใน Facebook หรือ LINE Official Account ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนส่งความคิดเห็นได้ตลอดเวลา การใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI เข้ามาช่วยวิเคราะห์แนวโน้มและความถี่ของปัญหาที่ประชาชนกล่าวถึง ยังช่วยให้พรรคจัดลำดับความสำคัญของประเด็นได้อย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการอภิปรายในสภาหรือรายงานต่อคณะกรรมการเฉพาะด้าน นอกจากนี้ พรรคการเมืองบางแห่งยังพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับรับเรื่องร้องเรียนโดยเฉพาะ ซึ่งมีระบบติดตามสถานะที่โปร่งใส ทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่าข้อเสนอของตนได้รับการดำเนินการอย่างไร วิธีการเหล่านี้ทำให้การสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนไม่เพียงอยู่ในโลกออนไลน์เท่านั้น แต่ถูกยกระดับให้กลายเป็นข้อมูลเชิงนโยบายที่มีผลในทางปฏิบัติจริง (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565) การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการอภิปรายและตรวจสอบรัฐบาล ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของพรรคฝ่ายค้านในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองใช้สื่อดิจิทัลในการรับฟังและรวบรวมข้อมูลจากประชาชนเพื่อสนับสนุนการอภิปราย เช่น การสร้างแบบสอบถามออนไลน์ เปิดห้องสนทนาใน Twitter Space หรือการถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live ที่ประชาชนสามารถร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้โดยตรง ข้อมูลที่ได้จะถูกวิเคราะห์ด้วยเทคโนโลยี Big Data เพื่อจัดหมวดหมู่ประเด็น

เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา หรือการบริหารราชการ จากนั้นนำไปใช้ในการอภิปรายในสภา ทำให้ข้อเสนอมีน้ำหนัก และอิงกับประสบการณ์จริงของประชาชน หลังจากการอภิปราย พรรคการเมืองยังสื่อสารผลลัพธ์กลับสู่สังคมผ่าน คลิปสั้น อินโฟกราฟิก หรือการสรุปประเด็นสำคัญในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ วิธีนี้ช่วยให้ประชาชนเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ตนมีส่วนร่วมได้รับการนำไปใช้จริง และสร้างความไว้วางใจในกระบวนการตรวจสอบของพรรคการเมือง (รภัสสิทธิ์ ภัทริรัชยสิน และสัณฐาน ชยนนท์, 2567) ร่วมกับการใช้นวัตกรรมการสื่อสารในการตั้งกระทู้ถาม และซักถามรัฐบาล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร พรรคการเมืองสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Facebook, LINE Official Account และแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อรวบรวมประเด็นปัญหาที่ประชาชนให้ความสนใจ เช่น ราคาพืชผลทางการเกษตร การเข้าถึงบริการสาธารณสุข หรือการบังคับใช้กฎหมายแรงงาน จากนั้นใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุแนวโน้มของปัญหาและสร้างข้อซักถามที่ตรงจุด และสะท้อนความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง ก่อนเข้าสู่การซักถาม พรรคการเมืองมักจัดทำรายงานเชิงนโยบายและสื่อประกอบ เช่น อินโฟกราฟิกหรือวิดีโอสั้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการอภิปรายในสภา หลังการซักถาม พรรคยังเผยแพร่สรุปผลและคำตอบของรัฐบาลต่อสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ว่าการตั้งกระทู้ถามนั้นเกิดผลเป็นรูปธรรมและสามารถติดตามต่อได้ วิธีการดังกล่าวทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเสี่ยงของตนมีคุณค่าและได้รับการสะท้อนในเวทีทางการเมืองอย่างแท้จริง (ดารินทร์ อินทนนต์, 2562) กลยุทธ์การนำเสนอเสียงสาธารณะเข้าสู่กระบวนการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบกฎหมายและนโยบายของรัฐ พรรคการเมืองในยุคดิจิทัลใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมความคิดเห็นจากประชาชน เช่น การใช้แบบสอบถามออนไลน์ โพลใน Facebook หรือ LINE Official Account เพื่อเปิดรับความคิดเห็นในประเด็นสำคัญที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ข้อมูลที่ได้จะถูกวิเคราะห์ด้วย Big Data และ AI เพื่อแยกหมวดหมู่ความคิดเห็นเป็นเชิงบวก เชิงลบ หรือเป็นกลาง รวมถึงตรวจสอบความถี่ของประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึง ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เหล่านี้จะถูกนำเสนอในรูปแบบรายงานสรุป เสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจและกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข้อมูลปัญหาของเกษตรกรหรือแรงงานที่สะท้อนผ่านช่องทางออนไลน์ควบคู่กับข้อมูลทางวิชาการ ทำให้การพิจารณามีมิติที่รอบด้านและใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น หลังการประชุม พรรคการเมืองยังสื่อสารผลการพิจารณากลับสู่สาธารณะผ่านเว็บไซต์ อินโฟกราฟิก หรือโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงผลลัพธ์และติดตามความคืบหน้าได้อย่างโปร่งใส (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566)

โดยสรุป กลยุทธ์การจัดการในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล ประกอบด้วยแนวทางสำคัญหลายประการที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การเปิดรับความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและนโยบายสาธารณะผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้สะดวกและทั่วถึง การติดตามและสะท้อนปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายโดยใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แบบสอบถามออนไลน์และระบบรับเรื่องร้องเรียน เพื่อให้เสียงของประชาชนถูกนำเข้าสู่การพิจารณาอย่างต่อเนื่อง การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการอภิปรายและตรวจสอบรัฐบาลให้มีความโปร่งใสบนพื้นฐานของข้อมูลจริง การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตั้งกระทู้ถามและซักถามรัฐบาลให้สอดคล้องกับประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญ การนำเสนอเสียงสาธารณะเข้าสู่กระบวนการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการวิเคราะห์และตรวจสอบเชิงลึก และนำผลลัพธ์จากกระบวนการทั้งหมดกลับไปสื่อสารต่อสาธารณะอย่างโปร่งใสผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลายรูปแบบ ให้สอดคล้องกับแนวทางการสื่อสารของพรรคการเมืองสู่ประชาชนอย่างแท้จริง

ปัจจัยที่ทำทลายความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล

แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น แต่กระบวนการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัลยังคงเผชิญกับปัจจัยท้าทายหลายประการที่อาจนำไปสู่ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว ซึ่งขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การบริหารจัดการและความสามารถของพรรคในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเป็นอุปสรรคสำคัญที่ยังคงปรากฏอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และประชาชนในพื้นที่ห่างไกลที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและความรู้ด้านเทคโนโลยี ทำให้เสียงของประชาชนกลุ่มนี้มักถูกละเลย ขณะที่ความคิดเห็นส่วนใหญ่กลับมาจากกลุ่มที่มีความพร้อมทางดิจิทัล เช่น คนเมืองหรือคนรุ่นใหม่ พรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่ผสมผสานระหว่างช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสะท้อนภาพรวมของสังคมได้อย่างเที่ยงตรง นอกจากนี้ ขวาล้อมและข้อมูลบิดเบือนก็เป็นอีกปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการรับฟังเสียงสาธารณะ เพราะการแพร่กระจายข้อมูลเท็จในโลกออนไลน์สามารถสร้างความเข้าใจผิดและบิดเบือนทิศทางของความคิดเห็นประชาชน หากพรรคการเมืองขาดระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือไม่มีการคัดกรองข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ย่อมเสี่ยงต่อการวิเคราะห์ข้อมูลผิดพลาดและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมจริง (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2565) อีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการจัดการเสียงสาธารณะคือข้อจำกัดด้านกฎหมายและกฎระเบียบ แม้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 77 จะกำหนดให้รัฐต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการออกกฎหมาย แต่ระบบดิจิทัลที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวยังขาดกลไกการรับที่ชัดเจน ทำให้ความคิดเห็นจำนวนมากที่แสดงผ่านช่องทางออนไลน์ไม่ถูกนำไปพิจารณาอย่างจริงจัง ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนรู้สึกว่าคุณคิดเห็นของตนไม่มีความหมายและไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ปัญหานี้ยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมที่ยังคงเน้นการสื่อสารทางเดียวโดยพรรคการเมืองส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีเพื่อประชาสัมพันธ์มากกว่าการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้เสียงของประชาชนถูกใช้เพียงเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ แทนที่จะกลายเป็นแรงขับเคลื่อนเชิงนโยบายที่มีผลในทางปฏิบัติ (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565) ในอีกมิติหนึ่ง ความพร้อมด้านบุคลากรและเทคโนโลยีก็เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพของการรับฟังเสียงสาธารณะ พรรคการเมืองหลายพรรคยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หรือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้จากประชาชนจำนวนมากไม่ถูกประมวลผลอย่างมีประสิทธิภาพและไม่สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายได้จริง ในขณะเดียวกัน ระบบเทคโนโลยีที่ใช้ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์หรือระบบตอบกลับอัตโนมัติ ยังอยู่ในขั้นพัฒนาและไม่สามารถรองรับการใช้งานอย่างกว้างขวางได้เต็มที่ อีกทั้งการดำเนินงานของพรรคการเมืองส่วนใหญ่ยังขาดความต่อเนื่อง มักให้ความสำคัญกับการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นเฉพาะช่วงการเลือกตั้ง แต่ลดความเข้มข้นลงหลังจากนั้น ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและลดการมีส่วนร่วมในระยะยาว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) ความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของการสื่อสารผลลัพธ์คือปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการรับฟังเสียงสาธารณะ หากพรรคการเมืองสามารถสื่อสารผลการรับฟังความคิดเห็นกลับสู่สังคมอย่างชัดเจน เช่น การรายงานสรุป การแถลงความคืบหน้า หรือการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย จะช่วยสร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง แต่หากขาดการสื่อสารตอบกลับหรือแสดงให้เห็นว่าคุณคิดเห็นของประชาชนไม่ได้รับการนำไปใช้จริง ก็อาจทำให้ความพยายามในการสร้างการมีส่วนร่วมสูญเปล่าและกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์ทางการเมืองเท่านั้น ดังนั้น ความสำเร็จของการจัดการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมด้านบุคลากร กลยุทธ์การบริหารจัดการ และความมุ่งมั่นของพรรคในการสร้าง

ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในทุกระดับของสังคม (ภาวรัช รุจาฉน์, 2562)

โดยสรุปว่า การจัดการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัลเผชิญท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของระบบโดยตรง ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้เทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ข้อมูลที่สะท้อนจากสังคมไม่ครอบคลุมทุกมิติ ปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน ที่ลดทอนความน่าเชื่อถือของการสื่อสารทางการเมือง และบิดเบือนการรับรู้ของประชาชน ข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบราชการ ที่ยังไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทำให้การมีส่วนร่วมออนไลน์ไม่สามารถขับเคลื่อนได้เต็มรูปแบบ และวัฒนธรรมการเมืองแบบดั้งเดิมที่ยังเน้นการสื่อสารทางเดียวมากกว่าการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาภายในพรรค เช่น ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล, ระบบการจัดการข้อมูลที่ไม่ทันสมัย และการสื่อสารที่ไม่ต่อเนื่องหลังการเลือกตั้ง ซึ่งทำให้ความเชื่อมั่นของประชาชนลดลง หากพรรคการเมืองสามารถลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างกลไกตรวจสอบข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคออนไลน์ และพัฒนาระบบสื่อสารที่โปร่งใสและต่อเนื่อง จะช่วยยกระดับคุณภาพของการรับฟังเสียงสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและเป็นรากฐานของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่มั่นคงในระยะยาว

แนวทางการนำนวัตกรรมการสื่อสารในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล

นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นตัวกลางเชื่อมโยงประชาชนและพรรคการเมืองเข้าด้วยกันอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ทำให้ประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสารทางการเมืองเหมือนในอดีต เปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ ทำให้การสื่อสารระหว่างพรรคและประชาชนเป็นไปอย่างโปร่งใส ใกล้ชิด และต่อเนื่องมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้พรรคการเมืองจัดการระบบฐานข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ส่งต่อข้อมูลจากประชาชนสู่ภาครัฐอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน พรรคยังพัฒนาการสื่อสารออนไลน์เข้ากับกิจกรรมออฟไลน์ เช่น การจัดเวทีเสวนา การลงพื้นที่ และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม หลังจากการรวบรวมความคิดเห็น พรรคจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสื่อสารผลลัพธ์กลับไปยังประชาชนอย่างโปร่งใสผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น รายงานออนไลน์ อินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอสั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อเสนอของประชาชนถูกนำไปใช้จริง นอกจากนี้ พรรคยังต้องพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีและสื่อสารสมัยใหม่ พร้อมจัดตั้งระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อต้านข่าวปลอม และสร้างความร่วมมือกับภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนระบบการเมืองดิจิทัลที่เปิดกว้าง โปร่งใส และส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

สรุป

นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนในสังคมไทย จากเดิมที่การรับฟังเสียงสาธารณะจำกัดอยู่ในเวทีประชาพิจารณ์ หรือการส่งหนังสือแสดงความคิดเห็น มาสู่กระบวนการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปิดกว้าง เข้าถึงง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพรรคการเมืองใช้แพลตฟอร์ม e-Participation สื่อสังคมออนไลน์ และเทคโนโลยี Big Data รวมถึง AI เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การเปิดรับความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย การติดตามการบังคับใช้กฎหมาย การใช้ นวัตกรรมการสื่อสารตรวจสอบรัฐบาล การนำข้อมูลจากประชาชนมาประกอบการชกถามในสภา การส่งต่อเสียงสาธารณะสู่คณะกรรมการการ และการสื่อสารผลลัพธ์กลับสู่สังคมอย่างโปร่งใส แนวทางการนำนวัตกรรมการสื่อสาร

มาใช้ในการรับฟังเสียงสาธารณะของพรรคการเมืองยุคดิจิทัล ความมุ่งมั่นในการสร้างระบบที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และตรวจสอบได้จริง โดยเริ่มจาก 1) การออกแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับเว็บไซต์พรรคหรือแอปพลิเคชันกลางของรัฐ เพื่อให้ประชาชนส่งความคิดเห็น ข้อเสนอ หรือปัญหาได้โดยตรง 2) การใช้เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการประมวลผลและวิเคราะห์ความคิดเห็นจากช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือระบบสำรวจออนไลน์ เพื่อจัดหมวดหมู่ประเด็นปัญหาและระบุความต้องการของประชาชนอย่างแม่นยำ 3) การเปิดเวทีเสวนาออนไลน์แบบเรียลไทม์ ผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Zoom, Twitter Space หรือ Facebook Live เพื่อเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบสนองข้อสงสัยของประชาชนโดยตรง 4) การสร้างระบบสื่อสารแบบตอบกลับ (Feedback Loop) ที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่าความคิดเห็นของตนถูกนำไปใช้หรือพิจารณาอย่างไร เพื่อสร้างความไว้วางใจในกระบวนการ และ 5) การใช้สื่อดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น และแคมเปญออนไลน์ เพื่อสื่อสารผลลัพธ์ของการรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนเข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกกลุ่มวัย ทั้งนี้ พรรคการเมืองควรมีกลยุทธ์สำคัญในการจัดการการรับฟังเสียงสาธารณะ ได้แก่ การผสมผสานช่องทางออนไลน์และออฟไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มประชาชนทุกช่วงวัย การสร้างกลไกตรวจสอบข้อเท็จจริงและป้องกันข้อมูลบิดเบือน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านสื่อดิจิทัล และการสื่อสารผลลัพธ์กลับสู่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและโปร่งใส อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญความท้าทายจากความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ปัญหาข่าวปลอม วัฒนธรรมการเมืองแบบเดิม และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี หากพรรคสามารถพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การนำนวัตกรรมสื่อสารมาใช้ในการรับฟังเสียงสาธารณะเป็นพลังสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่โปร่งใส เข้มแข็ง และยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ดารินทร์ อินทนนต์. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิด E-Participation ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: บ้านนนทรี หมู่ที่ 8 ตำบลนนทรี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรพงศ์ แก้วมณีชัย. (2567). การออกแบบกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการร่างตรากฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการจัดการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาวิธ รุจฉันท. (2562). การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 6(1), 85-95.
- มาณริกา จันทาโก. (2566). บทความทางวิชาการ เรื่อง "การเมืองดิจิทัลด้วยบริบทแบบไทย". นนทบุรี: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- รภัสสิทธิ์ ภัทริยสิน และสัณฐาน ชยนนท์. (2567). อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลต่อความนิยมของพรรคเพื่อไทย. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 9(1), 1211-1226.
- ศุภกร เชิดชูธีรกุล และสมบุรณ์ สุขสำราญ. (2567). การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคก้าวไกลในปัจจุบัน. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 9(2), 2303-2314.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2567). การวางแผนและพัฒนากำลังแรงงานหลังวิกฤต COVID-19. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2563). การเมืองและรัฐไทยในการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19. วารสารพัฒนศาสตร์, 4(1), 1-11.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2565). รายงานดัชนีรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2566). รายงานการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อร่างพระราชบัญญัติและนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุเมธ ตั้งประเสริฐ. (2565). กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(1), 25-38.
- ฮุ้ยตีย๊ะ พิศสุวรรณ อุเชิง และคณะ. (2567). การสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสื่อดิจิทัล. วารสารนิเทศศาสตร์, 42(2), 75-92.
- Chang, H.-C. H. et al. (2021). Digital civic participation and misinformation during the 2020 Taiwanese Presidential Election. *Media and Communication*, 9(1), 144-157. <https://doi.org/10.17645/mac.v9i1.3405>.
- Diamond, L. (2019). *Ill winds: Saving democracy from Russian rage, Chinese ambition, and American complacency*. New York: Penguin Press.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

**การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2***
**STRATEGIC DEVELOPMENT OF ADMINISTRATION INTERNAL SUPER VISION
IN SCHOOLS UNDER CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2**

ศรัญพร ศิลปประเสริฐ^{1*}, จรีพร โชติพิบูลย์ทรัพย์²

Sarunyaporn Sinlapaprasert^{1*}, Jareeporn Chotipiboonsub²

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซาท์อีสต์บางกอก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Liberal Arts, Southeast Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: sarunyaporn.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา และ 3) ประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 406 คน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .92 การประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และประเมินการพัฒนากลยุทธ์ฯ ได้แก่ 1) แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน, ข้าราชการครู 5 คน โดยเลือกแบบเฉพาะจง 2) พัฒนากลยุทธ์ยกร่างกลยุทธ์โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) ประเมินกลยุทธ์โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการเตรียมความพร้อมในการบริหารการนิเทศล่วงหน้าก่อนการเปิดภาคเรียน ประชุมวางแผนกำหนดทิศทาง กำหนดปฏิทินการบริหารการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศ สะท้อนผลการนิเทศ สรุปผลการประเมินการบริหารการนิเทศ มี 6 ด้าน ด้านโครงสร้าง ด้านระบบบริการ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยภายนอกมี 4 ด้าน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองและกฎหมาย 2) กลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ประกอบด้วย 2.1) วิสัยทัศน์ 2.2) พันธกิจ 2.3) เป้าประสงค์ และ 2.4) ประเด็นกลยุทธ์ ประกอบด้วย 9 กลยุทธ์ 19 ตัวชี้วัด 32 มาตรการ 3) ผลประเมินกลยุทธ์ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม เป็นไปได้ ยอมรับได้ในระดับมากในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.63)

คำสำคัญ: การพัฒนากลยุทธ์, การบริหาร, การนิเทศภายในสถานศึกษา

Abstracts

The study aimed to 1) Explore situation, problems, and factors related to Administration Internal Super Vision in Schools under Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2 2) Develop strategic development of Administration Internal Super Vision in Schools under Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2 and 3) Evaluate the strategy of Administration Internal Super Vision in Schools under Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2. This is research for development. The tools for research included opinion survey for 406 participants consisted of school administrators, The reliability value of the entire questionnaire was .92. civil servants, and teachers, and educational personnel, together with meeting and expert seminars, and also strategic development. Statistics included Mean, Standard Deviation, and Content Analysis. The result showed 1) Situation, problems, and related factors, strategic development of administration internal super vision in schools under chachoengsao primary educational service area office 2 there were preparation for audit management before the opening of the school term, meetings for direction planning, calendar setting for audit management, audit steps, audit reflection, and summary of evaluation for audit management consisted of 6 aspects; structure, service system, human resource, budget, tools and equipment, and management. External factors consisted of 4 aspects; society and culture, technology, economy, politics and law. 2) Strategic development of administration internal super vision in schools under chachoengsao primary educational service area office 2 Develop strategy, 1 vision, 4 missions, 4 objectives, 4 strategic issues, 9 strategies, 19 Key Performance Indicators, and 32 measures 3) Result of strategy evaluation for evaluate strategy, appropriate, possible and acceptable at high level. ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.63)

Keywords: Strategic Development, Administration, Internal Super Vision in Schools

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) และยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ได้ระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศได้ทั้งมิติความมั่นคง มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติการบริหารจัดการภาครัฐ ได้อย่างเป็นรูปธรรม (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580, 2561) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานของประชาชนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการศึกษาทุกระดับ การเตรียมความพร้อมกำลังคนทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นให้สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีพลวัต และการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดน จะต้องร่วมกันกำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการผลิตและพัฒนา เพื่อสร้างกำลังคนให้มีสมรรถนะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รองรับพลวัตของโลกและการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ที่ระบุคิพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมุ่งหวังให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน

เป็นประเทศพัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นข้อที่ 12 กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทย มีการศึกษาที่มีมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหาปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และคนไทยได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตามความถนัดและความสามารถของพหุปัญญาดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) มาตรฐานการศึกษาของชาติ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบาย “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม บริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้พื้นที่เป็นฐานและใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อน และเพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ใช้กระบวนการคุณภาพ 3 ส่วน คือ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียน การสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องเชื่อมโยงกัน ในกระบวนการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาไปสู่กระบวนการจัดการเรียน การสอน ด้วยกิจกรรมและวิธีการนิเทศที่เหมาะสม ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย กำหนดแนวทาง วิธีการ นิเทศ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ การดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) การนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย กระบวนการนิเทศที่มีความยืดหยุ่นและบูรณาการจะช่วยให้ผู้นิเทศสามารถเลือกใช้ วิธีการนิเทศที่หลากหลายเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นิเทศที่มีความ เชี่ยวชาญจำเป็นต้องเข้าใจขั้นตอนการนิเทศเป็นอย่างดีในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการนิเทศ การศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพไม่ใช่แค่มีความรู้และ ทักษะ แต่รวมถึงมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลการจัดการศึกษา ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ ติดตามการพัฒนา คุณภาพการศึกษา จากการศึกษาแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 มีการวิเคราะห์การดำเนินงาน พบว่า มีจุดอ่อนในเรื่องการนิเทศการศึกษายังดำเนินการไม่ทั่วถึง ทุกสถานศึกษา เนื่องจากจำนวนศึกษานิเทศก์มีไม่เพียงพอในการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานของ สถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2, 2563) รวมถึงสถานศึกษาเองยังขาด ความพร้อม และความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในกระบวนการการนิเทศภายในสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศ ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา ให้เป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยดำเนินการ 2 ขั้นตอนย่อย คือ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร 100 คน ข้าราชการครู 306 คน รวมทั้งสิ้น 406 คน โดยใช้แบบสอบถามดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน และข้าราชการครู 5 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 และตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

การรวบรวมข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทาง Google Form นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น การวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาแนวทางการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ที่ประสบผลสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล รวม 10 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน หัวหน้างานวิชาการ 3 คน ครูผู้สอน 5 คน
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูล รวม 12 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน ข้าราชการครู 7 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา
3. การจัดทำกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการใช้ SWOT Matrix เพื่อให้ได้ข้อมูลร่างกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผู้ให้ข้อมูล

รวม 10 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการด้านการศึกษา 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนายุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ 4 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. การตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้านความสอดคล้องและความเหมาะสมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ผู้ใช้ข้อมูล รวม 10 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการด้านการศึกษา 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนายุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ 4 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยใช้ขอบเขตเนื้อหาตามกระบวนการนิเทศการศึกษา

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus group form) โดยแบบแสดงความคิดเห็นตามประเด็นสภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

3. แบบประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 และจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญผ่านระบบออนไลน์ นำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินคุณภาพกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้และการยอมรับได้ ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ผู้ให้ข้อมูล รวม 20 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการด้านการศึกษา จำนวน 13 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนายุทธศาสตร์และกลยุทธ์ จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ซึ่งมี 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การประเมินความสอดคล้องของกลยุทธ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณ ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อการพัฒนากลยุทธ์เป็นแบบปลายเปิด

การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญผ่านระบบออนไลน์ นำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 สรุปได้ ดังนี้

1.1 สภาพ การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

1.1.1 การเตรียมการนิเทศ มีการเตรียมความพร้อมในการบริหารการนิเทศล่วงหน้าก่อนการเปิดภาคเรียน มีการร่วมประชุมเพื่อกำหนดแผนกำหนดทิศทางการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.1.2 การวางแผนการนิเทศ มีการจัดทำแผนการพัฒนาคณาจารย์และการศึกษาและแผนปฏิบัติประจำปี วางแผนอย่างเป็นระบบ ประชุมวางแผนกำหนดทิศทางการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการกำหนดปฏิทินการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.1.3 การดำเนินการนิเทศ มีการแจ้งวิธีการนิเทศ ชี้แจงขั้นตอนการนิเทศ รวบรวมจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาสะท้อนผลการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.1.4 การประเมินผลการนิเทศ มีการสรุปผลการประเมินการบริหารการนิเทศ และแจ้งผลให้ทราบอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

1.1.5 การสรุป รายงานผล ปรับปรุง และพัฒนา มีการแจ้งผลด้วยวาจา และเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร ที่สามารถย้อนผล ตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนาการการดำเนินการนิเทศได้

1.2 ปัญหา ในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

1.2.1 การเตรียมการนิเทศ ขาดการทบทวนความรู้ และสำรวจข้อมูลสารสนเทศเพื่อการนิเทศ และการศึกษาผลการนิเทศ

1.2.2 การวางแผนการนิเทศ ขาดการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่จะร่วมกำหนดทิศทางการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.2.3 การดำเนินการนิเทศ กระบวนการนิเทศยังไม่เป็นระบบ และการให้ความรู้และขั้นตอนในการนิเทศยังไม่ชัดเจน ขาดคู่มือการชี้แจงขั้นตอนการนิเทศที่เป็นรูปธรรม

1.2.4 การประเมินผลการนิเทศ ผู้เข้ารับการประเมินยังขาดความเข้าใจในวิธีการและรูปแบบการประเมินผลการนิเทศ

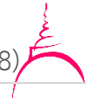
1.2.5 การสรุป รายงานผล ปรับปรุง และพัฒนา ผู้เข้ารับการประเมินยังขาดการนำผลการนิเทศไปปรับ และพัฒนา

1.3 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

1.3.1 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ด้านโครงสร้าง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ มีโครงสร้างการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ส่วนจุดอ่อนด้านโครงสร้างผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเห็นด้วย ได้แก่ ขาดการบริหารโครงสร้างการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ขาดการวางแผน เพื่อกำหนดภารกิจ ขาดการประกาศโครงสร้างการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน

ด้านระบบบริการ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ มีระบบการบริการการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม จุดอ่อนด้านระบบการบริการ ได้แก่ ขาดการบริการที่มีประสิทธิภาพ ขาดการบริการการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ทั่วถึง

ด้านบุคลากร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ผู้ที่ทำหน้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อการบริหาร การนิเทศภายในสถานศึกษา ให้ความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา จุดอ่อน บุคลากรที่ทำหน้าที่การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษามีไม่เพียงพอ

ด้านการเงิน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ มีงบประมาณในการสนับสนุนการบริหาร การนิเทศภายในสถานศึกษาที่เพียงพอ จุดอ่อน งบประมาณที่ได้รับในการสนับสนุนขาดความคล่องตัว ขาดความเข้าใจ ในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณ ขาดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ มีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ อยู่ในสภาพ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จุดอ่อน ขาดระบบการควบคุม การติดตาม ตรวจสอบวัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นระบบ

ด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ และบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาได้ตามที่กำหนด สามารถบริหารจัดการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีวิสัยทัศน์ที่ส่งเสริม สนับสนุนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจนประสบผลสำเร็จ จุดอ่อน ขาดการให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.3.2 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นโอกาส ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนโดยรอบสถานศึกษาร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศ ติดตาม การประเมินผลการศึกษา โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ด้านผู้เรียนเป็นสำคัญ อุปสรรคโดยมีข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม ขาดการประชุมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา และ ชุมชน ขาดการให้ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกสถานศึกษาในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

ด้านเทคโนโลยี ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นโอกาส ได้แก่ มีการสร้างฐานข้อมูลการบริหาร การนิเทศภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบ อุปสรรคโดยมีข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม ขาดการนำระบบเทคโนโลยี ในการแจ้งข่าวสารการอุปสรรคโดยมีข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม ขาดการให้ความรู้ในการเข้าถึงระบบสารสนเทศ ในเรื่องการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ทั่วถึง

ด้านเศรษฐกิจ อุปสรรค คือ ขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอกที่จะเข้าร่วม ช่วยรับทราบ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาและสนับสนุนงบประมาณที่จะส่งขวัญและกำลังใจในการพัฒนาการบริหาร การนิเทศภายในสถานศึกษา

ด้านการเมืองการกฎหมาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นโอกาส ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) และยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ได้ระบุสาระสำคัญ เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ของกระทรวงศึกษาธิการที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของ การพัฒนาประเทศ อุปสรรค คือ ขาดการระบุชี้ชัดในด้านการส่งเสริมการบริหารการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีเพียงการกล่าวถึงในภาพกว้าง

2. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

จัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 และตรวจสอบคุณภาพกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ซึ่งสรุปผลได้ ดังนี้

วิสัยทัศน์ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีการบริหาร การนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ดำเนินการนิเทศการศึกษา ติดตาม และการประเมินผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พันธกิจ 1) วางแผนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา 2) บูรณาการการบริหารการนิเทศภายใน สถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม 3) สถานศึกษามีกระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหาร การนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และ 4) การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบ

เป้าประสงค์ 1) การวางแผนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ 2) สถานศึกษา มีความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาครอบคลุมทั่วถึง 3) สถานศึกษากระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และ 4) สถานศึกษามีกระบวนการ ในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นกลยุทธ์

1. ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการจัดทำแผนการบริหาร และการสนับสนุนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการจัดทำงบประมาณการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสร้างความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริม สนับสนุนผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 4 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 5 ปลูกฝังสร้างความเข้าใจ สร้าง วัฒนธรรมการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

3. ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนากระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารการนิเทศ ภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 6 ปรับปรุงกระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

4. ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนากระบวนการการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรมีบทบาทในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริม สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และสื่อ อำนวยความสะดวกในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 9 พัฒนาระบบการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2 ในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ มาตรการ และตัวชี้วัดในภาพรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์มี 9 กลยุทธ์ 19 ตัวชี้วัด และ 32 มาตรการ ในภาพรวมมี มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ มีความสอดคล้องกัน	4.50	0.52	มาก
2. กลยุทธ์มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	4.06	0.77	มาก
3. กลยุทธ์มีความสอดคล้องกับพันธกิจ	4.31	0.60	มาก
4. กลยุทธ์มีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์	4.37	0.62	มาก
5. กลยุทธ์มีความสอดคล้องกับประเด็นกลยุทธ์	4.25	0.58	มาก

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ (ต่อ)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
6. ตัวชี้วัดมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์	4.00	0.63	มาก
7. มาตรการมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด และกลยุทธ์	4.06	0.68	มาก
รวม	4.22	0.63	มาก

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า มีการเตรียมความพร้อมในการบริหารการนิเทศล่วงหน้าก่อนการเปิดภาคเรียน ประชุมวางแผนกำหนดทิศทาง กำหนดปฏิทินการบริหารการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศ สะท้อนผลการนิเทศ สรุปผลการประเมินการบริหารการนิเทศ แจ้งผลการนิเทศให้ทราบอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม การสรุป รายงานผล ปรับปรุงและพัฒนา ด้วยวาจาและเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร ที่สามารถย้อนผล ตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการนิเทศได้ สอดคล้องกับ กระบวนการนิเทศการศึกษา 1) การเตรียมการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศ 5) การสรุป รายงานผล ปรับปรุง และพัฒนา มีกระบวนการดำเนินการที่ชัดเจน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ โดยใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เป็นการบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Plan) 2) การดำเนินงาน (Do) 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) ส่งผลให้กระบวนการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล และคณะ พบว่า การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายหลักในการช่วยพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถดำเนินการสอนและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนิเทศไม่ใช่เพียงการตรวจสอบ หรือควบคุมการปฏิบัติงานของครู แต่ยังเป็นการชี้แนะ และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพของครูในทุกด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน ทักษะการสอน และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน กระบวนการนิเทศที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ 1) การประเมินความต้องการตามบริบทของครูและสถานศึกษา 2) มีการวางแผนและให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการนิเทศร่วมกัน 3) ใช้รูปแบบการนิเทศและเทคนิคการนิเทศที่หลากหลาย 4) สร้างกำลังใจและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) ปรับปรุงกระบวนการจากผลการประเมินและข้อเสนอแนะ (ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล และคณะ, 2568)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ 9 กลยุทธ์ 19 ตัวชี้วัด และ 32 มาตรการ ทั้งนี้เกิดจากการแสดงความคิดเห็นตามประเด็นของสภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ คม พวงยะ และคณะ กลยุทธ์การนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนการประเมินผลการนิเทศภายใน โรงเรียน กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ ที่เอื้อต่อการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน (คม พวงยะ และคณะ, 2560) ตามแนวคิดของ Patton, M. Q., & Patrizi, P. A. ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ลักษณะของกลยุทธ์ 2) องค์ประกอบของกลยุทธ์ 3) แนวคิดขององค์กร และ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Patton, M. Q. & Patrizi, P. A., 2010)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ศรสุวรรณค์ รามบำเพ็ญ และคณะ การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำ และอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน โดยผ่านการตัดสินใจและการประเมินแล้วว่าเหมาะสมกับองค์การ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อันจะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรได้ การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดทิศทางขององค์กร วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร ช่วยกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ปฏิบัติ และควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรได้ (ศรสุวรรณค์ รามบำเพ็ญ และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 นำไปสู่การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา เกิดจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ และกลยุทธ์ที่ชัดเจน นำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน การสร้างความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ เกิดการดำเนินการตามแผนที่สถานศึกษากำหนดขึ้นโดยการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง เกิดประสิทธิภาพในการนิเทศอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 สามารถสรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมในการบริหารการนิเทศล่วงหน้าก่อนการเปิดภาคเรียน ประชุมวางแผนกำหนดทิศทาง กำหนดปฏิทินการบริหารการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศสะท้อนผลการนิเทศ สรุปผลการประเมินการบริหารการนิเทศ แจ้งผลการนิเทศให้ทราบอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม การสรุป รายงานผล ปรับปรุง และพัฒนา นำไปสู่การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา เกิดจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ และกลยุทธ์ที่ชัดเจน นำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน การสร้างความร่วมมือในการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา กระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผล การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำกลยุทธ์ไปใช้ คือ สถานศึกษาควรวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ควรเลือกมาตรการที่สามารถดำเนินการได้จริงตามเป้าประสงค์ เพื่อความสะดวกในการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลตามสภาพจริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แนวทางการนิเทศบูรณาการตามนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2568). แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Active Learning). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คม พวงยะ และคณะ. (2560). กลยุทธ์การนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(3), 317-330.
- ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล และคณะ. (2568). กระบวนการนิเทศและเทคนิคการนิเทศทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(3), 395-407.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 82 ก หน้า 9 (13 ตุลาคม 2561).
- ศรสวรรค์ รามบำเพ็ญ และคณะ. (2565). การจัดการเชิงกลยุทธ์ : กระบวนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติขององค์กรภาครัฐ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(12), 340-355.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. (2563). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2563 - 2565). ฉะเชิงเทรา: สำนักนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/OVA5c>
- Patton, M. Q. & Patrizi, P. A. (2010). Strategy as the focus for evaluation. New Direct for Evaluation, 2010(128), 5-28.

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกร ผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

EMPHASIS ON ACCOUNTING PREPARATION AND USE OF ACCOUNTING DATA AMONG MANGOSTEEN FARMERS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

อรัญญา จินาชาญ, โสพิศพิไล ทองใส*, พัทธี พระสงฆ์

Arunya Jinachan, Sopisipilai Thongsai*, Phatcharee Prasong

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: arunya.j@mutsv.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) ศึกษาการรับรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 269 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านรายรับ รองลงมา คือ ด้านรายจ่าย 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการสั่งการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการควบคุม ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง และ 3) ผลการศึกษาการรับรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด พบว่า เกษตรกรเคยเข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีและมีการวางแผนในการจัดทำบัญชีด้วยมือ มีการใช้ข้อมูลการบัญชีมาวิเคราะห์และวางแผนการทำงานเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้มีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชี, การใช้ข้อมูลทางบัญชี, เกษตรกร, มังคุด

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the accounting practices of mangosteen farmers in Nakhon Si Thammarat Province; 2) Investigate the utilization of accounting information among these farmers; and 3) Explore patterns of accounting information use in their agricultural operations.

A quantitative research design was employed. The sample consisted of 269 mangosteen farmers in Nakhon Si Thammarat Province, selected through simple random sampling. Data were collected using questionnaires and interviews. The findings revealed that: 1) Farmers placed a high overall level of importance on accounting practices. When considered by dimension, all aspects were rated at a high level, with income recording rated the highest, followed by expenditure recording; 2) Farmers' overall opinions regarding the use of accounting information were at a low level. Among dimensions, planning ranked highest, followed by decision-making, directing, and controlling, which was rated the lowest; hypothesis testing indicated a moderate positive correlation between the importance placed on accounting practices and the use of accounting information. and 3) Regarding the patterns of accounting information use, it was found that farmers who had previously attended accounting training applied manual accounting systems, utilized accounting data for analysis and planning, and improved their work processes to be more systematic and efficient.

Keywords: Accounting Preparation, Use of Accounting Aata, Farmers, Mangosteen

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตผลไม้เมืองร้อนหลากหลายชนิดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านของรสชาติ โดยเฉพาะมังคุด (Mangosteen) เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าสูง อุดมไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระตามธรรมชาติ มีเอกลักษณ์ผลที่สวยงาม รสชาติดีจนได้รับฉายาว่าเป็นราชินีแห่งผลไม้ เป็นที่ชื่นชอบของทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพราะมีรสอมเปรี้ยวอมหวาน กลมกล่อมไปด้วยกัน แม้จะมีเพียงพันธุ์เดียวทั่วโลกแต่การนำไปปลูกในแต่ละพื้นที่จะส่งผลให้มังคุดมีลักษณะของรสชาติที่ต่างกันออกไปเนื่องจากสภาพอากาศที่ต่างกัน (สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร, 2565)

มังคุด (Mangosteen) เป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระตามธรรมชาติ ผลไม้รูปร่างกลม ๆ เปลี่ยนจากสีเขียวเมื่อผลยังอ่อนมาเป็นสีม่วงเข้มเมื่อสุกเต็มที่ เนื้อข้างในสีขาวแบ่งเป็นกลีบ ๆ เท่ากับกลีบเลี้ยงที่อยู่ใต้ผล ส่วนกลีบเลี้ยงด้านบนที่หุ้มตัวของผลดูคล้ายมงกุฎของราชินี บวกกับรสชาติที่แสนชุ่มฉ่ำ อร่อย จึงได้รับการยกย่องให้เป็นราชินีของผลไม้ (มานะตร์ กอบน้ำเพชร และจิโรภาส โชติฉัตรชัย, 2563) ผลมังคุดสามารถกินได้ มีสรรพคุณทางเภสัชวิทยาของสารแซนโทน ซึ่งมีฤทธิ์ในการต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา ต้านการอักเสบ ต้านออกซิเดชัน บรรเทาอาการแพ้ ต้านมะเร็ง ป้องกันการแข็งตัวของหลอดเลือด ยับยั้งอนุมูลอิสระ เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำมาใช้มาทำผลิตภัณฑ์ได้อีกมากมาย เช่น แยมมังคุด มังคุดกวน ลูกกั้มังคุด เค้กมังคุด เจลทำความสะอาดมือ มังคุด เป็นต้น (สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร, 2565) มังคุดเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพสูงในการส่งออกของประเทศไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย ปีละหลายล้านบาทโดยในปี 2567 มีการส่งออกมังคุดสด 284,860 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 36,271 ตัน คู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน เวียดนาม เกาหลีใต้ โดยแหล่งผลิตมังคุดที่สำคัญของประเทศไทยอยู่ในภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยภาคใต้จังหวัดที่มีผลผลิตมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกมังคุด 96,523 ไร่ ผลผลิตรวม 39,576 ตัน โดยสภาพการผลิตมังคุดในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชช่วงต้นฤดูกาลผลิตในเดือนกรกฎาคมของทุกปี ผลผลิตมังคุดออกสู่ตลาดจำนวนมากและกระจุกตัว ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก และมีการเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาช่วยแก้ปัญหา เนื่องจากการจำหน่ายผลผลิตมังคุดส่วนใหญ่เป็นการพึ่งพาตลาดส่งออกโดยอาศัยผู้ประกอบการค้าผลไม้ (เล้ง) ซึ่งมีตลาดอยู่ในมือเข้ามาเปิดจุดรับซื้อในพื้นที่เพื่อส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ เช่น จีน เวียดนามอาจทำให้มีอำนาจในการกำหนดราคาได้ และเกษตรกรมีโอกาสมีความเสี่ยงด้านราคาเล้งและ

จุดรับซื้อไม่ติดป้ายประกาศราคาชัดเจน ปัญหา ด้านเกษตรกร เช่น องค์กรเกษตรกร สถาบันเกษตรกรที่เข้มแข็ง มีจำนวนน้อย และเกษตรกรรายย่อยขาดการรวมตัวกันทำให้ขาดอำนาจต่อรอง พฤติกรรมการซื้อขายผลไม้ในจังหวัด (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566) ดังนั้น เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดจะต้องนำหลักการบริหารจัดการไปประยุกต์เพื่อใช้ปฏิบัติในการดำเนินงาน โดยต้องแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดบันทึกเอกสารต่าง ๆ ที่นำเข้ามาและออกจากธุรกิจ การกำกับการดูแลการจัดทำบัญชีแล้วตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องรวมทั้งการวางแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมผลิตผลเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางจัดจำหน่ายจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนทางการเงินที่ดีเพื่อใช้ในการเป็นแผนรองรับในการขยายการเพาะปลูกในอนาคต

การจัดทำบัญชีของเกษตรกรเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สามารถทราบต้นทุน รายได้ และกำไรที่แท้จริงจากการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังช่วยให้เกษตรกรวางแผนการผลิตและบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ข้อมูลทางการเงินของเกษตรกรแบ่งตามหน้าที่ของการบริหารจัดการออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ โดยด้านการวางแผนข้อมูลทางการเงินช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตและการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ด้านการสั่งการข้อมูลทางการเงินเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสั่งการและการดำเนินงานภายในกลุ่มเกษตรกร ด้านการควบคุมข้อมูลทางการเงินจะช่วยให้เกษตรกรตรวจสอบและควบคุมต้นทุนการผลิตได้อย่างมีระบบ โดยสามารถเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานจริงกับแผนที่วางไว้เพื่อหาสาเหตุของความคลาดเคลื่อนและปรับปรุงกระบวนการผลิตในรอบถัดไป และด้านการตัดสินใจข้อมูลทางการเงินเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เช่น การตัดสินใจว่าจะขยายพื้นที่ปลูก ข้อมูลบัญชีช่วยให้เห็นผลตอบแทนที่แท้จริงและความคุ้มค่าของการลงทุน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565) นอกจากนี้ ข้อมูลทางการเงินยังใช้เป็นหลักฐานที่ใช้ในการประเมินผลประกอบการและเข้าถึงแหล่งทุนหรือโครงการสนับสนุนจากภาครัฐ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) อย่างไรก็ตามเกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ด้านการบันทึกบัญชีและการนำข้อมูลบัญชีมาใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์ต้นทุนหรือวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการเงินของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของพืชพันธุ์หลากหลายชนิด และเป็นแหล่งที่มีการปลูกมังคุดมากมีผลผลิตเป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้ และอันดับที่สองของประเทศ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้เป็นองค์ความรู้ที่เกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประเมินสถานการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน ป้องกัน แก้ไขปัญหา และส่งเสริมเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการเงินของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษารูปแบบของการใช้ข้อมูลทางการเงินของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช 822 ราย (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Taro Yamane)

ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane, T., 1967) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 269 ราย จากนั้นสุ่มตัวอย่างโดยวิธี โควตาจากประชากรแต่ละตำบล จาก 11 ตำบล ใน 9 อำเภอ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) และผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจงจากเกษตรกรที่มีการทำบัญชีมาแล้ว 3 ปี และสมัครใจในการให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ราย ในการสัมภาษณ์ เชิงลึกโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูล มาสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
2. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข
3. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ซึ่งมีลักษณะ ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด แล้วคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach, L. J., 1963) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 พิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งอยู่ในระดับมากกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) สามารถนำไปใช้เก็บ รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้
4. ตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์โดยการนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบประเมินค่า โดยใช้สูตรการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence index: IOC) เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ ผลการทดสอบ พบว่า ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามทุกข้อมีความเหมาะสม

ลักษณะของเครื่องมือ

1. แบบสอบถามในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
 - ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด แบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Rating Scale)
 - ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชี ด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม ด้านการตัดสินใจ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และกำหนดค่า น้ำหนักตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)
 - ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ให้การสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์รูปแบบการใช้ข้อมูลทางการบัญชี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยส่งมอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเองและเก็บคืนทันที สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้ประสาน ผ่านผู้นำชุมชนในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาการสัมภาษณ์แต่ละครั้งประมาณ 30 - 50 นาทีต่อคน ขึ้นอยู่กับประเด็นและผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Descriptive Statistic)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Descriptive Statistic) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชี ด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Descriptive Statistic) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person Correlation) (Johnson, B. & Christensen, L., 2004)
5. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data analysis) รูปแบบของการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ จากนั้นตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 67.60 มีอายุระหว่าง 45 - 60 ปี ร้อยละ 74.30 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 37.80 จำนวนปีที่มีการเพาะปลูกมังคุด 11 - 15 ปี ร้อยละ 41.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 30,000 - 50,000 บาท ร้อยละ 55.90 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน ร้อยละ 43.70 มีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกมังคุดเป็นของตนเอง ร้อยละ 81.50 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีการบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่าย ร้อยละ 74.80 โดยมีการบันทึกรายรับ - รายจ่ายเล็กน้อย ร้อยละ 77 และทราบข้อมูลเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี รายรับ - รายจ่ายจากบุคคลที่มีความรู้ทางด้านบัญชี เช่น นักเรียน นักศึกษา ครู - อาจารย์ ร้อยละ 58.63

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด

ตารางที่ 1 แสดงระดับการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านรายรับ	3.84	0.28	มาก
ด้านรายจ่าย	3.66	0.40	มาก
รวม	3.75	0.30	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน ได้แก่ ด้านรายรับ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.28) และด้านรายจ่าย ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.40)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

การใช้ข้อมูลทางการบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการวางแผน	3.05	0.50	ปานกลาง
ด้านการสั่งการ	2.13	0.48	น้อย
ด้านการควบคุม	2.11	0.42	น้อย
ด้านการตัดสินใจ	2.94	0.48	ปานกลาง
รวม	2.56	0.26	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.48) ด้านที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการสั่งการ ($\bar{X} = 2.13$, S.D. = 0.48) และด้านการควบคุม ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 0.42)

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี	การใช้ข้อมูลทางการบัญชี			
	r	Sig.	แปลความหมาย	ระดับความสัมพันธ์
1. ด้านรายรับ	0.16	0.01*	สัมพันธ์	ต่ำ
2. ด้านรายจ่าย	0.44	0.00*	สัมพันธ์	ปานกลาง
รวม	0.37	0.00*	สัมพันธ์	ปานกลาง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $\textcircled{R} = 0.37$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีด้านรายจ่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชี และการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีด้านรายรับมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการวางแผน

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี	การใช้ข้อมูลทางการบัญชี ด้านการวางแผน			
	r	Sig.	แปลความหมาย	ระดับความสัมพันธ์
1. ด้านรายรับ	0.41	0.00*	สัมพันธ์	ปานกลาง
2. ด้านรายจ่าย	0.72	0.00*	สัมพันธ์	สูง
รวม	0.67	0.00*	สัมพันธ์	สูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการวางแผน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $R = 0.67$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีด้านรายจ่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการวางแผน และการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีด้านรายรับมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการวางแผน

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการสั่งการ

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี	การใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการสั่งการ			
	r	Sig.	แปลความหมาย	ระดับความสัมพันธ์
1. ด้านรายรับ	-0.04	0.51	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
2. ด้านรายจ่าย	0.04	0.56	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
รวม	0.01	0.93	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการสั่งการ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $R = 0.01$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการควบคุม

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี	การใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการควบคุม			
	r	Sig.	แปลความหมาย	ระดับความสัมพันธ์
1. ด้านรายรับ	-0.16	0.02*	สัมพันธ์	ต่ำ
2. ด้านรายจ่าย	-0.10	0.15	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
รวม	-0.14	0.04*	สัมพันธ์	ต่ำ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $(r) = -0.14$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีด้านรายรับมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการควบคุม ส่วนด้านรายจ่ายไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการตัดสินใจ

การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี	การใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการตัดสินใจ			
	r	Sig.	แปลความหมาย	ระดับความสัมพันธ์
1. ด้านรายรับ	0.11	0.10	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
2. ด้านรายจ่าย	0.25	0.00*	สัมพันธ์	ต่ำ
รวม	0.22	0.00*	สัมพันธ์	ต่ำ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

($r = 0.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีด้านรายจ่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชี ด้านการตัดสินใจ ส่วนด้านรายรับไม่มีความสัมพันธ์กัน

ส่วนที่ 5 ผลการศึกษารูปแบบการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดเคยเข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรและมีการวางแผนในการจัดทำบัญชีด้วยมือ ซึ่งประกอบไปด้วย สมุดรายรับ-รายจ่าย งบต้นทุนผลิต งบแสดงฐานะการเงิน ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญต่าง ๆ ทะเบียนสมาชิก แต่การจัดทำบัญชีของเกษตรกรยังไม่เคยได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานใด โดยรูปแบบการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) เกษตรกรได้มีการใช้ข้อมูลการบัญชีมาวิเคราะห์และการวางแผนอย่างชัดเจนและมีการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะพัฒนากระบวนการทำงานให้มีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ด้านการสั่งการเกษตรกรได้มีการปฏิบัติงานจริงลงมือทำจริงบันทึกบัญชีด้วยมือ ตามขั้นตอนตามความเป็นจริง บันทึกบัญชีด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ 3) ด้านการควบคุมจะมีการควบคุมตามแผนที่ได้ตั้งไว้ แต่บางครั้งเกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น สภาพแวดล้อม ราคาวัตถุดิบ และ 4) ด้านการตัดสินใจถ้ามีโอกาสหรือแนวทางที่มีการประหยัดหรือคุ้มค่ากว่า แต่ให้ผลผลิตเท่าเดิม บางครั้งเกษตรกรก็จะเลือกในทางที่ดีกว่า

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรายรับ และด้านรายจ่ายมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีทั้งด้านรายรับและด้านรายจ่ายในระดับเดียวกันซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดทำบัญชีทั้งด้านรายรับ และรายจ่ายได้อย่างถูกต้องและสามารถนำข้อมูลทั้งสองด้านไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาได้มีการส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้ด้านบัญชีให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (ปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตน์ชนก พรหมณศิริ และคณะ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีรับ - จ่าย ในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก สามารถนำไปถ่ายทอดได้ ซึ่งหากขาดความเข้าใจอาจทำให้เกษตรกรไม่สนใจและไม่อยากจดบันทึกบัญชี (รัตน์ชนก พรหมณศิริ และคณะ, 2563)

2. ผลการศึกษาระดับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมมีระดับการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผน รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม ตามลำดับที่ผลเป็นเช่นนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการนำข้อมูลทางการเงินบัญชีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชุตินา เพชรคง และคณะ พบว่า มีการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีในการบริหารวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุเกิดจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ข้อมูลการบัญชีในการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ถูกต้อง (ชุตินา เพชรคง และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ไสภณ ชุมทองโต และคณะ พบว่า ผู้ผลิตสินค้าเกษตรยังขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำบัญชี เมื่อไม่มีการจดบันทึกหรือการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินงานของกิจการได้ (ไสภณ ชุมทองโต และคณะ, 2566)

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชี

มีความสัมพันธ์กับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์กับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการวางแผน ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการสั่งการไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Wulandari, E. et al พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบัญชีของเกษตรกรส่งผลต่อการจัดทำบัญชีฟาร์มอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นฐานการศึกษา และผ่านการฝึกอบรมด้านการบัญชีมีแนวโน้มที่จะเข้าใจหลักการบันทึกบัญชีและเห็นความสำคัญของข้อมูลทางการบัญชีในการวางแผนธุรกิจ (Wulandari, E. et al., 2023) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปุณยพรรณ คงแก้ว และคณะ พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจ ผู้บริหารสามารถดำเนินการตามผลลัพธ์จากการตัดสินใจได้ทันตามเวลาและสามารถสร้างทางเลือกได้อย่างเหมาะสม (ปุณยพรรณ คงแก้ว และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรพร ภาระนาค และคณะ พบว่า ความเป็นมืออาชีพทางการบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้ข้อมูลทางการบัญชี (ภัทรพร ภาระนาค และคณะ, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Al-Sharafat, A. J. พบว่า เกษตรกรที่มีทักษะด้านการจัดทำบัญชีในระดับดีมีแนวโน้มที่จะใช้ข้อมูลบัญชีเพื่อการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจซึ่งส่งผลให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสร้างผลกำไรสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (Al-Sharafat, A. J., 2016)

4. ผลการศึกษารูปแบบของการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรและมีการวางแผนในการจัดทำบัญชีด้วยมือ ซึ่งประกอบไปด้วย สมุดรายรับ-รายจ่าย งบต้นทุนผลิต งบแสดงฐานะการเงิน ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญต่าง ๆ ทะเบียนสมาชิก แต่การจัดทำบัญชีของเกษตรกรยังไม่เคยได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานใด ซึ่งเกษตรกรได้มีการใช้ข้อมูลการบัญชีมาวิเคราะห์และการวางแผนอย่างชัดเจนและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะพัฒนาระบบการทำงานให้มีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในด้านการสั่งการเกษตรกรได้มีการปฏิบัติงานจริง บันทึกบัญชีด้วยมือตามขั้นตอนตามความเป็นจริง บันทึกบัญชีด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้านการควบคุมจะมีการควบคุมตามแผนที่ได้ตั้งไว้ แต่บางครั้งเกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงสภาพแวดล้อม ด้านการตัดสินใจถ้ามีโอกาสหรือแนวทางที่มีการประหยัดหรือคุ้มค่ากว่า แต่ให้ผลผลิตเท่าเดิม บางครั้งเกษตรกรก็จะเลือกในทางที่ดีกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ จันทรศิลา จะเปี้ย พบว่า แนวทางในการส่งเสริมการจัดทำบัญชีของเกษตรกรไทย โดยการมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ ชุมชน และคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดตัวอย่างหรือต้นแบบ หน่วยงานรัฐควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ให้บุคคลในพื้นที่พร้อมการกำกับและติดตามการจัดทำบัญชี (จันทรศิลา จะเปี้ย, 2566) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยฉัตร ทองแพง พบว่า ส่วนใหญ่จัดทำบัญชีด้วยมือในการจัดทำบัญชีมีข้อบ่งชี้มากเกินไปยากต่อการทำความเข้าใจ แนวทางการจัดทำบัญชีจึงควรมีแบบฟอร์มง่าย ไม่ซับซ้อน ควรนำระบบไอทีเข้ามาเชื่อมโยงกับระบบบัญชี และควรได้รับการส่งเสริมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีในระดับมากทั้งในภาพรวมและในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีทั้งด้านรายรับและด้านรายจ่ายในระดับเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดทำบัญชีทั้งด้านรายรับ และรายจ่ายได้อย่างถูกต้องและสามารถนำข้อมูลทั้งสองด้านไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป 2) ผลการศึกษการใช้

ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีระดับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ที่ผลเป็นเช่นนั้นเพราะเกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ด้านการบันทึกบัญชีและการนำข้อมูลบัญชีมาใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์ต้นทุนหรือวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นควรสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ข้อมูลทางการบัญชีมาวางแผนการทำงานเพื่อให้สามารถวางแผนและบริหารจัดการกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานต่อไป ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมการให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์กับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีมีความสัมพันธ์กับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการวางแผน ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการสั่งการไม่มีความสัมพันธ์กัน และ 3) รูปแบบของการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรและมีการวางแผนในการจัดทำบัญชีด้วยมือ ซึ่งประกอบไปด้วย สมุดรายรับ - รายจ่าย งบต้นทุนผลิต งบแสดงฐานะการเงิน ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญต่าง ๆ ทะเบียนสมาชิก แต่การจัดทำบัญชีของเกษตรกรยังไม่เคยได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานใด ซึ่งเกษตรกรได้มีการใช้ข้อมูลการบัญชีมาวิเคราะห์และการวางแผนอย่างชัดเจนและมีการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะพัฒนากระบวนการทำงานให้มีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในด้านการสั่งการเกษตรกรได้มีการปฏิบัติงานจริงลงมือทำจริงบันทึกบัญชีด้วยมือ ตามขั้นตอนตามความเป็นจริง บันทึกบัญชีด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้านการควบคุมจะมีการควบคุมตามแผนที่ได้ตั้งไว้ แต่บางครั้งเกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงสภาพแวดล้อม ด้านการตัดสินใจถ้ามีโอกาสหรือแนวทางที่มีการประหยัดหรือคุ้มค่ากว่า แต่ให้ผลผลิตเท่าเดิม บางครั้งเกษตรกรก็จะเลือกในทางที่ดีกว่า ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.1) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี การตรวจสอบบัญชี และถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีด้านวิชาการที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง นำไปใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดรายได้กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืนและเป็นที่พักพิงของสมาชิก รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.2) เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดควรให้ความสำคัญกับข้อมูลทางการบัญชีและงบการเงินที่จัดทำขึ้นให้มีความครบถ้วนถูกต้อง ชัดเจน และเป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านราคาน้ำมันเชื้อเพลิงพลังงาน หรือค่าขนส่งการผลิต และอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีนำไปใช้ในการวางแผนควบคุม สั่งการ และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาการจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีของกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ที่ได้รับรางวัลหรือว่าผลงานดีเด่นในด้านการจัดทำบัญชี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา และเป็นต้นแบบที่ดี 2.2) ผลผลิตมังคุดที่ไม่ได้คุณภาพที่ไม่สามารถส่งออกได้ ควรมีการคัดแยกคุณภาพผลผลิตอีกครั้ง และกำหนดราคาซื้อของที่ต้องดูลักษณะและสภาพของผลผลิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2565). คู่มือปฏิบัติตามกฎกระทรวงการดำเนินงานและการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
- จันทร์ศิลา จะเปี้ย. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บัญชีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน ของเกษตรกรไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ และกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุติมา เพชรคง และคณะ. (2566). ศึกษาการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการบริหารวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง สงขลา จังหวัดสงขลา. วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 12(1), 100-118.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยฉัตร ทองแพง. (2562). แนวทางการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลฝักไหม อำเภอ ห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(1), 108-118.
- ปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ. (2566). ผลกระทบของการจัดทำบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานของเกษตรกร อุตสาหกรรม พื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 42(4), 518-531.
- บุญยพรรณ คงแก้ว และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจ ของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(1), 160-169.
- ภัทรพร ภาระนาถ และคณะ. (2567). ผลกระทบของความเป็นมืออาชีพทางการบัญชี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้ข้อมูลทางการบัญชีและความสำเร็จในการดำเนินงานของ นักบัญชีในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 14(1), 170-184.
- มานะธร กอบน้ำเพชร และจิโรภาส โชติฉัตรชัย. (2563). มังคุด. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/CVYNy>
- รัตน์ชนก พรหมณศิริ และคณะ. (2563). ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนชุมชน พระเจริญ ตำบลกง อำเภอบ้านกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย. วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2(2), 32-45.
- สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. (2565). มังคุด. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/iP3z6>
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566). รายงานสินค้า พ.ศ. 2565 จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน ฐานข้อมูลเกษตร. กลุ่มสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). การศึกษาแนวทางการยกระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการให้บริการ ทางการเกษตรกรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม และสมุทรสาคร. ใน รายงาน การวิจัย. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- โสภณ ชุมทองโต และคณะ. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศทางบัญชีการเงินและรูปแบบการตั้งราคาของสินค้า เกษตรแปรรูปตามอัตลักษณ์ เขา ป่า นา เล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(11), 251-262.
- Al-Sharafat, A. J. (2016). Analyzing Farm Accounting Skills Related to Financial Performance of Dairy Industry : An Evidence from Jordan. Journal of Agricultural Science, 8(5), 112-119.

- Cronbach, L. J. (1963). Educational psychology. (2nd ed.). New York: Harcourt.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2004). Educational Research: Quantitative, Qualitative and Mixed Approach. (2nd ed.). Boston: Pearson Education.
- Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York: McGraw-Hill.
- Wulandari, E. et al. (2023). What makes farmers record farm financial transactions? Empirical evidence potato farmers in Indonesia. *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 68(2), 45-59.
- Yamane, T. (1967). Elementary Sampling Theory. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.

นวัตกรรมบริการและประสบการณ์ของผู้โดยสารที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการ
อิเล็กทรอนิกส์และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย*
SERVICE INNOVATION AND CUSTOMER EXPERIENCE AFFECTING
TO ELECTRONIC SERVICE QUALITY AND CUSTOMER LOYALTY:
A CASE OF LOW-COST AIRLINES IN THAILAND

นัตตา ทิพย์จันทา

Nadda Tipjanta

วิทยาลัยการบิน การท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Aviation Tourism and Hospitality, Sripatum University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: Nadda.ti@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์ผู้โดยสาร นวัตกรรมบริการ การรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย และ 2) เพื่อวิเคราะห์คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มผู้โดยสารชาวไทย จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้โดยสารคนไทยที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิง เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นนวัตกรรมบริการของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.31) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความภักดีของผู้โดยสารต่อสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.32) จากการทดสอบสมมติฐาน สามารถพยากรณ์ปัจจัยนวัตกรรมบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.900 คิดเป็นร้อยละ 90 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริการสำหรับครอบครัว ($\beta = 0.210$) มีอิทธิพลสูงสุด และสามารถพยากรณ์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.835 คิดเป็นร้อยละ 83.50 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) ($\beta = 0.388$) มีอิทธิพลสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การบริการ, ประสบการณ์, ความภักดี, สายการบินต้นทุนต่ำ

Abstract

The objectives of this research article were, 1) To examine passenger experience, service innovation, perceptions of electronic service quality, and passenger loyalty toward low-cost airlines in Thailand. 2) To analyze the impact of electronic service quality on passenger loyalty toward

*Received October 5, 2025; Revised October 29, 2025; Accepted October 31, 2025

low-cost airlines in Thailand. A quantitative research design was employed. Data were collected using a questionnaire from a purposive sample of 400 Thai passengers who had previously used low-cost airlines in Thailand between October 2023 and March 2024. Descriptive statistics and inferential statistics, specifically multiple regression analysis, were used for data analysis. The research findings revealed that the overall mean score of passenger opinions regarding service innovation of low-cost airlines was at the highest level (4.31). Similarly, the overall mean score of passenger loyalty toward low-cost airlines in Thailand was also at the highest level (4.32). Hypothesis testing indicated that service innovation had a positive influence on the electronic service quality of low-cost airlines in Thailand, with a multiple regression coefficient of 0.900, accounting for 90 percent of the variance. When considering individual factors, the “family service” dimension ($\beta = 0.210$) exerted the greatest influence. Furthermore, the analysis revealed that electronic service quality significantly influenced passenger loyalty, with a multiple regression coefficient of 0.835, accounting for 83.50 percent of the variance. Among the dimensions, “efficiency” ($\beta = 0.388$) had the strongest influence, statistically significant at the .01 level.

Keywords: Innovation, Service, Experience, Loyalty, Low-Cost Airline

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินเป็นอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางของผู้โดยสาร หรือการขนส่งสินค้าข้ามทวีป บริการที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็วและปลอดภัย จึงเป็นสิ่งที่ผู้รับบริการต่างคาดหวัง ท่าอากาศยานถือเป็นศูนย์กลางความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมการบิน อีกทั้งยังเป็นกลไกขับเคลื่อนอุตสาหกรรมในภาคอื่น ๆ อาทิ การขนส่งทางอากาศ การท่องเที่ยว การจัดการห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการลงทุนจากต่างประเทศ สำหรับผู้มาเยือนท่าอากาศยานเปรียบเสมือนพื้นที่ต้อนรับที่จะสร้างความประทับใจและสร้างความรู้สึกลดภัยในการมาเยือน และสำหรับผู้โดยสาร ท่าอากาศยานเปรียบเสมือนสถานที่พักผ่อนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกเดินทาง ท่าอากาศยานจึงมีความสำคัญในการจัดหาบริการและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่าอากาศยานต่างมีเป้าหมายสำคัญในการ “สร้างความพึงพอใจของลูกค้าและ “สร้างผลประกอบการที่ดีให้กับองค์กร” ธุรกิจท่าอากาศยานยังต้องเผชิญความท้าทายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความท้าทายทางด้านธุรกิจ เช่น การเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรม การบิน การแข่งขันภายในภูมิภาค หรือความท้าทายทางธรรมชาติและสังคม เช่น สภาพอากาศ ภัยพิบัติ การก่อการร้าย ความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งความท้าทายจากความคาดหวังของผู้โดยสาร การรับมือความท้าทายเหล่านี้ มีเป้าหมายเพื่อสร้างความพึงพอใจของลูกค้าและสร้างผลประกอบการที่ดีให้กับองค์กร จึงเป็นเหตุให้ “นวัตกรรม” เข้ามามีบทบาทสำคัญสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่าอากาศยานในปัจจุบัน นวัตกรรมสำหรับอุตสาหกรรมการบินสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นภาคการเดินทางและขนส่ง ภาคการบริการ รวมถึงภาคค้าปลีกและค้าส่ง นวัตกรรมจึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดห่วงโซ่มูลค่าและในหลายระดับ ตั้งแต่ นวัตกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป ที่เป็นการเพิ่มเติมเสริมแต่งผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จนไปถึงนวัตกรรมแบบก้าวกระโดด ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการเดิมอย่างสิ้นเชิง รวมถึงการตอบโจทย์ลูกค้าใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน นอกจากนี้ เทคโนโลยีถือเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการสร้างนวัตกรรมในอุตสาหกรรม เนื่องจากอุตสาหกรรมการบินเป็นอุตสาหกรรม

ที่มีมาตรฐานสูง ที่ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรักษาความปลอดภัย ด้านการบริการ เทคโนโลยี จึงเป็นตัวช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์และบริการให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ที่ควบคุมน้อยลง (Airports of Thailand Public Company Limited (AOT), 2018)

ตลาดสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีการแข่งขันสูงมาก หลายสายการบินต่างก็เสนอราคาตั๋วเครื่องบิน ในราคาถูก มีการบริการที่หลากหลาย และช่องทางการจองที่สะดวกมากขึ้นเป็นการดึงดูดผู้โดยสารที่คำนึงถึงราคา เป็นหลักในการให้บริการปัจจัยที่ขับเคลื่อนการแข่งขันการเติบโตของเศรษฐกิจไทยทำให้ผู้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นหลังจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 คลี่คลายลง จึงทำให้เกิด การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานการบิน สนามบินใหม่ ๆ ถูกสร้างขึ้น ทำให้เส้นทางการบินของสายการบินต้นทุนต่ำ มีทางเลือกในการบินมากขึ้น นโยบายการเปิดเสรีท้องฟ้า ทำให้สายการบินต้นทุนต่ำต่างประเทศสามารถบินเข้ามา ในประเทศไทยได้ง่ายขึ้น เทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่วยให้สายการบินสามารถลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ได้มากขึ้น จึงทำให้เกิดผลกระทบของการแข่งขัน ราคาตั๋วเครื่องบินที่ถูกผู้โดยสารมีตัวเลือกมากขึ้น และสามารถ จองตั๋วเครื่องบินในราคาที่ถูกลง ทั้งนี้ยังเสนอบริการที่หลากหลาย เช่น อาหาร น้ำหนักสัมภาระที่เข้คือน ที่นั่งที่ เลือกได้ ฯลฯ ผู้โดยสารสามารถเลือกบริการที่เหมาะสมกับความต้องการมีช่องทางการจองที่สะดวก ผู้โดยสารสามารถ จองตั๋วเครื่องบินผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชันมือถือ หรือตัวแทนจำหน่าย อนาคตของตลาดสายการบินต้นทุนต่ำ ในประเทศไทยจะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง จะยังคงแข่งขันกันในเรื่องราคา บริการ และช่องทางการขาย ผู้โดยสาร จะได้รับประโยชน์จากการแข่งขัน ในรูปแบบของราคาตั๋วเครื่องบินที่ถูกลง บริการที่หลากหลาย และช่องทางการจอง ที่สะดวก (International Air Transport Association (IATA), 2023)

ในยุคปัจจุบันผู้โดยสารมีความคาดหวังต่อประสบการณ์การบินที่ทันสมัยและยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งปัจจุบัน ผู้โดยสารมีความคาดหวังต่อประสบการณ์การบินที่มากกว่าแค่การเดินทางจากจุด A ไปยังจุด B ผู้โดยสารต้องการ ประสบการณ์การบินที่ทันสมัย สะดวกสบาย รวดเร็ว ตรงต่อเวลา และยั่งยืน ความคาดหวังของผู้โดยสารต่อ ประสบการณ์การบินที่ทันสมัย เช่น 1) เทคโนโลยี ผู้โดยสารต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก เช่น การเช็คอินออนไลน์ การจองตั๋วเครื่องบินผ่านแอปพลิเคชันมือถือ การขึ้นเครื่องบินโดยไม่ต้องใช้ตัวกระดาษ การใช้ Wi-Fi ความเร็วสูงบนเครื่องบิน และระบบความบันเทิงบนเครื่องบินแบบส่วนตัว 2) การบริการ ผู้โดยสารต้องการ บริการที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นมิตร เช่น การบริการที่นั่งที่กว้างขวาง อาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณภาพ บริการห้องน้ำที่สะอาด และบริการความช่วยเหลือสำหรับผู้พิการ และ 3) ความตรงต่อเวลา ผู้โดยสารต้องการ บินตรงต่อเวลา ไม่มีการล่าช้า และได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเที่ยวบินของตนอย่างทันท่วงที นอกจากนี้ยังคาดหวังต่อ ประสบการณ์การบินที่ยั่งยืน เช่น 1) สิ่งแวดล้อม ผู้โดยสารต้องการสายการบินที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษ ทางอากาศ ลดการใช้น้ำมัน และลดขยะ 2) สังคม ผู้โดยสารต้องการสายการบินที่สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น สร้างงาน และส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางสังคม 3) เศรษฐกิจ ผู้โดยสารต้องการสายการบินที่บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เสนอราคาตั๋วเครื่องบินที่เหมาะสม และสร้างผลตอบแทนที่ดีให้กับนักลงทุน สายการบินที่สามารถตอบสนอง ความคาดหวังของผู้โดยสาร ต่อประสบการณ์การบินที่ทันสมัยและยั่งยืน จะประสบความสำเร็จในตลาด ดึงดูดลูกค้าใหม่ รักษาฐานลูกค้าเดิม และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ผู้โดยสารยุคใหม่มีความคาดหวังต่อประสบการณ์การบินที่สูงขึ้น สายการบินจำเป็นต้องปรับตัว นำเทคโนโลยีมาใช้ พัฒนารูปแบบบริการ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้โดยสาร และสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ถือเป็นสิ่งที่ทุกสายการบินต้องการพัฒนา ปัญหาเหล่านี้พร้อมรับมือการบริการในยุคปัจจุบันให้พร้อมมากยิ่งขึ้นจึงต้องพยายามนำนวัตกรรมบริการ ที่ทันสมัยและใหม่เข้ามาใช้ในงานสายการบิน (International Civil Aviation Organization (ICAO), 2023)

จากการนำเสนอข้อมูลข้างต้นถึงความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริการและประสบการณ์ผู้โดยสารในปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบถึงผลกระทบที่จะมีต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงจะอย่างไรถึงจะสร้างความภักดีของผู้โดยสารต่อสายการบินในการกลับมาใช้บริการซ้ำและทำให้ผู้โดยสารเกิดความจงรักภักดีต่อสายการบินนั้น ๆ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “นวัตกรรมการบริการและประสบการณ์ของผู้โดยสารที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย” มีความสำคัญเกี่ยวกับ 1) ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้โดยสาร 2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสายการบินต้นทุนต่ำ 3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย 4) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน และ 5) สนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ด้วยเหตุผลดังกล่าวงานวิจัยเรื่องนวัตกรรมการบริการสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อยกระดับผู้โดยสารไทย จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาธุรกิจสายการบิน ยกระดับประสบการณ์การบินของผู้โดยสาร และส่งเสริมเศรษฐกิจไทยอันจะเป็นแนวทางการส่งเสริมนวัตกรรมการบริการการเพิ่มคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่จะก่อให้เกิดความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์ผู้โดยสาร นวัตกรรมบริการ การรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้โดยสารชาวไทยที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ เก็บจากกลุ่มผู้โดยสารทั้งสองท่าอากาศยาน คือ ท่าอากาศยานดอนเมืองและท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รวมถึงผู้ที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารคนไทยที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 10,801,553 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้โดยสารคนไทยที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 10,801,553 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566) และผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยเป็นแบบทราบจำนวนประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 400 ตัวอย่าง ใช้พื้นที่ในการเก็บ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง และท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พื้นที่ละ 200 โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ที่ 0.813 อ้างอิงจากตำราของ Hambleton (Berk, R. A., 1984) (ปรับปรุงแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิและนำแบบสอบถาม ไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คำนวณหา

ค่าความเชื่อมั่นได้ (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของค่า Cronbach ได้ค่าเท่ากับ 0.990 ซึ่งผ่านเกณฑ์จาก 0.70 ขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ของ Nunnally (Nunnally, J. C., 1978); (George, D. & Mallery, P., 2003)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิง เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression)

ผลการวิจัยชี้ว่า ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์และความภักดีในระดับสูง ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความภักดี ได้แก่ ประสบการณ์ผู้โดยสาร นวัตกรรมบริการ และการรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ สายการบินควรพัฒนาระบบเช็คอินอัตโนมัติ บริการแชทบอทและระบบความบันเทิงบนเครื่อง เพื่อเพิ่มความสะดวกและประสบการณ์ที่ดี ควรรักษาความเสถียรของเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และการให้บริการเสริมอย่างเหมาะสม เช่น Wi-Fi หรืออาหารตามสั่ง ทั้งนี้ การยกระดับคุณภาพบริการดิจิทัลจะช่วยสร้างความภักดีและความยั่งยืนในการแข่งขันของสายการบินต้นทุนต่ำในไทย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 นวัตกรรมบริการ การรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นนวัตกรรมบริการของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ในภาพรวม

นวัตกรรมบริการของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านระบบจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์	4.34	.697	มากที่สุด
2. ด้านบริการเสริมแบบเลือกจ่าย	4.26	.741	มากที่สุด
3. ด้านเทคโนโลยีมือถือ	4.34	.705	มากที่สุด
4. ด้านบริการรับส่งสนามบิน	4.28	.718	มากที่สุด
5. ด้านโปรโมชั่นและส่วนลด	4.32	.703	มากที่สุด
6. ด้านโปรแกรมสมาชิก	4.27	.745	มากที่สุด
7. ด้านบริการสำหรับครอบครัว	4.34	.685	มากที่สุด
รวม	4.31	.638	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นนวัตกรรมบริการของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับระดับความคิดเห็นที่สำคัญจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำจำแนกออกเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ด้านระบบจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์, ด้านเทคโนโลยีมือถือ และด้านบริการสำหรับครอบครัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ ด้านโปรโมชั่นและส่วนลด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$) ด้านบริการรับส่งสนามบิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) ด้านโปรแกรมสมาชิก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) และด้านบริการเสริมแบบเลือกจ่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความภักดีของผู้โดยสารต่อสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ความภักดีของผู้โดยสาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการซื้อบัตรโดยสารผ่านเว็บไซต์สายการบินไทยมีความผูกพันและคุ้มค่า และมีความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในครั้งต่อไปเป็นอันดับแรก	4.30	.835	มากที่สุด
2. ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ตั้งใจ จะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำทุกครั้งที่เดินทาง	4.33	.803	มากที่สุด
3. ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย จะบอกต่อถึงความคุ้มค่าในการใช้บริการอย่างแน่นอน	4.33	.807	มากที่สุด
รวม	4.32	.734	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความภักดีของผู้โดยสารต่อสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับระดับความคิดเห็นที่สำคัญจากมากไปหาน้อย พบว่าผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำจำแนกออกเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ตั้งใจ จะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำทุกครั้งที่เดินทางและผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย จะบอกต่อถึงความคุ้มค่าในการใช้บริการอย่างแน่นอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา คือ ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการซื้อบัตรโดยสารผ่านเว็บไซต์สายการบินไทยมีความผูกพันและคุ้มค่า และมีความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในครั้งต่อไปเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมถึงมีพฤติกรรมบอกต่อเชิงบวกต่อสายการบินที่ตนเลือกใช้บริการ เมื่อรวมทุกปัจจัย พบว่า ประสิทธิภาพผู้โดยสาร นวัตกรรมบริการและการรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสายการบินควรเน้นการพัฒนา นวัตกรรมและยกระดับประสิทธิภาพผู้โดยสารผ่านช่องทางดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาความภักดีและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดการบินต้นทุนต่ำ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า Variance Inflation Factors ค่า Tolerance ค่า Durbin-Watson ระหว่างตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	VIF	Tolerance	Durbin-Watson
$\bar{X}$	4.34	4.34	4.26	4.34	4.28	4.32	4.27	4.34			
S.D.	.651	.697	.741	.705	.718	.703	.745	.685			
Y		.763**	.777**	.773**	.763**	.822**	.865**	.825**			
X ₁		1.00	.799**	.766**	.672**	.723**	.763**	.705**	3.492	.289	
X ₂			1.00	.800**	.756**	.707**	.777**	.718**	4.211	.237	
X ₃				1.00	.760**	.769**	.773**	.758**	4.016	.249	1.926

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Variance Inflation Factors ค่า Tolerance ค่า Durbin-Watson ระหว่างตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย (ต่อ)

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	VIF	Tolerance	Durbin-Watson
X ₄					1.00	.762**	.763**	.773**	3.439	.291	
X ₅						1.00	.822**	.846**	4.521	.221	
X ₆							1.00	.865**	5.518	.181	
X ₇								1.00	5.389	.186	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า variance Inflation Factors ค่า Tolerance ค่า Durbin-Watson ระหว่างตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ 1) ระบบจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์ (x₁) 2) บริการเสริมแบบเลือกจ่าย (x₂) 3) เทคโนโลยีมือถือ (x₃) 4) บริการรับส่งสนามบิน (x₄) 5) โปรโมชั่นและส่วนลด (x₅) 6) โปรแกรมสมาชิก (x₆) และ 7) บริการสำหรับครอบครัว

(Y) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 - 0.741 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 ประกอบกับการพิจารณาค่า VIF พบว่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.181 - 0.289 ซึ่งไม่เกิน 10 การพิจารณาพร้อมกับ ค่า Durbin-Watson พบว่า Durbin-Watson คือ 1.926 ซึ่งค่าอยู่ในช่วง 1.50 - 2.50 เพราะฉะนั้นผลการตรวจสอบความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระแสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ นวัตกรรมการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

นวัตกรรมการบริการ	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients Beta	t	P
ค่าคงที่ (Constant)	.361		3.562	.000**
1. ระบบจองตั๋วเครื่องบิน	.157	.168	4.095	.000**
2. บริการเสริมแบบเลือกจ่าย	.138	.157	3.486	.001**
3. เทคโนโลยีมือถือ	.137	.149	3.379	.001**
4. บริการรับส่งสนามบิน	.039	.043	1.052	.293
5. โปรโมชั่นและส่วนลด	.167	.181	3.867	.000**
6. โปรแกรมสมาชิก	.084	.097	1.873	.062
7. บริการสำหรับครอบครัว	.200	.210	4.118	.000**
R	.900 ^a			
R Square	.811			
Adjusted R Square	.807			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.900 โดยสามารถพยากรณ์ปัจจัย นวัตกรรมการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ในภาพรวม ได้มากถึงร้อยละ 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ

เป็นรายด้าน พบว่า บริการสำหรับครอบครัว ($\beta = 0.210$) โปรโมชันและส่วนลด ($\beta = 0.181$) ระบบจองตั๋วเครื่องบิน ($\beta = 0.168$) บริการเสริมแบบเลือกจ่าย ($\beta = 0.157$) และเทคโนโลยีมือถือ ($\beta = 0.149$) ที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงยอมรับตามสมมติฐานที่ 2 นวัตกรรมบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย และปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 ในด้าน 2 ด้าน คือ โปรแกรมสมาชิก ($\beta = 0.097$) และมีบริการรับส่งสนามบิน ($\beta = 0.043$)

$Y = 1.071 + 0.210$ บริการสำหรับครอบครัว $+ 0.181$ โปรโมชันและส่วนลด $+ 0.168$ ระบบจองตั๋วเครื่องบิน $+ 0.157$ บริการเสริมแบบเลือกจ่าย และ $+ 0.149$ เทคโนโลยีมือถือ ปัจจัยทั้ง 5 ด้านมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า Variance Inflation Factors ค่า Tolerance ค่า Durbin-Watson ระหว่างตัวแปร ปัจจัยคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	VIF	Tolerance	Durbin-Watson
$\bar{X}$	4.32	4.35	4.28	4.36	4.38			
S.D.	.734	.675	.719	.689	.707			
Y	1.00	.801**	.755**	.772**	.750**	4.009	.249	
X ₁		1.00	.828**	.823**	.799**	4.508	.222	2.053
X ₂			1.00	.835**	.825**	5.140	.195	
X ₃				1.00	.859**	4.606	.217	
X ₄					1.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 * * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า variance Inflation Factors ค่า Tolerance ค่า Durbin-Watson ระหว่างตัวแปรปัจจัยคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ 1) ประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) (x₁) 2) ด้านความพร้อมของระบบ (System Availability) (x₂) 3) ด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment) (x₃) และ 4) ด้านความเป็นส่วนตัว (Privacy) (x₄)

(Y) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.675 - 0.734 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 ประกอบกับการพิจารณาค่า VIF พบว่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.195 - 0.249 ซึ่งไม่เกิน 10 การพิจารณาร่วมกับ ค่า Durbin-Watson พบว่า Durbin-Watson คือ 2.053 ซึ่งค่าอยู่ในช่วง 1.50 - 2.50 เพราะฉะนั้นผลการตรวจสอบความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระแสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity สามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ คุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

คุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients Beta	t	P
ค่าคงที่ (Constant)	.213		1.540	.124
1. ประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency)	.422	.388	7.002	.000**
2. ด้านความพร้อมของระบบ (System Availability)	.216	.212	3.601	.000**
3. ด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment)	.196	.184	2.931	.004*
4. ด้านความเป็นส่วนตัว (Privacy)	.112	.108	1.815	.070

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ คุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ (ต่อ)

คุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients Beta	t	P
R	.835 ^a			
R Square	.698			
Adjusted R Square	.694			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.835 โดยสามารถพยากรณ์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ ในภาพรวมได้มากถึงร้อยละ 83.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) ($\beta = 0.388$) ด้านความพร้อมของระบบ (System Availability) ($\beta = 0.212$) และด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment) ($\beta = 0.196$) ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงยอมรับตามสมมติฐานที่ 3 คุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำทั้ง 3 ด้านนี้และปฏิเสธในด้านความเป็นส่วนตัว (Privacy) ($\beta = 0.112$)

$Y = 0.213 + 0.227$ ด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) + 0.388 ด้านความพร้อมของระบบ (System Availability) + 0.212 และ + 0.196 ด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment) ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 นวัตกรรมบริการ การรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมบริการของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ด้านระบบจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์ 2) ด้านบริการเสริมแบบเลือกจ่าย 3) ด้านเทคโนโลยีมือถือ 4) ด้านบริการรับส่งสนามบิน 5) ด้านโปรโมชั่นและส่วนลด 6) ด้านโปรแกรมสมาชิก และ 7) ด้านบริการสำหรับครอบครัว

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีระดับความคิดเห็นต่อ นวัตกรรมบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านระบบจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์ เทคโนโลยีมือถือ และบริการสำหรับครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมดิจิทัลได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเดินทางที่ดีให้แก่ผู้โดยสารในยุคปัจจุบัน 1) ด้านระบบจองตั๋วออนไลน์ ได้รับความความคิดเห็นในระดับมากที่สุดสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่มุ่งเน้นความสะดวก รวดเร็ว และสามารถควบคุมกระบวนการด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khan, M. et al. ที่ชี้ว่า “ระบบจองออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ” เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มนักเดินทางที่มีความคุ้นชินกับเทคโนโลยี (Khan, M. et al., 2019) นอกจากนี้ 2) เทคโนโลยีมือถือ ซึ่งรวมถึงแอปพลิเคชันสายการบิน การแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ และการใช้โทรศัพท์มือถือในการเช็คอินหรือแสดงตั๋ว ยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสะดวกสบายในการเดินทาง ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ Kim, M. & Lee, C. ที่ระบุว่า การพัฒนาแพลตฟอร์มมือถือสามารถยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสาร และส่งผลโดยตรงต่อความภักดีของลูกค้าในสายการบินต้นทุนต่ำ (Kim, M. & Lee, C., 2018) 3) บริการสำหรับครอบครัว ก็ถือเป็นอีกหนึ่งนวัตกรรมที่ได้รับ

ความสนใจ โดยผู้โดยสารให้ความสำคัญกับการจัดที่นั่งใกล้กัน การดูแลเด็กเล็ก และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Chung ที่กล่าวถึง “Family-friendly services” ว่าเป็นองค์ประกอบที่สามารถเพิ่มความไว้วางใจและความภักดีต่อแบรนด์ของสายการบินในระยะยาว (Chung, Y., 2020) ในส่วนของ 4) โปรโมชัน และส่วนลด และ 5) โปรแกรมสมาชิก ก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ แม้จะอยู่ในลำดับรองลงมา แต่ก็สะท้อนถึงกลยุทธ์การตลาดที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการใช้บริการซ้ำ โดย Tsafarakis, S., et al. พบว่า กลุ่มผู้โดยสารที่มีความอ่อนไหวต่อราคาจะตอบสนองเชิงบวกต่อส่วนลดหรือสิทธิประโยชน์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันสูงเช่นประเทศไทย (Tsafarakis, S., et al., 2018) นอกจากนี้ 6) บริการเสริมแบบเลือกจ่าย แม้จะอยู่ในลำดับความสำคัญที่ต่ำที่สุด แต่ยังมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของสายการบินต้นทุนต่ำที่เน้นความยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้ผู้โดยสารเลือกบริการตามความจำเป็น อย่างไรก็ตาม อาจต้องการการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้โดยสารเข้าใจถึงความคุ้มค่าของบริการดังกล่าวได้อย่างชัดเจน (Suhartanto, D. et al., 2018)

โดยสรุป นวัตกรรมบริการของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้โดยสารในยุคดิจิทัล ที่เน้นความสะดวก ความเป็นส่วนตัว และความยืดหยุ่น การส่งเสริมนวัตกรรมเหล่านี้ควรดำเนินไปควบคู่กับกลยุทธ์การสื่อสารและการตลาด เพื่อสร้างความเข้าใจ คุณค่า และนำไปสู่ความภักดีในระยะยาวของผู้โดยสาร

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ของผู้โดยสารภายในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) 2) ด้านความพร้อมของระบบ (System Availability) 3) ด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment) และ 4) ด้านความเป็นส่วนตัว (Privacy)

การศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ของผู้โดยสารภายในประเทศไทย โดยเน้นการประเมินความพึงพอใจใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) 2) ด้านความพร้อมของระบบ (System Availability) 3) ด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment) และ 4) ด้านความเป็นส่วนตัว (Privacy) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้ว ผู้โดยสารในประเทศไทยมีความพึงพอใจในระดับสูงต่อคุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะในด้านความเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ได้รับการให้ความสำคัญจากผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำมากที่สุด นอกจากนี้ พบว่า ด้านความเป็นส่วนตัว (Privacy) เป็นปัจจัยที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญสูงสุด โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลส่วนบุคคลมีความเสี่ยงในการถูกละเมิด การที่ระบบสามารถรักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้ดีจะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้โดยสารในการใช้บริการ การรักษาความเป็นส่วนตัวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้ เนื่องจากความกังวลในเรื่องนี้มีผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีและระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งในธุรกิจสายการบิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hong, W. & Kim, H. ในส่วนของด้านการทำให้บรรลุความสำเร็จ (Fulfilment) นั้น ผลการศึกษา พบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำให้ความสำคัญต่อการได้รับบริการที่ตรงตามความคาดหวังและการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทันเวลา ผู้โดยสารต้องการที่จะได้รับการบริการที่ครบถ้วนตามที่ต้องการ ซึ่งการทำให้ผู้โดยสารรู้สึกว่าได้รับสิ่งที่ต้องการจากการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในระยะยาวได้ (Hong, W. & Kim, H., 2019) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bai et al. สำหรับด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน (Efficiency) ผลการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารยังคงให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการที่ระบบสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและไม่มีปัญหาทางเทคนิคที่ทำให้เกิดความยุ่งยากในการใช้งาน ระบบที่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้โดยสารสามารถทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวก (Bai, B. et al., 2022) ซึ่งจะทำให้ประสบการณ์การใช้บริการโดยรวมดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yoon, J. & Kim, J. และด้าน

ความพร้อมของระบบ (System Availability) (Yoon, J. & Kim, J., 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee, S. et al ที่เป็นอย่างหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร พบว่า ความพร้อมของระบบในการให้บริการผ่านอิเล็กทรอนิกส์ก็มีความสำคัญไม่น้อย เมื่อระบบสามารถทำงานได้ตลอดเวลาโดยไม่มีปัญหาขัดข้อง ผู้โดยสารจะรู้สึกมั่นใจในการใช้บริการและรู้สึกว่ามีค่าหรือข้อผิดพลาดใด ๆ เกิดขึ้น (Lee, S. et al., 2020) สามารถสรุปได้ว่า สายการบินต้นทุนต่ำที่ให้บริการผ่านอิเล็กทรอนิกส์ต้องพัฒนาและปรับปรุงทั้งในด้านประสิทธิภาพในการใช้งาน ความพร้อมของระบบ การทำให้บรรลุความสำเร็จ และการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้โดยสาร เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุด และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดสายการบินได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความภักดีของผู้โดยสารต่อสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการซื้อบัตรโดยสารผ่านเว็บไซต์สายการบินไทยมีความผูกพันและคุ้มค่า และมีความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในครั้งต่อไปเป็นอันดับแรก 2) ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ตั้งใจ จะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำทุกครั้งที่ได้เดินทาง และ 3) ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย จะบอกต่อถึงความคุ้มค่าในการใช้บริการ อย่างแน่นอนจะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำทุกครั้งที่ได้เดินทาง

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับความภักดีของผู้โดยสารต่อสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ซึ่งพบว่าโดยรวมแล้วผู้โดยสารมีความภักดีในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำ และการบอกต่อถึงความคุ้มค่าของบริการในแง่ของราคาและความสะดวกสบาย ผลการศึกษานี้สะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าผ่านประสบการณ์ที่ดีและความคุ้มค่าในการใช้บริการ ซึ่งสามารถนำไปสู่การภักดีและการแนะนำให้กับผู้อื่นได้ 1) ความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำ การที่ผู้โดยสารตั้งใจจะกลับมาใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำทุกครั้งที่ได้เดินทาง แสดงถึงความภักดีที่เกิดจากความพึงพอใจในประสบการณ์การใช้บริการ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen & Tsai ซึ่งพบว่า ความพึงพอใจและความสะดวกสบายในการใช้บริการมีผลต่อความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยการสร้างประสบการณ์ที่ดีจากการให้บริการที่คุ้มค่าและมีคุณภาพจะช่วยเพิ่มโอกาสในการรักษาลูกค้าและเพิ่มระดับความภักดีให้กับสายการบิน 2) การบอกต่อถึงความคุ้มค่า ผลการศึกษพบว่า ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะบอกต่อถึงความคุ้มค่าในการใช้บริการ สิ่งนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างความภักดีในระยะยาวผ่านการให้บริการที่เหนือความคาดหมาย (Chen, C. F. & Tsai, D. H., 2020) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคำแนะนำจากลูกค้าไปยังผู้อื่น การบอกต่อเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ทรงพลัง โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง เช่น สายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งผู้โดยสารมักจะตัดสินใจจากคำแนะนำและรีวิวจากผู้ใช้บริการจริง และ 3) ความผูกพันกับบริการ ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการซื้อบัตรโดยสารผ่านเว็บไซต์สายการบินไทยและรู้สึกว่ามีค่าผูกพันกับบริการ แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการมีช่องทางการจำหน่ายที่สะดวกและง่ายดาย การใช้ช่องทางออนไลน์ในการซื้อบัตรโดยสารช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและสร้างความผูกพันกับลูกค้า (Kim, M. & Lee, C., 2018) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bai, B. et al. ที่พบว่า ช่องทางการจำหน่ายออนไลน์และการมีประสบการณ์ที่สะดวกและรวดเร็วสามารถส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า โดยเฉพาะในตลาดสายการบินต้นทุนต่ำที่ผู้โดยสารคาดหวังประสิทธิภาพและความสะดวกในการใช้บริการ (Bai, B. et al., 2022)

สามารถสรุปได้ว่า สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยสามารถสร้างความภักดีจากผู้โดยสารได้ผ่านการมอบประสบการณ์ที่ดีและคุ้มค่า ซึ่งไม่เพียงแต่การให้บริการที่ดี แต่ยังรวมถึงช่องทางการจำหน่ายที่สะดวกสบายและการสร้างความสัมพันธ์ที่ยาวนานกับลูกค้าผ่านการบอกต่อและการกลับมาใช้บริการซ้ำ

สมมติฐานที่ 1 นวัตกรรมบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การนำเสนอ นวัตกรรมบริการ ที่ตอบสนองความต้องการและสร้างความสะดวกสบายแก่ผู้โดยสาร เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ การให้บริการเสริมที่เลือกจ่าย หรือการให้บริการสำหรับครอบครัว ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้โดยสารรู้สึกได้รับความสะดวกสบายและคุ้มค่ามากขึ้น การเน้นที่โปรโมชั่นและส่วนลด ยังถือเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการดึงดูดลูกค้า เนื่องจากสายการบินต้นทุนต่ำมีการแข่งขันที่สูง และผู้โดยสารมักจะมองหาความคุ้มค่าในการเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhou, X. et al. นอกจากนี้ เทคโนโลยีมือถือ ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเดินทางที่ดีขึ้น โดยช่วยให้ผู้โดยสารสามารถจัดการเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเองผ่านสมาร์ทโฟน ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการใช้บริการออนไลน์ในทุก ๆ ด้านของชีวิตประจำวัน (Zhou, X. et al., 2022)

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ผลการศึกษาเน้นย้ำถึงความสำคัญของการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และการมีระบบที่พร้อมเสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเสริมสร้างความภักดีของผู้โดยสาร การให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารได้ทันที เช่น การจองตั๋วที่รวดเร็ว การเช็คอินผ่านออนไลน์ หรือการจัดการการเดินทางที่สะดวกสบาย จะทำให้ผู้โดยสารรู้สึกพึงพอใจและมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำ การบริหารระบบที่มีความพร้อมในการให้บริการเป็นอีกปัจจัยที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญ เนื่องจากความไม่เสถียรของระบบอาจสร้างความไม่พึงพอใจและทำให้ผู้โดยสารมีความรู้สึกไม่มั่นใจในการใช้บริการในครั้งถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Santos, J. & Fernandes, J.; Kucukusta, D. et al. ที่กล่าวว่าการที่ความเป็นส่วนตัว ไม่ได้มีอิทธิพลต่อความภักดีอาจจะเกี่ยวข้องกับลักษณะของสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งผู้โดยสารอาจไม่คาดหวังการให้บริการที่เน้นความเป็นส่วนตัวมากนัก เนื่องจากสายการบินต้นทุนต่ำมักเน้นที่การให้บริการที่ประหยัดและคุ้มค่า การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความสะดวกในการเดินทางอาจสำคัญกว่าความเป็นส่วนตัวในสายตาของผู้โดยสารกลุ่มนี้ (Santos, J. & Fernandes, J., 2020); (Kucukusta, D. et al. , 2020)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพของบริการอิเล็กทรอนิกส์และความภักดี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเชิงบวกต่อความภักดี ได้แก่ ประสบการณ์ผู้โดยสาร นวัตกรรมบริการ และการรับรู้คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ สายการบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา ระบบเช็คอินอัตโนมัติ (Self Check-in System) ระบบความบันเทิงส่วนบุคคลบนเครื่องบิน (In-flight Entertainment) และ บริการแชทบอท (Chatbot Service) เนื่องจากเป็นบริการที่ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้โดยสารอย่างแท้จริงนอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมบริการที่ตอบโจทย์ด้านความคุ้มค่าและสะดวกสบาย เช่น แพคเกจท่องเที่ยว การบริการรถรับ-ส่งสนามบิน และระบบบริหารจัดการขั้นตอนการเดินทางด้วยตนเองผ่านมือถือ จะช่วยยกระดับประสบการณ์ผู้โดยสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันในด้าน ความพร้อมของระบบ (System Availability) ผู้ให้บริการควรให้ความสำคัญกับความเสถียรของเว็บไซต์ แอปพลิเคชันและระบบหลังบ้าน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความไม่พึงพอใจจากปัญหาทางเทคนิค ขณะเดียวกันควรประชาสัมพันธ์จุดเด่นของบริการที่มีอยู่ เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติหรือแพคเกจท่องเที่ยว ผ่านช่องทางออนไลน์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างการรับรู้และเพิ่มคุณค่าการบริการในมุมมองของผู้โดยสาร นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า บริการบางประเภท เช่น ระบบจดจำใบหน้า (Facial Recognition), บริการ Wi-Fi ความเร็วสูง และอาหารตามสั่งบนเครื่องบิน ยังไม่ได้รับความสำคัญจากกลุ่มผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

จึงควรจัดให้เป็นบริการเสริม (Optional Service) ที่ผู้โดยสารสามารถเลือกซื้อเพิ่มเติมได้ตามความต้องการโดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service Quality) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสาร (Passenger Loyalty) ดังนั้นสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับการสร้างประสบการณ์ผู้โดยสารที่มีคุณค่า เพื่อสร้างความยั่งยืนทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมการบิน ข้อเสนอแนะ ขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลากหลายช่วงอายุและภูมิภาค การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง เช่น กลุ่มผู้โดยสารชาวต่างชาติ กลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มผู้โดยสารในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมุมมองและพฤติกรรมผู้บริโภคที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

- 1) เปรียบเทียบระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำกับสายการบินพรีเมียม ควรศึกษาความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพบริการอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำกับสายการบินแบบ Full-service ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความคาดหวังและลักษณะของผู้โดยสารแต่ละกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น
- 2) ศึกษาเชิงลึกด้านพฤติกรรมผู้โดยสารและเทคโนโลยีที่ตอบโต้เฉพาะกลุ่ม งานวิจัยต่อไป สามารถเน้นศึกษาพฤติกรรมผู้โดยสารที่ใช้เทคโนโลยีเฉพาะ เช่น Mobile App, Chatbot หรือ Self-service kiosk ว่ามีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีอย่างไรในระดับปัจเจก
- 3) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในระยะยาว เนื่องจากพฤติกรรมการใช้บริการออนไลน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรมีการติดตามผลในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อดูแนวโน้มการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น AI, biometrics หรือระบบอัตโนมัติในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2566). รายงานสถิติประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/pa1x5>
- Airports of Thailand Public Company Limited (AOT). (2018). Annual Report 2018. Retrieved April 28, 2025, from <https://investor.airportthai.co.th/ar.html>
- Bai, B. et al. (2022). The impact of fulfillment on passenger satisfaction in the airline industry. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 46(3), 542-560.
- Berk, R. A. (1984). A guide to criterion-referenced test construction. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Chen, C. F. & Tsai, D. H. (2020). The effects of service quality on customer satisfaction and loyalty in the airline industry. *Journal of Air Transport Management*, 85(2020), 12-19.
- Chung, Y. (2020). The influence of family-friendly services on airline customer retention. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(2), 221-238.
- George, D. & Mallery, P. (2003). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. (4th ed.). New York: Allyn & Bacon.
- Hong, W. & Kim, H. (2019). Privacy concerns and customer trust in airline services. *International Journal of Information Management*, 45(2019), 56-67.
- International Air Transport Association (IATA). (2023). Annual Safety Report 2023. Retrieved April 28, 2025, from <https://www.iata.org/en/publications/safety-report/>
- International Civil Aviation Organization (ICAO). (2023). Annual Safety Report 2023. Retrieved April 28, 2025, from <https://shorturl.asia/UjHdq>

- Khan, M. et al. (2019). Online booking systems and passenger satisfaction in low-cost airlines. *Journal of Air Transport Management*, 75(2019), 55-62.
- Kim, M. & Lee, C. (2018). Mobile service quality and its influence on user satisfaction in the airline industry. *International Journal of Tourism Sciences*, 18(3), 144-157.
- Kucukusta, D. et al. (2020). Privacy and service quality in low-cost carriers: What matters to consumers. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 37(1), 55-70.
- Lee, S. et al. (2020). Prevalent insomnia concerns among direct-care workers JAG. *Journal of Applied Gerontology*, 41(1), 1-11.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. (2nd.). New York: McGraw-Hill.
- Santos, J. & Fernandes, J. (2020). The influence of service quality on loyalty in the low-cost airline industry. *Journal of Marketing Management*, 21(6), 99-112.
- Suhartanto, D. et al. (2018). Understanding customer loyalty in the airline industry: The role of price fairness, frequent flyer programs and in-flight service. *Tourism Management Perspectives*, 28(2018), 102-109.
- Tsafarakis, S. et al. (2018). A multiple criteria approach for airline passenger satisfaction measurement and service quality improvement. *Journal of Air Transport Management*, 68, 61-75. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2017.09.010>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.
- Yoon, J. & Kim, J. (2021). The role of technology in low-cost airline customer satisfaction. *Journal of Air Transport Management*, 78(2021), 1-10.
- Zhou, X. et al. (2022). Pricing strategies in low-cost carriers: The impact of promotions and discounts on customer loyalty. *Journal of Marketing Research*, 29(4), 456-470.

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1*

A MODEL FOR DEVELOPING TEACHER POTENTIAL IN ACTIVE LEARNING THROUGH
A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY: A CASE STUDY OF
BANPRAKHONG SCHOOL AT BURIRAM PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

สำรวม คงสืบชาติ

Samruam Khongseupchat

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 บุรีรัมย์ ประเทศไทย

Buriram Primary Education Service Area Office 1, Buriram, Thailand

Corresponding author E-mail: sraimk09@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 3) พัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครู และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มเป้าหมายครูโรงเรียนบ้านประคอง 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ รูปแบบการพัฒนา แบบสำรวจ แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็นและค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบศักยภาพครูมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการมีความรู้ความสามารถในการใช้หลักสูตร มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = .41) สภาพที่พึงประสงค์ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .49) ค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด .582 องค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน การมีภาวะผู้นำร่วมกัน การทำงานเป็นทีมร่วมมือร่วมพลัง และการสนับสนุนชุมชน มีสภาพปัจจุบันระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = .42) สภาพที่พึงประสงค์ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .46) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด .597 โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการและการประเมินผล มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ระดับ มากที่สุด ผลการใช้รูปแบบครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกดีมาก 97.50% และดี 2.50% ครูมีผลการพัฒนาจัดการเรียนรู้เชิงรุกดีมาก 98.89% ผู้เรียนมีสมรรถนะดี - ดีเยี่ยม 97.98% และครูพึงพอใจการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ PLC ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบพัฒนาศักยภาพครู, จัดการเรียนรู้เชิงรุก, ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the components of teachers' competency in active learning management and of professional learning communities; 2) To examine the current

*Received October 2, 2025; Revised October 29, 2025; Accepted October 31, 2025

conditions, the desirable conditions, and the needs; 3) To develop a model for enhancing teachers' competency; and 4) To study the results of implementing the developed model. The target group consisted of 10 teachers from Banprakhong School, selected through purposive sampling. The research instruments included a development model, survey forms, and evaluation forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, the Priority Needs Index, and Percentage. The research findings revealed that teachers' competency in active learning management comprised four components: self and peer development, being a change leader, ability in active learning management, and knowledge and understanding of curriculum implementation. The current condition was at a moderate level ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = .41), while the desirable condition was at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .49), with the highest need value .582. The professional learning community comprised four components: shared vision and values, shared leadership, collaborative teamwork, and community support. The current condition was at a moderate level ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = .42), while the desirable condition was at the highest level ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .46), with the highest need value .597. The developed model consisted of five elements: principles, objectives, content, process, and evaluation. It was found to be highly appropriate and beneficial. The results of the model implementation indicated that teachers' competency in active learning management was at a very high level (97.50%) and high level (2.50%). The overall performance in active learning management was very good (98.89%). Students demonstrated good to excellent competency (97.98%), and teachers' satisfaction with the competency development through PLC was at the highest level.

Keywords: Teacher Competency Development Model, Active Learning Management, Professional Learning Community

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา โดยปรับเปลี่ยนบทบาทครูจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) แผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยมีความเสมอภาคและเข้าถึงโอกาสในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น ครูต้องตื่นตัวและพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ครูต้องวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวคิดในการขับเคลื่อนพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงวิชาชีพ โดยมีกระบวนการมากกว่าการฝึกอบรม เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้

จากรายงานการประเมินตนเองปีการศึกษา 2564 พบว่า ครูโรงเรียนบ้านประคองส่วนใหญ่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายเน้นการบอกความรู้ให้ผู้เรียนฟังและจดจำ ไม่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพียงร้อยละ 67 มีผลการประเมินสมรรถนะความสามารถในการคิดในระดับดีถึงดีมาก ซึ่งไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ไว้ร้อยละ 74 ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไข และสรุปได้ว่า ศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องพัฒนา โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในห้องเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากการรวมกลุ่มกันของครูเพื่อร่วมมือร่วมพลังเรียนรู้ร่วมกัน และสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษาทำให้สมรรถนะวิชาชีพครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านประคองตระหนักว่าครูเป็นหัวใจหลักของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน จึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์ใช้ผ่านการทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โรงเรียนบ้านประคอง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
4. เพื่อศึกษาผลการใช้ ประเมินรูปแบบ และประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

ระยะ การดำเนินงาน	รายละเอียดกิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย / ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 1 ศึกษา องค์ประกอบ พัฒนาคุณภาพ ครูและชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทาง วิชาชีพ	- ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูล พื้นฐานของครูโรงเรียนบ้านประคอง - สังเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนา ศักยภาพครูและชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ - สร้างแบบประเมินความสอดคล้องของ องค์ประกอบ - ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินค่า IOC และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ประเมินความ เหมาะสม	ผู้เชี่ยวชาญและ ผู้ทรง คุณวุฒิด้าน การศึกษา	แบบประเมิน ความสอดคล้อง ของ องค์ประกอบ	ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 (ต่อ)

ระยะ การดำเนินงาน	รายละเอียดกิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย / ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 2 ศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึง ประสงค์ และ ความต้องการ จำเป็น	- สำรวจความคิดเห็นครูโรงเรียนบ้าน ประคองเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและ สภาพที่พึงประสงค์ - วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น	ครูโรงเรียน บ้านประคอง ทั้งหมด 10 คน (1 คนเกษียณ แต่มีครูย้ายมา แทน 1 คน)	แบบสอบถาม ปัจจุบัน สภาพที่ พึงประสงค์	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับ ความสำคัญของ ความต้องการจำเป็น
ระยะที่ 3 พัฒนา รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพครู	- สร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูจาก ผลการวิเคราะห์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง - จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ - ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ และคู่มือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ - ทดลองใช้กับครูโรงเรียนบ้านประคอง และปรับปรุงแก้ไข	ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และครูโรงเรียน บ้านประคอง ที่ทดลองนำร่องใช้ รูปแบบและคู่มือ จำนวน 3 คน (ครู ทั้งหมด 10 คน)	แบบประเมิน ความเหมาะสม ของรูปแบบและ คู่มือ	วิเคราะห์เชิง คุณภาพและ เชิงปริมาณ (ค่าเฉลี่ยและค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน)
ระยะที่ 4 ศึกษา ผลการใช้ และประเมิน ความพึงพอใจ	- ประเมินผลการใช้รูปแบบและคู่มือกับ ครูและผู้เรียน - เก็บข้อมูลความพึงพอใจของครู - วิเคราะห์ผลการพัฒนาและสมรรถนะ ผู้เรียน	ครู 10 คน ผู้เรียน ป.1 - 6 จำนวน 99 คน ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และ ครูวิชาการ	แบบประเมิน รูปแบบและคู่มือ แบบประเมิน ความพึงพอใจ/ แบบสะท้อนผล การเรียนรู้	วิเคราะห์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อสรุปผล การประเมินและ ความพึงพอใจ

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิจัยมี 4 ระยะที่ดำเนินอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง (ระยะที่ 1) เพื่อสร้างความเข้าใจรากฐาน จากนั้นวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการของครู (ระยะที่ 2) และพัฒนารูปแบบและคู่มือการใช้ (ระยะที่ 3) สุดท้าย คือ การนำไปใช้จริงกับครูและผู้เรียน พร้อมประเมินผลและประเมินความพึงพอใจ (ระยะที่ 4) เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครู ที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สรุปได้ ดังนี้ ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสังเคราะห์ สรุปศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มี 5 ตัวบ่งชี้ 2) การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 5 ตัวบ่งชี้ 3) การมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 7 ตัวบ่งชี้ 4) การมีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร มี 5 ตัวบ่งชี้ ส่วนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน มี 5 ตัวบ่งชี้ 2) การมีภาวะผู้นำร่วมกัน มี 5 ตัวบ่งชี้ 3) การทำงานเป็นทีมร่วมมือร่วมพลัง มี 5 ตัวบ่งชี้ และ 4) การสนับสนุนชุมชน มี 5 ตัวบ่งชี้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สรุปได้ ดังนี้ ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านประคอง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = .41)

มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .49) และมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = .582$) ส่วนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการสำรวจสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = .42) มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .46) และมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = .597$)

3. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนี้

3.1 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ และ 5) การประเมินผลของรูปแบบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .49) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .48) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .48)

3.2 ผลการพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) ส่วนที่ 1 บทนำ 3) ส่วนที่ 2 การเตรียมการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ส่วนที่ 3 การดำเนินงานพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5) ส่วนที่ 4 การติดตาม ปรับปรุงการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6) ส่วนที่ 5 เนื้อหาความรู้ประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ 7) ส่วนที่ 6 แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 8) ส่วนที่ 7 การตรวจสอบประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 9) เอกสารอ้างอิง ซึ่งแต่ละส่วนโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .51) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .52) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = .52)

3.3 ผลจากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในปีการศึกษา 2565 พบว่า ครูที่รับการนิเทศมีผลการประเมินศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกระดับดีมาก ร้อยละ 95.00 และระดับดี ร้อยละ 5.00 ทำให้ครูที่รับการนิเทศมีผลงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกระดับดีมาก ร้อยละ 95.56 และระดับดี ร้อยละ 4.44 จึงส่งผลให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนบ้านประคองมีสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดระดับดีถึงดีเยี่ยม ร้อยละ 96.30 ซึ่งครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .50)

3.4 ข้อค้นพบจากการเปิดชั้นเรียนและการประชุมถอดบทเรียน ปีการศึกษา 2565 สรุปได้ว่าการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการพัฒนาครูสู่การพัฒนาผู้เรียน โดยครูร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ครูทุกคนได้แสดงบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนรู้ การจัดกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ควรจัดกลุ่มครูที่จัดการเรียนรู้ในระดับชั้นเดียวกัน หรือจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพครูให้บรรลุเป้าหมาย จากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6 ขั้นตอน ส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ดังนั้นควรดำเนินงานจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สรุปได้ ดังนี้

4.1 ครูโรงเรียนบ้านประคอง ปีการศึกษา 2566 มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกระดับดีมาก ร้อยละ 97.50 และระดับดี ร้อยละ 2.50 โดยครูทั้ง 10 คน มีผลงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คนละ 2 - 3

หน่วยการเรียนรู้ ทำให้ครูมีผลงานการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับดีมาก ร้อยละ 98.89 และระดับดี ร้อยละ 1.11 ส่งผลให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนบ้านประคองมีสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดในระดับดีถึงดีเยี่ยม ร้อยละ 97.98 และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = .45)

4.2 จากข้อค้นพบในการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูง ในการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนจากการพัฒนาศักยภาพครูโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และให้ครูทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ดีขึ้น ครูสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้สอดคล้องกับแผนจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง กล้าแสดงความคิดเห็นและมีความสุขในการเรียน ผลลัพธ์ที่ชัดเจน ได้แก่ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสามารถสร้างสรรค์ผลงาน นำเสนอและสรุปองค์ความรู้ได้นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีสมรรถนะด้านการคิดที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จมาจากการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง ได้แก่ การแบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมควรมีสมาชิก 3 - 4 คนต่อกลุ่ม ครูควรกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายมากขึ้น และควรสนับสนุนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคองแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูสู่การพัฒนาผู้เรียน การใช้ห้องเรียนเป็นฐานการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการสนับสนุนของผู้บริหารอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ชัดเจน ซึ่งแนวทางนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างทีมงาน การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นหลัก และปรับปรุงจุดที่ท้าทายให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. องค์ประกอบของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 4 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยและทฤษฎีของนักวิชาการ โดยองค์ประกอบด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครูเป็นรากฐานสำคัญของศักยภาพครู โดยเฉพาะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ส่วนความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสอดคล้องกับ Leith Wood, K.A. & Riehl, C. ที่กล่าวว่าจัดการเรียนรู้เป็นศักยภาพของครูจัดกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของผู้เรียน (Leith Wood, K. A. & Riehl, C., 2003) และ Hightower, S. ที่พบว่า การเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่วนองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน 2) การมีภาวะผู้นำร่วมกัน 3) การทำงานเป็นทีมร่วมมือร่วมพลัง และ 4) การสนับสนุนชุมชน (Hightower, S., 2014) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิกรณ์ ขนอม ที่พบว่าการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นหัวใจที่นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมและการแบ่งปันวิธีปฏิบัติที่ดี การมีภาวะผู้นำร่วมกันช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมต่อการพัฒนาสถานศึกษา (สุธิกรณ์ ขนอม, 2559) สอดคล้องกับอำนาจ เหลื่อน้อย กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างชุมชนกัลยาณมิตร (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561) และชูชาติ พ่วงสมจิตร ที่พบว่า ความสำเร็จของชุมชนแห่งการเรียนรู้

ทางวิชาชีพขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำและการสนับสนุนจากทุกฝ่าย (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560)

2. สภาพปัจจุบันของศักยภาพครูและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านประคอง อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกองค์ประกอบมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 4) ความรู้ความสามารถในการใช้หลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวรรณ แก้วโชติ และชัชฎาภา วัฒนธรรม ที่ยืนยันว่าการพัฒนาศักยภาพครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรมุ่งให้ครูเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (นันทวรรณ แก้วโชติ และชัชฎาภา วัฒนธรรม, 2565)

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูและการใช้รูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การประเมินผล มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมุทร สมปอง; Joyce, W. & Calhoun, E. ที่เสนอว่า รูปแบบการพัฒนาที่ดีควรมีองค์ประกอบครบถ้วนทั้ง 5 ด้าน การใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2566 ให้ผลว่า ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกระดับดีมาก ร้อยละ 97.50 และมีผลงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระดับดีมาก ร้อยละ 98.89 ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดระดับดีถึงดีเยี่ยม ร้อยละ 97.98 (สมุทร สมปอง, 2558); (Joyce, W. & Calhoun, E., 2017) สอดคล้องกับ Lieberman, A. & Miller, L. ที่กล่าวว่า ศักยภาพครูทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาทั้งด้านวัฒนธรรมการทำงานและคุณภาพของผู้เรียน (Lieberman, A. & Miller, L., 2004)

4. ข้อค้นพบจากการใช้รูปแบบ ข้อค้นพบสำคัญจากการใช้รูปแบบคือ การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการพัฒนาศูสู่การพัฒนาผู้เรียน ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6 ขั้นตอนที่เน้นวิธีการแบบเปิด โดยใช้ห้องเรียนจริงเป็นฐานการพัฒนา ครูทำงานร่วมกันเป็นทีม ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง กล้าแสดงความคิดเห็นและมีความสุขในการเรียน ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีกระบวนการพัฒนา 7 ขั้นตอน ส่งผลต่อการยกระดับศักยภาพครูและคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับทั้งทฤษฎีและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านประคอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนาที่ผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสรุปได้ว่า 1) ผลการศึกษาองค์ประกอบศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจากผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนสภาพปัจจุบันของศักยภาพครูโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา โดยเฉพาะด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ผลการศึกษาองค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน การมีภาวะ

ผู้นำร่วมกัน การทำงานเป็นทีมร่วมมือร่วมพลังและการสนับสนุนชุมชน โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ แต่สภาพปัจจุบันยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพครูสู่การพัฒนาผู้เรียนต่อไป 3) การพัฒนารูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1) หลักการ เป็นการพัฒนาครูสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานและเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 3.2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพครู พัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน 3.3) เนื้อหา โดยเน้นความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ศักยภาพครู ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสมรรถนะผู้เรียน 3.4) กระบวนการ มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 3.4.1) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3.4.2) วิเคราะห์ปัญหาและเลือกเรื่องที่ต้องพัฒนาและปรับปรุง 3.4.3) สืบค้นแนวทางพัฒนาและแก้ปัญหา 3.4.4) ออกแบบและจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ 3.4.5) ปรับปรุงแก้ไขแผนจัดการเรียนรู้ 3.4.6) จัดการเรียนรู้ตามแผนและสังเกตการจัดการเรียนรู้ และ 3.4.7) สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และ 3.5) การประเมินผล โดยประเมินศักยภาพครู ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสมรรถนะของผู้เรียนและความพึงพอใจของครู โดยคู่มือการใช้รูปแบบประกอบด้วย คำชี้แจง บทนำ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การปฏิบัติ การประเมินผลและแบบฟอร์มบันทึกกิจกรรมทั้งรูปแบบและคู่มือได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด เมื่อทดลองนำร่องใช้ในปีการศึกษา 2565 พบว่า ครูโรงเรียนบ้านประคองมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและผลพัฒนาอยู่ในระดับดีมากถึงดีเยี่ยมร้อยละ 95.00 ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะระดับดีถึงดีเยี่ยมร้อยละ 96.30 และผลการใช้ในปีการศึกษา 2566 พบว่า ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับดีมากร้อยละ 97.50 และผลการพัฒนาในระดับดีมากถึงดีเยี่ยมร้อยละ 98.89 ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในระดับดีถึงดีเยี่ยม ร้อยละ 97.98 ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อค้นพบจากการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีประสิทธิภาพสูงและเป็นการพัฒนาครูสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยตรงจากการทำงานเป็นทีม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 6 ขั้นตอน และการจัดกลุ่มครูตามระดับชั้นหรือวิชาที่ใกล้เคียงกันเป็นปัจจัยช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย จากการสนับสนุนอย่างเป็นระบบของผู้บริหารที่เป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จ และมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง เช่น การจัดกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสม (3 - 4 คนต่อกลุ่ม) การกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ ทั้งนี้ผู้บริหารควรนำองค์ประกอบศักยภาพครู และองค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครู และนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้อย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปในระดับจังหวัด ภาคหรือประเทศ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบ และควรนำรูปแบบไปทดลองใช้ในระดับมัธยมศึกษา หรือสถานศึกษาขยายโอกาส เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและเป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพครูและการศึกษาโดยรวมให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 10(1), 34-41.
- นันทวรรณ แก้วโชติ และชัชฎาภา วัฒนธรรม. (2565). การพัฒนารูปแบบสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา, 1(1), 43-56.

- สมุทร สมปอง. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2562). บทเรียนจากสถานศึกษาในการพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่ จำกัด.
- สุธิกรณ์ ขนอม. (2559). รูปแบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนภาษาไทยของครูในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สพป.ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(3), 155-166.
- Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). "Active Learning : Creating Excitement in the Classroom." ERIC Digest. Washington D.C.: ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Hightower, S. (2014). Effect of Active Learning on Students' Academic Success in the Medical Classroom. In Doctors' thesis Doctor of Education. Walden University.
- Joyce, W. & Calhoun, E. (2017). Model of Teaching. United States of America: Prentice-Hall.
- Leith Wood, K. A. & Riehl, C. (2003). What We Know about Successful School Leadership. Nottingham: National College for School Leadership.
- Lieberman, A. & Miller, L. (2004). Teacher leadership. Son Francisco: Jossey-boss.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการ
ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช*
FACTORS INFLUENCING THE DIGITAL TECHNOLOGY AND
INNOVATION PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES (SMES)
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กุลวดี จันทร์วิเชียร, เติชิตา สุทธิรักษ์*, วิสูตร เพชรรัตน์, พัทธนันท์ อธิตัง, นฤพร ธิติประเสริฐ
Kunwadee Janwichain, Taechita Sutthirak*, Wisut Petcharat, Pattanun Atitang, Naruporn Thitiprasert

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Management Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: taechita_sut@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แรงจูงใจและทัศนคติ การพัฒนาทักษะนวัตกรรม ตัวแปรเกณฑ์ คือ สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การพัฒนาทักษะนวัตกรรม มีลำดับมากที่สุด รองลงมาเป็นปัจจัยแรงจูงใจและทัศนคติ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 87.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) แนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะนวัตกรรม และแรงจูงใจและทัศนคติผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ผลลัพธ์สำคัญของผู้ประกอบการในบริบทสังคมดิจิทัลในปัจจุบัน เกิดจากแรงจูงใจทัศนคติภายใน และเกิดการพัฒนากิจกรรมนวัตกรรมภายใต้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่มีการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบดิจิทัล ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถปรับตัวเติบโต และแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

คำสำคัญ: สมรรถนะ, เทคโนโลยีดิจิทัล, นวัตกรรม, ผู้ประกอบการ, ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This study aimed 1) To investigate the factors influencing digital technology and innovation competency among small and medium-sized enterprise (SME) entrepreneurs in Nakhon Si Thammarat Province, and 2) To explore approaches for promoting digital technology and innovation competency. This quantitative research included the predictor variables: learning environment, motivation and attitude, and innovation skill development. The criterion variable was digital technology and innovation competency. The sample consisted of 400 SME entrepreneurs in Nakhon Si Thammarat Province, selected through purposive sampling. The research instrument was an online questionnaire. The statistical tools used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that the factors affecting digital technology and innovation competency among SME entrepreneurs were, in order of significance, innovation skill development and motivation and attitude. These factors together could predict 87.40% of the variance in digital technology and innovation competency at the 0.05 level of statistical significance. The study suggests that promoting digital technology and innovation competency among SME entrepreneurs in Nakhon Si Thammarat Province should emphasize innovation skill development as well as motivation and attitude enhancement through practical learning approaches. The key outcomes for entrepreneurs in the contemporary digital society derive from intrinsic motivation and attitudes, coupled with the development of innovation skills through experiential learning processes supported by a digital learning environment. This foundation serves as a critical basis for enhancing the capacity of small and medium-sized enterprises to adapt, grow, and achieve sustainable competitiveness in the digital economy era.

Keywords: Performance, Digital Technology, Innovation, Entrepreneurs, Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs)

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับนวัตกรรมได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน และได้เพิ่มศักยภาพของการเติบโตของธุรกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017); (Teece, D. J., 2018) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่เพียงส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจ แต่ยังส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค โครงสร้างอุตสาหกรรม และการสร้างคุณค่าใหม่ในห่วงโซ่ธุรกิจ (Porter, M. E. & Heppelmann, J. E., 2015) โดยเฉพาะในภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและการเติบโตอย่างยั่งยืน

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ โดยคิดเป็นกว่า 99% ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด และสร้างการจ้างงานกว่า 70% ของแรงงานทั้งประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ SMEs จำนวนมากจะตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ แต่การประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพยังคงเป็นความท้าทาย ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคน และทักษะบุคลากร (World Bank, 2020) Davis สรุปว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรม เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะความสามารถของบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในการเรียนรู้

การทำงาน (Davis, F. D., 1989) และการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุคดิจิทัล ประกอบด้วยการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การทดลองใช้เทคโนโลยีในการพัฒนานวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกับผู้อื่น (Bandura, A., 1986); (Gilster, P., 1997) ในส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นปัจจัยและสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนรู้ ปัจจัยเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา งานวิจัยของ กมลชนก โยธาจันทร์ กล่าวว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ (Learning Environment), ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology), และปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) โดยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคลในด้านต่าง ๆ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจ หมายถึง พลังภายในที่กระตุ้นให้บุคคลดำเนินการหรือบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ปัจจัยด้านทัศนคติ (Attitude) ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (กมลชนก โยธาจันทร์, 2566) ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในงานของจิรัชญา สุขเย็น และพรณทิพย์ อย่างกลั่น กล่าวว่าปัจจัยด้านทักษะและแรงจูงใจส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวของนักบัญชียุคดิจิทัล ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านความรวดเร็วในการปฏิบัติ และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพงาน (จิรัชญา สุขเย็น และพรณทิพย์ อย่างกลั่น, 2566) ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะในการคิดค้นหรือพัฒนาแนวคิดและสิ่งใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยรวมถึงหลายปัจจัยที่สามารถช่วยผลักดันการพัฒนานวัตกรรม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่ทักษะเชิงเทคนิค และเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยเชิงจิตวิทยา และการเรียนรู้ร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยี (Ryan, R. M., & Deci, E. L., 2000) ขณะเดียวกัน การพัฒนาทักษะนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าใหม่ ดังนั้น กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดให้แรงจูงใจและทัศนคติ รวมถึงการพัฒนาทักษะนวัตกรรม และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีบทบาทในการทำนายสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบแนวทางการส่งเสริมอย่างเป็นระบบต่อไป

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหนึ่งในศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ของประเทศไทย มีบทบาทโดดเด่นทั้งในด้านการเกษตร การท่องเที่ยว การค้าปลีก-ค้าส่ง และอุตสาหกรรมแปรรูป โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม เช่น ยางพารา มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน และอาหารทะเลแปรรูป ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่สร้างรายได้ให้แก่จังหวัด ขณะเดียวกันภาคการท่องเที่ยวก็มีบทบาทสำคัญอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจังหวัดมีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีที่หลากหลาย ทำให้นครศรีธรรมราชเป็นหนึ่งในจังหวัดเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของภาคใต้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเป็นกลุ่มที่สร้างงานและรายได้ให้แก่ชุมชนในระดับพื้นที่ ทั้งในภาคการผลิต การบริการ และการค้าขาย อย่างไรก็ตาม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา SMEs ในจังหวัดต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการแข่งขันที่รุนแรงทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว และพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความคาดหวังสูงขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ความรวดเร็ว และความเป็นนวัตกรรม ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวและเร่งพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แม้จังหวัดนครศรีธรรมราช

จะมีจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางเศรษฐกิจ และศักยภาพของแรงงานในท้องถิ่น แต่ยังคงมีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม การขาดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะ การขาดแหล่งทุนและเครือข่ายสนับสนุนธุรกิจ ตลอดจนการบริหารจัดการที่ยังคงยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบว่า การเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคเอกชนในพื้นที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมสู่ผู้ประกอบการเป็นไปอย่างจำกัด ส่งผลให้ผู้ประกอบการหลายรายไม่สามารถปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับรายงานขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017) และ Teece, D. J. ที่ระบุว่า การพัฒนาทักษะนวัตกรรม (innovation skills development) เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถปรับตัวและสร้างความได้เปรียบแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ในบริบทของจังหวัดนครศรีธรรมราช (Teece, D. J., 2018) งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้กำหนดนโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น งานวิจัยของอนิวัช แก้วจำนงค์ และ Jie, H. et al พบว่า สมรรถนะของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถทางนวัตกรรมและประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ของผู้ประกอบการ SMEs เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดนครศรีธรรมราชในระยะยาว (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2566); (Jie, H. et al., 2025)

ด้วยเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะดังกล่าว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันและความยั่งยืนของ SMEs ในภูมิภาคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ภายในปี 2567 มีจำนวน 6,862 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2568) ดังนั้น จึงใช้วิธีการคำนวณจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตรของครอนบาค (Cochran, W. G., 1977) ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 ตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติ เป็นผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลและดำเนินธุรกิจในนครศรีธรรมราช ดำเนินการธุรกิจไม่น้อยกว่า 2 ปี เป็นผู้ตัดสินใจหรือรู้ข้อมูลเชิงเทคโนโลยี/นวัตกรรม และยินดีเข้าร่วมตอบแบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งมีข้อคำถามคัดกรองจากการทบทวนวรรณกรรม โดยเลือกตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการตอบคำถามการวิจัย แล้วดำเนินการเก็บแบบสอบถามจนได้ตัวอย่างครบจำนวน

วิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence : IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสามารถนำไปใช้ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC มากกว่า 0.67 โดยภาพรวมทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงของเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งการประเมินความเที่ยงตรงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Nunnally, J. & Bernstein, I., 1994)

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม พบว่า ตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ 0.90, 0.91, 0.93 และ 0.96 ตามลำดับ ดังนั้น ในการหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ถือว่ามาตรวัดที่ใช้มีความน่าเชื่อถือได้ในระดับดี

นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทของธุรกิจ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม และปัจจัยสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ลักษณะเป็นแบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความเห็น 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับความเห็น 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับความเห็น 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับความเห็น 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับความเห็น 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามตอนที่ 1 และค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามตอนที่ 2

สถิติเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การวิเคราะห์สถิติการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 อายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 ประเภทธุรกิจ ธุรกิจการค้า จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 ประสบการณ์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนใหญ่ คือ 1 - 5 ปี จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75

ตารางที่ 1 ข้อมูลการแจกแจงลักษณะประชากร ด้านเพศ อายุ ประเภทธุรกิจ และประสบการณ์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ข้อมูลการแจกแจงลักษณะประชากร	จำแนกตาม	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (Percent)
เพศ	ชาย	187	46.75
	หญิง	213	53.25
อายุ	21 - 30 ปี	91	22.75
	31 - 40 ปี	103	25.75
	41 ปี ขึ้นไป	206	51.50
ประเภทธุรกิจ	การผลิต	83	20.75
	การค้า	194	48.50
	การบริการ	123	30.75
ประสบการณ์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	1 - 5 ปี	215	53.75
	5 ปี ขึ้นไป	185	46.25

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และทัศนคติ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม และสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	4.51	0.74	มาก
1. การสนับสนุนจากครอบครัว	4.49	0.78	มาก
2. การเข้าถึงทรัพยากรทางเทคโนโลยี	4.53	0.73	มาก
3. การเข้าร่วมโครงการที่ส่งเสริมการสร้างสร้งนวัตกรรม	4.48	0.76	มาก
4. การเรียนรู้และพัฒนาทักษะนวัตกรรมผู้ประกอบการ	4.53	0.72	มาก
5. การพัฒนาความรู้และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.52	0.72	มาก
ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ	4.54	0.69	มาก
1. แรงจูงใจในการพัฒนาทักษะ	4.55	0.67	มาก
2. ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.54	0.71	มาก
3. มีแรงจูงใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อน และสังคม	4.50	0.74	มาก
4. มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ	4.58	0.64	มาก
5. สามารถเรียนรู้วิธีใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ ได้ด้วยตัวเอง	4.55	0.69	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และทัศนคติ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม และสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม (ต่อ)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม	4.53	0.71	มาก
1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทักษะ	4.55	0.69	มาก
2. การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน	4.53	0.71	มาก
3. การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการคิดนอกกรอบและสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.53	0.71	มาก
4. การเรียนรู้และพัฒนาทักษะนวัตกรรมในบริบทของผู้ประกอบการ	4.52	0.73	มาก
5. การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะนวัตกรรม	4.54	0.74	มาก
สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม	4.51	0.73	มาก
1. ความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสม	4.51	0.72	มาก
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาด้วยนวัตกรรม	4.51	0.73	มาก
3. การสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบสนองความต้องการของสถานการณ์จริง	4.51	0.73	มาก
4. ความสามารถในการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล	4.53	0.73	มาก
5. ความมั่นใจในสมรรถนะของตนเองในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำงาน	4.53	0.74	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม และสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.51)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แรงจูงใจและทัศนคติ การพัฒนาทักษะนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

ตัวแปร	การวิเคราะห์ผลทางสถิติ						
	b	S.E.	BETA	t	p	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.00	0.08		0.04	0.96		
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้	0.04	0.03	0.03	1.01	0.31	0.20	4.83
แรงจูงใจและทัศนคติ	0.05	0.04	0.33	7.70	0.00*	0.16	5.92
การพัฒนาทักษะนวัตกรรม	0.16	0.04	0.59	14.31	0.00*	0.18	5.47

R = 0.93, R² = 0.87, Adj.R² = 0.87, SEE = 0.23

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรทั้งหมดอยู่ระหว่าง 4.83 ถึง 5.92 และค่า Tolerance ของตัวแปรทั้งหมดอยู่ระหว่าง 0.16 ถึง 0.20 จากการวิเคราะห์ผลถดถอยพหุคูณเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ กับสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของนักศึกษา พบว่าตัวแปรพยากรณ์ที่นำเข้าสมการ ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แรงจูงใจและทัศนคติ และการพัฒนาทักษะนวัตกรรม ได้รับการตรวจสอบความเป็นอิสระของกันและกันด้วยค่าสถิติ Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งเป็นเครื่องมือมาตรฐานในการวินิจฉัยปัญหา (Multicollinearity) ค่าดัชนี VIF ที่เหมาะสมควรมีค่าน้อยกว่า 5 หากมีค่าสูงกว่า อาจแสดงถึงปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นสูงระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งอาจส่งผลต่อความแม่นยำของค่าสัมประสิทธิ์ในสมการถดถอย ค่าที่สูงกว่า 5 ของบางตัวแปรนั้นอาจบ่งชี้ถึงแนวโน้มของปัญหา Multicollinearity ระดับปานกลาง

แม้ยังไม่ถึงระดับวิกฤต (เช่น $VIF > 10$) แม้มีแนวโน้ม Multicollinearity ดังกล่าว แต่โมเดลยังมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ โดยมีค่า $R^2 = 0.87$ และ $Adj. R^2 = 0.87$ ซึ่งสะท้อนว่าตัวแปรอิสระร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมได้สูงถึง 87.60% และตัวแปรสำคัญมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างชัดเจน จึงสามารถยอมรับสมการถดถอยได้ในภาพรวม

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แรงจูงใจและทัศนคติ การพัฒนาทักษะนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.93 ซึ่งมีความสัมพันธ์รวมของตัวแปรอิสระทั้ง 3 กับตัวแปรตาม มีค่าสูงมาก ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลแสดงความสัมพันธ์รายคู่ของตัวแปร

คู่ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
นวัตกรรม - สภาพแวดล้อม	0.83	สูง
นวัตกรรม - แรงจูงใจ	0.89	สูงมาก
นวัตกรรม - เทคโนโลยีดิจิทัล	0.92	สูงมาก
สภาพแวดล้อม - แรงจูงใจ	0.87	สูงมาก
สภาพแวดล้อม - เทคโนโลยีดิจิทัล	0.86	สูง
แรงจูงใจ - เทคโนโลยีดิจิทัล	0.88	สูงมาก

และสามารถร่วมกับพยากรณ์สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ได้ร้อยละ 87.40 ($R^2 = 0.87$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.23

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ เรียงจากมากไปน้อย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และ 0.33 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ไม่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

สมการพยากรณ์สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม สามารถเขียนได้ ดังนี้

$$Y = 0.00 + 0.05X_1 + 0.16X_2$$

โดยที่ Y = สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

X_1 = ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติ

X_2 = ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรม

แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าแรงจูงใจและทัศนคติ และการพัฒนาทักษะนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้น แนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยดังกล่าว โดยสามารถดำเนินการส่งเสริมทั้งด้านแรงจูงใจและการพัฒนาทักษะนวัตกรรมควบคู่กันไป ด้านแรงจูงใจและทัศนคติสามารถดำเนินการโดยสร้างแรงบันดาลใจผ่านการศึกษาของผู้ประกอบการต้นแบบ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่เรื่องราวความสำเร็จในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก นอกจากนี้ ภาครัฐและท้องถิ่นควรมีมาตรการสนับสนุน เช่น การให้เงินอุดหนุนหรือกองทุนสำหรับผู้ลงทุนในเทคโนโลยี และการลดหย่อนภาษี รวมถึงการจัดประกวดและมอบรางวัลให้แก่ผู้ประกอบการที่ใช้นวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการพัฒนาทักษะนวัตกรรมควรมีการอบรมและเวิร์กชอปในประเด็นสำคัญ อาทิ การใช้ AI, Big Data, E-Commerce ตลอดจน

การฝึกคิดเชิงนวัตกรรมและการทำวิจัยพัฒนาสินค้าท้องถิ่น อีกทั้งควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา จัดโครงการบ่มเพาะและการจับคู่ธุรกิจระหว่าง SMEs กับนักวิจัย ซึ่งรวมถึงการสร้างระบบพี่เลี้ยงเพื่อช่วยเหลือ แบบใกล้ชิด ควรจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมท้องถิ่น ส่งเสริมเครือข่ายผู้ประกอบการดิจิทัล และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ SMEs เข้าถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีได้สะดวกมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การพัฒนาทักษะนวัตกรรม รองลงมา คือ แรงจูงใจ และทัศนคติ ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจและทัศนคติ เป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนในการเรียนรู้ และการลงมือทำ สร้างโดยการมีความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นรากฐานของการใช้นวัตกรรม ในขณะที่การพัฒนาทักษะนวัตกรรมเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการลงมือทำนั้นมีทิศทาง และประสิทธิภาพ ทั้งสองปัจจัยสามารถทำนายในการนำไปสู่การมีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมอย่างแท้จริง ปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จะเห็นว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมดเกี่ยวข้องกับตัวแปรการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม และยังเป็นตัวทำนายสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมได้ เช่น การพัฒนาทักษะนวัตกรรม ในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ทำให้ผู้ประกอบการสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ ๆ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (Digital Learning Skills) ทำให้ผู้ประกอบการสามารถใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อพัฒนาความรู้ด้านนวัตกรรมในการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ เครื่องมือดิจิทัลเพื่อนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ ในการบริหารธุรกิจได้

ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันการทำนายของตัวแปรการพัฒนาทักษะนวัตกรรม ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้โดย อนิวัช แก้วจำนงค์ กล่าวว่า อิทธิพลสมรรถนะผู้ประกอบการวิสาหกิจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมของวิสาหกิจ และประสิทธิภาพตัวแปรอิทธิพลสมรรถนะผู้ประกอบการวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมของวิสาหกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นการเรียนรู้ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2566) ส่วนงานวิจัยของ Jie, H. et al. กล่าวว่า ความแก่กล้าด้านดิจิทัลมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อทั้งขีดความสามารถพลวัต และสมรรถนะด้านนวัตกรรม อีกทั้งขีดความสามารถพลวัตยังทำหน้าที่เป็นกลไกสื่อกลางที่สำคัญระหว่างความแก่กล้าด้านดิจิทัล และสมรรถนะด้านนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ SMEs เทคโนโลยีขั้นสูงสามารถบรรลุความสำเร็จด้านนวัตกรรมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลวิจัยยังให้ข้อเสนอเชิงปฏิบัติแก่ผู้จัดการและผู้นำกำหนดนโยบายในการเพิ่มประสิทธิภาพกลยุทธ์ดิจิทัลและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Jie, H. et al., 2025) ส่วน Muhammad, S. et al. กล่าวว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เช่น ความเชี่ยวชาญทางดิจิทัล ปัจจัยเชิงองค์กร และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดระดับของการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัล หรือการดำรงอยู่ของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลใน SMEs งานวิจัยนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีนวัตกรรม รวมถึง AI , SMEs และสภาพแวดล้อมภายนอกในบริบทของการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลที่รวดเร็ว (Muhammad, S. S. et al., 2025)

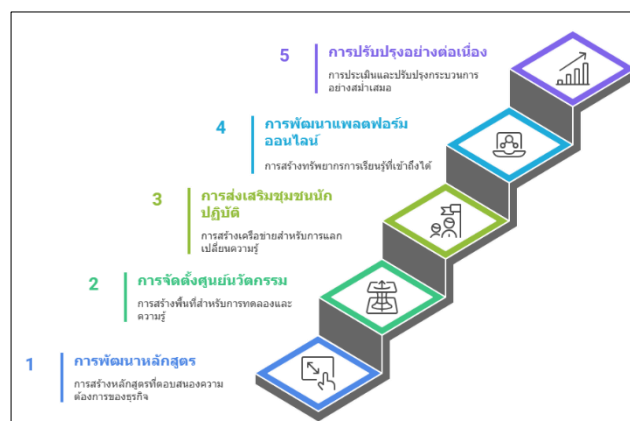
แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมุ่งเน้นไปที่การผลักดันอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมผ่านหลักสูตร และเวิร์กช็อปที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ดิจิทัล รวมถึงการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมท้องถิ่นเพื่อ

เป็นแหล่งเรียนรู้และทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ภาครัฐควรสนับสนุนการสร้างแรงจูงใจผ่านผู้ประกอบการต้นแบบระบบพี่เลี้ยง และมาตรการทางการเงินเพื่อเสริมความมั่นใจในการลงทุนด้านดิจิทัล ขณะเดียวกันจำเป็นต้องสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่เข้มแข็งผ่านความร่วมมือของมหาวิทยาลัย ผู้ประกอบการ และหน่วยงานรัฐ ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายธุรกิจดิจิทัลและการจัดตั้งคลัสเตอร์อุตสาหกรรมดิจิทัล นวัตกรรมในสาขาที่จังหวัดมีศักยภาพ เช่น อาหารแปรรูปและการท่องเที่ยว นอกจากนี้ นโยบายควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และพัฒนาทักษะดิจิทัลพื้นฐานของผู้ประกอบการและแรงงานใน SMEs เพื่อยกระดับความพร้อมในการแข่งขัน ทั้งนี้ การดำเนินการเชิงนโยบายดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ SMEs ในจังหวัดให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนในบริบทเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

จากการวิจัยนี้เห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ตามที่คาดหวัง ควรมีแนวทางการปรับปรุงยกระดับโดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ ได้แก่ การตลาดออนไลน์ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มากกว่าการถ่ายทอดเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ควรจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นพื้นที่ทดลอง และถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการ ควบคู่กับการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี เช่น MOOCs หรือ YouTube เพื่อปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และสร้างผลลัพธ์เชิงนโยบายที่ยั่งยืนต่อการพัฒนา SMEs ในระดับพื้นที่ต่อไป จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทักษะนวัตกรรม และแรงจูงใจภายในของผู้ประกอบการ เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, A., 1986) และทฤษฎีสมรรถนะ (Boyatzis, R. E., 1982) เข้ากับแนวคิดสมรรถนะดิจิทัล (Gilster, P., 1997) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และทัศนคติที่เปิดรับเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา SMEs ในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยชี้ว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบเดิมไม่ส่งผล ต่อสมรรถนะดิจิทัล/นวัตกรรมของผู้ประกอบการตามที่คาด จึงเสนอ “บันได 5 ขั้น” ของปัจจัยเชิงระบบเพื่อยกระดับสมรรถนะ ได้แก่ 1) พัฒนาหลักสูตรเชิงปฏิบัติที่ตอบโจทย์ธุรกิจจริง 2) จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมท้องถิ่นเป็นพื้นที่ทดลองและถ่ายทอดความรู้ 3) ส่งเสริมชุมชนนักปฏิบัติให้เกิดการแลกเปลี่ยนเคล็ดลับและพี่เลี้ยงทางธุรกิจ 4) พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย (MOOCs/YouTube/LMS) และ 5) กลไกปรับปรุงต่อเนื่องและเชื่อมโยงสู่มาตรการเชิงนโยบาย ดังแสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับผู้ประกอบการ SME

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการ SMEs ไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการบูรณาการของ แรงจูงใจภายใน (Internal Motivation) และการพัฒนาทักษะนวัตกรรม (Innovation Skill Development) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกลไกการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพเชิงพฤติกรรมของผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล การค้นพบนี้นำไปสู่แนวคิด (Conceptual Model) ดังนี้ 1) แรงจูงใจและทัศนคติ ทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนภายใน ที่กระตุ้นให้ผู้ประกอบการเกิดความพร้อมในการเรียนรู้และเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ 2) การพัฒนาทักษะนวัตกรรม ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงพฤติกรรม ที่เปลี่ยนแรงจูงใจให้เป็นการลงมือปฏิบัติจริง และการสร้างคุณค่าใหม่จากเทคโนโลยีดิจิทัล การบูรณาการของทั้งสองปัจจัยจึงก่อให้เกิด “สมรรถนะดิจิทัลเชิงนวัตกรรม (Digital-Innovation Competency Integration)” ซึ่งเป็นผลลัพธ์สำคัญของผู้ประกอบการในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัลสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครศรีธรรมราชเกิดจากการแรงจูงใจภายใน และการพัฒนาทักษะนวัตกรรมภายใต้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่มีการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบดิจิทัล ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถปรับตัว เติบโต และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) การพัฒนาระบบสนับสนุนเชิงบูรณาการ ควรเชื่อมโยงกับปัจจัยเสริมอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจด้านนโยบาย การเข้าถึงเงินทุน เพื่อเพิ่มโอกาสในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้จริง 2) การสร้างช่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ SMEs พัฒนาสื่อแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ประกอบการ เช่น หลักสูตรออนไลน์ระยะสั้น 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการสนับสนุนกิจกรรมการประชุมเชิงวิชาการ การเสวนา และการศึกษาดูงานในธุรกิจอื่นหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปิดมุมมองใหม่ ๆ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้น ผู้วิจัยข้อเสนอแนะให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่างธุรกิจอื่น ๆ เช่น กลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพ ธุรกิจเกษตรแปรรูป และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น เพื่อให้เห็นความแตกต่างด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในแต่ละอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน 2) ควรมีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อค้นหาและวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการจำเป็น เพื่อให้เข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้ประกอบการ และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างธุรกิจเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของงานวิจัยในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่สนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก โยธาจันทร์. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 14(1), 196-213.
- จิรัชญา สุขยีน และพรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2566). ปัจจัยด้านทักษะ และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนักบัญชียุคดิจิทัล ในภาคตะวันออก. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(4), 160-169.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2566. กรุงเทพมหานคร: สสว.

- _____. (2568). รายงานสถานการณ์ SME ปี 2568. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/PVh3e>
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2566). อิทธิพลสมรรถนะผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรองรับประเทศไทย 4.0. *มนุษยสังคมสาร*, 21(1), 1-21.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. New York: John Wiley & Sons.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, 13(3), 319-340.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Jie, H. et al. (2025). Digital maturity, dynamic capabilities and innovation performance in high-tech SMEs. *International Review of Economics & Finance*, 99, 103971. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.103971>
- Muhammad, S. S. et al. (2025). Digital transformation or digital divide? SMEs' use of AI during global crisis. *Technological Forecasting and Social Change*, 217, 124184. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124184>
- Nunnally, J. & Bernstein, I. (1994). *Psychometric Theory*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *Enhancing the contributions of SMEs in a global and digitalised economy*. Paris: OECD Publishing.
- Porter, M. E. & Heppelmann, J. E. (2015). How smart, connected products are transforming companies. *Harvard Business Review*, 93(10), 96-114.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, 51(1), 40-49.
- World Bank. (2020). *Thailand Economic Monitor : Productivity for Prosperity*. World Bank Group. Retrieved September 18, 2024, from <https://shorturl.asia/cEjyK>

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย*

LEGAL PROBLEMS REGARDING THE REOPENING OF CASES FOR RECONSIDERATION IN THAILAND

วัชรินทร์ เจริญหล่อ*, สังเวียน เทพผา, พันธุ์เทพ วิทิตอนันต์

Watcharin Rianlor*, Sungwian Theppha, Phunthep Withitnant

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกฎหมายการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย 2) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของประเทศและประเทศไทย 3) วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย 4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี บทความในวารสาร ตำราต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ จำนวน 10 คน นักวิชาการด้านนิติศาสตร์ จำนวน 10 คน และประชาชน จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย คือ หลักนิติรัฐและหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา 2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของประเทศและประเทศไทย พบว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกระบวนการรื้อฟื้นทั้งทางแพ่งและอาญา ในส่วนของประเทศไทย มีกระบวนการรื้อฟื้นทางอาญาแต่ไม่มีทางแพ่ง 3) ผลการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ในประเทศไทยสามารถรื้อฟื้นได้เพียงจำเลยเท่านั้นแต่ผู้เสียหายไม่สามารถรื้อฟื้นได้ 4) ให้ตราพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. โดยในเนื้อหาเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเงื่อนไขของการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา เพื่อจะได้พัฒนาระบบการยุติธรรมของประเทศไทย

คำสำคัญ: ปัญหาทางกฎหมาย, การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่, ประเทศไทย

Abstract

This research article aimed to 1) Study the fundamental information, concepts, and theories related to the law concerning the retrial of cases in Thailand; 2) Compare the legal measures regarding the retrial of cases between foreign countries and Thailand; 3) Analyze the content concerning the retrial of cases in Thailand; and 4) Propose appropriate recommendations for improving Thailand's legal framework on this issue. The study was qualitative in nature and involved examining

relevant concepts, theories, journal articles, textbooks, and electronic data from both foreign and Thai sources. Additionally, in-depth interviews were conducted with 30 experts, including 10 judges, prosecutors, and lawyers; 10 legal scholars; and 10 members of the public. The findings revealed that: 1) The concepts and theories related to the retrial of cases in Thailand were based on the rule of law and the principle of the sanctity of judgments; 2) The legal measures in France and the Federal Republic of Germany allowed for retrials in both civil and criminal cases, whereas in Thailand, the retrial process existed only for criminal cases; 3) The analysis of the Act on the Retrial of Criminal Cases B.E. 2526 (1983) showed that only the defendant had the right to request a retrial, while the injured party did not; and 4) It was recommended that a new "Act on the Retrial of Cases B.E. ..." be enacted to establish clear criteria, procedures, and conditions for retrials in both civil and criminal cases in order to improve and strengthen the Thai justice system.

Keywords: Legal Problems, Reopening of Cases for Reconsideration, Thailand

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้วางหลักการที่สำคัญให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดระบบและกลไกกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และสร้างความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติ กระบวนการยุติธรรมอาญาของไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ รวมถึงความสับสนต่อการเกิดความผิดพลาดในการตัดสินคดีอาญาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ซึ่งอาจนำไปสู่การลงโทษจำเลยผู้บริสุทธิ์ได้ การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (Reopening of Cases) จึงถือเป็นกลไกตามหลักนิติธรรมที่สำคัญยิ่ง และเป็นที่ยอมรับกันในระดับสากล เพื่อเป็นเครื่องมือในการเยียวยาและแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเหล่านั้น โดยเฉพาะการนำเสนอพยานหลักฐานใหม่ที่สามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยหรือยืนยันว่าหลักฐานเดิมเป็นเท็จ เพื่อให้ศาลได้พิจารณาคดีนั้นซ้ำอีกครั้ง (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2554)

ทว่า พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ของไทย กลับมีข้อจำกัดที่สำคัญในทางปฏิบัติ คือ การกำหนดและจำกัดสิทธิในการร้องขอรื้อฟื้นคดีไว้ เฉพาะจำเลย ผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือผู้แทนของจำเลยเท่านั้น (อวิการ์ตน์ นิยมไทย, 2560) การจำกัดสิทธิดังกล่าวถือเป็นปัญหาอย่างยิ่งต่อการอำนวยความสะดวกอย่างรอบด้าน เนื่องจากหากเกิดความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมอาญา เช่น เจ้าหน้าที่รัฐมีเจตนาหรือกระทำการโดยไม่บริสุทธิ์ เป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดตัวจริงไม่ได้รับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง ผู้เสียหายหรือฝ่ายอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจะถูกตัดสิทธิ ในการยื่นคำร้องเพื่อแสวงหาความยุติธรรมที่แท้จริงและเพื่อปกป้องสิทธิของตน ซึ่งเป็นข้อบกพร่องทางกฎหมายที่ทำให้ประเทศไทยขาดความสมดุลทางด้านยุติธรรมเมื่อเทียบกับนานาประเทศ (พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526, 2526)

นอกจากข้อจำกัดในคดีอาญาแล้ว กฎหมายไทยยังคงมีช่องว่างที่สำคัญเนื่องจาก ขาดบทบัญญัติโดยตรงสำหรับการรื้อฟื้นคดีแพ่ง ขึ้นพิจารณาใหม่ แม้ว่าหลักการรื้อฟื้นคดีแพ่งจะเป็นที่ยอมรับและมีใช้ในหลายประเทศที่พัฒนาแล้ว (ชูพล ประทุมทาน, 2548) โดยใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย มีเพียงกลไกการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อย หรือการขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่คู่ความขาดนัดพิจารณาเท่านั้น ซึ่งกลไกเหล่านี้ไม่สามารถตอบโจทย์และแก้ไขความผิดพลาดของคำพิพากษาถึงที่สุดที่เกิดขึ้นจากการค้นพบ พยานหลักฐานใหม่ ในภายหลังได้อย่างครอบคลุมและสมบูรณ์ การขาดกลไกการรื้อฟื้นคดีแพ่งนี้จึงส่งผลให้คู่ความฝ่ายที่เสียเปรียบจากข้อผิดพลาดดังกล่าวยังไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, 2478)

จากปัญหาและช่องว่างทางกฎหมายที่สำคัญทั้งในประเด็นการจำกัดสิทธิร้องขอหรือฟื้นคดีอาญา และการขาดบทบัญญัติรองรับกลไกรื้อฟื้นคดีแพ่งข้างต้น ทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการศึกษา ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษา วิเคราะห์ และเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของไทยกับหลักการและบทบัญญัติของต่างประเทศอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้สามารถเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการยุติธรรมสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ และประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการแก้ปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยวิชาการค้นคว้า ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
2. พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526
3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

รวมไปถึงข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทความในวารสาร ตำราต่าง ๆ ทั้งของต่างประเทศ และของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ อีกทั้ง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ จำนวน 10 คน นักวิชาการด้านนิติศาสตร์ จำนวน 10 คน และประชาชน จำนวน 10 คน เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาค้นคว้าเสนอแนะต่อไป

ทั้งนี้ ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในต่างประเทศ โดยนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของประเทศไทย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของประเทศไทยเพื่อให้เป็นสากล และทัดเทียมนานาประเทศต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เกิดจากการสมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 16-18 มกราคม พ.ศ. 2513 เรื่อง “บทบาทของนักกฎหมายในสังคมปัจจุบัน” ได้มีข้อยุติในการสมมนาของนักกฎหมายทุกสาขา ข้อยุติหนึ่งที่สำคัญ ก็คือ ขอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้จำเลยในคดีอาญาที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษและคดีถึงที่สุดแล้วได้มีโอกาส

ร้องต่อศาลขอให้พิจารณาคดีใหม่หากมีหลักฐานใหม่แสดงได้ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ทำนองเดียวกับในต่างประเทศ และต่อมาในการสมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2517 ได้มีข้อยุติดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง จนในที่สุดได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 3 “บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำ พิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อม มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ วัตถุประสงค์หลักคือ แก้ไขและลบล้างผลคำพิพากษาที่เกิดจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เยียวยาผู้บริสุทธิ์ที่ถูกลงโทษ ป้องกันผู้กระทำความผิดจริงลอยนวล และกู้ชื่อเสียงให้จำเลยกลับสู่ฐานะเดิม เหตุในการขอรื้อฟื้นคดี ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2526 มี 3 กรณี คือ 1) พยานบุคคลเป็นเท็จ 2) พยานหลักฐานปลอม และ 3) มีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญ โดยกรณี 1) - 2) ต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดรองรับ แต่กรณี 3) ไม่ต้องมี หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ต้องเป็นคดีอาญาที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดลงโทษแล้ว ยื่นคำร้องภายใน 1 ปีนับจากปรากฏข้อเท็จจริง หรือภายใน 10 ปีนับจากคำพิพากษาถึงที่สุด และยื่นได้เพียงครั้งเดียว เพื่อรักษาสสมดุลระหว่างการแก้ไขความผิดพลาดกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา 2) หลักนิติรัฐ เป็นรัฐที่ปกครองด้วยกฎหมาย ประกอบด้วย องค์ประกอบในทางรูปแบบ (การแบ่งแยกอำนาจ ความชอบด้วยกฎหมาย การประกันสิทธิในกระบวนการยุติธรรม) และองค์ประกอบในทางเนื้อหา (การประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน การคุ้มครองความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ) 3) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกำหนดโทษในทางกฎหมายอาญา แบ่งเป็น 2 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (มองย้อนหลัง เน้นความเป็นธรรมและสัดส่วน) และทฤษฎีอรรถประโยชน์ (มองอนาคต เน้นการช่มช้อยยับยั้ง การแก้ไขฟื้นฟู และการตัดโอกาส) 4) หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา เป็นหลักที่ต้องการให้คดีมีข้อยุติ ไม่ให้ฟ้องซ้ำ เพื่อความแน่นอนและความเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม แต่อาจขัดแย้งกับการรื้อฟื้นคดีเมื่อเกิดความผิดพลาด 5) แนวคิดการเยียวยาแก่ผู้ถูกดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด เป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้บริสุทธิ์ที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยผิดพลาด โดยมีมาตรฐานสากลรองรับ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปใช้ในบทวิเคราะห์ต่อไป

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ และประเทศไทย ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อดีของกฎหมายต่างประเทศที่จะนำมาปรับใช้กับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อย่างยั่งยืน ดังนี้

2.1 วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ

สาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศสจัดให้การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและความแพ่ง โดยในคดีอาญา การรื้อฟื้นคดี (Révision) เป็นมาตรการพิเศษที่อนุญาตเฉพาะในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อมีข้อเท็จจริงใหม่หรือพยานหลักฐานใหม่ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกพิพากษามีความบริสุทธิ์ หรือเมื่อปรากฏว่าพยานที่ศาลเชื่อถือในการวินิจฉัยคดีนั้นให้การเท็จ ฝรั่งเศสจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่โดยอาศัยหลักประกันสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ในคดีแพ่ง ฝรั่งเศสยังยอมรับกระบวนการ “Révision civile” ซึ่งให้คู่ความร้องขอรื้อฟื้นคดีได้เมื่อค้นพบพยานหลักฐานใหม่ที่มีได้เสนอในระหว่างการพิจารณาคดีโดยมิใช่ความบกพร่องของตนเอง หลักการดังกล่าวเป็นการแสดงถึงแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองความจริงแห่งข้อเท็จจริงเหนือความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา เพื่อรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่า บัญญัติหลักการรื้อฟื้นคดีไว้ในทั้งสองระบบ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ZPO) โดยกำหนดให้การรื้อฟื้นคดีอาญาอาจทำได้ทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่จำเลย ซึ่งแตกต่างจากฝรั่งเศสที่อนุญาตเฉพาะในทางที่เป็นคุณ

เท่านั้น มาตรา 359 และ 362 แห่ง StPO เปิดโอกาสให้รื้อฟื้นคดีได้หากมีหลักฐานใหม่ คำพิพากษาขัดแย้งกัน หรือพบความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของคดีแพ่ง มาตรา 579 - 580 แห่ง ZPO ให้อำนาจคู่ความ ร้องขอ “การพิจารณาคดีใหม่” ได้เมื่อปรากฏว่ามีหลักฐานใหม่ที่เป็นเอกสารสำคัญ หรือพบว่า คำพิพากษาเดิม มีข้อบกพร่องทางกระบวนการพิจารณา โดยเยอรมนีให้ความสำคัญกับความชัดเจนของหลักฐานและความสมดุลระหว่าง ความมั่นคงแห่งคำพิพากษากับการคุ้มครองสิทธิของคู่ความ

ประเทศญี่ปุ่น พบว่า ประเทศญี่ปุ่นกำหนดหลักการรื้อฟื้นคดีไว้ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา (Code of Criminal Procedure) และใช้เฉพาะในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยเท่านั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ได้แก่ พนักงานอัยการ จำเลย ผู้แทนตามกฎหมาย และญาติใกล้ชิดในกรณีที่จำเลยเสียชีวิตแล้ว การรื้อฟื้นคดี ในญี่ปุ่นมักเกิดขึ้นจากกรณีที่มีการเปิดเผยหลักฐานใหม่ หรือพบว่า พยานหลักฐานในคดีเดิมไม่ถูกต้อง กระบวนการ ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นแนวคิดของสังคมญี่ปุ่นที่เน้นความยุติธรรมเชิงมนุษยธรรมและการเยียวยาความเสียหาย ทางศักดิ์ศรีของผู้ถูกพิพากษาโดยมิชอบ

สหรัฐอเมริกา พบว่า ในฐานะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ กำหนดการรื้อฟื้นคดีไว้ ภายใต้ Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 33 ซึ่งให้ศาลมีอำนาจสั่งพิจารณาคดีใหม่ได้เมื่อปรากฏว่า มีหลักฐานใหม่อันอาจเปลี่ยนแปลงผลคำพิพากษาเดิม หรือเมื่อพบว่า มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่เป็นธรรม การรื้อฟื้นคดีในสหรัฐฯ ทำได้เฉพาะในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยและต้องยื่นภายในสามปีนับแต่วันที่คำพิพากษาลงถึงที่สุด

ประเทศอังกฤษ พบว่า มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ภายใต้ระบบศาล Common Law โดยเฉพาะ ในศาลสูงและศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษามีอำนาจสั่งพิจารณาคดีใหม่ได้หากเห็นว่ามีผลผิดพลาดอย่างมีนัยสำคัญ ในกระบวนการพิจารณาหรือคำพิพากษาเดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดความอยุติธรรม การรื้อฟื้นคดีจึงอยู่ภายใต้หลัก “Miscarriage of Justice” ที่มุ่งแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดพลาดโดยไม่จำกัดเฉพาะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

จากการวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ ซึ่งประเทศ ที่นำมาศึกษา ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมนี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ สรุปได้ว่า ทั้งห้าประเทศมีระบบกฎหมาย ที่แตกต่างกันทั้งในแง่ของพื้นฐานแนวคิดและกระบวนการยุติธรรม แต่ล้วนมีเป้าหมายร่วมกัน คือ “การประกัน ความเป็นธรรมสูงสุดแก่คู่ความเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่หรือมีเหตุแห่งความสงสัยต่อความถูกต้องของคำพิพากษา ที่ถึงที่สุดแล้ว” แสดงผลเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบกฎหมายการรื้อฟื้นคดีในต่างประเทศ

ประเทศ	ประเภทคดีที่มีกฎหมายรองรับ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	มาตราหลักสำคัญ	ลักษณะสำคัญของกฎหมาย
ฝรั่งเศส	แพ่งและอาญา	Code de Procédure Pénale / Code de Procédure Civile	ม.622 - 626 / ม.595	รื้อฟื้นได้เฉพาะทางคุณแก่จำเลย ยึดหลักความเป็นธรรมเหนือคำพิพากษา
เยอรมนี	แพ่งและอาญา	StPO / ZPO	ม.359 - 362 / ม.579 - 580	อนุญาตทั้งทางคุณและโทษ ยึดความสมดุลระหว่างความมั่นคง และความยุติธรรม
ญี่ปุ่น	อาญา	Code of Criminal Procedure	ม.435 - 438	รื้อฟื้นได้เฉพาะทางคุณแก่จำเลย เน้นมนุษยธรรมและการเยียวยา
สหรัฐอเมริกา	อาญา	Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 33	-	พิจารณาคดีใหม่ได้เมื่อมีหลักฐานใหม่ หรือความ อยุติธรรมในกระบวนการ
อังกฤษ	อาญา	Criminal Appeal Act / Common Law Principles	-	ใช้หลัก Miscarriage of Justice ปกป้องสิทธิมนุษยชน

2.2 วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทย มีกฎหมายว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตาม พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งกำหนดให้จำเลยหรือผู้แทนตามกฎหมายเป็นผู้มีสิทธิเข้ายื่นคำร้องต่อศาลได้เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันอาจเปลี่ยนแปลงผลแห่งคำพิพากษาเดิม ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจไต่สวนเบื้องต้นเพื่อพิจารณาว่าคำร้องมีมูลหรือไม่ ก่อนจะมีคำสั่งให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ หลักเกณฑ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามของระบบกฎหมายไทย ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเยียวยาความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม แต่ยังคงจำกัดเฉพาะคดีอาญาและ จำเลยเท่านั้น โดยยังไม่มีบทบัญญัติรองรับการรื้อฟื้นคดีแพ่ง ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ควรได้รับการปรับปรุงให้ สอดคล้องกับหลักสากลมากยิ่งขึ้น

3. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ดังที่ได้วิเคราะห์มา ดังนี้

3.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

3.1.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ คือ กฎหมาย เกี่ยวกับสิทธิในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ คือ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้วางหลักกฎหมายว่า คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า (1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลัก ในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง (2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักใน การพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือ เป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ (3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบ ในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้วางหลัก กฎหมายให้บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิยื่นคำร้อง (พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6) ได้แก่ (1) บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด (2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ (3) ผู้จัดการหรือ ผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด (4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามเษภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง (5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม

ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิทธิในการที่จะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 นั้น ได้วางหลักให้คดีใดที่ได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ ถ้าภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้ง และสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำ ความผิด เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว พบว่า คดีที่จะร้องขอให้รื้อฟื้น คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นจะต้องเป็นคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วจึงจะเข้าหลักเกณฑ์ของการรื้อฟื้นคดี ขึ้นใหม่ และคดีที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญแก่คดียืนยันว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด จึงจะรื้อฟื้นคดีได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจของผู้เสียหายหรือตัวแทน ผู้เสียหายหรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่รัฐเองในการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ สิทธิในการร้องขอให้

รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นเป็นของจำเลยผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีในต่างประเทศและในประเทศไทย จะเห็นว่า ข้อบกพร่องหรือผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมมิได้หลากหลายรูปแบบ เช่น หากเกิดกรณีที่กระบวนการยุติธรรมนั้นผิดพลาดหรือบกพร่องจากเจ้าหน้าที่รัฐไม่จะเป็นการจงใจหรือด้วยความบริสุทธิ์ก็ตามเป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง จะทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม อนึ่ง หากบกพร่องจากเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นการจงใจกระทำ ก็จะเป็นการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่คนนั้น และไม่ได้กลับไปแก้ไขข้อบกพร่องในคดีนั้นเลย การไม่มีบทบัญญัติที่ให้สิทธิผู้เสียหายที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมที่แท้จริงสามารถรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ส่งผลเสียต่อความยุติธรรมในประเทศไทย รวมไปถึงความเชื่อมั่นในด้านยุติธรรมของประเทศไทยลดลงในมุมมองของนานาชาติ นั่นเอง

3.12 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และขั้นตอนของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น

พิจารณาใหม่

สำหรับคดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า (1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง (2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ (3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ และขั้นตอนของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น จะต้องยื่นโดยบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด โดยที่มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้วางหลักไว้ 3 ประการดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องของพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้ง และสำคัญแก่คดีที่สามารถพิสูจน์ว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ผิดหรือ พยานบุคคล พยานหลักฐานอื่นได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ ซึ่งก็ไม่สามารถครอบคลุมสำหรับความผิดพลาด บกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ เพราะปัจจุบันการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เกิดขึ้นได้ยากมากในสังคมไทยเนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขของการปรากฏพยานหลักฐานใหม่ในคดี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ และขั้นตอนของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น จะเปิดช่องให้จำเลยที่ต้องรับโทษมีโอกาสดำเนินการเองได้อีกครั้ง แต่ในทางปฏิบัติจริง หลังกฎหมายฉบับนี้ใช้นานกว่า 40 กว่าปี กลับมีกรณีน้อยมากที่สามารถรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้จริง และคดีที่ได้รับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้รับการช่วยเหลือทางคดีจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) เพราะเป็นเรื่องของการตรวจสอบพิสูจน์ถึงพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงจึงจะเข้าเงื่อนไข หากประชาชนจะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก็ต้องไปพิสูจน์ในศาลเรื่องพยานหลักฐานเท็จในชั้นศาลเสียก่อน ซึ่งกระบวนการฟ้องคดีฐานปลอมแปลงเอกสารที่ใช้เวลานานพอสมควรหรืออาจจะถึงขั้นถึงขั้นฎีกา ซึ่งหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามมาตรา 5 ไม่สามารถครอบคลุมสำหรับความผิดพลาด บกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างยั่งยืน นั่นเอง

3.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่

3.2.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขอพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พบว่า มาตรา 207 เมื่อศาลพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพคดี ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การแพคดี ศาลอาจกำหนดการอย่างใด ตามที่เห็นสมควรเพื่อส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การโดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน หรือศาลจะให้เลื่อนการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นไปภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ และคู่ความฝ่ายนั้นอาจมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ และเมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การแพคดี ศาลอาจกำหนดการอย่างใด ตามที่เห็นสมควรเพื่อส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การโดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน หรือศาลจะให้เลื่อนการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นไปภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การขอพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้วางหลักไว้ว่าเมื่อศาลพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพคดี ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และคู่ความฝ่ายนั้นอาจมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ อีกทั้งถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งใด มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ และมีได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งนั้นเห็นสมควร ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการขอพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นเพียงขั้นตอนการแก้ไขคำพิพากษาหรือการบรรเทาผลของคำพิพากษาที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ และคดีที่ศาลพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพคดีคู่ความฝ่ายนั้นอาจมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาและบรรเทาผลของการพิพากษาที่มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ แต่ไม่ได้ส่งผลถึงพยานหลักฐานใหม่ที่เกิดขึ้นและเป็นสาระสำคัญของคดีที่อาจทำให้คดีนั้นต้องได้รับการพิจารณาใหม่ในชั้นศาล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การขอพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่งไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องผิดพลาดในคดีแพ่งได้อย่างสมบูรณ์ เพราะไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่เหมือนในคดีอาญา คดีแพ่งอาจจะถูกมองข้ามหรือโทษในทางแพ่งมิได้เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกายเหมือนโทษทางอาญา แต่ในทางกลับกันหากกระบวนการยุติธรรมมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดในกระบวนการพิจารณาจนกระทั่งส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้น ก็ส่งผลเสียผู้ได้รับผลกระทบนั้น ซึ่งการขอพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่งไม่สามารถครอบคลุมสำหรับความผิดพลาด บกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งได้ และการที่จะรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ไม่กระทบกระเทือนถึงความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาแต่อย่างใด ทั้งนี้หากประเทศไทยมีเพียงบทบัญญัติในเรื่องการขอพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่งในการแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ และกระบวนการพิจารณาใหม่กรณีจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การเท่านั้น ก็จะทำให้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งของประเทศไทยที่ล้ำสมัยกว่านานาอารยประเทศ

3.2.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่

กฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ พบว่า ในประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่เป็นการเฉพาะ มีเพียงแค่บทบัญญัติว่าด้วยขอให้พิจารณาคดีใหม่เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องเล็กน้อย ดังเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 207 วางหลักไว้ว่าเมื่อศาลพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพคดี ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การแพคดี ศาลอาจกำหนดการอย่างใด ตามที่เห็นสมควรเพื่อส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การโดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน และคู่ความฝ่ายนั้นอาจมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้หรือการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่ง มาตรา 27 ในกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเรื่องการเขียน และการยื่นหรือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ศาลเห็นสมควร

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่จะให้นำคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ได้เหมือนกับคดีอาญา มีเพียงการขอพิจารณาคดีใหม่ ถึงแม้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่งจะไม่มีโทษที่จำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกายเหมือนคดีอาญา เช่น จำคุก ประหารชีวิต แต่ก็มีผลสำคัญไม่แพ้คดีอาญาเพราะ คดีแพ่งเป็นคดีที่เรียกร้องค่าเสียหาย และค่าสินไหมทดแทนซึ่งถือได้ว่าโทษดังกล่าวกระทบกระเทือนถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การยกคดีที่มีความบกพร่องหรือผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมขึ้นพิจารณาใหม่มิได้ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาเสียไป และไม่ได้ทำให้ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมลดลงแต่อย่างใด ในทางกลับกันหากประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ ขั้นตอนหรือระบบแก้ไขความบกพร่องหรือผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมให้ชัดเจน และมีความยุติธรรมยิ่งขึ้น ย่อมส่งผลดีต่อระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนานาประเทศ อีกด้วย

ดังนั้น หากกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยไม่มีการบัญญัติกฎหมายเอาไว้เป็นการเฉพาะเหมือนในคดีอาญา ส่งผลเสียกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่ง เพราะทุกคนมองข้ามกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ทั้งที่ปัญหาในกระบวนการทางแพ่ง การนำพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือคดีที่ประชาชนคนธรรมดาที่จะต้องต่อสู้กับผู้ที่มีอำนาจก็จะเกิดปัญหาในกระบวนการยุติธรรม เพราะ คดีแพ่งเป็นเรื่องของเอกชนที่พิพาทกัน ฉะนั้น จึงไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องในคดี ในทางกลับกันคดีอาญาที่มีเจ้าหน้าที่รัฐที่ถือว่าเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนยังมีความบกพร่องหรือผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเกิดขึ้นได้ การยกคดีที่มีความบกพร่องหรือผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมขึ้นพิจารณาใหม่มิได้ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาเสียไป และไม่ได้ทำให้ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมลดลงแต่อย่างใด ทั้งนี้หากเกิดกรณีที่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลโดยผิดพลาดไว้ในคดีแพ่งเอาไว้ ผู้เสียหายประโยชน์ก็ควรที่จะสามารถรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพื่ออำนวยความยุติธรรมที่แท้จริงให้กับประชาชน

4. เสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 และให้ตราพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ขึ้นใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมทั้งการรื้อฟื้นคดีอาญา และคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอ ร่างพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ในภาคผนวก ต่อไป

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในหลายประเด็น โดยเฉพาะการจำกัดสิทธิในการยื่นคำร้องให้รื้อฟื้นคดีเฉพาะฝ่ายจำเลยเท่านั้นภายใต้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี และญี่ปุ่น ได้เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้แทนตามกฎหมาย ญาติ คู่สมรส หรือพนักงานอัยการ สามารถยื่นคำร้องได้ ซึ่งช่วยขยายขอบเขตของความเป็นธรรมในเชิงระบบ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติรองรับการรื้อฟื้นคดีแพ่งโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากหลายประเทศที่ให้สิทธิคู่ความในคดีแพ่งสามารถร้องขอได้เมื่อพยานหลักฐานใหม่ สามารถแสดงผลการเปรียบเทียบและแนวทางได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบประเด็นที่ไทยยังบกพร่องเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศที่มีบทบัญญัติรองรับ	ประเทศไทยในปัจจุบัน	แนวทางที่ควรปรับปรุง
สิทธิในการยื่นคำร้องร้องฟื้นคดี	ฝรั่งเศส เยอรมนี ญี่ปุ่น อังกฤษ	จำกัดเฉพาะจำเลยและผู้แทนบางประเภท	ขยายสิทธิให้ผู้เสียหาย คู่สมรส และอัยการยื่นคำร้องได้
การรื้อฟื้นคดีแพ่ง	ฝรั่งเศส เยอรมนี	ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะ	ตรากฎหมายใหม่รองรับคดีแพ่ง
กลไกตรวจสอบคำร้อง	เยอรมนี อังกฤษ	ไม่มีหน่วยงานกลาง	ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบระดับประเทศ
ระยะเวลาการยื่นคำร้อง	ญี่ปุ่น สหรัฐฯ	ไม่ชัดเจน	กำหนดกรอบเวลาแน่นอน
การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	สหรัฐฯ อังกฤษ	ยังไม่เน้นในกฎหมายเฉพาะ	บัญญัติหลักคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของบุคคล

อภิปรายผล

1. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์แนวคิด หลักการ และทฤษฎีเพื่อที่จะได้นำไปวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

1) แนวคิดเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ 2) หลักนิติรัฐ 3) ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดโทษในทางกฎหมายอาญา 4) หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา 5) แนวคิดการเยียวยาแก่ผู้ถูกดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด เพื่อที่จะนำไปใช้ในบทวิเคราะห์ต่อไป เป็นประเด็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างความแน่นอนของกฎหมายกับความยุติธรรม หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาต้องการให้คดีมีข้อยุติเพื่อความมั่นคงของระบบกฎหมาย แต่การรื้อฟื้นคดีกลับต้องการแก้ไขความผิดพลาดเพื่อความยุติธรรม การประยุกต์หลักนิติรัฐในบริบทการรื้อฟื้นคดี แสดงให้เห็นว่าหลักนิติรัฐไม่ได้เป็นเพียงการยึดติดกับกฎหมายอย่างตายตัว แต่ต้องคำนึงถึงความยุติธรรมในเนื้อหาด้วย การรื้อฟื้นคดีจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะกับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับ รวีภัทร์ ฉัตรไชยเดช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่: ศึกษากรณีเงื่อนไข ในการยื่นคำร้องและผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี พบว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นการแก้ไขพิเศษในกรณีที่มีการวินิจฉัยผิดพลาด เพื่อเป็นการเยียวยาแก้ไขความผิดพลาด เพราะฉะนั้น หากไม่อนุญาตให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ อาจเกิดผลที่เลวร้ายต่อผู้ที่ต้องถูกลงโทษ ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ ต้องได้รับผลร้ายจากสิ่งที่ บุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้น นอกจากนั้นอาจเกิดผลร้ายต่อสังคม ทำให้บุคคลที่เป็นผู้กระทำ ความผิดที่แท้จริงลอยนวลอยู่ในสังคม และมีโอกาสกระทำความผิดอื่น ๆ ได้อีก ทั้งยังส่งผลต่อความเชื่อถือ ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม และเพื่อเป็นการกู้ชื่อเสียงเกียรติยศ ของตัวจำเลย และวงศ์ตระกูลให้กลับสู่ฐานะเดิม เนื่องจากบ่อยครั้ง เมื่อมีผู้ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลยนั้น สังคมมักจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่ศาลยังไม่ได้มีการพิพากษาคดีเลย ทำให้กระทบต่อ การดำเนินชีวิตในสังคม ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิด ถูกสังคมประณาม และวิจารณ์ ทำให้ เสียหายต่อชื่อเสียง จึงต้องให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ (รวีภัทร์ ฉัตรไชยเดช, 2562) นอกจากนี้มีคำกล่าวที่ว่า รัฐต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ ซึ่งในบางกรณีรัฐจำต้องบังคับให้ราษฎรกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการบางอย่าง โดยองค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิและเสรีภาพของราษฎรได้ แต่รัฐให้คำมั่นแก่ราษฎรว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกล้ำกลายสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งและเป็นการทั่วไปว่าให้องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกล้ำกลายสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ในกรณีใดและขอบเขตใดบ้าง (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2554)

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ และประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและหลักนิติรัฐ เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม โดยหลักการรื้อฟื้นคดีในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี ญี่ปุ่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ล้วนยึดหลักความเป็นธรรมในการกำหนดเงื่อนไขการยื่นคำร้องในกรณีที่พบหลักฐานใหม่หรือข้อเท็จจริงที่อาจเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเดิมได้ (Dammer, H. R. & Albanese, J. S., 2014) จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการรื้อฟื้นคดีของต่างประเทศกับประเทศไทยพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีความครอบคลุมที่ดีในการรวมพนักงานอัยการในฐานะผู้มีสิทธิยื่นคำร้องในบางกรณี แต่ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ การขาดระบบที่ชัดเจนสำหรับการรื้อฟื้นคดีแพ่ง นอกจากนี้ ในขณะที่บางประเทศ เช่น ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นจำกัดการรื้อฟื้นคดีเฉพาะกรณีที่เป็นคุณแก่จำเลย เยอรมนี มีความยืดหยุ่นมากกว่า โดยอนุญาตให้รื้อฟื้นได้ทั้งกรณีที่ เป็นคุณและเป็นโทษต่อจำเลยเพื่อแสวงหาความยุติธรรมที่สมบูรณ์ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประเทศไทยจึงควรพิจารณานำแนวทางของเยอรมนีมาปรับใช้เพื่อความยุติธรรมที่สมบูรณ์ พัฒนาระบบการรื้อฟื้นคดีแพ่งให้มีความชัดเจน และปรับระยะเวลาในการยื่นคำร้องให้เหมาะสม ซึ่งการปรับปรุงกฎหมายนี้สอดคล้องกับมาตรการเยียวยาผู้เสียหายอื่น ๆ ที่ ชุดิกายูเอ็น สายอุตสาหกรรม ได้ชี้ให้เห็นว่ามาตรการเยียวยาของไทยยังจำกัดอยู่แค่การชดเชยค่าทดแทนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ต่างจากกฎหมายประเทศญี่ปุ่นที่ครอบคลุมการเยียวยาที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย ทำให้การมีกลไกรื้อฟื้นคดีที่ยืดหยุ่นและครอบคลุมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน (ชุดิกายูเอ็น สายอุตสาหกรรม, 2566)

3. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีในประเทศไทย พบประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความไม่สมดุลในระบบยุติธรรม โดยปัญหาหลักใน คดีอาญา คือ การจำกัดสิทธิในการยื่นคำร้องเฉพาะจำเลยและผู้เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยไม่รวม ผู้เสียหาย ซึ่งขัดกับหลักความยุติธรรมที่ต้องคำนึงถึงทุกฝ่าย (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2554) หากเกิดความผิดพลาดจากเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้เสียหายจะไม่มีกลไกแก้ไข ส่งผลให้ความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมลดลง นอกจากนี้ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เข้มงวดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญา พ.ศ. 2526 ยิ่งทำให้การใช้สิทธิในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง ขณะที่ใน คดีแพ่ง ปัญหายิ่งรุนแรงกว่าเนื่องจากไม่มีระบบการรื้อฟื้นคดีเลย มีเพียงการขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีจำกัด ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหายานหลักฐานใหม่หรือความผิดพลาดร้ายแรงได้ การขาดกลไกที่ยืดหยุ่นในการรื้อฟื้นคดีแพ่งและอาญายังส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม ดังเช่นตัวอย่างคดี KRAMNÝ v. THE CZECH REPUBLIC ของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights, 2025) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการที่เปิดกว้างและโปร่งใสในฐานะส่วนสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนสากล และยังสอดคล้องกับข้อบกพร่องอื่น ๆ ที่พบในกระบวนการยุติธรรมไทย เช่น ปัญหาเรื่องอำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการจับกุมและระยะเวลาการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่สั้นเกินไปตามที่ คมสันต์ ศรีทอง ได้ศึกษาวิจัยไว้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จึงควรมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงกฎหมายให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องรื้อฟื้นคดีอาญา การผ่อนคลายนโยบายการยื่นคำร้องให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และการตราพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่เป็นการเฉพาะ เพื่อให้ระบบยุติธรรมไทยมีความเป็นธรรม ครอบคลุม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น (คมสันต์ ศรีทอง, 2556)

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการยกเลิกพระราชบัญญัติ การรื้อฟื้นคดีอาญา พ.ศ. 2526 และตราพระราชบัญญัติ การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ฉบับใหม่ที่ครอบคลุมทั้งคดีอาญาและแพ่ง เป็นแนวทางที่สมเหตุสมผลและได้สอดคล้องกับ

หลักการยุติธรรมสมัยใหม่ การรวมกฎหมายทั้งสองประเภทคือ จะช่วยสร้างความเป็นเอกภาพในระบบกฎหมาย ลดความซับซ้อนในการบังคับใช้ และทำให้ประชาชนเข้าใจระบบได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของประเทศ พัฒนาแล้วที่มองว่าการรื้อฟื้นคดีเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงความยุติธรรม การตรากฎหมายฉบับใหม่ จะเปิดโอกาสให้ปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบในการใช้กฎหมายเดิม เช่น การขยายสิทธิให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องได้ การผ่อนคลายเงื่อนไขที่เข้มงวดเกินไป และการกำหนดกลไกการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิได้จริง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวต้องมีการศึกษาผลกระทบอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะการรักษาสมดุลระหว่างการแก้ไขความผิดพลาดกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา รวมทั้งต้องเตรียมความพร้อมของระบบศาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ชาวลิต สมพงษ์เจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการรื้อฟื้นคดีอาญาสำหรับนักโทษประหารชีวิต พบว่า ประเทศไทย ต้องแก้ไขกฎหมายรื้อฟื้นคดีอาญาให้สิทธิแก่นักโทษประหารชีวิตที่เจาะจง เพิ่มเติมค่านิยม การระงับโทษประหารชีวิต ค่าทดแทน และการเยียวยาชื่อเสียง จึงจะสอดคล้องกับมาตรการระหว่างประเทศที่ป้องกันการเนรเทศอาญาที่ผิดพลาด (ชาวลิต สมพงษ์เจริญ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ อย่างครอบคลุมตั้งแต่แนวคิดพื้นฐาน การเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ การวิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พบว่า แนวคิดการรื้อฟื้นคดีอาญาในประเทศไทยเกิดจากการสัมมนานักกฎหมายในช่วงทศวรรษ 2510 และได้รับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 เป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เยียวยาผู้บริสุทธิ์ และกู้ชื่อเสียงให้จำเลยกลับสู่ฐานะเดิม จากการเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ พบว่า ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางที่หลากหลาย โดยฝรั่งเศสและญี่ปุ่นจำกัดการรื้อฟื้นเฉพาะกรณีที่ เป็นคุณแก่จำเลย ขณะที่เยอรมนีอนุญาตให้รื้อฟื้นได้ทั้งสองทาง สหรัฐอเมริกามีความยืดหยุ่นในการรื้อฟื้นทั้งคดีที่ถึงที่สุดและไม่ถึงที่สุด และอังกฤษให้อำนาจผู้พิพากษาในการสั่งรื้อฟื้นตามดุลพินิจ การวิเคราะห์ปัญหาในประเทศไทย เผยให้เห็นข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ได้แก่ การจำกัดสิทธิในการยื่นคำร้องเฉพาะจำเลยและผู้เกี่ยวข้อง โดยไม่รวมผู้เสียหาย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เข้มงวดเกินไปทำให้การใช้สิทธิในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก และการขาดระบบการรื้อฟื้นคดีแพ่งที่ชัดเจน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมและอาจทำให้ประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรมที่แท้จริง โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดความผิดพลาดจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือมีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญ ข้อเสนอแนะหลักของการวิจัยนี้ คือ การยกเลิกพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญา พ.ศ. 2526 และตราพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ฉบับใหม่ที่ครอบคลุมทั้งคดีอาญาและแพ่ง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทยให้ทัดเทียมสากล โดยในคดีอาญาจะยังคงคุ้มครองสิทธิของ จำเลย ผู้บริสุทธิ์ แต่จะขยายหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นให้กว้างขึ้น และที่สำคัญ คือ เพิ่มสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย ให้สามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีได้ เมื่อกระบวนการยุติธรรมมีความผิดพลาด ส่วนใน ประเด็นอื่น ๆ ที่สำคัญที่สุด คือ การนำมาตรการรื้อฟื้นคดีมาใช้กับ คดีแพ่ง ด้วย โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเงื่อนไขที่ชัดเจน เพื่อแก้ไขความบกพร่องของคำพิพากษา ถึงที่สุดที่เกิดจากพยานหลักฐานใหม่ที่มีได้ถูกนำเสนอไปก่อนหน้านี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริงในทั้งสองระบบคดี การปฏิรูปนี้จะช่วยสร้างความเป็นเอกภาพในระบบกฎหมาย ขยายสิทธิให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องได้ ผ่อนคลายเงื่อนไขที่เข้มงวดเกินไป และสร้างกลไกการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิได้จริง ซึ่งจะส่งผลให้ระบบยุติธรรมของประเทศไทยมีความสมบูรณ์และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คมสันต์ ศรีทอง. (2556). ปัญหากฎหมายตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 : ศึกษากรณีการจับ และการตรวจสอบการจับ. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(2), 61-75.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2554). คำอธิบายกฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชุตिकाญจน์ สายอุตสาห. (2566). มาตรการเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10(2), 357-370.
- จุฬพล ประทุมทาน. (2548). การรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2564). มาตรการทางกฎหมายในการรื้อฟื้นคดีอาญาสำหรับนักโทษประหารชีวิต. วารสารปัญญา, 28(1), 100-114.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2554). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. (2478). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 หน้า 723 (20 มิถุนายน 2478).
- พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526. (2526). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 55 ฉบับพิเศษ หน้า 1 (7 เมษายน 2526).
- รวิภัทร์ ฉัตรไชยเดช. (2562). การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่: ศึกษากรณีเงื่อนไข ในการยื่นคำร้องและผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อวิการ์ตัน นิยมไทย. (2560). หลักการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายต่างประเทศ. วารสารจุลนิติ, 14(4), 139-147.
- Dammer, H. R. & Albanese, J. S. (2014). Comparative criminal justice systems. (5th ed.). Belmont: Cengage Learning.
- European Court of Human Rights. (2025). KRAMNÝ v. THE CZECH REPUBLIC. Retrieved October 25, 2025, from <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-244882>

คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความพึงพอใจ
ของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย*
GREEN SERVICE QUALITY AFFECTS THE SATISFACTION OF
LOW-COST AIRLINE PASSENGERS IN THAILAND

ณัฐมน เผ่าพันธุ์

Nattamon Phaophan

วิทยาลัยการบิน การท่องเที่ยว และการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Aviation Tourism and Hospitality, Sripatum University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: nattamon.ph@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์และคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอ้างอิง การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ด้านการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนความพึงพอใจของผู้โดยสารอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 ในภาพรวม พบว่าการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ 0.715 โดยเฉพาะในด้านความประทับใจและความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการ และสมมติฐานที่ 2 คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.807 ($R^2 = 80.7\%$) โดยเฉพาะด้านภาพลักษณ์และสนามบินสีเขียว ซึ่งมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ขณะที่อีก 4 ด้าน ไม่พบอิทธิพลอย่างชัดเจน ผลการวิจัยสนับสนุนว่าการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์และคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์, คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, ความพึงพอใจของผู้โดยสาร

Abstract

This research article aims to 1) Examine the levels of perceived brand experience, environmentally friendly service quality, and satisfaction among low-cost airline passengers in Thailand, and 2) Analyze the effects of perceived brand experience and environmentally friendly service quality on passenger satisfaction. A sample of 400 respondents was collected. Quantitative data were analyzed

using descriptive statistics, inferential statistics, and multiple regression analysis. Results indicate that overall perceived brand experience and overall environmentally friendly service quality are at high levels, while passenger satisfaction is at the highest level. The findings support hypothesis 1: overall perceived brand experience has a positive effect on satisfaction among airline passengers. Perceived brand experience exerts a statistically significant positive influence on passenger satisfaction, with a multiple regression coefficient of 0.715, particularly in the dimensions of impression and satisfaction with quality. Hypothesis 2 is also supported: environmentally friendly service quality has a positive effect on passenger satisfaction, with a multiple regression coefficient of 0.807 ($R^2 = 80.7\%$), especially in terms of image and green airport features, which significantly influence satisfaction at the 0.01 level. The other four dimensions did not show clear influence. The research results support that perceived brand experience and environmentally friendly service quality are significant factors that positively influence passenger satisfaction of low-cost airlines in Thailand, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Brand Experience Perception, Environmentally Friendly Service Quality, Passenger Satisfaction

บทนำ

ในปัจจุบันการส่งเสริมแนวทางการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจจากทั่วโลก โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ อุตสาหกรรมการบินในฐานะผู้ให้บริการขนส่งผู้โดยสารและนักท่องเที่ยวจำนวนมากมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงต่อการส่งเสริมแนวทางการดำเนินงานที่ยั่งยืน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ การส่งเสริมคุณภาพการบริการของสายการบินในยุคปัจจุบัน จึงมิได้หมายถึง เพียงการมอบประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้โดยสารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Responsibility) โดยมุ่งเน้นให้บริการที่มีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อโลกใบนี้ให้น้อยที่สุด แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (UN SDGs) และแนวนโยบายขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) ที่ผลักดันให้เกิดแนวคิด “Green Aviation” เพื่อยกระดับการดำเนินงานของสายการบินให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น สายการบินสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้โดยการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ เช่น 1) การลดการปล่อยมลพิษทางอากาศ ด้วยการใช้เครื่องบินที่มีประสิทธิภาพการใช้เชื้อเพลิงสูง ปรับปรุงระบบการนำทาง และการจัดการจราจรทางอากาศ และลงทุนในเชื้อเพลิงชีวภาพหรือนวัตกรรมพลังงานสะอาด 2) การลดขยะและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว การรีไซเคิลขยะบนเครื่องบิน และการจัดการอาหารและเครื่องดื่มที่ยั่งยืน 3) การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า โดยติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำบนเครื่องบิน และรณรงค์ให้ผู้โดยสารใช้น้ำอย่างมีสติ 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ผ่านการเสนอแพ็คเกจท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติ และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นและการสื่อสารให้ผู้โดยสารตระหนักถึงความสำคัญของการเดินทางอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ส่วนในด้านข้อกฎหมายและข้อบังคับ อุตสาหกรรมการบินของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดมาตรฐาน ความปลอดภัย และความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการด้านการบิน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านการควบคุมมลพิษจากอากาศยาน การจัดการของเสีย การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการลดการปล่อยคาร์บอน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ในการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตของอุตสาหกรรมการบินกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ สายการบินต้นทุนต่ำ (Low-Cost Carriers: LCCs) ในประเทศไทยยังมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยว โดยมีการแข่งขันสูงทั้งในด้านราคาและคุณภาพการบริการ การดำเนินงานภายใต้แนวคิด “Green Service” จึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ (Brand Experience) และเพิ่มระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารได้ในระยะยาว

แนวโน้มโครงสร้างการบินของประเทศไทยในปัจจุบันกำลังมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็น SDG 9 (โครงสร้างพื้นฐานและนวัตกรรม), SDG 12 (การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน), และ SDG 13 (การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) ภาครัฐและหน่วยงานกำกับ เช่น สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) และกระทรวงคมนาคม ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานด้าน “Green Aviation” เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของ องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) มุ่งลดการปล่อยคาร์บอนจากอากาศยาน ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด การจัดการของเสีย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดกระดาษ และการออกแบบสนามบินสีเขียว (Green Airport) ซึ่งโครงสร้างการบินของไทยกำลังปรับตัวเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมการบินไทยให้เติบโตอย่างสมดุลตามเป้าหมาย SDGs และแนวนโยบายระดับโลกขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization (ICAO), 2023) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติกำหนดกรอบการทำงานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุม 17 เป้าหมาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งแต่ละเป้าหมายมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของสายการบินที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในเป้าหมายที่ 13 เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เกี่ยวกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากเครื่องบิน การลงทุนในเชื้อเพลิงชีวภาพและเทคโนโลยีการขับเคลื่อนอื่น ๆ ที่ยั่งยืน การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำนอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ 9 ในเรื่องของอุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน ในเรื่องของพัฒนาเทคโนโลยีการบินที่ยั่งยืน การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงานของสนามบิน การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายที่ 8 เกี่ยวข้องกับการทำงานที่เหมาะสมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ในส่วนของการสร้างงานที่มีคุณภาพ ในอุตสาหกรรมการบิน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การปกป้องสิทธิของผู้แรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายที่ 12 เป็นการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ในเรื่องของลดขยะจากเครื่องบิน การใช้พลาสติกแบบใช้ซ้ำได้ การจัดหาสินค้าอย่างยั่งยืนสำหรับอาหารและเครื่องดื่มบนเครื่องบิน เป้าหมายที่ 15 ชีวิตบนบก เป็นการลดมลพิษทางอากาศจากเครื่องบิน การสนับสนุนโครงการปลูกป่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และในเรื่องของความยั่งยืน คือ เป้าหมายที่ 11 เมืองและที่อยู่อาศัยที่ครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืน จะต้องมีการพัฒนาสนามบินที่ยั่งยืน การส่งเสริมการคมนาคมสาธารณะ การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเมืองที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 17 ที่มีเรื่องของความร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การเข้าถึงข้อมูล และสถาบันที่มีประสิทธิภาพ ที่จะมีการส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งนโยบายของสถาบันการบินการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (IATA Economics, 2024)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ รวมถึงการบินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการบินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในแผนฯ ฉบับที่ 12 มีดังนี้ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการลดมลพิษทางอากาศจากเครื่องบิน ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคการบิน และยุทธศาสตร์ที่ 6 การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อพัฒนากฎหมายและมาตรการควบคุมมลพิษทางอากาศจากเครื่องบิน รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการบินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชนในมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การส่งเสริมการใช้เครื่องบินที่ประหยัดน้ำมัน การพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพสำหรับการบิน การปรับปรุงระบบจัดการจราจรทางอากาศ และการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการบินต่อสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าแผนยุทธศาสตร์ฉบับที่ 12 จะไม่ได้กล่าวถึงการบินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับการบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของหน่วยงานภาครัฐบาลของไทยในการพัฒนาการบินที่ยั่งยืน ยังมีหลายสิ่งที่จะต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จะเป็นกุญแจสำคัญในการนำพาประเทศไทยไปสู่การมีระบบการบินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ดังนั้นคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่อความรู้สึกพึงพอใจของผู้โดยสารที่จะส่งผลต่อการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย จากพฤติกรรมของผู้โดยสารที่ต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาสภาพแวดล้อม ผนวกกับนโยบายภาครัฐ ให้การสนับสนุนสายการบิน ที่มีอยู่หลายแบรนด์ในประเทศไทยในกลุ่มผู้ให้บริการทางด้านสายการบินต้นทุนต่ำ ที่จะสามารถตอบโจทย์ผู้ใช้บริการ สร้างความประทับใจ และความพึงพอใจต่อการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการบริการและการพัฒนาแบรนด์ เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในการเรื่องการบริการที่รักษาสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ประเด็นที่มีความสำคัญงานวิจัยนี้ ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ที่ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับด้านนี้น้อย จากแนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของไทยในปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปรับตัวสู่ความยั่งยืนตามกรอบ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกี่ยวกับการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้พลังงานสะอาด และนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การดำเนินงานของภาคการบินยังอยู่ภายใต้กรอบของ พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมุ่งส่งเสริมความปลอดภัย ประสิทธิภาพ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในระบบการบินของประเทศ จึงทำให้งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ซึ่งใช้ตัวชี้วัดใหม่ในการวัดคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จะมีผลต่อนโยบาย ด้านการบินและการท่องเที่ยวของไทย มีคุณภาพต่อการส่งเสริมและพัฒนาในด้านคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์และคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้โดยสารชาวไทยที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ เก็บจากกลุ่มผู้โดยสารทั้งสองท่าอากาศยาน คือ ท่าอากาศยานดอนเมือง และท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รวมถึงผู้ที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารคนไทยที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 10,801,553 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้โดยสารคนไทยที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 10,801,553 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566) และผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยเป็นแบบทราบจำนวนประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 400 ตัวอย่าง ใช้พื้นที่ในการเก็บ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง และท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พื้นที่ละ 200 โดยใช้สูตรการคำนวณของ (Yamane, T., 1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ที่ 0.889 อ้างสูตรจากตำราของ (Berk, R. A., 1984) (ปรับปรุงแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิ และนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นได้ (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของค่าครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.988 ซึ่งผ่านเกณฑ์จาก 0.70 ขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ของ (Nunnally, J. C., 1978); (George, D. & Mallery, P., 2003)

3. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม จากผู้โดยสารสายที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ณ ท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิ โดยผู้วิจัยอธิบายและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม และวิธีการเก็บข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล ตลอดจนถึงการรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม มาตรวจดูความสมบูรณ์ในแต่ละข้อ และนับจำนวนแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ถ้าพบว่า แบบสอบถามชุดใดผู้ตอบแบบสอบถามทำ ไม่ครบทุกข้อ ก็จะทำการเก็บเพิ่มเติมเมื่อได้ข้อมูลครบ 400 ชุดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติเชิงอ้างอิงเป็นการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand experience)

ด้านการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand experience)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality)	3.81	.935	มาก
2. ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality)	3.84	1.010	มาก
3. ด้านคุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality)	3.06	1.418	ปานกลาง
รวม	3.57	1.121	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand experience) โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ระดับความคิดเห็นที่สำคัญจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ มีความคิดเห็นต่อการรับรู้ ประสบการณ์ต่อ แบรนด์ (Brand experience) ในระดับมาก และจำแนกออกเป็นรายด้านเรียงลำดับความสำคัญ คือ ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมา คือ ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) และด้านคุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality)

คุณภาพบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สิ่งที่ต้องได้ของสายการบิน (Airline Tangibles)	3.67	1.130	มาก
2. อาคารผู้โดยสารที่ต้องได้ (Terminal Tangibles)	3.95	.890	มาก
3. บุคลากร (Airline Staff)	3.70	1.141	มาก
4. การเอาใจใส่ (Empathy)	3.79	1.114	มาก
5. ภาพลักษณ์ (Image)	3.90	.988	มาก
6. สนามบินสีเขียว (Green Airport)	4.00	.873	มาก
รวม	3.84	1.022	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality) โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ระดับความคิดเห็นที่สำคัญจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ มีความคิดเห็นต่อคุณภาพบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality) ในระดับมากและจำแนกออกเป็นรายด้านเรียงลำดับความสำคัญ คือ ด้านสนามบินสีเขียว (Green Airport) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมา คือ ด้านอาคารผู้โดยสารที่ต้องได้ (Terminal Tangibles) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ด้านภาพลักษณ์ (Image) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการเอาใจใส่ (Empathy) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ด้านบุคลากร (Airline Staff) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และด้านสิ่งที่ต้องได้ของสายการบิน (Airline Tangibles) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Passenger Satisfaction)

ความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Passenger Satisfaction)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการซื้อบัตรโดยสารและการชำระเงิน (Ticket purchasing and payment)	4.35	.642	มากที่สุด
2. ด้านพนักงานให้บริการ (Service personnel)	4.23	.705	มากที่สุด
3. ด้านความปลอดภัยของผู้โดยสาร (Passenger safety)	4.36	.660	มากที่สุด
4. ด้านกำหนดเวลาและตารางการบิน (Time and flight schedule)	4.06	.780	มาก
5. ด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวก (Facilities)	4.28	.685	มากที่สุด
6. ด้านการขนส่งสัมภาระการเดินทาง (Travel baggage transportation)	4.07	.785	มาก
รวม	4.23	.709	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นต่อเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Passenger Satisfaction) โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับระดับความคิดเห็นที่สำคัญจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ มีความพึงพอใจต่อด้านความปลอดภัยของผู้โดยสาร (Passenger safety) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา คือ ด้านการซื้อบัตรโดยสารและการชำระเงิน (Ticket purchasing and payment) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$) ด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวก (Facilities) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) ด้านพนักงานให้บริการ (Service personnel) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) ด้านการขนส่งสัมภาระการเดินทาง (Travel baggage transportation) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) และด้านกำหนดเวลาและตารางการบิน (Time and flight schedule) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

สรุปผลรวมของตารางที่ 1 - 3 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1: “เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย” จากผลการวิเคราะห์โดยรวม พบว่า ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีระดับการรับรู้ต่อ ประสบการณ์แบรนด์ และคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในระดับมาก และมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สายการบินต้นทุนต่ำของไทยสามารถสร้างภาพลักษณ์แบรนด์ที่ดี มีมาตรฐานการบริการที่สอดคล้องกับแนวคิดความยั่งยืน (Green Service) และตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และคุณภาพของประสบการณ์การเดินทางโดยรวม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ที่มีต่อคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอิเล็กทรอนิกส์ของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความพึงพอใจผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ (Brand experience)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P	VIF	Tolerance
Variable	B	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	2.354	.097		24.360	.000**		
1. ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality)	.284	.051	.419	5.562	.000**	4.599	.217
2. ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality)	.219	.046	.349	4.718	.000**	4.436	.225

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย (ต่อ)

การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ (Brand experience)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P	VIF	Tolerance
Variable	B	Std. Error	Beta				
3. ด้านคุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality)	.019	.022	.041	.848	.397	1.939	.516
Durbin-Watson	1.612						
R	.715a						
R Square	.512						
Adjusted R Square	.508						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า Tolerance มีค่าอยู่ระหว่าง 0.217 - 0.516 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 ประกอบกับการพิจารณาค่า VIF มีค่าไม่เกิน 5 ถือว่ายอมรับได้ พิจารณาร่วมกับ ค่า Durbin-Watson พบว่า Durbin-Watson คือ 1.612 ซึ่งค่าอยู่ในช่วง 1.50 - 2.50 เพราะฉะนั้นผลการตรวจสอบความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ พบว่า การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.715 โดยสามารถพยากรณ์ปัจจัยการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ในภาพรวมได้มากถึงร้อยละ 71.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality) ($\beta = 0.419$) ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality) ($\beta = 0.349$) ที่ส่งผลต่อการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงยอมรับตามสมมติฐานที่ 3 ทั้งสองด้านนี้ ส่วนด้านคุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality) ($\beta = 0.041$) ไม่ส่งผลต่อการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3 ในด้านนี้ และ $Y = 2.354 + 0.419$ (ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality)) + 0.349 (ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality)) การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำทั้งสองด้านนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ (Brand experience)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P	VIF	Tolerance
Variable	B	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	1.839	.097		18.877	.000**		
1. สิ่งที่ต้องจับต้องได้ของสายการบิน (Airline Tangibles)	.013	.039	.023	7.513	.742	2.333	.188
2. อาคารผู้โดยสารที่จับต้องได้ (Terminal Tangibles)	.074	.055	.104	1.352	.177	3.599	.152
3. บุคลากร (Airline Staff)	.081	.057	.146	1.413	.158	4.495	.083
4. การเอาใจใส่ (Empathy)	.010	.057	.017	.170	.865	4.892	.088
5. ภาพลักษณ์ (Image)	.212	.056	.330	3.793	.000**	4.540	.117

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อ
ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ (ต่อ)

การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ (Brand experience)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P	VIF	Tolerance
Variable	B	Std. Error	Beta				
6. สนามบินสีเขียว (Green Airport)	.388	.052	.535	7.531	.000**	4.670	.176
Durbin-Watson	1.613						
R	.807a						
R Square	.651						
Adjusted R Square	.645						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่า Tolerance มีค่าอยู่ระหว่าง 0.083 - 0.188 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 ประกอบกับการพิจารณาค่า VIF มีค่าไม่เกิน 5 ถือว่ายอมรับได้ พิจารณาร่วมกับ ค่า Durbin-Watson พบว่า Durbin-Watson คือ 1.613 ซึ่งค่าอยู่ในช่วง 1.50 - 2.50 เพราะฉะนั้นผลการตรวจสอบความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ พบว่า การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.807 โดยสามารถพยากรณ์ปัจจัยคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในภาพรวม ได้มากถึงร้อยละ 80.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาพลักษณ์ (Image) ($\beta = 0.330$) และด้านสนามบินสีเขียว (Green Airport) ($\beta = 0.535$) ที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงยอมรับตามสมมติฐานที่ 2 คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ อยู่ 2 ด้าน ส่วนอีก 4 ด้านไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 และ $Y = 1.839 + 0.330$ (ด้านภาพลักษณ์ (Image)) + (ด้านสนามบินสีเขียว (Green Airport)) + 0.535 มีอิทธิพลเชิงบวกที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า 1) การรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand Experience) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยเฉพาะในด้านความประทับใจและความพึงพอใจต่อคุณภาพของสายการบิน ซึ่งสะท้อนว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกที่ได้รับจากประสบการณ์การใช้บริการ และ 2) คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยเฉพาะด้านภาพลักษณ์องค์กรและแนวคิดสนามบินสีเขียว แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญต่อความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของสายการบิน

โดยสรุป ผลการวิจัยสนับสนุนว่าทั้ง “การรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์” และ “คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ “ความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อกับด้านการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand experience) โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับระดับความคิดเห็นที่สำคัญจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ มีความคิดเห็นต่อการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand experience) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และจำแนกออกเป็นรายด้านเรียงลำดับความสำคัญ คือ ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality) รองลงมา คือ ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality) และด้านคุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality) จากผลการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand experience) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญและมีความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของสายการบิน แม้จะเป็นสายการบินต้นทุนต่ำ โดยลำดับความสำคัญในแต่ละด้าน พบว่า ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality) มากที่สุด รองลงมา คือ ความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality) และน้อยที่สุด คือ คุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality) ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Brakus, J. J. et al. ซึ่งระบุว่า Brand experience มีอิทธิพลต่อการสร้างความภักดีต่อแบรนด์และความพึงพอใจของลูกค้า โดยเฉพาะในกลุ่มสายการบินต้นทุนต่ำที่มีการแข่งขันสูง ผู้โดยสารมักพิจารณาคุณภาพและประสบการณ์ที่ได้รับอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจซื้อซ้ำนอกจากนี้ (Brakus, J. J. et al., 2009) ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim, J. & Lee, H. ที่ศึกษาประสบการณ์ของผู้โดยสารต่อแบรนด์สายการบินต้นทุนต่ำในเกาหลีใต้ พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพและความประทับใจในการให้บริการเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำและการบอกต่อผ่านช่องทางออนไลน์ (Kim, J. & Lee, H., 2011) ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยของ อุษณีย์ กาญจนบุษย์ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง Brand experience และความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ พบว่า ลูกค้ามักให้ความสำคัญกับคุณภาพของบริการเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นความสะอาดของเครื่องบิน ความตรงต่อเวลา และมารยาทของพนักงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจโดยรวม แม้สายการบินต้นทุนต่ำจะเน้นความคุ้มค่าในด้านราคาแต่ประสบการณ์ที่ผู้โดยสารได้รับระหว่างใช้บริการ เช่น ความสะอาด ความสุภาพของพนักงาน และความตรงต่อเวลา ยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญ และส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ในระยะยาว (อุษณีย์ กาญจนบุษย์, 2564)

ผลการศึกษาการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ (Brand Experience Perception) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.715 หมายความว่า การรับรู้ประสบการณ์แบรนด์สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในภาพรวมได้มากถึงร้อยละ 71.5 เปอร์เซนต์ เมื่อได้พิจารณาในเชิงของรายด้าน พบว่า ด้านความประทับใจต่อคุณภาพ (Impression of Quality) และด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพ (Satisfactory Quality) เป็นตัวแปรที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ในขณะที่ด้านคุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Quality) ไม่ส่งผลเชิงบวกตามสมมติฐาน จึงปฏิเสธในด้านนี้ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ในยุคที่ผู้บริโภคมีตัวเลือกที่หลากหลายสำหรับการเดินทางทางอากาศ การสร้างความรู้สึเชิงบวกผ่านประสบการณ์ของแบรนด์ โดยเฉพาะความรู้สึก “ประทับใจ” และ “พึงพอใจในคุณภาพ” ถือเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจโดยรวม แม้ว่าราคาจะเป็นปัจจัยหลักของสายการบินต้นทุนต่ำ แต่ประสบการณ์เชิงคุณภาพก็ยังคงเป็นตัวกำหนดความรู้สึกผูกพันต่อแบรนด์อย่างเด่นชัด สอดคล้องกับแนวคิดของ Brakus, J. J. et al. ที่เสนอว่าประสบการณ์ของแบรนด์ (Brand Experience) ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์และผู้บริโภคผ่านการบริการ บรรยากาศ และการสื่อสารในทุกจุดสัมผัส (touchpoint) ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกและความผูกพันทางอารมณ์ (Brakus, J. J. et al., 2009) จนนำไปสู่ความพึงพอใจและ

การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ นอกจากนี้นงานวิจัยของ Kim, J. & Kim, M. ได้ศึกษาผลกระทบของประสบการณ์แบรนด์ในธุรกิจสายการบิน พบว่า ความประทับใจที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีของผู้โดยสาร โดยเฉพาะเมื่อแบรนด์สามารถสร้างประสบการณ์ที่เหนือความคาดหวังของผู้โดยสาร ไม่ว่าจะเป็นผ่านบริการของพนักงานหรือคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้อง (Kim, J. & Kim, M., 2021) อีกทั้งงานของ Oliver, R. L. ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังที่มีต่อสินค้าและบริการ กับประสบการณ์จริงที่ได้รับ หากประสบการณ์นั้นสามารถสร้างความประทับใจในเชิงบวกได้ ก็จะทำให้ความพึงพอใจสูงขึ้น และมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำในอนาคต (Oliver, R. L., 1997) ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงตอกย้ำความสำคัญของการออกแบบประสบการณ์แบรนด์ที่โดดเด่นและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้โดยสาร แม้ในตลาดสายการบินต้นทุนต่ำที่การแข่งขันรุนแรง การส่งมอบความรู้สึกพึงพอใจต่อคุณภาพและความประทับใจผ่านแบรนด์จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับความพึงพอใจและสร้างความภักดีต่อสายการบินอย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ผลการศึกษา พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.807 โดยสามารถพยากรณ์ปัจจัยคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในภาพรวม ได้มากถึงร้อยละ 80.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาพลักษณ์ (Image) และด้านสนามบินสีเขียว (Green Airport) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงยอมรับตามสมมติฐานที่ 2 คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ อยู่ 2 ด้านดังกล่าว ส่วนอีก 4 ด้านไม่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้ประสบการณ์แบรนด์ที่มีต่อคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอิเล็กทรอนิกส์ของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

ผลการศึกษา คุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.807 ซึ่งหมายความว่าคุณภาพการบริการที่เน้นความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้โดยสารได้สูงถึงร้อยละ 80.7 เปอร์เซนต์ ซึ่งถือเป็นอัตราที่สูงมาก และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการให้บริการที่สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์เชิงรายด้านยังชี้ว่าด้านภาพลักษณ์ขององค์กร (Image) และด้านสนามบินสีเขียว (Green Airport) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ด้านบุคลากร ด้านสิ่งที่จับต้องได้ และด้านการเอาใจใส่ กลับไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญในบริบทนี้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Grönroos, C. ซึ่งระบุว่าคุณภาพการบริการไม่ได้วัดจากเฉพาะกระบวนการบริการเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการรับรู้ภาพลักษณ์ขององค์กร ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นผ่านการรับรู้ถึงความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งในกรณีของสายการบินต้นทุนต่ำ ภาพลักษณ์ที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ (Grönroos, C., 1984) นอกจากนี้นงานวิจัยของ Chen, Y. S., & Chang, C. H. ยังสนับสนุนผลการศึกษาในครั้งนี้ โดยกล่าวว่า ภาพลักษณ์ที่เน้นความยั่งยืนและความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสามารถกระตุ้นความพึงพอใจและเจตคติที่ดีต่อองค์กรได้อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันมีแนวโน้มเลือกใช้บริการจากองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อองค์กรสามารถสื่อสารจุดเด่นนี้ได้อย่างชัดเจนผ่านสื่อสาธารณะและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การตกแต่งสนามบินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือการใช้เทคโนโลยีที่ลดการปล่อยคาร์บอน เป็นต้น (Chen, Y. S.

& Chang, C. H., 2013) ขณะเดียวกันงานของ Suki, N. M. ยังระบุเพิ่มเติมว่า ความคาดหวังของผู้โดยสารต่อองค์กรที่ดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน จะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนของสนามบินและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงและความมั่นใจในแบรนด์ของสายการบิน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าในยุคที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม การออกแบบบริการและสภาพแวดล้อมที่สะท้อนความเป็น “สนามบินสีเขียว” รวมถึงภาพลักษณ์องค์กรในเชิงสิ่งแวดล้อม ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถเสริมสร้างความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำได้อย่างชัดเจน (Suki, N. M., 2016)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาในภาพรวม ด้านการรับรู้ประสบการณ์ต่อแบรนด์ (Brand Experience) ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยสำคัญเรียงลำดับ คือ 1) ความพึงพอใจต่อคุณภาพ 2) ความประทับใจต่อคุณภาพ และ 3) คุณภาพที่ยอมรับไม่ได้ ถือว่าไม่ส่งผลเชิงบวก และด้านคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Service Quality) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยที่ส่งผลชัดเจน คือ 1) ภาพลักษณ์องค์กร (Image) 2) สนามบินสีเขียว (Green Airport) เป็นปัจจัยทางด้านบุคลากรเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ส่วนด้านการเอาใจใส่ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ แม้สายการบินต้นทุนต่ำจะเน้น ราคา เป็นหลัก แต่ประสบการณ์คุณภาพและการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นกุญแจสำคัญที่สร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อแบรนด์ การออกแบบ (Brand Experience) ที่สร้างความพึงพอใจและประทับใจ ควบคู่กับการสื่อสาร ภาพลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมจะช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันของสายการบินต้นทุนต่ำในระยะยาว ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยนี้ 1) สายการบินต้นทุนต่ำควรให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์แบรนด์ที่มีคุณภาพสูง เพื่อออกแบบ ประสบการณ์การบริการที่เน้นสร้างความประทับใจและความพึงพอใจในคุณภาพให้กับลูกค้าทุกขั้นตอน 2) พัฒนาแนวทางส่งเสริมคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการบริการที่ใส่ใจ และภาพลักษณ์องค์กรที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม 3) ปรับปรุงและรักษามาตรฐานด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องในด้านความปลอดภัยเป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ ที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อแบรนด์ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลากหลายเส้นทางการบินและช่วงเวลา การศึกษานี้เน้นกลุ่มผู้โดยสารในประเทศไทยเป็นหลัก งานวิจัยในอนาคตสามารถเปรียบเทียบระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำที่ให้บริการในระดับภูมิภาคอาเซียน 2) ศึกษาตัวแปรเชิงพฤติกรรมเพิ่มเติม เช่น ความภักดีต่อแบรนด์ และการบอกต่อ (Word-of-Mouth) เพื่อจะได้สะท้อนผลลัพธ์ของการสร้างประสบการณ์แบรนด์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น 3) นำแนวคิดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมบริการมาร่วมวิเคราะห์ ในยุคดิจิทัล เช่นในระบบ self-check-in

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2566). รายงานสถิติประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/pa1x5>
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). รายงานสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ไตรมาสที่ 4 และภาพรวมปี 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อุษณีย์ กาญจนบุษย์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ตราสินค้าและความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 16(1), 35-48.

- Berk, R. A. (1984). A guide to criterion-referenced test construction. Maryland: The Johns Hopkins University Press.
- Brakus, J. J. et al. (2009). Brand Experience: What Is It? How Is It Measured? Does It Affect Loyalty? *Journal of Marketing*, 73(3), 52-68.
- Chen, Y. S. & Chang, C. H. (2013). Greenwash and Green Trust: The Mediation Effects of Green Consumer Confusion and Green Perceived Risk. *Journal of Business Ethics*, 114(3), 489-500.
- George, D. & Mallery, P. (2003). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Grönroos, C. (1984). A Service Quality Model and Its Marketing Implications. *European Journal of Marketing*, 18(4), 36-44.
- IATA Economics. (2024). Air cargo market analysis. Retrieved May 25, 2025, from <https://shorturl.asia/zLaf9>
- International Civil Aviation Organization (ICAO). (2023). Annual Safety Report 2023. Retrieved April 28, 2025, from <https://shorturl.asia/UjHdq>
- Kim, J. & Kim, M. (2021). The Effect of Brand Experience on Brand Satisfaction and Loyalty: A Case Study of Low-Cost Airlines. *Journal of Air Transport Management*, 93(2021), 3885-3898.
- Kim, J. & Lee, H. (2011). The impact of service quality on customer satisfaction in the airline industry. *Journal of Air Transport Management*, 17(2), 123-129.
- Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory. (2nd ed.). New Jersey: McGraw-Hill.
- Oliver, R. L. (1997). Satisfaction: A Behavioral Perspective on The Consumer. (2nd ed.). New York: Routledge.
- Suki, N. M. (2016). Green Product Purchase Intention: Impact of Green Brands, Attitude, and Knowledge. *British Food Journal*, 118(12), 2893-2910.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

การสื่อสารอัตลักษณ์ “เพลงบอก” ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

COMMUNICATING THE IDENTITY OF "PLENG BOK"

IN THE PAK PHANANG RIVER BASIN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กชพรรณ สกุลพุทธพร*, สมชาย สหวิศิษฐ์

Kotchaphan Sakulbuddhaphorn*, Somchai Sahavisit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kotchapnan_sak@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษากระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “เพลงบอก” ลุ่มแม่น้ำปากพนังผ่านสื่อสร้างสรรค์ในรูปแบบเชิงคุณภาพ โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลหลัก 7 คน ได้แก่ ปราชญ์เพลงบอก ศิลปินท้องถิ่น และประชาชนในชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง ผ่านการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสาร ข้อมูลที่ได้ถูกถอดความและวิเคราะห์ด้วยวิธี Content Analysis พร้อมใช้เทคนิค Triangulation เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ผลการวิจัยพบว่า เพลงบอกเป็นศิลปะการแสดงที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวลุ่มน้ำปากพนังในหลายมิติ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล โดยปรากฏผ่านความมุ่งมั่นและความชำนาญของแม่เพลงและลูกคู่ 2) อัตลักษณ์ที่สื่อสารผ่านภาษาไทยสำเนียงถิ่นใต้ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การประชันกลอนสดท่าทางในการแสดง รวมถึงการแต่งกายแบบพื้นบ้าน 3) อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ปรากฏผ่านแม่เพลง ลูกคู่ และผู้ชม รวมถึงพิธีไหว้ครูเพลงบอกระหว่างปราชญ์เพลงบอก ศิลปินท้องถิ่น และกลุ่มเยาวชน 4) อัตลักษณ์เชิงชุมชน ปรากฏผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญาและรากวัฒนธรรมของชุมชนจากปราชญ์เพลงบอก ศิลปินท้องถิ่น สู่เยาวชนรุ่นหลัง โดยการสื่อสารอัตลักษณ์ดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านสื่อสร้างสรรค์ประเภทสารคดี โดยมีกระบวนการ ดังนี้ 1) ขั้นตอนเตรียมงาน Pre-Production, 2) ขั้นตอนการถ่ายทำ Production และ 3) ขั้นตอนหลังถ่ายทำ Post-Production ซึ่งกระบวนการดังกล่าวช่วยให้เยาวชนและผู้ชมเข้าถึงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เพลงบอกอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารอัตลักษณ์เพลงบอกผ่านสื่อสร้างสรรค์ช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงบอกให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสื่อสารอัตลักษณ์, เพลงบอก, ปราชญ์เพลงบอก, สื่อสร้างสรรค์

Abstract

This research aims to study the identity of Pleng Bok, a form of Southern Thai folk performance in the Pak Phanang River Basin, Nakhon Si Thammarat Province, and to examine the communication process of expressing this identity through creative media. A qualitative research approach was employed with seven key informants, including Pleng Bok masters, local artists, and community

members. Data were collected through structured and unstructured interviews, focus group discussions, observations, and document analysis, then transcribed and analyzed using content analysis with triangulation techniques to enhance credibility. The findings revealed that Pleng Bok reflects the identity of the Pak Phanang River Basin community in four dimensions: 1) Personal identity, expressed through the dedication and expertise of the Mae Pleng (lead singers) and Luk Khu (chorus); 2) Linguistic and performative identity, communicated through the local southern Thai dialect, poetic duels, expressive gestures, and traditional attire; 3) Relational identity, reflected in interactions among performers, audiences, and the ritual of paying respect to Pleng Bok masters, strengthening ties between local scholars, artists, and youth groups; and 4) Community identity, demonstrated through the transmission of local wisdom and cultural heritage from Pleng Bok masters and artists to younger generations. The communication of Pleng Bok identity was conveyed through a creative documentary medium following three stages-pre-production, production, and post-production-which effectively enhanced young people's and audiences' understanding and appreciation of Pleng Bok culture. The study concludes that communicating the identity of Pleng Bok through creative media supports the preservation and sustainable transmission of this folk performance as a vital element of cultural heritage.

Keywords: Communication of Identity, Pleng Bok, Pleng Bok Masters, Creative Media

บทนำ

“เพลงบอก”มาจากคำว่า “เพลง” ที่หมายถึง สำเนียงขับร้องหรือทำนองดนตรี (กรมราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และ “บอก” หมายถึงการพูดให้รู้หรือเล่าให้ฟัง เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง การร้องเพลงที่ใช้เพื่อบอกเล่าเรื่องราว ข่าวสาร สื่อสารต่าง ๆ ให้แก่ผู้ฟัง โดยมีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านภาคใต้ที่นิยมโต้ตอบกันระหว่างผู้ขับร้องที่ใช้ภาษาถิ่นใต้ และมักเริ่มต้นด้วยบทไหว้ครูหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก่อนเข้าสู่สาระสำคัญของเนื้อหา และลงท้ายด้วยการให้พรหรือคำอวยพร จึงสะท้อนให้เห็นว่าเพลงบอกไม่เพียงแต่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้าน แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ถ่ายทอด คติ ความรู้ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้

เพลงบอกเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ที่สืบทอดมาแต่โบราณ จัดอยู่ในประเภทปฏิภาณกวี เพราะผู้เล่นต้องมีไหวพริบและปฏิภาณในการโต้ตอบ โดยบทกลอนของเพลงบอกมีเอกลักษณ์ด้านฉันทลักษณ์ที่แตกต่างจากเพลงพื้นบ้านภาคใต้อื่น ๆ และไม่ตรงกับบทร้อยกรองไทยประเภทใด ในอดีตนิยมเล่นในเทศกาลตรุษสงกรานต์ เพื่อประกาศขึ้นปีใหม่หรือบอกข่าวสารงานบุญกุศลให้ชาวบ้านรับรู้ ถือเป็นวิธีการสื่อสารสำคัญของชุมชนที่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้หนังสือ นักวิชาการท้องถิ่น เช่น ท่านขุนมาเทศคีติ (กลอน มัลลิกะมาส, 2566) ระบุว่าการเล่นเพลงบอกถือเป็นศิลปะเฉพาะของชาวปักษ์ใต้ กำเนิดขึ้นที่นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่และเป็นแหล่งรวมศิลปินเพลงบอกจำนวนมาก จนได้รับสมญานามว่า “เมืองเพลงบอก” อย่างไรก็ตาม สังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงรวมทั้งการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้กระแสนิยมศิลปะการแสดงพื้นบ้านลดลง ศิลปินเพลงบอกอาวุโสส่วนใหญ่เข้าสู่วัยชรา ขาดผู้สืบทอดอย่างจริงจัง จึงมีความเสี่ยงที่ศิลปะการแสดงนี้จะสูญหายไป (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558)

การสื่อสารถือเป็นกระบวนการสำคัญที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมไปสู่ผู้ชมได้อย่างทรงพลัง การเลือกใช้สื่อร่วมสมัยอย่างสร้างสรรค์จึงมีบทบาทในการสืบสาน พื้นฟู และส่งต่อมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การสื่อสารอัตลักษณ์เพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยครอบคลุมพื้นที่อำเภอปากพนัง อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอดำรงวิทยารุฉินารายณ์ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำอัตลักษณ์ดังกล่าวมาสร้างสรรค์สื่อสารคดีที่ช่วยเผยแพร่เรื่องราวของ “เพลงบอก” ถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสร้างความภาคภูมิใจแก่ชาวลุ่มน้ำปากพนัง รวมทั้งเป็นข้อมูลเชิงวิชาการสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะพื้นบ้าน “เพลงบอก” ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “เพลงบอก” ลุ่มแม่น้ำปากพนัง ผ่านสื่อสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์เพลงบอก ศิลปินท้องถิ่น และประชาชนในชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง จำนวน 7 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดอัตลักษณ์ เพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานและบทบาทการแสดงเพลงบอก 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติ ความหมาย และการสืบทอดเพลงบอก 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลหลายฝ่าย 4) เครื่องบันทึกเสียง เพื่อความถูกต้องในการถอดความ และ 5) กล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกภาพกิจกรรมและการแสดง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร (Document Study) จากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
3. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธี Triangulation (เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายวิธี)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการเก็บภาคสนามถูกถอดความและจัดหมวดหมู่ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่บันทึกและถอดความ 2) จัดหมวดหมู่เนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3) สรุปสาระสำคัญและตีความอัตลักษณ์เพลงบอกโดยใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์เชิงการสื่อสารของ (Hecht, M. L., 1993) และวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์เพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง โดยใช้ ทฤษฎีการสื่อสารของ (Lasswell, H. D., 1948) ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ Uses and Gratifications Theory (Katz, E. et al., 1974) และทฤษฎีการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม Cultural Communication Theory (Hall, S., 1997) ผ่าน 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมงาน (Pre-Production) 2) ขั้นการถ่ายทำ (Production) และ 3) ขั้นหลังการถ่ายทำ (Post-Production) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย อภิปรายผล สรุปและให้ข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาอัตลักษณ์ของเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

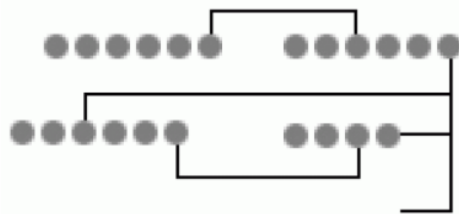
มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของเพลงบอกนั้นสามารถใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์เชิงการสื่อสาร (Communication Theory of Identity: CTI) ซึ่งมองว่าอัตลักษณ์เกิดจากการสื่อสารและมีหลายมิติสัมพันธ์กัน ได้แก่ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล อัตลักษณ์ที่สื่อสาร อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ และอัตลักษณ์เชิงชุมชน ที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์อัตลักษณ์ของเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) ปรากฏให้เห็นผ่านความสนใจและความเชี่ยวชาญของแม่เพลงและลูกคู่ ชนวันน์ ไทรแก้ว, และ อติวัฒน์ ทรงศรีวิไลเห็นพ้องกันว่า ศิลปินเพลงบอกนั้นต้องมีความมุ่งมั่นและหมั่นฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ (ชนวันน์ ไทรแก้ว, 2566); (อติวัฒน์ ทรงศรีวิไล, 2566)

โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคลของเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเด่น ๆ ได้แก่

- 1) กลุ่มศิลปินเพลงบอกที่เริ่มจากการเป็นลูกคู่ออกติดตามครูอาจารย์ ฝากตัวเป็นศิษย์ปราชญ์เพลงบอก เพื่อทำการแสดงตามงานบุญ งานเทศกาลต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ และได้โอกาสทำการแสดงในฐานะแม่เพลงบ่อยขึ้น ทำให้สามารถยึดอาชีพการเล่นเพลงบอกและสร้างชื่อเสียงในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ ซึ่งศิลปินกลุ่มนี้ได้สะท้อนการรับรู้ตัวตนและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองอย่างเข้มข้น
- 2) กลุ่มนักเรียน - นักศึกษา ทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ที่มีความสนใจ “เพลงบอก” โดยได้รับการถ่ายทอด ปลูกฝัง และสนับสนุนจาก สถานศึกษา มีครูอาจารย์ที่มีความรู้และสนใจด้านเพลงบอก ช่วยทำการฝึกฝน หนุนเสริม และนำเข้าสู่เวทีประกวดเพื่อชิงรางวัล โดยก็มีปราชญ์เพลงบอกมาร่วมฝึกฝนและถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์เฉพาะตัวให้กลุ่มนักเรียน - นักศึกษาเหล่านั้น อย่างเป็นรูปธรรม มีรูปแบบการสอน และช่วงเวลาการฝึกซ้อมอย่างชัดเจน เพื่อมุ่งให้เกิดความชำนาญ (อติวัฒน์ ทรงศรีวิไล, 2566) โดยนอกจากเวทีประกวดกลุ่มเยาวชนดังกล่าวยังมีโอกาสรวมกลุ่มเพื่อแสดงฝีมือในงานบุญประเพณีของท้องถิ่นในฐานะมือสมัครเล่นที่สามารถหารายได้ระหว่างเรียนอีกด้วย

อัตลักษณ์ที่สื่อสาร/แสดงออก (Enacted Identity) ปรากฏใน ภาษา การแสดง และการแต่งกายของ ศิลปะการแสดง “เพลงบอก” ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจำแนกได้ ดังนี้ 1) อัตลักษณ์ที่ปรากฏผ่านภาษา ถือได้ว่าเพลงบอกเป็นการละเล่นประเภทการขับร้องที่ต้องใช้สำเนียงภาษาถิ่นใต้สำเนียงลุ่มน้ำปากพนัง ในการร้องบทเป็นทำนองบทร้อยกรอง และมีลูกคู่คอยรับและส่งตามคำร้องของแม่เพลง โดยการขับร้องเพลงบอกในบทหนึ่งจะมีจำนวนวรรคอยู่ 4 วรรค ในวรรคหนึ่ง ๆ จะมีจำนวนคำที่ไม่ค่อยแน่นอนนัก การขับเพลงบอกนั้นเมื่อแม่เพลงบอกร้องจบวรรคแรก ลูกคู่ก็รับครึ่งหนึ่งโดยรับว่า “ว่าเอ้อว่าเห้” พร้อม ๆ กับต้องคอยตีฉิ่งให้เข้าจังหวะกับแม่เพลง แต่เดิมการร้องเพลงบอกจะให้จังหวะโดยใช้การปรบมือ หรือการใช้กระบอกไม้ไผ่กระทุ้งให้เกิดเสียงประกอบการร้องบท เครื่องดนตรีที่เพลงบอกใช้และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน คือ ฉิ่ง 1 คู่ หรืออาจมีรับ 1 คู่ แต่เพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังนิยมใช้ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีหลัก การขับเพลงบอกจะแต่งเป็นบทกลอน ซึ่งมีฉันทลักษณ์เป็นแบบฉบับของตนเอง ส่วนมากกลอนหนึ่งบทจะประกอบด้วย 4 วรรค โดย 3 วรรคแรกจะมีวรรคละ 6 คำ ส่วนวรรคสุดท้ายจะมี 4 คำ เพลงบอกจะต้องมีลูกคู่คอยร้องรับ ซึ่งเพลงบอกคณะหนึ่ง ๆ จะมีลูกคู่อย่างน้อย 2 คน หรือมากที่สุดไม่เกิน 6 คนในนั้นจะทำหน้าที่ตีฉิ่ง

(ตัวอย่างฉันทลักษณ์เพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง)

นอกจากนี้อัตลักษณ์ของเพลงบอกในกลุ่มน้ำปากพนังยังมีหน้าที่เพื่อการเล่าเรื่องและสื่อสารข่าวสารประชาสัมพันธุ์ โดยภาษาในการร้องไม่ได้จำกัดแค่สนุกสนานบันเทิง แต่ยังใช้ “บอก” ข่าวสาร สาระ หรือเรื่องราวของชุมชน เช่น งานบุญ งานประเพณี หรือการโฆษณาสินค้า ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ ที่มีการสอดแทรกคำพูดสำเนียงหรือถ้อยคำเฉพาะถิ่นกลุ่มน้ำปากพนัง เพื่อแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ภาษาในเพลงบอกจึงสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน ผ่านสำเนียง คำพื้นบ้าน และวิธีการสื่อสารที่เป็นกันเอง ตรงไปตรงมา และที่เล่นที่จริงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (คุณากร ประมุข, 2566) 2) อัตลักษณ์ที่ปรากฏผ่านการแสดง มีคุณลักษณะเฉพาะตัว เนื่องจากแม่เพลงกับลูกคู่หรือผู้ร่วมแสดงมักโต้ตอบกันอย่างไม่ไหวพริบ คล้ายการ “ประชันกลอนสด” โดยหยิบยกบุคคลหรือสถานการณ์ตรงหน้ามากล่าวถึง สิ่งนี้สะท้อนอัตลักษณ์เรื่องปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาด และความสามารถเชิงวรรณศิลป์ของผู้แสดงดดยเฉพาะแม่เพลง 2.2) ท่าทางและอารมณ์ การขับร้องประกอบด้วยท่าทาง น้ำเสียง และการสื่อสารกับผู้ชมแบบ “เฮฮา” หรือ “หยอกล้อ” เน้นเสียงหนักเบา ใช้สีหน้าท่าทางประกอบชี้ให้เห็นอัตลักษณ์การเป็นชุมชนที่มีชีวิตชีวาสนุกสนาน และ 2.3) ปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม เพลงบอกมิใช่แค่แสดงให้ดูหรือการสื่อสารทางเดียว (One way Communication) แต่ยังดึงผู้ชมให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น หัวเราะ รับมุก หรือแม้แต่โต้ตอบบางตอน แสดงถึงอัตลักษณ์แบบ community-based performance ทำให้การแสดงเพลงบอกสะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านความเป็นมิตร ความสนุก และการมีส่วนร่วมของคนในสังคม 2.4) การแต่งกาย ที่มีพื้นฐานมาจากความเรียบง่ายแต่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น (นัฐวุฒิ เฟ่งพินิจ, 2566) โดยผู้แสดงมักแต่งกายด้วยผ้าไทย เช่น ผ้าถุง ผ้ายก ผ้าปาเต๊ะ ผ้าขาวม้า เสื้อพื้นบ้าน หรือเสื้อเชิ้ตลายดอกหรือเสื้อของสถานศึกษา สะท้อนวิถีชีวิตชาวบ้าน ไม่เน้นความหรูหราประณีตมากนัก โดยเสื้อผ้ามีสีสดใสเพื่อดึงดูดสายตาและสร้างบรรยากาศสนุกสนาน อันเป็นอัตลักษณ์การแสดงพื้นบ้าน ที่มีความสอดคล้องกับบทบาทและเพศสภาพ หรือในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาแต่งกายด้วยเครื่องแบบของสถาบัน แต่อาจใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าเพื่อเสริมอัตลักษณ์ ด้วยเหตุนี้การแต่งกายในเพลงบอกจึงแสดงออกถึงรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นชาวบ้าน และความสนุกสนานของการแสดงพื้นบ้าน (คุณากร ประมุข, 2566); (ยศนัย ไชยทอง, 2566)

อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ (Relational Identity) ปรากฏผ่านอัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ ระหว่างแม่เพลง-ลูกคู่-ผู้ชม โดยลูกคู่ช่วยสนับสนุนแม่เพลงให้การแสดงไพเราะและมีความต่อเนื่อง ในขณะที่ผู้ชม คือ แรงสนับสนุนสำคัญทั้งกำลังทรัพย์และกำลังใจให้ศิลปะการแสดงเพลงบอกยังยืนหยัดมาได้จนถึงปัจจุบัน 2) อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ในพิธี ไหว้ครูเพลงบอก ที่มีขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2566 โดยอาจารย์ปรีชา สุขจันทร์ ปรากฏเพลงบอกอาวสุโส ที่ได้แรงบันดาลใจและความศรัทธามาจากพิธีไหว้ครูของหนังตะลุง และโนรา ที่นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ศิลปินเพลงบอกแล้ว พิธีไหว้ครูยังสร้างความผูกพันทางศิลปวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์ โดยถือเป็นจุดเริ่มต้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจฝึกหัดเพลงบอกทั้งเพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรม และเพื่อฝึกฝนไปประกอบอาชีพในอนาคต (ปรีชา สุขจันทร์, 2566) การสื่อสารเชิงความสัมพันธ์นี้ทำให้เพลงบอกมีคุณค่าและเกิดการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นนั่นเอง

อัตลักษณ์เชิงชุมชน/กลุ่ม (Communal Identity) ปรากฏจากการยืนยันรากเหง้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นของ สมใจ ศรีอุทอง กล่าวว่า เพลงบอกสะท้อนความภาคภูมิใจของชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง คนปากพนังในอดีตใช้เพลงบอกเพื่อถ่ายทอดความรู้ เรื่องเล่า นิทาน ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ใช้เป็นสื่อในการวิพากษ์วิจารณ์สังคม การเมืองในยุคสมัยนั้น ๆ (สมใจ ศรีอุทอง, 2566) นอกจากนี้ เพลงบอกยังเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือและความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน คือ บ้าน วัด โรงเรียน แต่ในปัจจุบันผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากช่องทางอื่น ๆ ได้สะดวกกว่าเพลงบอกจึงมีหน้าที่ให้ความบันเทิงในฐานะการแสดงสดที่หาชมได้ยาก ในงานประเพณีและงานบุญต่าง ๆ ในพื้นที่ มีหน้าที่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าภาพ ศิลปิน และผู้ร่วมงาน ที่สะท้อนความภาคภูมิใจและรากเหง้าวัฒนธรรมของชาวลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบันนั่นเอง

การใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์เชิงการสื่อสาร (Communication Theory of Identity: CTI) ทำให้เห็นว่าเพลงบอกไม่ใช่เพียงการแสดงพื้นบ้าน แต่เป็น กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ของบุคคลและชุมชน ที่สืบทอดและรักษาวัฒนธรรมพื้นถิ่นลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชอีกด้วย

2. กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “เพลงบอก” ลุ่มแม่น้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผ่านสื่อสร้างสรรค์ ประเภท สื่อสารคดีนั้นสามารถใช้ทฤษฎีการสื่อสาร ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ และทฤษฎีการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม (Cultural Communication Theory) มาวิเคราะห์ตามลำดับกระบวนการดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมงาน (Pre-Production) ในขั้นเตรียมงาน ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการ วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารตามโมเดลของ Lasswell และทฤษฎี SMCR ของ David Berlo เพื่อกำหนดความชัดเจนของผู้ส่งสาร สารสื่อช่องทาง และผู้รับสาร ดังนี้ 1.1) ผู้ส่งสาร (Sender): คือ ปราชญ์เพลงบอก และเพลงบอกเยาวชนในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา 1.2) สาร (Message): เนื้อหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง โดยใช้ทั้ง ภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.3) สื่อ/ช่องทาง (Media/Channel): สื่อประเภทรายการสารคดี โดยเผยแพร่ผ่าน สื่อสังคมออนไลน์และช่องทางอื่น ๆ ตามความเหมาะสม และ 1.4) ผู้รับสาร (Receiver): กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยในลำดับต่อมาผู้วิจัยได้กำหนด ประเภทและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา โดยสารคดีเรื่องนี้จัดเป็น General Feature ผสม Biography เพื่อให้สามารถถ่ายทอดทั้งเนื้อหาเชิงความรู้และเรื่องราวชีวิตของศิลปินเพลงบอก รูปแบบการนำเสนอประกอบด้วย บรรยาย เล่าเรื่อง และสัมภาษณ์ ในด้าน การเขียนบทสารคดี ผู้วิจัยคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ เช่น การปรับแก้บทสารคดีตามข้อมูลใหม่ ๆ เน้นความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการเล่าเรื่องด้วยภาพเพื่อให้ตรงประเด็น ที่สามารถให้ทั้งความรู้และความบันเทิง นำมาสู่การเขียนโครงร่างบท รวมถึงการเลือกหัวข้อเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับวิถีชีวิต และอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมทั้งการกำหนด ชื่อเรื่อง ให้สะท้อนใจความสำคัญของสารคดี: “อัตลักษณ์เพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยขั้นตอนสุดท้ายในขั้นเตรียมงานยังรวมถึงการคัดเลือกบุคคลผู้มีส่วนร่วมในการผลิตสารคดี ให้สามารถเข้าใจบริบททางสังคม ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อให้การสื่อสารมีความถูกต้องและเข้าถึงผู้รับสารอย่างแท้จริง ให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับผู้ส่งสาร (Sender) ที่ได้ทำการวิเคราะห์ในข้างต้น

ขั้นการถ่ายทำ (Production) ในขั้นการถ่ายทำ ผู้วิจัยและทีมงานลงพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ของปราชญ์เพลงบอก สู่กลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานด้านเพลงบอก ผู้เข้าร่วมบางคนเป็นศิลปินเพลงบอกอาชีพหรือผู้ที่ได้รับรางวัลพระราชทานจากการประชันเพลงบอก กระบวนการนี้ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม ที่เน้นการถ่ายทอด ภาษา วิถีชีวิต ความเชื่อ และอัตลักษณ์ชุมชนจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นถัดไป โดยผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชน โดยเน้นให้นักศึกษาและเยาวชนในพื้นที่เรียนรู้การแต่งบทเพลงบอกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละอำเภอในลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างการเรียนรู้

ร่วมกันและสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กลุ่มเยาวชนอีกด้วย

ขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post-Production) ขั้นตอนหลังการถ่ายทำ ประกอบด้วย การตัดต่อ การลำดับเรื่องราว ตั้งแต่ประวัติความเป็นมา จนถึงกระบวนการถ่ายทอด ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็น ของศิลปินเพลงบอกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการออกแบบเพลงประกอบขึ้นใหม่ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ดนตรีได้ โดยเฉพาะฉิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักของเพลงบอก กับดนตรีได้ประเภทเครื่องห้า ได้แก่ กลอง ทับ กรับ(พวง) ปี่ โหม่ง และฉิ่ง (ส่วนมากจะใช้นักดนตรีคนเดียวกัน) และร่วมสมัยอื่น ๆ เพื่อเชื่อมความคุ้นเคยระหว่างคนพื้นถิ่นกับผู้รับสารต่างวัฒนธรรม โดยกระบวนการนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ (Uses & Gratifications) เพราะผู้รับสารเลือกบริโภคสารคดีตามความต้องการ เช่น ด้านความรู้ (Cognitive needs): เรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์เพลงบอก ด้านอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal identity needs): ภาคภูมิใจในท้องถิ่น ด้านความบันเทิง (Entertainment needs): เพลิดเพลินกับรูปแบบการนำเสนอ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social integration needs): เชื่อมโยงผู้คนในชุมชน เยาวชนรุ่นใหม่ และผู้ชมต่างวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ การสร้างความตระหนักรู้ การอนุรักษ์ และการสืบทอดเพลงบอก ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ผ่านสื่อสารคดี “อัตลักษณ์เพลงบอก”ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั่นเอง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารในหลายมิติ ตามแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์เชิงการสื่อสาร (Communication Theory of Identity: CTI) ของ Hecht, M. L. ซึ่งประกอบด้วย อัตลักษณ์ส่วนบุคคล อัตลักษณ์ที่สื่อสาร อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ และอัตลักษณ์เชิงชุมชน โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคลของศิลปินเพลงบอกสะท้อนผ่านความมุ่งมั่น (Hecht, M. L., 1993) ความเชี่ยวชาญ และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การฝึกฝนจากลูกคู่จนเป็นแม่เพลง และการส่งเสริมเยาวชนในสถานศึกษาให้เรียนรู้เพลงบอกอย่างเป็นระบบ อัตลักษณ์ที่สื่อสารปรากฏผ่านภาษา ท่วงทำนอง การแสดง และการแต่งกายที่ใช้สำเนียงถิ่นได้และวัสดุพื้นบ้าน ซึ่งสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนลุ่มน้ำปากพนังอย่างเด่นชัด (คุณากร ประมุข, 2566); (ยศนัย ไชยทอง, 2566) นอกจากนี้ อัตลักษณ์เชิงความสัมพันธ์ระหว่างแม่เพลง ลูกคู่ และผู้ชมรวมถึงพิธีไหว้ครูเพลงบอกช่วยสร้างความผูกพันและการสืบทอดองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน อัตลักษณ์เชิงชุมชนสะท้อนความภาคภูมิใจในรากเหง้าและการใช้เพลงบอกเป็นเครื่องมือทางสังคม วัฒนธรรม และการสื่อสารของคนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมใจ ศรีอุทอง ที่มองว่าเพลงบอกเป็นสื่อสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน (สมใจ ศรีอุทอง, 2566)

ในด้านกระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ของเพลงบอกผ่านสื่อสร้างสรรค์ประเภทสารคดี ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีของ Lasswell, H. D., Berlo, D. K. และ Katz, E. et al. อธิบายการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นระบบ โดยในขั้นเตรียมงาน ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบการสื่อสารอย่างชัดเจน ทั้งผู้ส่งสาร (ปราชญ์และเยาวชนเพลงบอก) สาร (อัตลักษณ์เพลงบอก) ช่องทาง (สื่อสารคดีออนไลน์) (Lasswell, H. D., 1948); (Berlo, D. K., 1960); (Katz, E. et al., 1974) และผู้รับสาร (นักเรียน นักศึกษา และประชาชน) ส่วนขั้นตอนการถ่ายทำสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างศิลปินและเยาวชน สามารถ ซึ่งตรงกับแนวคิดการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมของ Hall, S. ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดคุณค่าและอัตลักษณ์ผ่านภาษาและบริบททางวัฒนธรรม ท้ายที่สุด ขั้นตอนการถ่ายทำแสดงให้เห็นการตอบสนองของผู้ชมตามทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ (Uses & Gratifications Theory) (Hall, S., 1997) โดยผู้รับสารมีแรงจูงใจด้านความรู้ ความบันเทิง และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น (Katz, E. et al., 1974) ผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสื่อสารคดีสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดอัตลักษณ์ของเพลงบอกให้ดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

เพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนังจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศิลปะการแสดงที่สะท้อนอัตลักษณ์ส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ และอัตลักษณ์ชุมชนอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านภาษา การแสดง และการแต่งกาย ซึ่งล้วนเป็น สัญลักษณ์ของรากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้เพลงบอกยังมีบทบาทในการสร้างความผูกพัน ระหว่างศิลปินกับผู้ชมและชุมชน ทำให้สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการผลิตสารคดีเกี่ยวกับเพลงบอกยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ ถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรมให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ 1) การอนุรักษ์วัฒนธรรม: สนับสนุนการฝึกอบรมเพลงบอกให้เยาวชน เพื่อสืบสานองค์ความรู้และทักษะจัดกิจกรรมหรือเวทีที่แสดงเพลงบอกในชุมชนและงานประเพณีอย่างต่อเนื่อง 2) การศึกษาและวิจัยต่อเนื่อง: ขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นของภาคใต้เพื่อเปรียบเทียบลักษณะอัตลักษณ์และ บทบาทของเพลงบอกศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่เพลงบอกเพื่อเข้าถึงผู้ชมที่หลากหลาย 3) การผลิตสื่อสร้างสรรค์: เน้นการมีส่วนร่วมของศิลปินและชุมชนในการสร้างสื่อ เพื่อสะท้อนความเป็นท้องถิ่น อย่างแท้จริงพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารแต่ละวัย ทั้งด้านความรู้ ความบันเทิง และการสร้างอัตลักษณ์ ส่วนบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- กลอน มัลลิกะมาส. (8 พ.ค. 2566). สัมภาษณ์ขุนอาเทศคดี กลอน มัลลิกะมาส. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณากร ประมุข. (8 พ.ค. 2566). การสัมภาษณ์เรื่องอัตลักษณ์ที่ถ่ายทอดทางภาษาและการแสดงเพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนวัฒน์ ไทรแก้ว. (8 พ.ค. 2566). การสัมภาษณ์เรื่องอัตลักษณ์ศิลปินเพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- รัฐวิ เพ่งพินิจ. (10 พ.ค. 2566). การสัมภาษณ์เรื่องอัตลักษณ์การแต่งกายเพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีชา สุขจันทร์. (7 เมษายน 2566). สัมภาษณ์เรื่องการไหว้ครูเพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- ยศนัย ไชยทอง. (8 พ.ค. 2566). การสัมภาษณ์อัตลักษณ์การแต่งกายเพลงบอกและลูกคู่เพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- สมใจ ศรีอุทอง. (7 เมษายน 2566). สัมภาษณ์เรื่องประวัติเพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อติวัฒน์ ทรงศรีวิไล. (6 พ.ค. 2566). การสัมภาษณ์เรื่องอัตลักษณ์การแต่งกายเพลงบอก. (กขพรรณ สกุลพุทธพร, ผู้สัมภาษณ์)
- Berlo, D. K. (1960). The process of communication: An introduction to theory and practice. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Hall, S. (1997). Representation: cultural representations and signifying practices. London: Sage/The Open University.
- Hecht, M. L. (1993). Perspectives on communication and culture. Bryson: International Communication Association.

- Katz, E. et al. (1974). Utilization of Mass Communication by the Individual. In Blumler, J. G. & Katz, E. (Eds.). *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Gratifications Research*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Lasswell, H. D. (1948). *The structure and function of communication in society*. Bryson: The communication of ideas.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้ค่าย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคอนสแตนต์อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีระ และอัจฉริยา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณจุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโฑ (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม, // (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อุตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsocmoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นา.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจระ) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

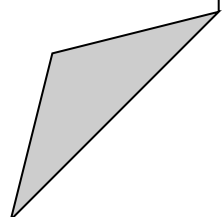
.....

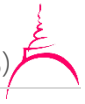
.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สั้นกระชับออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

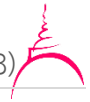
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

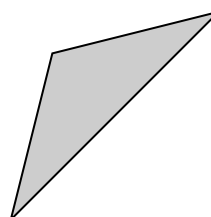
¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

(16 pt)

(16 pt)

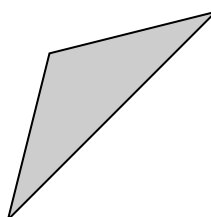
Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

(16 pt).

.....(16 pt).....

